RADU TUDORAN

AL OPTZECI ŞI DOILEA

EDITURA PENTRU LITERATURĂ

RADU TUDORAN

AL OPTZECI ŞI DOILEA

PARTEA ÎNTÎI

CERCUL POLAR

I COORDONATE

Căutarea esenţialului

Mă aflu acum, cînd a venit, în sfîrşit, cu atîta întîrziere o vară nouă, dorită de cîmpie şi de pădure, de păsări, gîze, animale şi oameni, în acelaşi loc de unde am plecat astă-toamnă. Privesc vatra puţin afumată, pe care am confecţionat-o anul trecut, nu din nevoi practice, fiindcă nu are să dea niciodată căldura unei sobe adevărate, nici din dorinţe estetice — s-ar fi găsit altceva, mai uşor de înfăptuit şi mai evident, pentru a decora un colţ al camerei — ci probabil din chemarea ascunsă şi ancestrală de a avea „focul în casă" — cel cu care se vor fi încălzit, direct de la flacără, generaţiile nu prea îndepărtate.

Alături, pe perete, îşi bate ritmul *(andante)* ornicul străvechi, cu greutăţi în loc de arcuri, pe care l-am oprit înaintea plecării, ca să nu se oprească singur seara, cînd greutăţile ar fi ajuns la podea, lăsînd impresia unui obiect părăsit sau uitat — deoarece *nimeni* nu trebuia să-l păzească.

Afară, trandafirii, de care m-am despărţit cu strîngere de inimă, sînt acum înfloriţi iarăşi, şi parcă mai bogat ca niciodată.

Nu s-a schimbat nimic aici, dar pe vatră a apărut un cap de bronz, darul unui prieten de pe vapor. Pentru cineva neavizat s-ar putea să reprezinte altă legendă; eu cu prietenul de călătorie am identificat în el pe Olandezul rătăcitor, întrucît ne cunoaştem; toţi trei am navigat în nord şi în sud, pe aceleaşi ape. În bronz, fantoma are obrazul uscat şi asprit de vînturi, barba udă şi răvăşită de valuri, iar ochii îi ard, oxidînd metalul, în căutarea ţărmului unde nu-i este îngăduit să se întoarcă . . .

Între două difuzoare stereofonice, care sună ca o orchestră adevărată, umplînd tot spațiul unde îmi recaut viața, cîteodată, seara pe întuneric, ascult împreună cu personajul legenda lui, și în motivul eroului damnat recunosc, prin glasul altor instrumente, cornul de ceață. Atunci mi se pare că podeaua începe să se legene, iar afară se aude fluierul grav al traulerului „Constanța“ . . .

A mai apărut și altceva în intimitatea spațiului meu terestru, legîndu-l de abia părăsitul spațiu oceanic: deunăzi am agățat de hornul vetrei o langustă uriașă, adusă din Atlantic. Sînt dator și mă străduiesc să mă reîmplantez aici, ceea ce desigur o să-mi izbutească, dar totul în mine se întoarce spre ape; oceanul nu-i o amintire, ci o viață.

Cu două linii și un arc de cerc, un arhitect, un prieten înainte de toate, venit în clipa potrivită, prin inspirație, a izbutit să-mi deseneze acest colț al încăperii — hornul tronconic, care, fără nici un ornament, îmi îndestulează privirea și-o odihnește, ca un peisaj simplu, calm și plin de noblețe. Va fi revoltat să vadă adaosul animal, impur, alterîndu-i linia meditată. Îmi cer iertare: fiara adusă aici e într-adevăr fioroasă; cu antenele desfăcute, acest rac uriaș are peste un metru lungime. Însă, cum reprezintă o fiară autentică, nu poate să fie grotescă; nu provoacă repulsie, ci sperie, ceea ce este mai bine. Aș fi vrut să spun că-i un trofeu — n-am prins-o eu, este numai o amintire. În imobilitatea ei are mișcarea din fundul oceanului, și ochii, care parcă și-au păstrat viața, se uită la mine ca atunci, pe puntea vasului, cînd a fost scoasă din traul. E moartă, dar îmi vorbește, și-mi va vorbi totdeauna, despre o zi sau despre o veșnicie, la tropicul pe care îl simbolizează, fiindcă se numește al Racului . . .

De-aici, după ce am oprit pendula, am plecat spre Oceanul Atlantic, într-o călătorie care avea să țină aproape șase luni de zile, acoperind trei anotimpuri, dinainte de a se fi scuturat trandafirii toamnei, pînă ce au îmbobocit cei noi, ai primăverii următoare așa de întîrziate . . .

*

Puțin timp după întoarcere, cînd eram încărcat de impresii istovitoare și încă nelimpezite, cineva m-a întrebat dacă aș

putea să vorbesc despre călătoria noastră, dar nu în forma naraţiunii, ci, sondînd nu ştiu pînă unde, dacă aş putea bunăoară să relevez sensul omului în faţa morţii, în faţa dragostei sau a foamei.

Am meditat cîteva clipe, cu stupoare, apoi m-am simţit descurajat de neputinţa mea şi mi-am tras capul între umeri.

Obiectivul cu care am înregistrat imaginile pînă acum nu are însuşirea de a descompune lumina şi a o reface în altfel de fascicole decît îngăduie legea luminilor. Asemenea fascicole se pot întrezări, sau se pot vedea limpede uneori, fie şi dintr-o scînteie nedeclarată, dar ele nu apar decît după developare; am crezut că îndatorirea de a le descoperi revine beneficiarului, ceea ce se tălmăceşte cu îndatorirea cititorului de a căuta ceva printre rînduri. Numai că a citi printre rînduri cere tot atîta forţă de concentrare şi de pătrundere cîtă s-a cerut operatorului ca el să-şi însuşească simplitatea adevărurilor imutabile, spre a salva înregistrarea şi a se salva pe sine. A face altcum nu-i cu putinţă decît atunci cînd împaci în tine două stări antagonice, blazarea şi îndrăzneala, prima, care neagă totul, hrănind-o pe a doua, care duce oriunde, chiar şi la inversarea adevărurilor.

În timpul unei furtuni, în nordul Atlanticului, cînd vasul naviga sigur între insulele Faeroe şi Islanda, dar pereţii de tablă trosneau să te îngrozească, pe cînd balansul era istovitor chiar pentru organismele robuste şi încercate, cînd valurile izbeau cu cel mai profund muget în chilă şi cu o octavă mai sus în puntea de comandă, unul din marinarii noştri, cu centura de salvare pe el, ca un patrafir al ritualului acela de ocazie, bătea mătănii pe coridorul de la cabinele echipajului. Invoca el ajutorul lui Dumnezeu oare? Poate îl invoca, dar sigur fără să creadă — altminteri nu şi-ar mai fi pus centura de salvare, laică, şi nu s-ar fi ascuns sub punte, loc unde, naiv, se socotea mai în siguranţă.

Era el „omul în faţa morţii"?

Există două morţi: cea care te găseşte şi cea care te va găsi odată. Asupra primei nu ai cînd să judeci; cea de-a doua poate fi teoretizată, în abstractul ei de departe, numai că... Moartea e a celor care mor, nu a celor care o meditează.

Atunci dară, ce avea omul acela în faţă? Dacă ar fi venit comandantul sau altcineva cu autoritate şi i-ar fi pus mîna

pe umăr, s-ar fi ridicat în picioare, și regulamentul s-ar fi dovedit mai tare decît moartea sau și-ar fi arătat puterea concretă în fața morții abstracte...

În jurnalul care urmează, destul de fidel cu toate întîmplările din călătoria noastră, n-am notat nimic despre scena aceasta. Știu însă că, furtuna continuînd să crească, omul s-a întins pe banda rulantă care străbate în toată lungimea coridorul amintit adineauri, legînd sala de congelare, dinspre pupa, cu magazia de la prova vaporului. Parapetele ei, înclinate în afară, puse ca lăzile de pește să nu pornească aiurea, ofereau unui trup omenesc cel mai bun reazim împotriva balansului, care atinsese, ce-i drept, amplitudini chinuitoare. Pentru un om cu sînge rece, puțin cinic, adăpostul, cu secțiunea lui trapezoidală, ar fi părut asemeni unui sicriu căruia mai urma să i se pună capacul.

Nu cred să fi făcut cineva asemenea comparație, în schimb, neținînd seama de furtuna la fel de grea pentru tot echipajul, s-a găsit unul, cu sînge rece, și cu humor mai cu seamă, care, apăsînd pe butonul automatului, a pus banda în funcțiune.

Ce se alege din spaimă cînd zece oameni în jur rîd cu hohote?... Dar oare în hohotele de rîs lipsește cu adevărat teama morții?

Plecînd într-o călătorie lungă, într-un anotimp neprielnic, avînd înainte necunoscutul și primejdiile presupuse, ceea ce înseamnă primejdii nelimitate, cine nu s-a gîndit la moarte, măcar piezișă dacă nu de-a dreptul — dacă nu la moartea lui, măcar la a altora? Pe cînd ne aflam în nord, numai în raza acoperită de puterea stației noastre de radio s-au pierdut zeci de vase. O parte din apelurile de salvare sînt notate lapidar în paginile care urmează. N-a venit la noi moartea, dar s-a aflat în preajmă.

Odată îi spuneam medicului nostru că în cazul unui naufragiu n-aș încerca nici o salvare, socotind că pe gerul și viscolul care bîntuia atunci asupra oceanului n-aș rezista, în valurile înghețate, cele cîteva ceasuri cîte ar fi trebuitoare, în cazul cel mai bun, să vină în ajutor vaporul aflat mai aproape. Aș rămîne la căldură în cabină, spuneam, și mi-aș aprinde țigara.

Pe cînd îmi făceam teoria astfel, eram într-adevăr în ca-

bina călduroasă și confortabilă și trăgeam din țigară, ca la o repetiție generală a morții viitoare.

Dar, cu toată buna-credință, vorbeam de pomană; instinctual, simțeam moartea departe și improbabilă. Dacă venea, aș fi luptat cu ea, cum face orice vietate. Cine o acceptă fără împotrivire are în el ceva mort de mult. Plecasem foarte viu în călătoria aceasta...

Cînd pornește pe mări, omul își transformă dragostea, dacă o are, în amintire. Sau o suspendă. Sau o anulează... Și cînd se întoarce începe alta, chiar dacă e aceeași.

La Reykjavik, în Islanda, într-o seară, pe cînd cea mai mare parte a echipajului era în oraș, căutînd o distracție, pe chei au apărut cinci fete curățele și simpatice, venite să-și conducă „băieții", marinari pe un mic vapor, acostat în apropiere și care tocmai ridica ancora. După ce vaporul a plecat, fetele au rămas un timp pe chei, privind la hublourile noastre. Nu erau ceea ce s-ar numi fete de stradă; în Islanda nu se practică profesiunea aceasta. Dar se nimerise să fie sîmbătă seară, și ele ar fi vrut să petreacă.

Dragostea lor era suspendată; adică într-o zi putea să renască — într-o zi sau, prin transmutație, chiar în seara aceea, în vreme ce vaporul abia plecat se lupta cu viscolul și cu oceanul, iar băieții, încă mai orînduind parîmele pe punte, începeau să se prefacă în sloiuri de gheață. În ceea ce-i privește, ajunși undeva, în primul port, la sălașul cine știe cărei Didone, trebuia și ei să se încălzească...

În fiecare femeie rămasă pe chei e o Penelopă, dacă e un Ulise în cel care pleacă. În fiecare fată de pe mal ar putea fi o Isoldă, și ea s-ar încumeta să treacă marea cu o flamură albă la catarg dacă ar fi un Tristan pe țărmul celălalt.

Cînd uscatul nu va mai dovedi să hrănească oamenii, și pînă să se descopere rezerve alimentare într-o galaxie îndepărtată, rămîne oceanul. Din ce poate el să dea, nu se scoate astăzi decît unu la mie. Astfel, a pescui devine o obligație, o datorie față de umanitate. A povesti, peste foame, peste dragoste și peste moarte, e un adaos. Îl legitimez prin simplitatea pe care mi-a inspirat-o, atît de anevoios, viața.

*

De ce am plecat, are să se vadă. Toţi călătorii (sînt un călător oare?) îşi explică ţelul în primele pagini. Pe-al meu îl explic în toate — şi în spaţiile albe...

Am dus cu mine un vraf de caiete şi de foi albe. Erau un gol, o panică, o rană şi o nedumerire. Unele din aceste stări s-au anulat pe parcursul călătoriei, pe măsură ce se înnegreau paginile albe. Nedumerirea a rămas: nu ştiu bine ce vor însemna rîndurile mele. A rămas ceva din vechea rană: n-am fost totdeauna mulţumit de mine. Mai este şi un gol: n-am scris *tot* — nu va fi timp niciodată să dezvălui cum s-au reflectat în fiinţa mea întîmplările, mai ales cele care prin banalitatea şi monotonia lor nu aveau decît o însemnătate interioară.

Cititorul va descoperi uşor unde începe jurnalul direct, scris pe mare şi retranscris acum, cu retuşări minime, atît cît era nevoie să echilibrez fraza brutalizată uneori de balansul meu lăuntric şi de balansul vaporului. Nu m-am putut apropia de caietele albe decît după ce am depăşit Bosforul, lăsînd destule zile şi destul spaţiu în urmă, ca să mă eliberez de amintiri calde şi tiranice şi să fiu, sau măcar să am credinţa că sînt, numai al călătoriei.

Începutul, pînă acolo, e o reproducere tardivă, din memorie, care s-a dovedit vie şi credincioasă chiar şi celui mai neinteresant detaliu. Nimic al meu nu m-a trădat în şase luni de zile; cu unele nemulţumiri şi neînţelegeri trecătoare, am fost şi am rămas destul de bun prieten cu mine...

Vineri, 23 octombrie. Oceanul terestru

Mi-am luat îmbrăcăminte ca pentru o expediţie polară, din prevedere şi, poate nemărturisit nici mie, ca să-mi dau importanţă. Un maldăr de ciorapi groşi de lînă, lungi pînă la genunchi; am folosit doar o pereche, cei mai subţiri şi mai frumoşi, punîndu-i din cînd în cînd, fiindcă erau un dar şi aveau moliciune, nu doar pe a lînii. Şase flanele de corp: nu port de obicei — nu le-am pus niciodată. Un *passe-mon-*

tagne: l-am rătăcit din prima zi și l-am găsit după întoarcere, cînd îmi făceam bagajul; semăna, cred, cu gluga Olandezului rătăcitor pe care îl contemplu astăzi. Ghetele îmblănite, confecționate în grabă și neprobate, le-am încălțat numai la Reykjavik, în singura zi cînd a fost într-adevăr ger nordic; mă strîngeau, și într-o jumătate de oră picioarele mi-au înghețat groaznic. Cizmele de cauciuc au zăcut în fundul chesonului — dulapul de haine, căruia îi păstrez denumirea marinărească, spre a rămîne în atmosfera de altădată.

Cafeaua, proaspăt prăjită și rîșnită în ajunul plecării, era caldă cînd am ambalat-o ermetic, în pungi de nylon, conform sfaturilor. A luat gustul polietilenei, încît a trebuit să beau cafea de la prieteni, pînă și-au terminat-o. Mai tîrziu ne-am întors la cea abandonată. Pierduse mirosul de polietilenă — căpătase altul: în sertarul învecinat țineam săpunul, în cantități expediționare; parfumul lui, inofensiv într-o cameră de baie, devine violent și agresiv prin limitarea spațiului, și bine-înțeles că și-a dat roadele.

Toate acestea, împreună cu cele neenumerate, n-au încăput în lada unei mașini, destul de spațioasă; o parte le-am trimis pe altă cale și m-au așteptat la scara vasului.

Un prieten a venit să mă ia de acasă, la ora 8 dimineața, aducînd cu el pe un al doilea; am simțit că, asociindu-se, dădeau plecării mele o importanță pe care mai tîrziu am socotit-o nejustificată și m-a stînjenit după întoarcere: lumea este de multă vreme descoperită de alții!

Îmi murise un om apropiat, de curînd, tocmai în zilele cînd mă pregăteam de drum; abia am avut timp să trec pe la mormîntul lui proaspăt și să pun o floare. Cît am lipsit, au murit alții... În dimineața plecării m-am oprit la ușa unde el n-avea să se mai întoarcă; vroiam să spun un cuvînt celor din casă, dar n-a fost timp și n-a fost nevoie: mi s-a pus în mîini, învelită în foiță gingașă, o sticlă de coniac, care-i pentru mine un prieten în singurătate și un tovarăș între prieteni.

— Ia-l, mi s-a spus, fiindcă ți l-ar fi dat el, dacă era aici astăzi!

L-am luat și-a încălzit ceva în mine, numai că, ajungînd la vapor, am scăpat sticla din mîini și s-a spart, în forfota îmbarcării.

Pe drum, pînă la Galați, Bărăganul de toamnă, în lumina aurie a soarelui, de la care mi-am luat rămas bun pe îndelete, cu grîul verde, abia răsărit, m-a împresurat pînă la a mă face să uit unde mă duc. Dar totdeauna am socotit cîmpul

o prelungire, sau mai degrabă invers: o anticipare a mării, astfel că în tangajul automobilului mi-am început călătoria înaintea celorlalți, cu un cîștig și cu o durere greu de explicat, întrucît nu cer explicație.

*

Eram informat că, de la Galați, traulerul „Constanța" venise acum la Brăila, la depozitul de carburanți, spre „a face motorină".

Mi-am însușit din copilărie termenii marinărești așa cum îi aflasem, și mai tîrziu i-am apărat cît am putut de laici, care ar fi vrut să-i aducă la regulile lingvistice ale lumii de pe uscat. N-am să spun niciodată „proră", ca poetul, iar „prova" și „pupa" am să le folosesc mereu în singura lor formă inflexibilă, spre a respecta tradiția și fiindcă sună mai frumos în limba românească, fie și în coada unui vers de altădată.

În schimb mă despart de marinari cînd „fac motorină", după o expresie tradusă prost, într-un spirit impropriu limbii noastre; am să spun, rămînînd lîngă limbajul lor, care îmi place, că „o îmbarcă".

Deci, poate vasul nostru încă îmbarca motorină la Brăila; știam unde: departe de port, în afara orașului. Am mers la Căpitănie, să aflu.

Aici, pe platoul din fața Agenției Fluviale, e plantată prima mea amintire locală, și în ea poate ultima naivitate... Nu, mi-au mai rămas destule, din fericire!

În curînd se împlinesc douăzeci de ani de atunci; orice greșeală e prescrisă, adică se uită sau se iartă.

Veneam prima oară la Brăila, pe care n-o alesesem, ci mi-o oferise întîmplarea, cîteodată bună chibzuitoare. Nu mai văzusem orașul decît din avion sau de pe vapor, și poate, după amintiri nesigure, îl străbătusem odată, în cei dintîi ani ai copilăriei; oricum însă, nu aveam aici nici un prieten și nici o cunoștință, în afară de Dunăre.

Un autobuz schilod, cu care plecasem în zorii zilei din București, urma să ajungă la destinație către ora 3 după amiază. Cînd în zare au apărut înălțimile tocite de peste Dunăre, vecinul de bancă mi s-a adresat cu satisfacție:

— Dacă vezi Munţii Măcinului, te poţi socoti la Brăila! Era probabil un dicton al localnicilor.

În clipa aceea s-a rupt „bara de direcţie“, cum spun cei iniţiaţi numai în parte; de fapt a sărit un cap de bară, şi autobuzul s-a oprit greoi în marginea şanţului... Dictonul era mincinos, ca atîtea altele!

Reparaţia s-a făcut prin punerea piesei la loc şi legarea ei cu sfoară. Am ajuns în amurg, cînd munţii se vedeau viorii, culoare pe care o socotesc de atunci cea mai incertă şi mai înşelătoare. Dar mă aflam la Brăila, şi înainte de a-mi căuta gazdă am mers în port, să caut... o busolă!

*

Şeful expediţiei cu care traversasem acum Bărăganul, prima parte a oceanului, este chirurg prin predestinare. Ştiinţei îi adaugă pasiunea fără repaus. Crede că mai are şi alte pasiuni, bunăoară peisajul, dar ştiu că priveşte prin el, în anatomia lui, căutîndu-i o suferinţă pe care s-o cerceteze şi s-o aline. Cînd se uită la cer, mi se pare că se pregăteşte să-l disece, spre a descoperi ceva ce nu ştiu astronomii. O pasiune adevărată şi întreagă n-o îngăduie pe o a doua decît poate în aparenţă; totul se substituie primei.

Automobilul care ne-a adus aici, pasiune substituită, are 72 de cai-putere şi frîne pe discuri, ceea ce îi dă nervozitate la pornire şi promptitudine cînd opreşte. Prietenul meu îi seamănă: demarează vijelios, supraturîndu-şi inima, şi opreşte brusc, făcînd să-i zbîrnîie în trup toţi nervii şi toate ligamentele, uitînd că niciodată nu le va putea înlocui ferodourile. Dacă stă, ar vrea să plece, să incizeze asfaltul şoselei; dacă merge, ar vrea să stea, spre a coase ce-a tăiat în urmă.

Mă interesez la Căpitănie:

— Traulerul „Constanţa“ a terminat de îmbarcat motorina?

Şi mă întreb: „O să-mi răspundă, dacă n-am întrebuinţat termenul marinei?“

Poate slujbaşul de acolo nu şi-a format nici un punct de vedere în această privinţă — nu-i marinar, de altfel —, poate zice „încarcă“, folosind vorba camionagiilor. Mă priveşte cu mirare, însă nu din cauza vorbei litigioase: traulerul „Constanţa“ nici n-a venit încă.

— E cumva pe drum?

Nu-i pe drum, mi se spune, și cine ar putea să știe mai bine decît Căpitănia, care trebuie să cunoască mișcarea vapoarelor tot așa cum mișcarea trenurilor trebuie s-o cunoască șeful gării?

Am mers la Galați — prilej de a nu întrerupe, de a continua anticipata călătorie. Vaporul plecase, fără să știe Căpitănia. Ne-am încrucișat cu el pe drum, ne-am întors, în trepidația mea, a prietenului meu și a mașinii. Numai însoțitorul nostru, tot chirurg — de obicei „prima mînă" a primului —, rămînea calm, de aceea l-am și scăpat din vedere pînă acum. Are o fărîmă de zîmbet pe buze și un zîmbet întreg în inimă. Îndeobște tace — numai cu gura; altminteri, se observă că vorbește încontinuu, dar cu sine însuși, uneori în contradictoriu, ceea ce trădează ușor mimica lui foarte mobilă. Cînd, în sfîrșit, scoate o vorbă pentru toată lumea, este la fel de neprevăzută ca un proverb pe care îl auzi prima oară.

Nu mi-a spus nici un proverb la despărțire, ci m-a rugat să-i aduc o maimuță de la Gibraltar, unde se găsesc destule. Unui om tăcut din fire, o mică ființă necuvîntătoare poate să-i fie potrivită în casă. Aș fi vrut deci să-i dau satisfacție, dar formalitățile sanitare cîte se cereau pentru îmbarcarea unei astfel de vietăți mi s-au părut de neînvins, încît l-am prevenit prin scrisoare că ar fi mai ușor să-i aduc un exemplar sub formă evoluată . . .

„Constanța" sosise și îmbarca motorină în afara orașului.

*

Aproape întreg echipajul se afla într-o consfătuire, care a ținut pînă tîrziu, astfel că urcînd scara, vaporul mi s-a părut părăsit, iar eu m-am crezut al nimănuia și am fost stingher în după-amiaza aceea de toamnă, cînd știam că are să vină curînd seara tristă, de peste baltă. Îmi era familiar peisajul aici, îl colindasem, îl simțisem pînă și în emanația lui enigmatică și indescifrabilă. Iar acum îl contemplam cu strîngere de inimă, gîndindu-mă cîte rămăsesem dator și oamenilor, și mie, și peisajului.

Prietenii mei plecaseră să vadă orașul și să-și găsească locul unde să înnopteze, deoarece aveau de gînd să rămînă pînă a doua zi dimineața, cînd era anunțată plecarea noastră.

Existența lor în apropiere mă ținea legat de viața lăsată în urmă, cînd aș fi vrut să mă cufund în noua viață...

Cunoșteam vaporul, îl vizitasem pe îndelete altădată și stătusem de vorbă cu mulți oameni din echipaj, înainte de a mă hotărî să pornesc în călătoria de astăzi. Am o bună memorie topografică, astfel că recunoșteam toate colțurile aici, știam unde dau toate ușile, unde duc toate scările și coridoarele, dar nu erau oamenii.

Pînă ce, văzîndu-mă atît de îngîndurat și fără sprijin, s-au apropiat de mine trei tineri, îmbarcați în aceeași zi, de dimineață, avînd așadar oarecare vechime. Ei au fost, provizoriu, gazdele mele și mi i-am socotit prieteni de atunci încolo.

Erau doi frați, Milo, după mărturisirea lor descendenți ai marelui comediant de pe vremuri; s-ar putea să fie adevărat, dacă luăm drept dovadă numele. Cît despre pasiunea pentru mare, pe seama căreia se îmbarcau prima oară, adică pasiunea pentru inedit, pentru neprevăzut și aventură, s-ar putea să nu fi fost întru totul străină nici străbunului, navigator prin colburi odinioară și supus tuturor aventurilor.

Al treilea flăcău, Voicu, era cumnatul primilor, astfel că alcătuiau o familie. Am primit adoptarea ei pentru cîteva ore, și mi-a prins bine, fiind obosit și fiindu-mi foame; m-au poftit în cabina lor, pe care abia și-o luaseră în primire, m-au așezat în locul cel mai bun, și-apoi au deschis traista cu de-ale gurii. Doi din ei erau însurați, deși foarte tineri, și în merindele lor — puse așa, ca să fie, cum se cuvine cînd pleacă bărbatul în lume — se simțea mîna femeii, care cît de puțini ani ar avea se transformă de atîtea ori în mamă. Fără să închin paharul, ca să nu creez nimic sentimental în atmosfera de bravură cu care înfulecam toți patru hartanele, am băut în sinea mea spre sănătatea cumsecadelor neveste ale acestor tineri — avuseseră grijă femeile să pună și vin în traistă, fie-le răsplătită ideea!

Din clipa aceea m-am simțit îmbarcat de-a binelea.

Abia la 8 și jumătate — aș vrea să întrebuințez ultima oară numărătoarea civilă a orelor — sfîrșindu-se adunarea, comandantul mi-a arătat cabina care îmi era destinată; pe un vas de pescuit nu îmi puteam dori una mai bună: în tribord, pe puntea bărcilor, sub puntea de comandă, între ofițerul întîi și ofițerul al doilea. Ofițerul întîi este, cu un cuvînt cunoscut

și în lumea uscatului, secundul, dar nu știu de ce aici i se spune căpitanul.

Îndată, comandatul m-a invitat la o gustare, mai substanțială decît orice masă de seară, oferindu-mi de acum înainte scaunul din stînga sa, ceea ce pe un vapor este o atenție măgulitoare. M-am opus, știind foarte bine că locul îi aparține secundului, după așa de trainicele tradiții ale marinei. L-am primit la și mai măgulitoarea stăruință a celui din urmă.

Astfel, pornirea a fost cordială, însoțită de un pahar cu coniac Martell, pe care nu l-am renegat nici după ce s-a terminat călătoria.

*

Deoarece am locuit aici jumătate de an (de socotit cel puțin dublu pe mare; dublu ce-i rău, dublu ce-i bine), iată-mi cabina:

Aproape 4 metri lungime, pe ceva mai puțin decît 2 și jumătate lățime, formă anevoioasă la mobilare, dar confortabilă și, la urma urmelor, cu lux de spațiu pe un vapor unde fiecare metru pătrat se folosește cu economie. Ușa, pe latura cea mică; pe peretele din fața ei, hublourile — două ferestre rotunde, cu sticla armată, ca să reziste la izbitura valurilor, deși la puntea aceasta valurile nu vor ajunge decît rar și fără putere. Două ferestre rotunde, una lîngă alta, pot să-ți dea, dacă stai la o anumită distanță, impresia că privești prin binoclu, și de aici iluzia că imaginile se măresc — toate peisajele lumii!

În stînga ușii, patul, protejat de perdele de stofă, ca să poată fi disimulat ziua. În dreapta, chesonul — lucrătură impecabilă, ca a întreg mobilierului; lemn tare, japonez — nu i se cunoaște altă denumire — asemănător stejarului cu fibra cea mai fină.

Tot pe dreapta, la perete, o masă de lucru, un birou clasic, cu sertare de o parte și de alta, același lemn, aceeași lucrătură și dimensiuni generoase. Deasupra lui, un dulap-bibliotecă, plasat prost — „îți ia aerul", dacă expresia e suficientă. Mai tîrziu l-am mutat în colțul cabinei, și e de necrezut cum după aceea s-au schimbat toate din jur, și chiar din mine.

Pe birou, o lampă, cu abajurul de mătase verde, de o fineţe care s-ar potrivi şi budoarelor. Ca să nu zboare în timpul balansului, poate fi agăţată în perete, cu o simplă mişcare. De multe ori, în orele de vis, o aprindeam şi privind printre gene abajurul, acesta se transforma într-un miraculos ecran de televiziune, care îmi prezenta, la alegere, emisiunile închipuirii. Se va înţelege poate astfel cum într-o sută şaptezeci de zile, unele monotone şi apăsătoare, n-am avut o clipă de plictiseală. Am avut, dimpotrivă, panica timpului care zboară...

Între birou şi cheson, lavoarul, cu două robinete, de apă caldă şi rece, închizîndu-se automat, cu arc, după întrebuinţare: pe vapor apa trebuie consumată cu economie, chiar cînd ai destulă. Deasupra, un dulăpior din material plastic, alb, pentru obiectele de toaletă, croit armonios, cu gust, dar şi cu gîndire: uşiţa lui este şi oglindă, şi nu-i lipseşte nici becul, sub lumina căruia să te vezi mai bine în zilele cînd îţi porţi simpatie...

În sfîrşit, în faţa biroului, un scaun-fotoliu, iar la peretele cu hublouri, o canapea pentru eventuala odihnă de ziuă, sau pentru uzul musafirilor. În ceea ce mă priveşte, i-am găsit întrebuinţarea cea mai bună în timpul furtunii. Orientată în lungimea vasului, se afla deci perpendicular pe linia obligatorie de rostogolire şi a fost un refugiu sigur, găsit de la sine, o amortizare comodă a tuturor izbiturilor.

Deşi greu suportabil, prin mişcarea masivă, adîncă, pe care o simţi şi în mădulare, şi în spirit, tangajul, adică înclinarea longitudinală, nu poate ajunge la amplitudini mai mari de cîteva grade, datorită formei vaporului, imensei rezerve de flotabilitate pe care o oferă el în lungime. În schimb, ruliul, aplecările laterale, pe axul transversal, mult mai scurt decît primul (în cazul nostru, 15 metri lăţime, raportaţi la 95 lungime), depăşeşte 30 de grade şi a ajuns uneori la 40, sau chiar mai mult, dacă nu minţea instrumentul de măsurat înclinările, o pendulă cu cadran,. supusă poate şi ea necruţătorului rău de mare.

Am spus că în faţa biroului se găsea un scaun-fotoliu; acesta îi era locul teoretic. Nefiind ancorat, n-a stat acolo decît pe vreme bună. Din cîte am avut în cabină, el mi-a dat cea mai mare bătaie de cap, şi aproape continuu, astfel că m-am decis să-l leg cu sfori, între canapea şi tăblia de la picioarele patu-

lui. Cum totuși îmi era necesar, îl eliberam cînd socoteam că va sta bine. Însă n-am avut noroc, sau n-am avut prevederi bune; am fost mai mereu în contratimp cu vremea: scaunul a zăcut în legături cînd nu era cazul, iar pe balans s-a plimbat de colo pînă colo. Ajunsesem față de el la un fel de apatie și astfel se scurgea timp pînă mă hotăram să iau măsurile trebuitoare, iar cînd, în sfîrșit, treceam la ele, se potolea și furtuna...

Pentru a întregi prezentarea cabinei: pereți de material plastic, de un gri-vernil, într-o nuanță odihnitoare. Tavanul fiind alb, răsfrîngea cald și bogat lumina de afară. Deasupra ușii, difuzorul aerului condiționat, cu un buton de reglat debitul; și-a îndeplinit rolul fără cusur și cu tot folosul, atît pe gerurile din nord, cît și în zăpușeala umedă de la tropice.

Pardoseala, îmbrăcată în covor de material plastic. N-am fost inspirat să fi luat cu mine o carpetă; tot acest mic interior ar fi devenit altul.

Perdelele de la hublouri ca și cele de la pat: stofă de culoarea fragilor; seara, trase peste geamuri, creau întreaga intimitate de care este nevoie ca un om să se simtă la el acasă.

În toate împrejurările, pe vreme bună, pe vreme proastă, pe furtunile cîte răscoleau și sufletul meu în unele zile, cabina descrisă astfel a fost un refugiu cald și calm, iar astăzi a devenit o amintire de dimensiuni care, nemaiîncăpînd între pereții de material plastic, îi fac să vibreze, iar vibrația se propagă în mine de departe, dîndu-mi dureri în inimă cîteodată.

*

Eram în seara aceea „la mine acasă" — și ce casă fantastică! Pe la geamurile ei aveau să treacă malurile Dunării, Delta, Marea Neagră, Bosforul cu albul Turn al Fetei din fața Galatei, cu Edikulé, cu seraiurile, apoi Marmaraua, Egeea cu insulele arhipelagului grecesc, unde îmi aminteam să fi văzut odată fete cu fuste negre și basmale roșii săpînd viile, lîngă apă. Apoi Mediterana, Gibraltarul, Oceanul Atlantic, coastele Spaniei, Portugaliei, Irlandei și Scoției, pînă la insulele Faeroe, unde credeam că nu se duce nimeni, niciodată, și de aceea le socoteam fictive, un basm scris pe hartă...

Deși n-am avut intenția, văd că am anunțat itinerariul. În el e cuprinsă, într-adevăr, prima parte a călătoriei noastre, dacă mai adaug și Islanda — alt basm nordic, o *saga* plutind pe Atlantic, deși geografic e o insulă nemișcată...

Totuși, a trebuit să mă duc în oraș, înainte de a-mi desface bagajul; prietenii mă așteptau și n-aveam cum să-i anunț, și nici n-ar fi fost cumsecade să le spun că singura mea dorință acum era să mă lase toată lumea în pace.

I-am găsit la chirurgul orașului; s-ar fi putut altfel? Chirurgii alcătuiesc, mi se pare, o congregație, evidentă, deși nestatuată. Din cîte profesiuni am observat, nu-mi amintesc de una în care oamenii să vorbească atît de mult bine unul de altul, cazul contrar fiind la unii artiști plastici; aceia nu recunosc valoarea cuiva din breaslă decît la cîteva secole după moarte — și atunci poate numai din pioșenie.

În atmosfera de cordialitate definitivă creată de acești trei oameni, care în viața lor au văzut și au învins de atîtea ori moartea altora, am fost martor, extenuat, la o cină gospodărească; nu m-am putut atinge de ea după alte două cine improvizate și nu m-am înviorat decît spre sfîrșit, cu un antinevralgic și un pahar de șampanie.

Azi mă întreb, cu puțină panică, dacă șampania nu era în cinstea plecării mele și am săvîrșit necuviința de a o primi cu atîta placiditate. Cer iertare gazdelor și bunilor mei prieteni: eram acolo, dar cred că plecasem...

Sîmbătă, 24. Confruntare cu amintirile

M-am întors pe bord o jumătate de ceas după miezul nopții — se spune ora zero plus treizeci de minute, primul cart al zilei care începe.

Ar fi trebuit să mă culc imediat, ca a doua zi să nu dorm în picioare, dar începînd să-mi desfac bagajul, spre a-mi scoate strictul necesar pentru noapte, m-a apucat ora 3 orînduindu-mi zestrea în această cabină, care mi-a devenit casă.

Loc pentru toate: chesonul, biblioteca, sertarele biroului, alte două sertare imense — două lăzi, sub patul făcut anume

înalt, ca dedesubt să dea spațiu. Și încă: un dulăpior la picioarele patului. Și în adaos: locul de sub canapea, pentru geamantane, cu condiția să fie amarate, ca să nu fugă și să-ți julească picioarele.

În fața cabinei: „fîntîna" de apă rece. Un mic frigider, curat, elegant și practic. Are un robinet, la care îți poți umple paharul — și acesta se aburește; dar are și jet — bei de-a dreptul, ca să nu mai ai grija obiectului atît de casabil. Pe vapor e bine ca gesturile să fie simplificate, spre a compensa pe cele care devin uneori complicate. Apa curge dacă apeși pe o clapă; dacă ești murdar pe mîini, există o pedală și apeși cu piciorul; detalii folositoare. O asemenea „fîntînă" mai există în careul marinarilor și încă una în sala mașinilor.

Beau de obicei puțină apă, așa că pînă tîrziu m-am uitat la instalația aceasta ca la o ciudățenie. La tropice am binecuvîntat prezența ei în fața cabinei, în timp ce regretam că omul n-are însușirea cămilelor. E o cazną să bei și să-ți crească setea cu fiecare litru de apă, să nu ai un rezervor suplimentar în viscere, care continuă să ceară, deși sînt gata să crape.

Pe coridor, după cabine, întîlnești careul ofițerilor, „sufrageria", cu patru hublouri spre prova, exact sub puntea de comandă — locul cel mai retras, între mese, de unde poți să privești oceanul oricît, fără să se mire nimeni.

Încăperea e dreptunghiulară, de dimensiuni armonizate; pereții, de material plastic, albastru-palid cu vinișoare, ca marmora. Pe peretele opus hublourilor, deasupra micului bufet așa de bine desenat că desfată privirea, un panou decorativ, lemn lăcuit, cu un cireș stilizat, în floare; nici nu s-ar fi putut altfel: vasul și decorul vin din Japonia!

În fața panoului și între hublouri, un ceasornic de perete, pe al cărui cadran, împletindu-se printre cifrele fixe și arătătoarele mobile, un cap de femeie, în pastel, o europeană, cu gîtul lung, stilizat la maximum, cu obrazul cam de păpușă, cu ochii cam de curtezană. Dar, în sfîrșit, o femeie — și singura între optzeci și unu de oameni, prilej pentru mulți de a contempla scurgerea timpului cu nerăbdare și cu melancolie.

O masă lungă cît toată încăperea, la care însă nu încap decît șapte oameni pe o parte, șapte pe alta, din cauza fotoliilor, croite fără zgîrcenie, și cu justificare: în multe împrejurări trebuie să ții farfuria în mînă și s-o echilibrezi cu ba-

lansul, iar pentru aceasta se cere spațiu; altminteri, o ciocnești de-a vecinului, fiindcă, deși mișcarea vaporului e una pentru toată lumea și te duce la o anumită sincronizare, nu toți au aceeași deprindere și mai ales nu toți au reflexe egale.

Datorită numărului mic de locuri, se mănîncă în două serii; am avut prilejul, conferit de comandant, de a nu fi obligat să cedez locul nimănuia și de a putea astfel să-mi prelungesc masa cu amîndouă seriile. Niciodată nu mi-ar fi trebuit decît timpul unui sfert de serie, dar în prima perioadă rămîneam, ca să-i văd pe toți și să trag cu urechea la poveștile tuturora. În schimb, prin plasarea așa zicînd privilegiată, stăteam cu spatele la ceasornicul-femeie, deci n-am putut să-l privesc niciodată în voie.

*

Sfîrșind cu orînduirea cabinei (ziceam atunci „provizoriu", dar cam așa a rămas pînă la urmă, spre a nu dezminți proverbul), m-am dus să fac un duș, deoarece îmi trecuse somnul.

Dușul, pe această punte, la acest „etaj", se află în bordul celălalt — comod: unul la cinci cabine. Am privit cu perplexitate bateria; nu cerusem explicații pentru folosirea unui obiect cunoscut de toată lumea, dar, iată, n-am știut s-o mînui, deși am oarecare înclinații spre tehnică și oarecare practică a mașinăriilor.

Japonezii fabrică aproape totul „în licență" și, după cum se spune, îmbunătățesc totdeauna originalul. Nu știu de unde au luat licența dușului, dar îmbunătățirea lui îmi amintește de născocirea acelui ins care a pus mînerul oalei de noapte în interiorul ei, la fund, ca să cîștige spațiu.

Dușul nostru are numai un robinet — o manivelă, aceeași pentru apă caldă și rece. Am manevrat-o cu nedumerire: a venit apă ca gheața! Era octombrie — dar ce puteam face? M-am săpunit, m-am spălat cu frisoane, am ajuns în cabină cu dinții clănțănind; e drept că mă înviorasem.

Pe urmă am aflat — e la mintea cocoșului: dacă împingi manivela mai departe vine apă caldă, iar dacă o duci pînă la capăt poți să te opărești. Pentru temperatura dorită pipăi locul potrivit; ca să cînți la pian e mai greu. Pînă atunci, dacă nu ești foarte îndemînatic (e cazul să spun virtuos), suporți tem-

peraturile limită, previzibile, dar inevitabile. Debitul maxim este, bineînțeles, la mijloc, cînd vine din belșug și apă rece, și caldă. Ca să-l micșorezi, fie măcar pentru a respecta regula economiei de pe vapor, trebuie să optezi pentru una din două: sau apă fiartă, sau gheață!

Bateria dușului ar trebui readusă la patentul primitiv; cred că așa a făcut, după prima experiență, și cel care vroise să îmbunătățească oala de noapte...

Am dormit ușor în patul marinăresc, îngust și mai înalt decît un catafalc, și așa am început călătoria către Atlantic, în timp ce vaporul mai era amarat la mal, iar pompele trimiteau încă motorina în tancuri.

*

M-am gîndit, în nu știu ce oră a dimineții, privind sălciile a căror frunză începea să pălească, la grija naturii de a pregăti repausul. Cînd vine toamna, seva copacilor începe să circule mai încet, spre a obișnui țesuturile cu hrană puțină, pînă la ziua cînd nu vor mai fi hrănite de loc — iarna, moartea ciclică, somnul plantelor, distribuit altcum, dar în rest poate la fel ca al oamenilor.

Aș vrea să pot respinge anestezia prealabilă; cu toate suferințele unui declin lucid, aș vrea ca pînă în clipa trecerii în ultimul somn să rămîn viu.

Prietenii mei au venit pe la ora 9 și jumătate; avusesem timp să mă dichisesc, să-mi beau cafeaua și să-mi pierd răbdarea că nu mai plecăm, deși plecam doar pînă la Galați deocamdată.

I-am izgonit la ora 11, cu gîndul stînjenitor că îi fac să piardă încă o zi. Mi s-a întîmplat și alteori să izgonesc de lîngă mine pe oamenii apropiați sufletului meu, ca să-i protejez, și poate n-au înțeles că e și aceasta o formă a dragostei. Mai tîrziu am aflat că s-au dus în port, la 2 kilometri, și de acolo au urmărit manevrele noastre de plecare. Neabandonîndu-mă, înseamnă că m-au înțeles. Unul din ei, cel pomenit primul aici, care nu pune mîna pe stilou nici măcar pentru a scrie un număr de telefon, în afara comunicărilor vaste și pasionate privind feluritele lui „cazuri", mi-a trimis

la Thorshavn, spre uimirea mea, o scrisoare de patru pagini. Printre rînduri i-am văzut, ca într-o fotografie, fața îngîndurată. „Era impunător în mijlocul Dunării — spunea el despre traulerul «Constanța» —, dar pe ocean are să fie ca o coajă de nucă în voia valurilor...“ Imaginea e clasică, iar comparația poate fi chiar adevărată. Numai că la data cînd citeam aceste rînduri, după zile în șir de furtună, coaja de nucă se dovedise vitează...

*

Am plecat din Brăila la 11 și jumătate. Toate, după cum vedeți, se petrec la o anumită oră — și jumătate.

În timpul manevrelor, printre feluritele comenzi, prin difuzorul de pe puntea cea mai înaltă, amplificator care se aude pînă la sute de metri distanță și înlocuiește megafonul arhaic, pîlnia de tablă folosită, cred, și de Nelson odată, comandantul a găsit timp să anunțe prezența mea pe bord, ceea ce m-a surprins și m-a tulburat în acea clipă a plecării, deși cuvintele lui, neașteptate și măgulitoare, erau prea mari pentru un auditoriu de numai zece oameni, de la stația de carburanți, singurii martori ai despărțirii mele de malul Dunării.

Mai tîrziu, plecînd din Galați, apoi din Constanța, ceremonia s-a repetat pînă la a deveni stînjenitoare. N-aveam de unde să știu deocamdată, astfel că vorbele au avut în sufletul meu mult răsunet. Mă aflam deasupra punții de comandă, ca să văd totul mai bine; în locul vederii mi-a fost solicitat auzul: alături se afla difuzorul. M-am aplecat peste balustradă și am mulțumit cu o emoție pe care n-ar fi înțeles-o decît cine îmi cunoștea amintirile. Și dacă în locul celor zece oameni ar fi fost numai malul, vorbele rămîneau pentru mal, pentru sălcii și pentru Dunăre; cred că ele își mai aduceau aminte de mine.

*

Întîmplarea, amintită mai devreme, a făcut ca în loc de Galați să mă îmbarc la Brăila. E o coincidență în stare să tulbure chiar pe cineva cu altfel de fire...

Fiindcă dacă în toamna anului 1945 veneam la Brăila, întîlnind-o prima oară, și primul drum îl făceam în port, spre

a căuta o busolă, busola îmi trebuia pentru o corabie cu care am sperat să plec în lume, cum astăzi plecam de-a binelea. Corabia era atunci abia în închipuire; nu-i aveam nici măcar planurile. Dar dacă în jurul unui nasture, un năzdrăvan a propus să se coasă un costum de haine, de ce nu s-ar construi o corabie în jurul unei busole?

Am avut acest primordial instrument de navigație, ba încă gradat în „carturi", ca pe vremuri, cum se cuvine unui vas care merge cu vele. În anii cîți am lucrat la corabie, din temiri-ce și cu ce se poate (acum știu cu ce: cu *ideea*, care n-a ostenit niciodată), busola am ținut-o la căpătîiul patului, alături cu atlasul, ba am păstrat-o mult timp după ce renunțasem la celelalte, și am făcut multe călătorii cu ea, pe mările de hîrtie albastră...

Cui mă întreba atunci încotro am să plec o dată corabia gata, îi răspundeam: „La Ghecet" — arătînd ceva mai la vale, pe malul din față. Cuvîntul nu era sibilinic, și nu era nici o glumă proastă sau un mijloc să scap de întrebări inoportune și prea des repetate. Mica localitate de pe malul celălalt ar fi putut să fie, într-adevăr, prima escală. Urmau celelalte... Care?... Toate!

Iar acum manevram de plecare tocmai din fața Ghecetului, care într-un fel se putea numi prima escală — reală astăzi.

Eram viu, cu fața aspră, în vîntul de toamnă, pe puntea cea mai înaltă, a compasului — compasul! ca busola mea de altădată —, deasupra emoției, cu sufletul împietrit și letargic: în el nu mai încăpea nici o dată nouă. Dar începeau să se trezească datele vechi, mările de hîrtie, într-un amestec amețitor de vis și realitate: atlasul — și marea adevărată.

Era la 24 octombrie acea dimineață, și letargia a ținut trei zile, cît am rămas la Galați, pentru ultimele pregătiri, care mi s-au părut prelungi și anevoioase. De ce m-aș plînge, cînd eu însumi nu eram gata? Niciodată cînd pleci nu ești gata, totdeauna rămîi cu teama că ai lăsat în urmă ceva uitat sau neîmplinit, teamă pe care o porți pe drum, de multe ori pînă la întoarcere. E poate ce vrea să spună rondelul cîntat de lăutari pe cînd eram copil: „Lași ceva din tine în orice loc de unde te duci..." Dar nu cred că de fiecare dată cînd pleci, mori puțin... Lași un prisos vag, ceva care dacă te urmă-

reşte în gînd nu înseamnă că îţi va mai trebui. A pleca e un verb sonor şi viu, şi dintre toate cred că mi-a plăcut totdeauna cel mai mult.

La Galaţi am ancorat în canal: pilotul de port n-a venit la chemările noastre repetate, şi am stat aşa aproape patru ceasuri, pînă la ora 16, lîncezind, cînd toţi aveam atîta treabă. În sfîrşit, am tras la mal, în bordul celuilalt trauler, „Galaţi", făcînd „dană dublă", cum spun marinarii, fiindcă nu era loc în altă parte.

Pe seară s-a anunţat în faţa echipajului planul de navigaţie şi de pescuit; în afară de drum, vor fi peste trei luni în nord, apoi două săptămîni în sud, la insulele Canare, cu totul nu o sută treizeci de zile, cum crezusem, ci o sută cincizeci — dacă nu chiar mai mult. O jumătate de an aproape! — şi pentru cîte are de făcut un om în viaţă, anii lui nu sînt prea mulţi. Gîndesc intens cum să fac spre a pierde cît mai puţin din aceste şase luni care vor veni, vor trece — şi nu vor mai fi...

În careul marinarilor erau adunaţi aproape toţi cei optzeci de inşi cu care plecam la drum; nu-mi limpezisem formula lungă a călătoriei, şi iată că i se adăugau cifre noi, coeficienţi neclari, indici indescifrabili, semne necunoscute, misterioase: optzeci de fizionomii, nu toate vorbitoare, de unde trebuia să scot şi să identific optzeci de oameni. În zilele următoare am cerut o listă a echipajului — o am între caietele mele — şi am privit-o cu neliniştea tînărului pedagog care vede prima oară catalogul clasei...

Astăzi, formula de la început este întregită şi rezolvată, dar spre a-i da de rost am folosit, după metode din matematică, unele artificii de calcul.

Seara, formalităţi la Căpitănia Portului, simple — se termină îndată: de plătit lei 3,30, de completat Carnetul de marinar, scris cu tuş în loc de cerneală, ca să nu se şteargă dacă ia apă. Această prevedere e un *memento* pe care îl înregistrez, fără panică. De lipit o fotografie, de pus o ştampilă. Fotografiile, cu şapcă de marinar, pentru trebuinţa cauzei, le-am făcut la Bucureşti, în ajunul plecării, în zor mare, „la minut" — şi mă arată cu zece ani mai tînăr; poate că eram, fără să ştiu. Mă privesc, nedumerit, dar rămîn în gardă...

Aveam nu zece, ci aproape douăzeci de ani mai puţin decît

astăzi, cînd debarcam dimineţi de-a rîndul aici, în faţa Căpităniei, de pe vaporul de pasageri care mă aducea de la Brăila.

Purtam pe umeri un geamantan greu, încărcat cu fiare, şuruburi şi buloane; le duceam la Şantierul Naval, să le zinchez, şi le căram 2 kilometri pînă acolo, ceva mai departe de locul unde mă aşteaptă acum vaporul, pregătit de drum, fără să mai aibă nevoie de geamantanele mele cu fiare.

Am făcut de multe ori drumul, venind dimineaţa, întorcîndu-mă la prînz, cărînd de fiecare dată fier, cîte 40 de kilograme. Le am în trupul meu acum, dar nu ca pe o povară; datorită lor mă simt poate mai tînăr.

Două mii de şuruburi pentru prins bordajul de stejar pe coastele metalice. În jurul busolei, corabia începea să crească, lua viaţă şi era impozantă. Căram buloneria de îmbinat piesele grele, chila, etrava şi etamboul, şuruburi mari, unele de peste un metru lungime, toate măsurate la milimetru, numerotate în minte, fiecare cu o destinaţie ştiută pe dinafară. Le aduceam dimineaţa şi plecam înapoi cu cele zincate în ajun. Mă aşteptau un singur meşter şi doi, trei, patru sau şase ucenici, după cum era nevoie, elevi de şcoală în vacanţa mare, toţi prezenţi la apelul aventurii şi solicitînd munca voluntară, spre a putea călători măcar cu închipuirea, căci nici eu n-am călătorit altfel în anii aceia . . .

Ucenicii mă întîmpinau la debarcader şi luau în primire fierul, slobozindu-mi spinarea. Purtau povara cu înfrigurare şi disputîndu-şi întîietatea, de parcă în geamantan le aduceam daruri.

Seara, după ce adunam sculele — aşa de puţine! — după ce se strîngea talajul şi se curăţa „atelierul", coboram la Dunăre, cumpăram un pepene, îl tăiam felii, pe piatra cheiului, şi-l împărţeam într-o bună frăţie. Aşa rămîneam pînă cădea întunericul, cu ochii pe apa mîloasă, privind-o cum se ducea la vale, ca un îndemn neîntrerupt la drum şi la visare.

Altă plată nu le dădeam ucenicilor decît pepenele din fiecare seară, şi tăcerile mele îndelungate . . .

Apoi mai tîrziu, după ce izbuteam să-i trimit acasă, mă duceam singur, aproape pe furiş, la atelierul încuiat cu lacăt; un hangar, o fostă magazie de cereale, în paragină, şi, în sunetele muzicii de petrecere, care veneau şters de sus, de la restaurante, continuam să călătoresc pe întuneric, cu capul

lipit de lemnul masiv și vorbitor al etravei. Etrava aceea n-a tăiat niciodată valurile, cum era destinată, însă călătoria noastră împreună am dus-o pînă departe...

Cît despre ucenici, unul este acum jurist, altul inginer, altul pictor, altul cîntăreț de operă; fiecare călătorește cum poate. Cel mai inimos dintre toți, și tăcut ca o salcie din cele ce contemplase, fiindcă îl fascina pînă la amuțire peisajul de baltă, a făcut călătoria cea mai lungă — în moarte.

Era un băietan cu privirea întunecată, muncit poate de gînduri pe care nu le spunea altora; ochii i se luminau numai cînd vedeau apa. Iubea, în felul lui tăcut și fără să se arate, o fată micuță, tare firavă, care mi-a împletit pulovere într-o iarnă geroasă, în vreme ce el îmi căuta de mîncare și lemne ca să-mi încălzesc casa. I-ai fi crezut soră și frate, dacă din dragostea lor adolescentină nu s-ar fi născut, tot în iarna aceea geroasă, un prunc — flăcău astăzi. Fata abia a apucat să-i fie nevastă, și el s-a sfîrșit de boala care distilează plămînii, prefăcîndu-i în spirit și flacără; n-a spus-o nimănuia, cum nu-și spusese nici dragostea.

Să fi trăit, ar fi mers poate navigator pe traulerul „Constanța"...

Ceilalți, acum oameni în toată firea, cu rosturi care i-au absorbit și nu mai pot fi abandonate, m-au urmat cu ajutorul închipuirii, după cum mi-au spus la întoarcere. Îi cred și le mulțumesc că, rămînîndu-mi cu multă căldură prieteni, n-au uitat călătoriile noastre de altădată.

Duminică, 25. Ancore vechi

Vasul manevrează înainte de a mă trezi și iese în canal, la ancoră, spre a îngădui ca „Galați", pe care îl dublează la chei, să plece; urmează să se îndrepte spre Constanța, pentru ultimele aprovizionări, și acolo să ne aștepte.

Îmi impun un ritm lent în toate gesturile și faptele, și ajung la un calm contrafăcut, pe care izbutesc să-l iau drept propriu, ca să nu trepidez prea tare în orele cînd stăm degeaba.

În timp ce mă dichisesc pe îndelete, forțîndu-mi metronomul și punîndu-l la o gradație lentă, necunoscută pînă atunci, se lasă ceață pe Dunăre. Cînd mă duc pe puntea de comandă nu se vede nimic în jur, decît scame de mîl, jos, în fața etravei, iar deasupra scame de vată.

După ce a plecat de la chei, „Galați" a trebuit să ancoreze, și acum se vede în radar, la cîteva sute de metri mai la deal de noi, locul unde ar fi urmat să facă rondoul ca să pornească la vale.

Într-o prezentare prescurtată, radarul se înfățișează ca un ecran de televizor, cu deosebirea că este de formă circulară. Antena lui se rotește, la un punct mai înalt al vaporului, deasupra punții de comandă sau pe catarg, cum este în cazul nostru. Ea îmbrățișează astfel întreg orizontul, bombardîndu-l cu unde de-o anumită lungime, și acestea, răsfrîngîndu-se în obstacolele întîlnite — detaliile peisajului —, se întorc în aceeași clipită și le marchează pe ecran, sub formă de imagini. Imaginile sînt trecătoare, se înțelege, deoarece și antena le recepționează în treacăt, însă există o remanență vizuală, care le face să persiste destul de vizibil pînă la noul impuls; cu un minimum de bunăvoință sau de deprindere, ceea ce se vede pe ecran poate fi socotit drept o imagine continuă. Ea reproduce peisajul la scări felurite, putînd să-l redea pe raze mici, cînd este nevoie să se depisteze obstacolele apropiate, detaliile, apoi pe raze mijlocii, și în sfîrșit la scara maximă de patruzeci de mile, atunci cînd, de pildă, se caută o coastă în depărtare. Pe ecran se pot citi, raportate la direcția nord asigurată de girobusolă, unghiurile sub care apar felurite detalii, ba chiar și distanța foarte precisă pînă la ele. În acest fel, radarul este folositor nu doar pe vreme fără vizibilitate, ci și în navigația pe lîngă coaste, simplificînd-o și făcînd din ea mai mult o tehnică decît o artă, cum putea fi socotită pe vremea alidadei, care de altminteri se mai păstrează și astăzi. Iar pe deasupra, avînd parcă însușiri supranaturale, el acoperă și înregistrează cu claritate zone de două-trei ori mai întinse decît ar putea explora, folosind chiar și binoclul, omul cu vederea cea mai bună.

În afară de „Galați", în prova noastră avem un convoi de șlepuri la stînga; dincolo de ele se vede linia țărmului, peste care închipuirea poate să planteze sălcii, spre a preface ima-

ginea puţin vagă, de vis, într-o fotografie adevărată. Alte vase împînzesc faţa Dunării, acoperită de ceaţă.

După o aşteptare de un ceas, ca o eternitate inutilă, ceaţa nedînd semne să se ridice, comandantul îl convinge pe pilot să tragem la chei, ca să ne putem continua pregătirile de plecare. Există un pilot răspunzător de manevra în port, după cum există altul pentru navigaţia pe Dunăre. Ei sînt aşadar răspunzătorii, dar nu ştiu cum se întîmplă că în cazul unei greşeli răspunde tot comandantul...

Nu-i nici un miracol în alcătuirea radarului; aparatul e la înţelegerea oricui de cînd în atîtea case a intrat televizorul. Şi totuşi, mişcarea printre vase invizibile, înţepenite la ancoră, mi se pare miraculoasă. Ar fi o mişcare ca în cosmos, printre aştri, dacă nu s-ar simţi tonajul vaporului, greutatea lui terestră, amplificată de tăcere şi beznă. Datorită ei, vidul din jur capătă consistenţă şi astfel pare că ne mişcăm într-un element mai teluric decît cea mai densă parte a planetei noastre.

Cheiul apare din ceaţă abia la 20 de metri, fantomatic, şi-ţi trebuie o secundă de dezmeticire ca să-l înregistrezi ca pe o realitate; apoi, restul manevrei se face normal, la vedere, numai că totul decurge aproape în vag, pe un fundal cenuşiu, ondulat, care îşi tot schimbă densitatea...

Am lîncezit restul zilei, cu impresia că n-o să mai plecăm niciodată...

*

Străbat oraşul seara, fără scop propus; se spune „pentru a omorî timpul". Dar timpul nu trebuie omorît; între toate morţile intră şi a lui, şi e tot ireversibilă. Trebuie consumat. Nu mă plimb: consum timpul, măsurîndu-l cu paşii...

Caut o casă veche în mijlocul oraşului şi-i pregătesc în minte o frază: „Acum aproape zece ani..."

Oricine poate s-o tălmăcească: au trecut de atunci, de la o anumită zi, „cîndva", aproape zece ani, peste oraş şi mai cu seamă peste mine. Dar nu era o zi, ci o seară... Venisem cu vaporul de la Constanţa, şi în cele cîteva ore cîte aveam răgaz pînă la miezul nopţii, cînd porneam pe calea întoarsă, am căutat amintiri pe străzile acestea, cunoscute bine de altădată. Nu le găseam; în centrul oraşului, incendiat şi răvăşit

de nemți la retragere, peste ruinele clădirilor vechi, știute din copilărie, era un parc, trist ca un cimitir, fiindcă învelea într-adevăr multă moarte.

Am stat pe o bancă în seara de acum aproape zece ani și am privit o casă — un sfert de casă, poate doar o optime, cît mai era în picioare, retezată într-o parte și-n alta ca de o ghilotină a celui mai absurd dintre toți răii uriași ai basmelor. Jos fusese o prăvălie, mai avea și acum obloanele de fier, trase pînă la pămînt și înțepenite, într-o contopire definitivă cu solul. Fusese prea multă moarte într-un oraș, prea multă moarte în lume! Dar erau doi oameni vii în casa aceea, și la ei am privit în ora de seară, măsurînd scurgerea timpului cu răsuflarea, cu bătăile inimii și cu amintirile. La singura fereastră de la etaj ardea lumina, căci etajul mai avea doar o încăpere, semănînd cu un porumbar, el singur salvat dintre toate strădaniile omului, pe locul unui cutremur. Era o ușă, nu o fereastră, răspunzînd pe un balcon de fier, deasupra locului unde altădată fusese trotuarul și strada. Iar în balcon, pe două scaune de lemn curbat, de modă veche, singura rechizită a decorului, ședeau două ființe încă vii, o bătrînă și un bătrîn, supraviețuitorii peste ruine. Erau singuri, le plecaseră cine știe de cînd copiii, pe lumea asta sau pe cea lume, și poate stăteau la balcon nu să-i aștepte, nu să absoarbă aerul proaspăt al serii, ci să vadă moartea cum vine...

Acum nu i-am mai găsit; n-am mai găsit nici casa bizară, cu balconul ei și mai bizar deasupra hăului. Parcul s-a prefăcut într-un cartier nou, care a șters, cam violent, ca tot ce crește mai iute decît închipuirea, tristețile amintirii. Din straturile de flori s-a păstrat, printre blocurile moderne, atîta cît se cuvine ca omul să poată respira solul, care-i o nevoie a lui de la nașterea lumii. Încolo s-a dat drumul betonului, și el a acoperit cimitirul.

Era duminică seară — forfota tinerilor. Orașul e al lor; își proclamă stăpînirea cu vigoare și gălăgie...

Nu-i prima oară cînd în fața a ceva nou, care schimbă o față veche a lumii, mă gîndesc cu tristețe la cei plecați, fără să știe ce se întîmplă în urmă. Adesea îi aduc înapoi cu închipuirea, îi urmăresc pe furiș, să le văd tresăririle, regizez revelația, astfel ca surpriza să treacă prin toate gradațiile, le storc inima de sîngele vechi și le-o umplu cu sînge proaspăt.

Și cînd îi văd istoviți de atîtea senzații, îi las să se odihnească puțin pe o bancă.

În seara aceea m-am plimbat pe străzile noi multe ceasuri; cine m-ar fi văzut ar fi spus „în singurătate". Dar nu eram singur: luasem cu mine pe cei doi bătrîni, să le arăt orașul. Tîrziu, ne-am așezat toți trei pe o bancă.

Luni, 26. Oameni fără aventură

Dimineață, alergătură după ultimele cumpărături. Există oare ceva „ultim" în nevoile noastre? Cînd ai epuizat prevăzutul, născocești altceva; iar dacă ești obosit, derutat, cu imaginația sleită, se găsește cineva să-ți dea sfaturi, să-ți programeze trebuințe pe care n-o să le ai, fiind ale altuia.

Ultima mea grijă certă era coniacul; îl mărturisesc cu conștiința liniștită, fiindcă-i o băutură de nădejde și foarte prietenoasă; atît că trebuie s-o deșcînți în pahar pînă se distilează încă o dată; darul ei atunci este să-ți țină tovărășie și să te încălzească. Băută altfel, cred că poate deveni vicioasă.

Cum în orice călătorie este aventură, am acceptat ca obligatorie aventura căutării coniacului. Se întîmplase ca în ziua aceea, luni dimineață, să nu se mai găsească în nici una din prăvăliile orașului. L-am depistat, după multe tribulații, într-un depozit cam lugubru, pe lîngă port, unde nu mai fusesem niciodată. Făceam, pe negîndite, descoperiri geografice...

Cincisprezece sticle e cantitate puțină cînd le iei pentru o sută cincizeci de zile, și cu siguranță că nu doar pentru tine. Nu era potrivit să-i explic vînzătorului; într-o împrejurare ca asta, cine se apără se acuză. O dată cu factura, mi-a transmis mustrările lui în privire. Le-am suportat senin, gîndind că făceau parte din aventură.

La fel am suportat, în ora următoare, vaccinul antivariolic, ca în copilărie. De data asta am primit dovadă, cu ștampilă; era ultimul certificat cerut pentru a putea începe călătoria. Numai că după amiază, aflîndu-mă în oraș, am simțit reacția vaccinului cu o forță neliniștitoare, asupra căreia nu-mi atrăsese nimeni atentia. Semăna a boală și anula aventura. O

cafea într-o cofetărie și un apel cam îngrijorat la rezervele de energie din mine au făcut să învingă amețeala, febra și slăbiciunea, ca să-mi pot continua drumul în oraș — și, gîndeam eu, în lume.

S-a anunțat, în sfîrșit, plecarea, mîine la 7 dimineața. Revizia vamală va începe cu două ore mai devreme.

Deoarece n-am vrut să mă petreacă nimeni și sînt singur, cineva de la vapor socotește potrivit să mă poftească seara în oraș, la un pahar de vin, ca să ne luăm rămas bun de la uscat, după obiceiurile din totdeauna. Merg, gîndindu-mă că un om din echipaj e un om din familie...

Acest om, pe care îl numesc Marian de aici încolo, întrucît mi-l socotesc prieten după șase luni de aventură comună, este inginerul frigotehnist al vaporului, dar el ne-a furnizat nu doar gerul de congelare, ci și căldura.

Era cu soția lui la acea cină de despărțire, amîndoi tineri, și se priveau cu o tristețe care, în loc să-mi stîrnească stînjenirea, făcîndu-mă să înțeleg că n-aș fi avut ce căuta acolo, mi-a dat duioșie pentru starea lor de atunci, așa de fragilă. Într-un singur an, el pleca într-a doua călătorie, care avea să fie aproape tot atît de lungă ca prima.

De ce pleacă oamenii, cînd dacă ar sta le-ar fi bine?... Înainte plecau spre a descoperi continentele și a le aduna bogățiile. Nu vom descoperi nici un continent — decît poate în noi înșine — și din cîți sîntem nu se va înavuți nimeni.

Ce neastîmpăr, venit de departe, ne-a rămas în fire?

Dar poate că a pleca — nu a fugi — de lîngă o femeie e mai bună dovadă de bărbăție decît a rămîne...

O cîntăreață în rochie de seară se plimbă printre mese, tîrînd după ea microfonul, al cărui șnur i se înfășoară pe grumaz și pe umeri ca un șarpe stilizat, reînnoind legenda biblică a ispitei, sugerînd-o pe-a izgonirii. Văd vreo cîțiva Adami în sală, cum privesc încolăcirile șarpelui, dar pe furiș, fiindcă sînt cu Evele legitime.

Mă opresc la toate detaliile, le iau cu mine, deși notez doar cîte unul, ca să am imagini terestre în largul oceanului. În aceste ultime zile, în ultimele ore, nimic nu mi se pare fără semnificație în lumea care va rămîne în urmă — chiar și cîntăreața, și microfonul cu șnurul, și mai ales privirile jinduitoare ale oamenilor fără aventură.

Privesc bine totul în jur, privesc în mine: am vreo nelinişte în clipele dinaintea plecării? Nici una! Am vreun regret? Nici unul! Care-i starea mea de spirit? Nerăbdarea. Şi dorinţele? Călătoria! Nimic pentru alţii, din cîţi las în urmă?...

Era seara *mea,* din ajunul plecării *mele;* totul era *al meu* — şi binele, şi răul, şi să fi împărţit cu altcineva, nu ştiu dacă-i revenea parte dreaptă din amîndouă. Mi-am spus că-i mai bine să fac împărţirea la înapoiere, fără risc pentru nimeni din cei cîţi aveau să se gîndească la mine.

Ca o soră mai mică, dar cu pricepere de gospodină, soţia lui Marian mi-a ajutat să-mi închei chibzuit cumpărăturile. Fără ea, de pildă, aş fi luat pe puţin zece cutii de Alba lux, cum m-a sfătuit nu ştiu cine, cînd mi-au trebuit numai două.

Dar lui Marian îi mai datorez şi altceva decît seara aceea de familie: el mi-a dăruit capul de bronz aflat acum pe vatră, şi tot el, langusta care îmi zgîrie hornul.

Am adus şi eu o langustă, dar am dat-o la întoarcere, cînd am început să împart binele şi răul, după cum mă hotărîsem înaintea plecării. Era un dar urît sau un dar frumos — am socotit, încă din mijlocul oceanului, că i se cade cui va şti să-l folosească mai bine.

Prietenul care m-a dus la Brăila astă-toamnă şi avea să mă întîmpine la Galaţi primăvara, are o fată în al patrulea an de studiu la Facultatea de biologie. O vietate a oceanului, autentică şi nu fără istorie, mi-am zis că o să facă puţină senzaţie între învăţăceii care poate n-au văzut-o decît în conserve sau în fotografie, şi am dat langusta tinerei mele prietene, cu gîndul ca la rîndul ei s-o ducă muzeului. Gestul avea în el şi o urmă de îngîmfare, justificată de truda cîtă ceruse mumificarea dihaniei, de grija purtată pe drum să nu i se dizloce anatomia aşa de friabilă, să nu i se rupă un picior sau un vîrf de antenă, fără de care şi-ar fi pierdut toată valoarea, ca piesă nu de decor, ci de învăţătură.

Mi-am adus aminte abia după aceea că pasiunea prietenei mele mergea nu spre viaţa din fundul mărilor, ci din fundul pămîntului, cam înfricoşătoare pentru mine, adică spre speologie. N-am avut prilejul să vizităm peşteri în călătoria noastră; într-o strîmtoare a insulelor Faeroe, sub ţărmul de piatră,

am văzut o grotă bătută de valuri; am fi putut să pătrundem acolo cu barca, și poate că după intrarea amenințătoare am fi dat de un hău albastru, de unde aș fi putut să culeg piese de muzeu și chiar idei pentru basme. Numai că nu ne-am oprit, aveam altă treabă. Și-apoi, ca să dăm barca la apă, trebuia să se țină mai întîi sfaturi îndelungate...

Dar dacă e vorba de peșteri și de basme, iată-le, mică prietenă, spre a înlocui langusta urîtă și nu prea bine aleasă:

Într-o zi — să ne oprim într-o zonă mai caldă — pe cînd navigam în vestul Africii, pe acolo pe unde o fi fost Atlantida odată, nu știu cum, din senin și fără să se vestească, apele s-au desfăcut în două în fața vaporului, căscînd o prăpastie. Pînă să se stabilească punctul și să se pună pe hartă, pînă să fie trecut în Jurnalul de bord faptul, ne-am pomenit pe fundul oceanului, nevătămați, dovadă că după ce a trecut această toană a apelor ne-am reluat netulburați navigația.

Numaidecît s-a pus scara de pilot, asemănătoare cu scara lui Romeo și poate la fel de romantică, dar nu de mătase, și mînjită de catran cîteodată. Echipajul s-a grăbit să coboare, neluînd în seamă primejdiile cîte puteau să fie peaproape; de-atîta vreme nu mai simțise uscatul!

Și în fața vaporului, chiar la etravă, am văzut cu toții o peșteră, golită de apă, de unde răzbea o lumină palidă, dar clară, cu pîlpîiri alb-albastre, întocmai ca sclipirile briliantului. O comoară! — vor zice numaidecît cei grăbiți și cu imaginația limitată.

Niciodată nu mi-aș fi închipuit peșteră mai sărăcăcioasă. Or fi fost acolo, nu-i vorbă, fosile ale vieții de altădată și vietăți ciudate de astăzi; nu era între noi nimeni care să le cunoască, și chiar dacă ar fi fost, oricine își uită știința în fața unei întîmplări atît de fantastice.

Nu vedeai nimic în peștera aceea ca nici o alta, și totuși fiecare a găsit ceva pentru sine, întocmai ceea ce i se potrivea și îi dorea inima.

Comandantul, deși întîrziase încurcîndu-se în scara anevoioasă, a găsit un butoi cu whisky și o ladă cu ouă proaspete. La data aceea, în cambuza vaporului mai erau șaptezeci și șapte de ouă, greu să le împarți la optzeci și unu de oameni.

Încolo, nu prea se mai găseau nici de unele; rătăceam de multă vreme pe ocean și nu ne aprovizionasem cu socoteală. Mîncam pește, cît putea fiecare, dar aproape fără le-

gume, și cu oțet în loc de orice altă acreală, nefiind bună de pus în bucate acreala umană.

Se știe că la naufragiu, după legile maritime și morale, ultimul se salvează comandantul. Ca o compensație care se admite de la sine și pe care nu poate s-o combată nimeni în largul oceanului, comandantul a hotărît să fie primul la ouă. În schimb, mirosul omletei sale de seară, risipit pe coridoare, putea fi adulmecat de oricine. Și oricine, ca în povestea lui Esop, putea să-l mănînce cu pîine.

Dar șaptezeci și șapte de ouă nu pot să țină cît lumea; lada din peșteră a venit tocmai la vreme. Deși nu era uriașă, avea însușirea de a nu se goli niciodată, spre a fi întocmai ca basmul. Comandantul a tăiat infinitul în două și a împărțit ouăle cu secundul, ca să aibă cine întocmi formele de administrație.

Cornel, radiotelegrafistul vaporului, un tînăr cu firea cum nu se poate mai bună, a găsit un tort de mere, din care a mîncat de trei ori pe zi tot restul călătoriei. În ultima seară, după ultima îmbucătură, pe platoul unde fusese prăjitura miraculoasă a răsărit o gheișă, în chimonou și cu evantaie, cum văzuse el în Japonia. Dar era prea tîrziu: începea revizia vamală chiar în clipa aceea. Așa că a trebuit să sufle asupra apariției îndelung așteptate, cum sufli ca să stingi lumînarea, și a rămas doar cu gustul tortului care se terminase.

Vecinul meu de cabină a găsit un magnetofon cum nu s-a construit mai puternic, înzestrat pe deasupra și cu două mîini mecanice, foarte dinamice — și diabolice: băteau ritmul în masă, dacă nu precis, cel puțin tare.

Doctorul, Octavian Dănilă în acte, cu care m-am împrietenit nu fără cauză și nu fără judecată, dar căruia n-am să-i pot spune, ca între prieteni, pe numele de acasă, fiind nepotrivit cu un om spre maturitate, a găsit în peștera fermecată un automobil Trabant cu caroseria de material plastic, deși ar fi vrut o mașină mai mărișoară și, pe cît cu putință, de tablă. Dar a trebuit s-o ia pe aceasta; zarurile erau aruncate: în mașină se afla, printr-un efort de imaginație, Mihaela, tînăra lui nevastă, la care visa ziua și noaptea . . .

Spuneam că fiecare a găsit ceea ce căutase, dar n-am să-i înșirui acum pe toți cei optzeci și unu; n-am surprins dorințele tuturor, și-apoi, chiar dacă ar fi să născocesc, mi-ar trebui multe pagini.

Ultimul dintre noi a fost unul care s-a întors din drum, să se bărbierească și să-și pună uniforma cu patru trese la mîneca hainei. Cu toată întîrzierea, a avut satisfacția cea mai deplină: n-a găsit obiecte valoroase, n-a găsit nici de băut, nici de mîncare, ci o drăcovenie, un fel de robot electronic, care mergea cu o singură baterie și spunea, cum îi suceai butonul: „Ești cel mai distins, cel mai nobil, cel mai frumos, cel mai deștept, cel mai . . ." Au urmat pentru el zile de fericire, pînă cînd s-a descărcat bateria superlativofonului . . .

Iar eu, după ceilalți? . . . Am străbătut toată peștera și n-am găsit nimic, fiindcă ar fi trebuit să știu încă de la intrare ce caut. Tocmai în fund, departe, pe un perete albastru, am văzut o oglindă și m-am uitat în ea, crezînd că mi-era destinată. Numai că oglinda s-a topit, după ce mi-a răsfrînt, o singură clipă, imaginea. A fost însă destul ca să mă văd și să-mi descopăr pe chipul obosit un zîmbet, în colțul gurii, iar în colțul ochiului o lacrimă . . .

•

Vezi mai omenește lumea, o înțelegi altfel, pătrunzi poate cîte puțin și-n ceea ce are ea tainic dacă o privești cu o cîtime de duioșie, măcar atîta cîtă încape într-o fărîmă de lacrimă.

Cristalinul, lentila cu care ne naștem, prinde imaginea și-o răsfrînge pe retină, cu răceala aparatului fotografic. O lacrimă pusă în față e o altfel de lentilă, cu însușiri necunoscute științei; legile ei n-au fost scrise pînă astăzi.

Cînd va fi cîntat prima dată pentru noaptea de-afară și pentru vălurile de la fereastră meditativul *Adagio* cu care începe *Sonata Lunii,* vestind din calmul adîncurilor urmarea cea tumultuoasă, Beethoven trebuie să fi privit un colț de cer printre lacrimi . . . Lacrima transfigurează viața dinăuntrul și din afara noastră, o face să vibreze, pînă devine sonoră, și atunci o auzi în neauzitul ei, și chiar dacă urechea este bolnavă.

Printr-o lacrimă trebuie să fi simțit Eminescu țărmul mării, pe care nu-l văzuse vreodată, printr-o lacrimă îi va fi venit dorința tristă să-i fie aproape.

Și nici moș Nichifor Coțcariul n-a ajuns altfel la închipuirea lui Creangă. Căci veselia nestăvilită e vulgară dacă n-o treci printr-o lacrimă . . .

O lacrimă poate să limpezească imaginea cînd e neclară; cînd e brutală, o atenuează. Dacă e moartă o învie, și-o îmbogățește dacă-i săracă. Poate să-i redea culorile dacă e ștearsă. Dacă s-a răcit, sub cine știe ce privire de gheață, o lacrimă poate s-o încălzească...

Pustiul care ne cuprinde inima uneori are oaza lui într-o lacrimă. Și cînd toate în noi încep să se prăbușească, fiindcă ne-am pierdut drumul în lumea prea vastă... Și cînd toate în noi se aspresc, fiindcă simțim în jur vrajbă, o lacrimă — care nu înseamnă slăbiciune — ne ridică; o alta — care nu înseamnă dezarmare — ne redă speranța în omenia Omului, imperisabilă.

N-am avut toate zilele în ochi lacrima relevată de oglinda din peșterea basmului... Uneori mi-am descoperit slăbiciuni; stăpînirea de sine pierdută o vreme, părtinirea, intoleranța, poate și lașitatea, și alte păcate, și m-am judecat fără cruțare, spre a-mi păstra dreptul să judec pe alții. Sînt împrejurări cînd trebuie să ai ochiul rece și uscat și inima înfrînată. Unui om bun îi zici: „Vino încoa, prietene!" Trebuie să ai în tine puterea de a-i spune unuia rău: „Du-te mai departe!..." În colțul ochiului se încheagă uneori o fărîmă de gheață — tot o lentilă, dar aspră.

*

Pentru o singură călătorie, am avut trei plecări; astfel, începutul s-a fragmentat, lăsîndu-mi teama că se diluează. Judecînd în afara nerăbdării, n-a făcut decît să-mi dezvăluie simetrii de viață, cu tîlcuri adînci pentru mine, și concentrate.

Dacă Ghecetul, din fața căruia am plecat ieri, era o escală veche, imaginară, Galațiul, de unde vom pleca mîine, este locul unde am eșuat prima oară, e drept însă că într-o călătorie pe uscat, nu pe apă.

Veneam aici iernile, în vacanță, la niște neamuri pline de bunătate, pe care le-am socotit înstărite, deoarece aveau căldură în casă. Căldura a fost cea mai însemnată nevoie a mădularelor mele și așa cred că a rămas pînă astăzi, după cum frigul a fost o spaimă și o suferință constante.

Pe vremea aceea, deși trecuseră ani de la terminarea războiului care s-a numit „mondial", prima dată în istorie, tre-

nurile continuau să meargă anapoda, cu geamurile sparte și caloriferele înghețate.

Plecam la o școală într-o seară geroasă, cînd, la ieșirea din gară, vagonul aflat în fața celui unde mă aciuisem, s-a răsturnat peste macazuri. N-au fost victime, decît lume înspăimîntată — și n-am putut pleca mai departe.

Am rămas noaptea aceea în restaurantul gării, picotind pe un scaun, în mijlocul naufragiaților. Printre ei am recunoscut, deși nu-i frecventam clasa, pe profesoara noastră de pian de la școală; cîțiva domni o înconjurau cu compasiune și importanță, iar ea povestea de zeci de ori, în aceeași gamă, cum se întîmplase nenorocirea și cum scăpase; fusese în vagonul răsturnat, ceea ce înseamnă că trecuse pe lîngă moarte.

Etalonul vîrstelor se schimbă cu anii; pentru mine, atunci profesoara era o doamnă, deși poate n-o depășise de mult pe codană. N-o văzusem niciodată prea bine la față, în schimb îi recunoșteam silueta de foarte departe. Făcînd-o zveltă, natura nu fusese darnică pînă la capăt: îi dăduse un nas cu totul insuportabil. Deși impuberi, sau aproape, școlarii de seama mea îi priveau mai degrabă picioarele, cu adevărat foarte frumoase — și model pentru anii următori de viață.

Ce-am admirat la ea mai cu seamă, în altă ordine decît cea anatomică, era ușurința de a citi la prima vedere orice pagină destinată pianului. Pe atunci era o revelație; din știința ei, pentru mine incomensurabilă, abia învățasem abecedarul. Iar cînd ataca, te miri cu ce forță în brațele așa de firave, transcripțiile de virtuozitate gălăgioasă, bunăoară din Sarasate, și pianul începea să vibreze, făcînd să se clatine podelele clasei, să zbîrnîie geamurile și să mi se înfioare pielea, încă neînfiorată altfel, cînd în urechea mea naivă și puțin speriată pătrundeau toate registrele dintr-o dată, cînd, printr-un artificiu mecanic, necunoscut mie și ținînd de miracol, sunetele se suprapuneau, aglomerate, într-o înmulțire inexplicabilă, depășind pe cele zece cîte le-ar fi putut da simultan degetele oricît de dibace ale unui om, de la mîna lui stîngă și de la dreapta — atunci mi se părea că în ființa care declanșa toate, sălășluiește un diavol însoțit cu o zeitate, și mulțumeam soartei că drept răsplată îi dăduse măcar picioare frumoase.

Mai tîrziu, cînd începuse să crească în mine nevoia de a spune ceva semenilor și nu alesesem definitiv calea de exprimare, între paginile mîzgălite apăreau portative, cu atît de

vorbitoarele lor cinci linii încadrînd patru spaţii albe. Ele însemnau nimic — sau o simfonie. După cum pagina albă de caiet putea să însemne golul — sau o epopee.

Am încercat să-mi spun gîndurile în sunet. Ideile îmi veneau, cunoşteam aflabetul ca să le scriu pe hîrtie, dar n-aveau haine: nu ştiam armonie. Din legile ei îmi venise, pe calea instinctului, doar cea primitivă, modestă, naivă şi minimă, a terţei, folosită de tot omul cînd simte nevoia să adauge melodiei o voce „a doua".

Proverbul scris în caietul de caligrafie, după care cine fură azi un ou mîine fură un bou, mi s-ar fi aplicat poate şi mie în acest domeniu — ca atîţia altora! — dacă nu m-aş fi oprit la vreme. Sfîrşindu-mi prima romanţă, care putea să fie a noua, m-am apucat să fur armonie. Am dat iama prin partituri felurite şi din toate şcolile, cum îmi veneau mai la îndemînă, luînd acordurile potrivite tonalităţii mele şi ferindu-mă cu prudenţă de modulaţiile primejdioase pentru un fur la prima infracţiune.

Aşa am ajuns, cu musca pe căciulă, la Berlioz, al cărui tratat de orchestraţie s-a dovedit o lectură mai limpede decît abecedarul primului an de şcoală, înlesnindu-mi, în locul furtului, învăţătura.

De acolo am aflat, dincolo de nevoile mele de a şti ceva armonie — nici nu eram în subiect de altfel —, că acelaşi motiv, cîntat de acelaşi instrument (şi, dacă vreţi, în aceeaşi interpretare), sugerează ceva într-o tonalitate şi altceva în alta, chiar dacă-i apropiată. Cîştigul — cum n-am făcut muzică — a fost altul. Lectura tratatului mi-a dat de gîndit, şi prin ea am simţit, tîrziu după aceea, cînd am mutat-o în literatură, că un cuvînt îşi schimbă nuanţa şi adîncimea, ca să nu mai vorbesc de muzicalitate, după cum e pus la începutul, la mijlocul, la sfîrşitul unei fraze, sau în toate celelalte poziţii imaginabile, admise sau neadmise de sintaxă.

Dar mai înainte, pe cînd continuam să fac „compilaţie", m-am dus să-mi citească muzica, la pian, domnişoara cu picioare frumoase. Una din puţinele însuşiri cu care mi-ar fi plăcut să mă mîndresc în faţa altora a fost caligrafia muzicală. Era în ea răbdare, aplicaţie şi patimă. Dacă m-aş fi făcut copist de note muzicale, socotind că pentru mine aceasta ar fi fost cariera maximă, sînt sigur că n-aş fi eşuat la jumătatea drumului şi aş fi cules toţi laurii care cad în subsoluri.

Domnişoara a luat notele, fără să o surprindă caligrafia, le-a cîntat cu dexteritate, fără să o şocheze armonia. Din prudenţă, sau din sfială, nu mă declarasem drept autorul, ci pusesem în capul paginii un nume, necunoscut, dar autentic, dintr-un tratat de istorie muzicală. Nu m-a întrebat nici „Ce-i asta?", nici „Cine-i ăsta?" Mai tîrziu m-am gîndit că singura dată cînd trecuse, după observaţia mea, printr-o emoţie adevărată trebuie să fi fost atunci, la Galaţi, cînd i se răsturnase vagonul...

Cît priveşte interpretarea gîndurilor mele, m-a tulburat mult mai mult linotipistul care, pe pianul lui dezacordat şi dogorind de plumb topit pînă la distanţă, mi-a cules pentru tipar prima pagină.

Marţi, 27. Marea adevărată

Ultima noapte la Galaţi am petrecut-o picotind, ca pe vremuri în restaurantul gării, cu gîndul neliniştitor de a nu eşua încă o dată.

Dar la ora 5 fără 5 minute am auzit glasul comandantului, amplificat la difuzoare, cu o fermitate care mi-a mers la inimă, vestindu-ne ca toată lumea să se pregătească pentru revizia vamală şi să rămînă în cabine.

E o altfel de hotărîre şi o altfel de sonoritate în glasul care, poruncind subalternilor, se face auzit şi femeilor. Dacă amazoanele ar fi acceptat conducerea masculină, apoi şeful acela al lor, admis pe baza unor virtuţi fără seamăn, ar fi avut, cînd dădea îndemnul de pornire la bătălie, glasul comandantului nostru din dimineaţa plecării.

Printr-o îngăduinţă plină de înţelegere şi umanitate, se aprobase ca soţiile oamenilor din echipaj să fie primite pe bord pînă la Constanţa, spre a amîna cu o zi, două clipa despărţirii. Cei mai mulţi lipsiseră de acasă aproape tot anul, şi după o escală amăgitoare aveau să lipsească din nou luni de zile.

Cum vaporul nostru nu era un pachebot, şi spaţiul de locuit avea limite riguroase, cazarea excedentarului s-a făcut ca la emigraţie. O fi fost greu, unii or fi spus că-i neelegant şi

promiscuu, dar a fost omenesc — și se cheamă că am avut și noi amazoanele noastre, chit că închinate bărbatului, prin derogare de la legea amazoanelor veritabile. Și se vor fi gîndit la bărbații lor cu mai multă dragoste, după ce le-a zgîlțîit puțin Marea Neagră.

Se afla printre ele și soția comandantului, dar a rămas în cabină și a „servit" masa acolo, discretă și rezervată, ascultînd prin difuzor, în sonoritatea lui nouă, glasul de acasă. M-am întrebat, chiar, cum o să-i pară mai tîrziu, auzindu-l de la nivelul comun al dușumelei casnice, după ce îl interceptase, în deplina lui autoritate, de la înălțimea punții de comandă.

La Anul nou și în alte ocazii, felicitîndu-și soțul prin radiogramă, doamna comandantului nu va uita niciodată să felicite și echipajul, cu autoritate. Dar, din discreție, comandantul nu va citi textul privat la stația de amplificare, și echipajul va pierde prilejul de a răspunde, luînd poziția de drepți: „Să trăiți, doamnă!"

*

Era întuneric, în octombrie, la ora 5 dimineața, și cînd am aprins lumina mi s-a părut ca pe vremea cînd mă pregăteam să plec la școală. Numai că ghimpele rece pe care îl simțeam atunci în inimă, în cîte o dimineață, era cald de data aceasta: aveam lecția de mult învățată, și de-abia așteptam să mă scoată la tablă.

Deși formalitățile dinaintea plecării au ținut mai bine de două ceasuri, n-am cunoscut din ele decît forfota de pe coridoare, apoi o ciocănitură ușoară la ușă. Deschizîndu-le, oaspeții în uniforme de grăniceri și de vamă n-au socotit trebuitor să-mi viziteze cabina. Le rețin zîmbetele simpatice și salutul cu mîna la șapcă. De fapt veniseră doar pentru o urare: „Drum bun! Să vă întoarceți cu bine!"

Ei, drace! — erau emoționați ca și mine. Va să zică nu doar eu, ci și alții dădeau importanță plecării mele.

— Să vă găsesc sănătoși! Rămîneți cu bine!

Cum spune românul.

Și dacă am să viu cu mîinile goale?...

*

O scurgere lentă de-a lungul șesului e drumul de la Galați la Sulina. Călătorești o dată cu apa și cu pămîntul, care se lățește pînă în zare, calm și leneș, sigur pe eternitate, nefiind dator să facă nimic ca să și-o păstreze. Cît ne zbuciumăm noi oamenii ca să cîștigăm un deceniu — mai ales pe acela din urmă!

La ora 8,30, între cerul cenușiu și apa gălbuie au început manevrele de plecare. Mai era și orașul, în pîclă, mai erau și vreo cincizeci de oameni pe chei — nu știu cine. Comandantul a ținut la microfon discursul de despărțire — nu știu cui —, pomenind iarăși ceva și despre mine, în vorbe călduroase și urîndu-mi să mă simt bine. Continua să fie o surpriză și să mă tulbure încă o dată — să mă îmbărbăteze. Justificarea acestei atenții o găseam, fără îngîmfare: lumea marinarilor nu mi-a fost străină și cît am putut am demonstrat, cu migală și pasiune, înclinarea mea spre călătoria pe ape. Plecam într-o călătorie pe ape acuma! Mă stînjenea doar ideea că-i o ceremonie, că sînt socotit oaspete de ocazie, pe care îl întîmpini, ce-i drept, cu simpatie și cu considerație, cînd eu aș fi vrut să mă cred, cum eram în acte, un membru al echipajului.

Aceeași notificare, comandantul a făcut-o ori de cîte ori a avut ocazia, și poate chiar fără ocazie. Cu ajutorul difuzorului, care bate departe, plecarea mea spre Atlantic a fost anunțată și portului Tulcea, și vaselor militare aflate acolo, și vaselor mai mari sau mai mici, întîlnite pe Dunăre.

Comandatul îmi pregătea eternitatea, în concurență cu a peisajului. Buna lui dispoziție a curs la vale o dată cu apele, la fel de netulburată și de inuzabilă.

*

Pe-aici, cu un efort de imaginație și cu teamă, întrucît forțam puțin limitele realului, pe care niciodată n-am vrut să le depășesc, spre fantastic, am dus la Sulina un personaj cam năstrușnic, trebuitor într-o narațiune ea însăși năstrușnică față cu idealurile mele de literatură. Dar o dată născocit personajul, l-am lăsat să mă domine și să-și impună punctul lui de vedere. Așa s-a întîmplat că am convenit să-i construiesc o plută — el fiind plutaș de meserie —, căreia i-am adăugat accesorii,

ca să poată naviga cu pînze pe Siret și pe Dunăre. În principiul ei nu era nici o născocire, dar aplicarea mi se părea hazardată, expunîndu-mă primejdiei de a stîrni între cunoscători zîmbete de ironie.

După cîte îmi amintesc, n-a protestat nimeni. Iar cîțiva ani mai tîrziu am aflat, o dată cu toată lumea, că șase tineri îndrăzneți, avînd tot atîtea temeiuri științifice cîtă fantezie și sete de aventură, dar mai presus de toate avînd în ei bărbăție, au străbătut Oceanul Pacific pe o plută — și nu în închipuire.

E o întîlnire pe baza unei logici universale, însă aș zice și prin simpatie. Cartea lui Thor Heyerdahl, șeful expediției și povestitorul, a stat la căpătîiul meu pînă cînd cineva, nu știu cine, i-a acordat același preț ca și mine. E o carte a multor frumuseți umane, dar înainte de orice e o carte a prieteniei — scriu cu deliberare: a prieteniei peste oceane, peste istorie și geografie.

Odată am citit undeva că unui om îi sînt de ajuns două sute de cărți ca să cunoască tot ce merită să fie cunoscut din cultura omenirii. Nu cred, dar dacă ar fi așa, aș pune cartea lui Thor Heyerdahl între ele, cu riscul de a elimina... Ce? Ei, iată, aici începe încurcătura. Pentru ea, sau pentru alta expusă eliminării, aș cere dispensă și aș ridica numărul la două sute una!

*

În caietul din ziua plecării, care mi-a refuzat stiloul, am notat doar atît, o zgîrietură, după ce am trecut de Sulina: „Ora 16,45 — ieșit în mare".

N-am scris ce lung fusese drumul pînă acolo și cu cîte ocoluri interioare. Era o însemnare pentru memorie — și acum, cînd îmi chem amintirea, ea mă trimite departe în urmă, refuzînd clipa aceea, cînd vasul a început să tangheze prematur, încă înainte de a fi părăsit canalul, cînd cerul, spre înserare, căzuse jos, cenușiu, greu și parcă muribund. Orizontul era sumbru și pustiu; spre nord-est se îngrămădeau nori negri, rupți de vînt...

„A ieși în mare" nu-i un moment, ci o istorie. N-o scriu acum, nu-i spațiu pentru toate cîte se frămîntă în mine; dacă

nu-i voi găsi loc nici mai tîrziu în paginile mele, sper să poată fi dedusă din tonalitatea lor generală.

Piloţii care ne aduseseră pînă aici au coborît pe scara de frînghie, peste ceva ce putea să fie marea, putea să fie cerul înecat în valuri. Merg doi piloţi de obicei: unul mai vîrstnic, altul începător, al doilea să se desăvîrşească prin cel dintîi. Viaţa lor e pe drum, şi casa, o dată la Sulina, altă dată undeva, în sus. Cînd le vine rîndul, se duc. Au veşnic cu ei o haină de ploaie bleumarin şi o servietă sau o valijoară cu ce le trebuie la drum. Veşnic sînt musafiri, şi nu ştiu dinainte ai cui. Vaporul pe care au fost într-o zi îl vor mai întîlni, poate, peste săptămîni sau poate la anul — sau poate nu-l vor mai întîlni. O să-i revedem, dacă s-o nimeri rîndul lor, peste şase luni; pînă atunci îşi vor toci ochii pe ţărmurile ştiute şi-n vis, în peisajul Dunării, infinit.

De pe scară ne urează: „Drum bun!“ Salutăm cu fluierul, pilotina se desprinde sprintenă de noi; un mic vas zvelt şi foarte marin, cu catarge înalte de velier, care nu folosesc la nimic, dar au multe de spus . . .

Despre marea de azi ce-aş vorbi? Ştiu marea de mult. Pe cînd n-aveam încă douăzeci de ani şi eram foarte adolescent, fiindcă mi-am prelungit adolescenţa pînă tîrziu, într-una din multele cărţi la care am trudit în necunoscut — şi n-au rămas nici măcar amintiri — exclamam, fără să fi auzit pe altcineva spunînd în acelaşi chip: „O, mare, iubita copilăriei mele!“ . . . Nici mai mult, nici mai puţin!

Mă mir nu de naivitatea mea de atunci, ci că n-am uitat pînă acum.

Dar alţii au exclamat aşa despre marea lor, şi nu s-au sfiit. E mai bună oare îndrăzneala decît sfiala împinsă pînă tîrziu? Pentru ce aş opta, dacă ar fi de ales şi dacă aş mai avea timp?

Ştiu că, fără îndrăzneala lui Alexandru Macedon, nodul gordian ar fi rămas netăiat, şi-ar fi rămas pe lumea asta multe noduri gordiene netăiate, înainte şi după el.

Era oare într-adevăr de nedesfăcut altfel? . . .

Poate totuşi n-ar trebui să mă ruşinez. Dacă am spus aşa atunci, poate că aşa fusese. În şase luni am timp să-mi amintesc şi să mă gîndesc destul . . .

E greu de înţeles şi greu de crezut: călătoreşti mai uşor aievea decît cu închipuirea. De-aici am mai plecat cîndva, cu

o corabie imaginară — dar respectînd în alcătuirea ei legile construcţiilor navale de la data aceea, deci cu imaginaţia controlată. Şi oamenii născociţi de mine după trebuinţă erau controlaţi, ca să alcătuiască un bun rol de echipaj. Şi cîţi am adus de departe şi i-am aruncat peste bord apoi, pînă ce am rămas cu cei în care aveam încredere că au să-mi ajute să termin călătoria! Ce anevoioasă a fost, cînd scriam pe hîrtie, ieşirea, fără pilot, din portul Sulinei — şi navigaţia, cu instrumente primitive, fără radar şi fără girobusolă, pînă la intrarea înşelătoare a Bosforului!

Iau drumul de astăzi drept o compensaţie; îmi destind toate arcurile: răspund alţii.

Vîntul bate de la nord, tare, şi cît mergem spre est, ca să ne îndepărtăm de coastă, valurile lovindu-ne travers dau un ruliu greu de suportat fără antrenament. În fumoar, una din amazoanele noastre, ţinîndu-se bine şi cam crispată de braţele fotoliului în care s-a adîncit, aşteaptă cu bravură să vadă ce o să se întîmple mai departe. E pe chipul ei puţină teamă, dar mai multă curiozitate. Pe măsură ce trec minutele, faţa i se luminează, şi ochii, foarte mobili, par a spune, cu mirare, poate cu puţină nedumerire şi cu satisfacţie: „Iată că merge! Nu mă aşteptasem! . . ."

Dar ceva mai tîrziu se face palidă deodată, se ridică şi se duce în cabina bărbatului, străbătînd coridorul în zigzag, care, la drept vorbind, e tot o linie dreaptă, ruptă provizoriu şi unghiulată. La potolirea balansului, linia ruptă are să se refacă, în locul unghiurilor rămînînd dulci ondulaţii.

E de cart pe puntea de comandă, de la ora 20 la 24, sfiosul Mircea Stănescu, ofiţerul al treilea, căruia pînă la întoarcere n-am să-i mai descopăr alt cusur decît tot sfiala, adică un cusur care va face, între calităţile lui, pe cea mai frumoasă.

Din clipa cînd am schimbat drumul spre sud, cu valurile din pupa, ruliul s-a domolit, s-a domolit aparent şi vîntul, fiindcă merge cu noi. În schimb a crescut puţin tangajul, destul ca fumoarul să rămînă pustiu; amazoana n-a revenit.

La ora 21 se ridică neguri; navigăm cu radarul. Nefiind nimic de văzut pe mare, îl poftesc pe secund la un pahar de coniac. Vreau să ne cunoaştem mai de aproape, vom fi împreună atîta timp, îmi este şi vecin şi mi s-a părut, de la

început, un om simpatic și comunicativ. „Să creăm legături“ — cum spune Exupéry, cu atîtea înțelesuri. Ce înseamnă a crea legături? A stabili că doi oameni au nevoie unul de altul... Ce ofer eu? Un pahar de coniac și un loc pe fotoliul care dacă n-ar fi ocupat s-ar rostogoli... A, dar nu pentru acest motiv l-am oferit, ci fiindcă sînt gazdă, iar fotoliul mi se pare locul cel mai bine ales pentru un musafir.

Ce-mi oferă secundul în schimb? Prezența și aprecierea lui: coniacul este bun! Mai bem cîte un pahar. Merge unt! La al treilea mă abțin... Aș vrea să văd ce se mai întîmplă pe afară; încep să fiu neliniștit. Întreb:

— Pe unde om fi?

De ce să întrebi pe un navigator unde ești, cînd nu-i cartul lui? El zice, privind sticla ca un îndrăgostit:

— Dintre toate băuturile, coniacul îmi place cel mai mult. Nu-l contrazic...

Așa am tot creat legături, pînă la ora 23,55 fix, cînd deodată sticla și paharele au luat-o razna, gata să se rostogolească pe jos dacă nu le-am fi prins la timp; am schimbat drumul — capul pe farul Constanța. Cînd am ajuns?

Alerg sus, cu regretul și cu neliniștea că am pierdut ceva de neîntîlnit. Am mai văzut Constanța de pe mare, și nu dintr-un singur unghi — dar *altă* Constanță, nu cea din călătoria de acum.

Totuși, e timp s-o privesc îndelung, să înregistrez ceea ce socotisem pierdut. Pînă aproape de Capul Midia, lumini. Aș zice „șirag“ — și ce potrivit! — dar prea s-a spus mult.

Mamaia, pe care o credeam părăsită în acest anotimp, explodează într-un foc bengal nesfîrșit, dar nu vertical, ci răsturnat pe țărmul ud; cînd un val se ridică mai sus și acoperă luminile un timp, ondulînd, te întrebi cum nu se sting. La vară am să viu aici, să le privesc pe îndelete, o seară întreagă, mai multe seri la rînd. Luminile înseamnă bucurie — mi-am dat seama acum...

Cartea pilot spune — cred că măcar ideea n-am reținut-o greșit — „Pe vreme rea, în fața farului Constanța se formează valuri mai mari decît în larg, astfel că îmbarcarea pilotului poate să devină imposibilă uneori“.

Îmi amintesc, e adevărat că într-o seară, pe cînd eram încă aproape copil, urmărind de pe dig plecarea unui pachebot pe o mare montată, m-am speriat, crezînd că vaporul are să

se înece, cînd l-am văzut, dincolo de far, culcîndu-se pe un bord, apoi revenind năprasnic în bordul celălalt, pînă ce catargele au atins apa și parcă s-au îndoit. Desigur, nu putuse să fie chiar așa, știu că în asemenea cupe închipuirea adaugă mult; e sigur însă că faptele nu s-au petrecut blînd, cum nu se vor petrece nici cu noi acum.

Totuși, e altul motivul pentru care Căpitănia Portului ne anunță prin radio să rămînem în radă; mîine dimineață tot trebuie să ieșim în larg, pentru compensarea busolelor. E de altfel unul din motivele pentru care am venit aici, operațiunea neputîndu-se face în alt loc. Rămînînd afară — adică la ușă — ar fi ceea ce se cheamă o economie de manevră, și pilotul nu s-ar mai osteni să ne iasă în întîmpinare ca să ne aducă în port. Echipa de compensare a serviciului hidrologic ar veni mîine la noi, cu șalupa; mulțumim!

După tratative scurte, care nu duc la nici un rezultat, comandantul continuă drumul pe răspunderea lui; cunoaște portul cu ochii închiși. Bun!

La traversul farului, cîteva minute valurile pomenite de *Cartea pilot,* spre a nu o dezminți, ne iau în primire și ne zgîlțîie furios, făcînd vasul să se bandeze adînc. Amazoanele trebuie să rămînă cu o amintire pe care să n-o uite mult timp. Spun așa, de parcă n-aș ști că furtuna cea mai păcătoasă se uită a doua zi după ce-a trecut.

Mi-am găsit de pe acum un loc de observație, pentru momentele grele de mai tîrziu: pe puntea de comandă, în babord, cu umărul și cu șoldul stîng proptite în unghiul pereților, cu cotul drept presat într-unul din tuburile portavoce, care-i destul de rigid. Poți să obosești, îmi spun, dar de smuls nu te mai smulge nimic de-acolo, decît dacă ai adormi.

Abia apuc să-mi experimentez bastionul — sînt satisfăcut! — și balansul se liniștește, aproape subit: am intrat sub dig.

La ora 0,22, după ce-am străbătut fără nici o sfială portul, cu baia lui de lumini, aruncăm ancora în mijlocul ultimului bazin. „Galați“ a acostat la dana 8, la 200 de metri de noi, scăldat și el în lumini, dar acolo, în afară de carturi, probabil toți dorm adînc.

Îndată sosesc piloții, foarte grăbiți, numai că prea tîrziu. Ce ne propun? Să acostăm la dana 30 sau 32 — care din ele, nu mai știu. Comandantul zice: „Nu!“

Nu-i chiar o regulă, cred, dar s-a întîmplat să fie așa: numerotarea danelor începe aici din preajma gării maritime, iar gara maritimă e lîngă ieșirea din port; ai făcut 100 de metri și ești în oraș. De la dana 30 sau 32 (de ce n-oi fi reținut?!) trebuie să străbați întreg portul pe jos, și, cu toate ocolurile, nu-i drum puțin.

Iarăși ne tocmim; nu ascult, sînt obosit, dar aștept manevra și-abia pe urmă am să mă culc. Am dormit în picioare, sau ce s-a întîmplat? Ne-am tocmit. Cînd a trecut timpul, nu știu. E ora 2,50; să mai fie vară, ar începe să se lumineze curînd. Mi-e puțin frig. Nu-i nici o dană liberă, decît în fund; vom face dană dublă cu „Galați"; bine, am mai făcut — sînt băieți buni. Dar mă tem că de data asta o să-i trezim din somn cu ceva trosnituri.

N-am manevrat niciodată un vapor, deci n-am cuvînt de spus. În schimb am manevrat, între alte vehicule, pe cel mai dificil și mai subtil din cîte cred că sînt în aer, pe apă și pe pămînt — un velier (ce-i drept, foarte mic), și am mai păstrat de atunci puțină pricepere și puțin instinct la vînt. Un velier nu are nici frînă, nici accelerație, sau le are, dar impalpabile. Și motorul, și frîna lui sînt vîntul, adesea egal cu neantul. Dacă șuvița lui, care îți era destinată pentru o clipă anume, s-a dus, nu mai poți prinde alta. O manevră o dată făcută nu mai poate fi întoarsă.

După cum bate vîntul acum . . .

Îi șoptesc secundului — îmi îngădui, am stabilit legături:

— N-o să ne putem lipi de „Galați"; doar cu remorcher.

El privește într-o parte, privește în alta — nu-i cel în drept să hotărască —, apoi răspunde, tot în șoaptă:

— S' poate, s' poate!

Are un mic defect de emisie: înghite cîte o silabă, probabil din cauza grabei; cred că i-a făcut dificultăți în viață, bunăoară la examenele de navigație. Răspunsul lui acum ar însemna, contrazicîndu-mă: „Ba se poate, se poate" — după cum n-ar fi exclus să însemne, spre a-mi da dreptate, pe baza legăturilor care s-au stabilit proaspăt: „Într-adevăr, nu se poate!"

Îmi țin gura; n-am fost Casandră la Troia, de ce-aș fi aici? Mă duc să mă culc, în timp ce se virează ancora.

Dar istoria de la Troia s-a petrecut demult. Poate că toată lumea de pe vapor a uitat-o.

Adorm repede, fără să mai aud lanțurile ancorei, și așa de adînc, că n-aud nici trosnituri. Mă trezesc pe lumină, după cîteva ceasuri. Sîntem . . . la dana 30 (sau 32!) — lua-o-ar naiba!

În jurnalul de bord (nu al meu, ci al vaporului) scrie că manevra s-a terminat la ora 3,20. Avem o balustradă la puntea de comandă puțin strîmbă; probabil „Galați" asemeni; dar el, cel puțin, a rămas la dana 8. O balustradă puțin strîmbă nu-i mare lucru; cu două ciocane se îndreaptă.

Miercuri, 28. Gîndul Bun și multe gînduri

Nu m-am gîndit niciodată „să creez legături", dar le-am creat pe negîndite, și unele au fost durabile. Iată:

La 8 și jumătate, locțiitorul căpitanului de port îmi trimite vorbă că dacă vreau să merg în oraș, șalupa Căpităniei vine să mă ia cînd îmi convine.

Îmi convine deocamdată ideea de a nu trebui să mai ocolesc tot portul, poate un ceas pierdut, cînd ziua are așa de puține ceasuri. Vreau, bineînțeles, și să merg în oraș, dar în primul rînd să-l întîlnesc pe omul care mi-a trimis vorbă; ne desparte, în timp, jumătate de viață. Au trecut douăzeci și șase de ani de cînd nu ne-am mai văzut. Și există! Și exist! . . .

Cînd am proiectat prima mea ieșire pe mare, singur, pe un mic vas cu pînze, bizuindu-mă pe puterile mele, după o ucenicie scurtă, pasionată și amețitoare, s-a oferit să-mi țină tovărășie și să mă ajute, cum mă ajutase uneori și pe timpul practicii premergătoare, ca unul care iubea marea și cunoștea velele. Dar în ziua hotărîtă l-au oprit alte treburi, așa că m-am dus fără nimeni, într-o încercare de două zile, ceea ce nu era ușor și era o îndrăzneală; toate trebuia să le fac numai cu mîinile mele, să am și grija cîrmei continuu, și pe-a pînzelor, să-mi fierb și ceaiul la spirtieră — nu beam cafea pe vremea aceea idilică. Noroc că nu mă preocupa și mîncarea: în afară de cîteva sticle cu apă, de o pungă cu roșii, una cu pere și de o pîine, nu am luat altceva cu mine.

Am fost, și n-am dormit patruzeci și opt de ore, dar nu fiindcă m-ar fi pus marea la încercare; ea s-a arătat ca nici-

odată mai albastră și mai blajină, și aș fi putut, la răstimpuri, să mă las în voia velelor — bine potrivite, ele pot să țină și singure drumul. Patruzeci și opt de ceasuri pe mare cînd n-ai decît douăzeci și opt de ani înseamnă bucurie, vis, exaltare, timp să dărîmi toată lumea și s-o construiești din nou, mai frumoasă decît înainte, să te nimicești pe tine și să te nești încă o dată, mai bun decît prima oară. Frigul umed al nopții și arșita de la miezul zilei sînt amîndouă catalizatoare ale acestor prefaceri, pe care cred că nu le poți visa pe cel mai înalt munte din lume, ci numai în mijlocul mării.

Cînd am intrat la adăpost, seară, după două zile, și-am ancorat sub dig, am pus capul jos, pe scîndura tare, și pînă a doua zi la 10 nu m-a mai trezit nimeni — nici lumina orbitoare a soarelui. Lumea era la locul ei, iar prietenul îmi făcea semne de pe mal, satisfăcut că mă regăsește cu bine...

Iată-l acum în ușa Căpităniei, privind pe chei cu oarecare neliniște, puțin confuz, neștiind dacă are să mă recunoască după atîta vreme, neștiind de unde să mă ia în forfota aceea de oameni. După douăzeci și șase de ani, am ajuns și de data asta cu bine.

Mi se pare mai înalt; nu e. E mai „corpolent"; pe atunci era mai subțire. Are umerii cam aduși și e încărunțit. Ne recunoaștem numai fiindcă sîntem preveniți. Dacă am o tresărire, mi-o ascund, cum probabil și el își ascunde tresărirea lui.

Un prieten reîntîlnit după multă vreme e o oglindă necruțătoare; un sfert de secol pe chipul lui arată, fără amăgire, sfertul de secol al tău. Dar ce să cruț? N-am uitat nici unul din anii care s-au scurs —. și sînt mulțumit că îi știu.

A fost în ziua aceea, la Constanța, o dimineață cam rece, însă cu mult soare; după masă s-a înnourat și a început să bată vînt aspru, din larg, asuprind litoralul, pe care-l știm mai mult în răsfățările lui estivale.

E puțină vraiște în aer, zboară frunze de toamnă, și parc-ar fi confete, serpentine sfîșiate, într-o sală de bal imensă, după ce-a plecat toată lumea...

Vîntul îmi intră pe sub guler.

A învățat, în milenii, cum să-l împresoare pe om și să-i descopere slăbiciunile cu mai multă dușmănie. Nu cunosc vînt mai rău decît cel care intră pe sub guler...

Cineva, am să-i spun Gîndul Bun, vine cu trenul și-mi aduce un fular de lînă.

Nu-i un miracol; e un gînd bun.

Îmi mai aduce și o carte cu poeziile mării. „E un dar convențional“, îmi spun, puțin burzuluit în mine, cu lipsa de înțelegere prilejuită de febra plecării. Deocamdată nu-mi mai intră vîntul pe sub guler. Cartea se va dezvălui mai tîrziu, la căldura din cabină, și se va întovărăși cu fularul.

Cînd mă întorc în port înregistrez un alt gînd bun, dar al altcuiva și de altă natură: vaporul a fost manevrat de la dana 30 sau 32 și se află acum în fața gării maritime, poate chiar dana 1, la loc de cinste și la vedere și, mai ales, la îndemînă.

În lanțul de coincidențe începute la Ghecet și Brăila se adaugă una, cu siguranță cea mai vorbitoare. În acest loc, cu maximă precizie topografică, exact unde se află acum etrava traulerului „Constanța“, care curînd se va întinde peste valuri, recuperînd pentru mine atîtea valuri răsturnate în lipsă, zadarnic, am întîlnit marea prima dată. O văzusem din tren, la intrarea în vechea gară a Constanței, dar n-am acceptat-o pînă n-am venit foarte aproape.

Aveam unsprezece ani mi se pare, și marea pentru mine nu era o minune; o cunoscusem din prima copilărie. Cea mai veche din amintirile mele este șesul, întins pînă la marginile vederii, uneori calm, alteori răscolit de furtună, marea mea, pe care am navigat înainte de a avea noțiunea mișcării, fiindcă mai înainte am avut-o pe a depărtărilor.

M-am apropiat de marea adevărată nu ca s-o cunosc în forma ei nouă, lichefiată — prin transfigurarea uscatului —, ci ca s-o confrunt cu marea din mine, s-o încerc pe calea cea mai directă, însetat de ea anatomic.

Astfel, abia sosit la Constanța, vara, într-o după-amiază, am coborît în port, pe faleza rîpoasă, drumul cel mai scurt, geometrica linie dreaptă, care nu-i totdeauna calea cea mai bine aleasă, și, cu hainele scoase din mers, cum am ajuns în locul unde-i etrava, m-am aruncat în apă, înainte de a mă întreba cît e de adîncă și de a vedea cît e de albastră...

Port de atunci o simpatie nescăzută oamenilor și ființelor care se aruncă în apă. Prin acest gest mi se pare a căuta, și poate a găsi ceva din noi, fost altădată.

Pe cînd mă aflam și continuam să rămîn la Brăila, în contrazicere cu cei care nu înțelegeau această provincializare

voită, o ființă grațioasă și alintată a venit să mă vadă, în tovărășia unui cîine de o rasă spectaculară, cum recunosc că nu mai văzusem pînă în ziua aceea; pentru stăpînă, animalul era o alintare, întrucît îi mărea grația.

Mi-a fost antipatic: purta un nume de vicente sau de marchiz și cu înfățișarea lui aristocratică jignea viața simplă pe care mi-o alesesem din imbold, fără vreo deliberare. Acea rasă de cîine e cunoscută și poate chiar banală — *caniche royale* i se spune, însă exemplarul era cu siguranță cu mult deasupra celor comune, dacă nu prin altceva, măcar prin culoarea părului, gri cu reflexe adînci violete și frizat ca astrahanul. Pe unde trecea, toată lumea întorcea capul, spre satisfacția stăpînei, care credea că o să mă convertească la altă viață, prin cîine.

Degeaba susținusem, în alte rînduri, că Brăila nu înseamnă decădere pentru nimeni și că dacă nu mai are strălucirea de odinioară, îi rămîne renumele. Folosindu-mă de o mică monografie a orașului, care tocmai îmi căzuse în mînă, i-am citat vreo douăzeci de nume cunoscute, cîteva chiar ilustre în cultura țării, oameni născuți în orașul hulit de stăpîna cîinelui. Răspunsul, după puțină gîndire, recunosc, m-a pus în încurcătură:

— Da! . . . Dar toți au *plecat* din Brăila!

Nu mă pot lăuda că venind eu în locul lor am umplut golul, măcar în măsură infimă, căci n-am făcut nici o ispravă acolo.

Curînd după sosirea lor, am mers toți trei la Dunăre: stăpîna cîinelui, cu protejatul ei și cu mine. Iubesc un anumit fast, ca oricine, și cum nu-l aveam acasă, îmi duceam puținii oaspeți pe malul fluviului, domeniul meu fără margini și aproape tot atît de fastuos ca al faraonilor.

Îndată ce-a simțit apa, cîinele, pînă atunci binecrescut și supus disciplinei, s-a smuls din lesa potrivită așa de frumos cu frizura și într-o clipă a fost în Dunăre, urmînd aceeași linie dreaptă, implacabilă s-ar putea spune, pe care o străbătusem și eu cînd am simțit marea.

De unde venea această jivină? Dintr-un oraș cu asfalturi străbătute de automobile, care nu-i stîrneau nici o mirare. Dintr-un apartament unde praful din covor și părul de cîine se scot cu aspiratorul. Poate văzuse lacul din mijlocul Cișmi-

giului, unde însă n-au voie să se scalde cîinii. Pe piele cred că nu simțise altă apă decît pe aceea încropită din baie...

Cinci minute mai tîrziu ne chinuiam să-l tragem afară, pe taluzul de piatră, înclinat, măsurînd 2 metri și jumătate pînă la Dunăre. Instinctul îl dusese bine, la apa străveche a oamenilor și-a cîinilor, numai că nu detectase o anomalie — nici n-ar fi avut datoria: în locul acela, aproape de docuri, plutea lîngă dig un strat gros de păcură.

Așa mi-a devenit simpatic instrumentul inocent al convertirii neizbutite, pentru admirabila săritură făcută în Dunăre, de la înălțime, și pentru înfățișarea de după aceea, din care lipseau orice aere de aristocrație. Era un cîine, în sfîrșit, ba încă unul victorios în bătălie, deși își prăpădise armura strălucitoare. Și-am continuat să-i port simpatie, cu toate încurcăturile venite mai pe urmă. Mergînd spre casă, pentru primele ajutoare, n-a fost zid de clădire pe care să nu-și lase amprentele blănii, prefăcută în tușieră, după cum, din cîte am întîlnit, n-a rămas cățelușă netatuată, fiindcă potaia, deși avea educație citadină, își regăsise, o dată cu baia, toate instinctele și nu și le mai admitea controlate.

Necazurile mai mari au urmat după aceea. Cu neîndemînarea dezarmantă pusă de Jerome K. Jerome în personajele sale și pe care n-am putu-o învinge niciodată cînd am pornit la o treabă neserioasă, am consumat, pentru salvarea blănii frizate, un calup de săpun și două cazane de apă fiartă. Zadarnic! Mi-a venit, în dezorientare, ideea bidonului cu benzină, dar m-am dezmeticit la vreme, ca să n-o fi făcut boacănă. Două pachete de Vim, praf de curățat, folosite din disperare, au transformat blana năclăită într-un fel de pastă abrazivă, care îmi jupuia mîinile. Către seară, obosit și confuz, leoarcă de nădușeală, nu mi-a mai rămas altceva de făcut decît să sacrific părul, cu mașina de ras, ceea ce am izbutit, cu pauze mari de descurajare și tocind vreo douăzeci de lame.

Desfigurat, cîinele a fost dus la București, cetatea lui de baștină. Dar de-atunci s-a smintit, spune lumea. Era cînd trist, cînd irascibil; avea ochii roșii, numai că nu-i curgeau bale, ca în preajma turbării. Cînd încerca să-l mîngîie cineva, începea să mîrîie în loc să se gudure, ca înainte vreme. Într-o zi, și-a mușcat stăpîna de mînă... Viața cu el în casă devenise războinică, pînă cînd, în sfîrșit, a fugit pe maidan, apoi s-a pierdut în lume.

Mi s-a adus învinuire:
— Fiindcă i-ai ras părul.
— Nu! Fiindcă a văzut Dunărea!

După ce-am cunoscut marea, acolo unde-i acum gara maritimă, nu mi-am schimbat firea într-atît ca să bată la ochi și nici nu mi-am luat drumul în lume. Spre deosebire de cîine, omul, chiar copil, are o rațiune... Dar după mai bine de patru decenii, m-am întors tot *acolo!*

Spre confruntare cu supraviețuitorii deceniilor, îmi aduc aminte că platoul era răvășit pe vremea aceea; nu exista gara maritimă, iar cheiul, neterminat sau provizoriu, avea numai vreo 40 de centimetri înălțime...

Un maistru de marină, în haină albă și cu o nuia în mînă, m-a somat să ies din apă, sub amenințarea bătăii; bazinul nu era îngăduit pentru baia oamenilor, a oamenilor mari și cu atît mai puțin a copiilor (de ce mai puțin a copiilor?), după cum lacul din Cișmigiu nu-i îngăduit pentru baia cîinilor.

M-am supus, altfel îmi lua hainele. Pe chei zăcea un hidroavion ca de jucărie; sub carlingă scria „Geta"; avea volan, ca automobilele, și parcă era cîrpit cu sfoară pe ici, pe colo.

Prima mea întîlnire cu marea a fost, așadar, o contravenție, dar se vede că n-am pus la inimă intervenția maistrului, puțin cam ostilă. Altfel, n-aș fi exclamat mai tîrziu: „O, mare, iubita copilăriei mele!"

Se îmbarcă alimente toată ziua — se îmbarcă apă de băut toată ziua și toată noaptea care urmează. Apa de la Galați, aflu, e mai puțin bună. E ultima noapte de așteptare după o săptămînă — plus patru decenii.

Joi, 29. A face „punctul" pe mare — și în viață

Ziua începe cu șoapte misterioase și hotărîri neclare. S-a fixat plecarea la ora 13; dar compensarea busolelor? „Nu se mai face!" spune cineva. „Imposibil!" răspund navigatorii.

Mă asociez în gînd cu cei din urmă, respingînd ideea bizară a unei navigații aproximative, deci hazardate, în apele necunoscute din nordul oceanului, și chiar pînă acolo.

Dar e hotărît: la ora 13 coboară musafirii și lumea străină; așteaptă ei, așteptăm și noi, cu nedumerire. Aflu ceva, dar nu-i găsesc înțelegere: vom ieși în larg pentru compensarea busolelor, apoi ne vom întoarce. Plecarea va fi diseară. Nu mă supără: sînt frumoase plecările seara; era seară cînd am ieșit prima oară pe mare. Aproape toate vapoarele pe care le-am văzut plecînd — și-am urmărit multe plecări în anii cîți am contemplat marea — s-a întîmplat să plece o dată cu apusul soarelui. Pentru portul Constanța e explicabil: ca să ajungă la Bosfor pe lumină. M-am străduit să ignorez explicația și să-mi închipui că o plecare pe mări trebuie să fie legată de ora cînd se întunecă, spre a cuprinde taina necunoscutului și-a depărtării...

Numai că pentru cei de pe mal și pentru mulți din echipaj, care n-au tras cu urechea, plecarea va fi acuma. E o plecare simulată, ca o repetiție generală pe care invitații trebuie s-o ia drept premieră. De ce? Pentru soțiile oamenilor din echipaj, spun unii, ca să nu mai aștepte pe chei pînă diseară. Alții spun: pentru ca solemnitatea plecării să fie pe lumină.

La ora 14,15 încep manevrele de plecare. Nu, nu puteam pleca: mai sînt formalități de îndeplinit, mai avem de luat apă. Un remorcher se învîrtește pe la pupa vaporului, aruncă o parîmă, o abandonează, o ia din nou, ca și cînd ar privi treaba ca neserioasă.

Secretul, mi se pare, e cunoscut acuma de toată lumea, dar fiecare își joacă rolul cu conștiinciozitate. Mă ascund în bordul celălalt al punții de comandă, ca să nu apar pe scenă. Trag cu ochiul pe la colțuri; nu-i nevoie să trag și cu urechea: difuzorul de la etalon se aude în tot bazinul, și poate chiar în celelalte bazine. Comandantul își ține discursul, bine dispus și volubil, făgăduind să vină cu vaporul plin de pește; nu uită să anunțe că mă va aduce sănătos și pe mine. Sper că am să mă întorc sănătos, dar în clipa asta e un pic de boală în mine.

Știu că pe „Galați" merge un reporter de la Cinematografie. Am să-l cunosc mai tîrziu, într-un fiord al insulelor Faeroe. Deocamdată cred că l-am identificat în mulțimea de pe chei, datorită aparatului, cum filmează plecarea noastră.

Din cei 5.000 de metri de peliculă cu care a venit la întoarcere, a extras 600 pentru un documentar de douăzeci de minute, maximum cît admite genul. Știu cîtă strădanie i-au cerut aceste douăzeci de minute fulgerătoare. Dar din cauza vitezei, care răcește imaginile, ochiul mi-a rămas inert, și n-am retrăit nimic din atmosfera călătoriei. Deși am fost pe vase diferite, am dus o viață comună; n-am recunoscut-o. În schimb, acolo unde filmul evoca momentul cînd traulerul „Galați" pleacă din portul Constanța, am recunoscut vasul nostru și echipajul nostru, făcînd semne de despărțire. Operatorul a trebuit să trucheze, deoarece „Galați" a plecat pe întuneric.

Astfel, plecarea simulată își găsește justificarea în discursul ținut pe lumină și în 10 metri de peliculă.

Trecem pe lîngă „Galați" la 100 de metri; pe punți la ei nu prea se văd oameni, deci acolo nu-i nimeni emoționat că luăm largul. Comandantul nostru a părăsit microfonul și, apucînd pîlnia lui Nelson, se apleacă peste balustradă, ca să le șoptească în taină:

— Pst! Pst! (Exclamația e un adaos care îmi aparține și are rolul de a sugera mai clar situația.) Alo, „Galați"! Ieșim pentru compensare, dar ne întoarcem și plecăm împreună! Alo, „Galați"! Ieșim pentru compensare, dar . . .

Comunicările de la un vapor la altul se repetă totdeauna, și nu o singură dată, ca să nu rămînă vreo neînțelegere sau vreo îndoială. Numai că „șoapta" megafonului, instrument născocit anume ca să amplifice vocea umană, e o iluzie, îngăduită numai în teatru, unde „aparteurile" le prind cei din sală — și trebuie să le ignore partenerii. Dacă se aude pe „Galați" se aude și la gara maritimă, unde au rămas femeile și spectatorii.

„Galați" nu răspunde; desigur, știu programul și n-au chef de glumă. În schimb, dacă a mai rămas pe uscat cineva care nu-l știe, îl află acum, din sursă oficială.

Femeile vor sta acolo pînă seara, în vîntul de toamnă.

E vînt tare afară, și marea foarte avană, îngreuind compensarea. Două ore și jumătate mergem în felurite direcții, rotindu-ne în afara radei. Se reglează în sfîrșit goniometrul, pe radiofarul Constanța, care își emite continuu semnalele, pentru noi și pentru oricine alții — semnale de navigație și de solidaritate cu cei ce caută drumul pe ape.

Îmi verific și eu în acest timp busolele personale, urcînd scările la puntea de comandă, apoi coborînd în cabină sau

mai jos, la careul marinarilor, străbătînd coridoarele, ca să-mi încerc pașii în diferitele aluri ale vasului, des schimbate, dînd combinații neprevăzute de tangaj și de ruliu și comprimînd lecția pînă la saturație.

Pornim spre port o dată cu noaptea, cu vîntul care ne mînă din spate. Ni se comunică prin radio: nu mai acostăm la chei, ancorăm în bazin; toate formalitățile sînt terminate, echipa de compensare debarcă și plecăm îndată. Dar apa?... Un tanc la prova e gol! N-are importanță — aflu —, avem apă destulă. Tancul se va umple cu apă de mare, pentru echilibrarea vasului.

Ancorăm în mijlocul bazinului — femeile au așteptat degeaba; despărțirea de ele n-a fost trucată. Dar cîteva tot vin cu șalupa Căpităniei și își strigă bărbații de la scară. Strigătele lor se aud multă vreme, împletite și întretăiate; nu deslușești unul, ci pe toate deodată. Nu știi dacă-s cuvinte de despărțire, ultimele sfaturi, ultimele făgăduieli, sau numai exclamații. Brațe care se agită, din grămadă, ridicîndu-se și coborînd o dată cu valurile, și iarăși un val de exclamații...

Sînt alte femei pe chei, le văd de departe, și fiindcă le-am mai văzut o dată, la prima plecare, de acum cîteva ceasuri, știu că unele își mușcă buzele și își înghit lacrimile. Au venit mai aproape, la dana 8, unde se află „Galați"; de-acolo fac semne, cu brațul, într-o mișcare neconvinsă, obosită, pe jumătate mecanică, fiindcă nu știu unde, pe punțile noastre, le sînt bărbații. Bărbații pot să fie pe puntea de comandă, sau la vinciul ancorei, sau la mașini, și de-acolo n-au să mai iasă decît atunci cînd se schimbă carturile. Dar femeile fac gestul în continuare, fără să se oprească; poate într-o sută de clipe va fi una, neștiută, cînd omul lor să le vadă.

S-au deschis vanele — se bagă apă sărată în tancul gol, și mi se pare straniu, deși îi cunosc rostul: în jurul nostru o să avem atîta apă de mare! Bine — să avem și de la Constanța!

Se încheie formalitățile, în timp ce la scară, în șalupa care joacă pe valuri, se mai aud exclamații, iar pe chei, brațele obosite și înghețate încă mai freamătă.

A, nu! O despărțire de șase luni și de 20.000 de mile nu se poate petrece fără să ostenească brațele și fără să sîngereze puțin inimile.

Dar iată, pe negîndite, pe tăcute, în emoția noastră, „Galați“ a plecat fără emoție. Cînd vom ridica ancora va avea un ceas înainte; la fel are să fie și altădată.

Ora 20,30; virăm ancora. Ora 20,50; am depășit farul. Sîntem pe drum, 90 de grade, ca să ne îndepărtăm de coastă.

Cînd am ajuns la geamandură mi-am scuturat toată zgura și m-am întors către marea, care, în sfîrșit, se deschidea promițătoare în față . . .

*

Durează mult despărțirea de țărm cu vaporul. Ceasuri întregi vom vedea în urmă luminile din Constanța, de pe restul litoralului, iar la sfîrșit din Mangalia. Pe urmă vor rămîne, alt timp, farurile.

La ora 21,20 punem capul spre sud, 175 de grade, drumul Bosforului. Vîntul tare, de est, și valurile luate din prova pînă în clipa asta, acum vin travers și încep să ne balanseze cu destulă brutalitate.

E frig și umezeală, dar nu vreau și nu pot să cobor în cabină. Stau pe puntea de comandă, afară, și privesc împietrit țărmul. Mircea Stănescu, subțirel, tăcut, elastic, se chinuiește aplecat peste alidada pusă pe repetitorul girobusolei să măsoare unghiuri, apoi aleargă în camera de navigație și le trece pe hartă, străduindu-se să facă punctul cu trei relevmente, „punct de zile mari“, căci de obicei te mulțumești cu două — sau cu nici unul: radarul e gata să-ți dea poziția mură în gură. Dar avem în vedere trei faruri: Constanța, Tuzla și Mangalia, și prea te ispitesc să le asculți ce-ar putea spune.

În balansul vaporului, care ochi și care mînă ar izbuti să măsoare fără greșeală? Punctul pus pe hartă nu vrea să fie punct, ci apare ca un triunghi cu laturile de vreo milă; o asemenea eroare poate să nu fie luată în seamă. Dar Mircea Stănescu își face inimă rea, și iar ia relevmente, și iar le pune pe hartă, cu mica lui mustăcioară zbîrlită și inconciliabilă.

Am în ochi, în aceste ore ale plecării, tot țărmul, de la Constanța la Mangalia; l-am străbătut cu pasul odată, iar acum parcă îmi văd umbra acolo, vagabondînd în întuneric. Fără să

vreau, fac și eu „punctul“ întîmplării aceleia — și dacă punctul are să-mi iasă bine, întîmplarea, în orice caz, rămîne o eroare.

Era în vară primului an cînd la noi se terminase războiul, cînd credeam că după ce cursese atîta sînge, fusese atîta suferință și asuprire în lume o să le vină oamenilor o eră a păcii și fericirii, cum nu făgăduise nici măcar Mîntuitorul, la două milenii în urmă. Era soare de august, nevoalat de nici o teamă, nu mai zburau bombardiere, nisipul ardea, marea sclipea de lumină, după ce-o chinuiseră submarinele și-o sfîrtecaseră minele. Nu știam că în zilele acelea aveau să mai cadă două bombe, cu altă structură, la Nagasaki și la Hiroșima, zguduind nu doar insulele Japoniei, ci toată lumea, așa de zguduită și pînă acuma...

Mergeam pașnic pe malul mării, cercetînd plajele ca un căutător de aur, urcînd înălțimile și dînd roată orizontului cu privirea, urmărind umbrele întinse de soare, măsurînd ceva în al peisajului: adîncimea.

Vroiam să găsesc un loc de ancoră, pe uscat, fiindcă nu se putea pe mare; un loc unde să ridic patru pereți sau să-i bag în pămînt la nevoie, să fie un adăpost, bordei sau casă, cu o ușă și o fereastră, fereastra însă în fața mării.

Ar fi fost la Vama Veche locul acela, după ce trecusem peste altele, dar acolo, două promontorii reduceau orizontul marin cu cel puțin o treime, și-ar fi dat, cred, uneori senzația lipsei de aer — nu aerul de respirat, ci de visare. Și-apoi, către nord, ub faleza prea întunecată după-amiezile, se vedea o epavă, mai tristă și mai înfiorătoare decît mormintele din cimitire, fiindcă nu avea nici o tovărășie.

Locul, pe care l-aș mai alege încă o dată dacă ar fi nevoie și ar fi vreme, rămîne, după cercetări și deliberare, la sud de Mangalia și de satul 2 Mai din vecinătate, acolo unde se naște faleza și începe să crească. Am contemplat de multe ori marea și restul peisajului din locul acela, la toate orele zilei, și păstrez pînă astăzi credința că unul mai potrivit nu se găsește pe tot litoralul. De-acolo, îndată după răsărit și pînă în tîrziul după-amiezii, soarele, care pe latitudinea noastră e înclinat puțin la sud chiar și în miezul verii, își proiectează lumina spre nord, făcînd să strălucească tot țărmul, pînă la vechiul Cazinou din Constanța, ultimul promontoriu, alb și părînd de marmură la depărtarea aceea.

După o săptămînă de contemplație hotărîrea fiind luată, cam tot atunci cînd venea și toamna, parcă mai aurie ca niciodată acum, că se terminase războiul, am luat trenul și am plecat în căutarea proprietarului.

Vezi de mai multe ori marea, dacă mergi pe calea ferată, de la Mangalia la Constanța. Ba e un loc, înainte de Agigea, unde pînă în ultima clipă crezi că locomotiva are să intre în apă.

Priveam, cu o nedumerire din ce în ce mai conturată în inimă și pe față, cum apărea marea ici și colo și, nu știu de unde, simțeam cum vine peste sufletul meu o tristețe și îl apasă.

Cînd marea a apărut ultima dată, sub rîpele de către Constanța, cu silozurile înalte din port, cu farul și cu digul pe care în copilărie îl cunoscusem piatră cu piatră, cu gara maritimă și cu bazinul din față, de unde mă izgonise maistrul, nedumerirea se limpezise, tristețea din suflet, crescînd, devenise calmă și gravă, și hotărîrea acum era luată: în loc de casă, aveam să-mi construiesc o corabie.

De ce să ai marea doar la o fereastră? De ce marea asta, și nu altele, toate? De ce să fie umbră după-amiaza în loc să pui cîrma spre soare? De ce viscolul, și nu alizeul? Și Crucea Sudului, în locul încremenitei și înghețatei Stele Polare? În locul ploii de toamnă, Tropicul Racului; în locul zăpezii, Tropicul Capricornului?...

Mircea Stănescu a izbutit, în fine, să reducă triunghiul la dimensiuni acceptabile, deși putea fi acceptat de prima dată.

Dar e mai ușor să „faci punctul“ pe mare decît în viață.

Vineri, 30. Culoarea portocalie

Mare rea toată noaptea. Au uitat-o cu toţii, sînt sigur, o am însă notată. În jurnalul de bord al vasului scrie: „Cartul I: cer parţial acoperit; tangaj violent... Cartul II: acelaşi drum; tangaj pînă la 30 de grade..."

Dacă stingi lumina să dormi, rămîn două simţuri treze pe întuneric: auzul şi simţul muscular. În patul pus transversal pe axul vaporului, ruliul te plimbă pe saltea pînă te propteşti în tăblii, cînd cu picioarele, cînd cu capul. Ligamentele se întind, ca zgîrciul praştiei, şi cînd te aştepţi să zboare ceva din tine, se comprimă pe neaşteptate, dîndu-ţi o clipă de repaus, nesperată, înainte de a începe alungirea în partea cealaltă. Înălţimea pe care ţi-o cunoşti variază, ca pentru a se adapta unui pat al lui Procust, cînd prea mic, cînd prea mare.

Jocul e plăcut, ca o gimnastică pe gratis; organismul nu stă degeaba, simţi că se istoveşte, dar parcă fără să te coste — efortul leneşului —, fiindcă voinţa nu participă, ci asistă, cu o satisfacţie ironică.

Cele două simţuri rămîn treze, deşi vine un fel de somn, de la o vreme. În acel somn fără definiţie clară e bine cînd aluneci spre picioarele patului; dormi şi îţi dai seama ce se întîmplă, cum ai visa realitatea, atent şi continuu. Parcă aluneci pe o pîrtie de schi, către o trambulină, cu singura teamă că va trebui să faci săritura; ea se anunţă ca un gol în viscere, poate fiindcă un timp centrul de greutate se plimbă coborînd către pubis, dinspre inimă. Săritura însă se tot amînă,

cum se amînă explozia bombei în filme: secundarul fatidic, care merge spre oră, suprapus peste fumul fitilului, în clipa următoare s-a dus cincisprezece secunde în urmă... Și jocul continuă.

Dacă a sta întins e o plăcere, pe care romanii, bunăoară, știau să și-o prelungească înmulțind cu rafinament prilejurile poziției de odihnă — ceea ce poate le-a adus și decăderea —, poziția firească a omului viu e în picioare. În cap nu stau decît saltimbancii și unele maimuțe, prin suspendare, dar nu acelea cărora li se atribuie ascendența îndepărtată a omului.

În somn, fie el chiar somn fără definiție, cînd capul se presează în tăblie, și centrul de greutate se rostogolește înapoi, de la pubis spre inimă, atenția din vis se mărește, voința, adormită, dă semne de alarmă, ca niște scîntei pe care le simți trecînd printre craniu și creier. Amplitudinea ruliului nu este egală; ceva în organism se reglează pentru una dominantă, și ea devine suportabilă prin stereotipie. Dar există de obicei un „al nouălea val", deși nu respectă totdeauna numărătoarea, care culcă vaporul sub un unghi mult mai mare decît cel acceptat și tolerat de bunăvoința omului. Acea amplitudine o dată atinsă, urmează o pauză, o clipă de liniște, cînd crezi că vasul nu are să se mai ridice. Scînteile din creier devin atunci incisive, propagîndu-se într-un spațiu redus prin prezarea craniului în tăblie. Cu o clipă mai înainte ca voința să fie trezită de-a binelea, instinctul, care nu trădează nici vietățile evoluate, te face să iei brusc poziția apărării, sărind în picioare.

De multe ori într-o noapte!

Dacă simțurile celelalte rămîn fără solicitare, inerte și leneșe, de ți-e și necaz pe ele, auzul pomenit adineauri stă la pîndă continuu. El prinde șuierul vîntului în hublouri sau deasupra, printre pereții suprastructurilor, mugetul valurilor și izbiturile lor în bordaj sau în chilă, trosnetul pereților supuși la întindere, comprimare sau încovoiere... Acestea sînt zgomote previzibile, firești și obligatorii, pe lîngă huruitul motoarelor, care se aude fără întrerupere, chiar și pe vreme bună. Mai există însă zgomote suplimentare, evitabile și totuși niciodată evitate în întregime. Cum nervii sînt întinși, acestea pot să dea cîteodată imaginea auditivă a infernului: scaune care zboară dintr-un perete în altul al careului, vase ciocnindu-se între ele în dulapurile din oficiu, ca și cănile suspendate

în cîrlige, bălăgănindu-se în ritmuri diferite, datorită greutății lor inegale, și intrînd în coliziune. Mai sînt destule surse de zgomot, dar trec peste ele, amintind doar flotoarele din zestrea pescarilor, care, slăbite din legături, bat toaca satanic chiar sub hublouri.

Iar în cabina mea, fotoliul.

Mă trezesc în mai multe rînduri peste noapte și, buimăcit de așa-zisul somn, înmuiat de oboseală, aruncat de balans de la ușă la canapea, pe toată lungimea cabinei, mă străduiesc, fără izbîndă, să găsesc fotoliului o poziție statornică. Între timp, scrumiera metalică, scăpată din vedere, se rostogolește pe jos, silindu-mă să fac cu ea jocul pisicii cu șoarecele; dar cine-i în acest caz pisica, și cine-i șoarecele? Cînd s-o prind, s-a dus sub canapea și s-a pitit acolo, în tăcere, făgăduind măcar un armistițiu, pînă mîine. Fotoliul, în sfîrșit, îl culc pe jos, la picioarele patului, și pun peste el, ca să-l înăbuș, haina de piele cu blană. Nu va mai fugi, dar îl voi simți tot timpul cum se zvîrcolește și geme, fără să sucombe pînă la ziuă.

Rîd cu voie bună; perfecțiunea duce la plictiseală.

Într-un timp, simt pe cineva în fața ușii; e Cornel, radiotelegrafistul, venit să bea apă. Îl poftesc în cabină și stăm de vorbă o oră, împărțind pe din două balansul, spunîndu-ne țelurile. E și el, ca toți oamenii, pornit să caute fericirea. Are o parte din ea de pe acum, gîndesc eu, deși poate el și-o ignoră: iubește marea și își iubește meseria cu pasiune. Oftează: mai are o iubire, lăsată în urmă — i-o divulg, fiind legitimă.

Cînd se luminează de ziuă, deși ruliul face să se balanseze pendula de pe puntea de comandă pînă la limită, nu pot să spun că-i furtună. E o mare rea, cu hulă aspră, pe care o primim din direcția cea mai neconvenabilă, exact din travers, s-o măsori cu echerul.

Dar cerul e senin, și apa albastră, acel albastru stins pe care-l ia toamna, decolorat parcă, și obosit de soarele verii.

Am un zîmbet pe față; caut pe mare o pată portocalie. N-o să se vadă: e numai o imagine din amintire... Acum cîțiva ani... Mi se pare c-a fost vara asta — e o amintire din cele fără vîrstă, care nu te roade și astfel nici ea nu se tocește — o amintire crepusculată... Bătea vîntul tare, de la nord, și a luat o saltea pneumatică de pe plajă, ducînd-o spre

larg, departe, fără să lase speranţa că ar mai putea fi salvată. Avea o culoare portocalie, foarte frumoasă.

Portocaliul e culoarea care se vede cel mai distinct pe apa albastră; aceasta-i culoarea centurilor noastre de salvare şi-a hainelor de protecţie ale pescarilor.

Centura mea de salvare, pe care am şi îmbrăcat-o, să văd dacă „îmi vine", stă la picioarele canapelei, la îndemînă, ca s-o pot înşfăca şi într-un moment de zăpăceală. Aş ascunde-o, avînd o formă hîdă, însă nu îngăduie regulamentul. Mă consolez înregistrînd numai culoarea. Într-un buzunăraş, la piept, are un fluier micuţ, legat cu sfoară, să nu se piardă; la naufragiu sufli în el, să marchezi locul unde te afli şi să chemi ajutoare. (În viitor am să suflu în el din cînd în cînd, deşi nu am nostalgia oilor, ca Ion Creangă; poate ca să mai aud şi *alt* glas cîteodată.)

Centura mai are un guler amplu, un flotor, ca să-ţi ţină capul sus, afară din apă, chiar dacă ţi-ai pierdut stăpînirea gesturilor, ceea ce se poate întîmpla naufragiatului. Seamănă cu colereta Mariei Stuart, pe care ea poate o va fi purtat ca pe un simbol sinistru, foarte bine înţeles de gîdele cu securea. Cînd pun centura, simt o gîdilătură la ceafă şi, instinctiv, mă uit într-o poarte şi în alta.

În culoarea centurii, salteaua se ducea atunci pe mare, şi, cu toată absurditatea gîndului, ceva din mine aşteaptă s-o vadă astăzi continuîndu-şi drumul spre Bosfor, încotro se îndreptase. Ceva care pleacă trebuie să ajungă, oricîtă ar fi întîrzierea; socotesc foarte întristătoare întoarcerea forţată — e ceva asemănător cu privarea de libertate. Dar au zărit-o pescarii, au împins barca la apă, au ridicat o pînză peticită şi după jumătate de ceas au salvat-o, dacă se poate numi salvare întoarcerea ei pe nisip, cînd îi stătea aşa de bine pe apă! De fapt, i-au luat libertatea.

O caut şi nu e; am un regret ciudat, de parcă ar lipsi cineva de lîngă mine . . .

În tribordul nostru, la o milă, se luptă cu marea, de azi-dimineaţă, un cargou românesc de 600 de tone. Merge spre Bosfor, dar încetul cu încetul rămîne în urmă. Cîteodată, etrava îi dispare sub valuri, ca să apară mai tîrziu, îmbrăcată în spumă. Nu pare chinuit micul vapor, ci semeţ şi plin de vigoare, numai că îşi cunoaşte forţa şi parcă ar spune: „Atîta pot, atîta fac. Să nu rîdeţi de mine!"

Cum să rîzi? Le-aş trimite un mesaj de prietenie!... Oare dincolo de ei, către partea ţărmului, nu mai e nici o amintire?

La ora 9,30, petrolierul „Prahova", care vine spre ţară şi s-a întîlnit cu „Galaţi" mai adineauri, ne roagă prin radio să schimbăm drumul cu cîteva grade, ca să-i ieşim în întîmpinare. Cine ar ocoli o întîlnire în mijlocul mării? Totuşi, invitaţia mi se pare cam ciudată: dacă iniţiativa a fost a lor, de ce nu schimbă ei drumul?

Desigur că ne-au goniometrat în timpul convorbirii, poate ne-au găsit puţin în afara drumului, ceea ce nu înseamnă că n-am fi nimerit intrarea în Bosfor (radarul bate 40 de mile!), şi ne-au chemat spre ei, scoţîndu-ne din mica eroare şi creînd o întîlnire emoţionantă şi pentru unii, şi pentru alţii.

Ne întîlnim la ora 9,55; trec pe lîngă noi, aproape fără să se legene, sau e doar o impresie în faţa unui tonaj de trei ori mai mare. Nădăjduiesc să nu ne compătimească pentru tăvăleala pe care o îndurăm chiar sub ochii lor, ei fiind aflaţi la altă înălţime. Eu unul n-am compătimit echipajul cargoului de 600 de tone!

Şi la noi, şi la ei, oamenii ies pe punţi şi îşi pun braţele în mişcare. Ai noştri repetă gesturile de ieri, ei fac repetiţie pentru diseară. Ne salutăm cu fluierul, care pentru mine va rămîne la toate întîlnirile cel mai frumos glas al prieteniei, avînd puterea să exprime totul cu un singur sunet.

Comandantul, în continuă voie bună, pune în funcţiune şi megafonul şi încă o dată îmi aud numele, ducîndu-se pe deasupra mării, care acum scînteiază în soare.

Păcat că au salvat pescarii salteaua portocalie!

În jurnalul de bord la această oră: „Se navigă spre Bosfor. Vizibilitate bună. Tangaj 25 pînă la 30 de grade."

Dacă nu te ţii de ceva, nu poţi sta în picioare. Cu tot soarele şi cu toată voia bună, constat că marea n-a vrut să ţină seama de amintirile mele idilice; a fost, poate, un fel mai al ei de a-mi arăta simpatia...

*

Ultima oară am trecut prin Bosfor, cercetîndu-l pe îndelete, la 1881, cînd nu mă zorea nimeni şi puteam să mă opresc oriunde aş fi dorit. Aşa mi-am permis să rămîn o zi şi o noapte

la Buiuk-Deré și mai multe zile la Istanbul. Dar aceea era o călătorie cu închipuirea, care îți îngăduie toate libertățile, admise de echilibrul narațiunii. Mai fusesem o dată aici, cu alți treizeci de ani înainte, însoțindu-l anevoios pe Théophile Gautier prin tainele seraiurilor, unde eu n-aș fi putut să pătrund, neavînd privilegiile lui de om cu vază.

Împotriva cronologiei, cea mai îndepărtată din călătoriile mele pe acolo rămîne una reală, din anii cînd începeam să fiu tînăr și aveam privirea foarte curioasă, dar neformată. Astăzi nu mai știu ce-am văzut cu ochii mei și ce-am citit la alții, însă nu simt în mine nici o disonanță, ceea ce dovedește că impresiile, venite pe o cale sau alta, n-au fost nici strîmbe, nici falsificate.

Am puțin mai mult de un ceas pentru verificare: intrăm în Bosfor la ora 13,30, și la 14,45 vom fi în partea cealaltă, unde începe Marmaraua.

E un cer pîclos, și astfel, deși sîntem abia la mijlocul toamnei, care aici era caldă odinioară, peisajul pare bolnav, gata să-și ia o manta în spinare. Iarba, pe coline, e ofilită, ca și cum astă-noapte ar fi căzut bruma. Se mai zăresc, pe țărmul asiatic, căsuțe de lemn, colorate, dar cred că sînt tot cele pe care le-am văzut cîndva, tare demult — și pe care mai înaintea mea le-au văzut alții; de la ei a trecut veacul. Sînt și ele atinse de brumă, ofilite și decolorate. Pe malul european nu descopăr măslinii, la creastă, și nu se mai văd nici măgărușii, cu urechile profilate pe cerul albastru de altădată.

Intrarea în Bosfor pare în ruină, poate fiindcă falezele dinspre Marea Neagră sînt roase de ape, mai ales pe țărmul argilos al Asiei. Mîna omului nu se simte aici — n-a găsit ce să facă: peisajul a rămas geologic și în paragină. Se simte ceva mai înăuntrul strîmtorii: o linie de geamanduri, întinsă de la un țărm la altul, taie calea vaporului. Între geamanduri sînt întinse cabluri, de care atîrnă, invizibile, plase metalice. E barajul antisubmarin, pus nu știu la ce dată, probabil în preajma războiului; nu-l știam de rîndul trecut, cum nu-l știau nici alții... E drept că pe vremea lui Théophile Gautier nu existau submarine, nici chiar pe vremea lui Pierre Loti; existau Aziadé și iahmace — vălurile turcoaicelor, puse pe față.

Dar Constantinopolul s-a mai apărat și altădată cu astfel de baraje; istoria îl știe, și eu parcă îmi amintesc să fi văzut la Muzeul Militar din fosta capitală a imperiului otoman lan-

ţul care se întindea pe sub apă, la intrarea în Cornul de Aur, ca să împiedice asaltul naval al dușmanilor. Dacă nu era chiar tot lanțul acolo, apoi cred că măcar o bucată sau măcar cîteva zale, pentru privirile curioase.

La mijlocul barajului este deschisă o poartă, geamandurile sînt date în lături și plutesc negre, hîde, ţinute de ancore pe apa albastră. Oricare ar fi raţiunea acestei plantaţii strategice, ea sluţește peisajul și rănește amintirile. Bosforul pare mai puţin albastru; culoarea lui acum e a nedumeririi, a neliniștii și dezamăgirii.

Șalupa sanitară aduce și pilotul înainte de poarta barajului, sosit cu precizie lăudabilă la ora pe care-o anunţasem prin radio. Îndată ce urcă scara, se duce direct la puntea de comandă și după saluturile obligatorii nu va mai scoate un cuvînt pînă la capătul celălalt al strîmtorii. E un om spre cincizeci de ani, brun, cu fălcile puţin căzute, plictisit sau posac, sau cu firea greu penetrabilă. S-ar citi în ochii lui nu știu ce bunăvoinţă, ce interes, pentru noi și pentru viaţă; ar încerca să ne arunce o privire cercetătoare și comunicativă, dar deodată își aţintește ochii în faţă, preocupat de mișcarea vaselor în canal. Poate că e doar un om care își face meseria, cu grija să nu greșească.

Între timp, medicul nostru, îmbrăcat cuviincios, în costum de oraș, cu cămașă albă și cravată, a coborît în șalupă și mai multe minute este oaspetele medicului de port, ceea ce, datorită spaţiului otoman, unde ne aflăm, ne prilejuiește glume brutale. La întoarcere, doctorul le primește cu seninătate, dovedind că a și devenit marinar. Revizia sanitară, care constă doar în cercetarea și vizarea actelor, se face din mers, pe cînd ne apropiem de Buiuk-Deré, aflat în fundul unui golf larg din dreapta. Nu recunosc orașul: s-a întins spre nord, iar spre sud aproape că s-a unit cu Terapia; e un alt fel de a constata cum se înmulțește spiţa omenească. În schimb, amîndouă așezările, vechi locuri de retragere, odihnă și desfătare pentru bogătașii Stambulului, și-au păstrat stilul, poate chiar și l-au accentuat: îngrămădeala. Casele sînt strînse parcă la presă unele în altele și parcă scot aburi de atîta cazană. Nu: plutesc peste ele neguri de toamnă . . .

De la Terapia, pe ţărmul european n-a mai rămas nici un loc gol cum îmi amintesc să fi fost odinioară. Case de toate felurile, cele mai multe fără nici un stil, înghesuite sub coastă,

lîngă apă, au acoperit seraiurile și palatele. Șoseaua asfaltată se strecoară printre construcții, și automobilele parcă se joacă de-a v-ați ascunselea, dispărînd după ziduri, ca să apară mai tîrziu între două case. Trasă 100 de metri mai sus, pe versant, șoseaua ar fi deschis călătorilor, întreagă, priveliștea asupra Bosforului, și cred că oamenii care vin aici vor să vadă Bosforul în primul rînd; n-au să-l vadă.

În stînga zace epava unui petrolier de mare tonaj; s-a ciocnit cu un alt vapor, printr-o manevră neatentă (se întîmplă, și totuși nu înțeleg cum) și a luat foc. Ca spectacol, trebuie să fi fost grandios: zeci de mii de tone de petrol arzînd! Cred că în repetatele rînduri cînd a ars vechiul Stambul, construit mai mult din lemn pe atunci, suma incendiilor din istoria lui n-a dat mai multă flacără și mai multe calorii.

Mă uit cu coada ochiului la pilot: ține capul înainte, dar îmi dau seama că simte epava din stînga, ca pe un avertisment: strînge din fălci și se încordează mai mult.

Nu recunosc nimic, cînd apare orașul, în afară de minarete și de Turnul Fetei; seamănă acesta cu un mic far alb pe o stîncă din mijlocul canalului și n-are nimic să-i justifice numele. Îl ocolim prin dreapta, ca pe o baliză. E alarmant și întristător să treacă totul așa de repede; în Turnul Fetei nu-i nici o fată, și dacă ar fi, cînd să-i faci serenade?

Marele Serai, cu zidurile de tencuială văruită, pare și el în paragină. E pîclă în aer, toamnă prematură, neprogramată.

Vesele sînt doar pavilioanele, „marele pavoaz", pe care puzderie de vase îl poartă prin fața noastră, cu lume ieșită la plimbare; lumea petrece — un fel de chermeză pe apă. E sărbătoare națională aici, după cum spune laconic pilotul, dar n-am ambiția să aflu istorie; mă contrariază pavilioanele, înșirate ca într-o sală de bal sau ca la restaurante populare în noaptea de Anul nou; în dorința de a-și împodobi vasele și a-și satisface mușteriii, comandanții uită că „marele pavoaz" nu se arborează decît la chei sau la ancoră, și nicidecum în timpul navigației.

Să se uite, să se piardă chiar și cele mai trainice dintre tradiții, acelea ale marinei?

Mă mai contrariază ceva: cenușiul din aer, peisajul lipsit de strălucire: era, pînă mai adineauri, atîta lumină în mine!

Și iarăși, mă amețește, mă sperie, îmi dă o senzație de panică și nemulțumire viteza cu care ar trebui să-mi caut amin-

tirile. Ar trebui s-o evoc pe Ichmed aici, prima fată către care mi-am ridicat privirea, de departe, fără îndrăzneală și fără nici o urmare. Era ceva ce s-ar putea numi „guvernanta" unei familii orientale, călătorind cu vaporul, la clasa întîi; se îmbarcaseră la Pireu și au debarcat la Istanbul, după două zile. Două zile am contemplat fata, în timp ce se necăjea cu copiii, care o împiedicau să privească marea și insulele arhipelagului, înverzite în vremea aceea a anului. Mult mai tîrziu, m-am gîndit că în alte ore poate o necăjea stăpînul, ciocănindu-i la ușa cabinei; revolta și gelozia mea au fost postume... Pe neașteptate și fără noimă, amîndouă reînvie astăzi, cînd am așa de puțin timp să mă gîndesc în urmă.

Printre nedumeriri, continui s-o văd pe Ichmed, zveltă, brună, într-o rochiță gri-albastră, umblînd în papuci pe punte, cu călcîiele trandafirii, parcă fardate, cum pînă atunci nu mai văzusem la nimeni...

Numind-o, mi se pare că mi-am plătit mie însumi o datorie, dar nu-s satisfăcuți în mine pe deplin nici creditorul, nici debitorul. Ce-aș fi putut face mai mult într-o oră și cincisprezece minute, cît durează drumul Bosforului?

Și-apoi, am de așteptat altceva: am pornit spre insulele Faeroe, unde încă mai cred că nu se duce nimeni.

La ora 14,45, pilotul a coborît; sîntem în Marmara — 23 de grade Celsius temperatura la soare. Soarele însă se vede numai cînd și cînd; cu termenii meteorologici din *Jurnalul de bord:* cer parțial acoperit. Hulă, dar din pupa; vaporul navigă calm. Numeroase vase brăzdează Marmaraua, mergînd cu noi sau venindu-ne în întîmpinare. Drumul nostru va fi mai lung și mai greu decît al oricăruia din ele. Mă tulbură gîndul că în navigația noastră, sau în ceea ce aștept eu de la ea, este și aventură; o aștept ca pe un balsam al întineririi.

Stambulul nu se mai termină odată cu cimitirul de la Eiub și cu zidul de piatră, ruinat, care îl încercuia pe la sud: clădiri uriașe, blocuri-turn se înșiră pe țărm pînă spre farul de la St. Stefano. În pîclă, și în alinierea lor riguroasă, cam aspră, mi se par fabrici, mai ales că fumegă, la fel cum fumegau Terapia și Buiuk-Deré. Dar sînt locuințe, îmi dau seama cînd ajungem în dreptul lor, clădiri prismatice, fără stil, sau în stilul mondial al sfîrșitului de mileniu pe care îl trăim, înghesuindu-ne și trepidînd.

În urmă, minaretele fără număr, ca niște condeie de grafit, încearcă să zgîrie pe cerul cenușiu vechea istorie a Stambulului. Pe această strîmtoare, la locul de trecere între Pontul Euxin și Mediterana, care a fost, cum se spune, leagănul civilizației antice, un leagăn cald, însorit și albastru, trebuia să se nască o așezare omenească — și ea s-a născut —, iar acuma se întinde, fiindcă viața, o dată plămădită, dospește și dă peste margini.

Ruinele vestitei închisori Edi-Kulé, care fac parte din istoria Imperiului Otoman, dar și a Țărilor Românești, ar putea încă să se vadă — au fost cruțate, ca monument al trecutului, probabil; trec nebăgate în seamă, lîngă apă, în timp ce ochii sînt atrași în alte părți, de clădirile înalte. Numai minaretele rămîn în competiție, pînă tîrziu, în planul îndepărtat, din fund, nelăsîndu-se anulate de blocurile-turn din primul plan; desigur, în folosul lor lucrează și imaginația...

Seara, în camera hărților, pe cînd navigăm calm în Marmara, Cornel vine cu două „avize pentru navigatori", recepționate chiar atunci. Sultanii, domnitorii și minaratele, dispăruți în întuneric și-n depărtare, dispar deodată și din imaginație... Mă întorc avid la prezent, la ziua de astăzi, la seara noastră, așteptînd parcă ceva deosebit — senzaționalul — în calmul navigației, ceva să justifice atenția de atîta timp trează. Știu că aventura e mai departe...

„Avizele pentru navigatori", emise de stațiile radio de coastă, semnalează situații neobișnuite, anomalii, primejdii posibile. Iată: „Om căzut la apă" — spune primul aviz... Și dă locul: e departe, în Egee — rămîne într-un fel abstract pentru noi, care vom ajunge acolo abia mîine dimineață. Al doilea: „Corp semănînd a mină plutește în derivă..." Tot în Egee, tot departe. S-ar putea să fie doar un butoi sau un bidon mare, sau o geamandură smulsă din ancoră... Uu om căzut la apă, în schimb, oricît ar fi de departe, rămîne o dramă; chiar dacă întîmplarea a avut martori, și vasul stopează imediat și se întoarce, rar poate fi salvat nefericitul, mai ales noaptea. Mi-l închipui în luptă cu valurile, dacă știe să înoate, privind înnebunit cum luminile vaporului se îndepărtează, continuînd să trăiască, un ceas, două sau zeci de ceasuri, sperînd, cînd n-ar mai avea dreptul la nici o speranță, nici măcar a miracolului;

în asemenea clipe, realitatea e inescaladabilă, neîngăduind închipuirii să se smulgă din tentaculele ei paralizante.

Miracole se petrec însă, ca să numesc astfel întîmplările incredibile și fără explicație. Ofițerul al doilea povestește că anii trecuți, pe cînd naviga în Mediterană cu unul din cargourile noastre, un om a căzut la apă, de undeva dinspre prova vaporului, și, datorită norocului, cineva aflat în cabină l-a văzut — de fapt a văzut doar o umbră neagră, mătăhăloasă, alunecînd prin fața hubloului, mișcare de cîtimi de secundă, pe care o percepi, dar n-o înțelegi dintr-o dată. Pînă să se dezmeticească, pînă să dea alarma, neconvins, cu teama că ar putea fi doar o năzăreală, pînă să se dezmeticească și ceilalți și să se facă apelul echipajului, au trecut minute fără întoarcere. Un om lipsea, într-adevăr căzuse în mare, și acela era... însuși comandantul!

A fost găsit după șase ore, cînd nimeni nu mai avea vreo speranță. Omul pierdut plutea în apele pustii, ținut la suprafață — în afara oricărei legi a flotabilității — de șuba lui groasă, și de nimic altceva: nici măcar nu știa să înoate.

Povestea mi se pare cusută cu ață albă, și o transcriu fără să disimulez ața, dar povestitorul, jurîndu-se că-i adevărată, e gata s-o susțină cu martori. Cît despre faptul că un marinar, ba chiar comandant, n-ar ști să înoate, nu mă miră, deși socotesc că-i inadmisibil și nescuzabil. Am cunoscut destui, nu mai puțin bravi, cu toată grava lor infirmitate, și între ei, cel mai brav rămîne Josuah Slocum, corăbierul legendar de la Boston, cel care, după o viață petrecută pe mări, și-a încheiat bătrînețea făcînd înconjurul pămîntului pe greul drum al lui Magellan, singur pe un mic vas cu pînze, neavînd la îndemînă nici una din înlesnirile matelotajului și navigației de azi; neîntrecuta lui croazieră, încheiată în tăcere și modestie, s-a petrecut înainte de sfîrșitul celuilalt veac, pe cînd corăbierii, între alte primejdii ale mărilor, mai întîlneau și pirați. După cum el însuși povestește, Josuah Slocum nu știa să înoate...

Și totuși, continui să cred că mărturisirea lui nu poate deveni brevet pentru alții, căci ceea ce, după vorba latinească, se îngăduie lui Jovis nu se îngăduie și altora.

Nu, oricît aș vrea să scot din obișnuitul zilelor pe mare cele două știri de adineauri, ele nu tulbură pe nimeni și, cu toată strădania închipuirii mele, nici pe mine. Mă cufund în

ambianța caldă și calmă a camerei hărților la această oră de seară. E liniște pe vas se simte doar trepidația motoarelor, departe, în cală, iar aici, alături, într-o încăpere cît o cămară, bîzîitul abia perceptibil al girobusolei.

Le peretele dinspre pupa al încăperii, o canapea îmbrăcată în material plastic, semănînd întru totul cu cea pe care o am în cabină, îmi oferă (și-mi va oferi de multe ori în timpul călătoriei) un loc potrivit de observație; observ oamenii și instrumentele de navigație.

Oamenii — începem să ne cunoaștem; îmi construiesc continuu idealuri și speranțe, folosesc radiera ori de cîte ori văd cîte o mică umbră; nu vreau s-o socotesc pată. Nu m-a dezamăgit nimic pînă astăzi...

Instrumentele — acestea sînt înfăptuiri ale oamenilor, perfecte, inalterabile, suma unor gîndiri și-a unor încercări temeinice și îndelungate. Și e ciudat, și-ar putea să fie demoralizant pentru o fire netolerantă, că oamenii, care au pătruns cu mintea lor chiar și miracolele, rezolvîndu-le cu calcule care ele însele apar ca niște miracole, nu s-au putut perfecționa și pe ei în aceeași măsură...

Girobusola, aflată în spatele meu, după un perete de 3 centimetri grosime, a înlocuit vechea busolă magnetică, o izbîndă depășită a minții omenești, dar legată, în veacuri, de istoria navigației. Influențe magnetice din afară îi dădeau deviații care nu puteau fi corectate pînă la capăt, iar eroarea rămasă trebuia cunoscută și pusă în calcul, împreună cu eroarea și mai importantă prilejuită de magnetismul pămîntesc, variabil, distribuit capricios de la o zonă la alta. În anii de istorie a vechii busole, oamenii au trebuit să creeze o știință nouă, o instituție, să-și ia pe umerii într-una împovărați încă o povară, aceea de a cerceta liniile magnetice ale pămîntului, în toate mările navigabile și chiar dincolo de ele, de a le măsura declinațiile, aș zice palmă cu palmă, de a prevedea variațiile lor anuale, stabilind reguli statornice, de a face ordine într-un haos invizibil.

Busola magnetică nu arată aproape niciodată nordul geografic, de care continuă și acum să aibă nevoie navigatorul. Pentru a-l obține, folosind acest instrument din alte vremuri, el ar trebui să facă și ceva contabilitate pe lîngă navigație, ceea ce mi s-ar părea astăzi lipsit de eleganță și incompatibil cu veacul.

Există o jucărie pe care cred că și-o amintește oricine, numită diminuant titirez, deși demonstrează convingător efectele forței centrifuge, și este astfel un instrument de laborator — o născocire. Lansată cu oarecare viteză într-o mișcare de rotire, jucăria rămîne în poziție verticală, învingînd îndărătnic și cu energie răsturnarea la care ar duce-o echilibrul ei în mod evident nestatornic. Dacă vîrful ei de sus are oscilații cîteodată, faptul se datorește numai vitezei insuficiente și mai cu seamă denivelărilor, fie ele chiar infime, ale platoului pe care se învîrtește: masa, podeaua sau trotuarul din fața casei. Pusă în condiții ideale, jucăria și-ar menține micrometric și fără ezitare axul spre zenit, chiar dacă s-ar produce în acel timp un cutremur, chiar dacă masa, podeaua sau trotuarul ar începe să se balanseze fără nici o regulă.

Forțînd puțin noțiunea și luînd din ea numai elementarul, girobusola e un titirez, un corp care, antrenat electric, se învîrtește cu viteză suficientă ca să-și păstreze orientarea inițială, insensibil la orice perturbație. Iar direcția care i se imprimă e, bineînțeles, nordul geografic. Într-o emisferă sau alta, la cercul polar sau la tropic, indiferent care ar fi anotimpul și starea vremii, indiferent care ar fi magnetismul locului, vaporul poate să se balanseze, poate să se rotească pe mare bezmetic — girobusola rămîne robită unei unice direcții...

Îi aud bîzîitul după perete, și-n el descopăr ceva care sugerează idealul și absolutul. Această mică mașinărie, de-o complexitate amețitoare totuși, merge fără oprire din clipa cînd vasul a părăsit șantierul. Toate se vor opri din cînd în cînd în jurul nostru, timp de o zi, de o oră, de o secundă — girobusola nu se va opri niciodată, pînă ce vasul va intra iarăși în șantier, pentru revizii și reparații. Toate îți vor crea îndoieli în călătorie, tu însuți primul, îți vor da nedumerire și poate chiar neîncredere — girobusola va fi, neîntrerupt, nezdruncinat, vie și credincioasă.

Toate se vor opri din cînd în cînd, spusesem adineauri, deci și curentul electric...

Avem mai multe generatoare în sala mașinilor; funcționează unul sau toate, după cum este de mare la un moment dat consumul de energie. De la mecanismul care pune în mișcare antena radarului pînă la vinciul traulului și la macaralele care, împreună cu el, ridică zeci de tone, pe vapor sînt peste o sută de electromotoare, mai mici sau mai mari, unele ro-

tindu-se continuu. Și totuși, uzina care le alimentează poate într-o zi să se oprească. Mișcarea girobusolei rămîne asigurată; îndată ce tensiunea curentului începe să scadă, intră în funcțiune, automat, cu o promptitudine verificată, generatorul de avarie, aflat la o punte de sus, spre a fi ferit de apă chiar dacă sala mașinilor s-ar inunda, la un început de naufragiu. Și chiar dacă acest motor își încetează mersul, rămîn acumulatoarele, pe o punte și mai înaltă...

E drept că asemenea luptă cu adversitatea are și ea un capăt. Poate veni o clipă cînd și acumulatoarele se sleiesc, sau le acoperă apa. Atunci, însă, nu mai este nevoie de girobusolă, după cum nu mai este nevoie de nici unul din instrumentele și instalațiile vasului; girobusola se va opri, după ce ultimul marinar se va salva sau va dispărea, arătînd o ultimă oară direcția nordului, obsedantă — și va fi astfel, pînă în ultima clipă, ca o ființă însuflețită, credincioasă omului care a creat-o...

În această seară de Marmara, camera hărților își păstrează ambianța caldă, învăluitoare, plină de făgăduințe. Rămîn mult timp așa, legănat dulce de balansul vasului; zumzetul girobusolei se aude imperceptibil și-mi sună în ureche ca un ison la murmurul mării, amîndouă interminabile...

În fața canapelei, la peretele dinspre prova, e fixată o masă ceva mai înaltă decît cele obișnuite, întrucît la ea se lucrează stînd în picioare; acolo e desfășurată harta drumului. Celelalte hărți așteaptă în sertarele de dedesubt. Privesc sertarele și mi se par fascinante: adăpostesc aproape toate mările navigabile.

Deasupra, pe perete, e contorul lochului electric, care înregistrează milele parcurse — cîteva sute deocamdată, din cele 5.000 cît avem de mers pînă la Faeroe, din 20.000 cîte vom avea acoperite la înapoiere.

Sub el, un repetitor al girobusolei înregistrează pe bandă, cu cerneală roșie, drumul vaporului; e un „martor" cu ajutorul căruia poți să reconstitui călătoria, zi cu zi, milă cu milă, toate schimbările de direcție. Timonierii, și după ei toată lumea, îl numesc, cu un termen impropriu și neacademic, codoșul, care vrea să însemne delatorul. E adevărat că denunță, neiertător, orice greșeală sau neîndemînare a omului de la cîrmă.

În dreapta mesei, într-un alt sertar, capitonat, cu un ochi de geam deasupra, se află cronometrul, necesar în navigația astronomică, folosită încă și astăzi.

Alături tronează, impozant și enigmatic, radiogoniometrul; măsurînd unghiurile față de radiofarurile de coastă, poți să afli, prin intersectarea a două sau trei direcții, poziția vaporului, cu o precizie suficientă, pînă la mai multe zeci de mile; iar radiofaruri se găsesc astăzi pe toate coastele frecventate.

Ultimul instrument important din această încăpere, unde se pregătește navigația, este facsimilul, înregistrător al unor imagini transmise prin radio, de la distanță. El reproduce, la anumite ore ale zilei, hărți meteorologice pe zone care acoperă un sfert sau o treime de emisferă, de pildă întreg Atlanticul de nord, de la coastele Europei pînă la ale Canadei; prin interpretarea lor, prin compararea schimbărilor succesive care intervin în mișcarea maselor de aer de la o zi la alta sau în cuprinsul aceleiași zile, se poate deduce starea următoare a vremii, cu destul timp înainte, ca să se ia măsurile trebuitoare.

O ușă, spre prova, dă în timonerie, locul cîrmei și-al altor instalații de manevră. I se spune, impropriu, puntea de comandă; îi voi spune asemenea, ca toată lumea, cînd de fapt este numai o parte, închisă și acoperită, a acestei punți de unde se conduce vaporul. Aici nu arde nici o lumină de la căderea întunericului, ca să nu stînjenească privirea celor care supraveghează fața mării. Viața în acest spațiu, noaptea, cînd pe lîngă întuneric domnește uneori și cea mai deplină tăcere, pare enigmatică și puțin înfiorătoare pentru cel venit din lumină. E sigur că sînt oameni vii în jur, cel puțin doi după regulă, ofițerul de cart și timonierul; bănuiești și locul unde se află fiecare, dar pînă nu le auzi glasul n-ai dovada existenței lor reale, de vreme ce în huruitul îndepărtat al motoarelor și-n mugetul mării nu li se aude nici respirația.

Spui „Bună seara!“, intimidat de incertitudini; o clipă, chiar glasul tău pare o incertitudine. Pe urmă, cineva îți răspunde — îndată îi deslușești umbra la unul din geamurile mari dinspre prova; dar și în glasul lui e incertitudine și sfială.

Sînt oameni vii, și totuși, încă o vreme, pînă ți-ai adaptat ființa la întuneric, și nu doar prin simțurile anatomice, în mișcarea, în glasul lor e ceva de la limita irealului.

Alături, în camera hărților, arde lumina; acolo, după un perete subțire, e o altfel de viață, chiar atunci cînd încăperea rămîne goală; lumina atestă existența omului; chiar dacă lipsește acum, are să vină . . .

Dacă ușa de la puntea de comandă se deschide, lumina se stinge automat, ca să nu pătrundă dincolo nici măcar o dîră. Deasupra mesei rămîne un bec mascat, cu intensitatea reglabilă; el trimite un fascicol îngust și palid pe hartă, în zona de navigație. Cînd nu e nimeni aici, becul arde calm — și așteaptă. E un prieten, un tovarăș în noapte...

La ora zero intrăm în Dardanele.

Sîmbătă, 31. Lipsuri în peisaj

Navigăm în Egee. Cerul senin, marea riguros albastră, și, poate datorită culorii ei curate, ziua pare văratecă, deși temperatura, la umbră și în vînt, oscilează, zgribulindu-se grafic între 18 și 19 grade.

Insulele apar sterpe și cenușii; nu știu unde, tot pe acest drum, am văzut fetele amintite în altă pagină, săpînd viile care coborau pe coline pînă la apă. Acum ar fi timpul să le culeagă; dar nu descopăr nici viile, nici fetele cu basmale roșii, și mă cuprinde îndoiala: poate n-au fost niciodată — le-am adus din altă parte, cu imaginația...

Pentru restul zilei nu-mi rămîne decît să compar, rece, peisajul cu harta. La ora 10,30, în tribord, insula Skyros, iar în babord Psara, ale cărei țărmuri defilează îndelung, fără să arate vreun semn de viață omenească. Arhipelagul pare lăsat în părăsire. Fără oameni, geografia e moartă.

După-amiază sîntem la Capul Doro, iar noaptea dublăm Capul Malea. Egeea se sfîrșește, și n-am reîntîlnit nici o amintire. Sper ca lipsa să nu fie în mine.

Duminică, 1 noiembrie. O oră cîștigată — și alte cîștiguri

Spre ziuă am depășit Capul Matapan, iar din zori sîntem în Mediterană. Pustiul trebuie umplut cu trimiteri în urmă...

Peninsula grecească se vede un timp în tribord, apoi îna-

poia lui, apoi în pupa. Am și-acolo amintiri, dar la care să mă opresc? Descind, înlănțuindu-se, tocmai de la Homer; confund în minte pe Ulise cu Lord Byron. Prea mulți eroi pentru o palmă de loc, pe care după cîteva ceasuri nici n-o mai vezi.

Prefer să privesc în față, peste etravă.

Vîntul, care ne-a împins din urmă în Egee, mărindu-ne viteza și scutindu-ne de chinul balansului, s-a rotit spre vest, o dată cu noi. Așa ne duce, confortabil, cîtăva vreme, cînd începe să crească și se mută mai la sud; e încă bine — ne bate dinapoia traversului.

La prînz dăm ceasurile înapoi cu o oră. Ziua noastră crește acum, cînd mergem după soare, astfel că în loc de 24 are 25 de ore. Carturile se lungesc cu cîte 20 de minute; ni se lungește și viața, păcat că nu încontinuu!

E ora 15; vasul începe să ruleze simțitor, dar suportabil după penibila încercare din Marea Neagră.

Toamnă mediteraneană. Cerul foarte decolorat; în schimb, marea e de un albastru profund, ca de cerneală, și pătată de berbeci albi. Sub etravă, apoi în siajul elicei, apar pete de cel mai palid albastru, care trec treptat prin toate nuanțele, spre a se contopi cu profundul ultramarin din jur.

Un cargou, sub pavilion greu de identificat la 6—7 mile, navigă toată ziua în tribord, rămînînd foarte încet în urmă. Vasul nostru nu merge prea repede — e destinat pescuitului prelungit, astfel că i s-a ales o viteză economică, poate prea economică, în folosul razei de acțiune... În sfîrșit, avem și noi pe cine să întrecem!

Mai devreme, am întîlnit, trecînd aproape, prin tribordul nostru, elegant și stabil, un petrolier de vreo 30.000 de tone, mergînd cu viteză jignitoare.

Vasul rulează din ce în ce mai adînc. Scrisul devine dificil, la propriu ca și la figurat. Regret timpul cînd trebuie să stau în cabină în loc să contemplu marea, care în orice clipă, pe neprevăzute, s-ar putea să-mi spună ceva. Mă gîndesc cum Jack London, în timpul traversadei de la San Francisco la Sidney — un întreg ocean! — cu faimosul său „Snark", yacht de miliardar, stătea înfundat în cabină, fostul marinar, și scria (*Martin Eden* între altele) cu norma, mărturisită de el însuși, de nu mai știu cîte mii de cuvinte pe zi.

Martin Eden e un cîștig, nu doar pentru Jack London, dar cît privește jurnalul călătoriei, l-am preferat pe al unei diletante, soția lui, pasionata Charmian, care *a privit* . . .

Spre seară, vîntul crește; de mult a început să ridice stropi de pe crestele valurilor.

Noaptea ruliu greu, amestecat cu tangaj și lungi derapări, care dau senzații neprevăzute. Salteaua, foarte elastică, împrumută o sensibilitate de giroscop și îmi vestește începutul balansului înainte de a percepe mișcarea cu simțurile consacrate. Urmărind intrigat acest joc inedit, de cîte ori se repetă uit brutalitatea care urmează. E obositor, dar nu demoralizant; dimpotrivă, îți dă, pe o latură, măsura a ceea ce poate omul să îndure, fără să-și piardă buna dispoziție și fără să se vaiete.

De seara, crescînd continuu peste noapte, furtună în nord, spre Marea Ionică și Italia. Orizontul, în față și în tribord acoperit de nori amenințători. Începe să fulgere ca la teatru.

Pe la ora 22, aud fluierul de ceață, care urlă automat, la intervale regulate; plouă într-o perdea impenetrabilă, și în clipa asta, după cum văzusem la radar înainte de a coborî de pe puntea de comandă, sîntem încadrați de cinci vase, în dreapta, în stînga, în față și în spate.

La ora 3 mă trezesc într-un balans amenințător; fulgeră încă spre nord, văd pe hublouri, deși perdelele sînt trase. Mă simt obosit (numai de impresii, altfel nu mă pot lăuda cu nici o activitate) și dorm mai departe. Uitasem: lupta cu balansul vasului e o muncă destul de istovitoare, mai ales cînd nu ai de făcut alta.

Luni, 2. Tot felul de furtuni

Vom lua în lung coasta de sud a Siciliei. Capul Passero se vede încă de dimineață. La ora 11 ajungem în traversul lui. Se deslușește către nord, în nori, Etna — și-n fața lui, cît ar fi de departe, mă simt puțin speriat, ca pe vremea cînd îl învățam la geografie, suferind că n-am să-l văd vreodată. Tot e ceva că l-am întrezărit astăzi!

La ora 15,30 sîntem în dreptul Capului Scalambri, de unde coasta se depărtează, luînd-o pe spre vest—nord-vest. Va rămîne încă multă vreme în vederea cui vrea s-o contemple de la distanță.

Sîntem aici în canalul Maltei. Insulele se află la vreo 40 de mile în babord. Au o istorie, care țîșnește ca o piramidă colțuroasă în mijlocul Mediteranei și concentrează evenimente prea mari pentru dimensiunile lor...

Marea e acum verzuie, dovada fundului puțin adînc. Întîlnim curenți transversali, întinzîndu-se în față cînd albicioși, cînd albaștri, ca niște panglici imense, și vrînd parcă să taie drumul etravei...

N-am pizmuit niciodată pe marii cuceritori, și, cum am sufletul pașnic, cum am multe satisfacții și multe speranțe, mă gîndesc liniștit la spaima lui Napoleon cînd, mergînd spre Egipt, a trecut tot pe aici. N-aș da călătoria mea și visele mele pentru gloria lui.

Am mers aproape toată ziua în lungul coastei de sud a Siciliei, înregistrînd-o de la 5—7 mile, cu pămîntul ei ars și uneori sterp, dar așa de însorit. Glumim cu comandantul și cu Cornel pe seama sicilienelor (invizibile), și fiecare își dispută presupusele lor semne de simpatie. Cornel, cu coafura lui sălbatecă, de eschimos, căzută pe frunte, pînă în ochi, pretinde a-și fi identificat fata după jartierele roșii. Îi atrag atenția că probabil n-are jartiere de loc și, bineînțeles, nici ciorapi — spre cinstea Siciliei!

Citesc pe hartă numele unor așezări și ținuturi greu de deslușit la țărm chiar cu binoclul, dar care își oferă contururile sugerate de literatură și film, într-un peisaj devenit aproape familiar: Marina di Ragusa, Donna Lucata, Pozzale. E și un Donnafugata pe undeva, amintind de domeniul unui personaj azi mai viu în mintea mea ca oricînd.

Privesc stăruitor această Sicilie, unde nu ne oprim, dar pe care parcă am vizitat-o demult și o știu, cu vieți chinuite, moravuri anacronice, răzbunări sîngeroase și absurde, de neînțeles oamenilor de sub alt soare și alt cer. Sicilia tainicei și înfiorătoarei Mafii... Iar peste toate imaginile ei, Sicilia cea mai recent și mai obsedant evocată de Lampedusa, în același spirit cunoscut parcă de mult, dar cu un personaj nebănuit, seniorul din Donnafugata, tristul și umanul prinț, ca un Crist,

cum îl văd obsedant printre pleoape, încă viu sau înviat acum, ridicat deasupra peisajului orbit de lumină, la multe mile distanță, peste Mediterana care ne desparte, așa de verde și de limpede astăzi...

Seara, la un post de radio italienesc deslușesc vag o informație: furtuna dezlănțuită în tribordul nostru astă-noapte se pare că a fost dezastruoasă în Sicilia și Calabria.

Și astăzi, sub soarele Mediteranei, Sicilia se arăta așa de leneșă și netulburată!...

Apusul soarelui, roșu-aprins, curgînd printre nori, ca o cascadă calmă, etajîndu-se în forme neverosimile și oprindu-se îndelung la fiecare etaj, anume, ai zice, pentru a fi urmărit mai bine și a fi mai bine memorat.

Marți, 3. Întîlnire prematură

Noaptea am depășit, lăsînd în stînga, singurateca insulă Panteleria.

Spre ziuă depășim Capul Bon, care la vest adăpostește Golful Tunisului și orașul pomenit de atîtea ori în ultima vreme; dar la Tunis m-am gîndit totdeauna ca la unul din multele miraje ale geografiei, chiar pe timpul cînd nu-l pomeneau ziarele.

Ora 9, depășim Capul Farina, apoi Capul Zebib, Capul Blanc, iar între ele Bizerta; depășim cîte ceva în fiecare oră... Cu toată modesta viteză a vaporului, prea repede consumăm geografia. Dacă un om și-ar închina toată viața călătoriei, cît timp ar avea pentru fiecare punct de pe hartă, care merită o oprire? Mi-e teamă să încerc o socoteală; trăim prea puțin și avem prea puțină mobilitate — în suflet mai cu seamă — pentru cît e lumea de mare.

Navigăm la 10 mile distanță de coasta Africii, care, după Ras Engela și Ras al Koran, evocatoare numiri arabe, se îndreaptă spre sud și se pierde...

Tot atunci apar în zare, puţin în babord, insulele Galita. De ce nu mă pot opri aici, măcar cît stă trenul într-o gară? Niciodată n-am să păşesc pe aceste tărîmuri. Lumea este destinată omului, iar omul n-o poate lua în primire...

Nu fac nimic în aparenţă, şi n-am totuşi nici o clipă de răgaz deplin. Înaintea prînzului am urmărit pregătirile de pescuit pe puntea de lucru. Aici nimeni nu-şi mănîncă pîinea de pomană. Ca să fiu drept cu toţi, oamenii muncesc sîrguincios şi fără îndemnul nimănui. Nu ştiu cînd şi cine i-a învăţat, dar nici unul nu şovăie cînd trebuie să manevreze grelele şi complicatele ansambluri ale acestei plase uriaşe care se numeşte traul.

Întîlnim numeroase vase astăzi; spre prînz aş putea spune că sînt puzderie. Aici se întîlnesc drumurile care duc spre Gibraltar, din tot răsăritul Mediteranei.

Am de reflectat asupra petrolului; luat ca volum, pare-se este astăzi cea mai vînturată din toate bogăţiile lumii. Din zece vase întîlnite în Mediterană, cel puţin opt, dacă nu nouă, sînt petroliere, unele de 25.000 sau 30.000 de tone, şi nu acestea trebuie socotite cele mai mari din cîte străbat mările, în amîndouă emisferele. Unele ajung la 150.000 de tone, dacă informaţiile mele nu sînt depăşite la această oră.

Să reflectez deci, dar ce reflecţie îşi are locul, decît una banală: se înmulţesc motoarele, creşte vertiginos numărul cailor-putere, pe uscat, în aer, pe apă, într-un ritm poate chiar mai rapid decît al înmulţirii omului.

Am vrut să dorm o oră după prînz, ca să scriu mai odihnit pe urmă, dar nu m-a lăsat inima; mi se pare că-mi fur cerul limpede şi Mediterana, daruri neaşteptate în această toamnă. Am stat iarăşi pe puntea de lucru, între oamenii care îşi pregătesc sculele, ca să le aibă gata din vreme; nu se ştie cum va fi oceanul, unde vom intra spre sfîrşitul săptămînii.

Aş vrea să nu uit această zi şi mai ales această nemaipomenită după-amiază. După o vară pusă în rubrica pierderi — fiindcă a trebuit să ocolesc marea — soarta mi-a dat o recompensă neprevăzută şi generoasă. M-am simţit ca pe o plajă calmă, la sfîrşit de august, cu o mare cuminte, dar dospind voluptate. Vaporul abia se legăna, fără alt vînt decît acela care lua naştere din mişcarea lui moderată, egalînd cu o briză de vîrsta adolescenţei, timidă şi proaspătă.

Muzică ușoară italienească, languroasă și în același timp plină de sevă și de viață, s-a revărsat tot timpul asupra noastră din megafoanele zgomotoase, care totuși, avînd în față imensitatea mării, își pierd asprimea metalică. Am fost fericit și de loc nostalgic, singura grijă rămînîndu-mi aceea a caietului care mă așteaptă.

Cabina mea fiind în tribordul vasului, la nord în drumul de astăzi, am nesansa de a nu primi nici o rază din soarele Mediteranei, care face să scînteieze tot ce e alb — și totul e alb — în bordul celălalt.

Nu-mi plac fotografiile, astfel nu m-a preocupat să am un aparat de fotografiat cu mine, dar m-am bucurat copilărește cînd Marian, pasionat de această îndeletnicire, m-a prins în obiectivul lui, de bună calitate, alături de Cornel, spre pupa vasului, cu întreaga Mediterană în spate, cu Egeea mai încolo și, dacă vreți, cu Marea Neagră departe — ca să-mi frînez aici vagabondarea închipuirii pe ape.

Nu știu ce va reda fotografia din starea mea de astăzi, dar sînt hotărît s-o păstrez — prima într-o serie nouă, întrucît pe cele vechi de mult le-am aruncat sau le-am rătăcit fără să le regret vreodată.

*

M-am dus pe puntea de comandă, o clipă, și l-am rugat pe secund, care este de cart, să mă anunțe cînd apune soarele. Orizontul e senin și nu mai știu cum să mă împart între zările mării și zările mele — paginile albe.

După amiază, marea a rămas pustie, fără nici un vapor de data aceasta; golul o face mai vorbitoare. M-am urcat pe puntea compasului etalon, deasupra punții de comandă, ca să contemplu totul de la cel mai înalt punct practicabil al vaporului. Orizontul circular, calm, era sfîșiat numai înapoia babordului, de insulele Galita; le-am urmărit cum își schimbau forma de la o oră la alta, după unghiul sub care se arătau în trecerea noastră. Era ca un caleidoscop de proporții gigantice, mișcîndu-se lent, la scara de timp a uriașului.

Înainte de prînz se vedea un masiv stîncos, cenușiu, coborînd în coame line spre dreapta, pînă se pierdea în apă; mai departe, după ce lăsa loc unei trecători false, răsărea altă

stîncă — și amîndouă se uitau neîncrezătoare una la alta, cea mai mare gata să atace, cea mai mică pusă pe fugă, să scape. Dar e o iluzie, datorită distanței, care face să nu li se vadă baza; altminteri, sînt o singură bucată, robită ei însăși în veacuri.

La prînz, văzute din alt unghi, se uniseră, și cum coama apărea crenelată foarte aspru, ai fi zis că sînt zburlite și încăierate. Seara s-au despărțit iarăși, în alte proporții — cea mică rupsese un masiv din cealaltă; acum, ca niște forțe egale, se suspectau pașnic... În trecerea fiecărui vapor, războiul avea să pornească iarăși.

Am văzut un singur pescăruș, trecînd prin prova, bosumflat pare-se. O pasăre care mi s-a părut că seamănă cu vrabia noastră a zburat printre doriboturi, a șovăit pe deasupra mării, dezorientată, apoi a revenit și s-a așezat pe un maldăr de parîme, la prova, confundîndu-se cu ele la culoare.

Mai tîrziu, într-un colț al punții etalon am descoperit alta, necunoscută pentru mine, cît un pui de potîrniche, gri-argintiu, cu puțin galben în vîrful aripilor. Era moartă, poate de oboseală, poate se lovise, aruncată de furtună noaptea trecută. Am privit-o fără tristețe, doar cu o mică strîngere de inimă, gîndindu-mă că, luni de zile de aici încolo, singurii noștri oaspeți vor fi păsările mării și oceanului, vii sau moarte.

Nostromul a fost bolnav cîteva zile, mi se pare de gripă. Azi a ieșit la lumină; l-am întîlnit la o țuică (de care nu s-a atins, de altminteri ca și mine), în cabina comandantului. Era cam pierdut și cam palid...

Mă iscodise deunăzi în privința drumurilor mele pe mare, și cînd i-am mărturisit, cu bună-credință, că n-am cunoscut oceanul, deși într-un fel cred că îl explorasem mai bine decît într-o croazieră obișnuită, ochii i s-au umplut de satisfacție și șiretenie: are un mușteriu în plus pentru botezul tradițional, de care nu scapă nimeni. L-aș primi și eu cu plăcere, dar dacă el înseamnă într-adevăr o întreagă găleată cu apă aruncată în cap, sînt îngrijorat pe bună dreptate; oricît ar fi vremea de caldă, luna noiembrie rămîne luna noiembrie, și oceanul poate fi altceva decît Mediterana.

Mi-e imposibil să nu gîndesc, copilărește, că boala nostromului ar fi fost mai potrivită peste cîteva zile.

•

Soarele a apus încă o dată în nori; n-am avut prilejul nici acum să descopăr faimoasa și enigmatica rază verde, care s-ar putea să fie numai o închipuire.

În timp ce desfac greoaiele zăvoare de la camera etuvei — cred că inutilă —, aflată afară, pe puntea bărcilor, la același „etaj" cu cabina mea, dar în bordul celălalt, unde prin bunăvoința medicului îmi țin, bine amarate, lăzile de sticle cu apă minerală, vasul începe să tangheze, din ce în ce mai adînc, pe valuri grele din prova. Nefiind vînt, presupun că se apropie dinspre apus o hulă veche, uneori mai păcătoasă decît furtuna. Dacă se va pronunța pe deplin, va fi o noapte sîcîitoare, dar nu mă sperii: în fiecare seară de cînd sînt aici, am adormit într-o baie de bucurie.

Și, oricum, ziua de astăzi, chiar dacă nu va urma alta să i se asemene, răsplătește cu anticipație multe încercări viitoare. Vor fi destule, nici vorbă, și desigur mai multe și mai grele decît cele închipuite de mintea cea mai prevăzătoare, dar, încă o dată, nu mă sperii, ci le aștept cu voie bună. După lunga perioadă de pescuit, la Faeroe, dincolo de 62 grade latitudine nordică, adică aproape de noaptea polară, vor urma insulele Canare, spre Africa tropicală, și oricum, la înapoiere vom mai străbate încă o dată Mediterana!

La ora 20, film în aer liber, „la grădină", pe puntea de lucru, printre și peste uneltele de pescuit în curs de pregătire.

La început, documentarul cu întîmpinarea traulerelor în mare, după prima călătorie, cu primirea la Tulcea și Galați, apoi cu decorarea echipajelor. Oamenii, chiar dacă unii l-au mai văzut o dată, îl urmăresc interesați și voioși, comentîndu-l cu satisfacție. Cînd recunosc pe cîte unul din ei, izbucnesc în rîs sau în exclamații.

După ce în zilele dinaintea plecării, la Galați, apoi la Constanța, mi se păruseră posomorîți, închiși în ei, nemulțumiți, poate cîrcotași — cînd cred că de fapt n-ar fi avut nevoie fiecare decît de o lămurire și o vorbă bună —, își dezvăluie de la o zi la alta firi într-adevăr minunate. Simt pînă în adîncul inimii astă-seară că la sfîrșitul drumului îmi va fi drag fiecare și mă voi simți legat de toți cu o prietenie statornică și bărbătească.

(La transcriere, azi, cînd se împlinește aproape un an de la acea dată, impresia ar avea nevoie de o verificare. Însă nu vreau să fiu cîrcotaș și eu, șicanîndu-mă pe mine însumi. Între optzeci de oameni este peste putință să nu apară și unii cu păcate, după cum este peste putință să nu apară între mioare albe și o oaie neagră. Deci retranscriu, după gîndire lungă și cu sentimente calde: Firi într-adevăr minunate!)

După documentar urmează o combinație amuzantă, americană, în genul lansat acum cîțiva ani, „selecțiuni" din comedii de la începutul cinematografului, sonorizate și comentate cu humor, în spiritul indulgent pe care-l arăți lucrurilor perimate. Iar printre ele, momente de groază, de „suspensie", cum se spune astăzi.

După primele clipe, comandantul oprește reprezentația, ca să ne arate un satelit pe care l-a semnalat ofițerul de cart de la puntea de comandă. Trece cu viteză pe deasupra noastră, printre cablurile navei și printre stelele Mediteranei, îndreptîndu-se către răsărit. N-ar fi nimic care să mai surprindă dacă tocmai atunci, prin una din coincidențele cele mai neașteptate, n-ar apărea și altul, pe o traiectorie diferită, ca și cum ar vrea să-l ciocnească pe cel dintîi. Le urmăresc uimit, așteptîndu-mă să se producă un mic cataclism cosmic, deși probabil înălțimile lor sînt cu totul altele, cînd, deodată, al doilea din ele, mai jos desigur, intrat în umbra pămîntului mai devreme decît celălalt, apune în înaltul cerului, ca o stea căzătoare.

Totul este neașteptat, bizar și fermecător în seara asta. O navă trece în sens invers, prin babordul nostru, foarte aproape, arătîndu-și pe sub doriboturi luminile de pe catarge și lumina roșie de poziție. Filmul continuă un timp, cînd, în afara ecranului, deasupra mării, la pupa, zăresc încă o dată luminile navei de adineauri, de care uitasem, cum uitasem și unde mă aflu.

Mă aflu în sudul Mediteranei, pe o noapte caldă, într-un calm de poveste, deși vasul nostru tanghează, la cîteva zeci de mile de coasta Algeriei, și tocmai în clipa asta, cînd pe eroii din film îi pîndește o iminentă prăbușire în Niagara, comentariul muzical lansează, cu întreg aparatul masiv al orchestrației wagneriene, laitmotivul din *Cavalcada Walkiriilor* . . .

Am spus că totul e fermecător, neașteptat și bizar astă-seară: Wagner deasupra Mediteranei! . . . M-aș fi așteptat să-l întîl-

nesc mai la nord, într-o zi fără soare, cu marea mai zbuciumată și ușor sîngerie, cum o colorează, printre nori, crepusculul.

*

Mi-am adus aminte, revenind în cabină, de serile toamnei trecute, la Snagov, cînd, cu obloanele trase, pe întuneric, doar la lumina focului care se stingea în cămin, ascultam, extinsă, aceeași Walkirie, cu maximum de intensitate a amplificatorului, fără teama că aș putea să stric somnul vecinilor, fiindcă și cel mai apropiat era foarte departe de mine.

Cineva spunea atunci, dar nu pizmuindu-mă și nici suspectînd sinceritatea unor nevoi ale mele, că folosesc în viață meșteșugul regiei. Da, recunosc, mi-a plăcut să-mi regizez bucuriile și să le amplific de cîte ori am putut, bunăoară ca pe muzica din difuzor. Ca pe impresiile acestei seri bunăoară...

Miercuri, 4. Puntea de comandă

Navigăm în lungul coastei africane, la 40 de mile distanță; nu se vede țărmul, dar se simte, ca o emanație care ar putea să fie reală. E un continent acolo, prea vast, prea fierbinte, ca marea să nu-i răsfrîngă căldura, iar cerul imaginea.

A plouat toată ziua, mărunt, cu intermitențe; temperatura a scăzut cu cîteva grade, și toamna aici mi-a amintit puțin toamna noastră, un sfîrșit de septembrie parcă. Africa tropicelor și ecuatorului n-a putut să învingă pînă la sfîrșit lipsa soarelui.

Nu mai am starea de spirit de ieri, totuși sînt departe de depresiunea pe care de obicei mi-o dau zilele noroase. Mi-am petrecut timpul în discuții despre pescuitul viitor, probabil preocuparea fiecăruia, dar mai cu seamă a celor care trebuie să-l organizeze. Îi privsec intrigat, întrebîndu-mă dacă nu-și simt umerii prea grei; nici eu nu mi-i simt ușori, deși n-am răspunderea lor, ci alta, de altă natură — difuză deocamdată și nedefinită: știu unde merg, dar nu știu ce trebuie să aduc. În schimb, încărcătura vaporului se cunoaște, ba chiar în detalii: hering — 450 de tone filetat, 450 întreg, apoi 350 de tone de făină și 40 de tone ulei. Toate astea, chiar dacă le scoți cu tonele, în magazii se adună cu kilogramul. Iar zonele de

pescuit sînt necunoscute, mergem mai degrabă într-o cercetare, destul de aventuroasă, fiind însă datori să umplem magaziile, deci aventura să devină riguros productivă...

Astă-seară, în jurul orei 18, vom fi în dreptul Algerului. Marea, cu valuri potrivite din prova, dă un mic tangaj, pe care de mult nu-l mai bag în seamă.

Deoarece am intrat în fusul Greenwich, la prînz s-au dat iar ceasurile în urmă; încă o dată ziua se lungeşte cu o oră, carturile cu douăzeci de minute. Trăim mai mult decît cei lăsaţi acasă...

Cum, în zorul plecării, nu ne-am terminat toate aprovizionările, aflu că vom face o escală neprevăzută; vom ancora în radă la Gibraltar, să mai luăm cîte unele. S-a şi telegrafiat agentului să le pregătească; ni le va aduce cu barca.

E ora 15,30 — 17,30 în ţară, acum acolo se lasă noaptea sfîrşiturilor de toamnă; mă înfior puţin: n-am să îndur niciodată cu dragă inimă anotimpul care vine, iarna, oricît ar fi de fastuoasă.

Mi-a apărut fugitiv în minte casa de la Bucureşti, dîndu-mi o uşoară melancolie... Probabil n-a mai rămas nici o frunză în copacii de la fereastră. E singurul regret pe care îl simt astăzi.

Ora 21, pe puntea de comandă. Plouă, vînt puternic din prova babord. Nu se vede nimic în beznă, decît norii sus, şi jos berbecii albi; privirea răzbate pînă la mai puţin de 30 de metri în faţă. Ar fi sinistru fără radar, care semnalează două vase, departe, într-un bord şi-n altul.

Ies numai cîteva clipe pe pasarelă; vîntul şuieră alarmant printre suprastructuri, iar noaptea de nepătruns este sălbatecă.

Mă întorc la adăpost, fericit că înăuntru e cald şi sînt oameni; sînt şi comandantul, şi secundul, pe lîngă ofiţerul de cart. Toţi, împreună cu timonierul (vasul navigă cu pilotul automat), stau lipiţi cu ochii de ferestre, scrutînd noaptea. Greu să-şi imagineze scena aceasta oamenii de la uscat, şi chiar cei de pe vas, care acum, după ce şi-au sfîrşit masa, sporovăiesc la lumină, în fumoar, în careuri, sau joacă table şi pietre, sau citesc în cabine, sau poate s-au şi culcat. Dar, la urma urmelor, nu-i nimic neobişnuit: o noapte neagră, o mare rea, cum au să fie atîtea. Mîine, pe lumină, toţi au să uite marea rea de astăzi, mai tîrziu mările rele de mîine.

*

Măsurînd de la apă, puntea de comandă se află la 10 metri înălțime și e plasată spre prova, la 20 de metri înapoia etravei.

După datele șantierului, lungimea totală a vasului este de 92 de metri, iar lățimea maximă, 15 metri și 60 de centimetri, dimensiune apreciabilă, care, dacă face să crească puțin rezistența la înaintare, mărește în schimb stabilitatea, asemeni volumul pentru amenajări și încărcătură. Mi se pare că procedeul de a se mări lățimea, cu avantajele lui, se aplică mai tuturor vaselor moderne.

Din hoinărelile mele prin porturi, învățasem să estimez, acceptabil, tonajul unui vapor, judecînd în primul rînd după lungime. Am încercat acum, în întîlnirile noastre pe mare, să-mi exercit vechea deprindere.

Doi marinari care văd un vapor, după ce-i admiră sau îi critică forma, opinează asupra caracteristicilor lui, între acestea tonajul fiind de obicei prima. Înclinarea e firească și deci nu mă miră; țiganul lingurar, devenit împărat, cînd s-a dus la pădure n-a admirat peisajul, ci a mers cu ochii spre copacul cel mai bun de prefăcut în copaie — spre mirarea curtenilor.

Aprecierile mele cădeau acum anapoda; ziceam: 10 tone! Identificam vasul, îl căutam în anuarul Loydului, unde sînt înscrise aproape toate navele comerciale din lume, și găseam, stînjenit de eroarea prea grosolană, 15 tone. M-am dumerit mai tîrziu: din cauza lățimii crescute, azi vapoarele au îndeobște un tonaj mult mai mare decît cel pe care l-ar sugera restul dimensiunilor.

Puntea de comandă, în cazul vaporului nostru, e al patrulea nivel, al patrulea „etaj". Partea închisă măsoară cam 8 metri lungime. Nouă ferestre dreptunghiulare (nu le mai pot numi hublouri), cu sticlă groasă, armată, dau o vizibilitate suficientă, practic continuă, spre partea din față a vaporului.

Două din ele, la extremități, sînt „rotative", adică au o tăietură circulară, în interiorul căreia e plasat, pe suporturi metalice și cu diametrul cît al golului, un alt geam, de formă tot circulară. Un ax în centru, acționat de un electromotor, imprimă acestui cerc de sticlă, atunci cînd e nevoie, o viteză de rotație suficientă ca forța centrifugă să spulbere și să arunce în afară abureala, ploaia, ninsoarea sau gheața. Oricare ar fi vremea, cele două ochiuri de sticlă rămîn clare — aproape

că nu li se observă rotirea vertiginoasă — dîndu-ți putința să observi drumul, la adăpost de toanele cerului. Țin minte însă timpul, nu prea îndepărtat ca să facă parte din amintirile altei generații, cînd geamurile timoneriei fiind acoperite de gheață, navigatorul trebuia să stea, uneori toate cele patru ore ale cartului, afară, pe pasarelă, în viscol — dacă era iarnă. În jurul lui, apa aruncată de valuri se sleia pe suprastructuri, albea și îngroșa monstruos gruiele bărcilor, balustradele — și la fel obrazul omului...

În centrul timoneriei se află cîrma, sau timona, ca să rămîn la cuvîntul din tradiția marinei. E un aparat prizmatic, lăcuit, ca mobila din laboratoare, cu baza de două șchioape și nu mai înalt decît jumătate din statura omului. În interior, însă, are instalații mai complexe decît ai bănui la întîia privire. Pe el e axată timona propriu-zisă, nu mai mare decît volanul unui automobil; cum le-am încercat pe amîndouă, pot să afirm că se mișcă nespus mai ușor decît cel din urmă. Dar mișcarea de aici se transmite electric la vreo 60 de metri, pînă la pupa, unde-i servomotorul, cel care depune efortul greu de a deplasa masa metalică a cîrmei de cîteva tone.

Un ansamblu de pîrghii și de butoane face ca acțiunea omului asupra timonei să treacă, la dorință, asupra pilotului automat; de aici încolo, acesta va păstra direcția imprimată, corectînd continuu abaterile la care vaporul e dus de rafalele vîntului sau de valuri. Cînd însă, pe furtună, abaterile, ambardee, cu vorba marinarilor care n-au uitat-o, depășesc 8 grade, pilotul automat se dovedește neputincios; înainte de a-și termina rolul, un bec roșu începe să clipească alarmat, și o sonerie stridentă îl avertizează pe timonier, cerîndu-i ajutor. Iar timonierul ia pe seama sa lupta cu valurile, fără să uite că alături, în camera hărților, „codoșul“ va marca pe hîrtie toate ambardeele.

În dreapta, sub penultima fereastră, se află telegraful, cum se numea altădată, cînd transmitea în sala mașinilor pe cadrane comenzile privitoare la mișcarea vasului; luînd cunoștință de comandă, mecanicii acționau asupra mașinilor sau motoarelor, mărindu-le sau micșorîndu-le turația, după cum era nevoie.

Motoarele navei noastre păstrează o turație constantă. Telegraful modifică „pasul“ elicei, acesta fiind variabil. Deși turația axului rămîne neschimbată, viteza vaporului crește sau scade, după cum „pasul“ e mai mic sau mai mare.

Spre a sfîrşi cu puntea de comandă, pe care n-am putut s-o las nebăgată în seamă, deoarece are o însemnătate prea mare în viaţa vaporului şi a noastră, trec peste celelalte instalaţii, mulţumindu-mă să le enumăr: termometru cu transmisie electrică, pentru aflat temperatura aerului şi a apei; tablouri de lumini; telefoane şi portavoci — tuburi acustice care le înlocuiesc pe primele în caz de nefuncţionare, ceea ce nu s-a întîmplat niciodată; sonda de fund, pe bază de ultrasunet, arătînd continuu pe cadran, atunci cînd este nevoie, adîncimea apei; sonda pe peşte, ecograful, cum i se spune, care semnalează prezenţa peştelui, dar şi înşală. Între instrumentele importante a rămas radarul. El se află în stînga cîrmei, la distanţă suficientă să nu împiedice circulaţia navigatorilor şi a musafirilor.

(În nord, cînd instrumentul acesta funcţiona aproape incontinuu, găsisem în el o sursă de căldură foarte îmbietoare; dimensiunile fiind tocmai potrivite pentru a-mi cuprinde spinarea, oferindu-mi şi reazim, rămîneam acolo cu orele, şi prin ferestrele din faţă urmăream oceanul. Şeful electrician, părintele maşinăriei, spune că radarul emite raze ultrascurte. Cu atît mai bine: făceam fizioterapie — şi pe latitudinile acelea poate aveam şi nevoie.)

Mai e un scaun pe puntea de comandă, unul singur — se spune că rezervat comandantului — un scaun înalt, ca al copiilor mici aşezaţi la masă cu persoanele mature. În sfîrşit, un dulăpior pentru pavilioane, în tribord, şi o masă cu sertare, în babord; deşi înalte, vor înlocui de multe ori scaunele.

Lipseşte o balustradă, o „mînă curentă“ (în marinărie se numeşte „ţin-te bine“), de care să te apuci pe timp de furtună. A străbate în astfel de împrejurări cei 8 metri ai timoneriei e, fără exagerare, o problemă de acrobaţie. Radarul şi suportul cîrmei, bine ancorate în pardoseală, oferă puncte de reazim intermediare; dar dacă nu le-ai „vizat“ bine şi dacă nu ţi-ai sincronizat mişcarea cu balansul vaporului, treci pe lîngă ele fără putinţă de oprire şi te duci pînă în bordul celălalt, la capătul drumului, unde te propteşti în uşă, în masă sau în dulapul cu pavilioane. Cu puţină îndemînare, nu-i greu să amortizezi loviturile, însă se descurcă mai bine cei care au practicat patinajul sau cunosc schiurile.

*

Ora 23,30; liniște deplină în afară de trepidația motoarelor. M-am trezit adineauri din visuri și nu mi-a venit să cred că sîntem în drum spre Gibraltar. Cît timp nu fusese posibilă escala, nu-mi dădusem seama că era și acolo un miraj...

Joi, 5. Un oaspete de zi și unul de noapte

Vreme frumoasă, cu soare, dar cam rece, cu vînt tărișor din prova și cu valuri care fac vasul să tangheze. Pe puntea de lucru pescarii își continuă pregătirile...

O mică pasăre, cum am mai văzut deunăzi, asemănătoare cu vrabia de la noi, dar mergînd cu pași distincți în loc să sară, a fost adoptată de marinari; hrănită cu muște, care ne urmăresc și aici, s-a înfiripat și primește încrezătoare prietenia noastră. La ceai, Marinescu, ospătarul, numit Ionel, ca în familie, ne-o prezintă, punînd-o să umble pe masă. Balansul făcînd-o să se clatine, își încleiază aripile în unt și în marmeladă, dar nimeni nu se supără.

Cineva își arată îngrijorarea: să nu i se facă vreun rău! Marinescu e indignat: „Cum s-ar putea una ca asta?!"

E singura întîmplare de relevat astăzi, și, oricît ar fi ea de neînsemnată, nu-i lipsită de înțelesuri... Vaporul are 3.600 de tone, motoarele peste 2.000 de cai-putere, mergem în nordul Atlanticului, sîntem o „forță" și toate sînt forță în jurul nostru... Și totuși, marinarul care va avea să îndure multe într-o luptă brutală cu marea, desprinde din sufletul lui, îmbrăcat în armură, gingășia trebuitoare ca să ocrotească o ființă fragilă.

Nimeni nu i-a făcut rău micii zburătoare. Mai tîrziu s-a dus, și cred că s-a pierdut; unde ar fi putut să ajungă? Răul pentru ea a venit din altă parte. Simțind aici binele, a crezut, poate, într-o bunătate universală...

Ora 3 noaptea. Abia acum am terminat, după o zi întreagă de trudă, corespondența de trimis în țară.

Pe seară s-a anunțat furtună de forța 12 în zona Gibraltar; mai avem cîteva ore să ajungem acolo, dar nu simt nimic neliniștitor.

Am ieșit să arunc o privire afară. Nu-mi dau seama cum s-a întîmplat: valuri imense se ridică din prova și uneori ajung pînă pe puntea bărcilor, înspumate. Totuși, vasul le primește calm și abia tanghează. Vîntul șuieră printre cabluri. E furtună pe mare, în mine însă e liniște... Dincolo de Gibraltar, în Spania, am o cunoștință veche, un sfetnic. Uneori, cînd rătăcesc cu gîndurile, mă însoțește, în pasul obosit al bătrînei lui gloabe. Cînd e trist, zîmbește, ceea ce-i un mare cîștig în viață. Din cîți oameni știu, e singurul care, deși schilodit peste orice închipuire, n-a fost învins niciodată. Evocîndu-l, vine peste mare. Mă mir: e prima oară cînd mi se pare pizmaș — omul care n-a avut de ce pizmui pe nimeni, de vreme ce a fost mai presus de toate. Să fie oare în năzuința mea de azi mai mult decît a năzuit el vreodată? Îi aud glasul și mi se pare mustrător, dar nu deslușesc ce spune; e prea mult muget afară, iar în mine e prea mult senin ca să accept vreo mustrare.

Se văd farurile de pe coasta Spaniei, pămîntul unde a trăit oaspetele meu din astă noapte; pentru firul de iarbă care crește din țărîna lui, Spania e miraculoasă și bogată.

Vineri, 6. Un măgar sur paște iarba Spaniei

Era ora 8 cînd m-am trezit, după un somn de numai cîteva ceasuri. E condamnabil, dar trebuie să mărturisesc, rușinat și plin de necaz, că am pierdut tocmai ceea ce trebuia să văd mai întîi: fața de răsărit a stîncii care a păzit cîndva strîmtoarea — cîndva fiindcă, hotărît, nu mai poate păzi nimic astăzi.

Aici e o istorie străveche; mă duc la cea mai îndepărtată informație — le las deocamdată pe celelalte. Ce-a făcut regina Victoria a Angliei la Gibraltar se știe, sau se poate citi în cartea de istorie. Ce-a făcut Nelson scriu legendele. Pe-aici a trecut chiar și Alain Gerbault, pe un velier de cîteva tone, uitînd să ne spună că treizeci de ani înaintea lui, și plecînd tot din acest loc, un alt navigator singuratec, dar neatins de nici

o mizantropie, ocolise pămîntul, fără a face nici un fel de tevatură.

Privesc apa calmă a radei și le caut urmele; văd mai întîi delfini, apoi un submarin care a ieșit din port și intră în imersiune. E un exercițiu, bineînțeles, dar înseamnă că se pregătește să pîndească pe cineva, mîine. Pe cine?

Strîmtoarea, în acest punct, măsoară mai puțin de 20 de mile, și dincolo, pe coasta africană, se ridică o stîncă, asemănătoare cu a Gibraltarului; pare mai mică, din cauza depărtării. Amîndouă, în antichitate, s-au numit Coloanele lui Hercule și au constituit o poartă de netrecut între Atlantic și Mediterană. De la un țărm la altul, marea se vede ca în palmă.

Din cele două coloane ale lui Hercule, numai Gibraltarul și-a păstrat gloria, pînă mai deunăzi; la gloria lui trecută vin astăzi și încerc să-i descopăr urmele, după cum încerc să descopăr pe apă urmele corăbiilor de pe vremuri...

Și e ciudat că, din atîtea amintiri, îmi tot revine în minte cea mai veche dintre ele; au trecut de atunci patru secole și două milenii.

Dacă dăm crezare biografului care i-a reconstituit viața și călătoria, pe aici a trecut, în secolul al IV-lea dinaintea erei noastre, Pytheas, învățatul și navigatorul grec din Massalia, cum se numea Marsilia în acea vreme. Armatorii orașului îi dăduseră o corabie ca să caute cu ea drumuri de adus, din mările nordice, cositorul și ambra, iar el urmărea explorarea și calculele astronomice, uimitor de avizat în bezna îndepărtatei lui ere.

Pe sub ochii mei, care privesc coasta africană, dus cu gîndul în urmă, a trecut Pytheas, folosind șiretenia și iuțeala ca să scape de întîlnirea cu cartaginezii, stăpîni atunci peste strîmtoare și spaima popoarelor de navigatori din Mediterană. A trece nevăzut, fie și noaptea, mi se pare peste putința omului, oricare i-ar fi șiretenia. Și totuși, Pytheas a trecut, după cum spune istoria lui fragmentară, ba a mai capturat și o trimemă punică, eliberîndu-și compatrioții aflați în robie și puși să tragă la cele trei rînduri de rame.

Mai departe avem același drum, numai că Pytheas, după ce va traversa Golful Biscaia, va intra în canalul englez, în vreme ce noi vom ocoli pe la vest insulele britanice. Cum

însă mai pe urmă va merge spre enigmatica Thule, care s-ar putea să fie Islanda de astăzi, înseamnă că drumurile noastre au să se mai încrucișeze, în nordul oceanului.

*

În colțul de sud-est al Peninsulei Iberice, rada Gibraltarului e un golf adînc de 6 mile, de 4 mile lățime. La intrarea lui estică, dinspre Mediterană, se ridică stînca devenită cetate, iar la baza ei și pe versantul dinspre radă se află orașul, aruncat cam anapoda — blocuri de locuit, etajate; orașul pare a avea mai mult înălțime decît întindere; ai zice că la fiecare fereastră e un tun sau o sîneață, și casele s-au așezat așa, ca gurile de foc să poată trage toate deodată, unele pe deasupra altora.

Sînt și tunuri adevărate; cred că am zărit cîteva la creastă. Stînca e înaltă de 420 de metri, lungă de vreo 4 kilometri și de mai puțin de 2 lată. Se spune că tot volumul ei e sfîrtecat de galerii; poate!

Orașul va fi văzut la înapoiere, cînd o să debarcăm și o să stăm aici două-trei zile. Acum rămînem doar în radă, și numai cîteva ore.

Descopăr însă, cu anticipație, aerodromul, unde avioanele decolează și aterizează fără oprire. Nu era loc, la picioarele versantului pentru o pistă atît de lungă cît cer avioanele moderne. Ea s-a prelungit, cu beton, asupra radei; ca tehnică nu-i uimitoare: piramidele au cerut mai multă știință a arhitecturii și infinit mai multă sudoare umană. Uimește însă încăpățînarea. Mi-o ilustrez cu vorba românească: „a scoate ceva din pămînt, din piatră seacă". Pămînt nu-i la Gibraltar, și nici apă — numai stînca, singuratecă. Într-adevăr, cetatea a ieșit din cea mai seacă piatră aflată pe scoarță.

La cîteva sute de metri de aerodrom, spre nord-est, se vede pe hartă frontiera Spaniei. O descopăr și în realitate, privind cu binoclul; se concretizează cu o barieră vopsită în alb și roșu, ca la trecerile peste calea ferată.

„Galați" a sosit aici încă de ieri seară. Ieșit din șantier după vasul nostru, are unele îmbunătățiri la motoare și cîștigă în viteză o milă pe oră. Trecem pe lîngă el cu graba înciudată

a întîrziatului și ancorăm departe, către fundul radei. Gibraltarul e acum la distanță mai mare decît Spania. Îmi pare bine — văd pămîntul ei prima dată. Sîntem la cîteva cabluri de țărm... (Cablu, măsurătoare marină, pe care n-o pot abandona nici acum, cînd transcriu caietele mele pentru folosința civilă, deoarece făcea parte firească din vocabularul nostru zilnic, este a zecea parte dintr-o milă și egal cu ceva mai mult de 180 de metri.)

În marginea apei, pămîntul, sărăcăcios, poate nisip și argilă, nu dă o vegetație prea bogată; e ca după o secetă care a bîntuit toată vara și verile celelalte. El se întinde ca o curea cenușie, coaptă, crăpată, de jur împrejurul golfului, pînă în partea lui de vest, unde se deschide strîmtoarea și, față în față cu Gibraltarul, sclipește, fără înălțime, orașul spaniol Algesiras.

Privesc pămîntul aflat mai aproape: construcții modeste, unele ruinate, altele mizere. Lîngă frontiera cu Gibraltarul se întinde, plat, parcă presat în sol cu tăvălugul, un orășel, ca din cartoane; ai zice că este provizoriu. Bănuiesc că nu are autonomie; aici locuiesc și vin noaptea să doarmă, trecînd frontiera, muncitorii spanioli și toți cei care își cîștigă pîinea pe teritoriul Gibraltarului; peste noapte nu le este îngăduit să rămînă acolo.

Și iarăși dau roată cu ochii, cercetînd pămîntul Spaniei. Cîteva pete vesele de culori pe zidurile caselor: verde, portocaliu. E prea puțin; simți nevoia și-a altora.

Pe țărm, între clădiri răzlețe și sărace, o singură vilă, un mic castel, maur ca arhitectură; sînt mai multe la București, unde n-au fost niciodată maurii. Aici, în plus, se leagănă în briza blîndă un pîlc de palmieri; peste coroanele lor, pămîntul iar se vede sărăcăcios, cu iarba colbuită, roșcată.

Zi strălucitoare și destul de caldă. Soarele nu dogorește: e bun, și-ți dă un dor molcom de viață, ceva dulce, calm — puțină amărăciune, puțină speranță... Vezi ceva ici, vezi ceva colo, dar ce facem cu celelalte?

Un petrolier de vreo 40.000 de tone e înțepenit la ancoră în apropierea noastră, uriaș pe lîngă noi, și semeț dacă nu-i vezi infirmitatea. Cîteva remorchere se învîrtesc pe lîngă el, socotind de unde să-l agațe, ca niște ciocli care se agită la casa decedatului. E lovit la pupa, în spatele punții de comandă, o despicătură adîncă, monstruoasă, arătînd cît e de fragilă alcă-

tuirea aceasta de oțel față de dimensiunile ei uriașe; e ca o coajă de ou, capabilă să plutească, dar pe care o fărîmă așa de ușor o atingere nedibace. Vasul căruia i se datorește ruptura și-a lăsat aici, precis și neted, forma etravei, de parcă a vrut să-și scoată mulajul. Poate au fost și victime, de vreme ce puntea e fărîmată, iar dedesubt două cabine sînt jupuite, fioros și parcă impudic, dezvăluindu-și interiorul prin al patrulea perete, dispărut ca pe o scenă de teatru... Îmi aduce aminte de o casă bombardată, cu fațada rasă; odăile se vedeau, pe etaje, cu tot mobilierul; pe o ușă atîrna un halat de baie... M-am întrebat unde era cel care îl folosise, poate numai puțin mai devreme.

Privesc cu binoclul; e ciudat — și-aici atîrnă ceva pe ușă, cred că o haină de ploaie; unde o fi cel care a purtat-o noaptea trecută pe puntea plină de rouă?

Însă vasul plutește și va putea să plutească oricît de multă vreme; probabil în clipa aceasta se duc tratative — tocmeli — cu societatea de asigurare, cu șantierele.

Pupa a fost adîncită vreo 2 metri; se vede pe bordaj dîra lăsată de sărătura mării. Apoi s-a pompat apa afară, s-a golit poate încărcătura din unele tancuri — fapt este că în clipa asta vasul stă bine aprovat, adică adîncit la partea din față, cu pupa ieșită în aer pînă mult deasupra liniei de plutire; armatorul nu-i obligat să ducă tocmeala sub amenințarea vreunei primejdii imediate.

Cine își amintește naufragiul catastrofal petrecut cu „Titanic“ va crede că un vapor se scufundă la prima ruptură; așa se întîmpla, într-adevăr, cu vapoarele de pe vremuri. Pentru al doilea deceniu al secolului nostru, „Titanic“ rămîne o eroare de construcție, și ca navigație, o neprevedere; de altminteri, dacă nu mă înșală memoria, pe lîngă comandant, care oricum n-avea voie să se salveze înaintea ultimului pasager — și „ultimul“ pasager mi se pare că au fost o mie —, însuși constructorul, judecîndu-se necruțător, s-a condamnat să piară odată cu vasul, opera lui gigantică, îndrăzneață, dar vicioasă.

Astăzi, cum începuse și la acea dată, navele mai mari se compartimentează, se împart în interior cu pereți prin care nu poate trece apa, și astfel, în cazul unei spărturi, se inundă numai o parte, rămînînd în rest destulă rezervă de flotabilitate ca să susțină tot vasul. Un vapor tăiat în două poate încă să plutească, așa cum s-au văzut cazuri. Petrolierele gigantice

de 150.000 de tone, a căror construcţie cere o cală nemăsurată, se lansează uneori în două bucăţi, apoi asamblarea, cu sudură, se face pe apă.

Nu ştiu dacă s-a terminat tocmeala, dar văd că remorcherele au înhăţat petrolierul şi-l tîrăsc încet spre intrarea în port, unde bănuiesc că sînt şantierele.

*

Vizita medicului, pentru revizia sanitară; deşi englez, vorbeşte bucuros spaniola. E tînăr şi ne informează, ispititor, despre viaţa de noapte, despre dancinguri şi baruri. Cred, dar aş vrea să aud ce spun cei nevoiţi să părăsească oraşul la ora 9 seara şi să doarmă afară.

Agentul, care ne-a întîmpinat de dimineaţă şi s-a interesat de nevoile noastre, vine a doua oară, aducînd materialele comandate. Văd şi lăzi cu portocale. E o prevedere, sau o amabilitate? Nu; fac parte din comandă. În nord, unde-i viscol şi întuneric, o portocală, de culoarea soarelui, va fi o minune.

Vin bărci la scară, cîte una şi rar, fără îmbulzeală. Presupun că sînt pescari care cască gura. Dar, pare-se, au cîte ceva prin buzunare. Se face puţin troc, după cum bag de seamă; e obiceiul şi micul viciu al oamenilor de port şi-al marinarilor. Nu ştiu ce-ar avea de dat ai noştri; poate ţigări şi ceva băutură. Ce-ar găsi să ia în schimb; poate un briceguş cu imagini din Toledo pe plăsele, iar pe lamă cu inscripţia discret ştanţată: „*Made in Germany*“... Poate un stilou ieftin, cu o femeie în costum de baie; cînd întorci stiloul cu peniţa în jos, costumul „curge“ la vale şi se volatilizează, iar prin această mişcare imaginea femeii parcă învie, ca să rămînă apoi cu totul goală, roză, provocătoare şi dezarmată.

E soare şi cer albastru.

*

Pe ţărm, în faţa noastră, un măgar paşte iarba roşcată; e acolo de azi-dimineaţă, singura fiinţă vie pe acest colţ din pămîntul Spaniei; aşa cum stă, de ceasuri, pare că n-o să plece niciodată; e un patriarh — peste el au curs veacuri.

Am o tresărire livrescă — să mi se ierte: tot ce știu despre Spania e numai din carte. Privesc cu binoclul; acest instrument indispensabil al punții de comandă nu-i o obsesie, ci un prieten. Măgarul vine deodată aproape și nu mai am nici o îndoială: e *sur*, din vîrful urechilor pînă la coadă...

S-ar cuveni să fie în preajma lui și gloaba lui Don Quijote!

*

Pe cînd armatele Europei își aplecau pe rînd steagurile în fața lui Napoleon Bonaparte — acum împăratul —, două țări, la extremitățile continentului, fără nici o legătură una cu alta, despărțite de mii de kilometri (sau verste), au rezistat pînă la capăt, ceea ce în cancelariile învinse părea fără explicație. Rusia a dat „Marii Armate" lovitura de moarte. Mai înainte însă, împăratul primise în Spania șocul moral, insuportabil. Vîndut cu forme depline, poporul Spaniei, apăsat încă de mizeria unui trecut „secol de aur", a luptat sălbatec, și mareșalii lui Napoleon n-au putut să-l înfrîngă nici pînă la urmă.

Două țări, la extremitățile continentului, Rusia și Spania, fără să aibă legături feroviare directe, au construit căi ferate cu ecartamentul mai mare, altfel decît oriunde în Europa. Pentru Rusia se explică lesne: la întinderea ei, drumul cu trenul echivala cu traversarea oceanului; oamenii nu călătoreau, ci navigau, cu săptămînile, de aceea vagoanele trebuia să fie mari și să aibă înlesnirile unei corăbii.

Ce înrudire de spirit, pe deasupra istoriei, peste mii de kilometri și de verste, a dus la aceeași lărgime a liniilor în Spania, care nu-i un ocean, ci o mare interioară?

*

Prin înțelegere cu „Galați", se hotărîse să plecăm împreună, la ora 16,30.

Nu știu cum au făcut, că și de data aceasta ne-au luat-o înainte, pornind cu treizeci de minute mai devreme decît ora convenită. Iar noi — cu treizeci de minute mai tîrziu decît se hotărîse...

Cînd ridicam ancora nu mai era mult pînă în seară, și măgarul pe care îl văzusem toată ziua tot mai păștea iarba

roșcată. Dincolo de el începeau colinele, mai înverzite, crescînd spre o înălțime, un delușor (pe hartă, 120 de metri deasupra mării), care închidea vederea la 4 kilometri distanță. Pe culme se vedea o așezare parcă medievală, San Roque — denumirea citită pe hartă —, o îngrămădire de case cenușii, cu acoperișurile colorate, strînse una în alta, ca în burgurile lipsite de spațiu. Încercuiesc și apără un castel sau o catedrală, care se ridică deasupra, masivă, prestigioasă, grea de ani și de taină. Nu pot defini stilul caselor, dar e al Spaniei și nu m-ar mira să văd un Diavol Șchiop ridicînd acoperișurile cu putere și indiscreție drăcească, spre a descoperi ce fac oamenii. Povestea lui Guevara, luată și aruncată în lume cu numele altora, e tot ce există mai vechi în memoria mea despre Spania, după *Invincibila Armada.*

Nu se vede nimic la creastă, dar dacă pe partea cealaltă a colinei vine un drum colbuit dinspre ținutul La Mancha, n-ar fi surprinzător să apară, pe deasupra caselor, o lance de lemn și un coif de hîrtie . . .

Ar mai fi, în clipa plecării, după o atît de scurtă oprire, să-mi evoc încă două nume ca să împac neîmplinirea din mine: Blasco Ibanez către partea mării, iar pentru tot ce nu văd dincolo de coline, Miguel de Unamuno . . .

Și iarăși am privit măgarul, în timp ce clopotul, la ancoră, anunța că iese din apă ultima cheie, dinaintea ultimului fragment al lanțului. Era sur patrupedul, fără îndoială, și singur, iar golul din jurul lui însemna lipsa lui Rocinante.

Începeau să se aprindă luminile la Gibraltar și la Algesiras; acesta din urmă, pe țărmul celălalt al golfului, în pîclă, fără înălțime, părea ruda săracă și intimidată a stăpînului peste radă, neîndrăznind să ridice capul.

Dincolo de strîmtoare, pe coasta Africii, e un oraș, Ceuta, care duce o existență nezgomotoasă; mi s-a părut că stă la pîndă, pitit după valuri, tăcut, enigmatic.

Nu pot să văd strîmtoarea — s-a lăsat întunericul nopții; mai mult o ghicesc, după luminile de pe țărmuri și după faruri; mă ajut de hartă, de parcă aș călători din nou cu închipuirea, cum am făcut altădată.

Simt multe vapoare, în stînga și în dreapta, navigînd la înghesuială, de parcă ar fi vorba de o migrație sau de o evadare.

Înainte de-a ajunge în ocean, reîncepe balansul, cu alt ritm — și mai amplu.

M-am dus să mă culc tîrziu, după ce ieșisem de mult din strîmtoare și mergeam nu departe de coastă, spre vărsarea Guadalquivirului, drumul la Sevilla, care îmi evocă din nou oaspetele de ieri noapte. Cum eram crespusculat înaintea somnului, cavalerul schilod mi-a venit iarăși în gînd și, întocmai ca în noaptea trecută, iarăși mi s-a părut că îi aud glasul — acum însă deslușit, spunîndu-mi că în partea unde mă duc am să caut zadarnic morile lui de vînt.

Era pizmaș — nu m-am mai îndoit.

În timpul somnului s-a schimbat drumul la nord; am consumat longitudinea, vine rîndul latitudinii, care va aduce întuneric și frig.

Sîmbătă, 7. Întîlnire întîrziată

Din zorii zilei, „Galați“ se vede în fața noastră, dar foarte departe; a luat drumul mai scurt, pe sub coastă, în timp ce noi am ieșit mult în larg și am dublat pe o rază inutil de mare colțul de sud-vest al Portugaliei. Plecat cu o oră înainte, acum tovarășul nostru are cîștigate pe puțin încă patru, de te umple necazul.

Balans obositor, cerul senin în bună parte; cum mergem spre nord, de-a lungul Portugaliei, am, în sfîrșit, soare în cabină dimineața.

După ce pînă în prînz am căutat toate prilejurile (adică m-am expus, înțelegînd că nu se poate altfel), n-am primit decît după amiază botezul oceanului, întîlnit prima oară, nouăsprezece ani mai tîrziu decît proiectasem. Nostromul, care mă pîndea de sus, de pe puntea compasului etalon, mi-a turnat o găleată de apă în cap cînd am ieșit pe pasarela punții de comandă. Nu m-a indispus, cu toată temperatura neconvenabilă: era apă din ocean și mi-a trezit nostalgii calde, fiindcă mi-a intrat în nări și în gură, și am simțit deodată gustul verilor la mare, de neuitat.

În timp ce-mi schimbam hainele înmuiate și mă dichiseam cu o bună dispoziție de sărbătoare, ca unul care *scăpasem*, „nașul“ a venit îngrijorat la ușa cabinei, crezînd că m-am supărat, ceea ce n-ar fi fost de loc în firea mea într-o împrejurare ca asta.

Am mers împreună în careu, unde au venit și alții, nași sau

botezați, și am băut cu toții o sticlă de coniac, adusă de mine. E rușinos să spun că am mai adus una? Comandantul a adus și el două sticle de vin — și de-atunci înainte n-am mai ținut seama ce-a adus fiecare.

Atmosferă călduroasă de familie.

Seara, tîrziu, luminile Lisabonei în tribord, dar numai luminile — și peste ele, încă o dată, imaginația...

Luni, 9. Pragul necunoscutului

Ieri n-am notat nimic — am contemplat totul cu o aviditate forțată, puțin ridicolă, și conștient naiv. N-am nevoie de nimic pentru mine, ci pentru alții; cîndva oceanul are să se definească, dar mă gîndesc la frazele cu care aș răspunde dacă m-ar întreba cineva, și au să mă întrebe mulți: „Cum e?"

Aș putea răspunde: „E mare!"; pe cine aș păcăli? E mare pe hartă; altminteri, la 20 de mile dincolo de orizont ar putea să fie un continent. Navigatorii l-au căutat și întîmplător l-au găsit foarte departe. Nu am nimic de descoperit; încerc să *simt*.

Am stat ieri puțin la soare; atmosfera e plină de strălucire, dar vîntul nu se poate suporta mult timp.

Azi cerul a fost acoperit mai toată ziua. Încep să mă posomorăsc. Întrevăd zilele întunecoase din nord și mi se strînge inima. Cred că am avut prima îndoială, m-am întrebat dacă nu caut într-adevăr niște mori de vînt, și fără nici o șansă să le învingă.

Mi s-a făcut, într-un fel, dor de casă, de tot ce e legată viața mea acolo... După ce am reflectat, mi-am dat seama că pentru nimic în lume n-aș vrea să mă întorc; iar dacă totuși m-aș întoarce, m-aș simți nedumerit, trist și învins.

Cum e oceanul? Foarte mic, dar sper să-i descopăr întinderea adevărată — s-o am măcar în mine, dacă n-am să fiu în stare s-o scriu.

Marţi, 10. Primele ceţuri

Cerul acoperit, oceanul plumburiu, vînt şi valuri din pupa. Termometrul a coborît la 12 grade în timpul prînzului; totuşi, afară nu este frig. M-am plimbat pretutindeni, dornic de mişcare, dar obligat să cotesc din cinci în cinci paşi şi să-mi echilibrez mersul după balans.

Cam deprimat de dimineaţă; pe urmă în cabine s-a dat drumul la aer cald, şi atunci toată atmosfera a fost alta, nu doar la propriu, ci şi la figurat.

La ora 16,30 s-a lăsat întunericul; consumăm latitudinea, sîntem cu mult la nord de a cincizecea paralelă şi căutăm fără succes coasta Irlandei: sondă, gonio, radar. Din cauza cerului acoperit, nu s-a putut face nici un punct astronomic astăzi.

Oricum, navigaţia mi se pare puţin cam de diletanţi. Bineînţeles că o să ajungem unde trebuie, dar, stînd în camera hărţilor, în timp ce comandantul cu ofiţerul de cart se agitau pe lîngă goniometru, m-am gîndit că instrumentele moderne de navigaţie nu umplu golul între două generaţii de marinari.

Pe urmă a venit secundul şi, pe tăcute, a găsit un punct al coastei, la 30 de mile în tribord. S-ar putea să fie punctul căutat...

Cu micul lui defect de emisiune, cu firea îndeobşte mai tăcută, secundul n-are să fie niciodată un teoretician; în schimb, fiindcă a şi navigat mai mult, are în mod evident mai multă siguranţă decît ceilalţi, numai că şi-o ascunde într-o muţenie sfioasă. Sau studiată?... Oricum, comandantului, de care îl desparte un singur grad, îi arată deferenţă maximă.

Ora 17. Sînt numai de o jumătate de oră în cabină, şi cînd am coborît nu se vestea nimic deosebit. Acum aud deodată semnale de ceaţă, cam sinistre în întuneric, pe oceanul nepopulat.

În vestul nostru, dar departe, bîntuie uraganul, care probabil are să ne ocolească. Mă duc sus să văd ce se întîmplă.

Era ceaţă, cum bănuiam; vizibilitatea, numai pînă la o milă. Demonstraţie a navigaţiei cu radar: un vas (poate de pescuit) drept în prova noastră, altul mai la dreapta, şi încă unul mai departe.

Ecranul le depistează cu claritate de la 8—9 mile. Urmăresc atent — aș zice în abstract — toată vînătoarea care urmează sub bezna deplină, de nepătruns. Le ocolim prin stînga, schimbînd drumul cîteva grade și dînd continue semnale de ceață. Mergem cu 12 noduri, în aceeași direcție, iar ele merg evident numai cu 6.

La o milă și jumătate, luminile primului străpung, în sfîrșit, ceața și confirmă cu precizie direcția înscrisă pe ecran. Poate nici nu ne-a văzut, nici nu ne-a auzit; își continuă drumul fără să se sinchisească. Abia cînd sîntem în traversul lui, o cotește repede la dreapta, deși inutil acum. Dar poate s-a speriat...

Film, ba încă în două serii: *Medicamentul care ucide*. M-am dus, și acum mă întreb: ce-mi trebuia?

Miercuri, 11. Muzică marială

Aspect incredibil al cerului și oceanului. A plouat în mai multe rînduri astăzi, averse scurte, ca la noi în verile generoase.

Sîntem pe a cincizeci și cincea paralelă, la vestul Scoției, cu prova spre nordul de unde vin întunericul, iarna și ceața, iar atmosfera e primăvărătecă. De la 12 grade, termometrul a scăzut la 10 mai adineauri, cît am stat pe puntea de comandă să urmăresc schimbările miraculoase ale cerului.

Dezminţind termometrul, atmosfera rămîne caldă, așa că la adăpost de vînt e foarte plăcut de stat afară, dacă te atinge soarele. Bate vîntul, destul de tare, de la sud-vest, adică între pupa și traversul nostru; oceanul e acoperit de berbeci albi, dar valurile largi și calme, de 4—5 metri înălțime, vin mai de departe și se zbîrlesc doar în preajma noastră. Înaintăm cu un balans statornic, care, deși nu depășește 10 grade, pare mult mai accentuat, desigur fiindcă, atunci cînd ne culcăm pe un bord, valurile se ridică aparent pînă deasupra punții de comandă; amplificarea vizuală a mișcării e amețitoare și voluptoasă.

Plouă în mai multe puncte, distinct, pe arii, cînd în prova, cînd în pupa, într-un bord sau în altul, din nori plumburii, plutind așa de jos, încît se confundă cu apa oceanului.

Pe unde-i senin, valurile răsturnate dau în lumina soarelui culori nemaiîntîlnite, ca sub reflectoare submarine — verdele cel mai pur, amestecat cu cel mai pur albastru, mult mai conturat, mai precizat decît în Mediterană.

Cerul, între perdelele de nori, are și el o culoare cum n-am mai văzut și nu mi-am închipuit — și dacă mi-aș fi închipuit-o, în nici un caz n-aș fi crezut că poate fi întîlnită pe aceste latitudini ale cețurilor: cel mai diluat *bleu-ciel* de acuarelă, fără pată, dar fără să fie șters sau searbăd, fiindcă restul bolții îl scoate în relief, încadrîndu-l cu tonurile lui plumburii, precise și brutale.

Și apoi, la ora 14, curcubeu de *Silly Symphony*, răsărit în prova, încadrînd simetric drumul vaporului. Are o deschidere mai mică decît obișnuitul și o înălțime mai mare; seamănă astfel cu un arc gotic, care se deschide în față ca o poartă, și dincolo de ea poți crede că începe lumea minunilor. Culorile sînt mai bogate și mai definite: violet în tonuri degradate la partea din afară, apoi roșu, de la cel mai sumbru pînă la al flăcării, pe urmă o dîră îngustă de galben-crom, și în sfîrșit albastrul, din care în interior ia naștere un chenar îngust, repetînd violetul din exterior, dar mai închis, puțin fumuriu, ca stînjeneii în amurg. În locurile unde capetele arcului ating orizontul, oceanul fierbe, și culorile topite curg în valuri, apoi alunecă spre etrava noastră, dintr-o parte și din alta, alcătuind un triunghi feeric.

Așa începe, puțin cîte puțin, să se arate oceanul, dar nu sînt mulțumit să descopăr numai ce spune cu glas tare. Îmi pare rău că nu am cu cine împărtăși impresiile inedite și emoția acestor clipe ale înregistrărilor. O vorbă, în aceeași tonalitate și la aceeași temperatură, ar stîrni în sufletul meu fierberea pe care o stîrnește în sucul de strugure fermentul vinului. Marinarii își fac orele de cart cu conștiinciozitatea pe care le-o cere meseria; apoi, desigur, asemenea privelişti nu văd prima oară. Să le înregistrez deci fără nici o confirmare, și atît cît m-or ajuta puterile.

În ascunsul lui, simt că oceanul e redutabil; forțele noastre nu sînt egale.

*

De două ori astăzi, cîte un avion al forţelor aeriene engleze a zburat pe deasupra noastră, patrulînd în largul oceanului. Nu ştiu ce păzeşte Anglia astfel. Noi navigăm paşnic. Concurînd cu avioanele, goelanzi, ca pescăruşii, dar mai supli, zboară din cînd în cînd pe deasupra valurilor.

Avem cu noi o familie de grauri, identificaţi fără competenţă, deci cu aproximaţie. Ieri erau vreo cincisprezece — i-am văzut pe puntea de lucru, ciugulind nu ştiu ce în plasa traulului; îşi iau zborul cînd te apropii şi se refugiază pe doriboturi, dar pe urmă revin cu destulă încredere, ca nişte păsări de curte şi în acelaşi timp călătoare.

Azi erau mai puţini, continuîndu-şi aventura o dată cu noi — ce păcat pentru ei că nu mergem spre sud! Mi-e teamă că au greşit căutîndu-şi azil aici; vor avea surprize neplăcute în curînd, dar cum să-i previi?

Ora 20. Dacă n-ar fi fost frig, aş fi stat toată noaptea afară... Jumătate de lună în pupa, luminînd valurile, care se ridică monstruoase pînă deasupra punţilor. Am stat lîngă coşul vaporului şi, în trepidaţia viguroasă a motoarelor, cu oceanul înspumat sub bordaje, viteza mi s-a părut fantastică. Aş fi vrut să fie cineva lîngă mine, martor pentru mai tîrziu al întîmplării, fiindcă mi se pare că o trăiesc singur şi, spusă, mi-ar fi de necrezut chiar mie.

Oamenii, dacă nu sînt de cart, se odihnesc la ora aceasta; am fost spectatorul unic al încă unei feerii, care a întregit feeria de azi după amiază.

Luna, navigînd şi ea pe oceanul ei, la 15 grade de orizont, s-a estompat într-o margine de nori. Pînă să dispară cu totul, a fîlfîit fantomatică, rece, distantă; numai în ultima clipă mi-a părut alarmată, ca şi cum s-ar fi temut că, la întuneric, norii au s-o gîtuiască.

M-am dus în bordul celălalt şi, deodată, ridicînd ochii, am văzut cerul plin de stele, mai clare ca altă dată, cu o luminozitate vie şi proaspătă, legănîndu-se peste catarge. Nu mai simţeam balansul vasului, deşi era amplu, de aceea am izbutit anevoie să restabilesc realităţile, să redau cerului fixitatea lui relativă, iar mie să-mi reîmprumut mişcarea vasului. După o

clipă am scăpat din mîini această realitate obținută cu eforturi și, incapabil să mă reîntorc la ea încă o dată, am contemplat îndelung cerul, lăsîndu-mă furat de impresia tot mai amețitoare că noi stăm pe loc, iar el se leagănă.

Am fost singur, în Atlantic, la vestul Scoției austere, într-o zonă unde nu circulă vapoare. E adevărat; n-am întîlnit nici unul astăzi.

Cînd am intrat pe coridorul cabinelor, luminat fără zgîrcenie, cu plafoanele albe și curate, cu careul deschis în fund, dînd impresia de intimitate confortabilă, mi s-a părut că sînt la mine acasă și aștept oaspeți...

Dar sîntem în Ocean, iar mîine, probabil, vom naviga pe ape pustii, ca și astăzi.

Joi, 12. Sala mașinilor

Marș greoi și sigur către nord, aproape nord „curat", către Faeroe. Vreme bună, cu cerul mai mult senin, dar cu averse văratece din cînd în cînd; temperatura totuși a coborît la 7 grade, iar oceanul, sub vîntul statornic din sud-vest, ridică aceleași valuri „blînde" de 4—5 metri, pe care, primindu-le dinapoia traversului, rulăm statornic, fără să ne mai dăm seama că stăm incert pe scaune și mergem împleticit.

Seara, în pîclă, coasta Faeroe, marcată de faruri; conturul țărmurilor vizibil doar în radar.

De cînd eram spre sudul Angliei ne-am tot tocmit cu „Galați", care se afla mult înaintea noastră, propunîndu-le să împărțim zonele: ei să treacă pe la est de insulele Faeroe, noi pe la vest, și cine o găsi pește mai întîi să-l cheme pe celălalt. E adevărat că a trece pe la estul insulelor înseamnă oarecare ocol, dar e mai potrivit să-l ia asupra lor, din moment ce au zeci de mile cîștigate. Ne-au răspuns că nu pot, deoarece și-au pregătit navigația, au caroiat harta în zona cealaltă.

Comandantul a încercat de cîteva ori să intre în legătură cu comandantul lor, fără să izbutească: o dată era în baie și

n-a putut să vină la radio, altă dată era la masă, pe urmă nu mai știu în ce parte... Spațiul unde trăiesc ei, ca și noi, are cîteva zeci de metri pătrați suprafață. A nu putea să găsești un om în limitele acestea mi se pare bizar.

Mergem mai departe...

Astăzi s-a primit radiogramă din țară că Anglia, Danemarca, Islanda și Norvegia și-au extins limita apelor teritoriale pînă la 12 mile. Cel puțin în ceea ce privește Islanda, mi se pare că nu-i o noutate.

Mergem deci mai departe de coastă, încercînd să depistăm cu ecograful bancurile de pește. Părerea mea, care n-am fost la pescuit niciodată, este că zona fiind frecventată, în decenii, de pescari mai experimentați decît noi și cunoscători vechi ai acestor ape, e inutil să căutăm în altă parte decît acolo unde îi întîlnim pe ei.

După ora 22, în noaptea puțin cețoasă, la traversul insulelor apar, mai întîi în radar, apoi în binoclu și, în sfîrșit, vizibile cu ochiul liber, lumini care atestă prezența vaselor de pescuit întîlnite de obicei aici. Sînt pescadoare mici, se pare, și trecem pe lîngă ele fără să le dăm importanță, dar nu știu de ce. Aș fi vrut să trecem mai pe aproape, să vedem ce fac, sau măcar să le salutăm cu amabilitate.

Sînt absorbit un ceas în sala mașinilor, unde se schimbă siguranțele uzate la două supape ale motorului „tată". Deși merge numai „fiul", zgomotul rămîne greu suportabil de o ureche neexersată.

Urmăresc cu interes, plăcere și satisfacție mișcările mecanicilor, care își cunosc meseria și se înțeleg — prin ce?... Era să spun „prin semne", dar îmi dau seama că n-au nevoie nici de atît; se înțeleg prin ritmul uniform care-i angrenează în această operație simplă în fond — anevoioasă prin masivitatea pieselor manevrate. Un culbutor atîrnă cît o menghine, iar tachetul are aproape grosimea brațului.

Și apoi, fiind în navigație, lucrul trebuie făcut cu mare repeziciune și fără greșeală. Eram sus cînd șeful mecanic a venit să ceară aprobarea comandantului pentru această operație. Aprobarea trebuie dată, nu se poate altfel, dar demersul nu-i o plăcere. Atît ar mai lipsi, o mică neatenție, o nepreve-

dere, ca lucrul să înceapă de la capăt. Bineînțeles, o dată oprit motorul, care-i o masă de fier aproape cît o locomotivă, nu-i timp de așteptat ca să se răcească; piesele sînt încinse cînd pui mîna pe ele.

Îmi place curățenia din jur, ca de laborator; totul: pereții, scările, tubulatura sînt parcă vopsite astăzi.

Sala mașinilor e mai degrabă un hangar, de 14 metri lungime și lată dintr-un bordaj în altul. Ca să ajungi aici de la puntea de comandă, cobori cinci „etaje". Dincolo de pereții de fier e oceanul; motoarele se află sub linia de plutire. Vine aer de ajuns, sub presiune, n-ai nici o dificultate de respirație, dar e imposibil să uiți că te afli și trăiești la adîncimea și în vecinătatea vietăților marine. Pentru mecanici, cerul e o abstracție, ca și lumina zilei. Două mii de detunături pe minut ale unuia singur dintre motoare — se împart la optzeci, pulsul omului: douăzeci și cinci de explozii la o bătaie de inimă!... Pe urmă, cînd se dă drumul și „tatălui" — încă două mii de explozii! — huruitul și pocnetul și trosnetul cresc pînă la insuportabil. Din ele însă se naște, precis, ritmic, robust, forța care ne duce mai departe. Pînă acum am străbătut peste 5.000 de mile, în paisprezece zile de navigație, și în tot acest timp motoarele n-au stat nici o clipă, dacă nu punem la socoteală ora de adineauri, și-aceea numai a unuia.

Cineva, căruia îi place jocul cu cifrele mai mult decît alte jocuri, ar putea să calculeze cîte detunături s-au produs în cele două motoare, aici, în sala mașinilor, sub linia de plutire, din clipa plecării, consemnată la începutul jurnalului, pînă în noaptea asta, 12 spre 13 noiembrie. Peste detunături au fost necontenit oameni de veghe. Dar poate mai bine să se amîne socotelile pînă la sfîrșitul călătoriei — de acum încolo mai mult de o sută treizeci de zile. Din totalul timpului am consumat abia o zecime!

Luminile vaselor de pescuit se vedeau fantomatic în spate cînd am revenit pe puntea de comandă — și altele răsăreau de dincolo de orizont, în față. Dar „econograful" nu semnala pește, așa că am mers mai departe, iar eu, dezamăgit, am coborît în cabină pe la unu și jumătate după miezul nopții și am adormit mai greu decît altădată.

Vineri, 13. Viscol în inimi, ciclon pe ocean

Sîntem în nord, îmi dau seama deodată astăzi, și mă uit în jur cam nedumerit; așteptam să simt puțină teamă — mergeam către ape reci, care nu mi-au plăcut niciodată, către iarna subpolară, și știam că trebuie s-o îndur, cînd abia pot să îndur iarna noastră. Am ajuns în nord, așadar, și nu-mi dau seama cum; nu văd nici o demarcație... Sau, poate: totul în jur este astăzi de plumb, cerul, oceanul — și chipurile noastre.

Ziua a început cu forfotă, cu înfrigurare obștească; era în noi și nerăbdare, și curiozitate, și speranță... Iar acum, seara, sîntem toți cu capetele în pămînt, unii iritați, alții îngrijorați — și toți dezamăgiți; e drept că fiecare își dă osteneala să-și ascundă stările și sentimentele acestea, care, la urma urmelor cred că sînt exagerate. La mine, lipsit de orice experiență pescărească, își găsesc mai degrabă justificare; îmi făcusem iluzii fără nici un control, hrănite de povestirile celorlalți, despre pescuitul nemaipomenit la Noua Zeelandă. Nu mai gîndeam în tone, ci în zeci de tone — traule așa de pline, că nu le pot scoate macaralele...

Eram mult la nord de insulele Faeroe cînd am ieșit pe punte, de dimineață; am trecut noaptea pe lîngă ele, fără să văd altceva decît faruri răzlețe. Știu însă că o să ne întoarcem, o să le dăm ocoluri mult timp, și am presentimentul că într-o zi o să mi se facă lehamite de priveliștea lor stîncoasă.

M-am echipat ca de expediție: manta îmblănită, guler de blană, căciulă — numai blănuri; ca și alteori în prevederile mele, a fost o exagerare. Nu era foarte frig, mai degrabă umezeală, și nici n-am avut de ce să stau prea mult afară. Oceanul vînăt și cerul cenușiu, fără înălțime, păreau contopite, dîndu-mi impresia că înaintăm într-un element nou al naturii, navigînd într-un amestec de apă și aer...

Puntea de comandă se continuă spre pupa cu o pasarelă îngustă care ocolește coșul vaporului; în spatele acestuia se află comanda de pescuit, o cabină îngustă, unde încap cu greu mai mult de patru sau cinci oameni. E un loc pe care îl cercetasem din vreme, socotind să mi-l fac observator, la adăpost de intemperii. Pe cele trei ferestre mari, ca la timonerie, dar

orientate spre pupa, poţi să urmăreşti pescuitul fără să te bată vîntul, ninsoarea sau ploaia şi fără să scapi un detaliu. Cînd se lansează traulul, vaporul se conduce din această încăpere, bineînţeles în colaborare cu puntea de comandă principală, fiindcă numai de acolo se poate supraveghea oceanul. Ofiţerul de cart rămîne la locul lui, în schimb timonierul se mută la pupa, unde are o a doua cîrmă, derivată din prima; există şi aici un repetitor giro, există şi telegraf, derivat şi el din primul, astfel că practic orice manevrare a vaporului se poate face direct, fără intermediul punţii de comandă.

O punte mai jos, sub ferestrele cabinei de observaţie, se află platforma cu comenzile vinciurilor — un ansamblu de demaroare, frîne şi ambreiaje. Cu mişcarea unei pîrghii se pun în mişcare tamburii, şi prin intermediul macaralelor cu palancuri demultiplicatoare se ridică zeci de tone. (Se declanşează o forţă, care de multe ori va face să trosnească oţelul cablurilor, iar axele palancurilor să scoată flăcări.) Le manevrează un singur om, şeful de tură — îl privesc de la locul meu de observaţie cu puţină nedumerire: s-a nimerit în tura de dimineaţă cel mai scund om de pe tot vaporul; aparatura, a cărei înălţime îi vine unui om de statură obişnuită cam la brîu, acestuia mai-mai să-i ajungă la umeri . . .

La picioarele lui, pe puntea următoare, depăşindu-l de două ori în înălţime dacă ar coborî acolo, se află vinciul principal; în borduri se mai află altele. Din acest loc, pînă la pupa, se întinde puntea de lucru, despre care am amintit de multe ori pînă acum; e o punte descoperită, de peste 30 de metri lungime, şi pe ea se desfăşoară, la lansare şi la ridicare, cu manevre complicate şi anevoioase, acea complexitate de plase, flotoare, bobineţi şi cabluri care alcătuiesc traulul.

Ecograful arăta azi-dimineaţă bancuri masive de peşte, dar nu pe fund — în aceste locuri adîncimea oceanului e mare —, ci între ape, la vreo 200 de metri de la suprafaţă. Am privit banda care le înregistra şi, cum se vedeau umbre dense, evidente, mi-am frecat şi eu mîinile, cu bucurie, ca toţi ceilalţi, spunîndu-mi: „Straşnic!“ După care, echipat de circumstanţă, am dat fuga să-mi ocup locul în cabina de observaţie.

Se afla aici comandantul, cu microfonul în mînă, la fereastra din stînga. În mijloc, telegraful; în spatele telegrafului, cîrma, pe care timonierul a luat-o în primire. M-am postat,

plin de nerăbdare și de speranțe, la fereastra din dreapta. Vedeam puntea de lucru ca în palmă; oceanul se frămînta puțin, se frămînta parcă și cerul, într-o neliniște cenușie.

Există două feluri de a traula: pe fund și pelagic, adică între ape. Metoda din urmă, după documentația oamenilor noștri de specialitate, nu este nicăieri pusă la punct așa de bine ca să dea satisfacție deplină; chiar în țări cu o tradiție mai veche a traulatului, ea încă se studiază:

Am lansat totuși traulul pelagic, așa fiind situația. Un emițător electric, alimentat de baterii și capsulat ca să nu-l pătrundă apa, se leagă în gura sacului. Cu ajutorul unui detector aflat la puntea de comandă, semnalele recepționate arată adîncimea la care a coborît plasa; nu-i nevoie de explicație: trebuie să ajungă la nivelul bancului de pește ca să-l culeagă. Se filează deci cablurile, și traulul, care trenează în urma vaporului, la cîteva sute de metri, coboară între ape. Drumul lui se înregistrează, ca o dîră subțire, pe aceeași bandă a ecografului unde este înregistrat și peștele. Cînd semnele se suprapun, ai sentimentul că acolo, sub ape, gura sacului, uriașă și nesățioasă a început să înghită prada, cu un spor pe care nu-l poate avea nici unul din monștrii subacvatici cunoscuți pînă astăzi.

Continuam să ne bucurăm, frecîndu-ne mîinile cu satisfacție. N-aveam nici o îndoială; am întrebat doar din curiozitate:

— În campania cealaltă ați traulat vreodată pelagic?

Nu prea; răspuns fără claritate.

Se ține legătura prin telefon cu puntea de comandă; acolo, ofițerul de cart își aruncă din cînd în cînd ochii pe ocean, în față, dar n-are ce să vadă — sîntem singuri, pe toată întinderea apelor, de la o zare la alta și poate nu-i nimeni nici mai departe; atenția ofițerului de cart e concentrată acum asupra ecografului.

— Cum e? întreabă comandantul.

— Este!

— Și traulul?

— În mijlocul bancului!

Sacul se umple în clipa asta; alcătuit din plasă rezistentă, are diametrul de peste 2 metri și peste 8 metri lungime; în el pot să încapă mai mult de 40 de tone de pește.

O deschidere de 2 metri nu reprezintă însă o adevărată capcană; cea mai mare parte a peștelui urmărit ar trece pe

alături. Întocmai ca la unele vietăţi răpitoare, a căror gură se cască disproporţionat cu corpul lor firav cîteodată, gura sacului se deschide ca o pîlnie, devenind cu adevărat rapace.

Această unealtă gigantică este rezultatul unor experienţe îndelungate şi al unor calcule serioase. Un număr de flotoare susţin partea de sus a gurii, care ar avea tendinţa să cadă; cîte, de ce diametru şi la ce distanţă unele de altele, se află prin calcul. Un număr de bobineţi, greutăţi de asemeni calculate, se înşiră la marginea de jos, într-un raport precis cu flotoarele, cu dimensiunile sacului, cu viteza de traulare — şi poate cu încă altele. Cum stă acest ansamblu sub apă, nu vede nimeni; te încrezi în datele fabricantului. Un insucces poate proveni de la flotoarele plasate defectuos sau de la un cablu mai întins decît altul; traulul poate să se strîmbe, să se închidă sau să se răstoarne, şi atunci îl tîrăşti degeaba prin apă.

În faţa gurii deschise astfel, se întind, lărgind zona de capturare, cîte o aripă în fiecare parte, ca nişte năvoade, avînd şi ele bobineţi şi flotoare, ca să-şi păstreze poziţia verticală. Cum însă totul se remorchează dintr-un singur loc, de la pupa vaporului, ar însemna ca aripile şi gura sacului să se închidă, prin însăşi tracţiunea cablurilor. Pentru a înlătura acest neajuns capital, cablurilor li se ataşează, la un punct găsit convenabil, cîte-un panou care, prin legături potrivite, e forţat să stea oblic faţă de direcţia de înaintare. Fiind trase cu o anumită viteză, apa presează asupra lor şi le sileşte să se deplaseze în lături; astfel, aripile aflate în urmă se deschid zeci de metri sub apă, deschizînd şi gura sacului.

Am remorcat traulul cam două ore, timp dedus din experienţele anterioare. Ridicatul lui durează; din păcate, treaba nu se face cît ai bate din palme. După cîteva sute de metri de cablu, care se înfăşoară încet pe tamburi, apar panourile; ele nu pot să spună nimic — ce-i mai departe rămîne tot taină. Dar nimeni nu-i sceptic; există o dovadă grafică: două ore, traulul a mers prin mijlocul bancului.

S-au dezlegat panourile, s-au fixat la pupa, în cîrlige, în afara bordului, deasupra apei. Sînt numai patru oameni pentru operaţiunile acestea, în afară de cel care manevrează vinciurile, dar îi ajută maşinile. Precizia şi îndemînarea lor mă fac să-i urmăresc cu interes şi plăcere. Doi într-un bord, doi în altul, îşi sincronizează astfel mişcările, încît unul pare umbra

celuilalt. Dacă i-ar însoţi o muzică adecvată, ai zice că execută un balet exersat multă vreme.

Un panou are dimensiunile unui scut pe care ar încăpea toţi cei patru oameni dacă s-ar întinde în poziţia eroilor căzuţi pe cîmpul de bătălie; în cazul nostru însă, bătălia e cîştigată, de la prima întîlnire, şi n-a căzut nimeni. Deşi de lemn, piesele acestea au armături metalice aşa de grele, încît nu pot fi urnite din loc decît cu macaralele. Acum sînt la locul lor şi scrîşnesc frecîndu-se de fierul vaporului, peste valurile cenuşii, care ne lovesc cu violenţă din pupa.

Estimăm traulul încă nevăzut de nimeni. Unii spun 20 de tone. Alţii, 25. Gata-gata să se facă pariuri. Emit o cifră mai modestă: 15 tone; pentru început mi se pare că ar fi bine. Mă bucur că o respinge toată lumea.

Între timp au apărut aripile, şi departe, în urma lor, primele flotoare de la gura sacului. Nu-i semn bun, se încumetă să spună unii; dacă sacul ar fi plin, flotoarele n-ar apărea aşa de devreme.

Privit din afară, un vas de traulat se deosebeşte de celelalte, în primul rînd prin forma lui la pupa, terminată cu un plan înclinat, ca un tobogan, care coboară pînă la apă. I se spune slip şi adopt denumirea, ca să vorbesc aceeaşi limbă cu ceilalţi.

Acum aripile urcă pe slip, îşi continuă mersul lent pe puntea de lucru şi, prin borduri, ocolind vinciul, se duc pînă spre prova; flotoarele şi bobineţii, lovindu-se între ele, fac un zgomot pe care îl înregistrez — e muzica unui marş împiedicat, al neliniştii şi al îndoielii. Ampermetrul vinciului nu arată sarcină prea mare; nu mai are nimeni chef să facă pariuri...

Sîntem la mii de mile de portul Constanţa şi de buna noastră Mare Neagră. După cincisprezece zile de navigaţie, astăzi, 13 noiembrie, primul traul, a cărui manevră am urmărit-o înfrigurat de la început pînă la ultima mişcare, uitînd să privesc oceanul, uitînd vremea rea şi balansul, a ieşit gol, ca şi cum ar fi explorat o mare moartă de mai multe milenii. Fiindcă altminteri, într-o mare cît de cît vie, o asemenea sculă, cu deschiderea ei ameninţătoare, n-ar fi putut merge două ore prin apă, 10 mile, fără să fi capturat măcar o aterină... (Nu sînt aterine în ocean, dar omul exagerează la furie.)

Se socoteşte că ar fi vina sacului poate, alb la culoare. Mai ştii?! Peştele se sperie! Nu-mi dau seama dacă este sau nu o copilărie. În orice caz, sacul se schimbă, se pune unul

cu ochiuri mai mărunte și de o culoare apropiată cu apa mării. Operația durează mai bine de o oră; oamenii muncesc cu sîrguință, poate și cu încredere, și toți ardem de nerăbdare; ecograful continuă să marcheze aceleași bancuri masive; să nu le pierdem!

Cerul începe să se lumineze, și oceanul își leapădă culoarea de pînă atunci, plumburie; nu știu dacă era nevoie.

Acum, seara, după ce al doilea traul a scos vreo 200 de kilograme de pește mărunt și antipatic, ne îndreptăm spre nord-vest, ca să ne încercăm norocul în apropierea Islandei. Nu ne grăbim? Două încercări expediate sînt oare destul de concludente ca să fugim de aici cu coada pe spinare? Mi se pare că ne cam jucăm cu oceanul, dar de ce nu ne-am juca, dacă este la dispoziția noastră?...

S-ar putea ca în noaptea asta să încrucișăm prezumtivul drum al lui Pytheas.

*

Temperamentele care n-au avut prilej să se arate în timpul navigației încep acum să se definească; privesc, ascult ce spune unul, ce spune altul — mă ascult și pe mine, mă privesc lăuntric, cît sînt în stare într-o zi ca asta. Nu încerc să trag concluzii de pe acum, nici asupra mea, nici asupra celorlalți. Atenția însă rămîne în alarmă...

Ne frămîntăm în discuții despre brutalul insucces de astăzi și-i căutăm explicația. Nici un om din echipaj n-a fost la pescuit în zonele acestea; dar sînt cunoscute și consacrate. Avem și documentație; o bucată de calc, de mărimea unei foi de caiet, care ni s-a dat în primire înaintea plecării, este împărțită în patru și arată, desenate cu tuș, în cîteva linii, zonele unde poate fi găsit heringul în timpul iernii. Am fost, riguros, pe una din ele, prima mai la îndemînă. O fi fost și heringul acolo, sau ignoră bucățica noastră de calc, la care mă uit cu îndoială?

Cît despre ecograf, cu marcajele lui indescifrabile, îl socotesc deocamdată o taină. Dacă erau într-adevăr bancuri de pește așa de bogate, de ce n-or fi venit să-l prindă și alții?

Toată ziua nu s-a văzut nici un vas de pescuit în apropiere și nici mai departe — și nici un altfel de vas — oceanul a fost în stăpînirea noastră.

„Galați", care era mai la nord, s-a întors spre sud, dar nici ei n-au făcut treabă mai bună. Din comunicările radio de astă-seară ar reieși că au pescuit vreo tonă și ceva de cod mic. Deși cantitatea e ridicolă, unii de aici tot nu vor să creadă, bănuindu-i că exagerează, ca să ascundă neizbînda; prea plecaseră vijelios, fără să se mai uite la noi, în urmă!

În ceea ce mă privește, rămîn convins cu încăpățînare că peștele trebuie căutat acolo unde pescuiesc alții.

Un avion RAF, cu patru motoare, a zburat azi la prînz pe deasupra noastră, în rasul catargelor. Nu ne-a supărat cu nimic, după cum noi nu supărăm pe nimeni, dar în starea de spirit de la ora aceea, cu traulul gol pe punte, m-a indispus asemenea inspecție, pe care o socotesc indiscretă. A, să fi fost traulul plin, n-aveau decît să-l și fotografieze!

A plouat puțin, iarăși ca vara, înaintea prînzului, cînd se scotea primul traul; pe urmă s-a luminat, în parte. Verificîndu-mi impresiile de azi-dimineață, trebuie să convin că oceanul nu e sumbru nici aici, cum mă așteptasem; vremea se menține blajină, deși meteoarele anunță furtună, de toate gradele și în toate zonele care ne înconjoară, iar barometrul coboară cu ostentație.

Soarele răsare tîrziu — la prînz e abia cîteva grade deasupra orizontului liniștit și pustiu. În schimb are multă luminozitate; cînd a pătruns azi în cabină, cîteva clipe, pe timpul unei giratii a vasului, mi s-a părut că e vară deplină și m-am melancolizat puțin apoi — vara este departe.

Apusul vine lent, puțin după amiază, în schimb crepusculul se prelungește atît, că pare infinit.

E ora 21 acum, liniște pe vas, liniște pe ocean, nici o lumină, ruliu larg și greu, care parcă îți îndoaie oasele. N-am să pot dormi, la gîndul că mergem spre Islanda... Și nu știu cum, fără nici o asociație, mi s-a năzărit dintr-o dată că Vasul Fantomă trebuie să navige pe undeva pe aici în noaptea asta.

*

Izbituri brutale în chilă, „ciocane“ date de valuri m-au făcut să urc, la ora 21,40, pe puntea de comandă.

Comandantul, ofițerul de cart, radiotelegrafistul erau în agitație, iar oceanul se montase fără să-mi dau seama cînd. Ultima hartă meteorologică, recepționată chiar acum în facsimil, vestește cu claritate un ciclon, în sud-vest; peste cîteva ore, aripa lui nordică, rotindu-se prin fața noastră, va cădea înapoi și ne va lovi din nord-est.

Nu știu dacă fenomenul e posibil în acești termeni, dacă nu-i o confuzie în definirea ciclonului; transcriu versiunea punții de comandă. E sigur însă că are să vină furtună — spune și barometrul, se simte și-n aer; și-apoi, ne-a dat tîrcoale prea multă vreme.

Îndelungă judecare a situației. Se pune problema întoarcerii la Faeroe, unde am ajunge cu furtuna din spate și am găsi adăpost îndată. Sînt dezamăgit să ne întoarcem, și mai ales să rămînă fără sens zecile de mile străbătute pînă aici.

După ce judecă alternativele, comandantul hotărăște să mergem mai departe. Îl privesc pe furiș, încercînd să-i citesc pe față gîndul adevărat. A primi furtuna în față e un act de curaj. Dar n-ar trebui încă mai mult curaj și mai multă îndrăzneală să cauți intrarea unei strîmtori necunoscute, noaptea și cu furtuna din spate? Haide, să nu fiu cîrcotaș! Fiindcă mergem mai departe, bravo!

În forfota care a cuprins vasul, mă las să plutesc pe un alt ocean, propriu și nici pînă azi pe deplin explorat, care își are și el furtuna lui. Sînt bucuros că vom ajunge în Islanda, ba încă în nordul ei, unde nici nu visasem.

S-au luat măsuri pentru întîmpinarea furtunii, s-a verificat amarajul. E puțină înfrigurare în gesturile fiecăruia; marinarii mai vechi au un zîmbet indulgent; privirile celorlalți sînt interogative, cînd nu afectează nepăsarea. Cu totul netulburate cred că rămîn numai motoarele; le aud huruitul constant, jos în cală, și mă simt liniștit — am încredere în ele.

Acum am coborît în cabină, cu gîndul să dorm cîteva ceasuri, să nu fiu somnoros mai tîrziu, cînd are să înceapă. Chiar adineauri, lovitură violentă în chilă; trosnesc toate, iar în hublouri se și aude vîntul șuierînd pe mai multe glasuri, ciudat de clar acordate.

Nu vreau să supăr pe nimeni din cei de aici, care sînt de cart sau dorm pașnic, nu vreau să supăr nici duhurile, să le provoc în paguba altora, dar aștept furtuna cu nerăbdare și curiozitate, ca pe-un spectacol; ca să-l văd am venit de departe.

Nu știu cît timp mai rămîne, dacă mai e timp de dormit pînă la primul act, fiindcă uvertura a și început. În nici un caz nu mă mai dezbrac, ca să pot fi sus cît mai degrabă.

Loviturile în chilă se repetă, și vasul vibrează din adîncul lui, cam iritat mi se pare, ca o dihanie provocată — și se zvîrcolește, dă din picioare, își scutură spinarea, greoi și nemulțumit...

Duminică, 15. Vasul Fantomă

A fost furtună adevărată și am îndurat-o, la început cu o curiozitate avidă, atent la toate, să nu pierd nici un moment și nici o imagine, apoi cam crispat, mai tîrziu toropit, pe urmă încovoiat de oboseală, ca să sfîrșesc în nedumerire. Iar acum, a treia zi, cînd s-a dus la naiba, spun și eu, cu dragă inimă: „Ducă-se naibii!"

Ieri n-am putut nici măcar să-mi găsesc caietele — toate erau vraiște în cabină, deși credeam că le aranjasem fără nici un cusur. Acum sînt prea obosit ca să scriu. Am fost mai adineauri pe puntea de comandă, dar n-am putut să rămîn; e prea frig sus. Am privit o clipă afară și, cum abia se luminează, la început mi s-a părut că vasul e îmbrăcat în lumina lunii, albă, strălucitoare; e gheața de ieri și zăpada căzută astă noapte.

Notez cu întîrziere și sumar — cred că nici nu-i nevoie altfel — cum s-au petrecut faptele de vineri seară încoace:

La ora 22,30 urc iarăși pe puntea de comandă, alarmat de ciocanele tot mai dese în chilă; furtuna încă nu ne-a încercuit — o simțim însă în față și e limpede că nu mai poate să ne ocolească. Vîntul șuieră din ce în ce mai pătrunzător, fața oceanului s-a albit, iar cîte un val spart în etravă trimite jerbe de apă peste vinciul ancorelor.

Socotind că mai este un răgaz, cobor din nou în cabină și încerc să dorm, bineînțeles îmbrăcat, dar mi-e imposibil, din

cauza ruliului violent și-a trosniturilor zgomotoase, cărora li se adaugă, cred, întrecîndu-le, curiozitatea.

Continuăm să încasăm ciocane — baroase! — și după fiecare lovitură vasul vibrează mult timp, de parcă nu mai poate să-și revină. Ar însemna ca totul pe lume să-ți fie indiferent spre a nu simți loviturile în propria ta inimă. Zadarnic să mai stau întins, nu pot îndura odihna asta — și nici o altfel de odihnă. La 3 noaptea (aș zice „spre ziuă" dacă n-aș ști că la ziuă n-o să fie lumină) mă duc pe puntea de comandă. Sînt aici: secundul, ofițerul de cart și doi timonieri.

Cînd deschid ușa timoneriei, în beznă, îmi spun numele, ca să se afle cine vine. Ofițerul de cart e Mircea Stănescu, îl recunosc după glasul cuminte cu care îmi răspunde și simt că îmi zîmbește în întuneric. Nu înțeleg alcătuirea echipei: secundul ar trebui să intre de cart abia peste o oră, iar cartul lui Mircea Stănescu s-a terminat de trei ore. S-a smintit ceasornicul, sau furtuna care răvășește totul a răvășit și carturile?

Balansul îți cere îndemînare și eforturi ca să nu te dea grămadă. Valuri masive pe puntea ancorelor. Deocamdată privesc totul cu interes și cu nu știu ce satisfacție.

Ceva mai tîrziu, Mircea Stănescu descoperă o lumină în prova tribord. Radarul, pus în funcțiune, confirmă: e un vas care navigă spre sud. Nu i se vede lumina de poziție, nici cînd ajunge în traversul nostru, deși distanța pînă la el nu-i mai mare de 3 mile și jumătate.

Ce caută nenorocitul aici, pe asemenea vreme, pe aceste mări neumblate? Doar poate tocmai el o fi Vasul Fantomă, pe care m-am gîndit că o să-l întîlnim!

Furtuna crește între timp; cîte un val imens, spart de etravă, e luat de vînt și aruncat pînă deasupra punții de comandă; cîteva clipe nu mai vezi nimic; sub greutatea lui, mă cocoșez instinctiv. Sîntem probabil travers cu colțul de sud-est al Islandei și, cum altceva nu putem face, ne continuăm drumul spre nord, „la capă", cu viteză redusă, 4—5 noduri.

Înclinările vasului — nu mai sînt înclinări, ci prăbușiri — au luat forme greu suportabile. La ora 4 cobor să mă culc; n-am să mai pot sta în picioare, n-am să mai văd, n-am să mai înțeleg nimic dacă nu dorm cîteva ceasuri. În careu, scaunele, neamarate, zboară dintr-un perete în altul; în oficiu, vasele și mai ales obiectele de prin dulapuri fac zgomote supravalpurgice — supra fiindcă sînt și neprevăzute, și neritmate.

Îmi mut perna în partea cealaltă a patului; sub apăsarea violentă a vîntului, vaporul merge bandat pe stînga și am impresia să stau cu capul în jos. Așa izbutesc să dorm, cu intermitențe, chinuit și speriat cîteodată prin somn, pînă la 9 dimineața...

A trecut o noapte de furtună — urmează o zi, sîmbătă, pe care o rememorez tot sumar, și știu că n-am s-o reiau niciodată, s-o retușez și s-o amplific; ar fi necuviincios și fals.

Acum, oceanul s-a montat și mai mult. În afara berbecilor, cît elefanții, vîntul întinde șerpi albi, imenși și zvîrcoliți, de la un val la altul — dîre de apă spulberată, de o densitate cum n-am mai văzut pînă astăzi.

Cîțiva cașaloți trec prin prova, arătîndu-și numai coada. E în mișcarea lor o lene maiestuoasă; nu ne simt, sau nu se sinchisesc de noi? Pe unul, cît pe-aci să-l lovim cu etrava. Dar poate el știe mai bine ce face.

Pe punte, apa aruncată de valuri a început să se închege în straturi de gheață; sîntem în nord și e iarnă.

Zi nespus de obositoare... Balansul, dușmănos, smintit, manifestîndu-se brutal și haotic, îți interzice orice repaus, pînă în clipa cînd te anesteziezi și uiți unde te afli.

Cei care nu sînt de cart au dispărut; vasul pare pustiu astăzi.

Cît timp nu stau în pat, somnolez. Poate e o formă a răului de mare (din fericire, nu am alta!), dar mai degrabă cred că lupta involuntară cu balansul îți consumă pe neobservate atîta energie, încît te istovește. Fiindcă, izbutind să dorm două ceasuri după amiază, îndată m-am simțit întremat și bine dispus. Ba chiar, la masa de seară, cam nepopulată, am întîrziat împreună cu cei cîțiva cîți erau acolo, discutînd cu două sticle de vin în față. Dintr-o prudență elementară, sticla se ține în mînă, iar paharele se umplu numai pe jumătate; avem așa de puțină băutură, că ar fi mare păcat să se risipească! Lumea noastră, careul cu pereți albaștri, îmbrăcat în lumini calde, cu femeia stilizată de pe ceasornic, care pînă azi n-a arătat preferință nici unuia și tace, cu obrazul ei de păpușă, cu ochii cam pătimași, dintr-o greșeală a penelului, lumea noastră din această oră e mult prea nestabilă ca să-ți garanteze o continuitate de viață și de gîndire. Vinul însă trebuie cruțat, oricît de mare ar fi furtuna!...

Buna dispoziție se menține, curînd însă o acoperă istovirea; discutăm, fără să ne dăm seama că oasele și musculatura sînt într-o activitate continuă.

Mă culc la 20,30 și adorm numaidecît. Somn iarăși cu intermitențe, pînă la 8 dimineața, deși ruliul, mai violent decît ieri, m-a mototolit toată noaptea, ca să întrebuințez cuvîntul absolut.

La ora 4 am auzit glasul comandantului pe coridor, strigîndu-l pe doctor cu un ton de suferind; deoarece este un om robust, nu am dat importanță întîmplării și am recăzut în al nu știu cîtelea fragment de somn.

*

Azi m-am trezit la ora 8 și după ce am privit ceasul nu mi-a venit să cred: afară era noapte. Pe urmă m-am dumerit: în navigația noastră cu furtuna în față, trecusem de mult cercul polar...

E duminică — ora 8 aici înseamnă ora 10 în țară; curînd începe concertul la Ateneu — singurul reper pe care îl găsesc în această învălmășeală; nu știu de ce, gîndul respinge sau trece cu nepăsare peste amintirile celelalte.

Pe punte, gheață și mai groasă. Au mai rămas cîțiva grauri, numai trei sau patru; stau pe doriboturi, nedumeriți, zburliți și speriați, parcă întrebîndu-se ce năpastă îi paște...

Ne-am continuat drumul spre nord, sub un cer de zinc oxidat, unde trebuie să fi răsărit și soarele cîndva, pînă la ora 16, cînd am ajuns la 68 grade latitudine, adică mult în nordul Islandei. Islanda n-am văzut-o decît pe hărți. Oare pe cea reală n-o fi mutat-o din loc furtuna de astă-noapte?

Barometrul a urcat de la 730 la 740, vîntul s-a potolit, așa că la ora asta s-a hotărît să ne întoarcem. După împrejurări, vom merge sau la Faeroe, sau la coasta Islandei. Probabil Vasul Fantomă sîntem chiar noi, fiindcă prea rătăcim — și fiindcă nu se vede altul!

Unde or fi dispărut toți pescarii din Atlantic?

Nu mai înțeleg nimic, și mi se pare că nu înțeleg nici ceilalți.

*

Știu ce înseamnă o izbitură a balansului; am suportat două ieri, și numai norocul sau poate deprinderi vechi, pe care le crezusem uitate, m-au ajutat să nu-mi stîlcesc oasele.

Eram în cabină și mergeam spre ușă, cînd, înainte de a avea timpul să pun mîna pe clanță, m-am pomenit proiectat brusc înapoi, spre hublourile aplecate pînă deasupra apei; cum podeaua era înclinată inacceptabil, aș fi intrat cu capul în perete dacă în ultima clipă, dîndu-mi seama că nu am nimic de ce să mă apuc, nu m-aș fi lăsat moale, ghemuindu-mă pe canapea, care a micșorat șocul.

Puțin amețit, dar bucuros că scăpasem astfel, m-am ridicat fără precauție, și atunci balansul invers m-a aruncat în partea cealaltă, cu o violență neașteptată. N-am mai avut ce face decît să „mă predau" — și m-am proptit plat în ușă, cu brațele ridicate, străduindu-mă să-mi feresc capul și să primesc izbitura cu tot restul trupului, ceea ce am izbutit, fiindcă după aceea nu m-a durut ceva anume, ci, ca să zic așa, m-au durut toate.

Comandantul însă o pățit-o mai rău noaptea trecută: balansul l-a trîntit jos, într-o clipă de neprevedere (el zice „pe un pas greșit"), în întunericul care domnește de obicei pe puntea de comandă. Tocmai lua din mîna nu știu cui ceașca de cafea. Negăsind la iuțeală și pe întuneric de ce să se apuce, a măturat de două ori timoneria, cît e de lungă, întîi într-o direcție, apoi în alta.

Azi, doctorul, care l-a oblojit astă-noapte, îmi spune, cu destulă îngrijorare, că nu e ceva simplu, că probabil s-au rupt niște ligamente la umăr. Dar că dacă nu cedau ligamentele s-ar fi rupt brațul. Poate că-i o exagerare. În orice caz, și-a înfășurat pacientul în bandaje, ca să-i imobilizeze articulația, și-acum acesta se uită cam nedumerit la umărul țeapăn.

Despre comandant întîrzii să-mi fac o părere. Vîrsta lui a contribuit să optez pentru traulerul „Constanța" atunci cînd m-am îmbarcat. Ne despart cinci ani, în paguba mea, dar mi-am spus că diferența nu-i apreciabilă la o treaptă a vieții cînd temperamentele încep să se liniștească, și judecata omului se poate socoti așezată.

Comandantul mă copleșește cu bunăvoința lui și cu amabilitatea; cînd mă vede zîmbește, îmi cunoaște pasiunea pentru mare și dragostea pentru marinari, îmi recunoaște și oare-

care pricepere la viața vaporului, adică nu mă socotește căzut aici ca musca-n lapte, și totuși, în trei săptămîni n-am găsit un subiect de conversație. Ne zîmbim — și ceva în mine se crispează... Am să aștept; trebuie să fie o cale de la mintea unuia la a altuia, sau o cale între inimile noastre — nu am inima înghețată.

Poate este unul din acei oameni pe care nu dai toate paralele de la început. Sub înfățișarea lui de pensionar jovial, guraliv și mulțumit de soartă, s-ar putea să se ascundă, cu discreție, un om brav. În ziua cînd am să-l descopăr, călătoria are să devină pentru amîndoi mai frumoasă.

Luni, 16. Primul hering, ultimul graur

Era întuneric la ora 9, cînd m-am trezit, și greu mi-a venit să cred că trebuie să mă ridic din pat, dat fiind că după ceas se terminase de mult noaptea.

Înainte de ora 24, de la sud am schimbat drumul mai spre vest, ca să ne apropiem de coasta răsăriteană a Islandei, unde este încă o zonă din cele indicate pe calcul nostru, ca bogate în hering. Se pare că sînt cîteva pescadoare în preajmă. Ale cui și ce fac? Greu să-ți dai seama de la atîta distanță; „în preajmă", aici înseamnă 10 mile sau mai mult poate.

Peisaj pustiu, întristător, toată dimineața.

Acum e ora prînzului, și printr-o ruptură de nori s-a ivit soarele, la o palmă deasupra orizontului, reușind să-și trimită încă o dată razele, prin hublouri, chiar pe caietul unde scriu acestea.

Aș scrie mai departe, însă a reînceput balansul, destul de brutal după o noapte calmă, și ca să înșir cîteva rînduri, mi s-a cerut multă cazną. Caietul, presat sub brațe, fuge dintr-o parte în alta; cu fraza pregătită în minte (fuge și ea cîteodată), trebuie să aștept pînă ce foaia albă îmi vine în față, și-atunci arunc la iuțeală cît pot din ea, așteptînd un alt ciclu, și apoi altul, ca să ajung pînă la capăt. Dar între timp mă lupt și cu fotoliul, care nu-i ancorat, din păcate, mă lupt și cu trupul meu, și cu trosnetele din jur, și mai ales cu gîndul că s-ar putea să arunc toate paginile...

Gheața pe punte nu s-a topit, deși ne întoarcem spre sud. Aducem iarna cu noi, de peste Cercul Polar, remorcînd-o prin aceste locuri unde încă era cald deunăzi.

A mai rămas doar un graur; picotește pe vinciul traulului, loc mai adăpostit de vînt. L-am duce la căldură, dar cînd te apropii zboară infirm și se așază pe copastia doribotului, de unde te privește resemnat și trist.

La prînz am schimbat iarăși drumul, spre sud-est; în loc să ne apropiem de Islanda, acum ne îndreptăm spre Faeroe.

Ca să mă duc la puntea de comandă am de urcat douăsprezece trepte, dispuse destul de abrupt, ca pe orice vapor. M-am deprins să prind clipa balansului potrivit, și îndată sînt sus, tras de forțe invizibile, care fac să nu-mi mai simt greutatea, de parcă aș fi în cosmosul cunoscut de curînd.

Cer greu, cu nori învălmășiți, ca plumbul zdrențuit. Fulguiește gînditor; temperatura aerului: minus 4 grade; neguri la orizont...

Un vapor în radar, numai la 3 mile și jumătate, în prova noastră tribord. Abia mai tîrziu apare din negură și îl urmăresc cu binoclul. E un vas de pescuit, mult mai mic decît al nostru, și se balansează atît de dezordonat și de frînt, încît te întrebi cum nu se duce la fund; uneori dispare în valuri, lăsînd să i se vadă numai catargele, care se rotesc epileptic pe cer. Îi compătimesc puțin pe oamenii lui, apoi mă gîndesc că și ei ne văd, probabil, la fel.

Cum umblăm hămesiți după pește și deocamdată nu sînt speranțe să îl găsim, cineva propune să întreprindem un act de piraterie și să luăm peștele lor. Glumim, dar n-ar fi de mirare ca ei să aibă un gînd asemănător, socotind că noi am fi mai pricopsiți... Sînt sigur că în aceste ape pustii și ciudate nimeni nu pescuiește nimic.

De altfel, ecograful, care funcționează conștiincios și inutil, nu arată decît fundul oceanului, înscriind pe bandă profiluri selenice, cu cratere, prăpăstii și munți.

Se luminează în babord după un timp, adică spre nord-est, și curînd, printr-o spărtură de nori iese soarele în bordul celălalt, la 3—4 grade de orizont, foarte jos, făcîndu-te să crezi că e ud. Dar îndată fața oceanului se umple de lumini

fabuloase; dacă privești stăruitor valurile strălucind, îți vin lacrimi în ochi...

Fabulos și orizontul, de jur împrejur, crenelat de lumini și de nori, ca un pinion uriaș care se învîrtește lent, înainte și înapoi, măcinînd timpul pe loc.

Pescadorul străin se luptă cu valurile, gîfîind; ne luptăm și noi, fără să mai simțim. Iar puntea e albă de zăpadă ca o pîrtie de schi.

Un sfert de oră mai tîrziu, uitîndu-mă afară, văd pescadorul lîngă noi; e un vas mic, poate de 1.000 de tone. Și acolo sînt oameni, și-atît de aproape, că dacă i-am striga, cred că ne-ar auzi.

Poate niciodată în viață ei nu vor mai trece pe aici. Iar dacă totuși vor trece, nu va fi în clipa cînd am trece și noi... A te întîlni pe mare înseamnă a te despărți definitiv. Chiar dacă n-ar fi așa, e ceea ce simt acum.

După alt sfert de oră sînt tot aici, ceva mai aproape decît adineauri și puțin mai înapoi. Vor rămîne astfel încă un ceas, apoi se vor pierde treptat — și dacă vor mai fi în vedere un timp, îi va șterge noaptea curînd. În orice caz — și pentru totdeauna — ne despărțim...

La ora 16, pe o vreme cîinească, învinețită de ger și pătată cu alb de zăpadă, vîrtejuri spulberate, s-a lansat traulul pelagic. Ecograful arăta iarăși bancuri de pește sub chilă, să-l iei cu lopata.

În decorul sumbru, hainele de protecție ale oamenilor, portocalii, culoarea cea mai luminoasă, păreau bucățele de soare; nu dădeau însă nici căldură, nici speranță și așteptai să se stingă de la o clipă la alta, stropite de apa oceanului... Într-adevăr, cîte un val, venind din pupa, după ce zgîlțîia vasul, se năpustea pe slip, lua puntea în lung și ajungea pînă la vinciul-traul.

După două ore de muncă, hainele portocalii au apus fără glorie; oamenii au coborît, nevinovați, să se încălzească. Rezultatul luptei lor meteorice au fost cîțiva peștișori bicisnici, un cod de 40 de centimetri și încă unul, de mostră, avînd peste un metru lungime. Iar în burta acestuia, numaidecît spintecată, în sfîrșit, primul hering, hering veritabil, întreg și nevătămat, cu flancurile albastre!

Lochul arată astăzi 5.700 de mile parcurse de la plecare. Pentru un hering, e prea mult: un sfert din lungimea meridianului!

În timpul traulării s-au ivit pe rînd, în stînga noastră, spre sud-est, în direcția Faeroe, și la distanțe de la 2 pînă la 6—7 mile, puzderie de vase mici, pescadoare, lucrînd, pare-se, în legătură unii cu alții. Deci, fiindcă atîtea vase nu pot să se păcălească, înseamnă că este pește; și la noi l-a marcat ecograful!

Numai că ei, la cîteva zeci de mile de casa lor, își pot îngădui să strîngă cu suta de kilograme, folosind plase în derivă sau alte unelte de detaliu; nu au nici tonajul, nici înzestrările noastre.

N-am observat pe fețele oamenilor demoralizare sau plictiseală. După ce s-au chinuit în frig, în ninsoare, în vîntul aspru și-n bătaia înghețată a valurilor, s-au spălat pe mîini și s-au dus la masă.

S-a lăsat noaptea. Luna, tangînd printre nori, argintează fața oceanului, și parcă nu-i iarnă, și parcă nu sîntem în Nordul aspru...

Am schimbat drumul cu 180 de grade; flota de pescadoare se vede acum înapoia tribordului, pe o întindere aparent fără margini, fiindcă se pierde tocmai la orizont. Pare un oraș plutitor sau mai degrabă o așezare estivală, pe cine știe ce țărm, al cine știe cărei țări calde. Visez că în față e o plajă, și nisipul acolo va dogorî mîine sub soarele care uit cît este de departe. Visez un cearșaf portocaliu întins lîngă apă...

Ninge în hublouri, și viscolul șuieră iarăși, și oceanul se ridică din nou, iar noi mergem încă o dată spre nord.

Marți, 17. Orele prieteniei

Ultimul graur a murit astă-noapte; ultimul nostru oaspete e o pasăre moartă...

Nu pescuim, nu navigăm: vagabondăm la nord-vest de Faeroe, îndreptîndu-ne spre Islanda, la adăpostul căreia ne grăbim să ajungem, ca să ne apărăm, măcar în parte, de un

ciclon anunţat că se apropie de la sud-vest. Se anunţă atîtea, că nu le mai dau importanţă.

Însă ciclonul nu vine — capricii meteorologice —, şi atunci, seara schimbăm iarăşi drumul cu 180 de grade, adică ne întoarcem. De data asta e hotărît: vom încerca să pescuim la răsărit de Faeroe, unde vom ajunge mîine dimineaţă.

Mergem cu toată viteza, în sfîrşit, adică 12—13 noduri, cu valurile şi vîntul din pupa, astfel că vasul nu se mai chinuieşte ca pînă acum.

*

Întîrziem de obicei după masa de seară, în careu sau în fumoar, la discuţii şi la poveşti. E cald, e lumină, se aude muzică în difuzoare, afară se aude oceanul, se aud motoarele jos, în cală, iar peste toate se aud glasurile.

În speranţa că a doua zi lucrurile au să meargă mai bine, sîntem calmi şi mulţumiţi seara; amestecîndu-se cu glasurile şi cu fumul de tutun, se simte cum pluteşte în aer prietenia.

Cei mai guralivi sînt „pescarii" — avem trei la această punte: ingineri piscicoli cu roluri de conducere şi organizare; nu-i cunosc încă îndeajuns, n-au avut pînă astăzi prilejul să-şi arate puterile. Le ascult însă poveştile — cultivă epicul fără să se epuizeze şi fără să-şi micşoreze debitul. Toţi au trăit printre pescari, în baltă sau pe malul mării; informaţia lor e obiectivă, autentică şi interminabilă. În povestiri constat predilecţia pentru lupta cu delicvenţii, cu „tebeicarii" — braconierii pescuitului —, cu pramatiile şi escrocii. Dar pe deasupra întîmplării penibile descopăr atmosfera, culoarea locală, cu tipul de om de acolo, a cărui viaţă înseamnă jocul sau lupta cu peştele, duşmanul lui, şi prietenul...

Fiecare din cîţi ne adunăm seara are de spus cîte „una", dar nici unul nu va atinge verva pescarilor.

Cornel povesteşte tărăgănat şi uneori absent la propria-i povestire, ca şi cum ar debita-o mecanic, despre viaţa lui în porturi şi pe Dunăre. E evocator şi colorat fără nici un efort, ba chiar cu lene; fără să-şi dea seama, practică humorul şi poezia.

Prin prezenţa lui aici, îşi împlineşte două pasiuni dintr-o dată: a călători pe mare şi-a călători în eter, pe undele herţiene. A munci într-un program care satisface nevoile inte-

rioare, mi se pare a avea norocul să iei de la viață maximum ce poate da ea, chiar dacă nu totul, fiindcă totul nu-l dă niciodată. Să stai ore întregi cu casca la ureche, să faci scurtă la braț ciocănind în manipulatorul emițătorului, într-o monotonie cum greu mai poți găsi alta, dar să fii tot timpul cu atenția încordată, este o cazną, și încă una de lungă durată. La ora de masă, radiotelegrafistul lasă deschisă ușa stației, aflată pe o punte mai sus, dar la mică distanță, și o dată cu bucatele mestecă piuiturile aparatelor, atent la un semnal care ar putea să-l privească. În timpul somnului, ceva din ființa lui veghează, gata să-l trezească la o alarmă. Trec peste obligațiile reglementare de a ține registre, de a-și administra activitatea, de a respecta orele de atenție și ascultare, de a urmări accidentele și dramele navigatorilor.

Ceilalți, chiar cînd nu sînt cu totul străini de tehnica și practica radiotelegrafiei, chiar dacă piuiturile receptoarelor le spun ceva, cu silabele abecedarului, nu percep în vorbă curentă glasul eterului. Pentru radiotelegrafist, eterul este o lume clară, un colocviu pe lungimi de undă multiple. Cred că pentru Cornel este mai mult: o lume vie, al cărei glas îl simte cu pasiune.

Radioamator de la vîrsta cînd tinerii își găsesc de obicei înclinări mai dinamice, el s-a aplecat peste emițătorul de jucărie și a început să-și caute corespondenți încotro l-au dus undele.

Într-o parte sau într-alta a lumii, cînd se întîlnesc, la distanțe pe care n-au să le străbată niciodată, radioamatorii își spun, fără să se fi cunoscut mai înainte: „Dragă prietene!“ E o formulă universală și consacrată, și de cîte ori am auzit-o mi s-a părut că duce departe...

E admirabil să-ți faci din pasiune îndeletnicirea vieții. Radioamatorul nostru, exersat pe micul lui aparat de improvizație, este astăzi ofițer radiotelegrafist pe traulerul „Constanța“. Serviciul nu-i este cazną; nu-l văd niciodată plictisit, sau nervos, sau acru în mijlocul aparatelor întinse pe doi pereți ai stației, care îl solicită cînd într-o parte, cînd în alta.

Pe lîngă îndatoririle programului, are de transmis și de recepționat radiogramele noastre personale. Mă pomenesc uneori cu el la ușa cabinei, venit fuga, cu sufletul la gură, și cu un zîmbet de bucurie și complicitate, fluturînd o hîrtie, care-i o știre pentru mine, prinsă de el, literă cu literă, și transcrisă

cu aceeași mînă dreaptă cu care va apăsa manipulatorul, ca să transmită răspunsul meu, chiar astă-seară sau la noapte, cînd va stabili legătura cu țara. Cuprinsul radiogramei, uneori de neînțeles pentru cel care nu cunoaște datele și formulele destinatarului, îl comentează, dar numai cu mimica, discret și cu simpatie. Fără să vrea și fără să ne declarăm astfel, e confidentul nostru, al tuturora.

Uneori se întîmplă să mă aflu în stație, așezat pe fotoliul pe care se grăbește să mi-l ofere, fără să-și întrerupă recepția sau emisiunea. Nu-i fumător, dar s-a îngrijit să aibă scrumieră, și o pune la îndemînă, ca să înțelegi că nu-l supără fumul și deci poți aprinde țigara în spațiul limitat al încăperii, unde sînt mai multe aparate decît metri cubi de aer. Deodată are o tresărire și-mi face semn să mă apropii, mai bucuros și mai complice decît totdeauna. Privesc peste umărul lui hîrtia pe care scrie și văd cum, literă cu literă, îmi răsare numele...

Îl rog pe cititor să vină lîngă mine, la 5.000 de mile, într-o seară de noiembrie, în mijlocul oceanului care ne înconjoară cu dușmănie și nu-și ține din promisiuni decît ceea ce îi poți smulge cu sila. Sîntem aici optzeci și unu de oameni, și ne înțelegem bine, avem mîncare, căldură și lumină, dar ne mai trebuie ceva, ne va trebui totdeauna... În clipa asta, în mijlocul Bucureștiului, cetatea unui milion de oameni, un operator cu casca la ureche face aceleași gesturi cu telegrafistul de lîngă mine, și prin gesturile lor simt respirația celui care-i acolo și mi-a trimis știrea. Cîteva clipe nu ne mai desparte nimic, peste zeci de meridiane...

Radiofonia, despre care am început să aud, neîncrezător și uluit, în copilărie, nu mai este astăzi o minune pentru nimeni, dar e o minune — și n-o va anula nici una din născocirile viitoare — să vezi cum din eterul răscolit de atîtea furtuni îți apare numele pe hîrtie, și un gînd apoi, și o știre. E ca un apel din eternitate, dîndu-ți fiorul, bucuria și puterea unei eternități care înglobează în ea nu doar viitorul, ci și trecutul, și mai ales prezentul, clipa de față, dilatată 5.000 de mile.

Traulerul „Constanța“ este pentru Cornel primul vas maritim pe care se îmbarcă, dar el întreprinde astăzi a doua călătorie, ca și vasul, și îndatoririle reglementare nu-i creează nici o dificultate, după cum nu-i creează dificultăți nici tehnica destul de complexă a aparatelor. Și-a creat chiar și o complicație; ca și cînd n-ar fi avut destule emițătoare și recep-

toare în pază, și-a cumpărat din Japonia o mică stație personală, jucăria radioamatorului, care însă nu mai este o improvizație. Noaptea, în orele de odihnă, îl găsești uneori manevrînd-o și patrulînd spațiul, ca să mai găsească un prieten, cu care va intra în legătură, dar pe care, mai mult ca sigur, nu-l va vedea niciodată. După regula internațională a radioamatorului, asemenea legătură se confirmă apoi prin corespondență, se omologhează, prin cărți poștale de un tip anume; ele reprezintă palmaresul operatorului. Una cîte una, Cornel a adunat atîtea, încît nu-i mai lipsesc multe pentru a face cinci sute — cinci sute de legături, de prietenii, în aproape întreaga lume.

N-are ce povesti despre ele decît numeric; povestește despre Dunăre, unde i s-au concentrat amintirile. Înainte de a se îmbarca pe „Constanța", a fost îmbarcat, un număr de ani, pe remorchere fluviale. E o altfel de experiență călătoria pe fluvii decît călătoria pe mare; o experiență mai îngustă, dar mai densă, ca o străbatere a șesului, unde peisajul nu se repetă nici cînd pare monoton, unde întîlnești, măcar din zare în zare, așezări de oameni.

Dacă într-un amurg, în pusta maghiară, remorcherul a ancorat în fața unei colibe, începe o seară de poezie. Povestitorul nici nu-și dă seama ce evocatoare sînt vorbele lui, domoale, debitate cu un glas tărăgănat de țîrcovnic care își citește litania. Dar dacă eu simt fiorul întîmplării, înseamnă că l-a simțit și el, poate fără să știe. De ce din sute de întîmplări a ales-o pe aceasta, care nici măcar nu are ceva să susțină povestirea?

Sînt sălcii pe mal, iar mai încolo, ogoare. Un sat, dacă există, e mult prea departe ca să i se audă, să i se simtă rumoarea de seară, care nu se transmite prin unde herțiene. Coliba n-a fost aleasă întîmplător spre a fi loc de popas într-o noapte în pusta străină. Sînt acolo niște fete, la lucrul ogoarelor; seara, după ce se spală în Dunăre, aprind focul în fața colibei și își pregătesc cina; nu se mai duc în sat — ar pierde prea multă vreme cu drumul.

— Numai fete?

Nu; și un paznic bătrîn, care le poartă de grijă. Băieții de pe remorcher intră în vorbă cu fetele; soarele a apus, mai ține puțin crepusculul, apoi rămîne lumina focului, și liniștea.

Paznicul bătrîn își pufăie luleaua... Îl văd, fără să mi-l mai descrie.

După tratative neclare, mai cu voia fetelor, mai fără, mai cu încuviințarea căpitanului, mai de capul lor, băieții lasă barca la apă și se duc pe mal. Au cu ei o sticlă de băutură, pașaport valabil la orice graniță. Bătrînul paznic adulmecă — și se înfruptă... Fetele chicotesc, sfioase și provocătoare, exersînd cochetăria universală născocită de prima femeie; oferă zece la sută din ele, și rețin o sută zece — să fie și o rezervă de apărare.

Se împarte cordial mîncarea și băutura, la o masă comună, în ușa colibei, în lumina focului și a ochilor de codană.

— Și pe urmă?

Cornel zice, fără revoltă, ci numai cu puțină melancolie, pe care poate i-o atribui eu, socotind-o obligatorie, ca o reacție minimă:

— După ce-a băut toată sticla, paznicul ne-a trimis la culcare.

Melancolia nu-i un sentiment acid; nu arde sufletul, ci îl învie... În ea a rămas poezia acelui popas în pusta maghiară, liniștea cîmpului, murmurul Dunării, rîsul fetelor, inefabilul pe care îl aduce prezența femeii, intangibilă și făgăduind totuși ceva, măcar un vis, dacă nu o altă seară cînd se va opri din nou remorcherul acolo...

În poveștile lui despre viața pe Dunăre, Cornel păstrează aceeași moliciune și-o neutralitate aproape deplină, ca și cînd ar fi urmat o școală a genului. Mă prăpădesc de rîs cînd îmi narează istoria cu cîinii, iar el se uită la mine neîncrezător, nesesizîndu-și humorul. Îl răsplătesc oferindu-i prăjiturile care ni se dau destul de des la masă și care nu mă îmbie: sînt așa de casnice, așa de puțin marine! El, în schimb, le devoră, păstrînd, la treizeci de ani, gusturile și candorile copilăriei. Ar înlocui hrana cu dulciurile, cu condiția să fie destule; în schimb nu fumează și nu se atinge de băutură, în afara micii rații reglementare, socotind-o probabil necesară; de altfel nu o bea, ci și-o administrează cu aceeași reținere pe care copiii o au față de doctorie.

Povestea cu cîinii se petrecea pe un remorcher, din cele cu care a colindat Dunărea, în așteptarea unei îmbarcări cu adevărat marine. Dacă între cei doi cîini aflați pe bord era un conflict de durată, el avea la origine conflictul între oameni.

Unul aparţinea căpitanului, altul şefului mecanic, şi aceştia nu se aveau bine, ceea ce arătau pe faţă, bineînţeles fără să se latre. În schimb, percepînd sentimentele oamenilor, se lătrau cîinii. Aşezaţi pe lîngă gospodăriile stăpînilor, unul locuia la prova, altul la pupa, şi între ei se afla sala maşinilor. Fiind un remorcher vechi, cu aburi, şi fără amenajări civilizate, puntea de fier, la mijlocul vasului, se încingea aşa de rău de la caldarina aflată dedesubt, încît era peste putinţă să treci pe acolo fără să-ţi arzi tălpile. Dar tălpile oamenilor nu ardeau, fiind încălţate; sfîrîia talpa ghetei sau a bocancului.

Cîinii, lipsiţi de această înlesnire, după ce făcuseră poate vreo încercare să escaladeze zona incandescentă ca să se încaiere, îşi stabiliseră pentru totdeauna reflexul condiţionat care li se atribuie şi rămîneau la distanţă, de unde se lătrau toată ziua, zburliţi, spre a-şi merita pîinea.

— Şi echipajul cum îndura hărmălaia asta?

Ştiu: te obişnuieşti, cum te obişnuieşti cu tic-tacul ceasului. Şi-apoi ce poţi spune, cînd sînt cîinii căpitanului şi al şefului mecanic?... Dar stăpînii? Lor nu li se făcea lehamite?

Cornel reflectează, apoi conchide, cu mimica neschimbată:

— Le convenea, ai naibii!

Înţeleg: nu mai aveau nevoie să se ostenească; o ceartă continuă îţi macină nervii şi te istoveşte la urma urmelor, oricît ai fi de inconciliabil. Cîinii suplineau harţagul stăpînilor şi perpetuau ostilitatea. Iar hotarul de foc dintre ei îi împiedica să rezolve conflictul printr-o încăierare definitivă, urmată de *knok-out*.

Căpitanul şi şeful mecanic mai aveau şi nişte găini, care ciuguleau libere pe puntea de tablă. Cineva le-a aruncat grăunţe în zona primejdioasă...

Cornel se opreşte, trage cu urechea, apoi se năpusteşte pe uşă, şi din două salturi a urcat scara, spre staţie: un receptor a început să piuie, linii şi puncte imperative şi alarmate.

Alături, unul din „pescari" îşi continuă istoria cu nişte scoici — vagoane întregi — pe care pescăria le furniza unei cooperative, pentru confecţionarea nasturilor. Nu ştiu cine şi nu ştiu cum izbutea să economisească din scoicile acelea cantităţi însemnate.

— Şi unde le ducea? Ce făcea cu ele?

— Păi le economisea doar în acte...

Nu înțeleg decît că încasa niște bani fără să i se cuvină și fără să muncească.

— Adică furt?

— Nu...

— Atunci, escrocherie... Sau delapidare...

Sînt obosit, lămuresc greu pricina, dar, în sfîrșit, aflu că judecata a înțeles cum trebuie, i-a pus calificativele legale, și adunătorul de scoici a mers la închisoare.

Cînd eram mic, și chiar mai tîrziu, adunam scoici pe malul mării; dacă le-aș fi păstrat, ar fi fost zeci de kilograme. Ce s-o fi făcut cu ele?

*

Noapte luminoasă, cu lună plină, care scapă adesea printre norii fărîmițați, trecuți parcă printre pietre de moară.

Înainte de a mă culca mai privesc o dată afară, pe sub perdele; e tulburător să dai seara o perdea la o parte, să vezi cine trece, cine vine. Cine să vină în noaptea oceanului? Dar drept în față, luna întinde pe valuri o spadă subțire de argint, bătută fin și filigranată. Cum o fi ajuns aici tocmai de la Toledo? O astfel de lucrătură nu s-a putut face în altă parte...

Miercuri, 18. Schimbări de drum

Nu mai înțeleg nimic; am simțit prin somn balans puternic, care m-a împins de cîteva ori, cînd cu capul, cînd cu picioarele în tăbliile patului, dar eram obosit și am dormit mai departe, fără să caut o explicație și fără să-i dau importanță...

Cînd mă trezesc, lumina dinainte de răsărit în hublouri... E ora 8, îmi scutur capul: răsăritul ar trebui să fie în bordul celălalt.

În sfîrșit, aflu: am schimbat încă o dată drumul, cînd mai aveam 30 de mile pînă la Faeroe; balansul simțit prin somn ar fi trebuit să mă vestească: la un asemenea rondou, cînd

valurile ajung travers, vasul totdeauna se balansează, ca un om ostenit de poveri, care își scutură șalele.

Dar de ce mergem spre nord?... Fiindcă vremea s-a liniștit și căutăm — mi se spune — locul pe unde am trecut deunăzi cînd ecograful a semnalat bancuri masive de pește. Aflu că a început să le semnaleze din nou, încă de pe acum. Fie!

Cînd mă duc pe puntea de comandă, animat de veștile optimiste, instrumentul care, zice-se, înregistrase bancul mai adineauri, acum tace mîlc. Vom lansa totuși traulul, dar știu că va fi inutil.

Cît despre ecograf, e dereglat, în cel mai bun caz, sau are un viciu ascuns, dacă viciul nu e în ochiul cui citește pe bandă. Cornel, care nu rabdă defectele aparatelor și nu rabdă nici defecțiunea omenească, fiind o fire inimoasă, se străduiește să descopere ceva în cartea tehnică a ecografului, deși nu-i intră în obligații. Privesc peste umărul lui o imagine, o reproducere schematică a înregistrării de pe bandă; dedesubt scrie: „Aici e plancton". Sub o altă imagine: „Aici e un curent de apă"... Sînt multe imagini, fiecare semnalînd un alt fenomen, și sînt, în sfîrșit, și cele care arată peștele în bancuri. Din păcate, o privire neexersată nu poate deosebi unele de altele. Două priviri, consultîndu-se, vor duce la controversă, a treia privire și a patra vor adăuga opinii noi — și cel puțin eu unul nu voi ști cine are dreptate.

Ora 11,30; se fac pregătiri de lansat traulul. N-o să prindem nimic, decît, poate, curenți de apă sau plancton, de care n-avem nevoie și nici nu rămîn în plasă...

Seara. Bineînțeles, n-am prins nimic. Vine furtuna și ne întoarcem din drum. S-a ivit o situație nouă și cu totul neprevăzută: trebuie să intrăm la adăpost numaidecît. Din cauza furtunilor prelungite, din cauza trepidațiilor, un perete interior, spre pupa, a început să se fisureze. Este o întăritură transversală, dar constituie și peretele unui tanc de apă; dacă nu se repară fără întîrziere apa se pierde, iar ruptura poate să crească.

Orice ar spune altcineva, socotesc că-i urmarea unui viciu de proiectare, sau de construcție, sau amîndouă. Vasul, prevăzut pentru o navigație chiar printre ghețuri, e departe de a fi înfruntat solicitările maxime. Cum ne aflăm înăuntrul

anului de garanţie uzual şi prevăzut în contract, constructorul e obligat să găsească remediile. Dar constructorul este un şantier, o instituţie, o societate, pare-se anonimă, nu un om pe care să-l pot apuca astă seară de nasturele hainei şi să-l întreb: „Ce făcuşi, stimabile?"

„Galaţi", fără să fi păţit asemeni, a intrat înaintea noastră la adăpost, într-un fiord al insulelor Faeroe. Ne îndreptăm şi noi într-acolo; mergem toată noaptea cu furtuna din spate, neputincioasă; totuşi, fiindcă avem o rană, fiecare trosnitură a vasului îmi apare amplificată.

Bilanţul, la acest sfîrşit de etapă: am consumat toată latitudinea călătoriei, deci tot spaţiul — pînă la întoarcere rămîne numai timpul în faţă.

Joi, 19. Descoperiri neaşteptate

De la ora 10 sîntem la ancoră în Fundingfiord, primul adăpost care se deschide, către sud-est, îndată ce ai intrat în strîmtoarea Lervig. La cîteva sute de metri văd un perete stîncos, vînăt, posomorît, cu un strat subţire şi năpîrlit de muşchi verzui. Piatra e udă; fire de apă se preling în jos, înspumate, adăugînd peisajului gol culoarea lor albă. De unde atîta apă într-o stîncă golaşă? La creasta care, privită pe hublouri, acoperă cerul în întregime se vede puţină zăpadă; zăpada aici e poate ca roua dimineţilor noastre: se aşază noaptea, iar ziua se topeşte şi udă neîntrerupt versantul, făcîndu-l să semene, împotriva legilor geologice, cu un smîrc de piatră. În duritatea pe care ţi-o sugerează stînca, masivul parcă e pe cale să putrezească, dospind ca pămîntul de baltă.

Ne aflăm într-un golf îngust şi prelung, ancoraţi la jumătatea lui; locul din fund l-a ocupat „Galaţi", sosit înaintea noastră. Vorbim prin radio cu ei, îi privim cu binoclul, la o distanţă de 6—7 cabluri — şi numai atît. Gestul firesc ar fi, într-o zi de răgaz, să mergem acolo sau ei să vină la noi; nu sîntem străini — am avea ce să ne spunem unii altora... La propunerea cuiva, comandantul răspunde că nu e voie să lăsăm barca la apă fără aprobarea autorităţilor locale. Ciudat: dacă un vas străin poate să intre şi să manevreze în fiorduri fără să vestească pe nimeni şi fără să aştepte vreo aprobare, de ce ar fi autorităţile mai riguroase cu o barcă? (Mai tîrziu mi-am dat seama că lansarea bărcii de salvare cu oameni ne-

antrenați de fel la această manevră e foarte anevoioasă; propunerea crea astfel o complicație.)

Cer posomorît, liniște de piatră; nu se simte, nu se aude oceanul; se simte și se aude doar vîntul, din cînd în cînd, în rafale, sfîșiindu-se în crestele stîncoase, de unde cade zdrențuit peste apă, și-o face să fiarbă în dîre clocotitoare. Vasul se rotește lent pe ancoră, cîteva grade într-o parte, cîteva în alta, ca și cum ar căuta unghiul sub care se vede mai limpede peisajul.

O șalupă mare, militară, poate o vedetă de poliție, de pază a coastei, se apropie din fundul fiordului și trece pe lîngă noi, la jumătate de cablu; e limpede că îi interesează prezența noastră aici, dar nu ne întreabă nici de unde venim, nici unde mergem, nici ce facem.

Nu facem nimic; așteptăm dispoziții, care pot să vină de la o clipă la alta.

Mi se pare nefiresc că vasul nu se mai leagănă; musculatura, obișnuită să înfrunte balansul, nu se relaxează, ci stă la pîndă nedumerită, întrebătoare.

Pînă la căderea întunericului, curînd după amiază, mă mut dintr-un bord în altul, încercînd să înregistrez un peisaj cum n-am mai văzut niciodată și care, în simplitatea lui, rămîne inepuizabil.

Iată dar că nu le-am căutat degeaba; insulele Faeroe sînt o realitate, dominantă și durabilă. Cînd s-au ghicit în zarea abia luminată, azi-dimineață, cîtva timp mi-au părut că se leagănă pe valuri, nedefinite geografic, ca o escadră neagră de cuirasate. Mai tîrziu, mergînd încă o milă sau două, s-a văzut că escadra stătea la ancoră și era de piatră. Stîncile s-au desprins atunci din ocean și din neguri, în unghiuri ascuțite și linii drepte, desenate apăsat cu cărbune; erau masive, sterpe, pustii și zdrobitoare, ca o zeitate uitată a Nordului, un Thor prefăcut în stînci, lățindu-se peste ape cu fiecare minut, desfăcîndu-și brațele crenelate și vestindu-ne agresiv că nu putem trece mai departe.

Iar noi veneam să căutăm adăpost!

Insulele Faeroe nu sînt punct de escală decît pentru micile vapoare de pe liniile locale, care fac legătura cu Europa și cu Islanda. Le-am numit „locale“ față de întinderea ocea-

nului; altminteri, o ostfel de linie înseamnă zeci de ore de navigaţie. După *Cartea pilot*, care, cu nenumăratele ei volume, este o enciclopedie completă a tuturor mărilor şi ţărmurilor, pămîntul cel mai apropiat, arhipelagul Shethland din nordul Angliei, se află la 180 de mile; sînt peste 200 de mile pînă la coastele Islandei, iar pînă la ale Norvegiei 300 — drum pe puţin de o zi şi o noapte.

Mai vin să-şi caute adăpost în fiorduri pescadoare nordice — le-am şi văzut pe primele — hărţuite de cicloane, cu vopseaua mîncată de rugină în campanii interminabile, dar acelea fac parte din peisajul la fel de ruginit — nu izbutesc să-i schimbe culoarea şi să-l umanizeze, să-i atenueze asprimea.

Ca un adaos la felul neprimitor cum ni se arăta peisajul, într-un aviz pentru navigatori, staţia radio de coastă anunţa, o dată cu apropierea noastră, că un mic pescador „de 8 tone, de culoare neagră, cu două catarge", a dispărut între fiorduri peste noapte şi cerea asistenţa vaselor care s-ar întîmpla să-l vadă. E adevărat că fusese furtună noaptea; venisem cu ea din pupa, ceea ce nu înseamnă că nu bîntuia şi în prova...

E o datorie a navigatorilor, în faţa căreia nimeni nu şovăie şi în numele căreia se fac uneori sacrificii emoţionante, să dea ajutor vaselor aflate în situaţii primejdioase, pentru a le salva sau a salva cel puţin echipajul. Îndată ce Cornel a comunicat avizul la puntea de comandă, ochii tuturor aflaţi acolo s-au îndreptat spre ţărmurile de piatră. (N-am văzut pescadorul rătăcit peste noapte; şi dacă l-am fi găsit aici, pe ţărmurile nordice, abrupte şi bătute sălbatec de valuri, ar fi fost de mult prefăcut în aşchii, fără putinţă de a salva măcar un om din tot echipajul. Mai tîrziu am aflat, prin radio, că îl găsiseră alţii, în alt loc, unde izbutise să se adăpostească.)

Era ora 8 dimineaţa — nici ziuă, nici noapte. Picasem spre colţul de nord-est al arhipelagului, şi intrarea în strîmtoarea Lervig, pe unde trebuia să ne căutăm drumul, se afla mai la dreapta. Aici, în nord, ţărmurile ţîşnesc vertical din apă, stîncă goală, înnegrită de apă, fără nici o treaptă la bază, fără nici un fir de plajă pe care să poţi pune piciorul, nădăjduind o salvare în cazul unui naufragiu. Deşi nu depăşesc 800 de metri, înălţimile, terminate cu piscuri şi creste ascuţite ca sub o tocilă gigantică, apar zdrobitoare cînd te afli aproape. Sînt

optsprezece insule laolaltă, atît de înghesuite încît de la oarecare distanță par una, grea, dură și inexpugnabilă.

Așa a și fost, la facerea acestei lumi din Atlantic, în era terțiară, cînd din erupțiile vulcanice s-a născut un masiv unic, de bazalturi, un continent fără destulă gestație, avortat în ocean, între două continente adevărate. În mileniile care au urmat și în perioada glaciară a scoarței, vîntul, ploaia, marea și gheața au rupt și fărîmițat bazaltul, aducîndu-l la înfățișarea de astăzi. Așa cum se văd acum pe hartă, toate strîmtorile sînt îndreptate de la nord-vest la sud-est, urmînd direcția dominantă a intemperiilor și arătînd forța acestora, dar arătînd mai cu seamă bătrînețea, zecile de mii de ani ai pietrei.

Căutînd strîmtoarea Lervig, dintre insulele Österö și Kalso (Eysturoy și Kalsoy, cu ortografia locală), am virat la dreapta și am navigat cu precauțiune în lungul barierei stîncoase, confruntînd-o într-una cu harta. Un far singuratic — al cui în această pustietate? — continua să clipească la intrarea strîmtorii și era singura exclamație a unei lumi mute.

De pe o culme, mai departe, cădea de-a dreptul în ocean o cascadă albă, prima dîră de lumină adevărată, erupînd ca pe un ochi de geam, o fereastră îngustă deschisă în piatră; lumina cerului era nesigură, plumburie, și părea că așa are să rămînă, neputînd să se facă ziuă deplină.

Curînd apoi, în acest peisaj cu vegetație puțină, ofilită și moartă, și fără un alt fel de viață, a apărut cea mai surprinzătoare imagine la ora aceea a noastră — un sat, autentic, deoarece îl confirma harta, dîndu-i și numele, Gyögv, aproape impronunțabil. Soarele nu se vedea, chiar dacă răsărise teoretic, și totuși, asupra acelei așezări neașteptate razele lui operau parcă prin refracție, făcîndu-l să strălucească. Era o baie neverosimilă de culori văratice, suplinind lipsa de culoare a vegetației. M-am gîndit că și casele din satele noastre, și din alte sate în lume, sînt colorate, numai că trebuie să concureze cu florile și cu copacii, cu dealurile înverzite, cu pajiștile, cu tot ce învie peisajul. Aici peisajul era ca o pînză de pictură, pregătită pe șevalet, o suprafață uniformă, nevorbitoare — un suport neutru, care să nu intre în lucrarea viitoare, neinfluențînd asupra culorii și subiectului. Subiectul ocupa doar o cîtime din dimensiunile cadrei, o mînă de case, într-o mică depresiune, ca o văioagă, locul pe unde va fi lunecat un ghețar altădată, cizelînd roca primară...

Am privit adesea paleta pictorului, cu vopsele pregătite de lucru, și m-a atras depozitul acela de culoare germinală, pe care apoi l-am văzut, dezamăgit, distribuindu-se pe pînză, fără forțele lor chimice, structurale. Uneori mi-a plăcut mai mult paleta decît pictura.

Aici tabloul nu era gata, nu era nici măcar început, nu închidea nici o neputință, nici o greșeală. Era doar paleta proaspăt alimentată, cuprinzînd toate culorile și toată vigoarea.

Știu că paleta are să rămînă acolo, și restul pînzei nu va fi pictat niciodată. Mai bine așa decît să se dilueze culoarea. Imaginea mă urmărește, acum, după ce a căzut întunericul și ne înconjoară lumina electrică. Nu mă așteptasem, cum nu s-a așteptat Columb să găsească America. Mă stăpînește sentimentul că am făcut o descoperire geografică.

Vineri, 20. Cristina Lavransdatter

La ancoră, în același Fundingfiord; am primit dispoziții: mîine plecăm spre Thorshavn...

Liniște desăvîrșită și foarte puțină mișcare pe apă; pe țărmuri, nici una. Pare că a plecat sau a murit toată lumea.

Cerul noros, atmosfera apăsătoare între stînci, fără orizontul oceanului. Îmi dă o stare proastă nemișcarea, ceva ca un „rău de uscat". Aș vrea să ieșim de aici mai degrabă, chiar dacă afară ne așteaptă furtuna.

Cu harta, cu *Cartea pilot,* cu binoclul pe care am pus stăpînire, îmi continui descoperirile.

Stînca de la nord-vest, apărarea dinspre mare, e ca un trunchi de piramidă, întrecînd de vreo zece ori în dimensiuni cea mai mare dintre piramidele faraonilor. Dincoace de acest parapet, în interiorul fiordului, relieful se îmblînzește, capătă rotunjimi, pînă ce, în fund, ajunge la forma curgătoare, ca o narațiune, a colinelor. De acolo, colinele se duc mai departe, călătorind lin către zări. Șerpuiește și un drum o dată cu ele și duce undeva, dar harta nu spune unde, și nici nu poți bănui dacă spre o așezare de oameni, cum duc toate drumurile; nici ieri, nici azi n-a venit nimeni dintr-acolo.

Către sud-vest descopăr la creastă o linie de înaltă tensiune, cu stîlpi de beton, o lucrare făcută să țină multă vreme... Să țină în viitor, sau în trecut? Unde se duce, de unde vine? Convii, cu rațiunea, că undeva, pe aici, trebuie să fie o sursă de energie electrică, probabil o hidrocentrală. Dacă drumul neumblat nu duce nicăieri, curentul trebuie să ducă undeva unde sînt oameni; poate la Thorshavn; am să-l văd mîine.

În fundul fiordului e un sat mai mărișor; numără vreo douăzeci de case, la gura unei văi, orientată în așa fel că nu i se vede decît intrarea; ar părea că mai sînt și alte case înăuntru, printre coline. Culorile lor apar la fel de numeroase și de vii ca în satul de ieri, dar îmi stăpînesc încîntarea; un lucru uimitor trebuie descoperit doar o dată. E un sat, descoperit de alții... După harta englezească de navigație, se numește Funding, ca și fiordul. După harta locală, Funningur. Această hartă, cu numele localităților, insulelor, strîmtorilor și fiordurilor este primul nostru dicționar de limbă faeroeană; nici nu vom avea altul.

Un sat în fața căruia ancorezi după douăzeci de zile de navigație, dintre care unele cu furtună, îți oferă măcar alt decor decît al mării; dar îți mai prilejuiește gîndul că sînt acolo oameni, nu cei pe care îi vezi toată ziua. Trebuie să fie în casele acelea o odaie unde se face focul seara și unde se aprinde lumina, asupra mesei pregătite de cină. Și este, desigur, o femeie, gospodina, mișcîndu-se pe lîngă vatră, cu obrazul aprins de flacăra focului sau de altă flacără, privind pe furiș, și totuși fără sfială, spre colțul unde s-a așezat musafirul. Musafirul ar fi omul venit de pe mare, și stă cu vaporul lui la ancoră, dar merge pe mal cu închipuirea pentru o astfel de seară. Poate sînt și fetele gospodinei, întrunite cu ale vecinilor, care au venit și ele să vadă străinul, și șușotesc între ele, și chicotesc cu mîna la gură...

În fața satului a ancorat „Galați" cu dreptul primului venit, în acest caz, indiscutabil. Dar de ce l-aș ține de rău? Avem și noi un sat, pe țărmul din fața stîncii inabordabile, și numai la cîteva cabluri distanță.

Sînt îmbibat de atmosfera scandinavă; citesc tocmai acum, pe apucate, dar fără să pierd șirul sau tonalitatea, *Cristinne Lavransdatter* de Sigrid Undset. Astfel, călătoresc cîteva ceasuri pe zi în Norvegia medievală a eroinei pătimașe, nechibzuite și exaltate. Eroina nu era născută la anii 800 sau 900,

cînd norvegienii au populat locurile pe care le descopăr astăzi, dar s-ar putea să aibă strămoși comuni cu ai unei familii de-aici, din satul de-aproape. Altfel, cine i-ar fi dat satului numele Eldevig, adus peste mare din patria Cristinei Lavransdatter?

N-am luat cartea cu mine știind că merg în atmosfera ei scandinavă. O am întîmplător, dar datorită ei, ceva aici mi se pare cunoscut mai de mult, și dacă aș debarca și dacă aș trece pragul unei case n-aș fi nici dezorientat, nici nu m-aș socoti un intrus. Cristina, fiica lui Lavrans, s-ar înclina adînc și mi-ar arăta locul unde să mă așez; bineînțeles, lîngă vatră.

E noapte neagră și plouă, o ploaie rece, acidă și corosivă; dacă nu poate să roadă tabla punților, protejată cu minium de plumb, sapă ceva în suflet; nu mă tem — nu-i nociv. Fericirea nu-i umană dacă nu cuprinde puțină neliniște, puțină îndoială, puțină tristețe.

Sîmbătă, 21. Ploaia insulelor Faeroe

Am ridicat ancora la ora 11,30, iar acum străbatem strîmtoarea Lervig, ca să ieșim în mare, pe la sud-est, de unde ne vom îndrepta spre Thorshavn, la sud; n-avem de mers mult.

Pe dreapta, fiordurile se înșiră unul după altul, ca niște boxe construite anume pentru adăpostul vapoarelor. În primul stă cuminte un trauler de tonaj mijlociu, cu vopseaua roasă de rugină; pe punți nu mișcă nimic, nici pe maluri, nici în satul din fund. E și aici un sat, ceva mai întins, poate un tîrg; e și el colorat, apare ca o paletă nealterată și neviciată, pe pînza cenușie, pregătită pentru pictură. Domină roșul, galbenul, verdele, albastrul, portocaliul și negrul... Înșiruirea pornește din dorința exactității, dar constat în ea un scrupul inutil; nu sînt cu totul sigur că ar lipsi violetul; s-ar fi putut spune deci: domină tot spectrul. Asupra cui? Asupra lui însuși, într-o concurență care atrage ochiul pînă îl zăpăcește. Cred că de la o vreme, prelungind contemplarea, s-ar putea să vezi numai alb, ca pe discul lui Newton.

Nu-i nevoie să mă gîndesc de ce își pictează oamenii satele cu vopsele care, desigur, sînt costisitoare, aducîndu-se de de-

parte. Din clipa cînd am intrat în fiorduri n-am văzut decît stîncă stearpă, iar în interior, pe coline, numai mușchi uscat sau iarbă ațoasă — vegetație timidă, săracă și nesatisfăcătoare pentru nevoia și aspirația omenească. N-am văzut un copac sau măcar un arbust, o tufă cît de firavă, care să presupui că la primăvară are să înverzească.

Mă uit pe o pagină documentară, unde scrie că în Faeroe cresc plante „cu flori", în număr de vreo patru sute de specii. Afirmația e științifică și aparține botaniștilor, care despică firul ierbii în șaisprezece. Poate undeva, cîteodată, să înflorească în mijlocul mușchiului sau al ierbii nu știu ce plantă minusculă, și alături alta, cu două petale în plus, pe o colină îndepărtată încă una, cu o petală în minus, pe insula vecină ceva care să se deosebească printr-o frunzuliță sau printr-o nuanță — și așa mai departe, pînă la cifra anunțată. Cred în cifrele cercetătorilor, dar mă îndoiesc că ele ar putea să coloreze peisajul. Singurele culori rămîn ale caselor, și înțeleg stăruința oamenilor de a le păstra vernisate; pentru privirea amorțită, pentru sufletul consternat de cenușiul și pustietatea decorului, ele acoperă, ca oazele din deșert, o nevoie afectivă și una organică.

Un ceas și mai bine navigăm prin strîmtoare, ca pe o șosea asfaltată, într-o trecătoare stîncoasă; în pereții de bazalt, roși de vînt și de apă, se văd tufuri vulcanice și infiltrații de naturi diferite, roci pe care nu pot să le identific — poate și pămînt în straturi sărace. O grotă, în parte imersă, cu deschiderea nu mai mare decît e nevoie să pătrundă o barcă, sugerează așa de lugubru trecerea spre lumea cealaltă, încît te aștepți să zărești ieșind de acolo luntrea lui Caron. Nu ne privește — n-avem monedă locală, și Caron, primul armator închipuit de oameni și primul cioclu cu plată, nu duce pe nimeni fără parale.

Satele se succed la distanțe mari unul de altul, totdeauna strălucind de culoare, deși cerul e îngroșat de nori, iar atmosfera umedă și opacă. În jurul caselor sau pe țărm, nicăieri, nu se văd oameni. Se vede în schimb, cînd și cînd, cîte o barcă traversînd strîmtoarea, prin fața noastră, fără să-ți dai seama de unde a plecat și unde vrea să răzbată. Dar or fi ale oamenilor de-aici, sau fac parte din flota dui Caron?

Puțin înainte de a ieși în ocean, al cărui suflu îl simțim de departe, o linie de înaltă tensiune trece pe deasupra strîmtorii; nu-i cea din Fundingfiord, altfel orientată. Proporțiile ei,

pilonii de fier, masivi și înalți, care se pierd la creste, ar vesti în apropiere o zonă industrială; dar nu există nici o industrie însemnată în părțile acestea, ca nicăieri în Faeroe de altfel. Pilonii și cablurile groase, atîrnînd deasupra apei, sînt parcă o anticipație, o jalonare a viitorului, pe o planetă nouă, sumbră, unde mai tîrziu au să apară și oamenii.

Am ieșit în ocean și am pus capul la sud, spre Thorshavn; vom ajunge în port peste o oră. E un oraș; acolo, negreșit, vom întîlni oameni, ba încă de pe planeta noastră, dacă am admis că insulele Faeroe sînt o realitate.

La drept vorbind, am văzut doi oameni ieri, cînd stăteam la ancoră în fața satului Eldevig. Privind cu binoclul, am putut să văd acolo toate detaliile: ogrăzile, pereții, acoperișurile, hornurile, ușile, ferestrele... Nu s-a deschis, cît am căutat un semn de viață, nici o ușă, nici o fereastră. Dar satul îl cunosc așa de bine, încît am impresia că am debarcat și m-am bucurat de ospitalitatea localnicilor, cum visam aseară, la ora imaginației. Care localnici? Satul, mai degrabă cătun, avea nouă case, fiecare altfel colorată și fiecare cel puțin cu două culori. Mai era o biserică micuță și un cimitir cu trei cruci. Oare oamenii de aici — m-am întrebat — se duc să-și dea ultima suflare în altă parte, în locuri ascunse, avînd pudoarea morții, ca elefanții bătrîni? Sau cimitirul adevărat este oceanul, cel de pe uscat fiind o mică rezervă a lui?

N-am văzut nici animale, nici păsări în jurul gospodăriilor, unde nu mișcă nimic. Ceva mai încolo erau cîteva ogoare, pustiite în acest anotimp, ca niște brazde de flori sau ca niște mici loturi experimentale; nu știu ce-ar putea să crească pe ele în anotimpul cel bun, și mai ales ce cantități. Un pumn de cartofi, unul de porumb... Dacă ar fi fost și casele mai mici, aș fi zis că satul, cu ogoarele lui, aparține celor șapte pitici, avînd două locuințe de rezervă, pentru Albă ca Zăpada și pentru o necunoscută soră a ei.

Am văzut bărci de pescari la Eldevig, legate la țărm; am văzut altele, în larg, spre ocean. N-am observat cînd pleacă sau cînd vin; parcă s-ar feri. Ieri pe la prînz s-a ivit un pescador și s-a apropiat de un debarcader înalt, cu trepte de piatră pînă la fața apei, unde am socotit că o să acosteze. Priveam atent manevrele, zicîndu-mi că de data asta am să văd măcar un om debarcînd. Pescadorul însă s-a strecurat pe lîngă

treptele de piatră și a dispărut după o stîncă, dînd impresia că intră tîrîș într-o grotă de unde un drum subteran o să-i scoată pe oameni în altă parte; n-am descoperit nici o mișcare timp de un ceas, cît a stat vasul acolo. Pe urmă s-a ivit pupa lui neagră, ca un gîndac care iese la lumină trăgîndu-se de-a-ndăratelea, și pescadorul a plecat iarăși. Pe cine a adus, pe cine a luat, n-am să știu niciodată.

Tocmai în clipele acelea, cînd urmăream intrigat mișcările misterioase ale vasului și scăpasem din ochi restul, au apărut doi oameni, urcînd colina din marginea satului. De unde veneau? Dintr-o casă, din pămînt, sau din văzduh? La case nu mișca nimic — stăteau ca și mai înainte, cu ușile ferecate.

Erau doi oameni înalți, slabi și cred că bătrîni, cu umerii cam aduși, îmbrăcați în negru de jos pînă sus. Cum urcau colina cu pași egali, negrăbiți, fiecare părea umbra celuilalt, amîndoi ducîndu-se... Încotro, dacă nu către infinit?

Curînd a început să plouă, s-a lăsat peste ei o cortină zdrențuită de vînt și nu i-am mai văzut. Pe coșurile caselor, în Eldevig, ieșea fum, din cînd în cînd; era totuși acolo și cineva viu.

Azi n-am putut să mai descopăr nimic pînă la ora cînd am pornit.

Acum, în ocean, după ce am văzut alte sate și o să vedem un oraș, îndată, Eldevig, cu ogoarele lui ca pentru pitici, cu casele colorate ca în filmele cu desene animate — și Fundingfiord, cu trunchiul de piramidă de la intrare, îmbrăcat în fire albe de apă, cu linia de înaltă tensiune, ducînd curent electric spre o lume inimaginabilă, îmi apar ca o obsesie, care mă urmărește parcă nu de ieri, ci de altădată, de cînd priveam insulele Faeroe pe hartă și citeam despre ele prima legendă nordică, prima *saga*. În mijlocul tuturor imaginilor obsedante rămîn însă cei doi oameni, purtînd cu ei întreg peisajul, întreagă pustietatea aceea lunară, fără să fie albă, și mergînd liniștiți — încotro?... Oare or fi ajuns?

Sub cerul care a rămas tot timpul posomorît, cu oceanul vînăt, dar liniștit, la ora 14 intrăm în rada Thorshavn.

Orașul se află pe țărmul de sud-est al insulei Streymoy (375 kilometri pătrați, 11.000 de locuitori), cea mai mare din grup și aflată cam în centrul arhipelagului. În partea aceasta,

ţărmurile coboară în pante line spre ocean, neamintind prin nimic coastele lăsate în urmă, la nord, aşa de abrupte şi de aspre. Pierzîndu-şi sălbăticia şi nepunînd altceva în loc, fiindcă rămîne tot gol şi cenuşiu, peisajul apare şters; nu mai înspăimîntă, ci plictiseşte; nu mai e nici măcar dezolant, ci banal.

După o statistică mai veche, aflată la îndemînă, oraşul numără 3.600 de locuitori. *Cartea pilot*, mai recentă, rectifică: 6.000. Primul pe care îl întîlnesc — în sfîrşit, un om! — e pilotul de port. Soseşte cu şalupa, fără să se lase aşteptat, şi se agaţă de scară. Se va înţelege cu ce curiozitate indiscretă îl urmăresc: e primul om autentic în această ţară aşa de îndepărtată — primul pe care îl pot privi de aproape.

Înainte de a descoperi omul, văd un sac de stofă groasă, albastră, culoarea marinei, cu patru apendice, care la un costum bărbătesc ar însemna mînecile hainei şi cracii pantalonilor. Ansamblul, bine cusut, să nu crape, e îndesat cu cîrnaţi — un magazin de mezeluri. Undeva, totuşi, cusătura a plesnit, lăsînd să ţîşnească un jambon roz şi gros, de o formă mai altfel şi cu unele adaosuri, cum ar fi două urechi, un nas, o gură, iar deasupra o şapcă marinărească . . .

În timp ce mîinile, cu degetele ca nişte debreţini, se apucă de balustradă, pe care sacul îndesat trebuie s-o escaladeze, fundul abia e la jumătatea scării, şi parcă nu are tendinţa să urce, ci să se ducă în jos.

După cele două siluete aşa de neclare, după două zile cît oamenii de aici mi s-au părut că există numai în stare de somnambulism sau de fantome, apariţia aceasta de carne tocată şi îndesată, de şunci, cîrnaţi şi jamboane te derutează. Dar instinctul îmi spune că nu acesta e tipul omului din Faeroe; într-un peisaj aşa de aspru, cu aşa de puţină vegetaţie şi cu prea puţin soare, oamenii trebuie să fie mai famelici.

Pe puntea de comandă, în faţa uneia din ferestre, a treia din babord, se află o măsuţă pliantă, legată de perete cu balamale. Pe ea se ivesc, o dată cu pilotul, care-i un musafir, paharul cu coniac şi aperitivul de rigoare, înlocuind pîinea şi sarea, semnul mai vechi de bună primire.

Acesta a fost protocolul neschimbat şi la Gibraltar, şi în Bosfor, şi în mişcările noastre pe Dunăre, ori de cîte ori am avut un musafir.

Marinescu a primit instrucţiuni din vreme, dar, în afara

instrucțiunilor, există în el ambiția profesională de a face treaba cum se cuvine. Cînd apare cineva străin, se îmbracă de ceremonie: pantalon negru, cămașă albă, papion și diner violet, probabil uniforma restaurantului bucureștean unde a lucrat înaintea plecării.

Pilotul înregistrează cu ochii apariția coniacului, dar nu se atinge de el; face un semn vag, care ar putea să însemne „Nu mă interesează!“ sau „Să-l lăsăm la urmă; mai întîi, datoria!“

Începem manevrele de intrare în port, de acostare. Urmează să tragem chiar la digul care apără bazinul spre ocean, cea mai lungă dană disponibilă; are 90 de metri lungime, iar vaporul nostru 95; vom sta cu prova afară.

Vîntul bate exact în lungul digului, și, cum ne împinge din pupa, manevra, executată cu dibăcie, poate să ducă la o acostare spectaculoasă, ceea ce ar fi bine, fiindcă pe chei au și apărut zeci de oameni, care privesc, ne așteaptă și, desigur, nu sînt străini de marinărie.

Venim deci cu vîntul din pupa, poate cam prea vitejește; la capul digului se aruncă ancora din tribord... Restul ar trebui să urmeze de la sine și să se sfîrșească în cinci minute, spre admirația spectatorilor. Cu cîrma „banda dreapta“, vaporul se rotește pe ancoră, ca un cal la coardă, și începe să se apropie de chei, datorită inerției; la nevoie va primi puțin ajutor din partea motoarelor.

Dar pilotul nu și-a pregătit oameni de port care să prindă parîmele, sau nu i-a instruit bine. Trec cîteva minute de tratative pînă cînd cineva să apuce parîma noastră din prova, aruncată a doua sau a treia oară, și s-o lege, aproximativ, de o bintă și mai aproximativă. Între timp, vaporul și-a pierdut poziția cea mai bună; nu-i nimic, se remediază cu motorul. Însă în clipa cînd elicea intră în funcțiune, legătura de la chei se desface sau se rupe, prova iese afară și cade sub vînt; ne rotim, îndepărtîndu-ne de chei cu repeziciune...

Manevra, reluată în condițiuni neconvenabile, cu ceva învălmășeală, cu destulă nervozitate, se prelungește de data asta o oră și treizeci de minute.

Intrarea în Thorshavn a fost cam stîngace.

Dar în acea oră și jumătate am avut timp să privesc portul și mișcarea de pe chei, stîrnită de sosirea noastră.

*

Thor e o veche zeitate scandinavă, iar *havn* înseamnă port. Numele orașului s-ar putea traduce: „Portul lui Thor". Nu e de mirare ca urmașii vikingilor să-și socotească zeitățile navigatori.

În bazin, care-i un golf natural cu cîteva amenajări, între altele digul unde am acostat noi, n-ar putea să intre vase mai mari de 4—5 mii de tone, iar dacă ar fi trei din acestea, greu s-ar mai găsi loc pentru cîteva mai mici.

În larg, la 2—3 mile, o insulă prelungă, Nolsoy, printre cele mai mici din arhipelag, apără portul de furtunile venite dinspre est, făcînd din el un adăpost destul de bun, pe orice timp. Orașul, așezat în amfiteatru, pe coline, coboară pînă pe chei și înconjoară bazinul pe trei laturi, dîndu-i un caracter foarte central și foarte intim. Din port pînă în oraș nu-i de făcut ceea ce se cheamă „un drum". Străzile se continuă și se confundă cu cheiurile; bărcile, șalupele, remorcherele, vapoarele fac parte din decorul citadin; bazinul e ca un loc de parcare, ceva mai întins decît unul obișnuit, pentru automobile.

Casele sînt tot colorate, însă nu mai au nici luciul, nici pitorescul satelor minuscule; se află printre ele și cîteva imobile severe, ca să nu spun hîde; datorită lor, basmul din strîmtori se transformă în oraș.

Plouă din clipa cînd am început manevrele de acostare. Pe chei, îmbulzeala crește, apoi se menține; nimeni nu se ferește de ploaie, care este, presupun, o condiție locală, cunoscută și acceptată de toată lumea. Plouă prea mult, probabil, asupra orașului ca ploaia să întrerupă măcar parțial activitatea oamenilor sau să le schimbe programul.

Vin multe automobile, făcîndu-și loc prin mulțime; mi se par prea numeroase pentru un oraș așa de mic; pe urmă îmi dau seama: majoritatea sînt taximetre, care se duc și se întorc repede, cu alți oameni, făcînd impresia că și ele sînt altele, dintr-un parc inepuizabil.

În mulțimea de pe chei, nici o uniformă.

Spre deosebire de pilot, oamenii sînt mai degrabă firavi și palizi, așa cum mă așteptasem; au ceva din tipul nordic, dar nu înălțimea. Sînt îmbrăcați modest și mohorît, poate din cauza ploii. Femeile, cîte au venit, poartă pantaloni sau tre-

ning; totuși nu se confundă nici o clipă cu bărbații, privite chiar de la oarecare distanță și de sus, de la puntea de comandă. Aici, ca oriunde, le va trăda ceva care-i numai al lor — atitudinea, mișcarea sau altceva, impalpabil — o emisie enigmatică.

Așa cum stau pe chei, în ploaie, cu îmbrăcămintea neconvenabilă pentru o femeie care vrea să-și arate farmecul, nu seamănă nici cu Ingrid Bergman, nici cu Greta Garbo, și totuși simt că stîrnesc în cei din jurul meu un fel de fierbere; recepția undelor enigmatice e mai clară cînd vii de pe mare...

Sosesc vameșii, doi sau trei — nu-mi dau seama bine în învălmășeala de la scară. Pilotul, așa de rezervat la început, și-a consumat coniacul, a mai băut un pahar, și acum nu se îndură să plece. I se mai toarnă. Ne-a informat că vama este foarte severă în ceea ce privește băuturile. În Faeroe se aplică prohibiția alcoolică (mai exact, un fel de raționalizare), și din această cauză există tentația contrabandei.

Cunosc istoria prohibiției alcoolice în Statele Unite, cu toate dezbaterile și cu toate urmările, dinaintea începutului pînă după desființare, așa că nu-i nevoie să cer alte informații. Am să aplic un corectiv etnografic, istoric și geografic și-o să estimez situația, cu o aproximație acceptabilă.

Pilotul a mai căpătat un pahar de coniac; e un motiv să ne poarte dragoste și să-și amîne plecarea.

Vameșii sînt de tipul bavarez — dar mai domoli și mai blînzi: blonzi, grași, ca niște consumatori de crenvurști, cartofi și bere. Au pielea obrazului subțire, feminină, de culoare roză, puțin sîngerie. De la început ne poftesc să declarăm fiecare băuturile personale. Mircea Stănescu, avînd prin regula de la vapor și funcția administrativă a aprovizionării, cu toată scriptica derivată, face o listă; mă înscriu onest și naiv, fără să scad nimic.

Între timp, vameșii cu comandantul s-au instalat în careu, unde încep formalitățile; nu știu exact în ce constă. Pilotul se învîrtește pe la uși; mai capătă un pahar de coniac — o să doarmă aici. Vameșii însă preferă vinul. Li se aduce vin de Murfatlar, în sticle de trei sferturi, tronconice — formă pretențioasă, ca a flacoanelor de parfum. Admiră și băutura, și recipientul. Unul din ei, cred că șeful vămii, spune, învîrtind pe toate părțile o sticlă goală, că ar vrea să-și facă din ea...

o lampă. Mi-e imposibil să înțeleg cum. Comandantul i-o oferă numaidecît și-l poftește pe Marinescu s-o învelească în hîrtie. Asta înseamnă a face „pe niznaiul"! Vameșul tînjea după una plină!

În mod cu totul neașteptat, am scrisori. Intrarea noastră la Thorshavn era anunțată pentru sfîrșitul anului; pînă atunci mai sînt patruzeci de zile. Din oamenii care țin la mine, unii s-au grăbit sau poate n-au avut răbdare. Mă tulbură... Au cîștigat în competiția afecțiunii.

Dar iată că vameșii, cu lista băuturilor pe masă, cu paharele printre hîrtii, ne anunță, în timp ce continuă să ne consume vinul, că trebuie să depunem toate sticlele spre sigilare. Știu, așa se obișnuiește — vom rupe sigiliile după plecare, dar credeam că, date fiind relațiile speciale, dată fiind calitatea Murfatlarului, n-o să ducă exigența pînă la capăt.

Nu mă supără decît faptul că trebuie să stric amarajul și să port sticlele de colo pînă colo. Și-apoi, treaba e umilitoare, cînd ei, alături, beau fără sfială. Poate că dacă șeful vămii ar fi căpătat sticla plină și-ar fi imaginat o lampă mai frumoasă și ne-ar fi lăsat în pace.

Deși ploaia se întețește, vin mereu oameni, pe jos sau în automobile, și forfotesc prin fața scării; nu pot să urce, spre a vizita vasul — nu s-a terminat revizia vamală.

Cu toată ploaia, din ce în ce mai deasă, am merge în oraș — e așa de aproape! — măcar să punem piciorul pe uscat, să absorbim aerul unei lumi unde nimeni din noi n-a mai fost pînă astăzi. Ce să mai adaug? Că o să stăm aici numai cîteva zile și probabil n-o să mai venim niciodată? Că fiecare oră pierdută n-are cum fi cîștigată? Nu putem debarca; nu s-au terminat formalitățile: mai sînt de consumat două sticle.

Cineva îi șoptește comandantului că echipajul așteaptă și ar vrea să debarce. E așa de ușor de înțeles! Da, ce să mai adaug?

Comandantul însă, după atîta revizie vamală, se află în acel stadiu de fericire cînd crezi că e fericită toată lumea și nimeni nu mai are vreo nevoie. De ce să te duci în frig și în umezeală, cînd pe vapor e cald și așa de bine?!

— Ce să mai plecați? zice. Nu vedeți cum plouă?

Plouă, într-adevăr, dar ca să întîlnim ploaia asta, care o să fie altfel mîine sau n-o să mai fie, am făcut peste 5.000 de mile!

Ploaia insulelor Faeroe...

Duminică, 22. Explorare

Revizia vamală, aseară, a ţinut pînă la ora 21,30; în cîte sticle a constat, o şti Marinescu; el manevrează tirbuşonul. Mai clar trebuie să ştie secundul, care este dator să semneze un bon de ieşire, pentru descărcarea cambuzierului...

Forfota pe chei s-a prelungit pînă tîrziu; cu toată ploaia, continuau să vină oameni şi automobile. Cei interesaţi să vadă vaporul au fost mai devreme; acum veneau cei interesaţi de băutură, mai ales tineri. Timonierul de la scară a avut nevoie de ajutoare ca să le respingă năvala, nu prin luptă însă, ci prin persuasiune. Fiind sîmbătă seară, tinerii doreau să petreacă neapărat, şi era foarte greu să-i convingi că n-avem nimic de băut, că am intrat în port cu alte treburi, nu spre a face negoţ cu alcooluri.

Vaporul fiind cu babordul la chei, şi cabina mea aflîndu-se în partea cealaltă, spre interiorul bazinului, am fost scutit de hărmălaie. Totuşi, simţind rumoarea, pe la ora 23 m-am dus la scară; doi tineri, un băiat şi o fată, de optsprezece-nouăsprezece ani fiecare, înalţi, slabi, uzi de ploaie, semănînd unul cu altul, să-i crezi frate şi soră, vroiau să pătrundă neapărat pe vapor şi să bea whisky, de parcă aici ar fi fost bar de noapte. Paloarea feţelor, cu pielea aproape străvezie, era maladivă, iar insistenţa lor părea vicioasă.

Văzîndu-mă, după ce nu avuseseră nici un succes cu timonierul, s-au repezit spre mine, ca spre salvatorul de ultimă oră. În ochii lor, aprinşi ca de febră, se citea în acelaşi timp speranţă şi dezamăgire, încăpăţînare şi oboseală, implorare şi furie. Însoţind vorba cu gestul, m-au făcut să înţeleg că vor whisky, la început o sticlă, apoi o jumătate, apoi un pahar, jumătate de pahar, un deget, o picătură...

Au coborît scara neconvinşi, oprindu-se la fiecare treaptă şi

tot întorcînd capul în urmă, așteptînd poate să sfîrșim această glumă a refuzului fără justificare.

Mai erau vreo trei automobile pe chei, stropite de zloată; înăuntrul lor, prin geamurile aburite se vedeau neclar siluete, printre ele parcă o fată cu părul ud căzîndu-i pe spate. Nici ocupanții automobilelor nu vroiau să plece, nădăjduind poate să apară cineva cu o sticlă de băutură. Lîngă far la capătul digului, unde este legată parîma noastră din prova, o fetișcană în trening se învîrtea năucă, într-un fel de joc al uitării de sine. Presupun că pe la hublourile noastre erau oameni s-o adulmece, și dacă împrejurările ar fi îngăduit, cred că ea se afla de mult în starea care-i îngăduia să se lase adulmecată de oricine.

După cum aflu, tevatura pe chei a ținut pînă la ora 2, cînd au plecat toți întîrziații și n-a mai venit nimeni.

Primul om cu care am dat ochii astăzi, de dimineață, a fost pilotul. Nu, n-a rămas aici peste noapte, dar a venit cum s-a luminat de ziuă. N-are nici o treabă cu noi, totuși se plimbă de colo pînă colo și așteaptă. Parcă n-ar ști că băuturile sînt la popreală.

Băuturile și țigările fiecăruia au fost îngrămădite în micul birou al ofițerilor de punte, sub ochii celui mai tînăr dintre vameși, care apoi a pus sigiliu la ușă; în sfîrîitul cerii, mi s-a părut că oftează.

În fumoar, reprezentantul Lloyd-ului, societatea de asigurare, studiază planurile vasului, în prezența secundului și a șefului mecanic, urmînd să avizeze asupra măsurilor care trebuie luate pentru remedierea stricăciunilor și preîntîmpinarea altora. Tot astăzi se vor duce tratative cu șantierul local, și mîine, luni, vor începe reparațiile.

De dimineață am explorat orașul, încercînd nu doar să-l văd, ci să-l și aflu. Sîntem primul vapor românesc în Faeroe, primul echipaj român care debarcă la Thorshavn. Cei dintîi pași pe chei, pe pămînt stabil, după douăzeci și cinci de zile de navigație îmi stîrnesc o tulburare organică, un fel de fierbere a mușchilor și articulațiilor, care simt spațiul; mișcarea, încă timidă, are în ea o anumită fermitate — calci mai apăsat, repunînd stăpînire pe solul căruia îi ești destinat de la naștere.

Oricît ar iubi peisajul mării și călătoria pe ape, omul nu va deveni niciodată o ființă amfibie. După ce a descoperit oceanele, el s-a întors la casa lui terestră și a început meditația: marea este o nostalgie, pămîntul rămîne o nevoie imutabilă.

După ploaia de astă-noapte, atmosfera s-a limpezit, a ieșit chiar soarele, care dă o lumină trandafirie. Aerul e curat și puțin aspru, întocmai ca în diminețile noastre de toamnă după ce a căzut prima brumă.

Portul e înțesat de vase, nici unul mai mare de 1.000 de tone, cargouri sau pescadoare. Nu se vede nici un trauler, ceea ce mi se pare inexplicabil într-o țară unde pescuitul rămîne îndeletnicirea principală. Sînt și vase de lemn, de forme anacronice, cu adausuri inestetice și nemarine. Probabil circulă numai între insule; nu le cred în stare să înfrunte oceanul. Toate, chiar cele de 100 de tone, oricît ar fi de cîrpite și de mizere, au radar, unele chiar cîte două, după cum dovedește prezența antenelor.

Spre fundul bazinului, lipsit de amenajări, terminat cu o plajă pietroasă în fața primelor magazine ale orașului, stau la ancoră, îngrămădite, zeci de bărci, toate albe și de un model unic, meritînd, ce-i drept, reproducerea într-o serie oricît de mare. Alte zeci, dacă nu vreo sută, sînt trase pe mal, astfel că le pot cerceta de aproape.

De 5, 6, 7 și 8 metri lungime, toate păstrează forma scandinavă, așa de oceanică, rămasă de la vikingi și modernizată de Colin Archer, acum cîteva generații.

Desigur că le privesc cu ochiul țiganului lingurar, dar sînt încredințat că forma lor ar atrage orice privire, în tot atîta măsură cît ar atrage-o ceea ce se cheamă o operă de artă, fiindcă nu-i mai puțin plastică. Cu chila lor lungă și dreaptă, cu pupa ascuțită, cu liniile robuste și în același timp armonioase, prelungi, fine, aceste bărci sînt turnate, mulate după forma de val a Atlanticului.

Dacă n-ar fi bătaia de cap cu îmbarcarea și mai ales dacă alții m-ar înțelege fără să dau explicații, aș vrea să cumpăr o asemenea barcă, fie chiar una ruinată. Ar fi, ce-i drept, o amintire cam voluminoasă, însă ar merita să fie transportată, fără un scop practic, numai fiindcă are în liniile ei o bună parte — și poate partea cea mai bună — din istoria navigației. Aceste bărci au descoperit insulele Faeroe, unde mă aflu astăzi; tot ele au descoperit Islanda, și probabil chiar coasta

Canadei. Ar mai putea și astăzi să descopere un țărm unde nu merg vapoarele. Dar cine ar admite că pe o astfel de barcă se poate face înconjurul lumii? I-ar trebui numai oamenii care să i se încredințeze. Căci ea, cum spune Kipling, n-ar fi niciodată mai prejos decît echipajul.

Străzile, curate după ploaia de astă-noapte, sînt goale, deși se apropie ora 10. Dacă aseară petrecerea a fost generală, înțeleg că orașul se odihnește.

Am prilejul să-l cercetez în liniște, lăsînd pentru mai tîrziu cercetarea oamenilor, cînd au să iasă pe stradă. Străzile, înguste și destul de întortocheate, dovedesc lipsa unui plan prealabil; orașul a crescut la întîmplare, adaptîndu-se colinelor, și luînd astfel înfățișarea unei mici localități alpine, de vilegiatură. Oricare ar fi direcția aleasă, urci sau cobori, într-un tangaj care repetă, cu încetinire, tangajul oceanului.

În afară de un spital nou, la marginea orașului, spre sud, de cîteva construcții în port și de clădirea băncii, în centru, pot să mai fie cîteva case de zidărie, de beton sau piatră. Restul, pretutindeni, numai lemn, cu pereții exteriori îmbrăcați în tablă subțire, ușor profilată. Într-un ținut nordic, metoda pare derizorie și poate să-ți ceară compătimire pentru traiul oamenilor. Însă iarna în Faeroe e mult mai blîndă decît și-ar putea închipui cineva venit de altunde, cu impresia dinainte făcută despre aceste latitudini înalte. (De-aici pînă la Cercul Polar mai sînt doar 4 grade, de două ori drumul de la București la Constanța.) Și totuși, datorită acelui vestit curent al golfului — Golfstream —, mișcare de apă caldă pornită de la latitudinea Mexicului, media temperaturii în lunile reci este de plus 3 grade la Thorshavn, nu mai frig decît în iernile Mediteranei. Golfstreamul devine astfel un calorifer prodigios pentru nordul Atlanticului. Mai corect, este un termostabilizator gigantic, fiindcă oprește salturile mari ale termometrului. Iernilor așa de blînde le urmează veri răcoroase, a căror temperatură medie abia depășește plus 10 grade. Temperaturile limită sînt, ce-i drept, mai distanțate; s-au înregistrat la Thorshavn minus 14 grade într-o iarnă și plus 25 într-o vară excepțională. Nu-i ispititor, orice s-ar spune. Aici nu trăiesc șopîrlele, care simbolizează voluptatea de a te lăsa în voia soarelui.

Va fi imposibil, în cîteva zile, să-mi dau seama care-i în

adîncul ei firea oamenilor născuți într-o astfel de climă. Dacă lipsesc arșița și gerul, cum se mai nasc impulsurile inimilor? E cu putință să se trezească în ele temperaturi lipsite de corespondență în afară?

În această zi fără neguri și fără ploaie, cum sînt rare aici zilele, cu această lumină aproape ireală, venită parcă nu de la soare, ci dintr-un bazin secret de poezie, oamenii stau în case, conservîndu-și paloarea. Abia pe la ora 11 apar primii, dar sînt deocamdată copiii, însoțiți de bone sau de cîte o femeie bătrînă. Nu fac gălăgie, nu se joacă, nu zburdă — merg gravi la plimbare, ca niște persoane mature.

Ce s-o petrece în case la această oră? Ferestrele sînt peste tot prea sus ca să-ți poți arunca o privire înăuntru, printre perdele; și aș avea dreptul să văd — n-ar fi o indiscreție, ci o explorare. Pentru început descopăr flori, în glastre, la aproape toate ferestrele; sînt firave și palide, dar reprezintă o intenție. O înregistrez, ca pe o fișă de primă însemnătate, alături de culorile caselor.

La prînz, cînd mă îndrept spre vapor, pentru masă, descopăr și oameni. Pe 100 de metri ai străzii principale, număr vreo zece. Dar din ei, șapte sînt ai noștri.

Un garaj de taximetre închiriază automobile, cu ziua sau cu ora. Prețul, fără să fie derizoriu, e acceptabil. În schimb se triplează dacă pe lîngă automobil ceri și șoferul. Iată o altă fișă: mîna de lucru e mult mai scumpă decît mașina.

Ne-am grupat cinci inși, în parte pe întîmplare, în parte pe simpatii, și ne-am propus să închiriem un automobil, ca să cercetăm puțin și ținutul în interior. Ca legitimație nu avem pașaport, ci numai carnetul de marinar, care te scutește de orice viză, îți îngăduie să cobori în orice port intră vaporul și chiar să mergi mai departe, pînă la 40 de mile de țărm. Ca să traversăm insula nu-i nevoie să folosim decît un sfert din acest drept.

Dar trebuie să ne grăbim; la ora 16 se întunecă, și pe urmă nu mai vezi nimic. Cum o fi întunericul nopții undeva unde n-ai mai fost niciodată și unde n-ai pe nimeni?

Pînă să ajungem în oraș, după prînzul terminat în pripă, s-a întîmplat un fenomen neprevăzut: toată lumea a ieșit la plimbare, și la garaj nu mai există nici un automobil. Tinerii învață să conducă, străbătînd străzile, fără nici o formalitate,

decît că lîngă numărul de poliţie al maşinii trebuie să ataşeze o placă, vestindu-şi calitatea de începători. Am impresia că nu prea se întîmplă accidente; profilul străzilor te obligă la prudenţă, şi oamenii de aici au firi stăpînite; nu iau întîmplările de aseară drept o dezminţire totală a acestei presupuneri întemeiate pe climă.

Există numeroase indicatoare de circulaţie, mai ales cele care stabilesc prioritatea la intersecţii, dar nu ştiu cine le plantează; nu se vede poliţie. Toată lumea, chiar şi începătorii, care bineînţeles au lîngă ei un sfetnic, le respectă, cu disciplină şi cu politeţe.

În această ţară unde şoselele n-au cum să te ducă departe, pasiunea pentru automobil nu-i mai mică decît s-a măsurat la noi în ultima vreme. Exemplul din Faeroe mă face de altfel să cred că nu-i la mijloc o pasiune — temperamentele aici ar frîna-o —, ci un spirit al vremii. Motorul, perfecţionat pînă la rafinare, a devenit o nevoie interioară şi un prieten al omului. Cine nu crede în el, cine nu-l simte, aparţine altor decenii. Cineva trebuie să-i compună imnul, i se cuvine — şi repede, înainte ca locul lui să-l ia turbina sau altă născocire.

Convorbirea cu oamenii se arată dificilă; limba insulelor e o derivaţie, o ramură a familiei scandinave de limbi folosite în vestul Norvegiei şi în Islanda, dar adusă la reguli locale; există deci o limbă faeroeană. Alte limbi nu se vorbesc, sau în orice caz n-au răspîndire. Între oamenii de pe stradă, nimeni nu s-a dovedit a şti un cuvînt în franceză; în germană, un om din cincizeci cunoaşte cîteva cuvinte; cinci din zece se declară a înţelege engleza, şi-o înţeleg, cu aproximaţie; suficient o înţeleg doi sau unu... Statistica, neştiinţifică şi sumară, trebuie luată drept ceea ce este: o impresie personală. Cred însă că prea mult n-ar putea fi corectată.

La cîteva cuvinte lămurite de amîndouă părţile se adaugă contextul, apoi spiritul mondial al secolului şi, în sfîrşit, mimica, din fericire universală. Aşa izbutim să ne înţelegem cu o domnişoară din biroul garajului. Are culoare în obraji şi pe gură, pusă cu un meşteşug deplin al fardului, deşi este foarte tînără. Fiind subţire, de tipul famelic, cum mi-am imaginat faeroenii, cu părul aşa de blond că atinge limita aeriană a paiului, are şi culoare locală. Păstrează în ochii cam voalaţi ceva din petrecerea de aseară, ceea ce n-o împiedică să zîm-

beească și să fie binevoitoare. Pune mîna pe telefon... Dacă e adevărat că sîngelui scandinav în Faeroe i s-a adăugat sîngele celtic, mîna domnișoarei e celtică... Vine nu din furtună, ci din ceață — e în ea o plutire albă.

Fără fard, așa ar fi fost și obrazul.

Nu-i nevoie să dăm lămuriri asupra noastră; sîntem singurul echipaj străin în portul Thorshavn, și de aseară ne știe tot orașul. Aerul nostru, din altă parte, privirile cercetătoare, uneori confuze, dar curioase, fac să fim recunoscuți de la distanță. Lumea ne urmărește cu interes — venim de pe ocean și de departe. Vaporul nostru, cel mai mare vas de pescuit care a ajuns aici vreodată, ne asigură și o anumită considerație — profesională sau colegială: orașul trăiește de pe urma pescuitului și a vapoarelor.

Prin telefon, domnișoara a găsit un automobil pentru noi, ba chiar două, deoarece grupul nostru s-a dublat între timp. Cineva, un om pe care îl vom vedea prima și ultima dată, al cărui nume nu-l cunoaștem, după cum el nu cunoaște numele noastre, ne pune la dispoziție cele două automobile ale sale; presupun că le ține pentru comercializare, dar ca să le cedeze într-o duminică; zi cînd solicitarea e maximă, înseamnă a ne acorda precădere.

Mergem la el acasă. De formă se uită la carnetele noastre de conducere; actul real de legitimație rămîne încrederea.

Ca înfățișare, omul nu-i de tipul insular, ci mai degrabă vameș; pare expeditiv și întreprinzător; cred că învîrtește ceva afaceri, nu foarte mănoase, judecînd după casă, care-i abia suficientă. E drept că nu cunosc alte case în Thorshavn și nu pot face o comparație, dar o raportez la un *standing* general al vremii noastre.

Deși orașul e înconjurat de ape, arhitectura lui, adusă din Norvegia și din Danemarca, învălmășită puțin într-o navigație furtunoasă, nu-i de loc „marină", supusă unei mode a litoralurilor, ci mult mai aproape de stilul alpin. Acoperișurile, de obicei cu două pante, dau naștere pinioanelor laterale, tipice cîndva la altitudini; ele adăpostesc o mansardă înghesuită, dar gingașă, făgăduind intimitatea și o priveliște mai frumoasă.

Așadar, înfățișarea casei unde am intrat nu e de loc marină, și totuși, în interior totul, începînd cu mirosul odăilor, sugerează marea. Odăile sînt foarte mici, ca niște cabine de

vapor, sau, mai potrivit, pot fi asemuite cu niște cabine de corabie, datorită pereților de lemn, care te aștepți să trosnească. Este curat, ca pe un pachebot, dar miroase insuportabil a ulei de pește, ca pe un pescador. În Faeroe, nefiind păduri, nici cărbune, casele se încălzesc cu motorină, adusă de peste mare, și cu turbă, care se găsește pe alocuri. Nu m-ar mira ca în sobele gazdei noastre să ardă grăsime de balenă, ca în iurtele eschimoșilor.

Am ieșit din oraș pe la vest, orientîndu-ne după soare și știind că în direcția unde el se pregătea să apună, spre celălalt țărm al insulei, putem face explorarea cea mai rapidă și mai fertilă. Bănuiam că multe nu sînt de văzut, dar trebuia să ajungem undeva, la un capăt de drum, la un punct terminus, adică la o împlinire.

Între marginea orașului și pustietatea care începe de-acolo, într-o depresiune, e cimitirul, ca o trăsătură de unire. Era o înmormîntare la ora aceea, o mare întrunire de oameni în doliu; văzuți de la înălțimea șoselei, păreau o colonie de pinguini în restriște, îngîndurați și incapabili de apărare, resemnați, de o speță tragică.

Dacă dai la o parte iarba și stratul de pămînt, în unele locuri nu mai gros de o palmă, întîlnești piatra, rocă fărîmicioasă, de culoarea asfaltului. Nu trebuie decît netezită superficial, și șoseaua e gata. A fost croită îngust, neexistînd altă necesitate. Dacă un automobil vrea să depășească pe altul, nu poate decît din loc în loc și cu marea bunăvoință a celui din față. Dar de ce ai depăși — unde să te duci așa de grăbit? În două ore străbați insula în lung, în jumătate de oră în lat; trebuie să iei vaporul ca să te duci mai departe.

Ținutul, pînă în zare, e ondulat, deșert și parcă inutil. Mi s-a spus că se face puțină agricultură pe acest pămînt subțire și sărăcăcios. N-am văzut decît iarbă ațoasă, aspră, și nici un ogor. În două locuri, cîte-un drumeag lateral, abia schițat, închis însă cu barieră, semn concret de proprietate, părea să ducă la o fermă, la o gospodărie rurală; imaginea ei a rămas abstractă; mi-o închipui, dar nu sînt sigur că există în realitate.

Mi s-a mai spus că se cresc oi. Am întîlnit cîteva, risipite, ici una, colo alta, niciodată două la un loc, ca și cînd în peisajul acesta gol ar fi pierdut instinctul lor proverbial de a se strînge grămadă. Erau neobișnuit de mari, cu lîna grea, bogată,

și păşteau, fiecare în paza unui cîine la fel de mare, cu blana la fel de bogată. Oameni nu se vedeau de loc, ai fi zis că toţi sînt duşi la cimitir, parcă la propria lor înmormîntare, astfel oile şi cîinii păreau fără stăpîn.

Cînd am ajuns la ţărmul celălalt, după ce nu întîlnisem pe nimeni, mi s-a părut că noi descopeream primii locul pustiu. Dar mă înşelam: fuseseră alţii aici, înaintea noastră, ba chiar avuseseră timp să construiască o mică hidrocentrală, jos, sub versant, la marginea mării, folosind o cădere de apă, cum sînt multe pe aceste faleze de piatră. Datorită lor, insularii, care în afară de peşte trebuie să aducă totul din altă parte, sînt scutiţi să importe şi curentul electric.

Am descoperit măcar una din sursele mai statornice ale acestor cascade: undeva, nu prea departe, între două coline, sclipea rece un lac vînăt, care cu un ceas mai devreme poate s-ar fi văzut albastru; venea amurgul în grabă.

Dar am mai avut timp să privesc oceanul, în partea pe unde navigasem nu o singură dată. Acum îl vedeam de sus şi de pe o temelie de piatră. Părea mai întins, mai blînd, însă înstrăinat; intimitatea dintre noi era îngheţată; nu-l recunoşteam şi nu putea să mă recunoască; într-un fel, ne trădasem.

Pe cînd contemplam priveliştea de amurg, pe cale să se înroşească, au trecut spre oraş cîteva automobile, toate destul de noi şi destul de elegante. Oamenii se întorceau din plimbarea duminicală; nu puteau veni de departe... Acum ce-au să facă? Au să bage automobilele în garaj şi au să aştepte duminica viitoare, spre a veni tot aici... Adică nu: se mai pot duce şi spre nord... Iar cealaltă duminică spre sud... La răsărit este oceanul.

Am întrebat pe un automobilist dacă mergînd mai departe pe ţărm întîlnim vreo localitate; n-aveam o hartă cu noi, şi n-o învăţasem pe dinafară pe cea de la vapor. Am aflat că este un oraş la 2 kilometri. Atît mergea şi şoseaua, care se sfîrşea în plaja pietroasă a unui mic fiord. Oraşul era o fermă, cu o casă mare, cam sălbatecă şi cu ceva acareturi. Automobilistul care ne îndrumase are noţiuni diferite de ale noastre în privinţa aşezărilor de oameni — o noţiune locală.

La fermă, cîţiva copii încercau să se joace pe afară; era şi un cîine cu ei. Oamenii nu se vedeau, nici măcar la ferestre. Copiii şi cîinii păreau ai nimănui.

În apropiere, am descoperit ruinele de piatră ale unei biserici care trebuie să fi fost impozantă. Pentru o fermă, oricît de habotnic fermierul, era prea mult. A existat un oraș pe acest loc sau un sat mai mare — în sfîrșit, o localitate, pentru a nu intra în contrazicere cu nomenclatura insulară; informatorul nostru a confundat timpul verbului, nu noțiunea. Oamenii au plecat, casele de lemn s-au transportat în altă parte, măcar ceea ce putea fi folosit din ele; nu s-a transportat și biserica.

Informațiile cu privire la numărul de locuitori din Thorshavn s-au dovedit foarte mult rămase în urmă. Dacă după o sursă era vorba de 3.600, după alta de 6.000, localnicii întîlniți încă din prima zi afirmă că astăzi cifra s-ar ridica la 35.000 — jumătate din populația arhipelagului. Dar populația în totalul ei n-a crescut, ci s-a concentrat în orașe, mai ales la Thorshavn.

Acest exod, a cărui urmă o am în față, e explicabil într-un ținut sărac și sălbatic; satele fug spre orașe, oamenii se adună mai mulți la un loc, ca să-și ușureze viața. După zece secole, emigranții migrează încă o dată; dacă la începuturi au căutat aici libertatea și au plătit-o cu un trai aspru, astăzi o astfel de plată e anacronică și nedreaptă.

Cînd am ajuns în oraș, curînd după ora 16, era noapte, cu puțină ceață. M-am întors la vapor, din nevoia de a fi la mine acasă. Însoțitorii au rămas, să caute o distracție, și s-au pierdut în forfota de pe stradă.

Distracția am găsit-o eu, pe neașteptate. Trecînd pe chei, în lungul unui vapor negru, mi-am aruncat privirea pe hublouri, într-o cabină, atras de lumina care irupea afară și se pulveriza în ceață. Lumina totdeauna atrage, iar hublourile se aflau la înălțimea ochilor, la jumătate de metru distanță. Cabină de marinar, micuță, îngrijită, cu toate dichisurile pe care omul le adaugă în navigația de lungă durată. Fără să se sfiască de nici o privire — și cîți ochi n-ar fi putut pîndi în noaptea de afară! — o femeie în pielea goală tocmai intra pe ușă, cu un zîmbet de nevinovăție pe față, o Venus modernă, venind de la baie, cu o bucățică de prosop pe unul din umeri, arătîndu-și în plină lumină alcătuirea fără cusur și pielea trandafirie. O astfel de apariție și atîta imprudență pro-

vocătoare ar zăpăci pe oricine, mai ales într-un port străin și într-o noapte de toamnă cu ceață.

Femeia însă stătea pe loc, nemișcată, cum ar fi pozat fotografului... Pozase mai demult — foarte izbutită reproducere, în culori și mărimi naturale; să fi fost vie, nu știu dacă ar fi părut mai adevărată. Stăpînul cabinei lipsea; abandonase în plină lumină această minune. Poate căuta în oraș o copie mai palidă.

Luni, 23. Două fete împletesc plase

De dimineață, mergînd spre oraș cu un grup mai mare, un automobil s-a oprit lîngă noi, pe chei, și ocupantul, tip vameș, poate armator, poate exportator, în orice caz legat într-un fel de navigație, fiindcă se simțea în port ca la el acasă, ni s-a adresat politicos, întrebîndu-ne de ce nu arborăm pavilionul insulelor Faeroe.

Cred că toată lumea cunoaște acest obicei, devenit lege, ca atunci cînd un vapor intră în apele teritoriale, și cu atît mai mult într-un port străin, să ridice pe catargul din prova pavilionul țării care îi oferă găzduire. Faeroe aparține Danemarcei, deci am ridicat pavilionul danez încă de la intrarea în fiorduri. Știam, datorită *Cărții pilot,* că insulele au dobîndit în timpul ultimului război mondial un pavilion propriu, dar nu-l aveam în zestrea vaporului și nici nu bănuiam cu ce orgoliu îl iubesc localnicii. Natural, îndată ce-am intrat în port am cerut agentului să ni-l caute; fiind sîmbătă seara și neavînd de unde să-l procure la o oră cînd magazinele erau închise, a rămas să ni-l aducă astăzi.

Agentul, aici ca în toate porturile, este gazda care ne primește, ne aprovizionează, rezolvă formalitățile portuare și orice altă formalitate — într-un cuvînt, se îngrijește de toate nevoile noastre. Pe acest personaj prodigios nici măcar nu-l cunoaștem; cînd acostăm îl vedem prima oară, și din clipa despărțirii n-o să-l mai vedem niciodată, decît dacă va fi să ne întoarcem. Agentul e un om, care poate să aibă o fire sau alta;

el reprezintă însă o instituție, și aceasta trebuie să fie totdeauna bucuroasă de oaspeți. Mecanismul funcționării ei este mai simplu decît s-ar crede: o bancă londoneză (în cazul nostru) finanțează găzduirea, pe baza unei înțelegeri prealabile și a unui credit care la momentul oportun i se deschide din țară. Ea are relații cu toate agențiile de navigație, sau dacă nu le are în întreaga lume, le creează atunci cînd e nevoie. Restul e o problemă de radiotelegrafie: un cuvînt transmis de departe — și omul din Thorshavn, pe care nu l-ai cunoscut niciodată, te întîmpină pe chei, plin de posibilități și de intenții bune: „De ce aveți nevoie?" Dacă ignori mecanismul, dacă îl uiți, pare idilic: obții orice îți trebuie și crezi că sînt daruri.

Abia astăzi ne-a adus agentul pavilionul; să fi avut mai multă inițiativă, spărgea un magazin, încă de sîmbătă seară, sau, ca să nu calce legea, îl confecționa la iuțeală dintr-un prosop al familiei, vopsindu-l cu orice, fie și cerneală roșie și albastră, ca să țină măcar douăzeci și patru de ore, să fluture pe catarg duminică toată ziua, cînd atîția oameni au venit în port să vadă vaporul.

Am fost primiți cu bunăvoință, cu politețe, cu gesturi prevenitoare; în privința aceasta nu am nici o îndoială. Dar din clipa cînd am ridicat pavilionul țării — și l-a văzut lumea — bunăvoința și politețea s-au încărcat de simpatie, iar toate trei sentimentele, înmulțindu-se între ele — ridicîndu-se la cub, au devenit evidente pentru oricine le simte nevoia.

Tot datorită sosirii noastre neoportune, sîmbătă seară, abia astăzi a adus agentul banii cuveniți echipajului.

În afara salariului plătit în țară și mărit substanțial în cursul navigației, echipajul mai primește, din clipa plecării pînă la întoarcerea în apele noastre teritoriale, o îndemnizație în monedă străină, bani de buzunar, cum i se poate spune. După funcție, oamenilor li se cuvin între 6 și 10 șilingi pe zi de călătorie. (Douăzeci de șilingi fac o liră sterlină.) Fiecare și-i chivernisește cum știe, hotărînd singur dacă să-i cheltuiască pe toți în primul port, sau să-i păstreze pînă la urmă . . .

Neavînd bani pînă astăzi, distracția băieților aseară a constat într-o plimbare prelungită, în ceață și umezeală. Aflu

însă că la întoarcere lumina mai ardea în cabina marinarului și toți care au avut ochi să vadă au descoperit și studiat femeia cu prosopul pe umăr.

Am primit așadar banii, cît a cerut fiecare din suma cuvenită pînă la sfîrșitul presupus al călătoriei — lire sterline convertite în monedă locală. Moneda locală este coroana daneză, însă într-o emisiune faeroeană. În afara pavilionului propriu, emisiunea monedei înseamnă încă o intenție de independență a țării. Aflu că insulele Faeroe cer să se despartă complet de Danemarca, să devină un stat liber, cu autonomie deplină. Există în acest sens un spirit pe care îl simți în convorbirile cu oricine. De la omul de pe stradă aflu că în parlamentul de la Copenhaga sînt trei deputați din Faeroe, dar că ei se abțin să participe la dezbateri, proclamînd astfel intenția de neatîrnare. Înțelesul e limpede, chiar dacă informația n-ar fi exactă, cum se întîmplă de obicei cu nu adevăr care se denaturează trecînd din gură în gură.

Spiritul de independență cunoscut astăzi de toate popoarele lumii e viu aici de multă vreme; nu l-a adus în ocean vîntul impetuos al ultimelor decenii.

N-am aflat, în dezvoltarea lor juridică, argumentele acestei aspirații a faeroenilor, dar, în afară de cele sentimentale, cunosc argumentul istoric. În fața lui, atîrnarea de astăzi, fie ea pe jumătate simbolică, mi se pare ciudată și inexplicabilă. Iată:

Poporul faeroean este descendentul vikingilor, care au venit în insule pe la anul 800 pare-se, de pe coastele Norvegiei regale și habotnice. N-a fost vorba de o navigație aventuroasă pe ape, care se potrivea firii lor de exploratori ai mărilor, ci de o deplasare dramatică. De data asta vikingii și-au luat cu ei femeile, copiii, bătrînii, și-au îmbarcat agoniseala, neuitînd nici animalele de pe lîngă case, și au plecat ca să nu se mai întoarcă. Bărcile lor, pe care le ciopleau ei înșiși, erau făcute din lemn tare, și la fel le era firea. Ca model de construcție, acele bărci au rămas pînă astăzi; probabil și firea oamenilor a rămas neschimbată.

Că insulele fuseseră locuite înaintea venirii lor de călugări irlandezi, cum scrie o cronică tîrzie de la începutul secolului al XIX-lea, are mai puțină importanță. Fapt este că norve-

gienii și-au creat în Faeroe un stat liber, cum îl doriseră, și că pe la anul 900 aveau la Thorshavn o adunare aleasă de obște, *Lögting* în limba țării, care se presupune a fi cel mai vechi parlament cunoscut în istoria Europei. Însă numai un secol mai tîrziu, la începutul mileniului nostru, statul acesta nou, născut din dorința de libertate, a devenit proprietatea coroanei norvegiene, nu știu pe ce alt temei decît al înrudirii, deși aceasta era denunțată de două secole.

Oare nu pe același temei ar fi vrut Anglia, mai tîrziu, să stăpînească Statele Unite ale Americii, uitînd că emigranții își părăsiseră pămînturile și bunurile și traversaseră oceanul, într-o călătorie istorică, anume pentru a denunța asuprirea?

Cînd, mai tîrziu, regele Norvegiei s-a supus Danemarcei, insulele au urmat aceeași soartă. Cronica locală spune, cu o resemnare de circumstanță: „Unirea Norvegiei cu Danemarca, la 1380, nu a produs decît mici schimbări în statutul nostru..." Micile schimbări constau în aceea că, depinzînd acum de Norvegia, Faeroe depindea și de Danemarca, iar aceasta lua asupra sa monopolul comerțului, controlînd astfel venitul provinciei și dirijînd existențele; la 1536, limba daneză devenea limba oficială a insulelor; la 1816 *Lögting*-ul, vechi de aproape o mie de ani, era scos din istorie, șters cu buretele.

Aici e numai rezumatul, punctajul unei istorii ciudate, care a făcut ca, în 1914, cînd Norvegia și-a recăpătat independența, Faeroe să rămînă provincie daneză; divorțînd, Norvegia nu și-a luat înapoi și zestrea.

Aspirația faeroenilor spre independență, împrospătată în ultimul secol, a silit Danemarca, în timpul celui de-al doilea război mondial, să transforme stăpînirea în protectorat, și tot de atunci flota de comerț și de pescuit a insulelor arborează pavilionul propriu. Cîțiva ani mai tîrziu, Faeroe a făcut încă un pas spre deplina independență: din 1948, insulele se autoguvernează în comunitatea de state daneze.

După cum bate vîntul astăzi prin fiorduri, peste satele mici, aproape abandonate, peste Thorshavn, în fața ultimului pas nu mai poate sta nici un obstacol. Timpul istoric a intrat în faza micrometrică; n-ar fi de mirare ca faptul să se împlinească în mai puțin de o sutime de secol...

*

Deși Faeroe are o literatură dramatică proprie, în Thorshavn nu există teatru, decît echipe de amatori, după cum mi se spune, dar nu știu unde joacă. Sînt în oraș două cinematografe, unul de zid, altul de lemn — o baracă. În unele zile ale săptămînii, acesta din urmă se transformă în sală de dans, și e asaltată de tineri.

Dacă nu are teatru, orașul are în schimb florărie; la 61 de grade latitudine nordică, e o compensație pe care o înțelegi doar dacă mergi acolo; deoarece am fost acolo, cer creditul cititorului.

Intrînd prin magazine, cercetînd vitrinele, constat ce mult s-au apropiat de unificare nevoile oamenilor, peste latitudini și meridiane. Nu descopăr nici un obiect de exclusivitate locală, în ceea ce privește îmbrăcămintea, mobila, ustensilele gospodăriei moderne. Lipsește ceva în magazinele de specialitate sau la drogherie: lichid contra muștelor; întrebarea stîrnește chiar nedumerire, pe care apoi o înlocuiește uimirea.

Au multă răspîndire, abundă, ștergătoarele de picioare; sper ca notația să nu pară cuiva puerilă.

Nu am maladia meteorologică a lui Titu Maiorescu, de a urmări și a înscrie zilnic indicațiile termometrului, dar cum nu sufăr umiditatea și caut s-o ocolesc pe cît se poate, ceea ce implică depistarea ei prealabilă, am vrut să cumpăr un higrometru. Deși cuvîntul are circulație universală, fiindcă l-am găsit neschimbat în dicționarele tuturor limbilor uzuale, nu e cunoscut în prăvălii și nici n-am aflat cum i se spune aici instrumentului, care de altfel nu are prea multă răspîndire; umiditatea fiind o condiție locală, poate nimeni, în afară de meteorologi, nu se mai ostenește să o măsoare.

Am descoperit, în sfîrșit, mici confecții din piele de focă și m-am bucurat să am prin ele o amintire din nord, tipică și autentică. Erau manufacturate în Italia, după cum arătau etichetele, iar pielea de focă era o imitație de nylon, atît de măiestru făcută, încît tocmai de aceea devenea suspectă. Exprimîndu-mi bănuiala, negustorul n-a ezitat s-o confirme, asigurîndu-mă în schimb că imitația e mult mai bună decît pielea originală... Am respins argumentul, dar admit că exigența era o cruzime. Această amfibie blîndă, care este foca, nu face

nici un rău omului; domesticită, poate să-i arate tot atîta tandreţe cît cel mai credincios cîine.

Poate cu excepţii, însă nedescoperite de mine, tot ce se vede prin prăvălii vine de peste mare. Suspectez chiar şi obiectele mărunte de amintire locală; pe cele mai multe descoperi urma ştanţei, care le-a scos în serie.

Hainele şi îmbrăcămintea, în majoritate, le furnizează Italia, apoi Franţa. Dar Franţa e reprezentată mai ales prin parfumuri şi farduri — *le superflu, chose si nécessaire! Dior, Chanel, Coty* şi celelalte, cunoscute de asemenea la noi, nu doar femeilor, ci şi bărbaţilor, fac parte dintr-un dicţionar universal. Prin parfumuri, Franţa aduce o contribuţie importantă, bineînţeles nu singura, la un nou esperanto, mai viabil.

Articolele tehnice provin îndeosebi din Germania, apoi din Anglia, Suedia şi, mi se pare, mai puţin din Danemarca. Există un mic autoturism olandez, Daf, de o formulă originală şi destul de izbutită; mă aşteptam să aibă aici cea mai mare răspîndire, dată fiind vecinătatea Olandei cu Danemarca; n-am văzut nici unul. Predomină Taunus, care-i un Ford fabricat în Germania.

În vitrinele librăriilor ocupă primul loc un volum a cărui copertă reprezintă chipul lui Kennedy. E cea mai răspîndită din fotografiile fostului preşedinte; am văzut-o pretutindeni, în ziarele noastre asemeni. Părul pieptănat într-o parte îmblînzeşte fruntea cutată; sprîncenele, ridicate, o îngustează şi ar vrea s-o facă mai aspră; e în mişcarea aceasta un semn de contrariere. În colţul gurii descopăr un semn de mîhnire; în ochii plini de forţă şi căldură umană, neîncredere, tristeţe şi parcă o mustrare postumă; de fapt, era o anticipaţie.

În mijlocul oraşului apare o pată verde şi surprinde, fiind singura culoare naturală. E un parc minuscul, o plantaţie de enuperi, arbuşti chinuiţi, care prin existenţa lor deznădăjduită, seamănă cu jnepenii de pe podişurile noastre muntoase. Nu se lipesc, de peisaj, şi în loc să-i învioreze, mai degrabă îl întristează; par o cohortă de ostatici nevinovaţi, condamnaţi la moarte.

Graniţele existenţei umane pe pămînt le depăşesc mult pe ale copacilor; Faeroe nu-i ultimul exemplu, nefiind ultima graniţă. De ce n-am fi mulţumiţi cu vitalitatea noastră?

Am ales copacii în comparaţie, fiindcă sînt o mîndrie a naturii — şi le simt lipsa astăzi.

*

De dimineață a fost la vapor o delegație a unei fabrici de prelucrarea peștelui; după amiază le-am întors vizita. Deși nu era departe și am fi putut prea bine să mergem cu piciorul, au trimis să ne ia un cîrd de taximetre, care s-au aliniat, sforăind, în fața scării.

Fabrica se află în bordul nostru, la mai puțin de 1.000 de metri, de cealaltă parte a bazinului, dar ca să mergem acolo pe uscat am străbătut orașul, pe o ploaie care s-a întețit într-una, lichefiind casele; privit pe geamurile aburite ale automobilului, peisajul părea subacvatic. Cînd am coborît, ploaia devenise torențială, astfel că ne-a lichefiat și pe noi, în cele cîteva zeci de metri pînă la intrarea în hală.

Pe un spațiu de cîțiva mii de metri pătrați se aflau cam tot atîtea mașini de filetat peștele cîte avem și noi pe un spațiu de zece ori mai mic — și de aceeași marcă, Bader, pare-se cea mai bună. Nu le-am văzut pe ale noastre lucrînd, dar acestea nu mi s-a părut că merg impecabil. În jurul lor erau mai mulți oameni decît mă așteptasem și nici unul nu stătea degeaba; toți conlucrau, sau concurau cu ele, corectîndu-le neîntrerupt abaterile. Gîndindu-mă la sutele de tone pe care trebuie să le filetăm și noi, bucată cu bucată, cu suta de grame, migala aceasta m-a neliniștit, pînă ce mi-am spus că dacă oamenii aici continuă să lucreze, în munca lor trebuie să existe o rațiune...

Într-o sală, alături, femei cu șorțuri albe, scorțoase, de material plastic, puneau peștele filetat în tăvi, pentru congelare, așezîndu-l unul cîte unul și urmărind cîntarul, ca să respecte greutatea comercială. Și iarăși m-a neliniștit migala; așa de greu se agonisește hrana oamenilor! Dacă în loc de pește ar fi așezat cărămizi, într-o zi puteau să construiască o casă.

Cînd se deschideau ușile uriașelor dulapuri congelatoare, ieșeau valuri de ger și ceață, care apoi se topeau, mărind umezeala aerului. În această atmosferă, în mirosul de pește, care cred că greu mai iese din piele, femeile, chiar cînd încercau să zîmbească, nu mai transmiteau nici un pic de feminitate. Parcă erau și ele destinate congelării.

De aici, în ambalaje costisitoare, peștele se încarcă în vapoare și se trimite oriunde vreți, unde nu te gîndești, în Europa și în America sau mai departe. Trebuie să fie multă nevoie

de el ca să se plătească și vapoarele, și pescarii, și mașinile din această fabrică, și muncitorii, și feminitatea pierdută a muncitoarelor, și cutiile de lemn neted ca lemnul de vioară.

Merită oare? Și nu se poate altfel?

Măcar dacă n-ar fi plouat așa de pătrunzător și fără termen! La chei, în fața halei, se descărca un pescador întors din mare; adusese cod mai cu seamă — și nici un hering. Puțin mai departe, se încărca gheață, pe un alt pescador, care se pregătea să plece. Primitiv și demoralizant să încarci gheață pe o astfel de vreme; n-au instalații frigorifere, și poate n-au nici instalații de încălzire. Am văzut un coș de tablă ieșind pe un spirai; înseamnă că într-un colțișor, într-o sobă de fier, se face foc, poate cu turbă, și din cînd în cînd oamenii vin acolo să-și dezmorțească mîinile înghețate.

La un șantier aflat nu departe se repara al treilea pescador, poate cel întors ieri, urmînd să plece din nou săptămîna viitoare.

Concentrat pe această bucată de chei, am văzut cam tot ce înseamnă munca în Faeroe. Ea se leagă așadar de prinsul, pregătitul și transportul peștelui, care ia toate formele: filetat, congelat, sărat, uscat și altfel, dacă se mai poate. L-am descoperit în fazele succesive, la etajul de deasupra halei, ca într-un ocean secat, cu sarea stratificată peste fauna lui golită de mațe și pusă să se mumifieze.

La un etaj mai sus, unde am crezut că nimerisem din greșeală, se jupuiau nurci și se argăseau pieile prețioase ale acestui animal, provenit dintr-o crescătorie înrudită cu fabrica; dacă n-am înțeles greșit, el este hrănit cu resturi de pește și așa se explică legătura dintre cele două industrii.

Într-o zi, nurcile vor flutura pe niște umeri, care le vor merita, desigur, și poate chiar eu am să mă bucur că le văd reînviind, dintr-un suflu tulburător și subtil. Dar va trebui să uit că am fost aici într-o după-amiază de toamnă, cînd ploua necruțător, și dincolo de perdeaua ploii pămîntul părea pustiu. Nu, nu era pustiu; cineva în lume aștepta lăzile cu pește pregătit la etajele de jos, iar alții, aici, așteptau prețul lui.

Încă un etaj mai sus, de fapt podul clădirii, două fete împleteau plase de pescuit. Era cald, mirosea a lemn de pin, de la grinzile șarpantei, a casă omenească și chiar a îmbrăcăminte de femeie, dacă nu opera imaginația olfactică. Oricum, fetele aveau pe ele fuste și pulovere curate, cu care ar fi

putut să se plimbe și pe stradă, și nu le lipsea nici cochetăria, deși și-o ascundeau după plase, de unde aruncau ocheade. Procedeul de a împleti plasele cu mîna, ochi cu ochi, mi s-a părut patriarhal, legitimat în parte numai de îndemînarea fetelor, care lucrau cu o iuțeală amețitoare.

Băieții noștri, chiar cei fără nici o legătură cu pescuitul, ocupîndu-se pe vapor cu navigația, cu mașinile, cu electricitatea, au arătat mare interes plaselor, au urmărit de aproape cum se fac nodurile, le-au pipăit pe îndelete, arătîndu-și admirația, de parcă vedeau așa ceva prima dată, de parcă n-am avea pe vapor tone de plasă.

Omul de la uscat arată totdeauna simpatie și chiar compasiune celui venit de pe mare, unde se presupune a fi primejdii și lipsuri și unde măcar o lipsă e evidentă de la începuturile navigației; în afară de mici excepții, unele romantice, alcătuirea echipajelor a fost mereu și exclusiv masculină.

Odată cu nodurile plasei, băieții mai cercetau și cîte-o mînă, ceea ce nu stîrnea proteste, ci zîmbete înțelegătoare. Cred că, atîta timp cît nu se simțea grosolănie, fetele ar fi acceptat și o explorare mai substanțială, fie numai din cumsecădenie.

Am coborît, la sfîrșit, după această întîrziere, în biroul direcțiunii, o încăpere largă, unde a încăput toată lumea. Urma „recepția" tradițională, după regulile ospitalității, care, în liniile lor mari, sînt internaționale, și cu un pahar de vin în față, te fac să te gîndești la putința unei înfrățiri a tuturor oamenilor.

Eram, din partea noastră, toți cîți au vrut să vină, din toate categoriile echipajului, începînd cu comandantul și sfîrșind de pildă cu Hoinaru, căruia i se zice Făinaru, fiind operatorul fabricii de făină. L-am luat ca exemplu la extremitate, nu că ar fi cel din urmă în ierarhia vaporului, ci fiindcă face treaba cea mai ingrată, în cală, în atmosfera înăbușitoare a cazanelor, unde se topesc resturile de pește, în mirosul pe care îl intuiesc foarte bine, căci n-am avut prilejul să-l simt pînă astăzi — duhoarea insuportabilă de grăsimi și proteine în descompunere.

Bărbierit proaspăt, cu haine curate, chiar elegante, Hoinaru, ca și ceilalți, din care mulți poate nu mai fuseseră niciodată într-o situație asemănătoare, scoteau spontan, fără efort, din

ascunsul lor rezerve de bunăcuviință și demnitate, cine știe dacă nu ancestrale. Lăsînd la o parte vîrsta, oricare din ei ar fi putut să se prezinte drept comandantul. Nu-i greu să-ți dai seama: e un fel de a merge pe covor, cînd poate acasă ai doar preșuri, de a te așeza în fotoliu, de a ține în mînă paharul de cristal, de a-l duce la gură, de a nu tînji după următorul, de a nu privi indiscret sticlele pline (de altfel puține la număr), de a aprinde țigara sau de a oferi foc vecinului...

Am făcut chiar și conversație, timp de aproape o oră, scoțînd din gît sunete binevoitoare, schimbînd cu gazdele zîmbete și priviri cordiale, dar n-am putut să aflu nici pînă la urmă cît cîștigă muncitorii, a cui este fabrica — a statului, a unei cooperative, a unei societăți anonime? — sau cît ar costa o haină de nurci, în moneda țării. Cel puțin această întrebare a pus într-o astfel de încurcătură convorbitorii, încît a trebuit să deduc că nurcilor nu li s-a stabilit o valoare locală; e drept că nici n-am văzut vreuna la femeile de pe stradă și nici în vitrinele magazinelor.

Dintre gazdele noastre, nimeni nu vorbea inteligibil o limbă de răspîndire internațională; din partea noastră am folosit, colaborînd între noi, o poliglotică de ocazie și sper că nu ne-am făcut de rușine, deși cîștigul n-a fost prea mare.

Vinul, îmbuteliat somptuos în Anglia, dar de provenienței spaniolă, era o licoare ruginie, plină de arome șlefuite și de înțelesuri întrevăzute, inaccesibile în întregul lor sub bătaia ploii de afară. Ceva îi va fi dat pămîntul, ceva îi va fi dat soarele; ceva însă, și nu doar culoarea, i l-au dat petele din soare. A pune sub prohibiție un astfel de vin e o ignominie.

Marți, 24. Ingrid

Ploaie și furtună dezlănțuite pînă la limita închipuirii. Vîntul bate de la nord-vest, direcția dominantă certificată de orientarea strîmtorilor. Drept vorbind, nu mai poate fi numit vînt; se mișcă întreaga masă a aerului, parcă împreună cu stratosfera și cu cerul; parcă de mult a smuls insulele de

la ancoră și le duce la întîmplare; o să eșuăm pe coastele Norvegiei, și faeroenii au să se întoarcă la începutul istoriei.

Nu se mai vede bazinul, ci o țesătură deasă de apă sfîșiată; ploaia, care nu mai cade, ci e proiectată în fascicole orizontale, ca sîrmele telegrafului la cîmpie, se împletește într-o urzeală groasă, înnodată, cu coamele valurilor luate pe sus, învălătucite și spulberate.

Dacă vîntul ar fi bătut din partea cealaltă, de mult s-ar fi rupt legăturile noastre și multă bătaie de cap ar fi avut echipajul să păzească vasul. Așa cum stăm, lipiți de chei, presiunea aerului e atît de masivă și continuă, încît nu se simte nici cea mai mică legănare; ai spune că sîntem cimentați în zidul de piatră.

Din cînd în cînd, fluierul, afară, intră singur în funcțiune și scoate sunete de toate felurile, cînd lungi, ca un muget de cireadă, cînd scurte, stacate — parcă în joacă. Dar e un joc care te cam înfioară; șocul vîntului trebuie să fie nemăsurat ca, apăsînd pe o plăcuță de numai cîțiva centimetri pătrați, să deschidă, cu propria lui putere, obturatorul aerului comprimat.

E peste putință să meargă cineva în oraș, peste putință să vină. Sîntem izolați. Și totuși, nu știu cum, oamenii de la șantier au venit, poate mai de dimineață, cînd furtuna o fi fost tolerabilă; îi aud jos, în cală, ciocănind tablele.

Nu-mi rămîne decît să stau în cabină, cu luminile aprinse, deși e ziuă de-a binelea.

La răstimpuri, odată cu sunetul fluierului, un pachet de apă se izbește în hublouri; o trenă mai diluată, care îi urmează, prelungește zgomotul de cascadă, cu plesnituri de bici și pîrîit de mitralieră.

Vai de cei de pe mare!

*

În biroul de ieri, încălzit și mobilat confortabil, mi-au rămas mult timp ochii la o pictură, un peisaj oceanic, crepusculul, văzut de pe un colț de stîncă, singurul detaliu terestru al tabloului. După cum am aflat prin poliglotie, priveliștea e văzută de pe insula Mykines, una din cele mai mici, și cea mai de vest a arhipelagului. Privită pe hartă, pare o arier-

gardă, care acoperă fuga celorlalte insule; din partea aceea vin furtunile cele mai vajnice. Nu știu dacă artistul a ales locul pe motivul că și el se numește Mikines, ca insula, dar e sigur că n-ai putea să găsești nicăieri în Faeroe un altul de unde să vezi mai întreg, mai nealterat amurgul. Așa cum iese în ocean, insula Mykines pare atrasă magnetic, aproape că îi percepi mișcarea, spre orizontul unde apune soarele; ea este destinată crepusculului, și pictura confirmă. În afară de promontoriul de la bază, ruginiu prin refracție, pe care se vede în bătaia ușoară a brizei oceanice o siluetă neagră, un om în mantie pușkiniană, foarte stingher, foarte depărtat de toate, restul nu-i decît o pată de culoare, între portocaliu și roșul flăcării. Dar este în ea atîta transparență și atîta putere de sugestie, încît se văd și norii fumurii, și cerul albastru, și apa vînătă a oceanului, și orizontul, și chiar ce-i dincolo de el, cu impresia că pînza se tot derulează. Nici una din celelalte culori nu există în realitate — toate se nasc numai din roșu, un roșu necalcinant și perpetuu.

Cineva ar putea spune că era mai bine să lipsească romantica siluetă neagră. Recunosc că n-am mijloace să-i explic și să-i justific prezența acolo. Ar fi mai ușor de înțeles totul dacă tabloul s-ar numi *Imensitatea singurătății*. Singurătatea rezultînd din înmulțirea a două măsuri: întinderea oceanului în spațiu, întinderea crepusculului în timp. E ceva fără margini.

O plachetă despre arta faeroeană, pe care am găsit-o aseară, mă informează că Joensen Mikines este pictorul cel mai cunoscut aici și se bucură de renume cel puțin în spațiul danez.

Vreau să fac dreptate și altora, citînd cîteva nume în circulație, deși n-am văzut din arta lor decît reproduceri. Mă opresc la cei care mi-au atras privirea: pictorii Ingálvur av Reyni și Stefan Danielsen, apoi sculptorul Janus Kamban. Pe primul, chiar dacă n-ar fi avut două peisaje unde mi-am regăsit, în culori nedezmințite, primele impresii despre insulele Faeroe, l-aș fi citat pentru nume, el însuși bogat în culoare.

*

Aseară, după ce-am terminat masa, am mers din nou în oraș, cu cîțiva prieteni, să vedem ce fac oamenii aici cînd se lasă noaptea.

Vaporul negru, cu cabina luminată, a plecat încă de luni dimineață; face cursa de călători la Copenhaga sau în Islanda.

Există pe strada principală, lîngă bancă, un hotel, cu fațada europenă, și la primul lui etaj un restaurant, ale cărui ferestre, mari ca niște vitrine, erau luminate discret de lămpi cu abajur puse pe mese. Atmosfera înăuntru trebuie să fi fost îmbietoare, dar îmi ajungea atîta lumină de crepuscul; aș fi vrut plina lumină a soarelui sau măcar becuri directe, vii și strălucitoare. Și-apoi, am pierdut orice instinct alpin — nu mă ispitea să urc scările. Bineînțeles, nu ca să-mi cruț picioarele, ci dintr-o lene interioară, din adaptarea ființei la forma oceanului.

Am intrat într-o cafenea, numai fiindcă ușa dădea de-a dreptul pe trotuar și nu-mi cerea nici un efort spre a lua hotărîrea. Drept vorbind, n-am intrat, ci m-am pomenit înăuntru, aruncat de afară, ca și cum strada ar fi fost basculantă și ar fi expulzat din cînd în cînd trecătorii.

Dintr-un vestibul cu pereții albi și cu becuri clare pătrundeai în altă lumină — iarăși crepusculară. Era o încăpere de vreo 12 metri lungime, de lemn, cu stîlpi pe mijloc, ca să susțină tavanul. Tapete vișinii înveleau pereții, de jur împrejur, creînd o anumită eleganță intimă și-o anumită căldură, fără să șteargă impresia că totul este o improvizație. Dar era una din acele improvizații definitive, unde poți să rămîi toată viața cu sentimentul că trebuie să pleci numaidecît.

Ne-am așezat în fund, locul cel mai bun de observație; e drept că alături se afla tonomatul, care intră în funcțiune dacă pui un ban; deocamdată, aparatul stătea în repaus și nu părea primejdios, nici cît un tigru care doarme la grădina zoologică.

În extremitatea cealaltă, lîngă ușă, s-au așezat curînd după noi mecanicii de pe vapor, cred că toată echipa, în afara celor de serviciu la ora aceea. (În porturi, o treime din echipaj rămîne totdeauna la bord, și e drept că au ce face, chiar dacă nu se întîmplă nimic deosebit.) Îi prezida Jarnea, motoristul, poate fiindcă-i cel mai înalt și poartă barbă; altminteri, erau printre ei și alții mai mari în grad, de pildă Bărbat, care-i este șef, fiind ofițer mecanic. Dar Bărbat, a cărui sfială și bunăcuviință, însoțite de un zîmbet permanent, plin de bunătate, m-au cîștigat din primele zile de navigație, poate fi mai degrabă observatorul decît șeful unei delegații.

Am mai băgat de seamă, de altfel, că îndeosebi la compartimentul mașinilor oamenii se privesc cu egalitate și nu țin seama de grade, dar respectă disciplina și execută dispozițiile în carturi. Numai șeful mecanic, deși solidar cu ei, mi se pare că se ține deoparte.

În ziua cînd m-am îmbarcat, Jarnea mi-a ieșit înainte, cu mîna întinsă; se vedea în el atîta lipsă de sfială și atîta franchețe, încît i-am strîns mîna, fără să țin seama că era murdară de uleiuri; tocmai ieșea din sala mașinilor. Nu știu ce-am discutat în primele clipe ale întîlnirii noastre; îmi lăsa impresia că ne cunoscusem altădată și eram stînjenit, fiindcă nu mai țineam minte cînd și nici nu-mi aminteam numele lui. Mai tîrziu m-am dumerit: nu-l văzusem niciodată, dar pentru el nu există noțiunea de „om necunoscut". Poate o fi nutrind rezerve și antipatii, în linii mari însă, adică în principiu, omul care a venit dincoace de orizont a pătruns pe un teritoriu comun și este prietenul lui.

Am rugat pe toți care mă vizitează în cabină să nu mai ciocănească la ușă; e o formalitate inutilă în viața noastră, și mai ales, înainte de a auzi eu, aud vecinii, care poate dorm tocmai la ora aceea. Singurul care a ținut seama de recomandație este Jarnea. Vine adesea, aproape cu precizie, la ora 17, cînd de obicei îmi scriu paginile. Își bagă capul pe ușă, înregistrează dezamăgit tresărirea mea — de multe ori sînt cu gîndul la altă milă decît a vaporului — și se retrage cu degetul la gură, semnul muțeniei, ca să nu mă scoată din ale mele. Îl strig și îl rog să se întoarcă înaintea mesei de seară sau după aceea. Nu mai vine. Îl caut la mașini sau prin careuri, ca să nu-i rănesc vreo susceptibilitate.

— Ai să-mi spui ceva?

— Nu; doar așa...

— Vino cînd vrei, dar e mai bine cînd îmi termin lucrul, spre seară.

— Vin mîine.

Vine peste cîteva zile, la ora 17, și mă găsește cu stiloul în mînă...

Aseară îl urmăream cum transporta la masa lui sticle de bere și mă întrebam ce-o avea să-mi spună. Dacă ar fi fost bere adevărată, poate după jumătatea duzinii de sticle și-ar fi deschis sufletul și i-aș fi aflat enigma...

(La transcriere adaug, rupînd cronologia însemnărilor mele, ca să leg în schimb narațiunea: enigma s-a dezlegat abia tîrziu, pe cînd ne aflam la tropice și nu mai aveam mult pînă să luăm drumul Gibraltarului. Abia atunci, după numeroase vizite sugrumate, într-o zi pe cînd stăteam amîndoi la soare, lîngă vinciul traulului, Jarnea mi-a împărtășit preocupările. Are o fetiță, care „i-a dat sarcina" să-i cumpere un ceasornic, și vrea, cînd om ajunge la Gibraltar, să-l aleagă împreună cu mine.

Mai păstra ceva pe suflet și mi-a spus tot în ziua aceea: are încă o fetiță, mai mărișoară — ei i-a cumpărat ceasornic, în altă călătorie. Fetița suferă de o maladie nediagnosticată în întregime, n-am înțeles limpede, ceva la plămîni, la inimă sau la amîndouă. M-a întrebat dacă n-aș putea să-i dau vreo îndrumare. L-am sfătuit să mă caute la București, îndată ce va avea vreme, și vreme va avea — rămîne în concediu, nu pleacă în călătoria următoare.

S-au împlinit șapte luni de la întoarcerea noastră, și Jarnea, omul intermitențelor, n-a venit pînă astăzi. Doresc din tot sufletul ca fetița să se fi făcut sănătoasă. Dar nu-i exclus ca totuși Jarnea să apară odată. Va trebui să sune; spre deosebire de ușa cabinei, țin ușa de-aici încuiată. Nu știu cînd are să se întîmple astfel, dar dacă va veni, nu m-ar mira ca, după meridianul Bucureștiului, să fie ora 17 . . .)

Am băut bere, cu tragerea de inimă a pisicii care în loc de smîntînă mănîncă lapte acru. N-aș fi avut de ales altceva decît cafeaua, pe care o evit în a doua jumătate a zilei, sau siropuri acidulate. Berea are întocmai gustul celei obișnuite, numai că e cu desăvîrșire dezalcoolizată. Accept iluziile, ba chiar le caut, dar nu pot să mă las înșelat de surogaturi. Acceptînd-o am cedat de două ori: de obicei nu beau nici măcar bere adevărată.

Între timp începuse să cînte tonomatul. Au venit două fete foarte tinere, au băgat cîte o monedă în pușculița aparatului, au marcat plăcile dorite, apoi s-au așezat la o masă, în mijlocul cafenelei, și au început să fumeze, amestecînd fumul țigărilor cu melodiile comandate. Erau de tipul „fiică de vameș", însă puțin mai palide; culoarea din obrajii vameșilor este, oricum, exagerată. Purtau niște laibăre cenușii, pe care nu și le-au scos, încît mi-a fost peste putință să-mi dau seama cum

ar fi arătat acasă la ele, în intimitate. Stăteau picior peste picior, și dacă nu se vedea ce îmbrăcăminte au pe dedesubt, își arătau în schimb pielea, dincolo de marginea ciorapului. N-au ispitit pe nimeni; cred că nici nu veniseră cu astfel de gînd — ar fi făcut măcar un gest de cochetărie. Etalarea coapselor nu părea o intenție și n-ar fi fost arma lor cea mai bună: n-aveau picioare frumoase.

Cînd s-au ridicat să plece, după ce își terminaseră țigările, băieții noștri nu le-au urmărit nici măcar cu privirea. O urmăreau însă, cu discreție, pe fata care servea la mese. Aceasta era singură și trebuia să se ocupe de toată lumea. În clipele de răgaz dispărea pentru puțin timp pe o ușiță, în spatele barului, unde se vedea o cameră locuită, cred că de propria ei familie.

Aici, oamenii de obicei zîmbesc, cu tot cerul greu care îi apasă. Fata n-a zîmbit niciodată, fără să aibă totuși vreo crispare și fără să se țină neapărat la distanță. Purta o rochie neagră și șorț alb, cu dantele — uniformă clasică, foarte curată. Era de tipul pe care l-am numit celtic, înțelegînd că în alcătuirea lui intră și o undă de ceață. Subțire, dar nu descărnată, mișcîndu-se cu tot atîta siguranță cîtă grație, ar fi atras privirea și altunde, adică într-o lume mai densă și nu atît de oceanică.

Am urmărit-o cum lua banii și îi ducea la casă; desigur, făcea de mult timp treaba aceasta, căci avea gesturile mecanice și nici o tresărire pe față. Păstrez o prejudecată romantică, înapoiată ca toate prejudecățile, că unei femei nu-i stă bine să numere banii, că atunci cînd îi primește, din mîna unui bărbat mai cu seamă, trebuie să se simtă puțin rușinată.

Între timp cînta tonomatul; plăcile fetelor se sfîrșiseră, dar se găsise cine să comande altele. La masa lor, mecanicii continuau să bea bere, inutil și cu bunăcuviință; veniseră să petreacă.

Am aflat, cu aproximație, în ce constă raționalizarea alcoolului. Fiecare om (dar nu știu de la ce vîrstă — oare și copiii? — și înainte, sau după întărcare?) are dreptul la 12 sau 15 litri de vin pe trimestru. Cine vrea, poate să-l convertească în alcooluri mai tari, bineînțeles că în acest caz reducîndu-se cantitatea; contează, va să zică, numărul de grade.

Pentru a-ți primi rația, presupun că trebuie să te înscrii

la o oficialitate, să arăţi acte, să primeşti bonuri şi apoi, ducîndu-te la depozit, să stai la coadă.

A sta la coadă pentru pîine e o nevoie tristă pe care puţine popoare n-au cunoscut-o în timpul războiului. A face la fel pentru băutură mi se pare a declara public, fără pudoare, o mizerie interioară...

Tot la cafeneaua de aseară am asistat la cina unei perechi, soţi proaspeţi, am presupus, fiind foarte tineri. Ca să-i iei drept logodnici te împiedica atitudinea casnică, bilaterală; e drept că am judecat după temperamentele noastre şi n-am aplicat nici un corectiv geografic şi meteorologic. Faţă în faţă, au privit tot timpul unul pe lîngă altul şi şi-au zîmbit o singură dată. Ştiu că într-un singur zîmbet se poate pune tandreţe pentru toată seara, dar nu era cazul cu zîmbetul acela atît de palid.

În timp ce cînta tonomatul, fata cu şorţ alb de dantelă le-a adus primul fel: cîte un sandviş cu salam, pe cîte o farfurie inutil de mare; subţirel salamul, subţirică felia de pîine. L-au mîncat cuviincios, folosind cuţitul şi furculiţa, de parcă ar fi fost un biftec...

Atît cît am putut să observ şi din cîte am aflat, ceea ce mi se confirma acuma, oamenii aici duc o viaţă foarte cumpătată în ceea ce priveşte mîncarea. Fiind aşa frugali, poate nici n-au auzit de bucatele suculente ale altor bucătării, de pildă chiar a noastră. Nu se pierde timp cu gătitul; mesele sînt de obicei improvizate. În prăvăliile de alimente se văd mezeluri, foarte puţine, crenvurşti anemici şi decoloraţi, puţine legume, pîine — şi cam atît. Am descoperit mai ales fructe, şi chiar tropicale. M-au ispitit strugurii, aleşi ciorchine cu ciorchine, cu boabele turnate parcă în ceară; sînt un articol de lux, dar n-au nici un gust, ca şi cum ar fi o sinteză neizbutită, provenind din laborator, unde s-a pus totul în formulă, în afară de soare.

Între timp, perechii vecine i s-a adus al doilea fel: un sandviş cu brînză gălbuie, de dimensiunile primului. Chiar pentru un aperitiv ar fi fost prea puţin... A urmat o prăjitură, ca pentru pitici.

Altminteri, cina s-a desfăşurat lent şi cu ceremonie. Pe durata ei, tonomatul a consumat zece discuri, adevărat că de dimensiuni mici, reprezentînd totuşi o oră de melodii, care

puteau să îmbete consumatorii pe altă cale, berea rămînînd fără nici un efect.

La plată, luînd banii, fata ne-a zîmbit. Lăsînd la o parte prejudecata pomenită mai adineauri, am convenit că îi stătea bine. Poate să rămînă o amintire, de aceea o numesc Ingrid.

*

Deşi pe cale să scadă, furtuna continuă şi după amiază, ameninţînd să ne omoare ziua în întregime, şi o zi de escală are alt preţ decît ziua civilă. Poate n-o să mai venim altă dată în această ţară, din care abia am descoperit o cîtime; mai sînt multe de văzut, şi după ce ai văzut totul, rămîne încă un necunoscut, uneori infinit.

Vîntul aruncă pe chei tone de apă, care, împreună cu ploaia torenţială, transformă drumul spre oraş într-o cale subacvatică; vehiculul cel mai bun acum ar fi submarinul.

Cîţiva totuşi se hotărăsc să-l străbată cu mijloace terestre. De ce mă aflu aici, dacă nu spre a-i înţelege şi a le aproba explorarea aventuroasă? Ca să-i însoţesc, am să-mi pun mantaua de piele, în lipsa unui costum de scafandru.

Miercuri, 25. Infidelitate şi inconstanţă

Drumul în oraş, ieri după amiază, nu mi-a adus alt cîştig decît că am exclus putinţa să mă acuz de laşitate şi am căpătat credinţa că aş putea să-l fac încă o dată.

Am încercat la început, pe primii zeci de paşi, să mă strecor printre pachetele de apă care se prăvăleau periodic; din clipa cînd unul m-a prins în contratimp, n-am mai dat nici o importanţă celorlalte. Pentru un anumit fel de luptă, acesta este un mijloc sigur de a izbuti, ba chiar fără efort şi cu seninătate. Fiind copleşit de apă, mi-am spus că „singura salvare a celor învinşi este să nu mai spere nimic".

Cît despre vînt, pînă astăzi n-am înfruntat direct o asemenea avalanşă; avea, într-adevăr, consistenţa prăbuşirilor de zăpadă, cărora nimeni nu li s-a împotrivit vreodată. A trebuit să-l învingem cu tactică, pîndind clipele prielnice şi făcînd

salturi, de la un adăpost la altul. Nu o singură dată am bătut în retragere... Pînă ce, ajungînd la un colț de stradă, unde schimbasem direcția, ne-a prins pe toți din spate și ne-a dus pe sus pînă în mijlocul orașului.

Un ceas mai tîrziu, furtuna se potolise, și întoarcerea a fost pașnică.

*

Se anunțase plecarea astăzi, de aceea am și ținut să merg ieri în oraș, crezînd că îl vedeam ultima oară. Ceva n-a fost gata, așa că amînîndu-se plecarea pe mîine dimineață mai avem înainte o zi întreagă. E ciudat, dar aproape nu am ce să fac cu ea; am acoperit în mine, cu aviditate, cu grijă și lăcomie, capacitatea de recepție, și acum mă simt obosit, în neputință de a mă concentra asupra unei impresii.

Nu-mi rămîne decît să străbat vechile străzi, să intru prin vechile magazine, să mă uit la oamenii cunoscuți, înregistrînd cîte ceva fără să-mi dau seama cum, cu gîndul vag că într-o zi impresiile au să se developeze.

O prăvălie cu articole nautice, în port, pe unde trecusem uitîndu-mă doar la vitrină, mă reține de data asta cîteva ore. Găsești aici toate piesele și obiectele trebuitoare ca să armezi o corabie, și cum pregătisem o dată armarea uneia, retrăiesc calm acea veche istorie, care atunci a fost lungă și palpitantă. Ea s-ar reînfiripa în sufletul meu cu altă intensitate, dacă n-aș avea grija plecării. Am să mă întorc asupra ei în mijlocul oceanului, cînd voi avea vreme de meditație.

Deocamdată fac inventarul obiectelor din prăvălie: hublouri de bronz, întinzătoare de sart, busole, felinare de poziție, pavilioane... Toate au trecut prin mîinile mele; îmi privesc mîinile: sînt aceleași?

Ce s-a schimbat în mine?

*

Venind la bord înainte de căderea amurgului, descopăr, de departe, o învălmășeală de catarge și forfotă neobișnuită pe punțile noastre.

Vaporul negru, care s-a întors din Islanda azi-dimineață, urma să place din nou după amiază. O rafală de vînt, la

ieşirea din port, o manevră neatentă, un motor care n-a răspuns prompt la comandă l-au împins peste noi, şi acum stă imobilizat în bordajul nostru, făcînd „dană dublă“, fără voia lui şi spre surprinderea noastră. Vameşii, vigilenţi, au încălecat balustradele şi veghează, ca şi cînd accidentul ar fi fost pus la cale anume, pentru a înlesni vreo contrabandă.

Deoarece, în ceea ce ne priveşte, n-avem nici o stricăciune, urmăresc intrigat agitaţia echipajului străin şi a vameşilor. Este şi pilotul de faţă, deşi neamestecat în manevra vasului. Toate zilele a continuat să vină şi a tot dat tîrcoale careului, de parcă ar fi uitat că băuturile sînt sigilate. Un om mai fără treabă decît el n-am văzut în Thorshavn . . .

Cum vaporul negru stă încă lipit de noi, pînă ce comandantul lor să judece manevra cea mai dibace am prilejul să privesc din nou în cabinele echipajului, care sînt drept în faţă. Şi spre stupoarea mea, descopăr o gravă, flagrantă infidelitate şi inconstanţă: femeia goală, în cursul unei singure călătorii, a fost înlocuită cu alta. E tot acolo, lipită de uşă, făcînd impresia că vine de la baie, tot roză, tot impudică sau nevinovată, şi la vechea scară. S-ar putea să fie aceeaşi, numai că şi-a schimbat părul puţin — acum e ceva mai brună —, şi-a lepădat prosopul de pe umăr şi în schimb are un costum de plajă, în culoarea pielii, de dimesiunile cele mai reduse, un pretext textil, cunoscut cîndva sub numele atomic de Bikiny.

Nu pun însă accidentul de astăzi şi accidentele viitoare pe seama infiltraţiei feminine, chiar dacă toate cabinele echipajului, ale ofiţerilor şi comandantului ar fi tapetate asemeni. O femeie în imagine e mai rezonabilă decît una vie.

Vasul se desprinde de noi după încă un sfert de oră; n-au nici ei stricăciuni vizibile, decît că o barcă de salvare agăţată în balustradele noastre şi-a prefăcut un bordaj în surcele şi pare o mandolină stîlcită în picioare la o încăierare a chefliilor.

Joi, 26. Scrumiera trandafirie

Deşi anunţată pentru ora 10, plecarea se tot amînă, pînă la 11,45. Agentul, care a afirmat la început că are toate hărţile cîte ne trebuie — coastele Norvegiei — şi a tot amînat

aducerea lor, sosește în sfîrșit cu ele, după ce ne-a făcut să întîrziem încă două ore. Dar sînt altele decît cele cerute — nu le avea, nu le-a găsit, se scuză cu nevinovăție, ca și cînd n-ar ști că pornim pe mare...

Deoarece sîntem cu prova spre larg și n-avem decît să virăm ancora, să desfacem legăturile, manevra, extrem de simplă, se termină în cîteva minute. Prezența pilotului e inutilă, și pentru noi, și pentru el: nu mai capătă băutură, nu-i acum momentul să rupem sigiliile. Îl urmăresc cum își coboară în barcă sacul bleumarin îndesat cu mezeluri; chipul lui e imaginea îngroșată a dezamăgirii...

Îndată ce facem rondoul, la ieșirea din radă, oceanul, care părea calm de la distanță, ne supune unei scuturări neprevăzute. Cu atît mai bine: ne „amarinăm" mai degrabă. După o escală de cîteva zile, legănarea vasului, uitată, schimbă ceva în funcțiunile organice. Schimbă și ordinea obiectelor din cabină, pe care ai scăpat din vedere să le amarezi încă o dată. După o jumătate de oră, făcînd ordine în jur, făcînd ordine în tine, cîștigi senzația și sentimentul să ești pe ocean de o viață întreagă.

Oceanul e vînăt, vînăt uscatul, și cerul, culoarea dezolării. E vînăt și viitorul, fiindcă nu știm încotro o să mergem, ce-o să ne aștepte săptămînile viitoare. Deocamdată ne îndreptăm spre strîmtoarea Lervig. Într-un fiord, altul decît cel unde ne-am adăpostit prima oară, ne așteaptă „Galați", care în timpul escalei noastre a fost pînă la coastele Norvegiei, încercînd zadarnic să pescuiască; abia s-au întors de-acolo, descurajați, chinuiți de furtuni ziua și noaptea. Vor să ne sfătuim și să luăm o hotărîre comună. Dacă au avut zeci de mile înaintea noastră, acum nu mai au nici una...

Privesc orașul cum se pierde în urmă, între coline, revăd lumea lui, casele, străzile pe unde am mers prima oară în viață, o dată cu primii oameni din neamul meu care au cunoscut această lume, la mai bine de un mileniu după descoperire.

N-am adus mărfuri aici, ci numai pavilionul țării, care flutură și acum, pe bastonul de la pupa, în lumina unei amiezi mai triste decît înserarea. Am îmbarcat numai apă de băut la Thorshavn; magaziile noastre sînt goale, în schimb port în mine o povară nedeclarată la vamă, pe care nu știu cînd am s-o prefac în monedă curentă, pe înțelesul tuturor oamenilor.

N-am prins hering și mi-e teamă că nici n-o să prindem.

Aflîndu-ne intențiile, oamenii din Thorshavn, care cunosc heringul dinaintea noastră, au ridicat din umeri, dar nu ne-au contrazis, dat fiind că aveam în stăpînire un vapor așa de modern și așa de mare. Anotimpul heringului s-a terminat, lăsau ei să se înțeleagă... S-ar putea, după o experiență de decenii, să le fi creat noi prima îndoială.

Și chiar dacă n-am prinde nimic, drumul nostru aici nu va însemna pagubă; sîntem o ambasadă cu atît mai demnă de luat în seamă cu cît venim de pe mare, ca vikingii de odinioară.

Domnișoarele de la poștă, niște suflete străvechi izolate în mijlocul oceanului, au aflat acum unde este România pe hartă. Dumerindu-se că venim de la o distanță depășind cu mult ancestralul lor spațiu acvatic, ele au dat o atenție mișcătoare scrisorilor noastre, grăbindu-se să le lipească mărcile cu propriile lor mîini coborîte din ceață, să le manevreze, să le stocheze cu atîta grijă, cu atîta bunăvoință și grabă, de parcă fiecare plic ar fi cuprins valori însemnate. Am dat gestului semnificație și importanță; am înregistrat în el o simpatie pe care n-a dezmințit-o restul orașului și o simt urmărindu-mă în ocean, unde ne așteaptă necunoscutul și noaptea... S-a lăsat ceață.

Alaltăieri, ziarul local a închinat vasului și nouă o pagină, cam mică pagina, dar era una din cele patru. S-ar putea să mai fi apărut ceva și ieri, și astăzi; poate o să mai apară și mîine... Nu cred că au să ne uite degrabă...

Ieri, într-un mic magazin, unde intrasem fără program și nu cumpărasem decît butoni de manșetă, de care presupun că n-o să am nevoie, am primit în adaos un pieptene, cu o inscripție în limba faeroeană. Stînjenit de acest dar modest și totuși disproporționat față de ceea ce cumpărasem, am vrut să mai iau ceva, de pildă o cravată. N-am găsit nici una pe plac și sînt sigur că degeaba aș fi căutat printre cravatele din lumea întreagă; de fapt aș fi vrut altceva, dar ce anume, nu știu nici astăzi. Domnișoara vînzătoare — puțin fard și multă ceață — m-a lăsat singur în prăvălie, deoarece n-o secunda nimeni, și s-a întors după aproape o jumătate de oră, cu mostre de cravate strînse probabil de la magazinele vecine, căci n-ar fi avut cînd să colinde tot orașul. Uitasem cu totul intenția mea așa de vagă, și nici nu mi-au plăcut noile cravate. I-am oferit în schimb domnișoarei o compensație negustorească:

vreo trei din băieţii noştri intraseră pe rînd, să caute haine de ploaie, de acelea care se numesc la noi fîş-fîş şi au răspîndire internaţională. Deşi erau grăbiţi, i-am reţinut, asigurîndu-i că fusesem prin toate magazinele şi nicăieri nu se găseau fîş-fîş-uri mai frumoase. Nu minţeam: toate sînt la fel, toate vin din Italia — acelaşi material, aceeaşi croială. Au cumpărat mulţumiţi şi fără ezitare. De fapt i-am scutit de o pierdere de timp şi de osteneală.

Zamfir, frigotehnistul, stătea în cumpănă dacă să ia unul şi pentru nevastă. E într-adevăr o fire mai pertractantă. Sfios şi tare cumsecade, bun de pus în categoria fecioarelor, cred că în ascuns îl dublează încăpăţînarea. N-a pertractat mult de data aceasta; l-am convins doar cu mimica, neechivocă şi astfel pe deplin eficace. Cum nu-i ajungeau banii, l-am şi împrumutat cu cîteva coroane. Nu regret decît că mi-i va da înapoi la prima escală. (Unde oare?)

Pe cînd ieşeam cu toţii şi veneau alţii, atraşi de ceea ce într-un magazin mic se putea numai aglomeraţie, domnişoara mi-a zîmbit cu complicitate, iar eu am rămas cu sentimentul că nu primisem pieptenele de pomană.

În amintirea mea am numit-o Eldeviga, după satul în faţa căruia am ancorat prima oară.

Azi-dimineaţă, înaintea plecării, am dat o fugă pe chei şi am intrat în primul magazin, la colţul primei străzi cu care începe oraşul. Mai aveam cîteva coroane şi nu vroiam să le duc degeaba cu mine; am întrebat deci ce obiect aş putea să capăt cu această sumă.

„Am întrebat“ înseamnă că am întins monedele în palmă, arătînd prin prăvălie, cu gestul aşa de uşor traductibil în orice colţ al lumii.

Era un domn bătrîn stăpînul prăvăliei, slab, palid — tipul întrevăzut de mult al insularului —, bărbierit proaspăt, îmbrăcat cu grijă, degajînd bunăcuviinţă şi simpatie. Înţelegîndu-mi dorinţa, a aruncat o privire prin galantare, a şovăit, fără să se arate totuşi în încurcături, şi-apoi, cu zîmbetul cunoscut în Faeroe, mi-a întins o mică scrumieră roz, un obiect fin, care ar putea să fie şi o farfurioară. (Nici pînă azi n-am ajuns la o dumerire.) Pe eticheta micuţă am citit preţul: 8 coroane; în mîna mea erau numai patru şi o fracţiune. Am ridicat din umeri, mimînd în acelaşi timp lipsa sumei. Stăpînul prăvăliei

ştia, mai bine chiar decît mine, care nu manevrasem niciodată coroane faeroene. Luîndu-mi banii aproape cu stînjenire, dar cordial, spre a-mi anula propria stînjenire, mi-a pus în mînă farfurioara, pe care o şi învelise în foiţă trandafirie — aş zice anume ca să se asorteze culorile.

În acele momente dinaintea plecării n-am găsit pe nimeni la vapor să-mi împrumute patru coroane. M-am întors la prăvălie cu un pachet de ţigări Snagov, din lotul care pe o parte are imprimat cu majuscule: România, cu un tricolor în diagonală.

Insularul meu l-a primit fără proteste, judecînd cu bunsimţ că se aflau faţă în faţă două gesturi egale. Dar chipul lui palid a luat o clipă culoarea farfurioarei pe care o am acum cu mine şi care, ca obiect, îmi va fi poate inutilă. Apoi, privind pachetul, a silabisit greu, ca şcolarii la primele pagini ale abecedarului:

— România...

Nu i-am corectat decît accentul, mutîndu-l pe penultima silabă. Era doar completarea unei lecţii de geografie, care a durat cinci zile. Mă grăbeam, fiindcă pleca vaporul. Dar la uşă m-a ajuns din urmă şi, fără a-mi lăsa nici o putinţă de împotrivire, mi-a restituit cele patru coroane, plus fracţiunea...

Le am asupra mea, şi n-am să le mai folosesc niciodată — după toate semnele, n-o să ne mai întoarcem la Thorshavn. Ce-aş putea face cu ele? Buzunarele sînt prea mici ca să cuprindă tot ce poţi aduna ca amintire într-o viaţă întreagă.

*

Ceaţa a devenit impenetrabilă. De mult nu se mai vede oraşul în urmă, şi totuşi, abia acum încep să-l descopăr cu limpezime. Nu caut să înmulţesc detaliile; nu vor apărea altele decît cele însemnate pînă acuma. Caut esenţialul pentru amintirile mele şi cred că l-am găsit: cordialitatea localnicilor. Cu ce le-a răspuns ambasada noastră? mă întreb, căutînd de asemeni esenţialul. Debarcînd la Thorshavn, echipajul nostru, alcătuit din optzeci de firi deosebite, s-a purtat unanim cu demnitate şi eleganţă. Le-aş face o nedreptate dacă aş socoti că i-a ajutat şi prohibiţia alcoolică: după cîte am aflat, nu toţi au avut naivitatea să-şi declare băuturile în întregime şi să le

pună sub paza sigiliilor, ceea ce, la demnitatea și eleganța umană, adaugă o altfel de demnitate — străvechi marinărească: aceea de a păcăli vama.

Mergem cu radarul prin strîmtoarea Lervig, într-o invizibilitate totală. Am trecut pe aici abia deunăzi, dar acum m-aș putea crede oriunde, în altă parte a lumii, de ce nu chiar pe Dunăre, într-o după-amiază de iarnă, în una din acele zile cînd aștepți să vină sloiurile. Nu descopăr decît sîrmele liniei de înaltă tensiune, coborînd din neguri și arcuindu-se deasupra strîmtorii. Cum să le iei drept reale, încărcate de curent electric, de forță mortală, cînd pilonii nu se văd la creastă, spre a stabili o origine și o continuitate? Cineva a subliniat ceața cu trei linii groase.

Deși mi s-a spus că radarul obosește ochii, nu rabd să merg oniric, fără coordonate, de aceea urmăresc mai tot timpul peisajul pe ecran, ca într-o restituire cinematografică. Senzația de vis nu dispare, cu toată claritatea imaginii. Nu vorbește nimeni pe puntea de comandă; toți ochii sînt ațintiți în borduri și în față; se simte în aer teama de necunoscut și de întuneric, dar mai ales teama că am ieșit din realitate; motoarele aproape că nu se aud — merg cu numai jumătate de sarcină.

La jumătatea strîmtorii virăm spre vest și ne afundăm într-un sac care se îngustează, iar spre fund cotește la dreapta, alcătuind un Corn de Plumb — în comparație cu albastrul, bogatul și însoritul Corn de Aur, din fața Stambulului. Dar mai există undeva pe lume soare și culori albastre?

Cel mai uluitor neprevăzut se relevă îndată: soarele iese din neguri în clipa cînd aruncăm ancora. Uitasem că e încă ziuă, că abia a trecut amiaza — așteptam să vină o noapte definitivă. Toate izbucnesc uluitor din beznă și scurt ca o explozie, înainte de a se sfîrși zornăitul lanțului. Ne încadrează două fotolii uriașe de piatră, avînd spătare și rezemători pentru brațe; sînt sălașele unor ghețari de altădată, dar ai putea crede că aici au stat la odihnă giganții, pînă mai adineauri, cînd s-a ridicat ceața. În afară de apă și de cer, care s-au albăstrit dintr-o dată, tot peisajul nu-i decît piatră. Iar în fund, la jumătate de milă, într-o concentrație ca a diamantului, compact, fără fisură, inalterabil, imutabil, definitiv, mai puternic decît geologia, un oraș, alcătuit parcă nu din case,

ci din pietre scumpe și colorate, extrase din materia cea mai rară a scoarței... Dar nu se poate să fie real, nicăieri nu există atîtea nestemate — e un decor de teatru, o iluzie măiastră. Privesc cu binoclul și rectific: e numai o ilustrație... Miracolul nu durează.

Exact acum, ora 14,10, s-a oprit lanțul, și în pupa noastră a răsărit „Galați", sclipind în lumină, ai crede că vopsit proaspăt; mă așteptasem să-l văd în paragină, estompat, ros de ceață.

Barca lor era pregătită, așa că într-o jumătate de oră a și sosit la scară, aducînd o întreagă delegație, cu promptitudine, fără discuții și schimb de invitații. Omul în impas devine mai maleabil; nu mai contează că un vapor merge mai repede cu o milă decît celălalt; sîntem în impas și unii, și alții. Nimeni însă nu se arată neliniștit; toți își dau osteneala și izbutesc să fie simpatici.

A venit comandantul lor, cu o barbă norvegiană, care a crescut surprinzător de repede, fiindcă n-o avea în ziua plecării din Constanța. Îi dă vigoare și prestanță, fără să-l îmbătrînească. Îl privesc pe cînd urcă scările spre careu, vioi, cu elasticitate, plin de încredere, gata să înfrîngă orice soartă, și mă întreb cum de n-au prins hering cu o barbă ca asta.

Ne strîngem mîinile cu căldură, ca și cînd ne-am cunoaște de-o viață; într-un fel nu greșesc — mi se pare că a trecut o viață de cînd ne învîrtim prin aceste ape. Deoarece mi-a inspirat încredere din ziua cînd l-am întîlnit prima dată, mă bucur că mă invită să le fiu mîine oaspete; așteptam de mult această ocazie — simt nevoia unui orizont uman mai lărgit, nu vreau să devin părtinitor, socotindu-mă legat exclusiv de echipajul nostru; amîndouă vapoarele sînt ale noastre, ceea ce mi se arată mai cald aici, în aceste ape reci și străine.

Pe comandant îl cheamă Victor; pe al nostru, Nicolae. Amîndouă numele înseamnă victorie. Dar comandantul nostru nu și-a lăsat barbă.

Au mai venit de pe „Galați" radiotelegrafistul, apoi inginerii de specialitate, care conduc pescuitul, și inginerul frigotehnist, Varlam, șugubățul, cu buzunarele pline de „surprize", obiecte de păcăleală, cele mai neprevăzute și mai fanteziste: o pudrieră din care țîșnește un șarpe, o cutie de chibrituri

care, dacă vrei s-o deschizi, te curentează. Le-a colecționat în Japonia și așteaptă escalele viitoare, ca să colecționeze altele.

Delegația noastră e simetrică prin funcțiunile de la bordul vasului. Se realizează și simetria în spațiu, așezîndu-se la masa din careu, unii de o parte, alții de alta. Discuția durează cîteva ceasuri, fără nici un punct contradictoriu; toată lumea e de acord că am venit prea tîrziu pentru hering și pierdem prea multe zile în luptă cu furtunile iernii. Mai bine să mergem în sud, la Canare, unde în acest anotimp vremea se menține blîndă și putem pescui lesne sardină, stavride sau scrumbie. Vasele sînt prevăzute să poată lucra în amîndouă zonele; frigotehniștii ne asigură că nu vor fi dificultăți la tropice cu congelarea și cu menținerea temperaturii joase în magazii; în călătoria trecută, „Constanța" a traversat de patru ori ecuatorul.

Atunci, ce dificultate rămîne?

Există la București o direcție generală, cu un om pasionat, plin de inspirații și de intenții bune, care dirijează de la distanță mișcarea acestor două vapoare. E un om înalt și slab — piele și os s-ar putea spune, ceea ce înseamnă că pune mai mult la inimă decît în restul anatomiei sale așa de costelive. Îl stimez nu fiindcă mi-a arătat prietenie și a vegheat cu grijă, printre atîtea griji, asupra nevoilor mele privind îmbarcarea și drumul. Înainte de toate, prețuiesc la el pasiunea; știu că se va frămînta necontenit, în căutarea unor sfaturi și rezoluții cît mai bune, cu care să ne urmărească în mijlocul oceanului; știu că nu va dormi multe nopți, întrebîndu-se de cîte ori am lansat traulul; și știu mai ales cît suferă acum că nu prindem hering.

Din discuții personale am aflat că a fost mai înainte prin aceste ape, într-o călătorie de documentație, deci nu ne-a trimis aici la voia întîmplării. În biroul său am văzut reviste și tomuri, cuprinzînd poate toată experiența, mai veche și mai nouă, a pescuitului în Atlantic. Ne-a rezumat-o pe foaia de calc cu cele patru zone, amintită altă dată.

Ca toți oamenii pasionați, nu va înțelege să se oprească la jumătatea drumului. Vasele sînt prevăzute cu mașini de filetat heringul, și fără hering, mașinile vor sta degeaba, cel puțin în această călătorie.

Iată deci dificultatea: a găsi argumente care să înfrîngă documentele și pasiunea. Argumente există, pare-se, numai că trebuie rezumate într-o radiotelegramă. În timp ce se concepe acest text, cu contribuția tuturora, mă întreb: Oare am făcut tot ce trebuie, nu ne dăm învinși prea degrabă?

Consfătuirea n-a fost de loc furtunoasă, în schimb s-a dezlănțuit furtuna afară. Delegația pleacă la ora 19, îmbarcîndu-se anevoie. E viscol și întuneric; în fundul fiordului abia se mai zărește cîte o lumină, care nu izbutește să sugereze orașul; poate pe vreme rea orașul se demontează și se duce la adăpost, în altă parte. Dar unde, dacă e furtună peste tot nordul Atlanticului?

Abia acum, cînd ceilalți pleacă și-i conducem la scară, ca pe niște oaspeți de acasă, îmi dau seama ce departe sînt căminele noastre. Viscolul și noaptea dublează distanțele.

Abia desprinsă de bordaj, barca se pierde în beznă; n-o mai vezi decît în lumina unui val care își varsă peste ea coama albă.

Aprindem reflectoarele, ca să le arătăm drumul sau ca să nu-i pierdem. Cei de pe „Galați", preveniți, le aprind și ei. Luminile se încrucișează și rămîn de veghe, ca două spade de arhanghel; suflă un duh rău asupra fiordului.

*

În fumoar, după cină, băieții îmi împărtășesc impresiile de aseară, cînd, făcînd ce făcînd, s-au dus să danseze. Îi numesc „băieți" pe cei tineri, ca număr de ani și ca fire... Nu-mi vine să cred că aseară mai eram la Thorshavn, și dacă vroiam puteam să merg cel puțin la cafenea, să ascult tonomatul și s-o contemplu pe Ingrid.

Se dansează de la ora 4 după amiază, în mare înghesuială, în sala de cinematograf amintită, de unde se evacuează scaunele. Băieții noștri, odihniți, au avut multă căutare; cred că nu se laudă. Concurența locală, adică tinerii din Thorshavn, sînt preocupați de băutură. Funcționează discret o bursă neagră a alcoolului. Riscul și dificultatea procurării trezesc gustul de aventură; viciul poate să vină mai tîrziu sau să nu vină. Pînă una-alta, tinerii își părăsesc partenerele și se retrag prin col-

ţuri, unde îşi consumă pe furiş sticluţa agonisită cu eforturi; e o dublă ispravă. La sfîrşit, mulţi zac pe trotuarul ud, în faţa localului, dar nimeni nu se scandalizează. Poate trecătorii maturi găsesc că e o lecţie necesară, care nu va fi repetată. Nu-i exclus să aibă dreptate.

Rezultatul imediat: mare afluenţă de partenere abandonate. Mai vin şi soţi, care în drum spre slujbă îşi aduc femeile cu automobilul şi le lasă acolo, nădăjduind că se va găsi cineva să-şi consume cu ele ceva energie.

Băieţii noştri nu s-au cruţat; drept răsplată, terminîndu-se dansul şi slujba, bărbaţii i-au adus la vapor cu automobilele, oferindu-le locul de lîngă soţii, strîngîndu-le mîinile cu căldură la despărţire.

Unele moravuri rezultă din latitudine. La meridion, o astfel de întîmplare poate sfîrşi cu un cuţit între umeri. La septentrion cu o invitaţie în pologul familiei. Insulele Faeroe sînt ceva mai sus decît la mijloc. Coordonatele exacte: de la 61°20′ pînă la 62°24′ latitudine nordică; de la 6°15′ pînă la 7°41′ longitudine vestică.

*

Furtuna care vine de la nord-vest şi mătură strîmtorile create tot de ea, altădată, a crescut pînă la năprasnic; nemaiavînd loc să se strecoare pe drumurile vechi, escaladează piscurile şi cade de sus în fiorduri. Pereţii stîncoşi, fotoliile giganţilor nu ne mai apără; ancora derapează, neliniştitor, de vreme ce n-avem mult spaţiu. Motoarele rămîn gata de manevră, echipajul pregătit de apărare. Deşi nedeclarată, e stare de alarmă. Ar mai fi oare nevoie de vreo declaraţie, cînd sună atîtea goarne afară?

Vineri, 27. O femeie blondă în pustietatea neagră

Astă-noapte, pe la ora 2, m-au trezit din somn zornăitul lanțului și încordarea motoarelor, care fac să vibreze pereții cînd sînt puse în sarcină. M-am uitat afară: ajunsesem foarte aproape de „Galați", care sforăia și se smucea în ancoră. M-am bucurat o clipă că sîntem alături, cu multe lumini aprinse în noaptea faeroeană, bîntuită de viscol, apoi mi-am dat seama că trebuie să ne îndepărtăm repede — manevră care și începuse de altfel.

Fiindcă simțeam vigoarea motoarelor și am încredere în ele, ca și în oameni, m-am culcat la loc și am adormit înainte de a se ajunge la noul loc și de a auzi aruncîndu-se ancora.

Spre ziuă, furtuna a trecut; cînd m-am trezit, era lumină și liniște afară; stîncile nu se mișcaseră, iar orașul fusese adus de la adăpost și montat la loc. Dar peisajul, sub zăpadă, își schimbase culoarea și îl recunoșteai greu în noua lui haină; fotoliile giganților păreau îmbrăcate în huse albe.

Deși sîntem numai la două ore de Thorshavn, unde se spune că temperatura coboară rar sub zero grade, aici e iarnă adevărată.

*

La ora 10 dau urmare invitației și merg în vizită pe „Galați", împreună cu alții, care au treburi acolo. Au trimis barca lor să ne ia, simplificînd lucrurile, scutindu-ne de a lansa una din bărcile noastre, ceea ce cred că s-ar fi făcut cu codeală.

Prin manevra de astă-noapte ne-am îndepărtat, și astfel, lungindu-se drumul, am prilejul să simt mai bine și mai de aproape iarna fiordului. E vreme aspră, dar calmă: armistițiu. Vîntul stă pitit după culmile stîncoase, spre partea oceanului. E ceva fără precedent și irepetabil în întîmplarea de astăzi; sîntem opt oameni în barcă, vorbim aceeași limbă și ne cunoaștem. Dincolo de noi, toate sînt străine și necunoscute. N-are însemnătate că au fost alții pe aici înaintea noastră. Drumul lor s-a șters, cum se șterge în urmă dîra lăsată de barcă. În locuri pustii, necunoscutul renaște din el însuși, și dezvăluirea lui nu-i durabilă. Străbătînd fiordul, am sentimentul că nu l-a mai străbătut nimeni pînă astăzi; vikingii au să-l descopere după plecarea noastră, și în legendele lor n-au să scrie că noi fusesem aici altădată.

Gazdele, comandantul și ceilalți, sînt cordiali, atenți, prevenitori; ziua trece pe negîndite — uit că am casa în altă parte. Le ofer o carte poștală ilustrată de la Thorshavn, portretul unei femei tinere, în costumul insulelor; fotografia e luată pe malul mării, sub o briză care flutură părul blond, înfoaie fustele și învie imaginația. N-am văzut nicăieri acești ochi albaștri, adînci și calzi, învăluiți totuși în limpezimea lor de o taină, pe care am descifrat-o drept o făgăduială; n-am văzut nici această gură pudică și în același timp carnală, care făgăduiește fără taină. Cred că modelul, tulburător chiar pentru apatici, a fost adus din altă parte...

Micul meu dar are un succes la care nu mă așteptasem; ca să-l măresc, declar neonest că imaginea poate fi întîlnită pe stradă, la tot pasul, și chiar mai frumos colorată. Pot să mistific oricît — nu mă va dezminți nimeni: „Galați" n-are de ce să intre la Thorshavn. Drept consolare, portretul ispititor, amplificat de mine pe cale orală, trece din mînă în mînă, pînă se stabilește pe biroul comandantului, de unde va continua să surîdă, generos, oricui va veni să privească...

Dar iată că urmează ceva, întocmi ca la teatru: cineva vine alarmat din cală, să anunțe că s-au descoperit, ca la noi, fisuri în tablele tancului de apă. Nu mai e o întîmplare, ci, fără îndoială, un viciu de proiect și de construcție, cum am socotit prima oară.

Mă uit îngrijorat la femeia care zîmbește îmbietor de pe

masă. S-a ivit motivul: vrînd-nevrînd, „Galați“ va intra la Thorshavn, pentru reparații. La viitoarea noastră întîlnire va trebui să dau socoteală.

Între timp, lucrînd ore în șir, consultînd schemele, verificînd legăturile, mînuind letconul electric, Cornel cu Zamfirescu, unul din electricienii noștri, și cu radiotelegrafistul gazdelor au izbutit să repare stația de radio, cu toate patru emițătoarele scoase din funcțiune de zdruncinături, în timpul furtunii care i-a urmărit de la coastele Norvegiei pînă aici.

Să nu fi izbutit reparația, ar fi fost un motiv ca vasul să intre în port, chiar dacă nu apăreau fisurile. N-am fost prevăzător; ar fi trebuit să mă gîndesc că, pentru un motiv sau altul, tot ajungeau la Thorshavn.

Astăzi e vineri, dar mi s-a părut că-i duminică, prima mea duminică de la plecare; întîlnirea cu oamenii îți dă sentimentul sărbătorii.

Am plecat pe întuneric, cînd furtuna reîncepuse, cu viscol aspru. Pînă să ajungem la noi, valurile, din prova, ne-au bătut nemilos și fără întrerupere. Am primit cîteva găleți de apă în cap, mi-am simțit ceafa înghețată, dar am ajuns „acasă“ teafăr, m-am fricționat cu alcool și mi-am schimbat hainele.

Mă simt bine acum, seara, la căldură, în lumina plăcută, cu oamenii pe care-i simt vii împrejur, și totuși e ceva nepotolit în mine. A fost o mică aventură, care mi-a trezit iarăși gustul marei aventuri.

*

Argumentele transmise ieri la București, după consfătuirea noastră, n-au fost suficiente sau nu au găsit crezare. Răspunsul a venit prompt, mai adineauri: să ne îndreptăm către coastele Norvegiei, de unde „Galați“ abia s-a întors, fără să fi făcut vreo treabă. Și nici măcar nu avem hărți! Și doar se știe, am anunțat clar că la Thorshavn nu le-am găsit. Nu mai înțeleg nimic. Pasiunea poate fi orbitoare . . .

Viscolește feeric în lumina reflectoarelor.

Ora 19,30. Secundul se străduiește să constate ce se întîmplă cu vaporul. Se pare că ancora a derapat iarăși, cu cîteva

cabluri, de dimineață pînă acum, dar a derapat... în vînt. Cum, după cele mai elementare legi mecanice, fenomenul nu-i posibil, nu găsesc altă explicație decît că a derapat țărmul spre noi. Aproape că îți vine să crezi; sub asemenea vînt (rafalele ating forța 12), ce stîncă nu s-ar mișca din loc?

Ora 20,15. O ultimă vizită, înainte de culcare, la puntea de comandă. Motoarele rămîn în funcțiune, pentru o eventuală manevră. Serviciul permanent la ancoră.

Buletinul meteorologic anunță furtună de jur împrejur. Pe asemenea vreme, adăpostul nostru, oricît ar părea de bun, se dovedește precar. De altfel, cred că nici un adăpost nu te scutește de griji acum. Marinăria nu-i o sinecură, mai ales în noiembrie, la latitudinea noastră.

*

Noaptea. Nu pot să dorm, dar nu-i insomnie; am inima plină de simțăminte aglomerate, mintea plină de gînduri chinuitor de vii, care vin fără să respecte contiguitatea; e un fenomen de „preaplin". De ce nu există o mașină, să-i pui un pol la tîmplă, altul la inimă și să le înregistreze nealterate?!

Aprind lumina din jumătate în jumătate de oră, ca să notez ceva pe hîrtie, dar gîndul se diluează pînă să ajung la masă. Toate rămîn pentru mine; n-am să le pot relua mîine, ca să le comunic și altora. Afară viscolește — e noaptea mea.

Sîmbătă, 28. Noaptea mea

Lîncezim la ancoră în Fuglefiord, într-o monotonie dezarmantă; doar vîntul, care se umflă din cînd în cînd — peste ceea ce s-ar numi imposibil — și zgîlțîie cablurile, ne amintește că n-au murit toate.

Că întîi a fost numele fiordului, și pe urmă al orașului, că a fost altfel, fapt este că orașul se numește Fugle, ceea

ce se traduce cuib, în limba noastră. Dacă n-a fost dat în ironie, înseamnă că insularii au noţiuni alterate.

Zi posomorîtă, fără pic de soare şi parcă fără speranţă.

*

Încerc să reconstitui, după însemnări neclare, gîndurile de astă-noapte; temperatura însă n-am s-o recîştig niciodată, şi astfel pierd tocmai esenţialul. Dar poate rămîne ceva într-un depozit secret, pentru transfigurări viitoare. E bine să-i laşi cîteodată putinţa alimentării; altfel seacă şi nu ştii de ce rămîn reci paginile.

M-am gîndit întîi la echipaj, dintre care mulţi erau de veghe la ora aceea, îngăduind altora să se odihnească. Nu putem trăi unii fără alţii — prin mii de fire care ne leagă sîntem o comunitate. Despărţirea la întoarcere are să fie, cred, dureroasă. Orice aş face în viitor, ceva de aici are să-mi lipsească, poate toată viaţa, dar acesta va fi cîştigul meu, imponderabil.

Cine sînt aceşti oameni? Unul, aseară, în fumoar, unde este şi biblioteca, îl confunda fără şovăire pe Stendhal cu Steinbeck. Are vreo importanţă? Nu l-am corectat, dar nu ca să-l scutesc de o clipă penibilă; nici n-ar fi sesizat-o, adică nu s-ar fi ruşinat, şi de aceea îl socotesc un om admirabil. Nu-i timpul să ne culturalizăm unii pe alţii, cînd avem magaziile goale şi bîntuie furtuna de-a lungul şi de-a latul oceanului. Important este ca omul să manevreze bine traulul; pentru rest va fi timp altădată.

Unii au să mă dezamăgească, după cum eu am să dezamăgesc pe alţii; nu va avea importanţă. În jurul nostru pier vapoare — despre aceste drame scriu ziarele. S-ar putea să pierim şi noi; ar intra în obişnuitul călătoriei pe mare, acceptat de tot echipajul. Nu: mai mult decît obişnuitul! Nu sîntem în călătorie, ci la vînătoare, la pîndă, la hăituială; încercăm să hăituim bancurile de peşte, iar pe noi ne hăituieşte oceanul, care nu-şi învaţă lecţia astăzi. N-are importanţă că ne vom dezamăgi unii pe alţii. Dacă vaporul are să se întoarcă, şi cu el cei optzeci şi unu de oameni, comunitatea şi comuniunea noastră sînt salvate.

Trebuie să-mi supraveghez *eul* — liberul arbitru, spun unii. Îmi dau seama că există primejdia denaturării, în lipsa acelor jaloane lăsate prea departe în urmă și care asigură echilibrul omului printre oameni. Dar ca să mă supraveghez înseamnă să mă pierd pe mine... Nu, n-am să-mi corectez paginile, spre a ascunde greșeala. Cititorul va trebui nu să mă ierte, ci să mă înțeleagă.

Cînd vom intra pe Dunăre și vom despica uscatul, pătrunzînd adînc și cu nesaț în elementul nostru de naștere, călătoria sfîrșită o să pară multora, poate și mie, lipsită de sucul aventurii, acel amestec acid și bazic de spaimă, de neastîmpăr, de descurajare și de speranță...

Am sărit cu schiurile de pe trambulină. Era în preistoria vieții mele, trambulina era modestă, iar saltul, departe de orice performanță; nu făceam o experiență sportivă, ci poate doar sufletească. În clipa cînd vedeam golul în față, aventura se dilata pînă la groază, pînă la impresia convorbirii cu moartea, dar ținea așa de puțin, încît uitam înainte de aterizare, și n-o puteam reface cu nici un efort de imaginație, dovadă că mă încumetam să pornesc iarăși. În răstimpul cît urcam rampa, mă regăseam în dimensiunile mele de toată ziua, fără nici o cunoștință cu omul de adineauri sau din clipele următoare. Dar ce mă îndemna să continui?...

Am zburat cu aeroplanul, pe vremea motoarelor rotative, a aripilor de pînză și-a carlingilor descoperite, adică în perioada romantică a zborului. Nu am făcut o experiență mai lungă decît aveam nevoie ca să intru printr-o poartă de nori și să văd dincolo, cum visam în copilărie cînd contemplam cerul... Am zburat euforic, fără sentimentul primejdiei și al greutății mele materiale. Dar cădeau avioane, și au căzut unele sub ochii mei, ridicînd praful de pe pistă, pe cînd mă aflam chiar deasupra aerodromului.

Cum n-am pățit asemeni, zborul a rămas o experiență...

Ce caută aici cei optzeci de oameni? Fiecare din ei face o meserie, și chiar eu, la urma urmelor, al optzeci și unulea, dovadă că stau acum aplecat pe hîrtie.

Unii, cei mai mulți, poate toți, își fac socoteala cu cîți bani au să se aleagă la urmă. Unii, cei mai mulți, au de umplut goluri în bugetul familiei sau aspiră la un salt în viață, ceea ce prin muncă e onorabil. Unii își economisesc banii de cheltuială, ca să-i valorifice mai bine.

Există o molimă a marinarilor — „vaporeni“ le spune prin porturi la noi lumea civilă —, o molimă pe care am s-o numesc „carpetită“, cu *ită* la urmă, fiindcă e infecțioasă, deși benignă. Nu știu ce industrie europeană fabrică în mare serie un soi de țesături orientale, cuverturi de pus pe masă, pe pat, pe pereți, pe dușumele, pentru înfrumusețarea căminului. Cu un termen general, li se spune carpete. Unele porturi în apus și în Mediterană sînt pline de această marfă dubioasă, ieftină, țipătoare și grosolană, care nu înfrumusețează căminul, ci îl degradează. Scriind așa, știu că îmi atrag dezaprobarea echipajelor noastre; e prima mea neînțelegere cu marinarii...

Marfa însă are multă căutare; ea se vinde la noi nu doar prin porturi, ci a ajuns pînă în inima țării, iar prețul crește, pe meridiane, cu cît te îndepărtezi mai mult de țărmul mării unde vin vapoarele.

Gibraltarul, care va fi ultima noastră escală, e patria carpetelor — mi se spune. Oamenii noștri își calculează lirele, cîte au să li se cuvină, și le transformă în carpete, cea mai bună agoniseală. Unii, cei mai mulți, pot crede că pentru asta au plecat pe mare; se înșală. Toate carpetele din Gibraltar nu ar plăti riscul unei singure zile de furtună; există în fiecare, ignorată sau ascunsă cu sfială, nevoia de aventură care a făcut istoria omenirii. Lumea e descoperită de mult dar a descoperit-o omul, și în el n-a putut să se stingă pornirea nativă spre căutare. Fiecare din cei aflați aici caută ceva, în el sau în afară. A existat în fiecare, chiar dacă el n-ar ști sau n-ar vrea să spună, nevoia de a sta noaptea asta la ancoră, în Fuglefiord, unde nu e bine, cum n-a fost bine aseară și n-o să fie nici mîine.

Trece a doua noapte de așteptare, iar furtuna continuă. Continuă să meargă motoarele; le simt trepidația, transmisă din cală, prin fierul vaporului, pînă în masa mea de lucru, și prin ea pînă în vîrful peniței care zgîrie hîrtia. Al doilea ofițer mecanic, Rățulescu, om încărcat de bunătate, bun-simț, bunăcuviință și de tot ce poate fi bun în firea omului, se află acum acolo jos, împreună cu cei doi motoriști din cartul său, în hala aceea îngropată sub linia de plutire, în zgomotul infernal a treizeci și șase de mii de explozii pe oră, amplificate de pereții metalici. I se spune „nenea Rață“ ofiterului mecanic — familiar și fără fantezie, prin derivație de la adevăratul lui nume. Dar porecla e și sugestivă, din întîmplare.

Scund, plinuț și cu mersul cam legănat, ca o consecință imediată, cu carnea pufoasă, cu blîndețe domestică, nenea Rață ar fi, într-o transmutație canibalică, excelent de gătit cu varză. Iar fără transmutație ar fi fost prima victimă, și cea mai gustată, a dezumanizaților naufragiați de pe pluta „Meduzei".

Zece șilingi pe zi, 5 șilingi pentru un cart de patru ore — un sfert de carpetă... Să nu jignim omul! Viața noastră e în mîna lui la această oră. Trebuie să meargă motoarele, și neapărat amîndouă; unul singur n-ar învinge furtuna de afară.

Dacă s-ar smulge ancora, și motoarele n-ar fi gata de manevră, cu întreaga lor putere, în cîteva minute vaporul s-ar face fărîme pe stîncile din fundul fiordului... Ar mai avea oare timp mecanicii să iasă din cală?

M-am oprit să fumez o țigară și să văd, prin viscol, cît de departe e țărmul; nu se vede, însă îl știu de cu ziuă: cam un sfert de milă — cîteva minute, am spus bine.

M-am oprit, fiindcă am simțit o piedică în vîrful peniței — o greșeală sau o infamie.

Ar încerca oare să iasă vreunul? Ducă-se naibii toate carpetele din lume! Nu vreau să fac erou din oricine, dar știu că ar rămîne toți trei acolo, în panică poate, și în disperare, chinuindu-se să dea forță motoarelor.

Duminică, 29. Noaptea tuturor

Este duminică adevărată și nu-i simt gustul; am consumat-o cu anticipație, alaltăieri.

Azi se împlinesc zece zile de cînd am intrat în fiorduri... Furtuna s-a potolit încă o dată, dar simt că face numai o pauză.

La 10,30 ridicăm ancora. Nu îndrăznesc să întreb pe nimeni încotro mergem, știu însă că în nici un caz nu ne putem îndrepta spre Norvegia, unde ne este fixată destinația, prin ultima radiogramă, inexplicabilă. Nu avem hărți pentru navigația în apropierea coastei; abia ieri le-am comandat la Thors-

havn, telegrafic; agentul trebuia să le comande la Londra, iar de acolo să fie trimise la Copenhaga. Ca să ajungă la noi sînt necesare cel puțin șapte zile. Pînă atunci ce facem?

Ieșim, va să zică, să încercăm oceanul cu degetul, pe undeva prin apropiere. Tot acum, „Galați" se pregătește de plecare către Thorshavn, așa cum mă așteptasem...

Cînd ieșim din Fuglefiord, în strîmtoarea Lervig punem cîrma la stînga; deci mergem spre nord. Bine — am mai fost pe acolo...

Azi este senin și se vede soarele în urma noastră, rostogolindu-se pe creste; nu are putere să se ridice mai sus. Recunosc locurile, Fundingfiord, cu satul Eldevig, unde am stat două zile la ancoră, dar nu mai pot să refac simțămintele vechi. Cristina Lavransdatter n-a fost niciodată aici. Toate mi se par acum goale și inutile...

Privesc colinele în fund, cum se tot duc de rîndul trecut, și mă gîndesc la cei doi oameni; nici pe ei nu mai sînt sigur că i-am văzut, totuși mă întreb: Oare or fi ajuns?

Și iată-ne încă o dată cu prova pe oceanul pustiu — pustiu la suprafață, pustiu și în adîncuri, după cum spune, parcă în batjocură, ecograful. Numai că de data asta, cu toată hula groasă, apele sînt albastre, și ar fi frumos aici dacă am ști că facem o treabă.

După 15 mile renunțăm: fundul interzice lansarea traulului, ecograful înregistrează profiluri haotice, iar meteorul anunță furtună proaspătă.

Ne întoarcem, cu soarele în față, și insulele de piatră mi se par acum încă mai dezolante. Le privesc chiorîș; vreau să le văd — și n-am curaj să le privesc în față. Urmăresc prostit soarele care se tîrăște pe culmile stîncoase; nu-mi vine să cred că-i același astru fierbinte care m-a încălzit altădată.

Intrăm iarăși între fiorduri și, hotărît, le privesc cu ciudă, fără să mă mai impresioneze ca la început.

În Fuglefiord e mai pustiu acum, după ce a plecat „Galați"; pustiu și posomorît — și mă crispez cînd aud zornăind lanțul. Pe cer a rămas lumina pălită a interminabilului crepuscul. Înainte de a coborî de pe puntea de comandă, spre a mă duce — unde?, spre a întreprinde — ce?, spun cu o politețe acră: „Mulțumesc pentru plimbare!" — cui?

Iar restul zilei trece în neștire; nu mă plictisește nimic;

mă simt obosit de atîta inactivitate. Simt, ca pe o boală latentă, în toată ființa mea sensul cuvîntului de atîtea ori folosit, dar care nu mi s-a relevat niciodată așa de demoralizant: steril!

Bineînțeles, la căderea întunericului furtuna a reînceput, și crește; pînă unde va crește, nu mai știu. E ciudat, dar o dată cu vuietul de afară mă simt mai înzdrăvenit; cel puțin acum avem un scop: să ne păzim.

Iarăși rămîn amîndouă motoarele în mișcare, iarăși serviciu la ancoră.

De pe puntea de comandă se vede jos, în față, tambuchiul pe unde se coboară la magazia din prova și la cabinele echipajului. Îl zăresc pe nostrom cățărîndu-se peste pragul înalt de jumătate de metru — toate pragurile exterioare sînt înalte, ca să nu pătrundă înăuntru, de-a valma, pachetele de apă aruncate de valuri. Nostromul se duce să-și vadă oamenii de la ancoră, care așteaptă sub tambuchi; a sta în vijelia de-afară ar fi o exigență inumană. Nici unul nu va dormi noaptea asta, sau va dormi pe apucate și în capul oaselor. În mai puțin de jumătate de minut, fiecare poate ajunge la postul lui; nu au decît să urce în fugă opt trepte.

Manevra ancorei o conduce nostromul, șeful de echipaj; în grija lui mai intră, ca pe toate vapoarele, gospodăria interioară, programul și disciplina marinarilor. Nu l-am surprins în vreuna din aceste activități, în afară de prima, care-i concretă și la vedere. Aud că nu prea se omoară cu firea; umblă vorba, poate calomnioasă, că doarme cît șapte; s-ar explica astfel considerația cam scăzută pe care i-o arată oamenii; disciplina pe vapor e nezdruncinată, dar e adevărat că marinarii, deși îl ascultă, își cam zîmbesc în spatele lui sau ricanează. I se spune „Mînă uscată"; porecla pornește de la observația directă: are mîinile mici, cam chircite și cu pielea pergamentoasă. S-ar putea însă ca, prin coincidență, adausul la nume să pătrundă ceva mai departe. E un om de patruzeci și șase de ani — cinci mai puțin decît pare — și e vînjos, deși uneori îl crezi firav. Cînd își adună forțele, trăgînd aer în piept și umflîndu-se în gușă, izbutește să capete o înfățișare semeață; nu ține mult, obosește, pieptul i se suge și i se dezumflă gușa; atunci simți nevoia să-i pui o mînă pe umăr și să-i spui, cumsecade: „Ce făcuși, nea Ioane?" (Ce făcuși acum — și ce făcuși în viață?)

Cînd merge pe punte la ancoră, îmbracă o șubă scurtă, de postav negru, își pune mănuși de lînă albă, iar în cap o șepcuță cum n-am mai văzut pînă acum, adusă probabil din vreo țară îndepărtată: nu aparține nici unei uniforme și nici unui stil cunoscut în lumea noastră; poate e în stilul oamenilor din Marte. De pe puntea de comandă se vede la ancoră mai bine ca pe o scenă de teatru. Nostromul știe că are spectatori și „se poartă", adică își umflă pieptul și gușa și așteaptă aplauze.

Fiind scund, nu poate să vadă peste parapetul destul de înalt la prova; se urcă pe o scăriță, se apleacă spre apă și urmărește direcția lanțului, indicînd-o și punții de comandă cu un steguleț roșu în mîna dreaptă. Cu mîna stîngă, întinsă strîmb la spate, dirijează pe omul care manevrează, electric, vinciul ancorei.

I-am văzut de multe ori, la toate plecările și opririle noastre, pe cei patru oameni de la ancoră, mișcîndu-se jos, în fața noastră. N-au de făcut eforturi fizice; îi ajută electromotoarele, însă nu pot să lipsească de acolo — trebuie să fie atenți și îndemînateci. Acum stau de pază, sub puntea de tablă, îngăduindu-le celorlalți să doarmă; unii poate visează la carpetele cu care au să se întoarcă... Dar nimeni nu s-ar mai întoarce dacă n-ar fi motoarele — și ancora.

Ancora e un accesoriu vital; de el depinde siguranța vasului, ca de pildă în noaptea asta. Marinarii au luat-o drept emblemă; ei poartă pe șapcă o ancoră stilizată; e un simbol al navigației și al legăturii cu pămîntul, de unde au pornit și unde se întorc vapoarele.

Iar nostromul... L-am văzut intrînd acolo, sub puntea de la prova, cu șuba lui scurtă și cu șapca nemaiîntîlnită, ducîndu-se să-și inspecteze oamenii. Are mai puțină importanță ceea ce face în alte zile; în noaptea asta n-are să doarmă, cum n-a dormit noaptea trecută. Plătește, cu o monedă care ne interesează pe toți, orele de odihnă suplimentară, din trecut și din viitor. În noaptea asta participă la aventură.

Dar nu-s numai motoarele și ancora. Am coborît mai adineauri de pe puntea de comandă; în orele mele de insomnie, care sînt ore de veghe, mă duc adesea acolo, să-mi fumez țigara și să constat sau să aflu situația vaporului. A trecut miezul nopții. Nu mai viscolește ca ieri, a rămas în schimb

vijelia; fără zăpadă, peisajul e mai adînc și mai negru. Au mai apărut, nu știu cînd, două vapoare mici, unul în față, altul în spatele nostru. Nu ne interesează cel din spate; celălalt se tot apropie: îi derapează ancora. Deocamdată nu-i primejdios, dar i se fac semnale, cu proiectoarele, să se dezmeticească, să nu ne pomenim cu el în etravă.

Sînt pe puntea de comandă ofițerul de cart și doi timonieri; pe vreme rea, timonierii se dublează.

Toți trei privesc afară; sub rafale, timoneria se zgîlțîie, și cablurile bigilor vibrează. Stăm pe loc, și totuși fierul n-are repaus; moleculele în el se uzează: vaporul participă la aventură, cu toată masa lui și cu toate articulațiile.

Din cînd în cînd, ofițerul de cart privește în radar și măsoară cît s-a mai deplasat vasul din față. Se emit iarăși semnale luminoase, dar pare că oamenii de acolo nu vor să se dezmeticească. A da semnale cu fluierul ar însemna doar să te afli în treabă. Sunetul n-ar ajunge pînă la ei; vîntul bate cu o forță care ar înăbuși și-o sirenă de fabrică. E cu putință ca toți să fi adormit într-o noapte ca asta?

Între multe feluri în care se poate petrece un naufragiu, iată un exemplu în față. Pare ceva nevinovat deocamdată, dar știu cît cîntărește matahala aceea neagră, cîtă forță presează în bordajele ei înalte, în suprastructurile scărmănate de furtună ca o pînză de corabie . . .

Toate regulamentele sînt de partea noastră, ne aflăm în „prioritate", dar pe mare lipsesc agenții de circulație.

Ofițerul de cart trimite un timonier jos la prova, să-l prevină pe nostrom: gata pentru virarea ancorei. Dacă nu se trezesc cei din față și nu manevrează, vom manevra noi; e singura soluție, deși nedreaptă. Se mai poate aștepta timp de zece minute; pe urmă va fi trezit comandantul. Nu-i departe.

Comandantul are cabina cea mai confortabilă, ca pe toate vapoarele, și cu toată dreptatea. Patul lui e mai scund și cu 20 de centimetri mai lat decît celelalte; ar fi posibil să-ți dea senzația că dormi în patul familiei și că lipsește numai nevasta.

Acum comandantul doarme alături, în camera hărților, pe canapeaua îngustă de material plastic. Nu-i prima noapte cînd doarme astfel, îmbrăcat, cu pantaloni largi cum se purtau altădată, cu o scufie de lînă în cap, cu o jachetă bej, foarte cas-

nică; drept pernă și-a pus șuba ciobănească, de postav negru, cu blană de oaie, albă.

Îl veghează becul slab care luminează harta de navigație, unde este trecut ultimul punct, locul de ancoră. Ce-o fi visînd?

Nu știu de ce a ales marea; poate o cunoaște, dar nu l-am văzut contemplînd-o; oare a simțit-o vreodată?

Cred că știe multe și-i place să le spună; folosește și citate latinești cînd se ivește ocazia. Se ascultă pe sine; n-am băgat de seamă să asculte pe alții. I-am descoperit unele ciudățenii — și nici o curiozitate.

A fost un om brav, spun cei care îl cunosc mai demult. O bravură pusă la trecut n-o exclude pe cea viitoare, dimpotrivă, o presupune. Aș vrea să-i includ și prezentul, cînd doarme pe canapeaua îngustă, îmbrăcat, neînvelit, gata să sară în picioare la prima alarmă.

Noaptea aceasta, cînd a rămas aici ca să păzească vaporul, i-o egalez cu participarea lui la aventură. Aș aduce o pătură, din cabină, să-l învelesc, dar mi-e teamă că l-aș trezi. De ce să-i fur ultimul minut? Dacă nu se schimbă ceva în față, îl vor trezi ceilalți, numaidecît.

Luni, 30. Arca de piatră

Am intrat, de aseară, în a doua lună de cînd sîntem pe drum.

Dimineață pustie, cer posomorît; plouă mărunt, pe creste ninge; astăzi, furtuna ne-a ocolit, totuși timpul nu-i bun pentru a ieși să traulăm, cum avem dispoziții. Azi am primit o nouă radiogramă, contramandînd ultima hotărîre: nu mai mergem spre Norvegia (deci hărțile s-au comandat inutil!), ci la nord-vest de Faeroe, spre Islanda, de unde ne-am întors, fără să fi făcut nimic bun, acum aproape două săptămîni. Vasele aflate în acea zonă, spune radiograma, pescuiesc hering, între 40 și 80 de tone pe zi. Probabil în total — și atunci ar fi bine de știut cîte vase sînt. În orice caz, ni se atrage atenția, ca școlarilor chiulangii, să aruncăm traulul, „de cel

puțin zece ori pe zi". Și dacă nu-i pește? Și dacă oceanul e smintit?

Oricum, chiar dacă am face treaba numai ca antrenament sau gimnastică, ziua ar trebui să aibă treizeci de ore ca să lansezi de zece ori traulul. Poate furtuna a ajuns pînă în biroul de unde pornesc radiogramele și-a răvășit rău hărțile zonei unde ne aflăm acum.

Pînă una-alta, oricare ar fi dispozițiile, de ieșit în ocean nu putem ieși; fără furtună, vîntul cu rafale atinge forța 6—7. Pe asemenea vreme nu se poate face nimic, decît cel mult să chinuiești oamenii. Și așa se chinuiesc ei destul... Domnește, nedeclarată, o deprimare deplină și obștească. Noroc că fiecare și-o înăbușe cum poate!

Înaintea prînzului încercăm să intrăm în legătură — prin toate mijloacele: eclipsă, fanioane, megafon, radio — cu un mic vas de pescuit, ancorat în apropiere. E o ruină neagră, un pescador de 2—300 tone, mîncat de rugină, parcă bolnav de lepră și sigur bolnav de ficat, după cum stă canarisit pe dreapta. În disperare recurgi la oricine: să-i cerem o informație despre zonele de pescuit așa de bogate, care au făcut faima locurilor pe unde ne învîrtim zadarnic... Nu ne înțeleg sau nu vor să răspundă, sau mai degrabă au și ei destule necazuri.

Eforturile comandantului, ale radiotelegrafistului și celorlalți mi se par puerile. Și totuși, ei stăruie, pînă ce, în sfîrșit, ne răspunde altcineva, un remorcher-salvator, ancorat mai departe. Invitat prin semnale luminoase să vină la radio, se execută, și chiar foarte amabil: ar fi gata să ne dea orice informație, numai că... nu știe nimic, nu-i vas de pescuit, circulă pe aici doar ca să-i ajute la nevoie pe alții. Dar, ca să-și continue amabilitatea, se va informa și ne va spune tot ce-o putea să afle...

Poate c-o să rămînem numai cu amabilitatea. Oricît ar fi de mare oceanul, fiecare se apără de concurență — mai pe ascuns, mai pe față. E drept că, după înfățișarea vasului nostru, destul de semeață, am fi niște concurenți destul de redutabili.

*

După amiază: plouă, vîntul s-a mutat la sud-est, ne-am rotit pe ancoră, și astfel peisajul s-a rotit și el, panoramic, dar n-aveam nevoie — l-am văzut din toate unghiurile, îl cunosc

mai bine decît îmi cunosc odaia de-acasă sau cabina în care locuiesc astăzi.

În bezna pustie, pe șoselele înguste, săpate în piatră, de-a lungul versanților stîncoși, trec automobile... Caut pe hartă locul încotro ar putea să meargă; toate drumurile cad în apă. Atunci unde s-or fi ducînd, ce treburi or fi avînd pe această arcă de piatră, pe care a părăsit-o de mult echipajul? Cine sînt acești oameni? Naufragiații! Și-au făcut case pe o epavă și își simulează lor înșiși viața adevărată.

În Faeroe nu trăiesc nici reptile, nici animale sălbatice, în afară de iepuri și șoareci. Între cele domestice, nu-i răspîndită decît oaia, singura care și-a însușit resemnarea omului; sau poate pentru animalele mari nu era spațiu.

Mai cresc și păsări, pe lîngă case; păsările sălbatice sînt cele obișnuite ale oceanului; ele populează stîncile în număr de milioane și prilejuiesc vînătoarea, care, după pescuit, e o îndeletnicire importantă a locuitorilor. Din atîtea păsări, acum nu se vede nici una; poate le-or fi alungat furtunile.

Unde s-or fi ducînd oamenii cu automobilul?

Ai noștri lîncezesc, și-afară plouă lamentabil...

*

Remorcherul și-a ținut făgăduiala: ne anunță spre seară că sînt trei traulere spre coasta Islandei, la latitudinea și longitudinea cutare.

Mă duc nerăbdător și le pun pe hartă; dar prin locurile acelea am mai trecut o dată!

Plecăm din nou într-acolo, mîine, la prima oră a dimineții.

Marți, 1 decembrie. O cafea cu patru linguriițe de zahăr!

Ultima lună a anului începe cu un cer senin în cea mai mare parte, dar soarele nu se ridică peste versanții de piatră; îi citesc lumina trandafirie trimisă pieziș pe piscurile ușor crenelate.

M-am trezit devreme, la ora 8, cînd afară era încă noapte; aşteptam nerăbdător să ridicăm ancora.

Aflu că plecăm abia la 10. De ce? Ca să ajungem în zona indicată mîine dimineaţă... Şi ce-ar fi fost dacă ajungeam mai devreme?... Nerăbdarea mă face să mă uit chiorîş la comandant, care îşi bea cafeaua pe îndelete, şi pe deasupra cu patru linguriţe de zahăr. Ce gust o mai fi avînd? Păcat de cafea, păcat de timpul pierdut! Şi păcat de zahăr; cîte n-ar fi putut îndulci!

Oare în acest om nu arde nimic? Admit că n-are cum şi n-are de ce să simtă trepidaţia mea, dar de ce n-o simte măcar pe a motoarelor?

Gîndeam într-un fel nopţile trecute, acum gîndesc altfel; nu rectific paginile vechi, n-am să le rectific pe cele de azi. Însemnările mele nu pot fi o sinteză; sînt analitice şi aşa le adun, cum se adună elementele într-o eprubetă... Oare ce formulă se va întregi?

Ora 10,30. Abia acum aud că se virează ancora. În fiord e prima zi cu adevărat calmă, apă aproape neîncreţită, ca balta, dar afară trebuie să fi rămas hulă groasă: spre Islanda, unde ne ducem, ieri a fost furtună de forţa 9, adică destul de serioasă.

Îmi inspectez încă o dată lucrurile din cabină, să nu le găsesc iarăşi aruncate.

Bine că plecăm! Nu ştiu dacă vom da de peşte, dar aurora boreală sînt hotărît s-o văd, chiar de-ar fi s-o pîndesc toată noaptea.

Aşadar, părăsim Fuglefiordul, unde las amintirea unor zile monotone, goale şi deprimante... O să ne mai întoarcem aici vreodată?...

În clipa asta aud fluierul: ne salutăm cu vapoarele rămase la ancoră.

Miercuri, 2. Impenetrabilul adînc al oceanului

Zi grea...

Am navigat ieri spe nord-vest, cu hulă din faţă; balans mai puţin pronunţat, dar mai obositor decît altădată.

Seara, vîntul a crescut, fără să devină insuportabil. Am urmărit un timp, în prova, primele văluri luminoase ale aurorei boreale, dar nu era nici cerul prea limpede, nici starea mea de spirit nu-mi îngăduia să rămîn mai departe în observație.

Măcar dacă aș putea să scriu! Mă dor brațele de atîta împotrivire ritmică la care mă supune masa de lucru și caietul din față.

Cînd m-am trezit azi, pe la 8,30, era beznă afară. Se vedeau vase de pescuit, iar noi ne continuam drumul spre nord, în lungul Islandei, invizibilă deocamdată. Erau toți așa de plictisiți și fără vlagă, încît m-am întors în cabină și m-am întins în pat, fără gînduri, încercînd să nu mă mai frămînt inutil. La ora 11 a răsărit soarele, și în tribord, la 40 de mile, apăruseră crestele de pe coasta Islandei, stîncoase, învelite în zăpadă. Am urmărit țărmul fără emoție, mai degrabă nedumerit; nu înțeleg prin ce m-a fascinat altădată. E atîta alb, de la zăpadă și gheață, că nu-ți poți închipui unde își găsesc loc oamenii, să se aciueze, să aprindă un foc și să se încălzească.

Traulul, lansat la nimereală și apoi scos cu cazna, sfîșiat la fund pe o bună parte, a adus 500—600 kilograme de pește amestecat, dar nici un hering...

S-a pierdut mult timp cu reparațiile. N-am mîncat nimic la prînz, mi-era silă de toate, de la bucătărie venea pe tot vasul un miros dezgustător de pește prăjit. Zi neagră.

Căzuse întunericul cînd se trăgea al doilea traul — și începuse să viscolească. Am urmărit cum se mișcau oamenii, sub reflectoare, pe puntea de lucru, inundată de apă. Valurile din pupa, izbind în fund, făceau să se zgîlțîie vasul. Cîte o coamă de apă se năpustea pe slip și ajungea pînă dincolo de vinciul traulului, îmbrăcîndu-i pe toți în spumă albă, care nu mai avea mult să se prefacă în zăpadă sau gheață.

M-a îmbărbătat, dar m-a și întristat, m-a nedumerit, neînțelegîndu-i rostul, vigoarea desfășurată de oameni în condiții pe care nu mi le imaginasem și nu mi le arătase nici măcar cinematograful.

După o trudă inutilă, s-au scos cîteva sute de kilograme, iarăși pește amestecat, faună de ocean neprevăzută în documentație. La primele traule, înainte de Thorshavn, am prins un soi de pește de dimensiunile heringului, cu capul mare și cu ochii zgîiți, care mi-a fost de la început antipatic; pescarii, în unanimitate, l-au identificat a fi bacaliar. Nu puteam să

mă pronunț; îl vedeam prima dată. La raportul nostru, de la București s-a răspuns: „Peștele pe care l-ați prins nu este bacaliar". M-a uimit rezoluția pusă de la distanță, și documentația imbatabilă mi-a stîrnit admirație.

Mai adineauri, Mircea Stănescu, ofițerul de cart, m-a chemat să văd aurora boreală. Se deslușea ca un arc alb, cum s-ar fi pregătit să răsară o lună uriașă. Poate era chiar luna, dincolo de apă... Pînă să mă dumeresc, s-au ridicat nori sălbatici.

E ora 23, adică 1 acasă... N-aș vrea să fiu acolo, oricîte mă cheamă, cu intensități aprige; n-aș mai avea liniște toată viața dacă nu aș merge pînă la capăt. Și capătul nu știe nimeni cît e de departe.

Joi, 3. Sărăcia vocabularului și alte sărăcii

Nu mai e navigație, ci pedeapsă. Sîntem condamnați să ne rotim în aceste ape ostile și înghețate, fără a ști ce facem.

Spre ziuă, oceanul s-a montat iarăși, vasul a început să se bandeze, și-atunci, descurajat, știind că nu se poate încerca nici un fel de treabă, am lîncezit în pat pînă la 10 și jumătate.

Nu pot să spun că afară este furtună; am s-o numesc hulă groasă. Termenii aceștia trebuie rectificați, altfel nu mai rămîn adjective pentru o zi, care poate fi într-adevăr groaznică. N-am întîlnit-o pînă acum, sau m-am obișnuit cu brutalitatea oceanului în asemenea măsură, încît astăzi, cînd valurile cască prăpastii în borduri și vasul se înclină peste 30 de grade, mi se pare că mai e mult pînă la insuportabil. Iar după insuportabil, urmează alte trepte — și toate sînt cunoscute de oameni. Sărăcia nu este a firilor noastre, ci a vocabularului.

La prînz, comandantul schimbă drumul, cu valurile din pupa, și anunță prin stația de amplificare că dă acest răgaz oamenilor, pentru masă; echipajul este rugat să se grăbească. Adaug un element nou în eprubetă: mi se pare o măsură binevoitoare, un act de blîndețe și omenie în mijlocul continuei

dușmănii a oceanului. E un gest de solidaritate; putem să trăim oricum, dar e mai rău cînd farfuria îți zboară din față, și în locul ei vine alta, care dacă se răstoarnă te mai și botează.

Marinescu, care a lucrat mai înainte prin restaurantele bucureștene și pe care acum îl stoarce aventura, bolește, slab și palid la față, așezat pe pragul oficiului; poate nu-l sîcîie răul de mare, ci de vină sînt lipsa aerului și mîncarea, prea grea, prea grasă: „Pentru alte stomacuri — zice el — nu pentru al meu, care-i prins în pioneze, provizoriu . . ."

Pe urmă își arată descurajarea: „Cum o să prindem noi hering? Îl *halește* codul înaintea noastră!"

E adevărat, am notat la vreme, că singurul hering pe care l-am prins era, viu și nevătămat, în gura unui cod de dimensiuni excepționale. Vorbind de obicei în proverbe, metafore și comparații, Marinescu asemuiește codul cu porcul domestic, atît în ceea ce privește dimensiunile, cît și lăcomia. Cred însă că de data asta, pentru cod, comparația e diminuantă. Nu-i nici o nădejde să prindem hering!

Nesfîrșit de lung crepusculul astă-seară, persistînd încă viu la trei ore după apusul soarelui, spărgînd norii și întinzîndu-se pe o treime de orizont, ca un odgon roșu împletit printre valuri.

Terminasem mai toți masa de seară cînd a venit comandantul și, înainte de a se așeza, a anunțat prin telefon ofițerul de cart să schimbe iarăși drumul, cu pupa în valuri — alură mai confortabilă, cum am spus înainte, dar venită prea tîrziu de data aceasta. A fost, ca să zic așa, amabil cu sine însuși și fiecare și-a dat seama. Unii chiar au zîmbit . . .

Iar eu m-am gîndit la vikingi, ale căror drumuri le tăiem astăzi, și cu părere de rău am văzut cum se tulbură lichidul din eprubetă; dar analiza continuă . . .

Ne învîrtim de ieri pe lîngă Islanda, fără să încrucișăm deocamdată drumul lui Pytheas. Cred că el se mai află încă în canalul englez, vizitînd sălașele blondelor regine britanice.

*

De cîteva zile, Țipă și Cornel își sparg timpanele, călare pe receptorul fono, să prindă convorbirile între pescadoare, doar-doar or da de urma vreunuia din cele trei vestite traulere care prind hering în apropierea noastră.

Ţipă Virgil e una din cele mai vechi cunoştinţe ale mele la bordul vaporului, şi prin atenţia, prin simpatia pe care mi-a arătat-o din primele zile, pe care mi-o arată în continuare, fără scădere, îl ţin foarte aproape de inimă. Totuşi, n-am putut pînă acum să-i definesc firea. E tehnologul pescuitului, adică ar trebui să aibă, în campania noastră, răspunderea totală, în afară de navigaţie. Comandantul, mi se pare, i-a uzurpat-o, luîndu-şi toate răspunderile în unele zile; în altele i le restituie, de nu mai ştii care-i rolul unuia şi care al celuilalt. Ţipă nu protestează; cînd n-are ce face, doarme, şi nu se supără niciodată.

În sfîrşit, astăzi, după multe tatonări, se pare că „ascultătorii" au încercuit unul din faimoasele vase şi-au izbutit să intre în legătură chiar cu comandantul, V.M., al cărui nume a devenit foarte popular pe bordul nostru.

V.M. ne-a dat întîlnire peste două zile (pînă atunci crede că se va linişti oceanul), ca să ne arate cum stă treaba. Zice că pescuieşte hering, ba chiar cu traulul pelagic.

Pînă n-am să văd, n-am să cred... Şi dacă n-are să vină la întîlnire?... Dacă V.M. nu-i V.M., ci fantoma Olandezului rătăcitor?

Vineri, 4. Humor negru

Am navigat toată dimineaţa în ninsoarea deasă care micşora vizibilitatea la cîteva cabluri, căutînd grupul de vase unde nădăjduiam să-l găsim pe V.M., aşteptat ca mana cerească.

Erau vasele, ba chiar mai multe decît ni se anunţase; pe la ora 11, abia începea să se lumineze deasupra ninsorii grele, radarul le-a descoperit în grup, vreo şapte într-un loc, alte şapte dispersate. O vreme ne-am lăsat în derivă, aşteptînd să ne ducă oceanul spre ele; apoi, văzînd că pe ecran distanţele rămîn nemicşorate, am pus elicea încet înainte şi ne-am îndreptat într-acolo, cu multă precauţie. Unul cîte unul, exact în locurile unde arăta radarul, au ieşit din ninsoare, în babordul nostru, silindu-ne să tot virăm la dreapta. Erau vase mari,

colectoare, plutind în derivă, așteptînd pescadoarele să descarce. Le-am salutat cu respect și cu timiditate, ca omul la ananghie. Trei fluiere lungi, care fac să vuiască oceanul cenușiu, sub ninsoarea deasă. Vasul salutat trebuie să răspundă, repetînd cele trei fluiere ale noastre, după care noi mai emitem un fluier scurt, pentru a încheia protocolul marin.

Deci tragem fluierul, cum scrie la carte; de dincolo nimic!

— Se aude ceva? întreabă comandantul.

Sîntem pe puntea de comandă pe puțin zece inși.

— Nimic! zicem noi, unii nedumeriți, alții jigniți.

Comandantul socotește, diplomatic și abil:

— Bate vîntul spre ei, de-aceea nu-i auzim!

Și emite fluierul scurt, de sfîrșit, care se duce pe ocean ca-n pustiu.

Ar fi humoristic dacă n-ar fi aici optzeci de oameni care se chinuiesc degeaba. Optzeci și unu! — de ce-aș minți?

V.M. nu-i o fantomă, dovadă că a răspuns și astăzi, dar... Ei bine, poate nu-i de crezut! V.M. care a îndrugat verzi și uscate, făcîndu-ne să credem că sîntem niște neisprăviți, V.M. care ne-a făgăduit că ne „împrumută" doi specialiști să depistăm faimosul hering de negăsit, V.M. pentru care s-au pregătit sticle cu băuturi, pentru care ne-au bătut emoționate inimile ne vestește acum că pleacă în alte locuri, probabil spre Canare, fiindcă... Ei da, fiindcă nu găsește hering!

Unde sîntem acum? Tot unde am fost ieri! Aproape că nu mai are importanță; mi-e silă să mă mai uit pe harta Islandei.

Sîntem deci în răsăritul acestei insule torturante, după ce astă-noapte ne apropiasem de sud-estul ei, executîndu-ne pedeapsa.

Acum mergem cu viteză redusă spre nord-est. Pînă unde? N-are importanță: mîine o să ne întoarcem.

E ora 22 și jumătate.

Astă-seară, după ce luasem cunoștință de defecțiunea V.M., ne-am lansat în invective la adresa heringului. Ce-i heringul, la urma urmelor? În copilărie — spun unii — nici n-am auzit de el, și n-am murit de foame. Are barem însușiri mai alese? Da de unde?! Mai bună e scrumbia din Marea Neagră!... Și așa mai departe.

— Ar trebui scos din dicționarul limbii române! spune comandantul.

Apoi, cu năduf crescut, adaugă:

— Toate cuvintele cu *h* ar trebui scoase!

— În afară de unul! zic, ridicînd două degete, ca la școală.

— Care?

— Haloimes!

Cuvîntul nu are succes, marinarii nu-i gustă savoarea sau sînt cătrăniți. Aș vrea să-l tălmăcesc, dar sînt și eu cătrănit. Mă gîndesc la strașnica definiție a lui Camil Petrescu, prin gura Emiliei, în *Patul lui Procust:* „Haloimes... ceva, așa, cu figuri..."

Cui îi arde acum de „figuri", după „figura" lui V.M., care s-a dus?

Totuși, ar mai fi și alt cuvînt; îl propun:

— Hahaleră!

Se pune întrebarea, numaidecît și pe bună dreptate, la ce m-am gîndit. Răspund simplificînd:

— La hering!

Sîmbătă, 5. O certitudine: timpul trece!

Nimic de luat în seamă astăzi, mai mult decît nedumerirea obștească... E seară și navigăm spre sud, în estul Islandei, cu 4 noduri, după ce astă-noapte și azi-dimineață am navigat spre nord. Este peste putință să aflu, să înțeleg, să ghicesc ce urmărim astfel. Atenția cea mai mare se dă acum convorbirilor dintre navele aflate pe aproape; oricît de banale, vorbele ne apar enigmatice, și sînt urmărite cu înfrigurare, înregistrate pe bandă de magnetofon, reluate, o dată și încă o dată, dar o concluzie nu se trage. Nimeni nu bagă de seamă, pare-se, că în afară de cîteva grupuri de vase, încăpățînate, pe-aci nu mai sînt altele, cele care au făcut renumele acestor ape. Unde s-au ascuns islandezii, danezii, norvegienii, nemții, englezii și ceilalți?

De dimineață s-a lansat traulul pelagic, deși ecograful nu depistase nimic — și bineînțeles s-a scos gol; mai exact, cu două căldări de bacaliar (chiar dacă s-ar numi altfel, rămîne

tot antipatic), care a fost aruncat cu scîrbă în apă. Și dacă ecograful ar fi arătat bancuri bogate, se scotea tot bacaliar; în loc de două găleți — șapte, și n-ar fi fost mai simpatic.

Acum navigăm în noapte, avînd în prova-tribord ultimele pîlpîiri ale unui crepuscul prelungit aproape inexplicabil; dar cum orizontul a fost acoperit de nori groși, lumina apusului nu se mai vede roșie, ca altădată, cum a rezumat-o Mikines în pictura de la Thorshavn, ci albastră, un albastru palid, înșelător, dîndu-ți impresia unei fîșii de cer senin deasupra unei mări calde. Ca și cînd aș mai putea crede că nu toate mările sînt înghețate!

Oceanul ne-a cruțat astăzi; a fost calm, cu valuri largi, cuminți, și-am avut prilejul să stau de vorbă cu mine însumi ceasuri întregi, fără a avea totuși și îndemnul să trec pe hîrtie gîndurile triste. Cred că trebuie să le mai las un timp, să se stratifice și să se limpezească. Zăresc însă de pe acum, între ele, orizonturi de lumină, și cred că, în linii mari, știu unde mă duce călătoria aceasta; e indiscutabil o călătorie în timp, nu în spațiu.

Duminică, 6. Monotonia furtunii

Coasta Islandei.

Crepusculul, portocaliu, din ce în ce mai diluat, care se transformă în albastru palid. Oceanul, violet. Soarele la amiază, 2°,45′. Apune la 14,40. La 17 mai este încă lumină. Aurora boreală, seara.

Noaptea. Am notat astăzi numai datele meteorologice ale zilei, ca în jurnalul de bord, spre a nu lăsa în caietul meu o pagină goală; e o disciplină. Nici ieri n-am lăsat pagina goală, și totuși n-am izbutit să spun aproape nimic din ceea ce se întîmplă cu mine. Neliniștit că las gîndurile să zboare, încerc să mă aplec din nou asupra hîrtiei. Va trebui să-mi învingă pudoarea și să mărturisesc adevărul: în monotonia lui, balansul își menține amplitudinea de furtună, și dacă nu sperie pe nimeni, chinuiește pe toată lumea. Chinuiește și stiloul, și hîrtia. În afară de orele somnului, care nu pot să umple toată ziua,

trupul rămîne într-o încordare continuă, și asemeni spiritul, ca să păstrezi echilibrul, pe cel anatomic și pe cel din tine. Faci munca saltimbancului și pe-a schimnicului.

Prietenește, oceanul ne domină. Nu ne vrea răul; își face doar datoria.

Luni, 7. Naufragii

Din cauza balansului, n-am putut să scriu nimic toată ziua; cred că m-am străduit să-mi frînez și gîndurile, ca să nu se irosească; mă demoralizează eforturile inutile ale brațelor, ale minții, ca și ale inimii.

Notez seara rezumatul zilei. În zori, un vas de război ne silește să stopăm și ne controlează; aflîndu-ne cu o milă în apele teritoriale ale Islandei, li se pare că pescuim atacînd singura lor bogăție, cum făcea pînă mai ieri Anglia.

Un ofițer se urcă la bord, cerîndu-și scuze politicos pentru misiunea lui ingrată; e ingrată fiindcă n-are nimic de descoperit: uneltele noastre sînt în repaus, puntea de lucru, uscată. Descopăr însă eu ceva din Islanda: politețea și tenacitatea.

Ofițerul coboară, după ce s-a scuzat încă o dată. N-avem de ce ne supăra; într-un fel, oceanul ne face tovarăși.

Coasta se vede acum limpede, la 10—12 mile, numai piscuri albe, îmbrăcate în zăpadă și gheață. Sînt oameni acolo, și, ca toți oamenii din lume, au și ei nevoie de ceva să-și țină viața...

Acum seara, navigăm la sud-est, îndreptîndu-ne spre Canalul Mînecii, ultima dispoziție primită astăzi din țară. Dar ca să ajungem acolo, avem dificultăți: de unde luăm hărțile, de unde luăm ulei pentru motoare? — fiindcă nu mai avem decît pînă la 24 ale lunii.

Mă bucur că mergem în sud, dar regret că n-am ajuns, cum fusese vorba, nici pe coastele Norvegiei, nici în strîmtoarea Labrador, la vest de Groenlanda. Dispozițiile se schimbă de la o zi la alta.

*

SOS în mai multe rînduri, săptămîna aceasta. În trei zile s-au pierdut două vase în apropiere. Azi, un mic cargou de 400 tone a cerut ajutor de lîngă coasta Irlandei; s-au salvat cinci oameni cu o plută. Nu știu ce s-a întîmplat mai departe. Primul vas care se îndrepta într-acolo, la apelul de salvare, urma să sosească pe la ora 19.

Ora 24. Un portavion englezesc a descoperit pluta cu cei cinci oameni; la stația de radio, Cornel urmărește măsurile de salvare. Sîntem liniștiți, dar eterul e plin de strigăte disperate.

Ora 1,30. Mă dezbrăcam să mă urc în pat, cînd am auzit de sus autoalarma radio. Un mic trauler englezesc, de 560 tone, lansează SOS din canalul englez; explozie în camera mașinilor. Ascult, de departe, ce credincios merg motoarele noastre.

Marți, 8. Cu inima sîngerată

Am izbucnit în rîs, și am rîs cu hohote, singur în cabină, încît aș fi putut să mă privesc cu îngrijorare, cînd, uitîndu-mă pe hublouri azi-dimineață, înainte de a-mi fi scuturat somnul pe deplin, am văzut spre prova stîncile așa de cunoscute ale insulelor Faeroe. Deci ne e dat să ne întoarcem aici încă o dată, cînd credeam că scăpasem. Trebuie să intrăm la adăpost, am îndurat destulă furtună — și chiar dacă am vrea să mergem mai departe, calea ne este barată: alte furtuni vin din față. Mi se pare că ne lipsește puterea, dar mai ales entuziasmul.

Ai zice că vaporul cunoaște singur drumul prin strîmtoarea Lervig și e grăbit să ajungă la ancoră. Ce se mai păcălește!

Intrăm a treia oară în acest Fuglefiord, numai că toate mi se par acum și mai dezolante; doar orașul, în neguri, își păstrează aceleași culori vii, derivații ale diamantului, în contrast cu piatra cenușie, cu mușchiul pălit de iarnă și cu fotoliile giganților. Ținutul nu-i mai înzăpezit decît era ultima oară.

Și în acest peisaj întristător, mai trist decît toate, „Galați", în mijlocul bazinului, la ancoră, părăsit parcă de echipaj și de soartă.

În clipa cînd ancorăm simt o mare apăsare pe suflet, ca și cum aici m-ar aștepta boala sau moartea.

Cu chiu, cu vai, lăsăm o barcă la apă, să facem schimb de filme cu „Galați" și să aducem corespondența pe care ei au luat-o pentru noi de la Thorshavn.

Manevra bărcii, plus tocmeala prealabilă, dacă s-o dăm sau să n-o dăm la apă, durează o oră — și-i barca de salvare...

Curînd după aceea, „Galați" ridică ancora; cu toate protestele, cu toate stăruințele, au primit dispoziții categorice să plece fără întîrziere la vest de Groenlanda. Vasul trece pe lîngă noi, aș zice îngîndurat, și cînd ne salută de despărțire simt o sfîșiere în inimă, și așa puțin însîngerată astăzi; în liniștea moartă a fiordului, fluierul răsună cam funerar. N-am lucrat împreună cu ei, nu sînt legat de acești oameni decît prin ideea că i-am știut aproape și am îndurat vitregii asemănătoare; dar văzîndu-i că pleacă m-a cuprins o tristețe grea, și toată ziua mi s-a părut neagră, pînă ce, seara, m-au încălzit luminile și coniacul.

*

Cei cinci oameni de pe plută au fost salvați astă-noapte. Dar în ce stare, după ce au stat atîta în bătaia valurilor înghețate?

S-au mai pierdut încă două vase, din care unul american, de 8.000 de tone, n-am aflat în ce loc al oceanului; n-am mai răscolit registrul lui Cornel, să aflu; mă obosește gestul, îmi repugnă verbul — prea s-au răscolit toate.

Miercuri, 9. Lectură

La ancoră în Fuglefiord, sub vînt puternic, răbufnind din cînd în cînd în rafale, care cred că nici nu pot fi măsurate.

Mi-am mai orînduit cabina, ca să-mi caut de lucru, și m-am

împăcat încă o dată cu viața. Agentul din Thorshavn, căruia i-am telegrafiat să ne comunice situația hărților comandate în Anglia, nu dă nici un semn de viață.

*

Am luat puține cărți cu mine, ca să nu mă absoarbă lectura; călătoria noastră, oceanul și oamenii sînt o carte netipărită, împrumutată cu termen. Mi-am făcut planul dinaintea plecării că trebuie s-o cercetez fără grabă și fără să-i săr paginile. Celelalte cărți am să le găsesc la întoarcere.

Dar am cîteva — pe fiecare din ele mi-a dat-o nu știu cine, probabil cu intenție: mai toate sînt cărți de călătorie. Am început să citesc deunăzi ceva care nu știu ce e — poate am să-mi dau seama la urmă; acum mă indispune: *Mon premier voyage* a lui Cocteau, care, printre multe altele, a făcut și un înconjur al lumii, pe urmele lui Phileas Fogg, eroul lui Jules Verne.

Pentru anul 1936, cînd se petrec faptele, ele nu mai cer nici o îndrăzneală, și astfel călătoria rămîne o glumă. Dar deoarece Cocteau e omul tuturor îndrăznelilor și tuturor răsfățărilor, își ia un însoțitor, un prieten, pe care îl botează Passepartout, ca în povestea lui Jules Verne. Numele, indecent și indiscret, mi se pare aproape o mărturisire. Continui lectura, din cînd în cînd, fiindcă nu pot refuza călătoria în jurul lumii, dar ceva în carte este o sfidare. Saloanele o primesc, poate, cu zîmbete de înțelegere fină... Îmi pare rău că itinerariul lui Phileas Fogg n-a atins nordul Oceanului în anotimpul furtunilor.

Joi, 10. O poveste albă

În același loc, între aceleași stînci, care-mi sînt cunoscute acum ca din copilărie; de altfel, e așa de ușor să le cunoști, cînd seamănă între ele de parcă fiecare ar fi imaginea primei, reprodusă la scări felurite și aruncate la nimereală!

Iarăşi plouă, iarăşi ninge, iarăşi fierbe apa fiordului, ridicînd trombe care se plimbă de la un ţărm la altul, cu o nedumerire brutală.

Nu-ţi vine să crezi că dincolo de aceste creste ascuţite de vînt, de parcă ar fi date la tocilă, se întinde imensitatea oceanului — şi restul lumii. Noi zacem la întuneric, într-un cazan cu raza mai mică de o milă.

Telegrama primită aseară din ţară nu este limpede: ar sugera parcă să mergem spre Terranova, dar fără s-o anuleze pe cealaltă, după care urmează să ne ducem în Canalul Mînecii, ocolind Anglia.

Am cercetat astăzi harta generală a Atlanticului, şi croaziera întrevăzută mi s-a părut foarte ispititoare. Terranova, care spune atîtea, fie măcar numai cu numele acesta ca o promisiune! Iar în apropiere este Canada, ţara căutătorilor de aur şi a vînătorilor de animale cu blana scumpă. În afară de povestea lui Colţ Alb, cea mai veche şi mai de neuitat referire la lumea de acolo, Canada este ea însăşi o lungă poveste albă. Cîte nu-mi vin în minte, rostogolindu-se la fel ca valurile de afară! N-am cum să le triez într-o singură seară, cînd mi-au ocupat o tinereţe întreagă. Cunosc ceva din Canada, chiar dacă nu mi-ar fi rămas în suflet decît cele evocate de Constantin Weyer, cu bizarul destin al lui Monge şi cu blonda Hanah... „Dar toamna a sunat din goarna ei de aramă . . .“ îşi aminteşte eroul, cu vorbe pe care cred că le am destul de vii în memorie. Şi Monge pleacă la vînătoare în nord, departe, pe o iarnă întreagă, răspunzînd unei chemări irezistibile şi implacabile. Merge spre a-şi cuceri dreptul la Hanah, dar o pierde — e bizar — din loialitate . . .

Pentru noi sună o goarnă mai aprigă decît cea de aramă. Să mergem la coasta Canadei! Cu toată loialitatea!

Dar . . .

Pînă acolo am avea de făcut cel puţin zece zile, şi ulei pentru motoare trebuie să luăm înainte de 24 ale lunii. De unde?

Deşi nu-i anotimpul cînd gheţurile coboară şi vagabondează în calea vapoarelor, trebuie totuşi puse la socoteală.

Şi apoi, cine ştie dacă după atîta cale, adăugată la alte căi pe care le-am bătut pînă astăzi, am găsi mai mult peşte acolo?

*

Agentul din Thorshavn n-a răspuns nici astăzi la telegramă...

Continuă să se piardă vapoare, în serie, și numai perechi, pare-se. Astă-noapte au mai naufragiat două, spre coastele Angliei, dar nici nu m-am ostenit să aflu detalii. Chiar și catastrofele pot să devină plictisitoare dacă depășesc un ritm rezonabil.

Vineri, 11. Evadare neizbutită

Să-mi fie înțeleasă și scuzată ultima însemnare de aseară, pe care o privesc nedumerit astăzi. Nu-i în ea nici nepăsare, nici cruzime, ci, după cum îmi dau seama acum, pe lumină, numai oboseală sau, poate, o intenție de apărare, în spirit.

*

La ora 11,20 am ridicat ancora, ca să plecăm spre sud și să intrăm în Canalul Mînecii, deși n-am primit pînă la această oră un răspuns care să clarifice situația. N-avem hărți, agentul din Thorshavn doarme sau se plimbă la țară — unde naiba, că aici în două ceasuri ai colindat toată țara?! Vom intra să le luăm din primul port accesibil, în Anglia; dar cum vom ajunge acolo?

Așadar, am ridicat încă o dată ancora în acest fiord, care ne sugrumă cu stîncile lui abrupte și goale, și îndată ne-a cuprins pe toți înviorarea. Am ieșit pe la sud-est, străbătînd iarăși strîmtoarea Lervig, care-i Styxul insulelor Faeroe, cu linia de înaltă tensiune coborînd peste apă, ca un hotar între lumea vie și lumea cealaltă. Dar nu știu dacă lumea cealaltă e înapoi, sau în față.

Într-o oră eram în mare, avînd spre est orizonturi nemăsurate, să ne îndestulăm în sfîrșit privirea chinuită de piatră... Spre vest, sub colinele neînzăpezite, se vedea Thorshavn; mi se părea că îl cunosc de o viață, și totuși amintirile erau anulate — totul se concentra în față. Mi s-a părut abia acum că am pornit spre ceva greu și aspru.

La ora 14,45 mă aflam în cabină, meditînd ce-aş putea trimite la ziare sub forma unei radiograme mai ample, fiindcă tăcerea noastră ar putea să pară pentru mulţi îngrijorătoare, cînd am simţit rondoul vasului; în cîteva minute schimbasem drumul cu 180 de grade. S-a primit chiar acum avertisment de furtună; vine de la sud şi va fi aici în cîteva ceasuri. Calea întoarsă...

Oceanul se vădeşte ostil, radarul nu funcţionează. Unde mergem? Ce facem?

Pe feţele tuturor se citeşte nedumerire. S-a întunecat prea curînd, iar din pupa vîntul, gata zburlit, aduce nori negri de ploaie sau de ninsoare.

Ancorăm sub beznă fără radar „la noi acasă", în Fuglefiord — ce casă rece şi neospitalieră!

Manevră anevoioasă, printre vase care tocmai acum şi-au găsit să-şi schimbe locul, silindu-ne să punem cîrma cînd la stînga, cînd la dreapta. Dar ce poţi spune? Fiecare vrea să se apere mai bine de ploaie!

Cred că între bolile sufleteşti, una din cele mai grele, dar încă necercetată de medicină, e statul la ancoră, în Fuglefiord mai cu seamă.

Ora 17. S-a dat liber deocamdată oamenilor de la posturile de manevră. S-a stins în fiord ecoul sinistru al zornăitului pe care îl scoate lanţul curgînd, cheie cu cheie, în apă; sîntem la ancoră, adică începem să bolim iarăşi.

Ora 19. Telegramă de la agent: hărţile sînt expediate de la Londra direct la Reykjavik, în Islanda. Cine i-o fi cerut una ca asta?

Şi corespondenţa pe care fiecare din noi o aşteaptă?...

Ora 20. Vîntul atinge uneori viteze inimaginabile; puntea de comandă se zgîlţîie, aştepţi să se fărîmiţeze geamurile; fluierul, presat de rafale, scoate la răstimpuri semnale de panică.

*

Sîntem încă în Faeroe, pe apă, dar intraţi adînc spre mijlocul ţării. Răsfoiesc nedumerit unele date, pe care le-am cules la Thorshavn; nu le pot suprapune peste ţinutul stîncos, în-

velit de noapte; n-au de ce să se lege — le ia vijelia. Dar trebuie să le pun măcar pe hîrtie; e ultimul prilej — presimt că în curînd va trebui să plecăm de aici pentru totdeauna.

Pe patru la sută din pămînt, spun datele țării, se face agricultură; se cultivă cartofi și puțin porumb. Ogoarele de la Eldevig nu spuneau mai mult.

Am văzut oi, zece să zicem; statistica afirmă că ar fi 70.000. Cred, dar unde s-or fi ascuns?

Pe acest pămînt sînt oameni care muncesc și copii care învață; școlile obligatorii țin de la șapte la paisprezece ani, nu mai puțin decît în orice țară civilizată. Școlile secundare n-au decît trei clase; pentru continuarea studiilor se merge la Copenhaga. Școala cea mai importantă se face însă pe mare; oamenii aici știu pescuitul și navigația.

E inutil să citez nume în viforniţa de-afară; n-ar avea nici un răsunet deocamdată; mă mulțumesc să spun că există aici oameni care scriu cărți, astăzi, în afară de legendele milenare. Așa cum există pictori, despre care am spus o vorbă, a privitorului, există poeți și povestitori; n-am putut ajunge la ei, necunoscînd limba țării. O să-i cunoaștem cîndva, pe altă cale... Îi anunț, anonimi, luptîndu-mă încăpățînat cu furtuna și cu întunericul de afară, care ar vrea să anuleze la această oră orice semn de viață și de speranță, în urgisitele insule Faeroe.

Sîmbătă, 12. Amintiri și geografie

Aseară, la ora 22, s-a primit radiogramă din țară — o bombă care a căzut cu întîrziere, după ce s-a tot învîrtit pe deasupra noastră, dar, în sfîrșit, a căzut și chiar a făcut explozie: să plecăm la Reykjavik pentru aprovizionări, apoi să ne îndreptăm spre Terranova. Pescuitul și navigația sînt primejdioase în Canalul Mînecii, către care pornisem ieri după amiază. Bine că ne-am întors și nu ne-am mai luptat degeaba cu furtuna!

Așadar, ceea ce mi se păruse o glumă, acum devine realitate. După o clipă de stupefacție, mă las cucerit de idee, pe care o pot judeca altfel decît ca pe posibilitatea de acum cîteva zile.

Cercetarea hărților și-a *Cărții pilot* ne ia cîteva ore. Privesc iarăși coastele Canadei, avid și cu nostalgie; sînt acolo contururi și denumiri cunoscute de multă vreme, la care am gîndit ca la ceva de pe altă lume, dar unde nu mi-am făcut planuri și n-am sperat să ajung vreodată, fiindcă nu-s la îndemîna oricui, nu se află pe drumul obișnuit al călătoriilor...

Sub rafale sună fluierul, afară. Goarna de aramă!...

Ne aflăm, tîrziu după miezul nopții, în camera hărților și facem planuri în glumă: unde intrăm: la New York, sau la Boston, în caz de nevoie? Dar cîte locuri nu pot fi la fel de ispititoare? St. John, în nord-estul Terranovei... Comandantul îl respinge: aici sînt ghețuri, riscăm să rămînem blocați pînă la vară. Atunci, la Portland sau la Quebec, în Canada, sau la Montreal, dacă urcăm fluviul printre sloiuri... Geografie!

Cu harta Atlanticului în față, îmi dau seama că zona pe care urmează să o străbatem este foarte vastă. Pe unde ne întoarcem? Dacă e vorba să ajungem, conform vechiului program, la Canare, pe 30 de grade latitudine, atunci ce-ar fi să coborîm pe la Bermude, și de-acolo să luăm drumul drept, spre coasta Africii?

— Nu se poate! zice comandantul. Trebuie să navigăm pe ortodromă.

Pe harta Mercator, drumul pe ortodromă, de la Terranova la Canare, se înfățișează ca un arc de cerc desfășurat spre nord, ducîndu-ne departe chiar și de Azore. Stărui, fără speranță, numai ca să întrețin mirajul, să suprapun unei călătorii adevărate călătoria închipuirii:

— Totuși, pe la Azore am putea să trecem.

— E în afara drumului.

— În schimb, ne ajută curentul.

Susțin ideea ca și cum ar fi posibil s-o punem în practică. Și de ce nu? Ca să vină de la Boston la Lisabona, Slocum a trecut pe la Azore, ignorînd ortodroma, ceea ce n-a împiedicat ca traversada lui să devină un record, nedepășit, cred, nici pînă astăzi, șaptezeci de ani de la acea dată.

*

Am amintit trecător de navigatorul acesta, care rămîne o figură legendară între călătorii singurateci pe ape. Nici unul din cîţi i-au urmat de la 1895 încoace nu a atins datele lui marinăreşti şi umane, sau le-au atins doar în parte. Şi totuşi, lipsită de trîmbiţa galică a lui Alain Gerbault sau a altora, Erik de Bischop bunăoară, legenda lui are o răspîndire invers proporţională cu faptele...

Pe la 1925 sau 1926, dacă nu mă înşală memoria, un tînăr francez, care făcuse războiul ca aviator şi avusese durerea să-şi vadă căzînd unul după altul prietenii de escadrilă, se hotărăşte să plece singur pe mări, poate în căutarea a ceva pierdut pentru totdeauna. Acesta este Alain Gerbault, de care cred că a auzit mai oricine; imboldul plecării la el s-ar citi într-o profundă dezamăgire, datorită războiului şi nedreptăţilor rămase în unele părţi ale lumii. Chiar dacă adevărata lui stare sufletească ar fi aceasta la începutul drumului, mai tîrziu îi descoperi mizantropia, şi astfel curajul sau eroismul arătate de el sînt ale celui care nu mai crede în nimic. Ciudat pentru un mizantrop, Alain Gerbault crede în sine, fără ocol şi fără modestie, regizîndu-şi triumful şi hrănindu-se suculent cu admiraţia oamenilor.

Nu vreau să dărîm un idol, fiind şi idolul meu, la urma urmelor; şi eu am citit povestea călătoriei, de atîtea ori, că o ştiu aproape pe dinafară, şi de fiecare dată a făcut să-mi bată inima. Mi-e idol marinarul, dar nu omul; nu pot să-i las pe amîndoi în aceeaşi lumină.

În etape distanţate, care au lăsat timp să-l preceadă celebritatea, cuvînt folosit de el însuşi fără ezitare, Alain Gerbault a făcut, e drept, un ocol al lumii. Inspiratorul declarat de el ar fi Jack London, care a întreprins o traversadă confortabilă, cu prezenţă feminină, cu echipaj şi chiar cu căpitan de profesiune. De Slocum, inspiratorul tuturora, se pomeneşte doar în treacăt şi fără căldură.

Plecînd de la Gibraltar, unde venise din sudul Franţei, Alain Gerbault a traversat Atlanticul, singur, pe un mic vas cu pînze, şi a ajuns la New York după o navigaţie anevoioasă de aproape o sută de zile. N-am să pun în comparaţie faptul că lui Slocum i-au trebuit numai două săptămîni ca să vină

de la Boston la Lisabona: l-au ajutat vîntul și curenții, pe care-i invocam astă-seară comandantului nostru. E mult mai anevoios să străbați Atlanticul de la răsărit la apus — recunosc toți corăbierii; și totuși, acesta a fost drumul emigranților irlandezi spre America. L-au mai făcut și alții, după aceea — nimănui nu i-a trebuit o sută de zile.

Drumul lui Alain Gerbault e o nesansă sau o greșeală. Îndepărtînd ideea performanței în navigație, el a ajuns la o izbîndă de rezistență, fizică și sufletească, asupra oceanului și a singurătății, și pentru această parte a călătoriei, cu toată prelungirea ei nelăudabilă, lumea, generoasă, l-a admirat, acordîndu-i cununa de sargase.

Pentru a trece în Pacific, după aproape un an de odihnă la New York, unde a adus vasului său perfecționări importante și publicîndu-și jurnalul a mai adunat și finanță, călătorul singuratec a evitat ocolul corăbiilor cu pînze de altădată, prin strîmtoarea lui Magellan, așa de sălbatecă, și a preferat Canalul de Panama, unde s-a lăsat dus la remorcă prin ecluze, ca un cîine în zgardă; de aici începe adevărata mea îndoială, în timp ce crește emfaza povestitorului...

Vasul, un cuter de 11 metri, ieșit din mîinile unuia din cei mai buni constructori ai lumii, era un exemplar de competiție și oferea toate garanțiile. Totuși, i-au trebuit șase ani navigatorului să ajungă înapoi, la Cherbourg, după un eșuaj în Pacific; dacă un avizon din flota de război a Franței nu i-ar fi dat ajutor, salvîndu-l și punîndu-l din nou pe linia de plutire, Alain Gerbault ar fi rămas la jumătatea drumului...

*

Mă întorc în camera hărților, unde rămîn ore. Mor de somn, dar nu-mi vine să cobor din nou în cabină, deși aș vrea să mai scriu măcar o pagină, să-mi închei o idee care mă urmărește de trei decenii. Nu pot s-o abandonez — sîntem în Atlantic, și dacă vom ajunge spre Boston, înseamnă că vom intra în apele lui Josuah Slocum.

Și iacă așa zăbovim, tot glumind, tot făcînd planuri. Comandantul are o dispoziție bună; în noaptea asta s-ar părea că gustă chiar fantezia.

Cornel vine cu un SOS: s-au ciocnit două vase în Canalul Mînecii — nu mai e fantezie. După cum se vede, se păstrează ritmul stabilit acum cîteva zile. Telegrama de la minister era bine documentată, cum eram și noi de altfel.

Mă culc tîrziu, aproape de ziuă, ziua noastră relativă, care nu se suprapune peste ziua din țară.

*

După un somn de numai cîteva ore, astăzi m-am simțit obosit pînă seara. N-am plecat, și cine știe dacă o să putem pleca mîine. Am schimbat locul de ancoră, adăpostindu-ne mai bine în același Fuglefiord, care nu-i un fiord, ci un mausoleu sinistru, de unde s-ar părea că nu mai poate ieși nimeni.

Viscolește acum, seara, și, lăsînd la o parte starea de oboseală, mă simt bine în cabina caldă, plină de lumină, pe care, cu cîteva mici modificări făcute după amiază, am izbutit s-o „personalizez" puțin, astfel că mă pot socoti „la mine".

Deși strîns de jur împrejur de ziduri înalte, vasul se leagănă ca în largul mării. Ca valurile să ajungă pînă aici, ocolind atîtea promontorii, afară trebuie să fie vreme tare aspră. Vîntul, în rafale, izbește în hublouri, măturînd zăpada. Și iar sună fluierul, singur, la intervale, parcă dînd semnale de alarmă. Și aud goarna, cea care cheamă, cheamă — și apoi te doboară.

Alt SOS, la ora 19: naufragiu la intrarea în estuarul Elbei, spre Hamburg; un singur vas astă-seară! Și e departe...

Dar să pornim odată spre Terranova!

*

Spre sfîrșitul celuilalt secol, un marinar bătrîn cioplea o barcă pe malul oceanului, acolo unde ținutului, cu moravuri puritane, i s-a spus Noua Anglie. Acel marinar navigase toată viața pe „clipere" și alte feluri de corăbii americane, și, ajuns la vîrsta odihnelor, își cioplea barca, spre a pleca iarăși... Mai tîrziu, a pierit în mijlocul oceanului.

Făcut după modelul bărcilor de pescuit cunoscute la Boston, lung de 11 metri, lat de 4 și jumătate, lestat primitiv cu ciment

în loc de plumb sau fontă, că yachturile, vasul lui era mai degrabă o troacă. Bătrînul marinar l-a cioplit cu mîinile sale, pe plajă, coastă cu coastă, folosind mai mult barda, și cînd a fost gata a plecat singur, cu pînze, peste Atlantic. Bolnav în această primă parte a drumului, zgîlțîit de febră, vizitat de fantasme, ar fi putut să se descurajeze și să se întoarcă. O parte din traversadă i-a ținut tovărășie cîrmaciul de pe „Pinta", a treia corabie în escadra lui Cristofor Columb, și cei doi marinari bătrîni au conversat îndelung. Cum îl chema pe cîrmaci, nu știu; celălalt era Josuah Slocum, unul din oamenii care au făcut, fiecare în felul lui și fiecare cît a fost capabil, ca secolul celălalt să-mi pară puțin și al meu.

Ajuns la Lisabona, apoi la Gibraltar, Josuah Slocum, la vîrsta de peste cincizeci de ani, a pornit de aici, tot singur, pe drumul lui Magellan, și l-a împlinit. Era sărac; în porturi își povestea viața, și cine vroia să-l asculte îi dădea un ban ca să aibă cele trebuitoare pentru încă o parte din drum. Pe țărmurile Americii de Sud a cărat cărbuni. În strîmtoarea lui Magellan, străbătută cu eforturi de neînchipuit, a avut de luptat cu furtunile de la apus, cu stîncile și cu tîlharii alcalufi, nefiind înarmat decît cu o pușcă și cu singurele sale două mîini. În Australia a făcut plimbări de agrement cu domnișoare de pension, pentru a mai cîștiga un bănuț...

Nu înțeleg de ce lîngă gloria lui Alain Gerbault, Josuah Slocum a rămas aproape necunoscut.

Întors în Franța, cu trei cărți și un adaos, primul și-a construit un yacht mai bun, căruia i-a dat numele lui; ar fi fost mai bine să-l boteze alții astfel, după ce el ar fi murit... A murit bolnav, pe o insulă din Pacific, în timpul ultimului război.

Josuah Slocum, pe un vas primitiv, fără accident și fără ajutorul nimănui, a ocolit pămîntul, revenind la Gibraltar; se împlineau numai doi ani de la data cînd plecase, tot de aici. Apoi s-a abătut pe la Bostonul unde cioplise corabia pe nisip, și a plecat încă o dată — unde? Nu mai avea ce ocoli. A plecat pe ocean — atît. De atunci nimeni nu mai știe nimic despre el; nu s-a găsit nici o urmă din epava acelui vas, care se numea „Spray" — negură, s-ar putea tălmăci. Josuah Slocum nu a plecat, ci *s-a întors* în oceanul lui...

*

Abia acum observ că fularul de la Constanța, pe care-l aveam la gît cînd am fost cu barca în fiord și m-au udat valurile, atîrnă în cuier, uitat și asprit. S-a uscat de mult; sarea din apă a rămas, făcînd țesătura scorțoasă și totuși neanulînd Gîndul Bun. Miroase a aventură și a ocean. Dar cu atît mai mult amintirea pe care a poartă e caldă, fiindcă vine de foarte departe și i s-a adăugat ceva proaspăt.

Începe să se concretizeze o idee, mai veche, pînă acum nebuloasă. Sîntem aici optzeci și unu de oameni, numeral care ne urmărește, fix, imposibil să se schimbe vreodată. Simt de un timp nevoia să-i rup limita aritmetică, să deschid în cifră o poartă, să mai fie loc și pentru altceva, un „al optzeci și doilea", vast și elastic. Astă-seară, fularul se adaugă la numărul nostru, cu o personalitate proprie, dureroasă și tandră.

VI APA, FOCUL ȘI GHEAȚA

Duminică, 13. Plecarea din fiorduri

La ora 11,45 am ridicat, în sfîrșit, ancora, în Fuglefiord, ca să plecăm spre Islanda, deși previziunile meteorologice nu sînt prea ispititoare. Dar ne ajunge! Mai bine să înfruntăm oceanul și să nu facem iarăși calea întoarsă.

Am urmărit manevrele de plecare mai înfrigurat decît altădată; accept orice risc, orice încercare, furtuna și icebergurile, numai să nu ne mai întoarcem aici și să lîncezim iarăși.

Zornăitul lanțului, trecînd za cu za prin nară, mi-a sunat mai mult decît oricînd ca un imn de eliberare.

Aș putea să număr, în jurnalul de bord, sau în jurnalul meu, sau în amintirile mele, de cîte ori am ridicat ancora pînă acum. Dar ce nevoie aș avea? Oamenii de acolo, de jos, îmi sînt cunoscuți, după cum îmi sînt cunoscute toate mișcările lor; astăzi îi simt mai mult decît oricînd tovarășii aspirațiilor mele.

Pe nostrom l-am înfățișat altădată, cu puțină ironie; mi-au transmis-o ceilalți — nu sînt în dezacord cu nimeni. Dar e un om care, cînd a fost nevoie, și-a făcut datoria. Astăzi mi se pare mai înalt și mai puternic; aș vrea să mă duc la el și să-i strîng mîna dreaptă, mai ales că e liberă: a abandonat altcuiva steguleț roșu și supraveghează manevra ca un mareșal pe cîmpul de bătălie, indicînd linia mare a strategiei și lăsînd generalilor, statului-major, detaliile.

Steguleț îl are acum Meiroșu; îl manevrează cu atenție și cu importanța pe care și-o dă neofitul, ca să-și ascundă emoția și timiditatea. În fond nu face altceva decît să indice punții

de comandă din ce parte vine lanțul, spre a se ști poziția vasului față de ancoră. Aceeași treabă ar putea s-o facă oricine, dar o face *el* astăzi.

Îl cheamă Gheorghe, după acte; nu știu de ce își zice Jean, și acesta am crezut că-i este adevăratul nume —, așa îl strigă toată lumea — pînă ce m-am dumerit căutîndu-l în lista echipajului. Pentru un soț căruia i se zice Jean acasă, deși îl cheamă Ion, sau chiar altfel, schimbarea de nume, deși diminuantă, este un alint și o năzuință a soției. Pentru un om de port, este o floare la ureche sau o strengărie. Convin că lui Meiroșu, Jean îi stă foarte bine. Îl și văd sub acest nume, colindînd cheiurile, cu mîinile în buzunare, luînd în botul ghetelor toate pietricelele, salutîndu-se vesel cu toată lumea, gata să muncească orice se găsește și oricînd e nevoie, gata de asemeni să stea cu burta la soare. La un îndemn aspru sau fără noimă, Jean va ști să-și conserve energia, dar și voia bună, înjurînd doar în sine și trăgînd chiulul, cît mai mult și cu mai isteață disimulare. La o vorbă bună, va cădea în brînci ca să ți-o răsplătească și te va urma pînă la capătul lumii... Astăzi sîntem amîndoi în Faeroe — e și-aici un capăt de lume. Dacă voi povesti călătoria mea, va trebui să nu uit că a fost și Meiroșu cu mine.

Are treizeci și doi de ani, iar ca înfățișare seamănă cu vameșii de la Thorshavn, adică pare un om care a trăit bine. Dar numai din munca lui; din cîte știu, nu a moștenit pe nimeni și n-are altă avere însemnată decît spinarea și mîinile. E îmbarcat ca marinar la prelucrarea peștelui, funcție fără calificare; aud că are una, și dacă n-ar avea-o, ar putea să și-o însușească, deoarece e vrednic și plin de istețime. S-a îmbarcat totuși pe treapta cea mai de jos în schema vaporului; la Gibraltar o să cumpere cîteva carpete și alte cîteva obiecte mărunte... N-a venit pentru ele, ci ca să țină azi steguleț roșu în mînă...

Nu mai era nici un vas în fiord, totuși, în clipa cînd s-a smuls ancora și s-a pus elicea înainte, iar cîrma la dreapta, ca să ieșim în strîmtoarea Lervig, am salutat cu fluierul; am salutat stînca și amintirile. Au vuit împreună...

Aș vrea să mai pot veni o dată în Faeroe, pentru mai mult timp și pe o vreme mai frumoasă; acum, însă, sper să nu ne mai întoarcem.

•

S-a lăsat seara; mergem spre nord-vest, cu hulă groasă din tribord, și vasul, la „al nouălea val“, se bandează peste 30 de grade. Mi se pare suportabil.

Azi se împlinește o lună de cînd am lansat prima oară traulul. De atunci ne-am învîrtit pe aici, fără să realizăm nimic palpabil. Dar măcar e o experiență, care și-ar cîștiga valoarea dacă s-ar ține seama de ea altădată.

Luni, 14. Un om din optzeci și unu

Am dormit puțin și greu astă-noapte, din cauza gîndurilor, dintr-a balansului. M-am trezit însă voios — știu de ce: nu mai stăm la ancoră —, gata să mă apuc de lucru, cu spiritul febricitat, probabil de viteza vasului, încălzit de impresii care se arată vii dacă le cauți și le găsești lungimea de undă exactă. Totuși, pînă la ora prînzului n-am izbutit să fac nimic, și acum mi se duce entuziasmul.

La 8,30 am urcat pe puntea de comandă; se vesteau zorile, departe, și, cum orizontul era senin, am așteptat să văd răsăritul soarelui; pînă atunci s-a înnorat, așa că am pierdut vremea degeaba.

De la nord-vest, azi-dimineață am schimbat drumul la vest; mergem cu valurile în față, și oceanul se liniștește. Dar buletinul meteorologic, primit adineauri, anunță furtună de la nord-est. S-ar putea să nu ne supere, deoarece intrăm la sudul Islandei, care o să ne apere.

Soarele a scăpat din nori și se plimbă pe orizont, numai la 2 grade, dar încă o dată constat că are o luminozitate neobișnuită; fața oceanului, de un albastru curat, sclipește. Departe, în prova tribord, au și apărut primele înălțimi ale Islandei, cu zăpada scînteind în soare; dacă n-ar fi harta, care să le ateste, le-ai putea lua drept iceberguri, născute din răsuflarea rece a acelui „plămîn al mării“, cum numea Pytheas ghețurile nordice.

Ar urma să ajungem la Reykjavik mîine seară, dar, cum intrarea într-un port necunoscut și fără hărți de detaliu nu-i posibilă, vom micșora viteza sau vom sta în derivă, ca să ajungem pe lumină, poimîine dimineață.

*

Legătură radio cu „Galați": au părăsit apele Groenlandei, unde au întîlnit sloiuri și banchize de gheață; îmi pare rău că n-am fost acolo, deși ghețuri o să întîlnim și noi, probabil... De ce doresc să le văd, cînd toată lumea le drăcuie?!

Acum, „Galați", care a părăsit zona neprielnică și a primit destinația noastră, anunță că a și sosit la Terranova; nu știu cum se face că totdeanua ne-au luat-o înainte; nu-i numai viteza mai mare a vasului.

M-am plimbat pe punte cîteva minute astă-seară. Luna, în babord, acoperită de nori, luminează indirect orizontul, iar în bordul celălalt, peste crestele invizibile ale Islandei, aurora boreală, îndepărtată, crepusculează și ea orizontul, tot indirect, dar de jos în sus, ca de sub o rampă de teatru.

Mi-am amintit că seara trecută am stat o oră pe puntea de comandă, urmărind luna, care, pe un cer curat, arginta oceanul și-l făcea să pară văratec. Cădeau meteoriți, unul după altul, și la un moment dat s-a produs pe cer o explozie, din care a țîșnit, țintind luna, o rachetă verde-violet, cu trena roșie. S-a stins înainte de a-și atinge ținta îndepărtată, și luna a rămas singură, stăpînă peste noapte.

Pe urmă, din prova s-a ridicat un nor, ca o trombă — era un *green* care venea de departe, cu viteza spaimei, fiindcă a căzut peste noi aproape instantaneu, întunecînd oceanul și îmbrăcîndu-ne în vîrtejuri de zăpadă. Pînă să se ia măsuri de siguranță, s-a risipit și s-a pierdut în spate. Și iarăși a rămas luna, pe cerul curat, și dacă aș fi fost singur, aș fi crezut că visasem.

*

Între farurile de pe țărmul Islandei, în lungul căreia navigăm, la 15 mile distanță, a apărut, departe, o flacără ruginie, clocotind și colorînd norii în atîtea nuanțe de roșu, cîte nu-mi

închipuisem că se pot naște dintr-o singură culoare de bază. În depărtarea acea, flacăra pare domoală, clocotul se transmite estompat și leneș; e un vulcan — nu mi-am dat seama decît în a doua secundă. În prima aș fi putut să-l iau drept o răsuflătoare a iadului...

Balansul, îngreuindu-mi pînă la enervare și istovire șederea la masă, în fața hîrtiei, m-a silit să mă întorc la o practică veche, pe care nu știu de ce-o abandonasem în această călătorie. Sînt douăzeci de ani de cînd am părăsit masa de lucru, clasică, rechizită obligatorie a scriitorului, pe care unii au și cîntat-o sau au blestemat-o. Admițînd că atunci cînd scrii e solicitat în primul rînd creierul, cu un mare consum de materie, am descoperit că e bine să-ți lași într-un repaus cît mai deplin musculatura; de aceea am adoptat patul, cu multe perne, poziția sultanilor, primii de la care am învățat cum se conservă energia. Cu o planșetă ușoară pe genunchi, pot să-mi prelungesc lucrul multe ore, și, cum folosesc uneori șaisprezece din cele douăzeci și patru ale zilei, poziția mi-a fost foarte utilă; n-am regretat decît că am descoperit-o cu întîrziere. După cum regret că n-am folosit-o și pe vapor, din primele zile; uitasem să-mi iau planșeta, deși cărasem în bagajul meu atîtea lucruri, pe care le socotesc de pe acum inutile.

Astăzi, văzînd că nu-i altă cale, am apelat la tîmplarul vasului, și n-a trebuit decît să-mi taie o bucată de placaj subțire, să-i netezească marginile cu șmirghel, treabă în care a pus bunăvoință și simpatie. (Îi mulțumesc cu întîrziere; pe colțul planșetei am scris, ca să fie o amintire: „Atlanticul de nord, pe trauler «Constanța», decembrie 1964"; eram în a patruzeci și șasea zi de la plecare. Am luat planșeta cu mine la sfîrșitul călătoriei și, abandonîndu-le pe celelalte — am o serie întreagă, fiecare legată de o carte din cîte am scris în ultima vreme —, o folosesc astăzi, cînd transcriu paginile scrise pe ocean cu caligrafia și cu gîndurile chinuite de furtună.)

Unii oameni din echipaj au funcțiuni multiple; tîmplarul e în același timp și marinar de punte; la manevra ancorei, e cel care conduce vinciul — face parte din echipa plecărilor sau a ceasurilor grele. Tot el măsoară zilnic apa din tancuri și raportează secundului. Deoarece umblă pretutindeni, inspectînd tîmplăria, ușile sau mobilierul, i se spune Sectoristul, po-

reclă pe care o primește cu mulțumire, socotind că i se recunoaște o autoritate egală cu a milițianului.

Sînt zile cînd nu-i văd pe toți cei optzeci de oameni; pe Sectorist îl văd totdeauna, oriunde, pe punți sau pe coridoare, cu un metru și cu o hîrtiuță în mînă. Dacă ciocăne la ușă cu o nevoie, se și anunță: „Sectoristul", cu tonul cu care chelnerii de pe vremuri spuneau „Vinee..." Dacă undeva întîlnești o siluetă în întuneric și întrebi „Cine e?", îți răspunde, trăgîndu-se la perete, ca să nu împiedice drumul: „Sectoristul!". Hotărît, își primește porecla cu toată mîndria.

Îl cheamă Sergheescu Sebastian și are anii lui Jean Meiroșu, dar, cu o mimică aparent severă, îl crezi mai vîrstnic. Brun, cu părul negru și țepos ca mustața de morsă, are ceva din această vietate a apelor nordice, însă în nici un caz colții. Încep să cred că sub aerul de severitate arborat cîteodată, își ascunde dezarmarea. E un om prea blînd, cu temperamentul poate prea moale, de aceea își și acceptă și își popularizează porecla, care îi dă autoritate. El m-a ajutat să-mi orînduiesc altfel cabina, și planșetei făcute de el îi datorez paginile de astăzi. De ce m-oi fi trudit pînă acum?

Stau în pat, înfundat în salteaua elastică, și dacă mă legăn, hîrtia, solidară cu mine, urmează aceeași mișcare, fără să-mi mai fugă din față. E cel puțin un cîștig fizic deocamdată...

Abandonez caietul: am de scris alte pagini.

Marți, 15. Cart de noapte

Am migălit pînă aproape de ziuă la acele pagini. Mă străduiesc să scot din haosul navigației noastre o dare de seamă, pe care s-o trimit ziarelor în țară și să nu fie descurajantă. Desigur, m-aș putea sluji de imaginație, povestind basme, dar ar însemna să-i înșel și pe cei de aici, și pe cei de acolo. Scriu și pentru unii, și pentru alții; mă exclud numai pe mine — ceea ce vrea să însemne că este în lucrul meu dezinteresarea cea mai deplină, fără a fi scutit de tortură. Am sentimentul exagerat, fără să-l pot aduce la dimensiunea reală

impusă de rațiune, că lumea noastră, lăsată în urmă, se gîndește la noi și ne urmărește drumul. Știu că nu putem fi în atenția tuturora, că unii chiar ne ignoră — e prea vastă acolo aria întîmplărilor de toată ziua. Dar sînt cel puțin optzeci de familii îngrijorate de tăcerea noastră sau nesatisfăcute de o informație laconică, transmisă prin radio. Pentru mine, cei optzeci de aici și optzeci de acolo alcătuiesc un macrocosmos. Scriu pentru această lume redusă — și supradimensionată. Dacă vor citi și alții, se vor înrudi cu lumea noastră.

La 3,30, Zamfirescu, electricianul de cart, a venit și mi-a adus binoclul; vroia să mă scutească de un drum pînă la puntea de comandă, unde mai devreme îmi făcusem și eu cartul. Carturile mele, neobligatorii și neorganizate, nu îmi iau totuși mai puține ore decît marinarilor. Iar acum, cu hîrtia în față, îmi continuam un greu cart de noapte.

Venise fiindcă ajunsesem în dreptul vulcanului de aseară și socotea că merită să asist la un asemenea spectacol; văd prima oară un vulcan în activitate, am să mai văd, cred, și alții cît om fi în preajma Islandei, și-apoi vor rămîne o imagine la care n-am să mă pot întoarce decît cu amintirea. Dacă astfel de focuri se întîlnesc și aiurea, e greu să se nimerească alături cele trei elemente de aici, fiecare în felul lui gigantic: oceanul, gheața și flacăra.

Am stat pînă acum cu perdelele trase, fără să privesc afară; nu-mi rămîne decît să blestem paginile.

Erupția se vede limpede, la mai puțin de 15 mile; privind prin binoclu, vine așa de aproape, că parcă te arde. E ca un rug ciclopian, care înroșește cerul cu straturi de nori, pînze cenușii, fluturate de vînt și afumate de flacără. Fiind chiar pe țărm, lava curge de-a dreptul în apă, făcînd să se ridice, într-o parte și-ntr-alta, valuri spumegătoare de aburi; o insulă îi acoperă baza și mă enervează, ca un spectator înalt care, la teatru, s-a așezat în stalul din față. În schimb, e liber vederii planul din fund, munții de gheață; înroșiți de flăcări, ard și ei, fără să se topească.

Știam, informat de *Cartea pilot,* că în Islanda sînt numeroși vulcani în activitate; mi-i și imaginasem, dar nu-mi trecuse prin minte să-i asociez cu ghețarii, elementul lor antagonic, pe care nu izbutesc să-l anuleze. Dacă am înclinarea să exagerez peisajul, cum pictorul uneori exagerează linia desenului,

spre a fi percepută mai bine, nu exagerez nimic în această notație afirmînd că nicăieri natura nu a putut să pună alături atîta frig și atîta căldură. Islanda mi se arată acum ca o lume de gheață și flacără. La mijloc sînt oamenii, cu pieptul dogorît, cu spinarea înghețată. Din amintirea unor nopți reci petrecute lîngă ruguri, am în mic senzația și imaginea aceasta; aici capătă întinderi sălbatice.

Spre ziuă, cînd m-am culcat cu gîndul să dorm doar cîteva ceasuri, oceanul s-a montat iarăși; mai corect, valurile au crescut cu o treaptă, altminteri fuseseră destul de montate și mai devreme. Adevărul este că de cînd am ajuns în nord n-am avut o zi bună. O socotesc astfel pe cea mai puțin rea dintr-o serie care se lungește într-una.

În somnul scurt m-a mai trezit de cîteva ori balansul în creștere continuă; ne-am îndepărtat de coastă și, ieșind de la adăpost, sîntem în voia furtunii. Dar o mai pot numi oare furtună dacă ține de atîta vreme?

M-am dezmeticit greu, și abia spre prînz mi-am reluat paginile de astă-noapte, pe care vreau să le expediez de la Reykjavik, unde, mergînd iavaș-iavaș, într-o tăvăleală abrașă, vom sosi mîine dimineață.

Cerul e posomorît astăzi, și, cu toate că se apropie amiaza, oceanul abia începe să se lumineze — lumina unor zori așa de întîrziate, că devin inutile; curînd o să se întunece, înainte de a se fi făcut ziuă. Uitasem că am mai mers spre nord cîteva grade.

*

Nu am puterea, nici deprinderea să relatez și să comentez întîmplarea apropiată. Timpul fuge mai repede decît capacitatea mea de elaborare; faptele, și ale mele, și ale altora, mă lasă în urmă, dar nu le fac semne să mă aștepte; știu că am să le întîlnesc mai tîrziu, la o cotitură a drumului, care este o serpentină. M-am obișnuit să meditez pe îndelete asupra fiecărei fraze, adică asupra felului cum exprim o cuprindere; nu recunosc a fi nici lene, nici vreo infirmitate. Chiar dacă nu găsesc tîlcuri noi cuvintelor, nu înseamnă că nu le caut. Cultiv metafora, nu pentru sonoritate, de vreme ce încerc s-o

disimulez cît mi-e cu putință, ci fiindcă duce dincolo de bătaia și de numărul cuvintelor, uneori prea slabe, alteori prea puține. Metafora, care comprimă și sugerează, cere participarea cititorului: ori îl alungi, ori îl aduci alături de tine. E un cîștig și într-un caz, și în altul...

*

Miezul nopții. Mergem spre nord de cîteva ceasuri, ca să ne apropiem de sud-vestul Islandei, unde se află Reykjavik.

Pentru caietul meu înregistrez în fugă doar o imagine: luna în spate, aurora boreală în față.

Lucrez celelalte pagini, aproape în panică, și graba mă inhibă, în spirit, iar anatomic îmi crispează brațul. Iubesc eternitatea fiindcă anulează timpul.

Miercuri, 16. Lumini înghețate

Am lucrat cu migală, dar mulțumitor, pînă la 4 dimineața, ora 7 în țară, clipă cînd mulți oameni sînt plecați la treabă. M-am gîndit la ei, și poate de aceea mi s-au părut mulțumitoare paginile de peste noapte: le erau destinate...

Simțind că motoarele fuseseră scoase din sarcină, m-am dus pe puntea de comandă; stăteam în derivă, așteptînd dimineața.

Și dacă vreau să-mi măsor cuvintele, păstrîndu-le pentru o gradație, îmi fur mie însumi emoția ceasului. Începe o dimineață ca în visele colorate; fundalul este albastru...

E cerul, sau oceanul? — nu știu; e amestecul dimineții cu noaptea; o să rămînă așa multe ceasuri, pînă să se separe și să se statornicească o realitate. Deocamdată, peisajul halucinează...

Pe această pînză albastră, consistentă și într-un fel totuși abstractă, care cuprinde și cerul, și oceanul, la jumătate e trasă orizontal o linie dreaptă de lumini, prelungindu-se pînă afară din cadru...

Așteptam să văd fanarele cu geamuri opace, înghețate, ale pescarilor de Islanda. Eram pregătit pentru o întîlnire sumbră

și aspră; nu speram altă lumină, și în așteptarea mea era o tristețe veche, o teamă și o durere de pe vremea copilăriei, cînd nu știam bine unde-i Islanda, dar aflasem că acolo trăiește o lume nefericită. Palida carte a lui Pierre Loti m-a găsit cu imaginația proaspătă, exaltată, gata să meargă oriunde și oricît de departe. Și-am mers, cred, pînă unde însoțitorul meu poate nici nu visase; cartea lui am uitat-o, pe el l-am abandonat în cimitirul de la Eyub... Mi-a rămas în suflet, ca un doliu îndepărtat, dar continuu, bocetul femeilor de pe țărmurile Islandei, cînd, una cîte una, așteptînd în viscol, află că nu-i mai vine bărbatul.

Era acum în fața mea nu o altfel de lume; nici n-aș fi putut s-o descopăr de la atîta distanță. Nu se vedeau turnuri, care anunță un oraș de departe; cu atît mai puțin s-ar fi putut vedea casele. Era o baie de electricitate, o expoziție de lumini sau o demonstrație, ținînd de la o margine a vederii pînă la alta.

Spre dreapta tabloului, estul geografic, un nesfîrșit bulevard, între două rînduri de becuri, lumină de neon, verde, roșie și albastră, ducea spre un centru unde, cu toată depărtarea, se simțea forfotă la această oră din noapte. Ai fi spus că-i o noapte de petrecere populară, cînd oamenii se înfrățesc și cu ei, și cu cele din preajmă, cînd se împodobesc, punîndu-și hainele cele mai frumoase, dar mai întîi împodobesc locul, atîrnîndu-i serpentine și panglici. Aprindeau și rachete, focuri bengale, care se înălțau în aer, trasînd flăcări pe pînza albastră. Mi-am dat seama că sînt avioane turboreactoare, decolînd sau aterizînd de-a lungul bulevardului, la fiecare minut cîte unul. Am presupus că viața orașului, pe care mi-l închipuisem strivit de ghețari, de nelinişte, de zăpadă și ceață, a învins tot ce fusese aici amarnic odată, și acum explodează — biruința oamenilor asupra unei naturi zgîrcite, ostile și aspre.

În acest decor, mi-am spus, spiritul semenilor mei a ajuns pe treapta lui cea mai de sus, și am simțit deodată nevoia civilizației; viața noastră, pe ocean, mi s-a părut săracă și întunecoasă. Am dorit să am în jur mulți oameni, orașul acesta sau lumea întreagă.

Așa mi-a apărut Reykjavik văzut de departe.

*

Luminile, nesperate, și ceea ce îmi sugerau ele că ar fi în planul din spate, unde desigur străluceau altele, m-au făcut să mă bărbieresc înainte de a veni dimineața. Bărbieritul e, cel puțin după mine, cazna zilnică a bărbatului; blestemul din Biblie, după care omul trebuie să muncească din greu, cu sudoarea frunții, pentru a-și cîștiga pîinea, are o ramificație, dacă nu la fel de grea, în orice caz mai plictisitoare, aceea de a-și rade părul obrazului. Nu-mi dă bucurie decît rar, cînd mă pregătesc pentru o serbare în care cred, fiindcă nu cred în toate.

Credeam astăzi; era prea multă lumină, prea multe panglici și serpentine, inedite pe fundalul de gheață al geografiei și pe fundalul cenușiu al închipuirilor.

M-am culcat apoi, pe la ora 5 dimineața, gîndind să dorm pînă la 10, intrarea în port fiind fixată la 11, cînd se face ziuă. Somnul n-a vrut însă să vină, cu toată oboseala; nu poți să dormi cînd știi aproape atîta lumină și atîția oameni — o lume. Era în mine neliniște, dar nu a chinului, ci a nerăbdării și bucuriei...

Mai tîrziu m-am uitat pe sub perdele, să văd ce se mai întîmplă afară, ce culoare luase noaptea Islandei; era aceeași, acum mai profundă și cu nu știu ce scînteiere; are să fie obsedantă mai tîrziu, în amintirile mele.

Într-un colț al decorului am descoperit luna, roșie, nemăsurată, fierbînd printre nori înainte de a apune peste crestele de gheață din depărtarea Islandei. După alt timp, rotindu-se vasul care stătea liber în valuri, luna a venit drept în față și-am urmărit-o o vreme, fără s-o recunosc, nesemănînd cu luna adevărată. Apusul ei, ca și al soarelui, a ținut mult timp, prea mult chiar — a rămas pe loc, pîlpîind peste ghețuri și făcîndu-le roșiatice. M-am întrebat dacă nu-i un vulcan — și nu sînt dumerit nici în clipa cînd închei pagina.

De ce nu a găsit natura o altfel de compensație și-l obligă pe om să doarmă, cînd are ce să privească?

M-am întins în pat, cu ochii închiși, fără să pot alunga gîndurile cotropitoare, crezînd că totuși am să adorm după atîta oboseală, și am rămas așa pînă la ora 7. În careu, Marinescu aranja masa pentru ceai; de obicei, cănile ciocnite, clinchetul tacîmurilor sînt semnalul meu de deșteptare. L-am luat

la fel în dimineața asta; era imposibil să mai pot ațipi, deși ceilalți dormeau, după cum îmi dădeam seama: nu se auzeau decît motoarele și altminteri nici o mișcare.

M-am îmbrăcat, am băut o cafea, doză de cal, în stacană, și acum mă întorc din nou la hîrtia albă, în timp ce continuă să fie albastru afară, iar în hublouri roșu, de la lună, care nu mai vrea să apună. Mi-e necaz că trebuie să rămîn în cabină tocmai acum, într-un moment care cu siguranță are să rămînă unic. Dar îl absorb, îl simt prin pereții de fier, și chiar dacă ar fi să storc ultima mea resursă, mai tîrziu am să-l pot intui; pe urmă știu că n-am să-l mai uit.

Ora 10,55; am aruncat ancora în rada Reykjavik. S-a făcut ziuă, cîtă se poate face aici; nu mai ard lumini; din albastru, decorul a devenit cenușiu.

După cinci minute vine pilotul, cu punctualitate de cronometru: este fix ora pe care i-am indicat-o prin radio. Probabil ne-a văzut de mult, a văzut că aruncăm și ancora, deoarece sosisem cu cîteva minute înainte de timp, dar nu s-a pripit...

Socotesc punctualitatea omului una din însușirile lui cele mai prețioase. A fi punctual înseamnă, ca într-un precept al strategiei napoleoniene, să te găsești la minutul convenit, în locul unde s-a hotărît; o parte din bătălii, Napoleon le-a cîștigat datorită punctualității. Adaug o clauză: să ai asupra ta tot ce se cere în clipa aceea, să nu fi uitat nimic, al spiritului mai cu seamă. Punctualitatea poate deveni o manie dacă n-o însoțește căldura umană; omul care așteaptă nu are nevoie de o mașină...

Dar dacă a veni prea tîrziu e o nepoliteță, e nepoliticos și imprudent să vii mai devreme; pilotul știe preceptul și-l aplică, după rigoarea britanicilor, uneori antipatică. În cazul nostru, dacă sosea puțin mai devreme, n-ar fi săvîrșit nici o imprudență; dimpotrivă, ne scutea să mai aruncăm ancora, ca s-o virăm cinci minute după aceea...

Pe punte, la prova, Jean Meiroșu flutură stegulețul, iar nostromul se umflă în gușă, ca și cum fără el n-am fi ajuns în Islanda. Poate are dreptate, la urma urmelor.

Pilotul nu seamănă cu cel de la Thorshavn; e un bătrîn lup de mare, pe al cărui chip a rămas întipărită suflarea oceanului.

Acostăm, cu dibăcie de astă dată, la o dană de lemn, perpendiculară pe cheiul de piatră. E un adaos, ca să aibă unde

trage mai multe vapoare. Nu înțeleg însă de ce s-a folosit lemnul, mai puțin durabil și în cantități imense, adus din altă parte, cînd există aici lava și piatra.

E ger strașnic afară; oamenii de pe chei scot aburi pe gură; îmbrăcămintea le e învelită în chiciură, cum e tot peisajul. Nu se văd decît magaziile din port, pe care s-a precipitat ceața, făcîndu-le albe, reci și neprimitoare. La fel mi se pare a fi și orașul, dincolo de ele. Mi-e peste putință să refac în aceste clipe imaginea perdelei albastre, sclipitoare, de astă-noapte.

De partea cealaltă a cheiului de lemn e acostat un pescador de vreo 500 de tone, un vas metalic, și tot — bordajele, parapetul, puntea, vinciurile, parîmele, cablurile, suprastructurile, tot — e îmbrăcat în gheață groasă, pînă în vîrful catargului. A venit din larg poate aseară, și, cum dimensiunile nu îl protejează, a încasat multe valuri, care, încetul cu încetul, au depus crusta aceasta fioroasă. Oamenii, cîți or fi lucrat pe punte, căci n-au mers pe mare ca să se plimbe, au fost și ei îmbrăcați în gheață. Pescari de Islanda . . .

Așa mi s-a înfățișat, în primele clipe, Reykjavik văzut de aproape.

*

Văzut, în sfîrșit, din mijlocul lui însuși, de pe stradă, dintre oameni, orașul nu-și relevă nimic concludent după o primă întîlnire, pe care o rezum, confuz, seara.

Am întîlnit un dușman cum am pus piciorul pe cheiul de lemn îmbrăcat în gheață: gerul. Cu toată blana de oaie a ghetelor de expediție, într-o jumătate de oră picioarele mi-au înghețat, dîndu-mi senzația că nu mai sînt ale mele, dar obligîndu-mă totuși să le tîrăsc după mine și să suport o durere străină.

Drumul pînă în oraș nu-i lung, dar pare. Totul scîrțîie: zăpada înghețată, aerul și încheieturile. Dintr-un vapor se descarcă fiare: sînt albe; dacă ai pune mîna pe ele, ți-ar lua pielea. Și totuși, le manevrează oameni; mă gîndesc aproape cu disperare: cel puțin, or avea căldură acasă?

Au; am aflat mai pe urmă, și parcă mi s-a dezmorțit și mie spinarea. Orașul se încălzește, fără economie și cu destul

de puţină cheltuială, folosind în calorifere apa fiartă a geizerelor. Natura nu-i totdeauna aşa de avană cum pare. Răsuflu uşurat, dar nu pot să văd oraşul în lumina albastră, din noaptea trecută; în clipa asta mi se pare că a fost o halucinaţie...

E ora 18, probabil timpul aglomeraţiei maxime; strada principală, în pantă, e îngustă, cum a fost croită odinioară, cînd erau mai puţini oameni şi nu existau automobile. Automobilele abundă, toate cu geamurile îngheţate, aşa că nu se văd înăuntru decît umbre vagi, dar aproape de regulă, în faţă, după parbrizul mai penetrabil, se zăreşte o coamă blondă, căzînd peste un guler de blană.

Pietonii au şi ei parcă un geam îngheţat în faţă; cineva, interpretînd realist imaginea, ar zice poate, cu dreptatea lui acceptabilă, că pe ger ochiul îngheaţă, şi privirea devine ceţoasă. Ştiu — şi totuşi e altceva.

Tot ce văd socotesc a fi provizoriu; notez acum, seara, numai ca să rămîn credincios jurnalului.

Forfota, pare-se, se datoreşte apropierii Crăciunului; se spune că aici lumea e habotnică; poate, dar atunci de ce umblă pe străzi şi prin magazine după cumpărături laice, în loc să se aprovizioneze cu smirnă şi tămîie? Crăciunul nu-i o sărbătoare religioasă decît în calendare şi la biserică. În casele oamenilor rămîne o sărbătoare a familiei, o zi a dragostei pentru ai tăi şi pentru ceilalţi oameni.

În flancul Poştei, două automobile nou-nouţe, Ford-Cortina, sînt puse la loterie; la geamul unuia din ele, o cucoană grasă vinde bilete trecătorilor. Cineva are să cîştige un automobil în ajunul Crăciunului; n-are să-l poată agăţa în pom, la un loc cu darurile tradiţionale, dar poate că a doua zi are să se ducă la biserică, spre a mulţumi Domnului că l-a avut în vedere. În Reykjavik, însă, circulă mii de automobile, care desigur n-au fost cîştigate la loterie; bunăvoinţa cerului e în minoritate.

Magazinele sînt pline de lumînări, de toate formele geometrice, de toate culorile şi mărimile, unele ajungînd la dimensiunea unui cozonac care ar putea să îndestuleze o familie. Simbolul fiind depăşit, prin greutate şi formă, nu-mi vine să cred altceva decît că lumea caută decorul; admit că o lumînare colorată dă unui cămin cea mai caldă, mai subtilă şi elegantă intimitate.

Dacă toată această lume în forfotă este o legiune de magi care așteaptă nașterea Mîntuitorului, sînt sigur că n-au să ajungă la vreme cu darurile: Betleemul este prea departe.

În afară de gospodinele ieșite la cumpărături, restul magilor sînt tineri; fetele, subțiri și, anatomic, fără atribute feminine, toate în pantaloni sau în treninguri, se deosebesc de băieți numai datorită părului, de obicei lung și lăsat pe umeri, și, bineînțeles, unui fel de a se mișca, al lor, de la începuturile lumii.

Am intrat într-o cafenea, simțind că n-aș fi în stare să străbat drumul pînă la vapor înainte de a-mi dezgheța picioarele. Multă înghesuială, umană și arhitectonică. Mesele sînt mici, în boxe miniaturale, cu canapele care par mai degrabă instrumente de tortură. Poate este de dedus ceva, deși prea devreme: frigul comprimă nu doar metalele, ci și gesturile omului, și gusturile lui, făcîndu-le mai austere.

În afară de marii înțelepți, și poate nici ei, nu cred să existe cineva care, la un examen lucid, să nu-și recunoască măcar o stupiditate și măcar la intervale. De obicei trecem peste ele, iar ceilalți nu le observă, sau nu le dau importanță, sau, în sfîrșit, au buna-credință de a le raporta la propria lor comportare, și ea inexplicabilă cîteodată...

Acum, seara, cînd am revenit pe vapor și mă bucur de căldura generoasă a cabinei mele, de tot ce e generos aici, pînă și canapeaua de material plastic, mă întreb de ce a trebuit să beau Coca-Cola la cafeneaua aceea; nu m-a silit nimeni, am cerut-o la propria mea alegere și mi-a fost adusă cu mare aparat, de la gheață, cînd toată Islanda din jurul meu, și eu însumi eram numai gheață.

Așa mi s-a arătat Reykjavik, văzut din mijlocul lui însuși, dintre oameni și dintre case.

*

Ca și la Thorshavn, din clipa cînd s-a terminat revizia vamală echipajul poate să debarce, fără alte formalități; carnetul de marinar te scutește de orice viză consulară, fie și aceea de tranzit, și pe deasupra, nu ți-l cere nimeni. E ca anticiparea unei conviețuiri viitoare, cînd nu vor mai exista granițe pe pămîntul nostru, ci poate doar între planetele galaxiei.

Totuși, spre deosebire de Thorshavn, unde n-am văzut altă uniformă decît aceea roșie, cu nasturi de metal galben, a fac-

torilor de la Poștă, aici există poliție, și chiar în număr destul de mare. E drept că nu se ocupă decît cu dirijarea circulației, și sigur este nevoie, dată fiind îngustimea străzilor și numărul ridicat de automobile. Recunoscîndu-le necesitatea, prezența *policeman*-ilor nu m-ar fi indispus dacă n-ar fi fost toți prea falnici, prea aleși unul și unul, în uniforme rigide, sau cu o rigiditate interioară.

Într-o copilărie sobră, ale cărei îngrădiri m-au silit de mic să-mi găsesc fastul și evadarea în visări fantastice, am descoperit întîmplător, o dată cu primul an de școală, un fantastic terestru, care costa un leu pe vremea aceea — mai mult decît o călătorie în lună. Exista pe atunci, la cîrciumă, limonadă, de obicei roșie, colorată și aromată cu substanțe chimice, într-o sticlă de un tip care a dispărut mai tîrziu, pentru totdeauna. Dopul ei, interior, sferic, tot de sticlă, se menținea închis prin presiunea acidului carbonic; apăsîndu-l, ceea ce uneori cerea forță mai mare decît a copilului, urma o explozie și o erupție de spumă. Și sistemul de obturare, miraculos pentru mine, și gustul înțepător al băuturii au fost o revelație, care m-a tulburat multă vreme. Mi se părea că am trecut printr-o inițiere neîngăduită; acidul necunoscut pînă atunci aducea un transport de vinovăție, rezervat doar maturilor. Aceștia avînd puterea în mînă, își făceau singuri legile de comportare; ei puteau să fumeze, să joace cărți, să bea alcool, să intre în cafenele — toate interzise copilului.

Limonada mi s-a părut un viciu descoperit prematur, și, fiindu-mi destul unul într-o categorie, m-am abținut pînă astăzi să cunosc gustul faimoasei Coca-Cola, băutură așa de damnată într-o vreme. Ajunsesem să cred că are stupefiante, ascunse într-o formulă alchimică, și înfățișează o primejdie gravă pentru omenire, ca opiul, hașișul sau cocaina. Numele ei era sugestiv de altfel, recunoască oricine!

A trebuit să ajung în Islanda ca să trec tardiva inițiere și să recunosc, sub altă culoare și în altă sticlă, vinovata mea limonadă de pe vremuri.

Înțelesul întîmplării însă e altul, și-l descopăr acum: văzut dinăuntrul lui, după ce-l văzusem albastru din afară, orașul a însemnat o derutare deplină. Altfel, de ce-aș fi cerut Coca-Cola?

Joi, 17. Oamenii vii și oamenii morți ai Islandei

Mă folosesc de invitația agenților de la Schell, care ne aprovizionează cu motorină și ulei pentru motoare, să ocolim orașul cu automobilul. E un cîștig de timp; sînt recunoscător gazdelor, mai ales că vor fi și ghizi de ocazie, vor ști să ne arate locuri de nedescoperit altfel și voi putea obține de la ei orice informație cu privire la viața orașului.

Am plecat la ora refluxului; aici, mareele provoacă schimbări de nivel importante, în timp ce rămîn aproape insesizabile la Thorshavn. Aseară, bordajele vaporului se înălțau cîțiva metri deasupra cheiului, și scara, care este prevăzută cu articulațiile necesare, luase înclinarea de 45 de grade. Astăzi am fost uimit și nedumerit în primele clipe cînd am ieșit pe punte; mi se părea că ne mutasem la o dană mai înaltă, deși nu simțisem nici o manevră peste noapte. În realitate, coborîsem atît o dată cu apa, încît parapetul ajungea la nivelul cheiului. Scara se culcase pînă la orizontală, păstrîndu-și doar o importanță protocolară; altminteri, puteai să debarci, încălecînd parapetul, în orice punct al vaporului.

Nu mai era gerul de ieri, temperatura făcuse un salt neobișnuit pe latitudinea de acasă; mi s-a părut o lașitate a naturii.

Am avut nenorocul, și Reykjavik asemeni, să vin aici în cele mai urîte zile din cel mai urît timp al anului. Am ocolit orașul, pe o rază destul de mare ca să-l pot vedea panoramic și să mă orientez asupra împrejurimilor. Am văzut totul printr-un ecran cenușiu, de burniță și de ceață, și astfel n-am putut stabili nici o legătură intimă cu peisajul. Apoi a trebuit să descopăr, cu mîhnire și cu un fel de umilință de înțeles numai celui ce-a încercat-o cîndva, adus la realitate după o goană necontrolată a imaginației, că mă înșelasem asupra fantasticului.

Cu luna m-am dumerit încă de ieri; nu apusese cînd am intrat în port, n-a apus toată ziua, n-a apus nici astăzi, deși se vede vag prin atmosfera opacizantă. După gerul care dăduse claritatea aceea albastră nopții din radă, moina a topit fața lentilelor strălucitoare, le-a ros, și imaginile apar amorfe,

poate sub valoarea lor reală. Luna mea, atît de mult contemplată, este un vulcan în activitate...

Reykjavik se află în fundul unui golf, cu deschiderea spre vest, larg de aproape 30 de mile, apărat la nord și la sud de cîte-o peninsulă stîncoasă; amîndouă pătrund adînc în mare, tinzînd una spre alta și sugerînd un cerc care s-ar putea închide, ca să formeze orașului o apărare ideală, și împotriva invaziei, și a furtunii. Ca și în rada Gibraltarului, natura oferă aici tot ce e nevoie pentru a se face o cetate inexpugnabilă. Dar n-a făcut nimeni o astfel de cetate; n-a fost nevoie: Islanda nu a avut bogății la care să rîvnească alții, și nici nu se află, ca Gibraltarul, pe drumul marilor bogății ale lumii. De la primele imagini pe care mi le-a oferit — piscurile învelite în ghețuri, așa cum le-am văzut de departe — pînă la ceea ce încep să văd acum, de aproape, totul dovedește firea tenace, sobră și nehrăpăreață a celor dintîi coloni ai Islandei; ei au rămas aici pînă astăzi.

Orașul vechi ar fi trebuit să-l văd aseară; e strîns în jurul portului și al acelei străzi principale străbătute fuga în încleștarea gerului care îmi înghețase picioarele; am să mă întorc la el azi după amiază sau mîine, în căutarea unei imagini mai clare.

Acum descopăr un oraș nou, pe cale de a se naște; cred că depășește de mai multe ori dimensiunile primului, pe care îl înconjoară, dar n-are o formă definitivă; e un șantier în plină desfășurare, cu străzile desfundate, întinzîndu-se pe vechile cîmpuri de lavă.

Aflu, dar nu fără greutate, că în limba islandeză Reykjavik înseamnă „Golful fumurilor". Așa îl vor fi numit vechii vikingi debarcați aici înainte de sfîrșitul celuilalt mileniu; pe vremea aceea, locul trebuie să fi fost înconjurat de geizere și vulcani în activitate și va fi plutit în fum ca o pădure de piatră, incendiată. Vulcanii s-au stins, s-au liniștit geizerele; sînt alții, mai departe; pare-se, n-au să piară degrabă — se mai nasc unii și în zilele noastre.

Oricum, lava a rămas, ca o dovadă, și ea pătrunde, răcită, îmbătrînită, zgrunțuroasă, semănînd cu un cocs gri-albastru, pînă între casele noi, în marginea trotuarului, care abia se asfaltează.

Se fac blocuri nu prea înalte, dar care seamănă cu ale noastre; cîte o clipă mi se pare că mă aflu pe un șantier, în București, pe Șoseaua Mihai Bravu, sau la Brăila, pe strada Galați, sau la Suceava, unde totuși aș fi vrut altă arhitectură între bisericile vechi și lîngă străvechea cetate...

Dacă n-ar fi o realitate, aș crede că mă obsedează culoarea albastră. O descopăr mai des decît pe altele —, este culoarea cerului și a oceanului cîteodată, culoarea nopților înstelate, culoarea seninului și a viselor calme... Nu am halucinații: este și culoarea blocurilor noi din Reykjavik...

S-au trasat cîteva largi artere în jurul orașului; vor fi cîndva bulevarde. Azi sînt șosele exterioare, care par inutile în burnița dimineții: rar întîlnești automobile. E ciudat, dar mi s-a făcut dor de o imagine îndepărtată; aș vrea să văd o căruță cu coviltir, ca pe unele din șoselele noastre, chit că și acolo a rămas aproape o amintire; o căruță cu doi cai costelivi, supraviețuitorii altei ere, cu un felinar afumat sub dricul alcătuit din scîrțîieli solidificate, cu un cîine stropit de zloată mergînd cuminte între roțile din spate, cu un țăran pe de lături, în bundă peticită, cu codirișca sub braț, cu o căciulă desfundată și cu gîndurile departe, la Sarmisegetuza, la iliri, la traci, o istorie pe care o poartă în sine fără să o fi cunoscut vreodată...

Copacii pot fi transplantați cît timp nu și-au întins rădăcinile prea departe — și atunci chiar suferă, și din ramurile ciopîrțite le picură lacrimi. Nu știu care-i vîrsta pînă cînd pot fi transplantați oamenii. Îmi simt astăzi rădăcinile prinse cu o îndîrjire dureroasă în pămîntul unde am pășit prima dată. Am nevoie de el cu toate simțurile; îmi trebuie nu doar pentru ochi, ci și pentru respirație. Ce e al nașterii nu poate să dispară decît o dată cu moartea; cui crede altfel, cui poate să-mi demonstreze cu teorii și cu fapte am să-i răspund că nu există o singură moarte.

Ghizii noștri vorbesc englezește, și, cu eforturi, izbutim să ne înțelegem. Dar gîndurile mele nu pot fi spuse decît în limba noastră. Îmi pare rău că nu o vorbesc oamenii de pretutindeni, nu prin dicționare, ci printr-o contopire a universului.

Am urcat pe o înălțime care domină orașul și rada; aici se află cisternele izoterme, unde se pompează, de la 40 de kilo-

metri, apa fierbinte a geizerelor, spre a alimenta apoi, prin cădere, radiatoarele de calorifer din case. Ca scop era o noutate, și chiar o surpriză, nu însă ca înfățișare; îmi aminteau grupurile de rezervoare din porturile noastre, sau de la rafinării și din regiunile petrolifere, înglobate unui peisaj al copilăriei. Bătea vîntul cu o sălbăticie căreia nu puteai să reziști multă vreme; rada, adăpostită, se vedea calmă, însă mai departe, sub neguri, simțeam ce răscolite trebuie să fi fost valurile, și iarăși mi-am spus, uitînd că și noi veneam, și-aveam să plecăm din nou într-acolo: „Vai de cei de pe mare!"

De-aici am văzut aerodromul, care m-a uimit și m-a fermecat prima noapte, cînd îl priveam din depărtare, îmbrăcat în lumini de neon și în flăcările turboreactoarelor, făcîndu-mă să cred că viața în orașul acesta nordic e plămădită din strălucire. Acum am văzut cenușiul și am aflat că aerodromul, cu atîta mișcare, e o bază militară americană. Mă înșelase, ca și luna, și m-am simțit încă o dată întristat și umilit revenind la realitate, după un înflăcărat și necontrolat zbor al imaginației.

Pe șoseaua care ne-a dus mai departe, lăsînd să răsară din cînd în cînd oceanul, foarte aproape, printre monticule de lavă, am văzut o mănăstire de călugărițe, cred protestante, deoarece aceasta este aici religia dominantă. Nu mi-a atras prin nimic atenția ca arhitectură și nu m-a surprins existența ei ca instituție religioasă; sînt mănăstiri pretutindeni în lume și nu doar în spațiul creștinilor... Dar, ca și coloniștii insulelor Faeroe, islandezii au venit, marea lor parte, de pe coastele apusene ale Norvegiei, una din pricinile emigrației fiind teroarea religioasă.

În alt fel decît Inchiziția, nefolosind tortura fizică și rugul, biserica norvegiană a evului mediu a torturat sufletele cu o persuasiune monstruoasă și a ridicat pînă la alt grad caznele. Ea nu a avut prilejul, într-o țară habotnică și înapoiată, să judece erezia, încă neîndrăznită, ci abia *păcatul,* care era tot cel biblic, pedepsit o dată pentru totdeauna. Flăcările iadului, propuse păcătoșilor, au operat cu tot atîta teroare cît flacăra pămîntească.

Izgoniți de intoleranța bisericii, norvegienii au luat cu ei și biserica. Mi se va spune, și acesta este adevărul, că era *altă*

biserică, adică altă religie, zisă păgînă, deoarece strămutații au primit creștinismul după emigrație. Totuși...

Am cunoscut în copilărie un om ingenios, care avea multă imaginație în a născoci chinuri și care, dacă ar fi trăit în altă epocă, ar fi introdus destule inovații în beciurile inchizitorilor. Între alte cruzimi, săvîrșite cu toată seninătatea, chinuia pînă la monstruozitate pisica familiei. Aș săvîrși eu însumi o cruzime numai dacă aș povesti astfel de scene. Sînt dator să spun totuși că la sfîrșitul caznelor, care oricum aveau un capăt, victima ocolea mîngîierile oricui îi arăta milă și se ducea, supusă, torcînd, într-adevăr felină, să capete mîngîierea călăului... Nu-mi rămîne decît să cred că era o mîță bigotă...

Cît despre biserică, desigur că ea s-a întemeiat aici în spiritul toleranței. Mă îndoiesc însă că unii din prelații de astăzi ar privi altfel decît cu satisfacție penitența absurdă și monstruoasă a Cristinei Lavransdatter, exemplu obsedant, care, pentru un firesc și încîntător păcat din tinerețe, este convinsă ma tîrziu că trebuie să ispășească și își distruge probabil toată viața. Spun probabil, deoarece e prima carte, din cîte îmi amintesc, pe care am abandonat-o la jumătate, revoltat de stupiditatea unui destin torturat de intoleranță. Poate la sfîrșit eroina blestemată își găsește împăcarea, și cerul i se deschide în față; dacă e așa, refuz să admit o astfel de soartă și o astfel de plată, și mă dau pradă iadului.

Cristina Lavransdatter înseamnă Cristina, fiica lui Lavrans. După obiceiul din evul mediu, cînd se mărită, ea își păstrează numele tatălui.

Obiceiul se menține și astăzi în Islanda; soțul dă numele său copiilor, dar soția rămîne pînă la sfîrșitul vieții cu numele de acasă.

După mănăstire, descopăr o vilă izolată, pe cîmpul de lavă care a primit ceva humă și îngăduie vegetația. E un conac, cu o culă, cu cîteva acareturi și cu zidurile albe. Aflu că-i reședința președintelui republicii și mi se pare potrivită și cu istoria, și cu sobrietatea I landei... Un castel, un palat nu-și avea locul aici — ar fi jignit și oamenii și peisajul...

*

În încheierea acestui raid neconcludent din prima jumătate a zilei, am ajuns la un cimitir, și prin el la un început de concluzie: Islanda păstrează cultul morților cu un fast apropiat de grandoare. Era un cimitir întins pe o colină, și, cum dincolo de culme nu se vedea decît cerul, îți puteai închipui crucile coborînd și ducîndu-se ca valurile, pînă în zări, care aici nu pot să fie decît apa oceanului.

Nu am văzut monumente funerare, ca în cimitirele noastre, unde bogătașii au cultivat în mic ambiția faraonilor. La noi, de sîmbăta morților și în alte ocazii, în aceste piramide moderne familia se adună ca la sindrofie, se consumă mezelic, șpriț și cafele, în amestecul de fum al tutunului, lumînărilor și tămîii...

Simțămîntul de grandoare produs de cimitirul Islandei nu pornește de la dimensiune, ci de la tăcere, simplitate și lipsă de ierarhie. El afirmă egalitatea oamenilor măcar în fața morții, și această dreptate elementară sugerează pe celelalte, care astfel sînt cucerite pentru început în spirit.

La căpătîiul fiecărui mormînt, lîngă crucea creștină era plantat un brăduț, și în amîndouă ardeau, chiar ziua, becuri colorate, ducîndu-se spre creastă, în valuri și în cascade, ca o auroră boreală subpămîntească. Ele trebuie să se fi adăugat iluminației care m-a vrăjit prima noapte. Desigur, ard fiindcă se apropie Crăciunul, și, întocmai ca lumînările colorate, sînt un decor de care au nevoie oamenii ca să-și înfrumusețeze viața, luînd ca pretext pînă și moartea.

*

După amiază, scurtă vizită în oraș, numai ca să cumpăr o carte despre Islanda. Restul timpului, pînă tîrziu noaptea, îl consacru corespondenței; e de necrezut cît timp poate să-ți ia o simplă carte poștală ilustrată. Și oricîte ai trimite, uiți pe cineva, făcîndu-i o nedreptate. Cum pe toți destinatarii mi-i socotesc prieteni, la sfîrșit, cîntărind teancul de ilustrate, constat că nu sînt de loc un om singuratec. Mă simt stînjenit că nu pot trimite fiecăruia mai mult decît o frază. Și totuși,

adunînd frazele, aş face din ele cîteva pagini... Scriu multe, pagini, pe care apoi le arunc, fără regrete şi fără să am sentimentul că mi-am pierdut timpul cu ele; probabil cînd scrii, orice şi oricui, nu pierzi timpul decît din punct de vedere contabil. Mă neliniştesc nu paginile aruncate, ci acelea albe, iar între ele, mai ales acelea pe care n-o să le scriu niciodată.

Chiolhan simpatic prin cabinele alăturate. Deşi îmi tulbură liniştea, socotesc că oamenii au tot dreptul să se veselească. Mă abţin de la participare; sînt obosit după atîtea nopţi cînd am dormit numai pe apucate, şi-apoi, mai am treabă. Dar le ofer o sticlă de coniac, ca să-şi menţină temperatura, cu primejdie să scadă, nemaiavînd cu ce să fie alimentată.

Unul, care de mult nu mai ştie pe ce lume se află, stă pe canapea, în capul oaselor, cu obrazul sprijinit pe umărul altuia, cu un zîmbet de fericire pe faţă. Refuză să fie dus la culcare şi e singurul lui instinct sau reflex în funcţiune: să rămînă aici, între oameni; îi trebuie societatea, nu băutura. Pe aceasta din urmă de mult n-o mai sesizează; face doar gestul mecanic de a duce paharul la gură, şi negăsindu-l îl înlocuieşte cu scrumiera. După un timp începe să sforăie, tot aşa, în capul oaselor şi fără să-i dispară de pe faţă zîmbetul de fericire. Cineva spune: „Fluieră a ceaţă!"... Fluiere pînă mîine, şi nopţile următoare cît om mai sta la adăpost în Reykjavik! Pe urmă o să fluiere vaporul. Cine ştie cîte zile cu ceaţă nu ne mai aşteaptă?!

Vineri, 18. Parlamentul de piatră

S-a nimerit să fie o zi calmă şi limpede, deşi cenuşie, aşa cum poate să fie vremea în acest anotimp, la 64 de grade latitudine nordică. Întocmai ca în Faeroe, şi tot datorită Golfstreamului, iernile aici nu sînt aspre; gerul de alaltăieri a fost o întîmplare, după cum declară localnicii. Mie însă mi-a lăsat o imagine care nu se anulează, aceea a pescadorului

venit de pe ocean îmbrăcat în gheață. Mi-a lăsat și o senzație: parcă nu mă mai încălzesc de alaltăieri. Mi-a lăsat, în sfîrșit, și o teamă, și de aceea mă uit la orizont cu îngrijorare, așteptînd parcă să văd cum revine valul de gheață, concretizat într-o apariție monstruoasă, a lui Gerilă din basmele noastre, ridicat la proporțiile Căpcăunului din aceleași basme.

Pe o vreme așadar calmă, ca după o ploaie rece de toamnă, cu atmosfera încă umedă, dar clară, am vizitat orașul pe îndelete, în tovărășia unui tînăr atașat cultural de ambasadă, care s-a oferit să mă însoțească și a fost o prezență prodigioasă. A învățat la universitate limbile nordice, islandeza și-a însușit-o apoi fără greutate, se află aici de cîțiva ani, e inteligent, cult, înclinat studiului și investigației, astfel că a ajuns să cunoască țara și viața ei pînă la amănunt și intimitate.

Cartea cumpărată ieri după amiază și parcursă în cîteva ceasuri nu oferă mai puțină informație, totuși un martor viu îți dă simțămîntul autenticității sigure și necăutate. Îl prefer și las cartea deocamdată; am să mă întorc la ea pentru ilustrațiile colorate, care înfățișează Islanda sub soarele verii, într-o strălucire cum nu mi-o imaginasem și aproape că mi se pare trucată.

Cel mai de sud promontoriu al insulei se află la 63°24′, iar cel opus la 66°32′ latitudine nordică, aproape tangentat de Cercul Polar. Punctul cel mai de est, căruia i-am dat multe ocoluri în călătoria noastră, se înscrie pe 13°30′ longitudine vestică; țărmul de apus, unde n-am ajuns pînă astăzi, atinge 24°32′, meridianul de bază fiind obișnuitul Greenwich. În forma ei ușor alungită, Islanda măsoară 500 kilometri de la est la vest, și 300 de la nord la sud. Suprafața totală, cu cele cîteva insule mai mici care îi aparțin, se ridică la 100.000 kilometri pătrați. Pe acest pămînt, mai mult muntos, avînd un început de cîmpie spre sud-vest, trăiesc numai 180.000 de locuitori. Aproape jumătate din ei, pare-se 75.000, sînt grupați în capitala țării, la Reykjavik.

Ca și cînd n-ar fi destul oceanul din jur, în mijlocul orașului se află un lac, parcă artificial, ca un decor, și izbutește într-adevăr să decoreze peisajul, cu oglinda lui limpede, cu

malurile joase, ca niște pajiști calme, prelungite din apă. E un element lichid, dar l-ai lua drept terestru, prin înnădirea lui cu uscatul; te-ai aștepta ca aleile, fin prunduite, păstrate cu îngrijire, să se desfășoare peste apă și să nu-ți dea totuși impresia de miracol. Un pod scund, aproape plutitor, concretizează această idee; dacă la mijloc se arcuiește ușor în sus, alcătuind o boltă abia marcată, impresia se întărește; ai spune că drumul urcă și apoi coboară o blîndă colină de apă.

Acum apa, în limpezimea ei rece, e învinețită de frig, pajiștile sînt cenușii, iar cerul, deasupra, plumburiu și ud. Confrunt peisajul cu o fotografie colorată, din carte; mă aflu în același punct unde a fost obiectivul aparatului, numai că în alt anotimp. Era vară atunci; se vede lumina ei și pe cer, și în apă...

Vara, aici soarele apune numai cîteva ceasuri; pe țărmurile din nord nu apune niciodată. Dar temperatura, în acest anotimp cald, nu depășește decît rar 11 grade. Soarele arde, peisajul strălucește, și vremea e răcoroasă.

O femeie cu un copil, în ilustrație, stau așezați pe prundiș, lîngă apă; simți vara în aer, femeia și copilul au pulovere groase.

Dincolo de lac se vede o aripă a orașului. Recunosc arhitectura din fotografie, zidurile caselor, acoperișurile, o turlă de biserică, la marginea din stînga a cadrului. Nu regăsesc culorile; sau le-a șters ploaia, sau fotografia a fost și de data aceasta trucată.

Arhitectura acestui punct central din Reykjavik e un conglomerat de stiluri, bizare și neidentificabile. Majoritatea caselor au un etaj; unora li se adaugă o mansardă. Acoperișurile cel mai des sînt în două pante, cu pinioane laterale, dar se văd și cu patru pante, și ondulate, și chiar cu terase, ca pe țărmul Mediteranei. Amestecul e, desigur, opera negustorilor, care, exploatîndu-și vadurile, grăbindu-se să-și investească banii și aplicîndu-și gusturile eterogene, au stricat de multe ori stilul orașelor.

În construcție nu e folosit lemnul, ca la Thorshavn, ci piatra sau cărămida, ceea ce mi se pare nu doar mai solid, ci și mai rezonabil. Lemnul în Faeroe, unde nu există pădure, rămîne o ciudățenie.

Cele două capitale însă seamănă, privite fragmentar și de la distanță. Există între ele o înrudire evidentă, după cum există o înrudire în istorie și în viața oamenilor din aceste țări nordice.

Lacul e populat de rațe sălbatice, atrase de ajutorul pe care pot să-l capete de la oameni. E un consens: nimeni nu le prigonește, nu le sperie, și încrederea lor deplină se vede după felul cum ies pe mal, în fața trecătorilor, ca să capete de mîncare. Deprinderile lor sînt domestice și citadine, deși vin din sălbăticie și se întorc tot acolo, după legi ale speciei sau ale clanului, nezdruncinate de blîndețea arătată de oameni. Inele cu matricolă au dovedit însă cercetătorilor și curioșilor că aceleași exemplare cînd ies din zona de ocrotire se socotesc în primejdie și fug de omul care le-a hrănit mai devreme. Ele știu, simt, au observat, au învățat, și-au transmis poate, din generație în generație, că în afara orașului armistițiul încetează, că omul, înarmat de data asta cu pușcă, își ia dreptul să le vîneze.

De ce le-o vîna oare?

*

În fața Parlamentului ascult istoria Islandei, care o repetă, aproape întocmai, pe a insulelor Faeroe.

Parlamentul e o clădire de piatră, în centrul orașului, o construcție greoaie, întunecoasă, cu un parter pe care parcă îl dărîmă etajul, cu ferestre boltite și reci, ca intrarea unor hrube, deși au cercevelele albe. Seamănă cu o cazarmă de altădată, unde recruții își plîngeau soarta... Ar fi îngrozitor de urîtă, mai ales într-o zi fără soare, dacă n-ar simboliza o idee așa de frumoasă; Parlamentul este Libertatea Islandei.

În față e înălțat, pentru că vine Crăciunul, un brad așa de înalt cum nu poate fi găsit decît în pădurile seculare, și numai în unele. Acest arbore gigant vine de peste mare; e darul tradițional pe care Norvegia îl trimite în fiecare an Islandei. Face și el parte din istorie.

Probabil acel neam de oameni care trăiau în primul mileniu pe coasta de vest a Europei, dar mai ales în Norvegia, și cărora li s-a spus vikingi, nu erau firile cele mai blînde și

nici moravurile lor nu erau cele mai frumoase. E sigur însă că iubeau și cunoșteau marea, că știau să lupte, nelipsindu-le vitejia, și că nu îndurau îngrădirile. Cînd în acea zonă a Europei au început să se închege state, care centralizau puterea, îngrădirile pentru vikingi s-au ivit de la sine...

A fost de ajuns ca iscoadele lor neostenite în explorarea mării să vină cu știrea despre existența unei insule a nimănuia, spre partea de apus a oceanului, unde se găsea atîta pește că putea fi socotit bogăție. Emigrația s-a petrecut întocmai ca la Faeroe și cam în aceeași vreme; strămutații au traversat Atlanticul în condiții grele, luptîndu-se cu furtunile, neavînd alte mijloace de orientare decît curenții și stelele, pe care însă le cunoșteau bine. A fost dramatică navigația lor, întrucît ea nu a însemnat, cum le stătea în obișnuință, o luptă a bărbaților cu oceanul. De data asta, în bărcile destinate aventurii marine duceau ceea ce omul ferește totdeauna de aventură: femeile, bătrînii, copiii. Pe lîngă ale gospodăriei, și-au luat cu ei idolii și focul, pe care l-au trecut nestins peste ape.

Deși adversari ai unei autorități centrale, motiv pentru care și emigraseră, colonii au trebuit să-și facă o lege comună. Așa a luat naștere, la 930, Adunarea Obștii, *Althing* în limba țării, care, deși nu avea decît puteri limitate, de judecată și legislație, este primul exemplu în Europa de societate democratică.

Adunarea Obștii se ținea în aer liber, într-un loc ales cu căutare și cu chizbuială, la Thingvellir, în sud-vestul insulei. Cine va citi *Njals saga,* pe care o am lîngă mine în tălmăcire românească, va putea să-și facă o idee destul de clară și de completă despre viața de atunci a Islandei.

O dată pe an, vara, lumea se aduna la Thingvellir pentru treburile obștii, dar această deplasare, de proporții epice, avea și un caracter monden, cum s-ar spune astăzi. Bărbații veniți să discute legea își luau și nevestele, iar acestea își arătau frumusețea sau gătelile. Veneau și tinerii dornici de petreceri, de dans și de hîrjoneală, și acolo se puneau la cale căsătoriile.

Locul, la o încrucișare de drumuri, avea spațiu și pentru tabără, și pentru plimbare. Cei mai vechi membri ai adunării își construiau chiar locuințe statornice, care nu erau altceva decît ziduri de piatră, acoperișul, de pînză, întinzîndu-se deasupra la venirea stăpînului. Atunci, preria devenea albă.

În apropiere, un lac bogat în pește oferea hrană mulțimii; o pădure, crescută în lavă, dădea lemnul de ars pe vatră; în sfîrșit, prin văile înconjurătoare nu lipsea nici pășunea, pentru hrana cailor, căci tot acest popor, adunat din întreaga țară, venea numai călare, cei mai de departe călătorind șaptesprezece zile.

Un perete stîncos, la locul de adunare, amplifica glasul vorbitorului; spre a fi văzut și auzit mai bine, acesta se urca pe o tribună de piatră, aruncată acolo întîmplător de natură.

S-a păstrat pînă astăzi ceva din spiritul acelei vremi îndepărtate, a Althing-ului. Și Parlamentul, deși altfel, e tot de piatră.

În timp ce continuăm să-l socotim pe Columb descoperitorul Americii, sînt dovezi că islandezii au ajuns pe coastele răsăritene ale continentului nebănuit cu cinci secole mai devreme, adică înainte de anul 1000. Nu înțeleg de ce întîrzie statornicirea adevărului. Poate că lumea nu mai simte interes pentru date așa de vechi din istoria descoperirilor geografice, în secolul nostru, cînd se așteaptă ca omul să ajungă pe alte planete.

Există un argument, și cred în el, deși nu mi l-a invocat nimeni, privitor la prezența islandezilor pe coasta de răsărit a Americii: un neam de navigatori care făcuseră drumul din Norvegia pînă în Islanda e imposibil să nu fi mers mai departe. A nega evenimentul înseamnă a nu recunoaște existența vikingilor în istorie. Vik — rădăcina cuvîntului — înseamnă fiord în graiul nordicilor, dar înseamnă și viteaz. Istoria nu îi neagă înțelesul al doilea.

Istoria Islandei, începută în același timp cu a insulelor Faeroe și în condiții asemănătoare, a continuat cam la fel de asemănător pînă astăzi. Neînțelegeri interne, dar mai ales greutăți economice au silit țara să se închine regelui Norvegiei, făgăduindu-i supunere și bir, în schimbul unui anumit ajutor și al unei anumite protecții. Protecția a devenit treptat iluzorie, în timp ce Islanda își pierdea, una cîte una, libertățile pentru care poporul traversase oceanul și acceptase o viață luată de la capăt, poate mai grea decît a tuturor colonilor din istorie. Atunci s-a născut aici acea literatură a eroismului, care s-a păstrat și a rezistat pînă în zilele noastre. Ves-

titele *saga* ale popoarelor nordice nu sînt basme sau legende, cum au toate popoarele, ci mai degrabă cronici ale vremii. Ele au întreţinut nu doar graiul poporului, aproape neschimbat într-un mileniu — orice islandez le înţelege astăzi fără dicţionare; au păstrat mai cu seamă spiritul libertăţii.

În serile lungi de iarnă, cînd toată suflarea fermei sau gospodăriei se aduna în marea odaie comună, la lumina opaiţelor sau a focului, stăpînul casei citea tuturora proaspăt transcrisele *saga: Edas, Heimskringla, Laxdaelasaga* şi cîte altele. Cîteodată, cînd funcţionarii regelui, suportaţi cu o resemnare falsă, ajungeau la abuzuri, poporul îşi ieşea din ale sale şi, hrănit cu amintirea libertăţii de altădată, cu faptele curajoase ale strămoşilor, transmise din generaţie în generaţie, trecea la răzbunări sîngeroase.

Insula nu mai era „păgînă" la acea dată; acceptase de patru secole creştinismul, dar un creştinism al Islandei, care era, poate, un altfel de Althing. Spre deosebire de ţările Europei, unde introducerea noii credinţe a dat naştere atîtor războaie civile, unde oamenii s-au urît şi s-au ucis în numele dragostei de oameni, faptele în Islanda s-au petrecut paşnic. Creştinismul a fost propus cu multă iscusinţă, îngăduindu-se, cui vroia, păstrarea riturilor vechi, cu condiţia să le celebreze în taină. Misionarii făgăduiau atîtea locuri în cer cîte îşi vor asigura credincioşii pe pămînt, în lăcaşurile de rugăciune. Ispitiţi de acest troc, pe înţelegerea lor, care trăiau prin practicarea schimbului în natură, islandezii s-au apucat să construiască biserici, cum ar fi construit corăbii sau antrepozite. Creştinismul s-a introdus în Islanda pe bază negustorească; tulburări a produs abia mai tîrziu Reforma, modificînd vechiul contract, naiv şi laic, dintre pămînt şi împărăţia cerului.

Calamităţile istoriei, cunoscute şi de alte popoare, au întîrziat sute de ani ascensiunea legitimă a Islandei, ţinînd-o pînă mai deunăzi la starea antemedievală. Între islandezi şi norvegieni era totuşi o înrudire de sînge, astfel că supremaţia celor din urmă apărea într-un fel tolerabilă, prin afinităţi ancestrale. Asuprirea care a adus umilinţe grele poporului a început în secolul al XV-lea, atunci cînd, urmînd soarta Norvegiei, Islanda s-a închinat Danemarcei . . .

Nu m-aş fi oprit la aceste date, pe care presupun că orice cititor le poate găsi într-o enciclopedie onestă, dacă în lumina

lor existența Islandei, așa cum o aflu astăzi, nu mi s-ar părea un miracol.

Natura, de la început potrivnică, a conclucrat cu asupritorii și i-a întrecut, ducînd țara pînă peste pragul dezastrului. În secolul al XVIII-lea, cel mai greu din istoria insulei, cînd poporul era zdrobit de birurile impuse de Danemarca, și economia ei sucombase, molimele s-au adăugat foamei și mizeriei, creînd acolo un infern terestru, greu să și-l imagineze oamenii care au imaginat un infern pe lumea cealaltă.

Dacă în perioada vechii și primei Republici, abia înfiripată, populația insulei ajunsese la 120.000 de locuitori, două treimi din cît are ea astăzi, în 1709 cifra scăzuse la 35.000 — o pătrime. Aceste zeci de mii, scrise în cifre pe hîrtie, reprezintă oameni, și osemintele lor s-au amestecat cu lava Islandei, într-o formulă tragică și indisociabilă.

În același secol blestemat, cum nu știu dacă a fost vreunul în istoria altor popoare, cu puterea lui de a concentra nenorocirea pînă dincolo de înțelesul cuvîntului complet „calamitate", o sută de vulcani au început să erupă deodată, și șapte luni nu s-au oprit, aruncînd într-una foc și lavă. Cenușa a acoperit atunci toată insula, în adevăratul înțeles al cuvîntului și în deplinele ei limite geografice; vîntul a dus-o de altfel mai departe, pînă la coastele Statelor Unite și chiar pînă în sudul Africii. Aerul otrăvit a distrus vegetația și a ucis trei sferturi din animale, care erau unul din puținele mijloace de trai ale oamenilor. Ei înșiși, oamenii, au pierit în număr mare; cei rămași nu puteau să fie decît fantome, îmbrăcate în cenușa vulcanilor . . .

Nu se vedea altă scăpare a supraviețuitorilor decît să fie duși peste ocean și transplantați în Danemarca. Nu cunosc împrejurările care au făcut ca acest plan, pe cale de îndeplinire, să fie părăsit, și islandezii să rămînă cu morții și cu vulcanii. Presupun însă că pentru ei ar fi fost și mai tragic să traverseze oceanul pe un drum cu 180 de grade altfel decît primul drum spre Islanda; să fi acceptat transplantarea, în ținutul mlăștinos din Iutlanda, care le era destinată, ar fi însemnat să uite munții Norvegiei și fiordurile de unde plecaseră, să uite și dramatica lor traversadă și să-și nege istoria, după mai bine de opt veacuri.

*

În tot timpul dezastrelor, la Thingvellir obștea a continuat să se adune în vechiul ei Althing: veneau din ce în ce mai puțini oameni, de la un an la altul; dacă celor vii nu le mai rămînea nici o speranță, poate obștea se străduia să păstreze legile pentru a face dreptate morților...

Ceea ce nu izbutiseră adversitățile celelalte a izbutit însă administrația regală; în 1800, Althing-ul a fost desființat, după o agonie care, cu toată emoția și cu toată dreptatea, se poate numi glorioasă.

De la acea dată, Islandei i-a rămas o singură armă: limba și literatura. În serile lungi de iarnă, mai triste ca niciodată, în odaia comună a fermei, la lumina opaițelor și a flăcărilor, stăpînul casei a continuat să citească, în auzul tuturora, vechile și noile *saga*...

Că mai tîrziu Islanda și-a recîștigat libertatea, smulgînd-o din mîini zgîrcite, rupînd an de an cîte-o bucățică, nu mi se pare un miracol; mai curînd sau mai tîrziu, orice popor își găsește dreptatea. Miraculoasă este existența ei în totul, mai bine de unsprezece veacuri, din care unul, al optsprezecelea în era noastră, și în era Islandei al zecelea, a întrunit totul ca s-o distrugă, fără ca totuși să izbutească...

Islanda este republică independentă începînd din anul 1944. Evenimentul a fost proclamat la Thingvellir, de pe tribuna de piatră a vechiului Althing.

Mă dezamăgește puțin Parlamentul de astăzi, deși în zidurile lui s-a pus piatră, poate aceeași rocă a tribunei de altădată. Deși n-am trăit în Islanda, Thingvellir, așa cum îl întrezăresc în depărtarea lui istorică și geografică, îmi trezește gustul melancolic al cronicilor abandonate. Mi se pare că legendara Islandă a renunțat la ceva din ea însăși aducînd Parlamentul în mijlocul orașului.

Trecînd peste vicisitudinile care au făcut ca țara aceasta să fie multă vreme supusă Danemarcei, Islanda este, de la originile ei, fiica răzvrătită a Norvegiei. După unsprezece secole de istorie, bradul din fața Parlamentului evocă vechea înrudire. S-au stins patimile — a rămas prietenia. Cu darul ei care a devenit o tradiție, Norvegia întinde Islandei, peste Ocean, pe drumul de odinioară al vikingilor, o mînă cordială.

Nu-i mai puţin cordial răspunsul Islandei: dacă vikingii au trebuit să părăsească ţărmurile unde a crescut bradul acesta, ea nu uită că neamul ei a crescut tot acolo. De aceea bradul se înalţă astăzi, sobru, fără nici o podoabă, dar încărcat de amintirea a unsprezece secole de istorie, în faţa Parlamentului de piatră.

•

Am rămas pe vapor după amiază, ca să schiţez impresiile culese de dimineaţă, dar n-am izbutit, pînă noaptea tîrziu, să ajung nici la jumătate; rezumîndu-le mai mult decît au fost rezumate, aş fi economisit cîteva pagini, în schimb mi-ar fi cerut mai multe ceasuri, şi ceasurile în ziua Islandei rămîn tot douăzeci şi patru.

O parte din escală este pierdută, iremediabil. A trebuit să mă întorc şi la celelalte pagini, pe care trebuie să le trimit ziarelor şi încă nu sînt gata... Mai toţi ai noştri s-au dus în oraş, unde am tînjit să merg şi eu, ca să beau o sticlă de vin în ambianţa terestră, aproape uitată. Am rămas cu bunul Ţipă, căruia i-am dictat paginile, pînă la ora 3 dimineaţa.

Nu ştiu care din noi n-a mai rezistat după aceea, deşi nu terminasem; cred că n-am mai suportat eu ideea de a răpi unui om binevoitor noaptea întreagă.

Sîmbătă, 19. Potirul de aur

Marinescu m-a trezit la 7,30, cînd mi-a adus ceaiul, altfel aş fi dormit mai departe, uitînd şi de grijile mele, şi de Islanda, deşi mă culcasem îmbrăcat, cu gîndul să sar în picioare după cîteva ceasuri de somn şi să termin paginile, ca să le pot expedia astăzi; îmi rămînea puţin timp: la ora 11 este fixată plecarea.

M-a cuprins panica văzînd ceasul. Cornel, „dactilograful" meu de altădată, venise tîrziu din oraş şi dormea cu faţa în jos, făcut una cu patul. (Escalele îi oferă singurul repaus şi

singura destindere reală: prin regulamentele internaționale, în porturi este interzisă folosirea stațiilor de radio de pe vapoare.) Pe Țipă, exploatat toată noaptea, nu cred că l-aș fi putut trezi, chiar dacă aș fi avut necuviința aceasta. Văzîndu-mă la ananghie, Marinescu s-a oferit să mă ajute, declarînd că a mai bătut cîteodată la mașină. Abandonîndu-și mușteriii și lăsîndu-i să se servească singuri — era timpul ceaului de dimineață —, s-a și instalat în fața mașinii de scris, în fumoar, gata să mă asculte, cu atenția încordată și cu neliniștea cîinelui care nu e sigur că ai să-l iei la plimbare. Indiferent dacă simpatia dovedită astfel era pentru scrisul meu — nu știu ce putea să înțeleagă din el cînd căuta literele una cîte una — sau pentru mine, gestul lui mi-a mers la inimă. Din păcate, avea mai multă bunăvoință decît pricepere, și, fără să-i neg ajutorul, am fost mulțumit cînd, un ceas mai tîrziu, Cornel, trezit poate de țăcănitul mașinii, poate de propria-i conștiință, deoarece îmi făgăduise din ajun această colaborare, a venit, cu ochii încă umflați de somn, să-și ia locul în primire. Marinescu l-a abandonat cu părere de rău, dar nu l-am reținut: timpul nu-mi îngăduia gesturi cavalerești sau sentimentale. Desigur că i-ar fi plăcut, și mie asemeni, să mergem împreună pînă la ultima filă; nu-mi place să mă despart de nimeni la jumătatea drumului...

Simt că întîmplarea aceasta măruntă va ocupa dimensiuni mai mari în amintirile mele. Indiferent unde o să fim fiecare din noi la anul sau în alți ani care au să vină, indiferent dacă o să ne mai vedem vreodată, am să păstrez, între alte imagini ale omulețului acestuia, pe cea din cenușia dimineață de 19 decembrie 1964, cînd ne aflam amîndoi pe bordul traulerului „Constanța", în portul Reykjavik din Islanda, așa de departe de casele noastre.

Scund, firav (pirpiriu e cuvîntul cel mai potrivit, dar mă abțin să-l aplic oamenilor simpatici), cu fruntea puțin veștejită, poate de gînduri, cu părul negru, ușor tocit, dar viu, fiindcă păstrează un luciu de tinerețe, cu ochii mobili, iscoditori fără șiretenie, isteți și cîteodată ironici, Marinescu știe mai multe despre viață decît ar bănui alții și e departe de a fi, simplu, omul care ne servește la masă. O strungăreață foarte vizibilă îi completează fizionomia într-un chip cu totul aparte; acest amănunt anatomic i se prelungește pe față, de-a

lungul nasului, pînă între ochi, și dacă ochii emit o întrebare, strungăreața răspunde cu o exclamație...

La Brăila, ieșind din cabină, în prima mea dimineață, m-a întîmpinat în fața careului, cu șorțul alb care îi marca funcția, și m-a îmbiat, ca o gazdă:

— Nu doriți o cafea cu lapte?

Mă duceam val-vîrtej la puntea de comandă, nu-mi era foame, nu mă ispitea masa — m-a ispitit însă glasul, și am acceptat invitația. Am înțeles că Marinescu voia să știu cu cine am de-a face. E între ultimii pe lista echipajului, dar la anumite ore ale zilei rolul lui devine din cele mai însemnate. De ce nu l-am recunoaște? Mecanicii, cu rolul lor important, au grija motoarelor. Marinescu o are pe-a oamenilor, și el nu se mulțumește să ne hrănească; adaugă acestui gest afecțiunea. Datorită lui, adesea, masa din careu se transformă într-o masă de familie.

În zilele cînd mai toți umblăm cu chipurile sumbre, el e posomorît numai cît rămîne singur. Dacă-i spui un cuvînt se însenineazā, găsește de unde să scoată un zîmbet, o glumă și chiar o vorbă înțeleaptă, un proverb adaptat așa de bine împrejurării, încît pare de producție proprie.

N-am purtat niciodată acel veșmînt comod, dar care mi s-a părut o uniformă cu pretenții, și care se cheamă „haină de casă". Nu poți să fii tot timpul cu spiritul încordat și cu atenția ascuțită; în ceea ce mă privește, de multe ori le las în repaus, sau mai exact: într-un regim de *relenti*, cum spun mecanicii despre motoare. Îmbrac atunci, în mine, o „haină de casă", cusută din naivități și din simplitate... Dacă o poartă și Marinescu în orele lui de repaus, fie că și-o cunoaște, fie că nu s-a gîndit la ea niciodată, trebuie să declar că știe s-o scoată mult mai repede decît mine. O vorbă a lui mă lasă cu gura căscată.

În ziua sosirii la Reykjavik, pe cînd mă plimbam pe coridoare, enervat că nu se mai termină revizia vamală, Marinescu, văzînd starea mea și intuind restul, s-a oprit alături, avînd în mînă două sticle de vin, pe care le ducea vameșilor, și mi-a spus cu simpatie, dar pare-se și cu compasiune:

— Calul nu șchioapătă de ureche!

Înțeleg ceva — se pot înțelege multe. Care-i înțelesul adevărat? Marinescu îl știe. Îmi simt mintea îmbrăcată în haina de casă.

*

Graba mea de dimineață a fost exagerată, dar n-aveam de unde să știu: plecarea vaporului se tot amînă cu cîte jumătate de oră, pînă ce, în sfîrșit, rămîne fixată pentru ora 14. Mă mustru ironic pentru exagerarea de astăzi și mă suspectez de altele. Totuși, cel puțin acum, am avut o justificare deplină: credeam în ora care se anunțase. Poate la fel s-a întîmplat și alteori: am crezut într-o oră sau într-o dată omenească... Orele se schimbă, datele omenești se transformă... Rămîi puțin ridicol în fața ceasornicului, ca și în fața celor care te-au silit să-ți dai sufletul, și a fost de pomană.

Am avut timp să mă duc la poștă în liniște, și, cum nu era frig, iar atmosfera mi se părea prietenoasă, m-am bucurat din plin de cele cîteva ore cîștigate; am descoperit o altă față a orașului, desigur răsfrîntă prin starea mea sufletească, dar sînt prea obosit s-o notez astăzi. În noaptea lungă cît vom merge spre Terranova o să fie destul timp să mă întorc la acest Reykjavik și la această Islandă. Nu practic metoda însemnărilor, pe care să le dezvolt la prima ocazie; fișele încercate cîndva în literatură au rămas moarte. Pe drept sau pe nedrept, mă încred în selectorul memoriei, care, la pretențiile și la țelurile mele, nu m-a trădat pînă astăzi. Ceea ce am uitat nu putea fi scris niciodată. Viața noastră e mai mică decît întîmplările noastre...

Plecînd de la poștă, m-am întîlnit cu Cornel, care ieșise să-și ia un stoc nou de reviste ilustrate. Nevasta lui are meseria modestă de frizeriță, adică tunde și bărbierește bărbații, treabă așa de puțin potrivită cu o femeie. Pînă să ajungă la altă treaptă, face și ea ce-a învățat și ce i s-a dat să facă, într-un salon de coafură periferic... Mă înduioșează solidaritatea lui Cornel cu meseria nevestei și solicitudinea pentru femeia lui, aflată atît de departe.

Îl însoțesc prin cîteva librării; ca și la Thorshavn, caută reviste tehnice, de radio, care se înscriu într-o pasiune amin-

tită altădată. Îl ispitesc, fiind puse de-a valma, și cele cu femei goale, însă se mulțumește să le arunce cîte o ocheadă; ceilalți băieți au făcut, pare-se, provizii serioase. Atenția cea mai mare o dă revistelor de coafură masculină, ca să le ducă nevestei. Da, e înduioșător — și e admirabil. Prin el, nu știu ce unitate de pe Calea Dudești a cooperativei Higiena se va pune la curent cu ultima modă a coafurii atlantice.

La rîndul meu, caut o hartă a Islandei; aflu că o pot găsi la Birourile Companiei Aeriene; Cornel mă însoțește, spre a fi solidar și cu mine. Avem de urcat o scară, care pornește dintr-un mic hol, aflat la stradă. Cu toată zloata de afară, atît scara cît și holul n-au nimic din aspectul acela maculat și umed al locurilor de trecere publică, pe vreme de moină: covorul, deschis la culoare, nu arată nici o amprentă și nici o scamă, de parcă accesul la etaj s-ar face pe cale aeriană.

La picioarele scării, o stewardesă, în uniformă clasică, veston bleumarin strîns pe talie, fustă dreaptă, încă și mai strînsă pe șolduri și pe coapse, ne indică direcția, arătînd spre etaj cu brațul, într-un gest îmbietor și plin de grație.

Din păcate, încîntătoarea apariție e de carton decupat, ceea ce descopăr după o primă tresărire adevărată; nu neg deci începutul de păcăleală. Nu înțeleg însă ciuda manifestată de Cornel, care s-a păcălit pînă la capăt, adresînd fantomei colorate un salut reverențios, nu lipsit de intenție bărbătească...

Tot drumul pînă la vapor bombăne, vrînd parcă a spune: „Cum am putut eu să pățesc una ca asta?!"

Nu-și dă seama că e în cîștig față de mine, de vreme ce a trăit o clipă mai mult iluzia unei priviri calde; pe ocean, clipa de amăgire se va amplifica și uneori se va confunda cu o realitate lăsată în urmă.

*

Cînd ne-am întors la vapor, plecarea se amînase iarăși: nu se terminase reparația radarului. Se lucrează la el de două zile, dar, ca să fiu sincer, mărturisindu-mi și ignoranța, și nedumerirea, nu știu nici cînd s-a stricat, nici ce are. S-a întîmplat pe drum, cîteodată, „să facă pe nebunul", cum spun electricienii vaporului; ei l-au pus la punct fără întîrziere. De data asta, electricienii ridică din umeri.

Spre seară, reparația s-a declarat terminată, deși aparatul încă nu răspundea la toate solicitările. Lucrătorii, care nu cunosc acest tip, declară că nu au ce să-i mai facă; doar să amînăm plecarea pe luni, ca duminică să studieze schemele, să se consulte și cu alții. Comandantul însă nu acceptă; după ce plecarea s-a tot amînat cu cîte o oră, pînă seara, a hotărît că vom pleca mîine dimineață. Totuși, nu mi-l închipui aventurîndu-se printre ghețuri și spre coaste necunoscute fără să fie sigur pe radar; e prea prevăzător ca să se lipsească de această sculă, care pînă mai acum unul, două sau trei decenii a lipsit tuturor marinarilor. Deoarece trăim în deceniul nostru, prevederea nu mi se pare reprobabilă. Și cu atît mai puțin pot înțelege o hotărîre atît de categorică. Dacă îl întreb, căutîndu-i intens privirea, îmi răspunde evaziv și cu un zîmbet care ar putea să pară enigmatic. Cred însă că nu ascunde nici o enigmă; are un gînd clar, îl simt, numai că nu vrea să-l spună.

*

Cum mi-am terminat, în sfîrșit, toate treburile și nu mai datorez decît ceva Islandei, eram hotărît să merg astă-seară în oraș, cînd m-a cuprins deodată oboseala, în suflet și în carcasa lui totdeodată, apăsător și inseparabil. Nu mă potriveam cu o astfel de seară, cu un restaurant din Reykjavik unde se dansează și unde băieții se pregăteau să asalteze și să înghesuie vreo biată fetișcană, subțire și înghețată, pe care de o mie de ani o bat valurile oceanului...

Plecăm mîine, și n-am aflat dacă Islanda este sau nu este vechea, tainica, indescifrabila Thule. Vor fi existînd pe țărmurile ei ruinele castelului din baladă? Pe ce fund de nisip sau sub ce stîncă din apă o fi zăcînd potirul de aur? Sau o fi căzut în plasele pescarilor, și ei l-or fi topit, ca să facă salbe iubitelor nestatornice?...

Poate n-a existat regele din Thule, după cum poate nici Thule n-a existat vreodată. Dar cineva, pe aici, o fi aruncat un potir de aur în mare și poate chiar în locul unde este acum înfiptă ancora noastră...

Plecăm mîine, și n-am identificat locul unde a debarcat Pytheas. Nu era greu: îmi trebuiau două ore să merg pe țărm,

la marginea orașului, să privesc în dreapta, în stînga, pe alese, și apoi să pun piciorul pe o stîncă de lavă. Acela ar fi fost locul, și după două mii patru sute de ani nimeni n-ar fi putut să spună că e altul... Dar mi-au lipsit cele două ore și mi-a lipsit inspirația.

Pe unul din țărmurile stîncoase ale Islandei a naufragiat și s-a pierdut, de data asta în pragul vremii noastre, vaporul de cercetări științifice și umane al doctorului Charcot, numit *„Pourquoi pas?“* — cu o cutezanță modestă și în același timp deplină. E totul în acest nume, și simt totuși în el o îndoială sau o reținere. „De ce nu?“ Adunînd sfîrșitul cu țelurile, vaporul și-a meritat numele. Dar unde-i epava lui, și unde-i umbra omului înecat, care i-a dat acest nume?

Plecăm mîine!

S-au dus toți în oraș, în afara treimii de serviciu. E o seară cîștigată pe neașteptate și nimeni nu vrea s-o piardă.

M-am simțit singur primele ceasuri; rămăsese, ce-i drept, și comandantul, nu știu din ce rațiuni, bănuiesc că altele decît ale mele, dar, oricum, prezența lui alături, după doi pereți de cabină, nu schimba cu nimic situația. Mă miră și mă demoralizează imposibilitatea de a găsi între noi un prilej de comunicație, de a identifica o pasiune comună, mai ales în mijlocul mării. Am multe pasiuni aici; să nu aibă nici una?

Priveam cheiul, și peste chei, necunoscutul Islandei; dacă aș fi știut din vreme că nu plecăm astăzi, aveam timp să merg măcar 40 de kilometri în interiorul țării, ca să văd geizerele. Ziua de astăzi am căpătat-o în bucățele; e drept că noaptea rămîne întreagă.

Pleca din apropiere, cu vreo jumătate de ceas înainte de miezul nopții, „Meerkatz“, vas de salvare sub pavilion german, care cutreieră aceste ape cîștigînd bani din necazurile altora. Dar poate judec fără dreptate! Medicul lor a fost în vizită la noi; e un tînăr plin de elanuri. Poate or fi acolo, în echipajul vasului, niște tineri ca și el, dornici să-și cîștige existența într-un fel mai puțin obișnuit, avînd poate o formulă sufletească altfel decît a altora...

Într-o orchestră sînt și viori, sînt și tromboane. Înainte de a fi violoniști sau tromboniști, oamenilor care mînuiesc aceste instrumente nu le-a lipsit, desigur, posibilitatea să aleagă. Înțeleg; ce s-ar face o orchestră fără tromboane? Dar de ce să

alegi trombonul, omule inexplicabil? Își are și el locul într-o formulă sufletească?

De la trombon mai departe, toate meseriile mi se par explicabile. Iar la echipajul vasului salvator mă gîndesc cu admirație și cu o invidie postumă, de mult atenuată sau aproape ștearsă. Oare nu-mi făcusem planul cîndva, împreună cu cîțiva prieteni care cunoșteau toate meșteșugurile — cunoșteam și eu cîte ceva la data aceea —, să transformăm în vas-atelier un barcaz de 50 de tone, să-i punem strung, forjă, bormașină, menghini și pile, aparat de sudură și să colindăm Egeea sau Mediterana, „ciocănind" azi într-un port, mîine în altul — reparații — ca să avem din ce ne ține viața pe apă?

A fost un plan din multe altele și nu mai știu dacă l-am hrănit o lună sau numai o noapte. Într-o zi a vieții, astăzi, s-au întîlnit toate; pe lîngă Mediterană, am traversat și Atlanticul...

Nu chiar toate... Ar însemna să nu mai visez niciodată.

De ce cred că sînt tineri oamenii de pe „Meerkatz"? Fiindcă vaporul lor are drept emblemă, la prova, de o parte și de alta a etravei, o mîță neagră, (dacă spuneam „pisică" i se micșora hazul). E o mîță hazoasă, prin faptul că e mîță și stă pe coadă. Iar dacă adaug că privește și cu ocheanul, ținîndu-l cu labele din față, de-aici decurge obligația de-a fi tînăr și comandantul.

Ce-ar zice comandantul nostru să avem la prova o emblemă ca asta?

„Meerkatz" a plecat, și pe chei au rămas cinci fete, care își conduseseră „băieții". Erau curățele și simpatice, toate cu părul pe umeri — și foarte sociabile. Au intrat în vorbă cu timonierii noștri de la scară:

— Hallo!...

Nu știu ce le-au răspuns ei și-n ce fel de englezească; nu-i puteam auzi și nici nu-i vedeam în unghiul mort de sub hublouri. Dacă o fi de cart Costică Oțeleanu, cel mai matur din toți și împovărat de propria-i maturitate, și-o fi luat mutra lui de morsă, ca să-i apere pe ceilalți de vreo slăbiciune. Dar cred că nu era el, deoarece fetele nu s-au speriat, ci au continuat vorba o vreme; se vedea limpede că n-aveau chef să plece... Citit cu cifrul moravurilor nordice, gestul lor însemna prietenie — nimic altceva. Iar prietenie înseamnă orice — și nici o obligație. Bineînțeles că, prin structura sufletelor legănate de apă, au și ele simpatie pentru omul de mare, și nu li se părea

nefiresc s-o manifeste cu o jumătate de oră înainte de miezul nopţii.

Totuşi, gîndindu-mă la băieţii lor, care abia plecaseră, m-am întrebat dacă mai există potire de aur.

Le priveam pe hublou, pînă ce m-au văzut, fiindcă stăteam în lumină, şi-atunci mi-au strigat toate cinci într-un acord sirenic: „Hallo!“ — făcîndu-mi semne cu mîna. Le-am răspuns cu un semn vag... Iar acum mă pregătesc să mă culc, cu regretul că nu le pot pofti pe vapor, că nu le vorbesc limba, că pierd prilejul să ascult în noaptea asta, ca într-o noapte a Şeherazadei, concentrată, cîte o *saga* de la fiecare fată...

Duminică, 20. Manevră ciudată

Am plecat la ora 11, deşi toată lumea era convinsă că o să mai întîrziem o zi, două. Comandantul a dat o ciudată dovadă de energie. Cu radarul care nu funcţionează bine?... Nu-mi dau seama ce se întîmplă, dar simt o taină; deşi aud zornăind lanţul ancorei, nu-mi vine să cred că plecarea e reală; aştept să urmeze o mascaradă...

Şi totuşi, am plecat; ieşim cu multe precauţii în radă, pilotul coboară — şi în faţă se deschide oceanul, vînăt, cu drumul spre Terranova, pe care tocmai acum, cînd ne îndreptăm într-acolo, o simt deodată nesigură, nereală, ca pe o Atlantidă nordică, scufundată.

M-am culcat puţin după amiază şi n-am observat nimic deosebit pe urmă, numai că vaporul, împotriva aşteptărilor, se balansa tolerabil. Abia mai tîrziu am aflat că, după două ore de marş, cît timp dormisem, după destulă oboseală, făcusem rondoul, şi acum ne întorceam să intrăm înapoi în radă, cu totul inexplicabil.

Cornel m-a lămurit îndată: a interceptat radiograma (de trei sute de cuvinte) trimisă de „Galaţi“ în ţară: pescuitul la Terranova nu dă rezultate, vremea este primejdioasă, vestitele pescadoare despre care se ştia că sînt acolo, patruzeci şi trei de vase mari şi două sute cincizeci mai mici, dacă nu s-au înecat au părăsit zona. Consiliul de bord a luat ho-

tărîrea să plece în sud, la Canare. Desigur că, în asemenea condiţii, din ţară nu mai poate veni decît aprobarea...

În ceea ce ne priveşte însă, ar fi trebuit să mergem mai departe. Înţelept şi prevăzător, comandantul şi-a adus aminte, după ce plecasem, că meteorul primit astăzi, pe cînd ne mai aflam încă în port, anunţa felurite cicloane — ceea ce era un adevăr, confirmat după aceea — încît a hotărît să ne întoarcem la adăpost de furtună. Nu puteam să rămînem aici din capul locului şi să nu mai vînturăm oceanul de pomană? E a treia oară cînd facem manevra asta bizară.

Zîmbetul tainic al comandantului începe să mi se limpezească, şi cred că înţeleg acum de ce nu l-a incomodat funcţionarea defectuoasă a radarului. Îi recunosc flerul şi-i acord toată admiraţia: a simţit că la Terranova nu-i de făcut treabă, a ştiut, probabil, că n-o să ajungem niciodată acolo.

Şi iarăşi stăm la ancoră — şi simt că se zbîrlesc toate în mine.

*

Nu am starea de spirit să ies pe punte sau măcar să privesc pe hublouri oraşul ale cărui lumini ne înconjoară. Nu vreau, nu pot să mai văd nimic —, mă socotesc plecat de aici, şi pentru a înţelege ceva din ceea ce am luat cu mine din Islanda, ea trebuie să devină o amintire.

Una din amintirile care mă urmăresc e aceea a copiilor mici de şcoală, aşa cum i-am văzut alergînd pe străzi, din prima seară. Unul mi-a intrat direct în privire, într-o clipă de concentrare, poate exact cînd ochiul îşi deschidea obturatorul, încît mi-a rămas întipărit pe retină, cu toate trăsăturile distincte, la jumătatea unei mişcări — şi acum, cînd îl developez, pare contrariat că i-am barat drumul şi-l ţin prizonier, răpindu-i o vreme preţioasă. Totul în fizionomia şi în mişcările lui arată graba. O parte a clişeului s-a voalat totuşi: nu-mi dau seama, am uitat, dacă e în capul gol, cu părul blond, aburind în gerul de seară, sau are o căciulă de lînă, sau o şapcă de schi, norvegiană. Poartă o hăinuţă de postav cenuşiu, încheiată la două rînduri, cu găitane şi cu o glugă lăsată pe spate, peste ghiozdanul de şcoală. Sub braţ are un vraf de ziare, proaspăt ieşite din tipografie, cu cerneala îngheţată, fiindcă n-a avut cînd să se usuce.

Îl aduc în prim plan, pînă ce chipul lui ocupă tot cadrul; acum i se văd mai limpede contrarierea și graba; parcă e gata să scîncească, sau să scrîșnească din dinți, sau să-mi repeadă un pumn mic în piept, ca să-i redau libertatea. Are fața rotundă, bălaie, sănătoasă, îmbujorată de ger și de nerăbdare. Peste un ceas, cînd va ajunge acasă, cu treburile terminate, cînd se va potoli goana din el, și sîngele, accelerat acum, își va recăpăta calmul polar, obrazul, probabil, va deveni palid.

Mișcarea e de spiriduș, a unui Puc din *Visul unei nopți de gheață;* fizionomia, deși puerilă, are o amprentă gravă, de maturitate...

În această imagine, întipărită în ochi și studiată pe îndelete, sînt concentrați, fără nici o sforțare din parte-mi, toți copiii de școală pe care i-am văzut alergînd pe stradă în acea primă seară și în zilele următoare. Cînd își termină orele de clasă, iau în primire un vraf de ziare și aleargă să le vîndă, pe străzi, prin cafenele, restaurante și magazine. Își cunosc foarte bine itinerariul, nu șovăie la intersecții, nu se ciocnesc între ei și nu se concurează. S-ar spune că au împărțit strada în sectoare și au împărțit de asemeni trecătorii. S-ar spune că îndeletnicirea aceasta a lor, suplimentară, a fost studiată temeinic, că are la bază un serios „caiet de regie" și multe repetiții generale.

Într-o jumătate de ceas dispar toți de pe scenă; rămîn oamenii maturi, cu ziarele în mînă...

La Reykjavik apar cel puțin cinci cotidiene, la diferite ore ale zilei. Îmi vine să cred că orele au fost alese astfel ca să coincidă cu cele cînd copiii se duc sau se întorc de la școală, dimineața, la prînz și seara...

M-am întrebat, și am întrebat, cum poate să subziste o țară săracă, al cărei singur venit important îl aduce peștele din apa oceanului. E adevărat că, spre deosebire de mai toate țările din lume, Islanda nu are armată și e scutită astfel de cheltuieli grele. Totuși, cei numai 180.000 de locuitori ai ei trebuie să susțină un buget încărcat de toate cerințele vieții moderne, egale cu ale altor țări, mai bogate și cu mai mulți oameni. Ea are un aparat de stat și reprezentanțe diplomatice, după cum are o reprezentanță la Organizația Națiunilor Unite, unde plătește cotizații importante. Are biserici, care rămîn o povară bănească, indiferent cine le-ar susține și cu

cît de mare credință. Are spitale, școli, instituții de cultură și chiar o universitate.

Mi s-a răspuns: „nici o energie nu se irosește". Copiii care vînd ziare sînt primul exemplu despre ceea ce înseamnă aici greutatea de a trăi și voința de a învinge greutatea.

Într-o societate de 180.000 de oameni, după ce scazi pruncii — anume n-am spus copiii —, apoi bolnavii, infirmii și bătrînii, rămîn vreo 40.000 apți să muncească. Islanda e datoare să mărească numărul la maximum, spre a compensa, cît e cu putință, lipsurile unei naturi sărace, care rămîne aspră și greu abordabilă, chiar atunci cînd e cît de cît generoasă.

Apa fierbinte a geizerelor e o generozitate, dar ea abia suplinește lipsa cărbunelui sau a petrolului și nu umple nici o cîtime din vidul negru al cerului de iarnă fără soare, din vidul alb al verilor, cînd soarele, deși nu apune, agonizează, neavînd nici măcar puterea să moară.

Peștele din ocean e și el o generozitate a unei naturi, care, în schimb, trîntește gheață și zăpadă în munți și în prerie după ce a împrăștiat lavă și cenușă pe toată întinderea țării și nu îngăduie să crească legumele, poamele sau grîul.

Dar, în sfîrșit, există o bogăție a oceanului, care a și justificat vechea imigrație. Peștele abundă în fiorduri și în preajma coastelor — și ar înfățișa o bogăție nelimitată dacă n-ar cere atîta trudă spre a fi scos din apă . . .

Copiii cu ziarele sînt un simbol — primul, de unde pornește viața. Ei nu se joacă, ci muncesc. În afară de prunci, de bolnavi, de infirmi și bătrîni, aici toată lumea muncește — și așa subzistă Islanda.

*

Astăzi s-a împărțit băutura — whisky — cumpărată la Reykjavik; am luat și eu două sticle, mai mult ca să mă aflu în treabă, dar poate că vor prinde bine odată.

Rezultatul s-a simțit în primele ceasuri, și n-am mai fost în stare să-l suport cu bunăvoință. S-a pornit chiolhan în cabina vecinului; nu știu cîți se adunaseră alături; după glasuri, mi-am dat seama că spațiul era ocupat la maximum, și poate chiar cu etaje, adică stînd unul în capul altuia. Cea

mai mare gălăgie n-o făceau însă chefliii, ci magnetofonul, emiţînd continuu acel *fortissimo* care în muzică se notează cu trei f puşi unul lîngă altul — înfiorătoare imagine! — vrînd să marcheze paroxismul sunetelor.

Exasperat, la un timp am deschis uşa şi am dat peste unul care tocmai ieşise pe coridor să respire. I-am reproşat, cu toată reţinerea, numai manevra nesăbuită a magnetofonului. Rezultatul a fost aproape ca în anecdota cu cel care, după ce trînteşte o gheaţă pe jos, îşi aduce aminte că a făgăduit să-şi menajeze vecinul de la etajul inferior, şi atunci a doua gheată o depune pe duşumea fără zgomot. În anecdotă, victima aşteaptă pînă la ziuă să audă căzînd şi a doua gheată. În cazul meu, intervenţia imprudentă a făcut ca în locul hărmălaiei continue, care putea deveni suportabilă prin monotonie, să cunosc toate nuanţele magnetofonului, de la minimum la maximum, ca un duş scoţian transpus în sunete.

Le recunosc toată bunăvoinţa vecinilor: s-a făcut linişte, însă presiunea nu putea să se piardă fără o explozie care să arunce pereţii în aer. Simţeam un vîjîit ca de proiectil angajat pe traiectorie, în liniştea suspectă dinaintea tuturor dezlănţuirilor cunoscute în natură — şi toate începeau să crească, pe nesimţite, glasurile şi magnetofonul, pînă la cei trei f ai partiturii.

Îmi înfrînam furia, spunîndu-mi că pe oameni trebuie să-i judeci după ce le-ai luat mai întîi temperatura, că nu-i decît vina mea dacă am altă temperatură decît ei astă-seară şi că, oricum, tot mai rău este pe furtună. Cu o astfel de înţelepciune, pe care regret că nu o am totdeauna, începeam să mă simt împăcat şi cu mine, şi cu ei, şi cu magnetofonul, şi simţeam că mă cuprinde somnul, cînd deodată se făcea linişte deplină.

Cine se plînge de teroarea zgomotelor n-a cunoscut-o pe-a liniştii.

N-am avut înţelepciunea supremă de a mă duce alături şi a-mi ruga vecinii să socotească drept neavenită intervenţia de adineauri, să trîntească amîndouă ghetele fără sfială şi să lase slobod magnetofonul. Drept urmare, am suportat bunăvoinţa lor intermitentă pînă aproape de ziuă, cînd am aprins lumina ca să mă introspectez şi să trec rezultatul pe hîrtie.

Am învăţat, dacă nu mă înşală memoria, chiar la prima lecţie de psihologie că prin introspecţie, căutînd lucid cauzele unei stări de suflet, amărăciune sau bucurie, anulezi o parte

din intensitatea acestor simţăminte, rele sau bune. N-am avut niciodată puterea să mă introspectez atît de adînc ca să-mi fac necaz din bucurie, şi din bucurie durere; le-am trăit şi pe unele, şi pe altele întregi, cum au vrut să vină.

Cît despre petrecerea vecinilor, după ce m-am introspectat multe ore, nu pot să spun decît că un naufragiu ar fi o nenorocire mai mare.

Luni, 21. Ce-ar putea fi veşnicia?

M-am trezit la timpul prînzului, mahmur, de parcă eu aş fi făcut chiolhanul, şi cu o depresiune greu de explicat altora; întoarcerea noastră în radă, manevră cuminte, mi se pare totuşi o abdicare. Ceilalţi n-ar fi de aceeaşi părere, astfel că am rămas în cabină, ca să nu văd pe nimeni, să nu dau nimănui explicaţii inutile.

La ora 15, comandantul a citit, prin staţia de amplificare, telegrama primită chiar atunci din ţară: plecăm spre coasta Africii, la Canare. Era radios ca după o ispravă personală, dar isprava o săvîrşise „Galaţi", după ce suportase multă tăvăleală din partea oceanului.

Peste o jumătate de oră, eram încă în pat, comandantul a venit în cabină să-mi anunţe, şi mai radios, „vestea cea mare". I-am răspuns, cu temperatura personală, că o auzisem o dată cu toată lumea.

Nu mai ştiu de ce, peste o altă jumătate de oră a venit din nou; nu-şi mai încăpea în piele de bucurie, iar eu eram aşa de acru, că nu m-aş fi putut îndulci nici dacă mă scăldam într-un butoi cu miere.

— Cînd plecăm? am întrebat, privind cum se lăsa umbra peste hublouri.

— Să vedem cum mai e vremea. Poate pe seară . . .

Ştiu că din rada Reykjavik n-o să iasă pe întuneric nici să-l pici cu ceară. Rămînem aici pînă mîine, dacă nu plecăm imediat, cît mai este puţină lumină . . .

Într-adevăr, zece minute mai tîrziu am simţit cum se ridică ancora şi curînd am fost pe drum, părăsind coastele Islandei,

cred că pentru totdeauna... Începe partea a doua a călătoriei și sînt nemulțumit că n-am sfîrșit-o pe prima...

M-am plimbat zece minute pe punte, seara, aruncat dintr-un bord în altul și stropit de spuma valurilor; simt nevoia mișcării mai mult decît pe a mîncării.

Sînt obosit după atîtea zile cu puțină odihnă și am să mă culc devreme, dar mă stăpînește un simțămînt apăsător, depășind oboseala — regretul că nu mai mergem la Terranova, unde, desigur, nu ne-ar fi fost bine. Compensația luminii, căldurii și soarelui și orice altă compensație nu mi se mai par îndestulătoare. Constat abia acum că mai era în mine mult disponibil pentru acest Nord urît de toată lumea... Mult disponibil pentru multe și pentru multă vreme. Mi se pare că aș fi capabil să suport veșnicia.

PARTEA A DOUA

TROPICUL RACULUI

Marţi, 22. Importul luminii

Începînd de aseară, linia mare de navigaţie e Sudul, indiferent de ocolurile pe care le facem. E furtună grea de la vest, silindu-ne să mergem spre sud-est deocamdată, ca să nu luăm valurile chiar din travers, ceea ce cu vasul gol ar însemna scuturătură cîinească; şi aşa chiar, vaporul se chinuieşte, trosnind cum nu l-am auzit niciodată; se chinuiesc şi oamenii poate...

Mi se pare că motoarele scot alt sunet, puse probabil în sarcina maximă, şi transmit o altfel de vibraţie; e imposibil să ţin capul rezemat de tăblia patului, care s-a transformat într-un instrument de cazană.

Am dormit cu intermitenţe, aruncat cînd spre capul patului, cînd spre picioare, mototolit cum spuneam altădată, şi cum nu se poate spune mai bine. Dar m-am învăţat să mă las moale şi nu mai sesizez balansul decît atunci cînd depăşeşte limita larg acceptată, cînd toată greutatea trupului mi se lasă în creştet, care la rîndul lui se propteşte de tăblie, în timp ce picioarele pierd atingerea cu salteaua şi plutesc în aer, de parcă aş face pe saltimbancul.

Mai obositoare sînt zgomotele necunoscute pînă acum, sau uitate; nu, n-am auzit pînă astăzi acest scîrţîit al pereţilor.

L-aş suporta senin dacă n-aş şti că provine dintr-o frecare, dintr-o muncă fără repaus, care consumă materia.

Ziua se scurge astfel într-o monotonie brutală; cu tot cerul acoperit, este evident mai multă lumină. În curînd vom fi pe

latitudinea României, înainte de a ajunge la latitudini tropicale, dar încă și iarăși nu mă consolează. Păstrez în mine o tristețe constantă și calmă pentru Nordul părăsit înainte de termen. Și cîtă frică mi-a fost de el la plecare, frică de frig și de lipsa luminii! Iar acum, ziua scurtă de cîteva ore, zorile și crepusculul prelungi, aurora boreală întrevăzută în cîte o noapte, viscolul în hublouri — și toate cîte mi s-au adunat în inimă, sînt pentru mine nostalgii grele. Dacă printre rîndurile paginilor din urmă se va vedea măcar una din ele, chiar neclară și fără explicație deplină, ea are să fie, cîndva, un început de mîngîiere...

Am înregistrat în capitala Islandei nordice o imagine sudică; n-o fi fost singura, dar e cea mai statornică și mă urmărește poate fiindcă mergem spre soare: o construcție nouă, o sală de teatru iradiind lumină sub bolta posomorîtă. Arhitectura ei cursivă și liniștită, într-un contrast izbitor cu pămîntul neliniștit al țării, mi-a atras privirea din depărtare — și m-am apropiat de ea cu impresia că îmi vorbește. Îmi vorbea, desigur, despre putința omului de a învinge peisajul, de a rupe aici tradiția cenușie a pietrei și a lavei. Imaginea, grandioasă, adusă nu din recile țări scandinave, ci din Grecia, sau de la Roma, cărora le datorăm frumosul în lumea europeană, în lumea Mediteranei, era de o frumusețe adaptată timpului nostru, pe tipul nostru, și pe înțelegerea noastră. Din mijlocul ghețurilor și vulcanilor, mi s-a părut că Islanda caută ce a fost pur în antichitate și ce-a fost luminos în Renaștere, și le trăiește astăzi pe amîndouă, cu o forță proaspătă, adică modernizată.

Dacă nu mă miră că automobilul și mai ales avionul au luat aici locul poneilor, de ce m-ar mira că există o astfel de sală? Țara oceanului nordic aderă la lumina Mediteranei. În locul marmorei, care îi lipsește și ar costa prea mult s-o aducă din altă parte, pune culoare. Materialul ieftin, dacă este economic, nu este neapărat și provizoriu. Culoarea înlocuiește coloanele, frizele și peristilurile, înlocuiește tot ce altădată a însemnat migală și veșnicie. Veșnicie în înțelesul vremii noastre e mișcarea constantă spre un infinit abordabil, pînă la care avem încă destul spațiu.

Miercuri, 23. Taina heringului

Am văzut pe hartă locul unde se află „Galați" astăzi; am urmărit, invidios și melancolic, drumul lor care îi va duce obligatoriu pe la Azore, de atîtea ori repetata escală a închipuirii mele.

Ei au făcut un drum mult mai lung, mai oceanic, de la coastele Norvegiei pînă la Terranova — care rămîne scufundată pentru mine —, tot nordul Atlanticului, și singura lor pierdere e că n-au intrat la Reykjavik. Vor intra într-un port din sud... Cum să nu-i invidiez? Am consumat toată lumea care ne era destinată; nu vom mai vedea alta pînă la întoarcere, decît lumea noastră, echipajul de optzeci și unu de oameni...

Vremea s-a mai liniștit, în locul furtunii a rămas o hulă grea, ticăloasă, care încă ne chinuiește și ne obligă să mergem tot spre sud-est, apropiindu-ne de coastele Irlandei; va veni vremea, poate chiar mîine, s-o luăm drept la sud, cu valurile din travers, indiferent cît au să ne tăvălească.

Acum, cînd am lăsat departe pămînturile din nord, oceanul mi se pare pustiu, fără margini și fără destinație; nu navigăm spre un port, ca toate vapoarele, ci spre o zonă goală, unde în afară de apă nu vom întîlni decît amintirea incertă a Atlantidei, care, chiar dacă a fost un continent, n-a lăsat urme, ci numai taină și inconsolare.

Nu știu ce se întîmplă de ne mișcăm așa de încet, deși motoarele duduie; azi-dimineață abia depășisem paralela 60, iar acum, seara, sîntem probabil cu 2 grade mai la sud, departe încă de drumul vapoarelor și de apele calde.

Mergem aproape 300 de mile pe zi, dar mă simt ancorat tot în urmă. E în mine un amestec de tristețe și umilință; pregătirile mele pentru această călătorie au fost exagerate, iar temerile, inutile. Am purtat degeaba cu mine armurile. Îmbrăcămintea groasă, flanelele, ciorapii de lînă și întreg echipamentul de expediție zac în dulapuri, în sertare, exprimînd, în muțenia lor, ironie. Ceea ce Nordul a însemnat întrebare și teamă s-a transformat de pe acum în nostalgie; n-ar fi grav, dacă nu s-ar amesteca aici, pe nedrept, un simțămînt de neputință, iar pe drept, nedumerirea. Plecăm fără să ne fi încercat toate puterile, nici eu, nici oamenii, nici vaporul.

Am venit aici spre a prinde hering; cuvîntul nu-l mai pronunţă nimeni dintre noi, ca şi cum ar fi de ruşine. Dar înfrîngerea e de altă natură; e a spiritului. N-o măsor cu magaziile goale, de vreme ce economic, probabil, n-o să fim în pagubă; pierderea de timp o vom recupera, sper, la Canare.

În cartea despre Islanda am găsit o explicaţie, care trebuie să ne consoleze; îmi pare rău că n-am dus experienţa pînă la capăt, şi concluzia o iau de la alţii. În carte scrie:

„Heringul se deplasează în bancuri imense din Oceanul Arctic spre coastele nordice ale Islandei. Oameni din toate regiunile ţării dau fuga într-acolo, şi «oraşele heringului», care iau naştere atunci, seamănă cu micile aşezări din timpul goanei după aur, în Statele Unite ale secolului XIX..."

E neonest să descriu cu vorbele mele un fenomen căruia nu i-am fost martor. Aş izbuti, cred, să redau un tablou esenţial, pitoresc şi dramatic din viaţa Islandei. Fraza transcrisă e cuprinzătoare şi inspirantă, dar nu pot să iau imaginile de-a gata. Cum să nu port aşa de grele regrete, că plec fără să fi văzut această ţară unde n-am să mă mai întorc niciodată? Datoria vaporului era să afle totul despre hering, iar a mea să aflu totul despre Islanda.

Aş asemui însă „oraşele heringului", într-o viziune într-adevăr islandeză, nu cu oraşele goanei după aur, ci cu vechile tabere de la Thingvellir. Pescuitul, ca şi facerea legilor odinioară, este o treabă nu a pescarilor, ci a naţiunii. Islanda subzistă deoarece ea continuă să fie şi astăzi, în întregul ei, o mare obşte.

Consolarea noastră poate fi găsită în rîndurile care urmează:

„Însă pescuitul heringului fiind o loterie nu poţi fi niciodată sigur de rezultate. Uneori oamenii au de lucru nebuneşte, zile şi nopţi în şir, şi într-o săptămînă cîştigă salariul pe un an..."

Ştiu, mi s-a spus şi îi văd: atunci lucrează toată familia, femeile, copiii şi bătrînii, în taberele de pe malul oceanului. Pe mese improvizate, uneori lungi cît ţărmul, ei eviscerează şi pun la sărat în butoaie imensele grămezi de peşte pe care le descarcă pescadoarele bărbaţilor. Nu mai e o muncă, nici măcar o muncă nebună, cum spune autorul, ci o bătălie, care nu totdeauna aduce victoria.

„În schimb — scrie cartea — sînt ani cînd heringul lipseşte cu desăvîrşire, fără explicaţie, şi atunci toţi cei care şi-au

încercat norocul se întorc spre case fără un ban, nenorociți, ca să trăiască din ajutorul asistenței publice . . ."

Asistența publică e tot obștea.

Iar înfrîngerea e veche în istoria Islandei; această întoarcere nefericită trebuie să semene cu plecarea de la Thingvellir, în anul cînd s-a desființat Althing-ul.

Am nimerit anul sterp, cel care vine „fără explicație", am nimerit și anotimpul anapoda; spre a fi drept, chiar dacă astfel anulez o parte din consolarea noastră, cele de mai sus se referă la o altă parte a anului, la vara Islandei.

Mergem spre sud; avem hrană pentru două luni jumătate, asemeni motorina și uleiul motoarelor. Ce ne lipsește, să judece fiecare; poate că nimic deocamdată, și în orice caz, nu speranța. Se fac planuri optimiste; mergem spre „oceanul făgăduinței"!

Joi, 24. Semne de primăvară

Aseară, tîrziu, îmbrăcat de iarnă, poate ca să dau o ultimă întrebuințare echipamentului polar, m-am plimbat pe punte, sub un cer fără lumini: nu mai îndur să stau înțepenit în cabină, unde becurile ard aproape fără întrerupere de atîta timp.

Iar azi . . .

Marinescu a venit cu ceaiul, la 8 și jumătate: era radios. „Miroase a primăvară!" mi-a spus.

L-am crezut, sau am simțit, și dintr-o dată toate s-au schimbat în mine.

Era ziuă deplină, se vedea lumina trandafirie a soarelui răsfrîntă în norii din fața cabinei. Mi s-a părut a fi atmosferă de martie și m-am gîndit că vom merge spre soare cu aproape o lună pe zi. De necrezut! Da, iată-ne călătorind clar în timp; timpul concret, în spațiul abstract, fiindcă în afară de ce arată harta, la depărtări marine, orizontul nostru, fără repere, e pustiu, lichid și instabil.

Sîntem probabil prin dreptul Irlandei, dar nu mă interesează ce-i în stînga, ci doar ce-i în față. Într-o săptămînă vom fi la tropic și ne vom îndestula de cerul albastru, de soare și de căldură.

Se simte în toate înviorarea pe care o aduce primăvara cîștigată pe negîndite. Îndată după prînz, m-am plimbat pe puntea de lucru; fac un exercițiu: să merg în linie dreaptă, luîndu-mă după scîndura călăfătuită, și izbutesc cu ușurință — balansul a devenit moderat astăzi.

Mergem cu vîntul aproape din pupa, ceea ce este, din toate punctele de vedere, foarte convenabil. Regret doar că zilele trecute prea ne-am înghesuit în coastele Angliei; altfel, urmînd drumul cuvenit, ne-am fi apropiat de Madera; chiar fără escală, rămînea o satisfacție — rezolvarea măcar vizuală a unei vechi fascinații.

Oceanul, cenușiu pînă acum, a început să-și reia culoarea profundă de cerneală albastră, pe care am recunoscut-o îndată; n-o mai văzusem în altă parte, ci numai aici, în călătoria spre nord, cînd priveam oceanul ca pe o carte care știam că e fascinantă, dar avea paginile netăiate. Azi nu-mi vine să cred; vremea aceea mi se pare așa de îndepărtată, de parcă ar fi fost în altă viață. Și totuși, multe din paginile cărții au rămas netăiate...

La 3 după amiază, cabina strălucea de lumini calde; pe perete, proiecțiile hublourilor se plimbau calme, ducînd soarele dintr-o parte în alta, ca și cum ar fi vrut să alunge din fiecare colț umbra atîta vreme acumulată.

Era soare adevărat, luminos, proaspăt, și-n fiecare zi înălțimea și puterea lui au să crească.

S-a schimbat ceva în mine de ieri pînă astăzi, dar nu vreau să spun că Sudul înseamnă o consolare. Nostalgia pentru Nordul abandonat prea degrabă va rămîne, desigur, intactă. Dar cum să refuzi lumina, căldura și soarele?

Pe nebăgate de seamă, am înșelat iarna asta!

*

Aștept ca de aici încolo să înceapă epicul călătoriei; mă gîndesc însă, cu nelinişte și cu o descurajare prematură, că el ar putea să se transforme în rutină și nu știu ce am să mai

găsesc în mine ca să-i mobilez monotonia. Zilele vor semăna între ele, iar eu, cel de azi, voi semăna cu cel de mîine. Ce-ar fi putut să fie neobișnuit a rămas în urmă, între Brăila și Reykjavik. „Neobișnuitul" a fost numai ideea și ziua plecării. În rest, ne-am întîlnit zilnic cu noi înșine, fără repaus, și cu neajunsul mai grav că ne privim prea de aproape.

Încep să mă dezleg de toate cîte au rămas în urmă, de aceea mă grăbesc să trec pe hîrtie ultimele impresii despre Islanda, din cîte mi-au rămas în memorie. Odată, tîrziu, s-ar putea să mai răsară ceva dintr-o cută ascunsă a creierului, o imagine, o impresie înregistrată fără să-mi dau seama, dar va fi în afara jurnalului, o rezervă personală. Cînd cineva manevrînd materiale sau bunuri publice face economii și nu le declară, fapta lui atinge penalul. Economia mea n-are volum, nici greutate, și nu pot s-o declar, fiindu-mi necunoscută chiar mie. Dar o simt, fără precizie și fără limite, compensantă, căci va umple în viitor, bineînțeles în altă tonalitate, golurile din jurnalul de astăzi.

N-am găsit la Reykjavik intimitatea de la Thorshavn. Amîndouă orașele sînt capitale, cel numit la urmă este însă o urbe, cel dintîi, la dimensiuni reduse, o metropolă. La Thorshavn aș găsi cunoscuți dacă m-aș întoarce: pilotul și vameșii, fata de la cafenea, fata de la magazinul de cravate, și alții... La Reykjavik n-am cunoscut pe nimeni, ci am văzut populație. Oamenii sînt anonimi și coborîți parcă din carte. Chiar și copilul cu ziare, întipărit așa de bine în memorie, mi se pare știut dintr-o descriere făcută de altcineva.

La o fermă, lîngă oraș, am văzut, în goana moderată a automobilului, un alt copil, de aceeași vîrstă, șapte ani poate, mînînd tractorul familiei, în vreme ce un om matur, de sigur tatăl, spărgea lemne lîngă o magazie. Copilul ara un ogor cît pogonul — nu știu de ce în decembrie și în preajma Crăciunului. Nu am întrebat — n-ar fi avut însemnătate o astfel de informație. Nu din agricultură trăiește Islanda; 90 la sută din venitul țării îl aduce pescuitul oceanic și tot ce se leagă de această îndeletnicire, aproape exclusivă și aproape a tuturora.

Luarea-aminte mi-a atras-o faptul că un copil de șapte ani conducea tractorul. E mult mai ușor să mîi o mașină docilă decît să spargi lemne cu toporul; mai greu mi se pare să pricepi acest adevăr și să nu-l iei drept o erezie.

Și tatăl, și copilul îmi apar acum ca și cînd i-aș fi văzut într-o gravură. Îmi pare rău că programul zilei aceleia de moină nu a depins de mine, să mă fi oprit la fermă, să fi dat mîna cu țăranul, să fi mîngîiat părul copilului... Aș fi avut cunoștințe în Islanda; nu am nici una.

În această țară trăiește un scriitor pe care cred că îl cunoaște multă lume, Halldor Kilyjan Laxnes, deținătorul Premiului Nobel pentru literatură, de acum un deceniu.

L-am văzut într-o fotografie, în fața bibliotecii sale și în sînul familiei. Dacă plecarea vaporului n-ar fi fost o amenințare prelungită oră cu oră, aș fi avut timp și aș fi găsit îndrăzneala să vizitez pe acest om, care mi-ar fi înfățișat Islanda mai bine decît președintele republicii: funcția lui i-a fost încredințată de primul viking, de primul autor anonim al primelor *saga* — și e definitivă.

Dacă e adevărat că prin carte se nasc și se înmulțesc cititorii, undeva acest adevăr se inversează: scriitorii se nasc dintr-o nevoie a cititorilor, datorită unui climat pe care ei îl formează...

În afara literaturii milenare, Islanda are azi cel puțin cinci scriitori remarcabili, cunoscuți pînă în ferma cea mai îndepărtată, aceea unde cîndva stăpînul casei a citit tuturora legendele, pe cînd ele înfățișau acolo ultima lumină și ultima speranță. Cărțile care se tipăresc astăzi, ating la prima lor ediție proporția de una la șase oameni, mai mult decît în orice țară, oricît ar fi ea de înaintată.

Cifra, luată dintr-o statistică locală, nu trebuie pusă la îndoială; în firea islandezilor nu stă mistificarea. Ar putea, în schimb, să pară miraculoasă. Desigur că e miraculoasă, deși își poate găsi explicația în lunga noapte polară, cînd omul, retras în casă, este îndemnat să citească, prietenul cel mai bun, cel mai apropiat, cel mai lesnicios fiind cartea. Dar în afara nopții polare, îndemn la lectură a fost noaptea lungă a istoriei. Cînd ai moștenit-o prin multe generații, cartea nu e o obișnuință, ci o nevoie.

Deoarece n-am cunoscut personal oameni în Islanda, sînt mulțumit că măcar am dreptul, pe bază de statistică, să mi-i imaginez seara, la ei acasă, cu o carte în mînă.

Vineri, 25. Un spaţiu teoretic

Primăvara vine galopînd, nu m-am înşelat; era atmosferă de aprilie astăzi. Termometrul nu s-a ridicat peste 12 grade, totuşi, întocmi ca la venire, afară este mai cald decît ar fi de aşteptat după indicaţia reţinută a istrumentului.

Pe la prînz, mai toţi oamenii au ieşit pe punte, unul după altul, ca urşii din bîrlog la sfîrşitul hibernării. Erau vioi şi puţin miraţi, sau perplecşi, fără să-şi dea seama.

Sîntem în dreptul canalului englez, deci mai avem de consumat încă 20 de grade din latitudinea care ne va da o vară nouă, în afara calendarului. Nu-i doar anticiparea verii noastre, ci e una suplimentară, cu atît mai ispititoare cu cît e nelegitimă; iar vara noastră va rămîne la locul ei şi ne va aştepta, cu părul despletit în lumină, fără gelozie şi credincioasă.

Oceanul şi-a păstrat calmul şi culoarea cernelei albastre; vîntul abia adie din pupa, astfel că se pierde în mişcarea vaporului, şi se simte în schimb o briză slabă, puţin rece, din faţă. Balans vizibil, larg, domol, dar pînă la limita cînd, dacă-l uiţi, rămîne insesizabil. Atmosferă de croazieră...

Mulţi ies pe punte şi contemplă oceanul în aceste ultime zile ale deplasării. Îmi dau seama că toţi aşteaptă să-şi înceapă treaba; de sîrguinţa fiecăruia se leagă data întoarcerii în ţară. În împrejurările de aici, munca nu-i doar o datorie; mai degrabă este o nevoie fizică şi o dorinţă interioară, care schimbă ceva în structura omului şi creează altfel de raporturi între oameni. Uneori, în orele de visări înflăcărate, mi se pare că alcătuirea comunităţii noastre premerge idealul.

Am cercetat locurile pe unde să fac plajă între orele mele de lucru, uneori tainice, ascunse în noapte. Asupra lucrului meu am păstrat totdeauna discreţie, dintr-o nevoie lăuntrică şi din prevedere, deoarece niciodată nu sînt sigur că are să se omologheze. Dar, oricît aş lucra, soarele mi-e tot atît de trebuitor ca hrana, de aceea acum mă uit la el ca la un fruct cu sucuri bogate, care e gata să se coacă de la o zi la alta.

Ca să nu-mi rămînă nici o îndoială că primăvara e aproape, în contrazicere cu calendarul, simt în mine moliciunea obişnuită la sfîrşitul iernii şi fac eforturi să completez pagina, plătind încă o mică datorie Islandei.

*

Într-un teatru de provincie, în Germania, am văzut, demult, unul din cele mai întristătoare spectacole din cîte mi-au rămas în memorie. Nu spectacolul de pe scenă; acela era o operetă cu o văduvă veselă. Între acte, spectatorii ieșeau în foaierul mare, o rotondă la nivelul balconului, și, fără să-i dirijeze nimeni, supunîndu-se unei regii lăuntrice, unanime, alcătuiau un cerc mișcător, ca o horă, mergînd toți în aceeași direcție, doi cîte doi, unii în spatele altora, în cadență calmă, de promenadă. Rar perechile însemnau un bărbat și o femeie, un tînăr și o tînără. Altminteri, lumea se grupa pe sexe, pe vîrste, poate pe profesiuni, pe rudenii și pe caractere. Un profesor cu barbă se însoțea cu colegul de cancelarie, și dacă avea barbă și al doilea, mulțumirea lor părea și mai mare. O fată slută căuta o slută asemeni, cu coade gălbejite pe umeri, ca să-și înmulțească geometric sluțenia. O matroană nu accepta lîngă ea pe fecioară, iar fecioara se ferea de inițiată, fiindcă nu s-ar fi potrivit la cadență și n-ar fi avut ce să-și vorbească.

Nu știu ce-și vorbea această lume, dar plimbarea și conversația durau pînă ce sunau clopoțeii, anunțînd sfîrșitul pauzei. N-am văzut un bărbat chipeș și o femeie frumoasă. Deoarece cred că orașul avea și asemenea exemplare și nu le era interzis să vină la teatru, presupun că stăteau ascunși în loji sau la capetele întunecoase ale coridoarelor, cu pudoare și cu oroare, evitînd degradanta rutină a caruselului, cum omul evită să se alăture rinocerilor.

Un spectacol asemănător, dar pe altă treaptă, păstrîndu-se rutina jocului, dar excluzînd sluțenia și lărgind orizontul topografic, ceea ce schimbă ceva și în orizontul lăuntric, am văzut la Reykjavik.

Există în centrul orașului, în zona lui comercială, care este și zona unor promenade, două străzi paralele, de cîteva sute de metri lungime, cu sens unic și invers fiecare din ele, legate la cele două capete cu cîte o arteră perpendiculară. Ansamblul alcătuiește un patrulater, și aici, la un anumit timp al zilei, vin tinerii să se plimbe cu automobilul, într-un sens unic continuu. N-am avut timp și n-aș fi avut răbdare să reperez unul sau mai multe din aceste automobile și apoi

să cronometrez durata plimbării. Presupun că unele ies din cerc la o oră, vin însă altele; la toate trecerile mele, caruselul era aproape continuu...

Cunosc fantele motorizat care merge la *relenti* pe lîngă marginea trotuarului ca să acosteze femeile, adăugînd prestigiul și tentația automobilului celorlalte arme ale sale: cravata, mănușile răsfrînte peste încheietura mîinii, mustăcioara și apa de colonia.

Tinerii din Reykjavik nu urmăresc să acosteze pe nimeni; fetele lor sînt de mult în mașină. Și-apoi, cred că noțiunea de „acostare" nici nu circulă în Islanda, care alcătuiește o mare familie. Femeia, înainte de a-ți fi cunoscută, e destinată loial, cu simplitatea și firescul întîmplărilor din natură, să-ți fie iubită, prietenă sau soră.

Circuitul tinerilor înseamnă mișcare, fără peisaj, și alianță cu motorul. Mi s-ar părea ridicol dacă aș uita că sînt tineri...

Cînd eram mic, am dorit să am, întîi o lanternă electrică, apoi un revolver și mai tîrziu o bicicletă. Le-am avut pe rînd, dar cu întîrziere, cînd era născută aspirația următoare. Împlinirea dorințelor a rămas mereu cu o treaptă, sau cu mai multe trepte în urmă. Pe atunci îmi priveam soarta cu mîhnire; astăzi înțeleg că spre a rămîne viu, și poate chiar tînăr, trebuie să ai o dorință neîmplinită. „Totul" înseamnă opulență, adică sfîrșitul omului și al omeniei.

Am avut norocul să nu am noroc, cum se spune. Acest „cum se spune" anulează paradoxul și îmi dă speranțe în ziua de mîine. Mă sperie cîte mi-au rămas nefăcute; dar dacă odată mi-aș recunoaște împlinirea, ar fi o abdicare. Nimeni, dacă o înțelege, n-o acceptă de bunăvoie...

Pe cînd picioarele mele simțeau nevoia să pedaleze, care nu era doar o nevoie musculară, ci avea numeroase rădăcini și ramuri, mergeam la „școala de biciclete", fiindcă velocipedul îmi lipsea, iar acolo îl puteam închiria cu ora. Pe o pistă circulară de pămînt bătut, am acoperit multă distanță, dar nudă, aducîndu-mi doar dovada mișcării; spațiul nu-l cuceream decît teoretic — și poate întocmai fac tinerii de la Reykjavik.

Și spațiul străbătut de noi astăzi rămîne teoretic, pînă ce vom vedea coastele Africii.

Sîmbătă, 26. Căutarea culminației

Începînd de astăzi, mi-am propus să trec la „o viață nouă". Aseară m-am culcat devreme, ca să nu mă mai trezesc spre prînz și să pierd lumina soarelui. Am făcut ordine în cabină și curățenie de primăvară, apoi am spălat hublourile, dîndu-le o atenție specială. E explicabil: sînt ferestrele cabinei mele; a le ignora inseamnă să nu iubești ceea ce-i dincolo de ele...

Prin organizarea vieții pe vapor, fiecare din noi trebuie să-și poarte singur grija nevoilor sale. Mîncarea se gătește în comun, pentru toată lumea, și numai sălile de mese, careurile, sînt separate, pentru ofițeri unul, altul destinat echipajului. Singurul „serviciu" îndeplinit de oameni anume este adusul mîncării la masă. Spațiul individual, cabina, rămîne în grija beneficiarului.

Desigur, fiindcă sînt socotit oaspete și poate ca să fiu ocrotit, neștiindu-se cu ce bunăvoință și cu ce dexteritate mă adaptez oricărui fel de viață, mai ales cînd îmi place, marinarii care fac curățenie pe coridoare au primit instrucțiuni discrete să scape mătura și în interiorul cabinei mele. Nu am acceptat, cu tot atîta discreție, deși pentru ei nu era nici o greutate.

Marinescu, totuși, nu suferă să mă vadă cu mătura și cu șomoiogul în mînă; se folosește de timpul cît lipsesc și-mi face această gospodărie. Gestul lui fiind tacit, îl accept în tăcere; să-l refuz, ar fi o exagerare, la urma urmelor.

Dar astăzi, curățenia „de primăvară" a însemnat o reală plăcere. Mi-a amintit de primăverile copilăriei, cînd dădeam ajutor în casă, cu toată ardoarea pe care o trezea în mine plina de făgăduințe lună aprilie.

*

Temperatura aerului a mai crescut (13 grade la prînz), dar atmosfera mi s-a părut mai puțin plăcută decît ieri, poate fiindcă n-a mai făcut saltul așteptat cu atîta nerăbdare. Rămînem tot în aprilie, care poate are să se prelungească mai

multe zile. În tribord, spre vest, se ridică nori furtunoşi, acum, cînd soarele se pregăteşte să apună. Mai departe, spre Azore, după radiograma primită de pe „Galaţi", e furtună de-a binelea; ei se chinuiesc pe acolo de alaltăieri, mergînd cu valurile travers — ştiu ce înseamnă!

Astăzi am navigat în dreptul Biscaiei, şi înainte de miezul nopţii, cred, vom fi în dreptul Capului Finister. Vremea se menţine bună, cu vînt slab, deşi cam rece, dinspre nord, nord-vest; valuri moderate, balans blînd şi adormitor...

„Viaţă nouă" înseamnă să nu mai dorm după masă, ceea ce nu mi-a cerut nici un efort; secretul este ca ora critică să nu mă găsească în pat. Nici n-are să mă găsească, dacă vine căldura.

Se fac pregătiri pentru improvizarea unui brad de Anul nou; nu ştiu de ce nu s-a gîndit nimeni să ia un brad adevărat din Islanda, şi mă mir că nu m-am gîndit nici eu să am măcar miniatura unuia în cabină.

Realizat pe cale „sintetică", bradul are o tulpină de bambus, în care s-au plantat ramuri (ramificate) din sîrmă de alamă, iar pe ele se leagă frunzuliţe de bumbac pescăresc. Seamănă mai degrabă cu nişte penaje, pene de struţ, bogate şi mătăsoase. Dar cînd se vor vopsi verde s-ar putea să evoce exact ceea ce dorim. Doctorul şi cu Marian se agită să strîngă şi să confecţioneze podoabe; coşuleţe, serpentine, ghirlande şi altele. Douăzeci de oameni, pescari, erau azi după amiază în careu şi migăleau la toate acestea, făcînd clacă. Am fost înduioşat să-i văd aşa, cuminţi, copilăroşi şi cumsecade, cînd ei sînt nişte oameni aspri, deprinşi cu îndeletniciri şi mai aspre...

Mă temeam că de la o vreme va începe monotonia; poate a şi început, dacă priveşti viaţa numai dintr-un unghi şi-i vezi numai o faţă. Altminteri, imagini neobişnuite întîlneşti la tot pasul. Va fi vina mea dacă într-o zi voi trece pe lîngă ele.

Oare nu-i deosebită această scenă: douăzeci de oameni maturi făcînd o jucărie în nemărginirea oceanului? Cei mai mulţi sînt lipoveni, numai că şi-au ras bărbile. Îi cheamă Foma, Ivanov, Zenovei, Cusub, Carpov, Rudemo, Arhip, Ivli, Frol, Crasovski — şi altfel. Sînt pescari din Deltă, de la Du-

năre sau de pe malul mării, dar aici toţi au devenit un fel de mecanici. Vechi în meseria lor e peştele; metoda de pescuit e alta, iar sculele mai au abia o înrudire îndepărtată cu cele de acasă. Nu beau mai mult, ci doar mai repede decît alţii — cînd au ce şi cînd este ocazie. Le-a ieşit nume rău datorită nefăţărniciei, sincerităţii lor în faţa clondirului. Să aibă acum cîte o sticlă de votcă, ar „roade-o", şi ramurile bradului, dacă s-ar mai face, ar ieşi anapoda.

Oare nu-i neobişnuit că stau aşa de cuminţi şi fac o jucărie pentru ei înşişi, negăsindu-se nici un copil pe tot vaporul? Şi dacă noi toţi am devenit puţin copii, dovadă că aşteptăm jucăria, nu-i neobişnuit — după ce ne-au bătut furtunile şi mai avem de navigat, fără escală, optzeci de zile? (Au ieşit o sută patru la urmă!)

Şi iarăşi, nu-i neobişnuit că în timp ce acasă e iarnă, poate grea, cu viscol şi ger, cu cerul de plumb, aici ne pregătim hainele de vară sub cerul senin, în lumina soarelui, care a şi început să încălzească? Toate la noi sînt neobişnuite; la fel vor fi, cred, în zilele următoare.

Înălţimea soarelui azi la prînz a fost 22 de grade. Puteam s-o iau de-a gata de la ofiţerul cu navigaţia, dar am vrut s-o constat singur şi mi-ar fi plăcut chiar să fie în taină, cum aş fi deschis o scrisoare personală trimisă de soare. Sîntem de mult în corespondenţă de altfel...

Cineva ar fi putut crede că vreau să mă joc cu sextantul, piesă atît de fragilă; m-am jucat destul altădată, l-am avut şi pe el la căpătîiul patului, lîngă atlas şi busolă, şi-am măsurat de multe ori înălţimea aştrilor, de la o fereastră întristător de stabilă.

Am vrut acum, însetat şi lacom, să prind cu ochii mei clipa culminaţiei... A fost la 22 de grade şi într-adevăr numai o clipă; sextantul îţi arată, altfel decît privirea, ce repede coboară soarele după ce-a atins înălţimea zilei.

Dar „culminaţia" rămîne, şi-n alte sensuri decît cel astronomic, o vorbă aşa de frumoasă!

Abia în lumina de afară observ cît sîntem cu toţii de palizi.

Duminică, 27. Happy Spring

Cu greu reţin zilele săptămînii şi data; dacă n-ar fi să le notez aici le-aş fi uitat de mult, ca şi alţii. De la Reykjavik nu facem decît navigaţie, ceea ce înseamnă o continuă baie oceanică, din ce în ce mai caldă şi mai colorată. De cînd s-a înseninat se adaugă baia celestă. Steaua polară, pe care în nord ca s-o poţi privi trebuia să-ţi dai capul pe spate, declină acum repede spre locurile lăsate în urmă. E un martor nemişcat şi rece al croazierei noastre.

Oceanul se schimbă prea puţin de la o zi la alta; atît, că temperatura creşte şi soarele se ridică mai sus. Azi la prînz, fiind înnorat, soarele nu s-a văzut; după calcule sumare, se afla cam la 27 de grade, înălţime încă timidă, cuprinzînd totuşi promisiuni. Mîine va fi la 32 probabil, iar poimîine, cînd vom ajunge în nordul Canarelor, va atinge 36—37 de grade, destul ca să ne dogorească.

Sîntem acum, ora 16, în dreptul Lisabonei, la peste 160 de mile de coastă, de aceea nu întîlnim vapoare. Ieri după prînz a trecut unul, prin pupa, mergînd de la vest la est; venea, desigur, dinspre Americi.

Vîntul s-a întărit peste noapte; m-am trezit la ora 4, cînd se schimbau carturile şi l-am auzit şuierînd dincolo de pereţi; am citit vreo două ceasuri, aşteptînd să înceapă balansul...

În călătoria sa pe urmele lui Phileas Fogg, Jean Cocteau e cît pe-aci să salveze o doamnă Auda, care însă nu-i o prinţesă indiană, ci o gheişă. Călătorul, însoţit de acelaşi Passe-partout al său, a ajuns la Tokio. Ce sînt gheişele, mă lămureşte în cîteva rînduri, confirmînd, cu exactitate şi cu un mare dar al sintezei, ceea ce aflasem de la alţii, şi mai ales din povestirile interminabile ale băieţilor din echipaj, care au zăbovit mult în Japonia. În măsura în care o gheişă poate fi cunoscută, nu-i nici o contradicţie între informatorii mei; iată ce spune ultimul, în paginile citite astă-noapte: „Gheişele provin din familii sărace. De la doisprezece ani, începe să li se facă o anumită educaţie. Ele devin gheişe atunci cînd au învăţat să fie încîntătoare cu oaspeţii, să cînte din gură şi din instrumente cu coarde, să danseze şi să poată duce o conversaţie cu bărbaţii. Nu trebuie luate drept curtezane;

rolul lor se mărginește la a face atmosferă plăcută. Sînt ca niște buchete de flori care îți oferă doar mireasma..."

Foarte frumos și foarte bine spus. Călătorul a înțeles regula jocului. Și iată-l totuși victima unei gheișe triste — își cunoaște și ea jocul: „...ar vrea să-mi vorbească, să se explice, să izbucnească, deși unele priviri o urmăresc, dominînd-o. Oh, *mister* Cocteau! *Mister* Cocteau! Îmi ia mîna, mi-o sărută, mi-o apasă pe pieptul ei, adresîndu-mi un apel dureros. Într-o engleză detestabilă, se lămurește: «De cînd v-am văzut fotografia în ziare, am vrut să mă pot apropia de dumneavoastră, să vă privesc, să vă vorbesc...»"

Călătorul socotește că gheișa lui, care își spune Happy Spring, Primăvara Veselă, e o nemulțumită și o revoltată. Fiind și cineast, îi diagnostichează mirajul cinematografului, boală a generației. Buchetul de flori îi exaltă orgoliul în asemenea măsură, că uită care a fost școala Primăverii Vesele, începută la doisprezece ani, și pe ce căi înțelege ea să facă atmosferă plăcută, să ducă o conversație cu bărbații, să-și încînte oaspetele!

Happy Spring a rămas la Tokio, iar călătorul împreună cu Passepartout s-au dus mai departe — în imposibilitate s-o salveze...

Balansul se menține moderat; bag de seamă că nimeni nu-i mai dă importanță. De dimineață, vîntul atinsese forța 7—8, pragul furtunii; nu-l poți lua în seamă, cît cerul e senin măcar în parte și soarele strălucește măcar din cînd în cînd.

„Galați" anunță că a intrat la adăpost, pe la Azore vremea devenind insuportabilă. Îi înțeleg: de la Terranova au avut tot timpul valurile în coastă, și știu cum se zgîlțîie vasul în astfel de ocazii; furtuna poate într-adevăr să te stoarcă și să te zăpăcească. Dar, ceea ce e sigur, trece, cum trec toate necazurile, și apoi uiți îndată. Astfel că radiograma lor mi s-a părut nemarinărească; este doar o informație pentru noi, totuși se putea s-o recepționeze și alții: „După șase zile de furtună, ne chinuim... Oamenii sînt speriați..." Și așa mai departe.

Chiar dacă ar fi adevărat, nu se spune — nu ți-o spui ție, necum altora, văzduhului mai cu seamă.

Astăzi a plouat și soarele nu s-a văzut decît puțin, printre norii aproape roșietici. Temperatura aerului a atins 14 grade.

Dacă n-ar bate vîntul ar fi plăcut de stat afară. M-am plimbat, cu toate acestea, aproape un ceas pe puntea de lucru, căreia i se spune Bulevardul Pescarilor.

Încolo?... Sînt gata să cad în greșeala prevăzută de a crede că nu se întîmplă nimic deosebit. Mergem 300 de mile pe zi, 5 grade de latitudine. Nu-i destul?

Niciodată, nici chiar în nord, cînd stăteam la ancoră, n-am așteptat să treacă orele cu nerăbdarea de astăzi. Ce aștept? N-o să debarcăm nici mîine, nici săptămînile viitoare, n-o să vedem țărmuri, nici oameni, vom fi tot singuri, noi cei optzeci și unu. Tentația, în față, de unde vine și nerăbdarea, e doar astronomică.

Îmi dau seama cît ocean am lăsat în urmă, în clipa cînd vreau să scriu o completare rămasă în memorie, privind ceva din neînțelesul Islandei. Am întîrziat, și acum mi se pare că rup pagina. Dacă mergînd acolo am rezolvat ceva din taina geografică și din alte taine, de suprafață, s-a născut în schimb prilejul meditației interminabile. N-am să mai adaug nimic pe hîrtie; în nici un caz n-aș putea ajunge la capăt. Și apoi, vreau să mă cufund în viața noastră de astăzi; nu sînt un călător, ci un membru al echipajului de pe traulerul „Constanța".

Marți seară vom fi în preajma Canarelor; nu mai am cînd să-mi trimit gîndurile în urmă. Pîndesc ceva în față; pîndesc de multă vreme, deși în ultimul timp uitasem.

Luni, 28. Primii albatroși

De cîteva zile, oceanul rămîne aproape neschimbat. Să înceapă monotonia?... Iarăși temerea inutilă; o înlătur îndată ce privesc în jur și înainte de a mai privi în mine.

Noaptea, pe la 3, vîntul crește, îl aud șuierînd afară, dar dimineață dă înapoi, fără ca valurile, destul de montate, să se liniștească. Nu ne chinuiesc, vin necontenit dinapoia traversului, nu-i ceva nou, nu-i ceva vechi — totdeauna e altfel...

Aseară am depășit, lăsînd în dreapta, un vapor care se îndrepta probabil spre Americi. Am pierdut, cîteva clipe, noțiunea de continent: reluînd-o cu stăruință, n-am putut să-i refac sensul întreg. Oceanul concurează cu uscatul la acest cuvînt; uneori mi se pare că îl și cucerește.

Au apărut albatroși pe „continentul" nostru: linia lor e de o perfecțiune absolută, înțelegînd că nu-i lipsește nimic, n-are nimic în plus. Dar raportat la ce?... La ocean și la cer, de unde a împrumutat stilul pur, după valuri și după nori.

Temperatura aerului s-a ridicat, la prînz, spre 20 de grade. E cald, deși bate vîntul, și soarele se arată dintre nori numai la răstimpuri. A plouat iarăși, în mai multe rînduri.

În noaptea asta vom fi travers cu Casablanca, iar mîine e posibil să vedem coasta Africii; spre seară vom ajunge în nord-estul Canarelor, unde începe zona căutată.

SOS astă-noapte; un vapor libanez de tipul „Liberty", cu mai multe compartimente inundate, canarisit 30 de grade, cere ajutor pentru salvarea echipajului, la Capul Finister, în urma noastră. Se mai întîmplă deci și cîte un naufragiu pe acest ocean așa de cumsecade!

Marți, 29. Uzura cuvîntului

Aș vrea să găsesc alte vorbe, deoarece eu însumi le-am folosit pe acestea pînă la saturație, dar îmi simt imaginația sleită și mă mulțumesc să consum voluptatea. Nu accept cazna de a căuta cuvinte noi, care, dacă ar vorbi mai lămurit pentru alții, mie mi-ar micșora simțămintele și senzațiile. Am trăit din plin astăzi miracolul acestei veri, către care mergem cu viteză fabuloasă.

Va să zică, fabulos și miracol... De cîte ori le-oi fi folosit în viață?

Am învățat, pe cînd încă eram copil, că avem o limbă bogată. Îmi amintesc chiar și cuvîntul august al unui rege care aborda filologia, poate în fața Academiei, minunîndu-se

că „viteaz“ are atîtea sinonime în graiul moldo-valahilor. Regele găsise cuvîntul care să-i convină, căci tot el exclamase cu vitejie: „Asta-i muzica ce-mi place!“, salutînd cacofonic ghiuleaua explodată.

Cuvîntul venea însă de departe, și noțiunea aleasă de el era mai bine reprezentată în limba noastră, fiindcă descindea din istoria care s-a scris cu bravura lui Mihai Viteazu, a lui Ștefan cel Mare și a altora dinainte și după aceea. Dar, la urma urmelor, dacă aveam holde mănoase, de ce n-am fi crezut că avem și o limbă bogată?

Ea era bogată pentru orizontul mic al Moldo-Valahiei, și-al literaturii de la acea dată. Astăzi, orizontul țării noastre e altul, iar literatura nu mai are granițe. De la Ceahlău și de la Dunăre am ajuns eu în Oceanul Atlantic, iar unii mult mai departe. Mîine va trebui să descriem Luna și planeta Marte, dacă nu și altele, cu aceleași vorbe pămîntești, învățate de la mamele noastre. Limba trebuie să se extindă treptat la dimensiunile cosmice.

Se născocesc cuvinte tehnice o dată cu născocirea mașinilor, și nimeni nu le respinge. În schimb, nu avem destule cuvinte spre a arăta cum se simte omul în fața mașinii. Folosim abuziv vechiul aparat de exprimare; suprasolicitîndu-l, îi grăbim uzura.

Ne trebuie cuvinte pentru vremea noastră, pentru orizonturile nelimitate, sufletești și geografice. Dacă fiecare poet ar veni cu unul, într-o generație s-ar naște o mie. Generațiile următoare ar avea, ca să se exprime, o unealtă mai bună...

Deci, deocamdată, fabulos și miracol...

Soarele a culminat astăzi mai sus de 35 grade, iar temperatura aerului a ajuns la 27, aproape ca în verile noastre.

Am făcut gimnastică afară, zbenguindu-mă puțin în aer și în libertate, apoi, prinzînd curaj, după prînz mi-am pus prima oară îmbrăcămintea de plajă și am stat la soare, la adăpost de vînt, pe o targă luată de la infirmerie, fără scrupule și fără presimțiri proaste. Am dumicat, timid la început, dubla plăcere a soarelui în sine și a iernii înșelate.

Mai tîrziu, cînd am intrat la mine, pereții explodau de atîta lumină; pe amîndouă hublourile deschise, soarele țîșnea înăuntru, parcă sub presiune. Și am stat în pat o oră, lăsîndu-mă bombardat de toate cîte veneau de afară: latitu-

dinea, căldura, lumina și murmurul oceanului, într-o desfătare cum mi se pare că nu am cunoscut pînă acuma.

Aproape că mă sperii de zilele care au să vină; bucuria explozivă adusă de ele va crește la fiecare sută de mile, și nu știu pînă la ce limită poate structura umană să suporte fericirea.

Astăzi, în babord, la peste 40 de mile, s-au văzut, neclar, în pîclă, înălțimile de pe coasta Africii. Sînt și acum în stînga, dar abia le înregistrează radarul. E ora 17,30 și cred că peste două ceasuri vom schimba drumul spre sud-vest, urmînd conturul țărmului, ca să intrăm în canalul dintre continent și insulele Canare. Distanța între cele două țărmuri fiind aici de 55 de mile, mîine dimineață le vom vedea pe amîndouă.

Vîntul s-a mutat aproape în pupa, și oceanul, deși împînzit de berbeci albi, abia ne leagănă; a fost destul de necruțător în nord, ca să avem dreptul acum la această navigație compensatoare, egală cu o convalescență calmă, cînd se refac toate forțele omului și toate speranțele.

Soarele a apus între 16,30 și 16,55, încă devreme, pe un orizont zimțat de un nor subțire. Acum se stinge ultima pîlpîire a crepusculului, foarte sumbră, abia mai licărind în ea ruginiul.

E clipa cînd nu se văd stelele de la întîia privire; rămîne prezent numai oceanul, cu noi și altcineva nimeni.

Oamenii se pregătesc de pescuit și de sărbătorirea Revelionului.

Miercuri, 30. Latitudinea cailor

Aseară, cînd nu mai aveam mult să intrăm în canalul dintre Africa și Canare, cam la 29°30′ latitudine, comandantul a poruncit „cîrma banda“ și a făcut pe loc stînga-mprejur cu tot vaporul și cu noi toți, zicînd că explorează zona străbătută astăzi, ca să traulăm aici mîine. Dar pe-aici oceanul

e pustiu — nu pescuieşte nimeni. E atîta gol şi atîta linişte, că s-ar putea auzi nechezînd caii, departe în urmă, la limita alizeului.

Limitei alizeului, la 30 de grade, i s-a spus odată „latitudinea cailor". Nu ştiu ce marinar a auzit şi mai ţine minte acest paragraf crud din istoria navigaţiei. La limita alizeului, corăbiile cu pînze ale cavalerilor spanioli, care mergeau să stăpînească Americile, întîlneau cîteodată săptămîni moarte, cînd vîntul cădea şi mulţi credeau că nu o să mai renască. Acest „calm plat" ucidea pe atunci mulţi oameni, după ce mai întîi le ucidea omenia. Începea foamea şi, mai grea, setea, chinuind în primul rînd caii din transportul obligatoriu al cuceritorilor. Moarte de sete sau gata să turbeze, animalele erau aruncate peste bord, şi uneori oceanul se umplea de hoituri.

Mai tîrziu, marinarii şi cavalerii, aceiaşi sau alţii, trecînd prin asemenea locuri, credeau că aud nechezatul cailor în cuprinsul orizontului şi chiar îi vedeau cîteodată, după cum a rămas în legendă, răsărind din nori, din ceaţă şi neguri şi năpustindu-se într-o şarjă răzbunătoare asupra corăbiilor.

Mi-e necaz că ne întoarcem spre nord fie şi cîteva zeci de mile, cînd Sudul părea să-şi ţină toate făgăduielile. O să ajungem iarăşi la latitudinea cailor, pe care o depăşisem în tăcere după amiază. Aş vrea, cu o dorinţă de răzbunare copilărească, să iasă din valuri un armăsar sălbatic, să se năpustească peste parapet, să ajungă din acelaşi salt pe puntea cea mai înaltă şi să necheze o dată, strasnic, drept în urechile comandantului.

Cred că întoarcerea are altă cauză decît dorinţa de explorare, venită prea pe neaşteptate. E incomod, recunosc, să navigi în beznă, pe lîngă ţărmuri necunoscute . . .

Am dormit rău, din nerăbdare. Cînd m-am trezit, era ora 7, şi soarele răsărise în bordul cabinei mele, deci mi-am dat seama că mergem încă spre nord, continuînd explorarea.

La 7,30, pe un fund nepromiţător, s-a lansat traulul, într-un fel de grabă bolnavă şi de enervare.

O oră mai tîrziu, eram în careu cînd cineva a venit să-l

cheme pe Rosmănică, alarmîndu-l că s-ar fi rupt sau slăbit unul din panouri.

Rosmănică, a cărui fire încă n-am dibuit-o în întregime, dar se vestește a fi din cele mai bune, este inginerul însărcinat cu conducerea pescuitului; lui i-ar reveni și tehnica lucrului, și tactica, și strategia, adică nu doar manevrarea traulului, ci și alegerea zonelor, a orelor, a metodelor. Acum, ivindu-se o dificultate tehnică, a sărit de pe scaun și a alergat la pupa vaporului. De-aici înainte a început învălmășeala — lamentabilă neînțelege între puntea de comandă și manevra traulului. Comandantul a pus pasul elicei la zero și a ordonat să se tragă cablurile cu maximum de viteză. Prin radioamplificare, Rosmănică, de la pupa, a intervenit alarmat, cerînd să se pună elicea înainte. Neînțelegerea care a urmat mi s-a părut inexplicabilă și penibilă. Comandantul i-a răspuns:

— Bine, bine, tu vezi-ți de cablurile tale!

După un timp, bietul Rosmănică, așa de blajin totdeauna, a repetat alarma, în auzul tuturora:

— Vasul vine înapoi!

Lipsit de propulsie, vaporul venea într-adevăr înapoi, datorită curentului sau valurilor, și era primejdie ca elicea sau cîrma, dacă nu amîndouă, să se încurce în cabluri.

Acum, în sfîrșit, comandantul s-a hotărît să pună elicea înainte, dar între timp cablurile intraseră dedesubt...

A urmat o harababură care mi-a stricat cheful de viață toată dimineața, m-a umplut de nedumerire și de revoltă. Cine conduce pescuitul? Comandantul, cînd treaba merge bine; cînd merge rău, Rosmănică sau nimeni!

Cablul din tribord era rupt, departe, dincolo de panou; panourile au venit la locul lor, în schimb traulul, deși din fericire nu s-a pierdut, e hărtănit rău și a scos... două coșuri de pește (vreo 30 de kilograme) — ridicol, după o noapte de explorare.

Văzînd insuccesul, s-a hotărît să mergem mai departe, spre zona de pescuit recunoscută de toată lumea și îndelung explorată de alții, la sud de insulele Canare. Am pornit deci spre sud-vest, de-a lungul țărmului care nu se vedea, fiind prea departe și pe deasupra acoperit de pîclă.

Comandantul s-a dus să-și facă somnul de după amiază... Eram exact la latitudinea de 30 de grade, dar am așteptat zadarnic nechezatul răzbunător al cailor...

*

De la 13 la 14,30 am stat la soare, pe puntea de comandă. Era mai frig decît ieri, termometrul arăta numai 22 de grade, vîntul bătea rece și cam anapoda.

Băieții aruncau pîine pescărușilor, care o vînau lacomi și cu precizie uimitoare, ținîndu-se după noi în cîrduri. Marian a legat două bucăți de pîine, una de alta, cu o sforicică de vreun metru lungime; era o experiență distractivă și lipsită de cruzime — fără un cîrlig care să-i agațe, pescărușii n-aveau decît să dea drumul pradei în clipa cînd descopereau păcăleala. Dar au descoperit-o înainte; nici unul nu s-a apropiat de această momeală, de altminteri neprimejdioasă. Veneau pînă deasupra ei, se răsturnau pe o parte și demarau la iuțeală. Oricît s-a repetat experiența, îmbunătățindu-se metodele, mergînd pînă la a se pune în locul sforii un fir subțire de relon, aproape invizibil în culoarea lui ca a mării, rezultatul a rămas același. Chiar dacă un pescăruș a înhățat la un moment dat momeala, i-a dat drumul în clipa următoare. În tot acest timp, pîinea nemăsluită continua să fie vînată fără întîrziere și cu toată precizia.

Coasta africană se vede în amurg, chiar și cu ochiul liber, dar fără limpezime.

Soarele a apus astă-seară cu vreo opt minute mai tîrziu decît ieri, pe un orizont curat, încît s-a văzut cu claritate, tangentînd apa; raza verde n-a apărut însă și nu știu dacă va apărea vreodată. Secundul spune că a văzut-o în Pacific. Îl cred, și cred în același timp că nu i-a dat importanță, altfel i-ar fi rămas întipărit ceva pe retină, iar eu aș fi putut să descifrez în privirea lui măcar o cîtime de imagine. Privirea lui spune: „Raza verde? La ce e bună?“

Sîntem în vastul golf pe care țărmul african îl desenează la nord-est de Capul Yubi, aflat în prova. O dată cu lăsarea întunericului apar luminile a patru sau cinci vase (desigur, pescadoare) în babord, aproape de coastă. Curînd apare și altul, în tribord, iar după aceea mai multe, exact în prova, dar foarte departe.

Scriam rîndurile acestea la 19,30, o oră după ce coborîsem de pe puntea de comandă, și vasul naviga liniștit spre Capul

Yubi, al cărui far ar urma să se vadă peste două-trei ceasuri, cînd am auzit lanțul ancorei.

Am crezut că-i o părere — poate zornăia altceva; prea venise pe neașteptate...

Și totuși, am ancorat la 9 mile de coastă, între Puerto Cansando și Punta del Morro. Fuerteventura e spre vest, la 45 mile distanță.

— Dacă sînt vase de pescuit, zice comandantul, nu putem să mergem mai departe fără să vedem ce fac!

Și îmi amintește o vorbă a mea, care-i o părere laică, și nu o sentință. Am credința că unde sînt vase de pescuit, mai ales în număr mare, trebuie să se găsească și pește; nimeni nu încearcă să secere în nisipul Saharei. Dar în cazul de astă-seară, ce vase sînt acestea, ce metode folosesc, ce pește caută? Nu fac impresia să fie traulere, ci pescadoare mici de coastă, care pescuiesc poate cu plase în derivă sau cu plase pungă, ceea ce-i cu totul altceva; pe ei nu-i interesează cum e fundul mării și ce bancuri de pește or fi acolo, de vreme ce îl caută pe cel de la suprafață. A ne lua după ei mi se pare la fel cum ai vrea să vînezi elefanți într-un loc unde cineva a găsit un obiect de fildeș...

Joi, 31. O baliză pe albastrul oceanului

Între vasele care se vedeau în prova aseară, era unul, mai departe, ale cărui lumini apăreau numai cînd îl ridicau valurile, atît de limpede și la intervale atît de regulate, încît un timp a putut fi confundat cu farul de la Capul Yubi. I s-a luat și relevmentul, și întîmplarea făcea să corespundă cu direcția de pe hartă. Abia mai tîrziu, secundul, care se dumerește cam totdeauna primul, și-a dat seama că, aflîndu-ne la 40 de mile de Capul Yubi, farul nu putea să se vadă. Luminile vasului însă au continuat să apară multă vreme în aceeași direcție și la intervale la fel de ritmate.

A început ultima zi a anului, cu o mică izbîndă înșelătoare. De dimineață dispăruseră toate vasele, retrase probabil în porturi apropiate. E o dovadă că pescuiau cu plase de supra-

față, căutînd peștele care noaptea se ridică de la fundul apei. Mai e o dovadă că erau vase mici, fără multă autonomie, fără mijloacele și fără pretențiile noastre; pe noi, cîteva sute de kilograme și chiar cîteva tone nu ne pot satisface. Într-un cuvînt, n-aveau de ce ne atrage.

Totuși, dacă ne oprisem aici, se cuvenea să traulăm — altfel, noaptea pierdută n-ar fi avut nici o justificare. S-a lansat deci traulul, după ce a fost cercetat fundul pe cîteva mile. Fundul, drept, cum arătase ecograful, a îngăduit să se remorcheze plasa fără accident și fără dificultate, și la capătul a două ceasuri aveam pe punte prima noastră recoltă demnă de luat în seamă, deși nu foarte bogată, 4—5 tone de scrumbie destul de frumoasă. Mărturisesc că era și timpul, deoarece disperasem. N-am pescuit niciodată, nici măcar cu undița, n-am fost nici la vînătoare; n-am temperamentul pescarului sau al vînătorului: n-am sînge rece, nici răbdare. Sînt din cei care gîfîie cînd pornesc la o treabă. Pasiunile mele au mers într-acolo unde puteam să-mi încerc puterile sau virtuțile — cu voia cititorului — și le-am ocolit pe cele unde se amesteca hazardul, nesuferind să mă las la voia întîmplărilor. E adevărat că întîmplarea se amestecă adesea în viața noastră; am acceptat-o pe cea care să mi se potrivească și, atît cît mi-a fost în putință, am ocolit-o, am respins-o, uneori chiar am înfrînt-o pe cealaltă. Dacă se va spune că după asemenea deliberare nu mai rămîne nimic din pasiune, că pasiunile nu se controlează, n-am să încerc să demonstrez contrariul, deși îl știu și îl simt în mine. Pentru cine nu crede în pasiunea cerebrală, am să folosesc un cuvînt care nu spune mai puțin, dar e mai ușor acceptabil: ardoarea.

Am urmărit cu ardoare operațiunile succesive după deșertarea sacului. O trapă cît o odaie mijlocie, manevrată hidraulic, se deschide, și peștele curge de-a dreptul sub punte, în buncăr, un lădoi metalic, cît o piscină. Cu cizme de cauciuc, cu șorțuri de material plastic, cu mănuși speciale, oamenii încep sortarea. O bandă rulantă duce peștele ales într-un cilindru rotativ, unde este spălat cu apă sub presiune; de acolo, alte benzi îl transportă, fără amestecul omului, destul de departe, printre mașinile Bader, pînă în hala de congelare. Aici începe adevărata migală, așa cum am văzut și la Thorshavn; descura-

jarea și nedumerirea mea rămîn la fel și de data aceasta. Pescuim cu tonele, iar aici peștele e manevrat cu kilogramul. Bucată cu bucată, mîna omenească îl aliniază în tăvi de oțel inoxidabil, de cîte 11 kilograme, controlate cu cîntarul, fiindcă trebuie să se respecte greutatea comercială și să se înregistreze tot ce are să intre în magazie.

E frig și umezeală în hală, iar afară arde soarele...

Din primul traul au ajuns la congelare cam 2 tone și jumătate; ne mai trebuie 847!

S-a aruncat o baliză cu ancoră la capătul zonei unde s-a terminat traularea, ca a doua oară să venim pe aceeași direcție promițătoare. Pe oceanul liniștit și albastru, toate mi se păreau promițătoare, și chiar baliza părea o promisiune, după ce lansarea ei mi se păruse palpitantă. Nu-i mare lucru: un flotor, cu un baston vertical, pe care flutură un steguleț roșu, iar dedesubt un cablu și o greutate de ciment, ca ancoră. Dar pe aceste ape fără margini plutea acum un semn al nostru, un obiect adus de noi de departe, o mărturie a prezenței noastre, ca un pavilion ridicat într-un loc descoperit prima dată. În timp ce ne îndepărtam mergînd spre celălalt capăt al zonei, ca apoi să ne întoarcem, am privit fanionul, mult timp, pînă nu s-a mai văzut între valuri — și am simțit în ochi o undă de emoție... Era ceva al nostru, pe un ocean al tuturora... Dar am pierdut direcția la întoarcere și nimeni n-a mai văzut stegulețul. Dacă a fost o stîngăcie de navigație, m-am bucurat că semnul a rămas acolo; știu că într-o zi, mîine, sau peste o săptămînă, valurile au să-l smulgă și au să-l ducă multe mile, cu tot cu ancoră, ca să-l arunce undeva, pe coasta Africii. Închipuirii mele îi rămîne așa cum l-am văzut, pierzîndu-se între valuri, rămas pe ocean în eternitate.

Al doilea traul, scos tîrziu după amiază, a adus numai o tonă, cel mult o tonă și jumătate de stavride mic, nepotrivit pentru congelare; a fost băgat la fabrica de făină și s-a hotărît să pornim mai departe, cum bine ar fi fost dacă făceam de aseară.

O dată cu căderea întunericului, se spală puntea unde pînă mai adineauri erau întinse plasele, cu cîte un pește strivit

între ochiuri, cu ierburi aduse din fundul mării. Sergheescu, tîmplarul, cu ajutoare de toate felurile, s-a apucat să înșire scînduri, improvizînd o masă lungă pentru aproape optzeci de oameni. Vom sărbători Anul nou afară, sub cerul liber, care este cu desăvîrșire senin astă-seară, plin de strălucirea stelelor tropicale. Din cîte au fost în călătoria noastră, aceasta mi se pare cea mai neobișnuită întîmplare, fiindcă aici e vară, fiindcă în locul zăpezii sau al străzilor pline de zloată, al caldarîmului și al asfaltului e oceanul; am visat multe în viață, dar nu o seară ca asta.

Vineri, 1 ianuarie 1965. „Ceea ce nu se poate“

Prima zi a anului a venit cu un soare strălucitor, pe un cer fără nici o scamă, deasupra unui ocean pastelat, ca într-o carte poștală ilustrată; peisajul e aproape convenţional, dacă îi iei imaginea de o clipă și n-o legi de imaginile care urmează. În realitate, oceanul respiră, larg, calm, în repaus, dar plin de viaţă; respiră și cerul, într-o mișcare contrapunctată, o însoţire neacoperită a boltei cu apa, care ar putea să pară lubrică dacă ar pregăti altceva decît o germinaţie colosală și pură de căldură și de lumină.

Am sărbătorit Anul nou aseară, la ora 21, cînd era miezul nopţii în ţară. Sînt unul din cei care am stăruit să ignorăm ora locului, convenţională la urma urmelor, socotind că meridianul este o abstracţie, iar cei de acasă sînt o realitate, confirmată de sentimente în ciuda depărtării. Vroiam să fie o întîlnire, și chiar dacă nu mi-am exprimat gîndul cu această claritate simplă, ideea a fost acceptată de toată lumea. Comandantul însă, care s-a așezat în capul mesei și mi-a făcut cinstea de a mă așeza în dreapta sa, era cît pe ce să zădărnicească întîlnirea. Se cuvenea, pentru concretizarea ei, să ridicăm paharul în minutul cînd la noi, departe, îl ridica toată lumea, o dată cu cele douăsprezece bătăi ale ceasornicului. Cu cîtva timp înainte, cînd se adunase toată lumea la masă, în hainele cele mai cuviincioase ale fiecăruia, comandantul a citit radiogramele de felicitare adresate echipajului și abia

primite de cîteva ore. Textele fiind pe atît de lungi pe cît de călduroase, i s-a atras atenția vorbitorului că se apropie ora solemnă.

— Nu-i nimic! a răspuns el. Amîn Anul nou cît o fi nevoie!

Avea această putere, dar, spre norocul nostru și spre salvarea ideii de întîlnire, s-a grăbit puțin și n-a mai fost nevoie să fractureze brațul lui Cronos, care mișca imensa lui pendulă între București și insulele Canare.

Acum, puțin mahmur, mă întreb: ce-a însemnat pentru mine, în ineditul ei, întîmplarea de aseară?

La miezul nopții au sunat amîndouă fluierele vaporului; ori de cîte ori le-aș auzi, și oriunde, rămîn solemne...

Restul a însemnat mîncare grea și băutură, cît s-a simțit capabil să bea fiecare, și poate 100 de grame în plus pentru unii, chiar și pentru mine. Aveam neapărată nevoie de o compensare: cu toată căldura de peste ziuă, se făcuse frig, ca în nopțile Saharei, și era umezeală. Am ascultat urările care s-au făcut fiecăruia, cu cîte-o glumă sau ironie, „răvașe de plăcintă", citite la microfon, ca să le audă toată lumea peste vuietul oceanului; am constatat încă o dată că într-o comunitate omenească, mai mică sau mai mare, se găsesc totdeauna și versificatori de ocazie, mai ales pentru epigramă...

După un ceas m-am dus în cabină, și peste hainele de sărbătoare mi-am pus impermeabilul.

Voicu, amintit în primele pagini, unul din acei tineri care m-au găzduit și m-au ospătat în cabina lor în ziua îmbarcării, a spus un *Pluguș*or adaptat cu multă îndemînare situației noastre oceanice.

Puntea se umezise și totul pe noi era jilav... Frații Milo au venit să mă sorcovească, recitîndu-mi o foarte lungă urare, compusă cred tot de Voicu, poetul grupului, și nu lipsită de spirit, fiindcă îmi doreau totul în călătoria noastră, în afară de ceea ce — spuneau ei cu un regret privind de altfel tot echipajul —, în afară de „ceea ce nu se poate".

Băgînd instinctiv mîna în buzunarul impermeabilului, să caut un ban pentru a răsplăti urarea, am găsit, uitat acolo, un pumn de monedă metalică românească. Ei au primit-o, declarînd că o vor păstra amintire; și chiar dacă au s-o piardă

sau au s-o dea la tramvai din greșeală, cînd ne vom întoarce — declarația rămîne.

Peste încă o oră m-am dus să-mi îmbrac mantaua de piele cu blană; petrecerea a continuat cu încăpățînare sub cerul plin de stele, dar în frig și umezeală de acvarium.

A apărut, prin surpriză, chiar și „ceea ce nu se poate", numai că era o mistificare. Cîteva clipe însă, fiecare am crezut că visăm cînd pe punte a răsărit, ca din negura nopții tropicale, o femeie — puteai să juri că adevărată. O blondă la coasta Africii! Avea fustă peste șolduri, care tangau cum se cade, apoi păr lung și tocuri înalte și, în sfîrșit imenși ochelari de soare, cum se purtau anii trecuți mai ales în Italia; aceștia păreau o mască de carnaval și, ascunzînd o fizionomie pe care am fi putut s-o recunoaștem, ne-a lăsat un timp de îndoială, prelungind amăgirea.

A trecut pe la fiecare și ne-a sărutat pe obraz, ba unora li s-a așezat și în brațe, cu gesturile curtezanei din localurile de noapte. Se mișca de parcă făcuse repetiție îndelungată, mirosea a parfum și își juca rolul cu toată sinceritatea, și chiar cu anumită autenticitate; de altfel, și-a păstrat travestiul pînă la ziuă, cînd a trebuit să se schimbe și să-și pună șort alb în față, fiindcă era bucătarul și mai avea datoria bărbătească de a pregăti gustarea de dimineață.

Oceanul este plin de taine.

Cea pe care a păzit-o mai cu strășnicie astăzi a fost locul unde se ascunde peștele.

Ne aflăm în plină lumină a iernii tropicale, mai strălucitoare decît vara de acasă, pe zona de la sudul Canarelor, unde credeam că peștele ne așteaptă cu nerăbdare; primul traul, lansat de dimineață și ridicat înaintea amiezii, n-a scos decît o găleată; e o unitate de măsură pe care am născocit-o cu dușmănie...

Navigația a urmat cu atîta precizie centrul canalului dintre insulele Canare și coastă, încît n-am văzut nici coasta, nici arhipelagul.

După amiază, ecograful arăta bancuri bogate de pește, și pescărușii sau cormoranii confirmau cu simțurile lor, mai verificate decît aparatul, ținîndu-se după noi în stoluri, pe cînd se ridica al doilea traul. Mă aflam pe porticul de la pupa,

deasupra oceanului, așteptînd să văd mai de aproape și mai degrabă ce are să iasă. Comandantul, bine dispus, mi-a pus la încercare norocul de Anul nou, anunțînd prin megafon că acesta este traulul meu; n-am avut noroc însă, și dacă ar fi să iau întîmplarea ca un semn al destinului ar urma să-mi meargă rău tot anul: spre dezamăgirea tuturora, în ciuda ecografului, a pescărușilor și cormoranilor, sacul n-a scos decît 1.000 de kilograme. M-am socotit piază rea și am coborît de pe portic obidit și rușinat, în vrajbă și cu păsările, și cu oceanul.

Dar nici cei cărora le-au fost atribuite traulele următoare n-au avut mai mult noroc decît mine; s-au scos tot cîte 1.000 de kilograme — o căruță, cum spun eu, născocind la fel de dușmănos o altă unitate de măsură, mizeră.

Dacă nu foarte rea, prima zi a anului n-a fost nici bună, decît meteorologic, deoarece și-a păstrat pînă seara întreaga strălucire.

Sîmbătă, 2. Așteptări de toate felurile

Din însoțirea de ieri a cerului cu marea a ieșit un avorton, care mă deprimă, o învălmășeală de nori, atmosferă de furtună, una din acele furtuni cu atît mai rele cu cît, deși se vestesc, nu se declanșează și te lasă în așteptare.

Nici pescuitul nu merge bine; primele traule au scos cîte o căruță de pește, cantitate falimentară.

După o despărțire de zeci de zile și mii de mile, avînd între noi iarna din nord și furtunile, „Galați“ a apărut astăzi în zare. Nu ne-am apropiat însă, și fiecare vapor și-a văzut de treaba lui, amîndouă încruntate și morocănoase, ca jucătorii de pocher care nu vor să mai știe de nimeni cînd partida nu le merge bine.

Știam dinaintea Anului nou că ei au intenția să respecte ora locală pentru a sărbători Revelionul și n-am înțeles ce determina asemenea hotărîre. Acum aflu că în noaptea aceea au stat în fața portului Las Palmas, din Gran Canaria, și pre-

supun că au vrut să vadă luminile, să simtă prezența lumii. Am mai spus o dată: luminile înseamnă bucurie, iar lumea este o nevoie a inimii.

Ne lipsește într-adevăr ceva din afară, peste cei optzeci și unu de oameni, ceva din ce în ce mai dorit pe măsură ce trec zilele; fie că ar fi om, fie că ar fi întîmplare sau veste, acel ceva ar trebui să schimbe numărul nostru, prea fix — și să devină un „al optzeci și doilea".

*

Traulăm continuîndu-ne drumul spre sud-vest, sub cerul fără soare, în căutarea unei zone mai bune. O dată cu „Galați" au apărut în limitele orizontului numeroase vapoare; toate sînt vase de pescuit, și după semne, nici ele nu fac treabă prea bună; după felul cum se mișcă pe ocean, simți că pe toate le mînă din urmă o neliniște, ca și cum din cerul cenușiu ar aștepta și ele să cadă furtuna.

Seara am scos, din mila oceanului, un traul mai bun, vreo 6—7 tone, dar în majoritate era pește mărunt, stavride nedezvoltat, care nu merita să meargă la congelare, apoi cîteva exemplare de cod, „cît purceii", și sepii, care murdăresc totul în jur cu cerneala lor neagră. Dacă în apă cerneala sepiei este o armă de apărare, în buncăr, unde apărarea e inutilă, devine o armă de răzbunare. Pînă a se răzbuna pe pescari, căci ei le-au scos din fundul oceanului, sepiile s-au răzbunat pe mine, transformîndu-mi o cămașă, din albă cum era, în albă cu picățele. Dacă aș fi vrut s-o vopsesc așa la boiangerie, mi-ar fi ținut-o trei săptămîni și s-ar fi decolorat la prima spălare. Pe aceasta, oricît am frecat-o cu detergenți, care mi-au albit mîinile arse de soare, picățelele și-au păstrat intensitatea inițială. De ce oare nu colectăm cerneala de sepie în scopuri chimico-industriale?

La căderea întunericului cad zdrobit de oboseală, de parcă eu aș fi cărat tonele de pește prins astăzi — puține pentru vapor, prea multe pentru o spinare. Așteptarea traulului, încordarea, speranța, apoi dezamăgirea duc la istovire. Ceilalți mi se pare că își cruță forțele; pe fețele multora văd nepăsarea.

Ne continuăm drumul spre sud-vest, cu traulul la apă, în nădejdea că o să scoatem ceva la întîmplare. Parcă era mai bine pe furtună...

Duminică, 3. Raza verde

Vînt puţin cam rece, dar cerul şi-a recăpătat limpezimea pe care o aşteptasem. La prînz, la adăpost de vînt, temperatura atinge 35 de grade, iar soarele culminează la jumătatea distanţei dintre orizont şi zenit; după instrumente, ar trebui să fie canicula; spre a o simţi cu adevărat e destul să stai întins o oră pe tabla punţii, care dogoreşte insuportabil. Şi totuşi o suport, cu gîndul la viscolul iernilor noastre.

Ne învîrtim pe ocean, la sud de Capul Bojador, la 20—40 mile de coastă, şi traulăm fără întrerupere, dar nu totalizăm în douăzeci şi patru de ore mai mult de 10—14 tone de peşte, din care numai un sfert sau maximum o treime merge la congelare: puţin tai, restul stavride mărunt şi scrumbie — nici o ispravă. Pînă acum avem în magazie 0,7 la sută din cantitatea necesară; mă apucă neliniştea: cînd o să terminăm? Dacă se menţine acelaşi ritm ne-ar trebui vreo doi ani şi jumătate... Desigur că n-o să fie aşa, totuşi mă întreb cu îngrijorare: Cînd o să ne întoarcem în ţară?

Aş vrea să am puteri supranaturale, să văd în apă ceea ce ne arată aşa de înşelător ecograful sau să conlucrez cu o zeitate oceanică şi, punîndu-mi forţa la dispoziţia comandantului, să mergem direct acolo unde sînt mai bogate bancurile de peşte — să fie tai mai cu seamă, şi nici o sepie.

*

În afară de faptul că am stat patru ore pline la soare şi că seara am văzut, în sfîrşit, raza verde, nu am nimic de semnalat din afară. Dar raza verde am văzut-o limpede, pe un orizont de o seninătate deplină, în clipa cînd marginea de sus a soarelui a tangentat apa. Nu mă aşteptam şi-a fost o

surpriză sufocantă; o scînteie verde, difuză, care în mai puţin de două secunde s-a concentrat, devenind strălucitoare, ca apoi să piară.

Un erou al lui Jules Verne a făcut ocolul pămîntului ca s-o vadă, şi n-a izbutit. Ar trebui să fiu destul de înţelept şi, dacă treaba ne merge prost, să iau spectacolul de azi drept o consolare; e destul de substanţială.

Seara, fiind ziua lui Marian, am avut parte de o consolare mai materială, deşi volatilă; am băut, în cantitate suficientă, un fel de cruşon, făcut de sărbătorit după o formulă de naufragiu sau de bejenie, adică din ce s-a găsit, fără alegere, amestecat la întîmplare. Deşi oribilă, băutura ne-a animat pe toţi puţin, atît ca să vedem viitorul trandafiriu.

Totuşi, chiar şi în orele de mulţumire iluzorie, pescuitul rămîne preocuparea fiecăruia. Eram la doctor în cabină, cu sus-descrisa băutură, cînd am auzit că începe să se vireze traulul; sînt zgomote caracteristice, pe care acum le descifrează oricine. Am aşteptat să vină bobineţii, al căror huruit de-a lungul vaporului vesteşte apropierea manevrei finale, şi la ora 23,30 am coborît cu toţii la buncăr, tocmai cînd se deşerta sacul traulului. Era o amestecătură şi mai rău dozată decît cruşonul: obişnuitul stavride, obişnuita scrumbie, în cantitate nedemnă de luat în seamă, puţin tai, puţin cod, apoi fel de fel de vietăţi, pe care pescarii noştri, din nefericire, nu pot să le identifice; dar degeaba îi ţin de rău — aici nu se face ihtiologie. Erau melci, scoici, arici, apoi pisici şi vulpi-de-mare şi pui de rechini, a căror vitalitate furibundă poate să-ţi dea fiori dacă ridici totul la altă scară.

Mi-am dat seama că pescuitul nostru va fi o luptă; îmi făcusem iluzii puerile; nimic nu-i vine de-a gata omului, şi oceanul nu-i mai generos decît restul naturii, ca să dea ceva de pomană.

Luni, 4. Nelu

Am frămîntat apele prin aceleaşi locuri, pînă după amiază.

Vîntul, mai tare astăzi, bătînd dinspre nord-vest, a umplut oceanul de berbeci albi, ca o ninsoare, şi întinderea lui, colo-

rată astfel, mi-a amintit Bărăganul într-o zi senină de iarnă. Am stat aproape trei ceasuri la soare, schimbîndu-mi însă locul necontenit, în căutarea unui adăpost mai bun. Vaporul și-a tot schimbat și el drumul; traulăm mereu, dar scoatem cantități meschine.

De la fabrica de făină vine un miros greu, de pește stricat și prăjit; aspiratoarele instalației de aer condiționat, așezate defectuos, spre pupa, îl iau și-l duc în cabine. De două nopți dorm cu aerul închis, totuși pînă acum n-am simțit nici un neajuns. Azi după amiază însă, am fost nevoit să stau cu hublourile deschise, și în cabină era umezeală. E umezeală peste tot; în plină căldură a amiezii, în părțile umbrite, pereții de tablă, puntea, balustradele lăcrimează. E prima oară cînd mi-am simțit hainele jilave, și am fost îngrijorat, mai ales că pierdem vremea...

Îndată după amiază, ne-am reluat drumul spre sud-vest, de-a lungul coastei; pare-se o să înaintăm așa mai mult timp, în căutarea altei zone. Dacă nu ne oprim, pe la ora 21 sau 22 o să atingem tropicul de nord. Nici nu fac socoteala cîți ani au trecut de cînd am auzit despre el prima dată. Am în ochi imaginea globului pămîntesc, de pe catedra clasei primare, cu linia ecuatorului îngroșînd o abstracție intimidantă, cu cele două linii punctate ale tropicelor, închipuind între ele zona mirajelor calde. După atîția ani și după cîte am văzut în viață, tot mi-e greu să suprapun abstracția de odinioară peste realitatea de astăzi. Într-un ochi am globul pămîntesc, în altul oceanul, gol, nelimitat, fără linii de demarcație. Tropicul de nord este aproape, dar, neîncrezător în precizia navigației, n-am să știu clipa exactă cînd cele două imagini va trebui să se întîlnească. Rămîn, nedumerit, între abstracție și realitate.

•

Avem cu noi un personaj închipuit, care ne însoțește de la începutul călătoriei. Numele lui vine des în convorbirile echipajului, și fiecare se străduiește să-l socotească simpatic. Am evitat să-l pomenesc pînă astăzi și credeam că, din decență voi fi dator să-l evit pînă la capăt. N-am încotro: din ce în ce mai stăruitor face parte din viața noastră.

Personajul e generic, reprezentînd în imaginație o speță plurală: bărbatul care se ocupă de nevasta lăsată acasă. Îl cheamă Nelu, cu un nume comun dat tuturor exemplarelor lui, probabil eterogene, adică altul pentru închipuirea fiecăruia. Mulți gîndesc că personajul s-ar putea să fie real, dar nu la casa lor, ci la a celorlalți.

Înaintea oricăror alte considerații, mi se pare că numele a fost ales foarte bine; fiind onctuos și dulce, se înghite ca o pilulă, fără să-i simți amărăciunea. Găsești în el și instinctul de apărare: Nelu nu sugerează maxima bărbăție. Dacă există într-adevăr, rămîne nădejdea că nu va fi în stare să pună în primejdie căsnicia.

Oricum, printr-un consens tacit, e acceptat de toată lumea; a nu gusta glumele înseamnă a lăsa bănuiala că te simți cu musca pe căciulă. Se fac insinuări uneori, la adresa unuia sau altuia. Mai agresivi sînt, pare-se, tocmai cei pe care-i obsedează subiectul; cei vizați răspund cu un zîmbet — rîs mînzesc cîteodată.

Dar, la urma urmelor, ce face Nelu acasă? În accepțiunea lui declarată, e un personaj de cea mai mare utilitate: el aduce lemne, repară burlanele, dă jos zăpada de pe acoperiș, curăță trotuarul, se îngrijește de odrasle, într-un cuvînt: are grijă de gospodărie în lipsa bărbatului. Beneficiul lui nu intră în discuție, ci numai se sugerează, ceea ce e suficient de altfel ca să trezească imaginația.

Majoritatea echipajului, chiar și cei tineri, au o nevastă. Puținii ceilalți își gustă perfid privilegiul provizoriu de a nu se afla în primejdie, dar își ascund satisfacția, atît cît se poate. Dacă în sinea lor rîd diavolește, ca Dracul pe comoară, în schimb nu se amestecă în discuția așa de gingașă și nu emit opinii de un fel sau altul, ci-i ascultă cu discreție pe ceilalți. E ca la jocul de cărți: cu ce drept să participi, dacă nu riști nici o miză?

Nelu însă, cu prezența lui obsedantă, nu-i niciodată și nici pe departe acel atît de așteptat „al optzeci și doilea".

Sîntem foarte singuri.

Marți, 5. Filele calendarului

Aseară am trecut tropicul; umiditatea, întîmplător, devenise supărătoare, ca să confirme faima locului și să mă îngrijoreze, fiindcă din toate relele posibile astăzi e cea care întradevăr îmi dă teamă. Punțile erau ude, ca după ploaie. Altfel, atmosfera afară ar fi fost plăcută: aerul cald, vîntul slab, cerul plin de stele curate; îndeosebi Orion apărea mai clar decît l-am văzut vreodată, mai luminos, mai bine desenat și parcă la o scară mai mare.

Cu toate temerile că o să mă supere umezeala, am dormit bine astă-noapte, după ce băusem un pahar de whisky la doctor, pe care îl paște deprimarea. E adevărat că viața noastră fără un termen clar al întoarcerii a început să fie greu suportabilă, oricît de bine te-ai avea cu tine însuți și oricît ai fi de ocupat să-ți grupezi gîndurile, imaginile, așteptările.

Astăzi dimineață vîntul sufla tare de la nord-est, aducînd cam multă răcoare, și oceanul se montase, dar, cu toată burzuluiala lui, nu mai cred în furtună; din nord pînă aici, uraganele se epuizează.

În jur roiau șapte traulere mari, dar sub tonajul nostru, ceea ce m-a făcut să le privesc cu oarecare superioritate. Era o îngîmfare cu atît mai vană cu cît n-am nici un merit în construcția vasului, dar probabil sentimentele noastre, în izolarea de astăzi, trebuie exersate la cea mai mică ocazie, pentru a nu pierde legătura cu nimic din noi, bun sau rău, lăsat în urmă, acasă.

Am pierdut timpul mergînd spre nord, două ore, ca să revenim apoi spre sud; nu putem remorca traulul cu valurile și vîntul din față.

Îngîmfarea de mai înainte s-a șters, lăsînd un semn de întrebare: n-ar fi fost bine să avem motoarele mai puternice, 1.000 de cai în plus, bunăoară?

Cît de lungă a fost ziua, s-au scos numai două traule, unul la prînz, cu vreo 800 de kilograme de scrumbie foarte frumoasă. Ar fi bine dacă s-ar înmulți cu zece; altfel ne apucă aici iarna următoare.

Al doilea traul s-a scos după amiază, aducînd 2 tone, același soi de pește, mai puțin frumos decît prima oară.

Acum, ora 18, traulul este a treia oară la apă, și în curînd o să înceapă virarea lui, care cu toate manevrele durează aproape o oră. Pentru cei cu patima filatului la jocul de cărți, așteptarea e o desfătare, însă eu stau ca pe ghimpi; în cele cîteva rînduri cînd am jucat pocher, ca să mă aflu în treabă, n-am filat niciodată cărțile...

„Galați", care dispăruse din nou, a apărut pe aici astăzi (sîntem 10 minute la nord de paralela 22); acum merge în stînga și puțin înapoi, numai la cîteva cabluri, ca și cînd ar fi umbra noastră. Soarele a apus la 17,45; urmăresc nerăbdător și lacom cum se mărește ziua, prea încet, prea incert; ar fi și aici de filat ceva, pentru cei cu pasiuni calme. Am văzut iarăși raza verde, mai vag decît prima oară — era o abureală la orizont, și oceanul încă se frămînta; abia după crepuscul a început să se liniștească.

Am clipe scurte cînd mă gîndesc cu intensitate acasă, evocînd decorul, peisajul și ambianța într-o concentrație care alte cîteva clipe mă lasă letargic. Zilele cîte trec se adaugă la o cifră din urmă, hipertrofiată, și nu am din ce o scade: nimeni nu știe cîte zile au să mai fie în față.

Aventura noastră acum nu mai e oceanul, ci fila necunoscută a calendarului.

Miercuri, 6. Băutura de pedeapsă

Ziua a început cu un traul de 10 tone, o frumoasă promisiune care a făcut să intre în fierbere tot vaporul.

Dar pentru a ajunge aici am pierdut două luni și mai bine... Și pe urmă, traulele următoare ne-au dezamăgit iarăși, deși față de ce-a fost înainte se poate spune că am avut o zi bună: cam 20 de tone pînă seara. Ca să fie mulțumitor, ar trebui să scoatem cel puțin dublu și să n-avem nici o zi goală.

Mă surprinde harababura care domnește la prelucrare. S-a invocat lipsa oamenilor; în realitate, constat că lipsește organizarea. Spațiul unde se așază peștele în tăvi este așa de mic, încît oamenii ar trebui să lucreze cu precizie mecanică spre a nu se încurca unul pe altul. La învălmășeală, mult pește

bun ajunge la fabrica de făină, în timp ce fîțe de 10—15 centimetri merg pe altă bandă și se congelează. Dacă, întîmplător, se golesc dulapurile congelatoare tocmai cînd s-a deșertat un traul, atunci un lucru îl frînează pe celălalt și amîndouă șchioapătă.

Țipă, în grija căruia cad toate aceste operațiuni, e depășit: îl învinuiește pe comandant, care s-ar amesteca și aici, dînd dispoziții contradictorii și subminîndu-i autoritatea. Nu știu dacă se întîmplă chiar așa, dar n-are ce să mă mire: de mult am observat zîmbetele de superioritate ale navigatorilor, care își asumă toate meritele în campania noastră.

Rosmănică, de asemenea, se plînge că sugestiile lui în ceea ce privește alegerea zonei de pescuit nu sînt luate în seamă. Comandantul face cum îi place și nu ascultă de nimeni; capriciu, sau calcul? Vrea să culeagă toți laurii?

Și totuși, pescuitul s-ar cuveni să fie o treabă a pescarilor. Avem destui specialiști, cum se spune. Avem și un consilier pe deasupra, delegatul ministerului și directorul întreprinderii care administrează traulerele. El se bucură de respect și chiar de lingușire — în schimb nu-i sînt ascultate sugestiile, e drept că timide.

Cu tot numele său de spaimă, căci îl cheamă Șișu, ceea ce evocă o armă a cuțitarilor cunoscuți la Brăilița pe vremuri, și nu doar acolo, delegatul ministerului, consilierul, directorul sau dacă vreți armatorul e un om molcom, cred că prin disimulare: a învățat să se stăpînească, și se stăpînește prea mult cîteodată.

Face parte din aceeași generație de specialiști piscicoli cu Țipă, cu Rosmănică și cu alții, rămași acasă, care acum ne conduc de la distanță. Este între ei o solidaritate veche, nealterată. La o neînțelegere, preferă să cedeze cînd unul, cînd altul, și nu se ceartă.

Despre Șișu voi avea ce să mai spun, dar n-o să am cum spune totul; ar însemna să nu termin niciodată. Oricît ar părea de modest, omul acesta e inepuizabil, ca și mulți alții. Ce nu-mi place la el e că într-o damigeană cu vișinată, peste licoarea originară, a turnat țuică, de o proveniență dubioasă, care duhnește de departe a borhot și povarnă. Cînd mă poftește să gust din ea, mă eschivez cu vorbe de politețe, ca să nu-l jignesc respingînd formula băuturii inacceptabile.

Astăzi, Șișu a avut o discuție cu comandantul...

De la coastă se întinde în larg, pînă la 30—40 de mile, marea platformă continentală, cu adîncimea medie sub 100 de metri. Rosmănică a mai fost pe aici, în documentare, și susține că peștele trebuie urmărit în altă zonă, dacă nu vine la noi de bunăvoie. Cu acest punct de vedere, pare-se s-a dus Șișu la comandant, foarte hotărît de astă dată, după zile de tăcere, sau de intervenții sfioase sau poate numai de bombăneală. Întîlnirea acum se vestea violentă și, în orice caz, hotărîtoare. Nu cunosc rezultatul; seara au băut împreună. E drept că omul nu bea doar cînd are o satisfacție, ci și cînd îi e lehamite. Sau poate, neizbutind să ajungă la o înțelegere, Șișu s-o fi răzbunat și el cu mijloacele sale și i-o fi oferit comandantului vișinată.

Vremea continuă să fie instabilă; vînt puțin cam rece, mereu de la nord, schimbîndu-se cînd spre vest, cînd spre est, cu cîteva grade. Seara se potolește, ca noaptea să crească iarăși. Oceanul, cu valuri lungi și cu berbeci de spumă albă, dă vaporului un balans larg, care repetă interminabil, și la scară gigantică, mișcarea cu care se adorm pruncii; se adaugă murmurul lui, iarăși interminabil și iarăși la altă scară, ca un cîntec de leagăn.

Joi, 7. Fluierul vaporului

Astă-noapte, în căutarea unei zone mai bune, ne-am deplasat cu un grad spre sud; poate să fie rezultatul nesperat al discuției de ieri și al vișinatei. Și iată că în locul stavrizilor pricăjiți și al altor lighioi, prindem scrumbie frumoasă și mare. Cantitatea e micronică deocamdată, dar, în sfîrșit, se lucrează și se mai pune cîte ceva în magazie, în hăul acela ca o prăpastie, care trebuie umplut pînă la gură.

Vremea este acum frumoasă, iar oceanul se liniștește. Au apărut atîtea vase în jur, sub apă se transmite huruitul atîtor motoare, încît mă întreb cum peștele nu înnebunește.

*

Fără intenția de a fi indiscret, numai fiindcă mă aflam pe puntea de la prova, și hublourile sînt exact la înălțimea ochilor, mi-a scăpat o clipă privirea în cabina lui... Nu, dacă i-aș dezvălui numele ar fi chiar o indiscreție, deși mulți de pe vapor au privit înaintea mea, și nu doar din întîmplare. Pe cheson, chiar la picioarele patului — reproducere în culori foarte reale, foarte carnale —, o femeie goală, în mărime jumătate naturală, cu sînii de cîte o tonă. Te miri că nu se dărîmă chesonul!

Aflu că posesorul cabinei avea o colecție mare de asemenea doamne, dar la Galați o parte a fost descoperită și confiscată de nevastă, care i-a făcut scene de gelozie.

*

Mică petrecere la doctor, în continuarea celei de noaptea trecută. Iarăși băutură combinată, vin, whisky, cu adaos de lămîie și compot de cireșe, în găleată, și găleata pusă pe podea, în mijlocul cabinei. Gazda toarnă cu polonicul, pontînd pe o foaie de hîrtie cît a băut fiecare, spre a face parte dreaptă; de la un timp, renunță: e destulă băutură și destul de proastă, ca să ajungă tuturor. Spre a mări blestemăția, se adaugă alături scrumbie, ușor sărată, „îndulcită", preparată de Șișu la iuțeală, după o formulă mai bună decît a vișinatei — jupuită, făcută bucățele, apoi scăldată în untdelemn și sare de lămîie. Deși abia ridicat de la masă, încerc din curiozitate: gust excelent și inedit. Aș mînca în neștire, dacă nu mi-ar fi teamă că mă fac saramură.

Pe la ora 2 noaptea, destul de încălzit de băutură, cînd comandantul se duce să vadă ce se mai întîmplă la puntea de comandă, îl rog să tragă fluierul în cinstea și pentru fericirea cuiva de acasă, care își serbează ziua astăzi.

Oare nu va socoti că-i o fantezie de neconciliat cu legile navigației? Oare n-o să uite pînă ajunge la puntea de comandă?... Îi urmăresc pașii cu imaginația, număr treptele — două „etaje" —, aplic un coeficient de întîrziere, foarte justificată...

Și deodată aud fluierul, afară, deasupra noastră, puțin în surdină, dar cu vibrația lui profundă și autoritară; are în el ceva din sensul „definitivului", ceva din „a nu se mai întoarce",

din „a fost adjudecat“! Un fluier de vapor dă totdeauna sentințe... Mulțumesc comandantului! De ce n-aș fi drept? Cu mine a fost mereu cumsecade.

Vineri, 8. Și bune, și rele

De dimineață, primul traul aduce o bombă: aproape 20 de tone! Surpriză, animație — renasc toate speranțele. Și pe deasupra e și pește frumos, majoritatea scrumbie, una și una. Unii spun: „a avut udătură!“... „Udătura“ de aseară cred că a fost ultima, din păcate. Știu cîtă cazană s-a cerut spre a fi colectată.

S-au mai scos două traule, anemice, de 1—2 tone, iar al patrulea seara, satisfăcător: 6—7 tone, aceeași scrumbie frumoasă. Au cam dispărut dihăniile: doar o caracatiță și cîțiva pui de rechini. La fabrica de făină n-a mai mers aproape nimic din recolta de astăzi, și astfel am scăpat și de mirosul dezgustător, de care nu ai cum să te aperi, mai ales cînd bate vîntul din pupa.

Dar făină trebuie să facem, 350 de tone, ceea ce înseamnă prelucrarea a peste 1.800 tone de pește. Diferența între cele două cifre e apa, care se evaporează forțat, îmbrăcînd vaporul în mirosul de descompunere.

Ziua de astăzi se poate socoti fructuoasă în ceea ce privește pescuitul. Dar seara, în buncăr mai erau încă vreo 3.000 de kilograme de pește care își aștepta rîndul la sortat, iar în tancurile de prerăcire, alte 2.000, așteptînd de la prînz să le vină rîndul la congelare. Se va lucra probabil toată noaptea, ceea ce de altfel intră în programul normal; schimburile sînt alcătuite astfel ca să se asigure operațiunea continuă. Dar, indiscutabil, ceva rămîne defectuos, și în ceea ce privește proiectarea sălii de prelucrare, și în ceea ce privește organizarea oamenilor.

Zi frumoasă, cu cîțiva nori răzleți, care au dispărut cu totul după amiază, dînd oceanului puritatea deplină. De dimineață pînă seara, oceanul a fost împînzit de traulere, sub

felurite pavilioane. Unele pescuiesc în escadră și fac impresia unor nave de război care se pregătesc de bătălie.

Seara ne-am apropiat de uscat și, fiind nevoie să se schimbe panourile, am aruncat ancora pentru o noapte, la 8 mile de coastă, în dreptul Marocului spaniol. O hulă de suprafață, cu valuri line, desfășurate pe sute de metri, ne balansează poate mai mult chiar decît în timpul navigației. E un curent așa de puternic, încît lochul arată, deși stăm în loc, 2 mile și jumătate.

Înainte de ridicarea primului traul, care avea să însemne pentru noi dreptul la multe speranțe (pînă mai deunăzi vedeam chiar și eventualitatea de a ne întoarce în țară abia în iunie, iulie, august sau la anul poate!), s-a întîmplat un accident, ale cărui urmări ar putea să fie destul de grave.

Un om de la manevra traulului, Efim, din propria lui neprevedere, inexplicabilă, ceea ce nu scutește de grijă pe alții, s-a ales cu o înfundare craniană de vreo 2 centimetri adîncime, pe cîțiva centimetri suprafață. Era aplecat în magazia de unelte de la pupa, cu capacul ridicat fără asigurare, sprijinit chiar de cablul traulului. În clipa cînd s-a virat cablul, capacul, de cîteva zeci de kilograme, i-a căzut în cap, și nu știu prin ce minune omul mai este viu în clipa de față.

Puțin șocat, puțin amnezic, în sensul că nu știe absolut nimic de toată întîmplarea și nu poate să și-o amintească, Efim zace acum la infirmerie. Doctorul e destul de îngrijorat să nu apară un hematom, fenomen care poate surveni în trei zile. Astăzi după amiază i-am dat o mînă de ajutor, să-i facă o puncție lombară.

Ofițerul de cart a pus vaporul cu pupa în val, și balansul s-a micșorat simțitor, totuși nu mi s-a părut situația cea mai bună pentru a intra cu acul printre vertebrele omului. Cred că pe doctor îl trecuseră nădușelile, mai ales că lichidul nu vroia să vină. În sfîrșit, după mai multe tatonări, a curs o picătură.

Între timp îl țineam pe Efim de umeri, ca să nu adauge un balans propriu la cel al vaporului, și îi spuneam cuvinte de îmbărbătare.

— Lasă, Efim, am adăugat pe urmă, ai să te faci bine, și cînd o să ajungem la Sulina o să bem o sticlă de votcă împreună!

(La Sulina, vaporul a stat prea puțin ca să am cum îmi ține făgăduiala. Cînd am debarcat la Galați, a fost atîta zor și atîta învălmășeală, încît am uitat de multă lume. De la Efim însă mi-am luat rămas bun și ne-am îmbrățișat frățește; cred că își consumase o sticlă de votcă proprie la ora aceea. De votca mea nu mi-am adus aminte decît după despărțire și am avut mustrări de cuget cîtăva vreme, pînă ce m-am gîndit, cu întîrziere, că în clipa făgăduielii, pe oceanul lăsat departe în urmă, Efim era în stare de amnezie.)

Cercetat la microscop, lichidul cefalo-rahidian nu arată hematii, care ar fi dovada hemoragiei cerebrale. Semn bun, dar nu se știe deocamdată ce poate să mai vină. Doctorul și-a luat, curajos, o răspundere apăsătoare; unul mai slab de înger ar fi cerut intrarea urgentă în primul port și debarcarea bolnavului.

Sîmbătă, 9. Un vas alb — și o clipă de croazieră

Am plecat de la ancoră la 4,30 dimineața, dar nu m-am trezit decît la 8, cînd se lansase de mult traulul. Peste noapte, ecograful, zice-se, a fost verificat și pus la punct, așa că ne putem bizui pe toată precizia lui de acum încolo. Încrezător în bunele intenții și în optimismul oamenilor, mi-am pus și eu încă o dată toată speranța în această mașinărie și am alergat pe puntea de comandă îndată ce am făcut ochi, ca să văd ce spune. Nu spunea nimic deosebit față de alte zile...

Traulul, a adus 2—3 tone de pește amestecat, mai ales stavride mare și aproape de loc scrumbie. Începutul a fost, așadar, o dezamăgire.

Al doilea traul, la prînz, a scos cam 8 tone, iar la ora 16, numai vreo 3—4, la fel ca de dimineață, stavride destul de mare.

Am observat că atunci cînd vin ierburi în aripile traulului (cum a fost cazul și astăzi) recolta e în majoritate stavride. Pe de altă parte, mi-am dat seama zilele trecute, lipsa ierburilor anunță scrumbia; dar o anunță mai ales peștii-spadă, care o premerg în mod aproape sistematic, agățați în ochiurile ari-

pilor. Între toate aceste mici fenomene există indubitabil o corelație. N-am pasiuni de pescar și nici nu vreau să mi le însușesc, mă surprinde însă că tehnologii noștri nu dau nici un fel de importanță acestor semne, care, adîncite, poate le-ar fi de folos altădată.

Nu, n-am pasiuni de pescar, și totuși particip cu un fel de agitație obositoare și enervantă la toate cîte se întîmplă în compartimentele vasului. Ignor oceanul și călătoria în sine, nu mai am liniște să rămîn în cabină cu caietele mele; alerg de la ecograf la vinciul traulului, apoi jos, la buncăr și la congelare, iar de acolo la descensorul care coboară lăzile cu pește în magazie. Toate cîte se fac ici sau colo s-ar face și fără mine; regret că înaintea plecării nu am cerut să mi se încredințeze o misiune, chiar minimă, ca astfel agitația mea să nu fi rămas sterilă.

De dimineață, cerul a fost înnorat în parte; a și plouat puțin înaintea prînzului. Flota de pescuit se menține tot în apropiere; „Galați", în schimb, deși n-a părăsit zona, rămîne nevăzut de cîteva zile.

Astăzi la prînz ne-a ajuns din urmă un vas de pasageri portughez, de 8—10 mii de tone, alb, mergînd spre nord, probabil în croazieră, fiindcă nu cred să fie curse regulate în acest întins vest al Africii; pe distanțe mari, locul vaporului l-a luat avionul. M-am gîndit că or fi acolo cîteva sute de oameni fără griji, călătorind confortabil, dar abia mi-am aruncat ochii spre ei și nu i-am pizmuit.

După masă am stat două ceasuri la soare, pe puntea ancorelor, la adăpost de vînt; de aici se aude descensorul, dedesubt, și după un zgomot caracteristic pot să număr cîte cutii de pește se duc jos, în acel hău care continuă să pară de nebiruit. Cutiile nu vin în șir, ci numai cînd se golesc dulapurile congelatoare și se fac ambalajele. Într-o oră, descensorul a pornit de trei ori; în acest timp am numărat nouăzeci de cutii. În total ne trebuie peste douăzeci și șase de mii! În cifra imensă regăsesc toate imensitățile care ne înconjoară.

Soarele ardea, dar nu excesiv, și, cum descensorul se oprise, parcă pentru totdeauna, am ațipit pe negîndite, căzînd într-o nepăsare lină, într-o dulce legănare interioară.

M-a trezit o pală de vînt cam rece; în starea aceea de crepusculare am avut impresia că e un vînt terestru și poartă pe

deasupra mea, în foșnete, frunze de toamnă. Foșnetul era real, pornea de la tenda bărcii de serviciu lîngă care mă cuibărisem. Dezmeticindu-mă pe deplin, m-am bucurat că nu e și toamna reală...

De ce i-aș fi pizmuit pe oamenii de pe vaporul care trecuse mai înainte?...

A început să se simtă iarăși mirosul dezgustător de la fabrica de făină; am impresia însă că am să mă obișnuiesc cu el, altceva neputînd face.

Sîntem tot în zona de ieri, patrulînd de la nord-est spre sud-vest, pe latitudinea 21°30′, la 20 de mile de coastă.

Duminică, 10. Luna tropicală

S-a traulat toată noaptea, pelagic de astă dată, dar fără succes, căci s-au scos numai cîteva sute de kilograme de pește. Mi se pare că nu se va ajunge la nici un rezultat pe această cale înainte de consumarea unei experiențe îndelungate și sistematice.

Ziua s-a lansat traulul de fund, de cinci ori, ceea ce este un record, dar al patrulea n-a fost ținut decît o oră și a scos 2 tone de pește. Celelalte, între 4 și 6 tone. Totalul, deci, rămîne și astăzi departe de a fi satisfăcător.

Ne-am învîrtit toată ziua la nord de paralela 21, printre vase mari de pescuit, care se numără cu zecile. Seara, de asemenea, erau numeroase în jur, dar la distanțe convenabile. Totuși, prezența unui vas, chiar la cîteva mile, pe comandant îl neliniștește. Ceilalți se uită unul la altul și își dau coate...

Peștele scos astăzi a mers în bună parte la fabrica de făină; nu cred ca la congelare să fi ajuns mai mult de 6—7 tone; învingem greu imensitățile...

Altminteri, ziua a fost frumoasă, fără urmă de nor, numai cu vînt de nord, puțin cam rece.

Soarele a apus pe un orizont cu totul clar și am văzut încă o dată raza verde, izbucnită însă altfel, sau poate am des-

cifrat-o cu mai mult sînge rece: cînd a douăzecea parte din discul soarelui mai era deasupra apei, tot arcul lui a început să emane pîlpîiri verzui, care s-au concentrat spre vîrf, contopindu-se apoi într-o scurtă izbucnire finală, o dată cu ultima scînteie de lumină. Totul nu ține decît cîteva secunde și am regretul că nu pot opri atunci timpul în loc; dar oare nu-i uimitor tocmai fiindcă se întîmplă rar și ține așa de puțin?

Astăzi, pe seară, am coborît sub paralela 21; acum însă, la ora 22, ne îndreptăm iarăși spre nord, încercînd iarăși ceva, și probabil tot inutil, cu traulul pelagic.

Noapte destul de luminoasă; jumătate de lună argintează oceanul. Aici, secera lunii, în creștere sau în descreștere, apare în altă poziție decît pe latitudinea de acasă, orientată aproape orizontal, ceea ce surprinde dacă nu apelezi la cunoștințele de astronomie. Prefer să ignor astronomia și să privesc ciudata așezare a lunii ca pe un miracol al cerului tropical. Acum pare un coș, ținut cu gura în sus, și nu mai lipsește decît să curgă în el stelele.

Efim, traumatizat alaltăieri, se simte bine; cum au trecut trei zile de la accident, sînt toate indiciile că nu vor urma complicații, cel puțin deocamdată.

Mai liniștit în privința lui, doctorul a avut toată ziua bătaie de cap cu altul, cel mai vîrstnic dintre frații Milo, venit peste noapte la infirmerie, în chinul unor atroce dureri abdominale. N-au cedat decît azi spre prînz, după o injecție cu papaverină. Un plămîn opacizat îl făcea pe doctor să creadă că ar putea fi o pleurezie, care începe uneori cu dureri abdominale; îl contraria însă lipsa temperaturii.

Seara, pare-se, lucrurile se clarifică; a început febra, deci e o afecțiune a plămînilor, pleurezie sau pneumonie, ceea ce se poate îngriji cu mijloacele noastre. Ar fi fost grav dacă era ceva la stomac sau intestine, o perforație bunăoară; intervenția în acest caz nu poate fi amînată peste șase ore fără riscuri grave, și nouă, ca să ajungem într-un port, la o mare nevoie, ne trebuie două, trei zile. Chiar dacă doctorul n-ar avea o fire ideală, fiind de altminteri și foarte tînăr, sînt dator să spun că are inimă.

Luni, 11. Cînd înfloresc salcîmii?

Ultimele zile seamănă între ele; același ocean blînd, același vînt răcoros dinspre nord, același cer senin, arar tulburat de un nor care trece în patrulare. Doar că temperatura nu crește, ci, dimpotrivă, scade; calendarul merge parcă de-a-ndăratelea, dar nu e primejdie să ne arunce înapoi, pînă în martie. Vara noastră suplimentară se plimbă pe deasupra oceanului și, fiind feminină, cochetează.

Natura deci mă satisface, am prilejul s-o aspir nestînjenit și pe săturate. În schimb . . .

Comandantul e în toane rele, singura lui consecvență reală; gurile rele dau drept explicație lipsa băuturii. Mai am cîteva sticle de coniac, dar nu înțeleg să le sacrific în aceste condiții, chiar dacă ar fi pentru o cauză comună. De altfel, mă străduiesc să nu dau ochii cu el; mă indispune zîmbetul lui confecționat la iuțeală.

Peste noapte s-au făcut în continuare încercări de pescuit pelagic, fără rezultate, deși după ecograf plasa ar fi trebuit să fie plină. Astăzi, primul traul a scos cantitatea cea mai mare de pînă acuma, peste 20 de tone, însă pește mărunt, care a mers aproape în întregime la făină.

S-a mai lansat traulul de trei ori, aducînd cîteva tone la prînz, o căruță după amiază, vreo 6—7 tone seara, același pește mărunt, din care cu totul astăzi nu s-au congelat decît 2—3 mii de kilograme.

Situația devine iarăși îngrijorătoare, iarăși ni se lungesc chipurile, iarăși devenim inconciliabili, gîndind cu nervozitate că vom ajunge în țară abia la vară; pesimiștii spun în august sau septembrie; optimiștii, în mai. Nimeni nu mai crede, poate în afară de mine, că am putea să ne întoarcem măcar la sfîrșitul lui aprilie . . . Da, este vară, mă bucur de ea nesățios, dar mi se face cîteodată un dor sfîșietor de primăvara noastră. Aș vrea să ajungem măcar cînd înfloresc salcîmii, cu întîrzierea lor lascivă, de fecioară leneșă.

S-au împuținat alimentele și li se simte lipsa, mai ales a legumelor; carne avem, dar de mult nu mă interesează. Azi la prînz n-am mîncat decît compot cu pîine, iar seara o scrumbie friptă pe plită, excelentă de altminteri, cu untdelemn și

sare de lămîie. Eu unul nu simt decît lipsa fructelor. Nu se știe cînd și unde vom merge pentru aprovizionare; pe lîngă atîtea incertitudini, trebuie s-o avem și pe aceasta, evitabilă și inutilă. De ce nu ni se spune oare din vreme? Dacă am acceptat ostilitatea naturii, nesupusă și cîteodată nebună, așteptam un semn de iubire pornit din birourile ministerului.

Între timp, trec zilele, cu o viteză amețitoare; odată și odată, oricîte ar fi ele, va veni și cea a întoarcerii în țară.

Marți, 12. Fanfară

„Galați", care se află cu 120 de mile mai la nord, continuă să pescuiască scrumbie, în cantități inexplicabile și umilitoare pentru noi; puterea vapoarelor noastre e egală, iar ei nu sînt zmei, ci tot oameni. Congelează în medie 15 tone pe zi; azi au scos un traul de 25 de tone.

Iar noi, continuînd să ne învîrtim cu încăpățînare în jurul paralelei 21, am scos astăzi trei traule de 1—3 tone, din care în total s-au congelat 2 și jumătate. Seara, în sfîrșit, cu surle și trîmbițe, comandantul conducînd personal manevra la pupa, cum ar fi dirijat o fanfară, a ieșit un traul de vreo 8—10 tone; a fost estimat la 12, și prin stația de amplificare s-a lansat un apel repetat și bombastic, să vină voluntari la buncăr, pentru alesul scrumbiei. S-au dus destui, dar, așa cum știam dinainte, n-au avut ce face; greutatea nu e sortarea peștelui, ci așezarea lui în tăvi, la congelare.

După o jumătate de oră, oamenii au trebuit să se oprească și au fost poftiți să fumeze cîte o țigară; cei de dincolo nu mai dovedeau, iar peștele, galopînd cu benzile transportoare, dădea peste margini. Cu astfel de pauze, pînă la ora 21 buncărul era aproape gata. La congelare au intrat 3 tone și jumătate de scrumbie și poate o mai fi o tonă de stavride; restul la făină.

E bine, dar cu prea multă gălăgie; mai ales dacă înțelegi substratul. Iată: Rosmănică e bolnav, are o coastă fracturată de ieri, cînd a căzut pe punte, în timp ce își îndeplinea datoria. Țipă, la rîndul lui, a făcut congestie pulmonară.

Lipsind ei, comandantul a luat conducerea prelucrării și, cu autoritatea lui supremă, a pus oamenii pe roate; fanfara, recunosc, a mers strașnic. E păcat însă că face așa numai cînd îi vine sau cînd vrea să demonstreze incapacitatea celorlalți.

— Și mai susțineau unii să mergem în nord, unde pescuiește „Galați"! a spus, după ridicarea traulului de pomină, pe care, neîndoios, îl socotește o izbîndă personală.

Ca urmare, a poruncit stînga împrejur și am pornit din nou spre sud, deși mai înainte cred că se hotărîse chiar el, în sinea lui, să mergem spre nord, dar nu vroia să mărturisească.

Astăzi, revenind în sud, în jurul nostru erau cam douăzeci și două de traulere mari (atîtea am putut să număr la ora prînzului), și le-am urmat, la distanțe respectuoase, socotind că știu ele ce fac dacă rămîn în această zonă. Dar Cornel a intrat în legătură cu un polonez dintre ei, care i-a spus, descurajat, că pescuiesc în medie zilnică 9 tone, pește pentru făină; mai pot să fie și alții în derută — ghinionul poate urmări pe oricine, după cum oricine săvîrșește și nechibzuințe. Însă cînd ai de ales, cînd radioul află tainele tuturora, de ce să cauți taina cea mai neconvenabilă?

Cred că marea dorință a comandantului ar fi să aibă un ocean pustiu, ca să nu-l stingherească nimeni, sau cel puțin vapoarele să nu se apropie mai mult de 4—5 mile. Cum vede unul dincoace de această distanță, începe să se agite, în timp ce toți ceilalți de la puntea de comandă ridică din umeri.

Astăzi după amiază, sub un soare torid de data aceasta, un trauler venit din babord ne-a trecut prin pupa, la cîteva cabluri, și ofițerul al doilea, o fire flegmatică, n-a schimbat drumul nici cu un grad. Nu era nici nevoie, nu era nici obligația lui să-l evite pe celălalt, care venea travers din stînga; în linii mari, regulile de evitarea abordajelor se aseamănă cu cele de circulație terestră, dreapta avînd prioritate. Cred că traulul acelora a trecut foarte aproape de traulul nostru; important este că nu s-au agățat unul de altul. Dar în acest timp comandantul dormea în cabină; să fi fost aici, am fi schimbat drumul cu douăzeci de minute mai devreme și ar fi fost multă agitație în timonerie. O fi visat oare în timpul somnului un naufragiu?

*

Am văzut și astă-seară raza verde, cu toată limpezimea; Marian, care a scăpat clipa apusului mai multe zile în șir, a fost prezent astăzi, dar n-a perceput-o, încît aproape pune la îndoială afirmațiile mele. Dacă n-aș fi avut martori, aș începe să cred că văd stele verzi în soare.

După Efemeride — tablele astronomice de navigație —, Crucea Sudului se află la cîteva grade deasupra orizontului. Orizontul e însă prea luminos chiar și la ora 22, din cauza lunii în creștere, așa că n-am izbutit s-o disting, și ar fi prima oară cînd o văd, după ce am visat-o decenii. Știu că nu-i o constelație spectaculoasă; cele din emisfera nordică sînt mult mai sugestive și mai bogate. Nu mă împac însă cu gîndul s-o știu pe cer, reală, iar pentru mine să rămînă abstractă. Secundul, care este de cart de la 4 noaptea înainte, are să mă trezească în clipa cînd se vede clar, puțin înainte de a se vesti dimineața.

Miercuri, 13. Între absurd și fantastic

Eram prea obosit aseară ca să completez pagina... Obosit de ce? Numai de nerăbdare și agitație...

După ce s-a ridicat ultimul traul mă găseam la comanda de pescuit. Comandantul coborîse la pupa, să conducă manevra, lucru pe care în lipsa lui Rosmănică, îl poate face șeful echipei.

Costică Oțeleanu, timonierul de cart, a întrebat prin radioamplificare:

— Ce drum luăm?

Comandantul i-a răspuns, oțărît:

— Nu ți-am spus?

Nu-i spusese; eram acolo și aș fi auzit.

— Ți-am spus, 10 grade!

— Am înțeles, 10 grade!

— Nu; mai bine ia 15!

Oțeleanu a manevrat timona, dar n-a mai răspuns.

— Ce drum ai luat? s-a auzit glasul comandantului prin amplificator.

— Cincisprezece grade!

— Ia 10!

Schimbările bruște de direcție ale unui vapor, datorită valurilor, pe timp rău, se numesc ambardee, cu un termen consacrat de mult; nu l-am auzit niciodată pe vaporul nostru pînă acum (și nici mai tîrziu). Dar e sigur că aseară am făcut cîteva ambardee pe timp destul de frumos, ceea ce mi-a prilejuit să gîndesc că nu doar vapoarele, ci chiar și oamenii ambardează uneori...

*

Cîteva minute înainte de ora 4 m-am trezit — fără motiv, sau poate simțisem prin somn mișcare alături, la secund, care intra în cart...

Spre surprinderea mea, cum ajung pe puntea de comandă văd că mergem spre nord. Cînd am schimbat drumul? La 23,30, după ce s-a scos traulul, mă informează Pațe, timonierul din cartul precedent, care tocmai coboară. Așadar, comandantul a luat, în sfîrșit, hotărîrea cuminte și dorită de toată lumea să ne apropiem de „Galați"; ei continuă să scoată cantități de scrumbie peste capacitatea de congelare.

Ofițerul al doilea, pe care secundul n-a venit încă să-l schimbe, a căzut frînt pe canapea în camera hărților și-a adormit pe loc. Aseară, l-a trezit și i-a răpit timpul de somn apelul pentru voluntari; cînd intră în funcțiune difuzoarele din fața cabinelor, într-adevăr nu mai poate dormi nimeni, dar această linie de difuzoare se folosește numai în cazuri excepționale, de aceea se și numește „rețeaua de avarie".

Nu-i nici Costică Oțeleanu, timonierul; s-a dus să pună de cafea și să-l trezească din nou pe secund, care probabil a adormit iar.

Zece minute, puntea de comandă rămîne pustie. Pilotul automat își face datoria, luminile de poziție sînt aprinse, și cel mai apropiat vapor se distinge la peste 8 mile...

În alura asta e greu să văd Crucea Sudului, pe care o avem în pupa, și acolo, pe puntea de lucru și pe coloane, ard toate reflectoarele. Totuși, o deslușesc, la o palmă de orizont, spre surprinderea mea, mult mai bine desenată și mai sugestivă decît mă așteptasem.

Revin pe puntea de comandă să iau binoclul; îl găsesc pe secund, care tocmai urcase.

— Ce păcat, îi spun, că nu avem Crucea Sudului în față!

— Nu-i nimic; întoarcem!

În prima clipă socotesc că-i o amabilitate, și recunosc că n-ar fi prima. Iar un rondou pe oceanul pustiu nu-i nici o problemă, nu înseamnă nici risipă de energie, nici cine știe ce cheltuială. Protestez, totuși:

— Am s-o văd altă dată.

— Nu, tot trebuie să întoarcem.

— Să întoarcem? De ce? întreb cu stupefacție.

— Ca să traulăm unde am fost aseară.

— Bine, dar atunci de ce-am mai mers patru ore spre nord?...

Nu știe... În timp ce vasul girează, și constelațiile îmi defilează prin față, secundul face socoteala că n-o să ajungem pe locul de traulat înainte de ora 7...

Nu mai înțeleg nimic, și nimeni nu cred să înțeleagă ceva — poate nici comandantul. Vînturăm oceanul acesta anonim, anonimi și noi în rațiunile noastre anulate, cînd timpul e așa de prețios, cînd spiritele mocnesc, cînd toată lumea e iritată de niște mișcări inutile, incoerente și infructoase.

Într-adevăr, traulul n-a fost lansat decît la ora 7, și marșul nostru întîi spre nord, apoi spre sud, rămîne fără explicație.

Vînturăm oceanul, și măcar dacă am merge în căutarea poeziei sau a bizarului pe care poate s-o ofere o asemenea navigație fără țel, între absurd și fantastic...

Dar Crucea Sudului am văzut-o în față și am contemplat-o. Nu, nu este insignifiantă, cum spun unii, și nu poate dezamăgi pe nimeni, fiindcă are un desen limpede, iar în jur mult spațiu — și fiindcă-i așa de departe!

Seamănă uimitor cu Orion, decît că-i mai simplă, ceva mai mare și, sigur, mai sobră. Dacă pe prima am numit-o odată „constelația insomniilor“ (vara pe cerul nostru apare spre ziuă), Crucea Sudului aș numi-o „constelația nostalgiilor“.

Am privit-o îndelung și, într-adevăr, mi-am dizolvat în ea, cu mulțumire, cu o ușoară melancolie „productivă“, toată nostalgia visurilor neîmplinite decît tîrziu și numai în parte.

În afară de aceste două constelații, restul cerului poate să rămînă pentru mine fără nume; ele îmi ajung spre a-mi balansa sufletul de la una la alta...

*

Acum cîteva zile, cînd Cornel, împreună cu Ştefănică şi Zamfirescu, s-a străduit toată noaptea să pună la punct ecograful, prin stăruinţa şi din propria lui pasiune, am uitat să notez: dimineaţă comandantul l-a felicitat călduros pe Ştefănică, lăudîndu-l în gura mare pentru pricepere şi silinţă, dar a uitat să spună un cuvînt despre ceilalţi, a căror pricepere şi silinţă au fost cel puţin egale.

Preferinţele încep să se deseneze astfel chiar şi pentru mine, venit aici cu naivitate, bună-credinţă şi iluzii nelimitate în privinţa oamenilor. Ştefănică mi-a făcut impresia unui om aşezat, muncitor, cuviincios, şi cred că aşa şi rămîne. E al doilea în vîrstă după mine, ne despart numai cîteva zile de viaţă, şi îl invidiez nu pentru robusteţea lui — n-am nici eu a mă plînge de vreun beteşug sau de vreo slăbiciune, măcar din ziua plecării —, ci fiindcă n-are nici un fir de păr alb, ceea ce dă impresia unui plus de energie. Se plînge de dureri la ceafă; o fi avînd vreo spondiloză sau artroză cervicală, mic bir de plătit anilor, care sînt în număr respectabil; ar fi vrut să scape pe gratis!

E un vechi subaltern al comandantului, de unde şi preferinţa acestuia, manifestată în mai multe ocazii. Există între ei, vizibilă şi stînjenitoare, o comuniune peste cea care ar trebui să ia naştere astăzi. Ca să fiu drept, nu cred că Ştefănică o caută; el rămîne un om de nădejde al echipajului...

În primele zile ale călătoriei, servindu-ni-se nu ştiu ce bucate la masă, comandantul, după ce le-a consumat cu multă vervă gastrică, nelipsindu-i niciodată pofta de mîncare, s-a dus sus şi, punînd în funcţiune staţia de amplificare, l-a felicitat zgomotos pe bucătar, în auzul tuturor. Pe atunci credeam că, în dragostea lui pentru comunitatea care îi era încredinţată, se va apropia la fel de ceilalţi membri ai echipajului şi îi va felicita cu prilejul faptelor lor de ispravă. E drept că îi felicită, prin aceleaşi megafoane gălăgioase, la ziua de naştere a fiecăruia, dorindu-le, stereotip, ani mulţi, spor la muncă şi multă sănătate. Cuvintele, cunoscute dinainte, au început să stîrnească zîmbete.

Preferinţa arătată bucătarului îşi are explicaţia că şi acesta i-a fost subaltern în marină. Iar bucătarul se achită prezentîndu-i cîteodată, în afara ordinarului, o friptură uriaşă, în care pune toată arta lui, recunoscută public prin megafoane.

Joi, 14. Fratele nostru

Mergem spre nord, 100 de mile, ca să ajungem în zona unde pescuiește așa de rodnic „Galați". Astăzi, ei au prins 75 de tone.

Peste zi, după ce vorbisem cu un trauler polonez (și nu prima oară!), care confirmase întru totul informațiile celor de pe „Galați", am intrat în legătură cu un trauler israelian aflat în sudul nostru, și încă departe, pare-se în emisfera cealaltă; vine dinspre Capul Bunei Speranțe. Secundul, Zuri, e în curent cu situația pescuitului pe toată coasta de vest a Africii. Ne indică și el, fără ezitare, zona unde se află „fratele dumneavoastră, «Galați»", și ne roagă să păstrăm legătura, ca să ne mai dea informații. E plin de intenții bune, care pe ocean își măresc rezonanța...

Pe seară intrăm încă o dată în legătură cu „Galați". Comandantul nostru, nemaiavînd încotro, se decide să vorbească în sfîrșit cu comandantul lor. Convorbirea începe cu tatonări diplomatice.

— Vă salut! Aveți să mă întrebați ceva? se deslușește din eter glasul lui Orban, deferent, el fiind cel mai tînăr.

— Victore, te aud bine... Ai să-mi spui ceva?

— Am crezut că dumneavoastră vreți să stați de vorbă cu mine.

— Da. Victore... Să vezi... Ne-am hotărît să venim și noi spre nord. Am luat informații de la un trauler polonez...

— Îmi pare rău că ați avut nevoie de informațiile lui și n-ați crezut în informațiile noastre...

Pe urmă, comandantul a părăsit stația de radio. Mai tîrziu, întîlnindu-l, mi-a spus cu seninătate:

— Mergem spre nord. Eu unul de mult vroiam, dar nu sînt toți de acord...

„Ambardeele" interioare ale comandantului capătă amplitudini neînțelese de nimeni, și nici o mînă omenească, nici un aparat nu poate să le corecteze.

Deși nedeclarată, din spiritul disciplinei funciare a marinarului, ostilitatea e completă și unanimă. Bărbat, ofițer mecanic, care este și președintele sindicatului, un om binecrescut, foarte la locul lui, amintit și altă dată, în treacăt, pus de la

început în categoria simpaticilor, s-a dus astăzi la Șișu și l-a rugat să ia o atitudine; oamenii sînt nemulțumiți, nedumeriți — socotesc că pe bună dreptate.

Optzeci de inși suportă, în întuneric, capriciile sau incoerența unui al optzeci și unulea, care nu se explică, nu-și spune gîndurile pe față, uitînd că atotputernicia medievală a comandantului trebuie amendată, că echipajul astăzi nu mai este o adunătură de foști pirați sau ocnași, de ființe dezmoștenite, ci are o conștiință, individuală și colectivă, adică este o comunitate. În umanitatea zilelor noastre, oamenii se supun comenzii mai bine decît altădată, deoarece fiecare își cunoaște, în spirit, aceleași drepturi cu comandantul. Și iată, comandantul îi frustrează...

Nu pot spune aceste gînduri cu glas tare, nefiind învestit cu putere de judecător. Dar a nu vedea și a nu gîndi ar însemna să dezertez în mine.

Aș vrea să am o floare în cabină. În afară de cele palide pe care le-am văzut la Thorshavn, la ferestrele caselor, ultimele flori rămase în amintire sînt trandafirii de la Snagov, aduși cînd am fost acolo să opresc pendula, cu gîndul că tăcerea ei credincioasă va marca, în liniștea casei, absența mea atît de îndelungată.

Aici e soare văratec și mă înfior la imaginea zăpezii așezate acum pe pajiște.

Dar aș vrea o floare... Dacă ar fi pe masa mea astăzi, poate m-aș împăca și cu mine, și cu ceilalți...

*

Ieri, de la prînz pînă tîrziu după amiază, ceasuri, o pasăre a planat pe deasupra noastră. Nimeni nu s-a priceput s-o identifice; nu-i albatros, deși îl evocă prin dimensiuni, gigantice la scara ornitologică și necunoscute altei păsări oceanice. Nu poate fi nici pescăruș, care nu ajunge niciodată la această dezvoltare și la acest calm de patriarh al apelor. Lungimea, estimată modest, de teama exagerării clasice, depășește un metru, iar aripile deschise trec peste un metru și jumătate. Partea de sus a corpului și aripilor e de un cenușiu-închis;

partea inferioară, albă, stropită cu negru, de parcă ar fi împroșcat-o o sepie cu cerneala ei, cum ne împroașcă și pe noi cîteodată.

A planat măiestru ore în șir, ținîndu-se în tribord (vîntul venea din prova-babord) cam deasupra punții de comandă și coborînd uneori așa de aproape, încît ai fi putut s-o prinzi cu mîna. Mai erau în jur și alte păsări de aceeași speță, au zburat toată ziua pe lîngă noi, le-am văzut plutind liniștite în dreptul hublourilor, dar nici una nu ne-a însoțit așa de mult timp și așa de aproape, și n-a dat atîta reprezentație. Fiindcă, neîndoios, zborul era o demonstrație pentru noi toți cîți asistam la spectacol. Am repetat experiența și de fiecare dată s-a întîmplat la fel: dacă ne făceam nevăzuți, se îndepărta și probabil observa nemulțumită de la distanță vaporul fără spectatori care s-o aplaude. Dacă ieșeam la vedere, se apropia și își reîncepea spectacolul. Aveai de ce să-l urmărești, și în definitiv de ce să nu-l și aplauzi?

*

Deși am hotărît să rămîn în cabină, ca să nu înregistrez alte dezamăgiri pînă nu se stabilește o minimă armonie între comandant și ceilalți, care își rod zăbalele în tăcere, n-am putut rezista nevoii de a vedea ce scoate traulul. Era ora 8 cînd am simțit că-l virează (vasul primește șocuri la pupa); m-am dus pe lîngă pereți și m-am uitat aproape pe furiș, de teamă să nu întîlnesc surîsul de ocazie, semnul bunăvoinței perpetue a comandantului față de mine. Sîntem oarecum în zona indicată, dar „Galați“ se vede tocmai la orizont, deci încă îl ocolim, de parcă ne-am teme să nu ne dea ciumă. Primul traul, care este de obicei cel mai bogat, n-a scos decît 4—5 tone de pește felurit, adică la fel ca pînă acum. Dezamăgire generală... Conflict scurt și violent între Șișu și comandant. De ce nu mergem acolo unde s-a stabilit? Întrebare clară, lipsită de răspuns, chiar și de unul evaziv. Comandantul își varsă furia pe Rosmănică, bruftuluindu-l pe nedrept în fața oamenilor, că el ar fi de vină, că n-a fost gata de lansare la 4 dimineața. De regulă traulul se lansează la 6 sau chiar la 7. Nimeni nu-l anunțase și nici n-a fost curent mai devreme (motorul al doilea, „fiul“, care antrenează generatorul prin-

cipal, era oprit pentru revizie), încît, chiar să fi știut, n-ar fi avut cum face manevrele pregătitoare.

Totdeauna pe mare, ultimul cuvînt e al comandantului. Acest principiu a făcut gloria marinei, cînd nu a înscris pagini triste în istoria ei de multe ori însîngerată. Nu varsă nimeni din noi sînge, dar îmi simt inima sfîrtecată.

„Galați" anunță: „Primul traul, 25 tone de scrumbie!" Îți vine să proclami răzmeriță.

În sfîrșit, pornim spre ei; în drum, se mai aruncă o dată traulul, iarăși prematur, iarăși în afara zonei care s-a stabilit. Scoatem o tonă de rechini. Ptiu!

Pe urmă ne înscriem pe marginea platformei, așa cum lucrează ceilalți, și după două ore, traulul, ridicat cu greu pe punte, aduce, după cea mai modestă estimare, 20 de tone de scrumbie. Iată ce ne trebuia — și cîte ocoluri am făcut ca să ajungem aici!

Cînd mă întorc la buncăr, dau nas în nas cu comandantul; e asudat și radios. Spune:

— Încă unu ca ăsta, și sînt mulțumit pe ziua de astăzi!

Gloria e a lui; o consumă cu whisky, dublîndu-și satisfacția.

Nu înțeleg de ce unii arată ostilitate celuilalt trauler, „fratele" nostru „Galați", singurul frate între străini. Înainte de a se ridica acest traul, confirmarea deplină a informației lor (și a altora), tocmai ne încrucișam cu ei — erau în babord, la mai puțin de o milă; în timonerie, cîțiva, urmărindu-i cu ochii și cu binoclul, făceau comentarii răutăcioase: că așa au fost ei întotdeauna (cînd „întotdeauna", dacă n-au nici un an de viață?!), că le place să se laude, că probabil cifrele lor sînt mincinoase...

M-a cuprins tristețea văzînd cum se îndepărtează „fratele nostru"...

*

Rosmănică, în „corset", slab, firav, dar zîmbitor și blajin, e în picioare toată ziua, cînd n-ar trebui să părăsească patul. Dacă nu știe să-l prețuiască, să-l respecte și să-l menajeze, comandantul nu-și arată decît inferioritatea, nu în ierarhia

vaporului, unde gradele sînt inatacabile, ci în ierarhia omeniei; aceasta, spre deosebire de prima, se păstrează și după debarcare.

Ţipă, încă neînsănătoșit pe deplin, s-a ridicat din pat astăzi. E cam rătăcit și foarte palid. Nu-l cunosc îndeajuns, deși l-am privit de aproape. Peste firea lui moale poartă o carapace; n-are ţepi, ca ariciul, ci solzi, datorită cărora îţi alunecă printre degete. Dar nu lasă rană; peste tot ce-ar avea ascuns, rămîne un om cumsecade.

Efim merge bine, adică nu i s-a ivit nici o complicaţie, dar nu poate să stea în picioare, ameţește, iar dacă vrea să citească o carte, uită fraza citită în clipa care urmează.

S-a îmbolnăvit și Zamfirescu, doborît, după multă rezistenţă naivă, de o otită pe care o ducea pe picioare aproape din clipa plecării. Cu el, infirmeria de trei paturi ar fi plină (mai este internat și Milo), dar a refuzat locul disponibil, și doctorul îl îngrijește în cabină.

Toate compartimentele vaporului, inclusiv cel sanitar, sînt astăzi în plină activitate.

*

Închei mîhnit o zi care nu seamănă cu nimic din ceea ce visasem. Toată după-amiaza am rămas în cabină și am scris, iarăși pagini cărora nu știu ce întrebuinţare o să le dau mai pe urmă. În afară de vîntul puţin cam tare și rece, restul — oceanul, ușor montat, și cerul, fără urmă de nor, soarele fierbinte, au fost îmbietoare, oferindu-mi-se nepătate; mi le-am refuzat — puritatea lor nu corespundea stării mele.

Începe chiar acum să se tragă ultimul traul al zilei.

Vineri, 15. Pe marginea platformei

Un trauler polonez întîlnit ieri avea pavilionul în bernă, semn de doliu. Nu ne-am dat seama de la început, părea că vor să ne salute, și-atunci am ridicat și noi pavilionul, care

apoi a rămas pe cer toată ziua... Nefiind o obligaţie legiuită, vapoarele nu ridică pavilionul în largul mării. Dar o bucată de pînză, care e drept că se sfîşie repede în bătaia vîntului, nu costă o avuţie şi ar merita s-o sacrifici din cînd în cînd, din obligaţia inimii.

Polonezii — am aflat apoi, intrînd cu ei în legătură radiofonică — aveau pavilionul în bernă pentru un vas de-al lor, scufundat în Skagerak; s-au pierdut optsprezece oameni din echipaj, după primele informaţii. Aici am şi uitat cum era oceanul în Nord, iarna, cîte vapoare naufragiau, ce simfonie tragică emiteau semnalele de alarmă, încrucişate deasupra noastră.

Primul traul scos azi-dimineaţă a adus cam 8 tone de peşte bun, în majoritate scrumbie frumoasă. Noua zonă nu dărîmă nici o speranţă; primejdia este să rămînem pe loc, după ce peştele are să plece în altă parte.

M-a trezit, la 7,30, un huruit care a pus în vibraţie pereţii cabinei; în prima clipă n-am ştiut ce se întîmplă; părea că vaporul stopase. Mi-am dat seama că trebuie să fie generatorul electric de avarie, care porneşte automat în clipa cînd generatorul din sala maşinilor încetează să funcţioneze. Totuşi, pe vas era linişte, pluteam netulburaţi, nu se simţea nici o primejdie, nu suna alarma, viaţa decurgea calmă.

Pe urmă am aflat, cu aproximaţie: nu se ştie cine a umblat la tabloul electric, jos, în sala maşinilor, şi generatorul şi-a pierdut tensiunea.

Am constatat cu acest prilej promptitudinea cu care a intrat în funcţiune, automat, generatorul de avarie. Şi trebuie să adaug că îl antrenează nu un motor cu benzină, ci un Diesel a cărui pornire e totdeauna mai dificilă.

Ieri după amiază, „Galaţi“ trecînd prin imediata apropiere, comandantul a săvîrşit o amabilitate neaşteptată: l-a salutat cu fluierul, spre surprinderea mea şi probabil a altora.

Azi, cînd mergem spre sud, cu traulul la apă, „Galaţi“ a apărut iarăşi din faţă. Mergeau spre nord, ca apoi să întoarcă,

spre a lansa și ei traulul, deoarece, cum am mai spus altă dată, oceanul fiind puțin montat nu se poate traula luînd valul din față.

Îndată ce-au ajuns travers, au făcut un rondou elegant, și — mi s-a părut — cu o intenție strengărească, s-au așezat în linie de șir cu noi, la cîteva cabluri, în babord, după care au lansat traulul, părînd că ne ignorează. În dreapta, la o milă, mergea tot în linie de șir cu noi un trauler polonez; eram deci încadrați, parcă în demonstrație.

Comandantul se uita cînd într-o parte, cînd în alta — la „Galați" mai cu seamă, fiind mai aproape —, strîngea din fălci, vroia să pară calm, dar cred că pe dinăuntru fierbea la 100 de grade. Mi-am dat seama că și alții urmăreau, pe tăcute, același spectacol.

Între timp, poate chiar în joacă, „Galați" a început „să închidă" drumul, adică să se apropie de noi, și cum mergeau ceva mai repede ai fi putut crede că vor să ne iasă în față. Dacă au surprins în alte rînduri ticul sau, hai să zicem, prudența noastră, înseamnă că se distrau strașnic. De fapt asistam la o lecție marinărească, de-aceea mi-au fost foarte simpatici.

Comandantul nostru însă n-a mai putut să rabde mult timp competiția și a micșorat viteza — foarte prudentă manevră de siguranță.

Ceva mai tîrziu, cînd rămăsesem în urmă, iar „Galați" venise exact în față, la mai puțin de o milă, poate 7—8 cabluri, ei au început să ridice traulul. Ne rămînea sau să manevrăm, fie prin stînga lor, fie prin dreapta, sau să ridicăm și noi traulul (în acest timp, viteza se reduce la 2 noduri, poate 2 noduri și jumătate). Comandantul a hotărît să virăm, treabă mai sănătoasă.

Am urmărit cu binoclul tot ce se întîmpla pe puntea celorlalți și-am văzut, cu părere de rău, că au scos de data asta numai cîteva sute de kilograme. Bineînțeles, corul comandantului, care a mai cîntat și altă dată pe aceeași strună, s-a și grăbit să comenteze cu satisfacție: „Astea-s 25 de tone?! Știam noi că se laudă!"

Așteptam cu nerăbdare ce cifră are să comunice „Galați"; sînt sigur că ar fi spus adevărul, dar nu știu cum s-a făcut că pînă acum, ora 18,30, n-am intrat în legătură cu ei, deși sînt foarte aproape.

Printr-o întîmplare ciudată, noi, care am mers alături de ei, iar un timp în urma lor, am scos 4—5 tone de scrumbie frumoasă. Au văzut — tocmai viraseră să meargă din nou spre nord, și ne-au trecut prin pupa cînd ridicam sacul.

Senzațional a fost traulul următor. Macaralele s-au opintit din greu ca să-l aducă pe punte; să fi fost mai plin, nu știu dacă nu se rupeau cablurile sau plasa. Socotind că buncărul are 28 de metri cubi, cît mi s-a spus, și admițînd că un metru cub de pește, destul de tasat, trage la cîntar mai mult decît un metru cub de apă, înseamnă că am scos peste 30 de tone: buncărul s-a umplut, față rasă — mai mult nu ar fi putut să încapă.

Păcat însă! După ce toată lumea l-a admirat, și s-a minunat, și s-a bucurat, după ce ne-am fotografiat pe punte în fața sacului uriaș, umflat gata să crape, depășind mult în înălțime capetele noastre, după ce s-a golit cu destulă cazną, a urmat... o pauză. Dispăruseră toți — nimeni nu făcea nimic; comandantul a privit, a plecat; Țipă a privit, a studiat o scoică, a plecat; au venit, au plecat alții... Iar peștele între timp se turtește, se înmoaie, se degradează...

Din 30 de tone, nu știu dacă au să se congeleze 7. Restul, la făină — scrumbie de mîna întîi, una și una; nici măcar nu trebuie aleasă — o iei cu lopata și-o arunci direct pe bandă. Și-apoi? După cinci minute, becul roșu se aprinde: „Opriți banda!“ Cei de la prelucrare nu răzbesc; de fapt nici nu s-au apucat de treabă — își termină țigara —, iar peștele care continuă să vină cade pe jos, e călcat în picioare. Jaf și dezastru...

Am plecat scîrbit; n-am mandat și n-am nici putere să îndrept treaba.

Deunăzi, Rosmănică îi demonstra comandantului eficacitatea pescuitului pe marginea platformei continentale, ușor de depistat și de urmărit cu ecograful. A urmat o altercație, după care comandantul a încheiat, fără drept de apel, ca și altă dată:

— Știu eu ce fac! Să nu mă învețe alții!

Astăzi, după traulul senzațional, l-am întîlnit pe comandant cînd urca scările; mi-a spus, sigur pe el și cu satisfacție:

— Ei, așa mai merge! Dacă vrei să umpli sacul, trebuie să vii în marginea platformei!

Fusesem, în sfîrșit, pe marginea platformei; nimeni nu putea să nege.

Drept recompensă pentru izbînda atîta timp ocolită, comandantul a mai cerut o sticlă de whisky. Înseamnă că mai are numai șase!

E ora 19; se scoate al patrulea traul...

Și cerul, oceanul, cormoranii, pescărușii — peisajul tropical pe care îl caut? Ignor totul sau îl percep în stare de transă. E un naufragiu în mine; mă înverșunez să salvez ceea ce este vital. Număr lăzile care se bagă la magazie — spațiul gol e încă descurajant. Nu mai pot trăi pentru altceva...

Vineri, 16. Faună

Traulul de aseară, în încheierea zilei nemeritat de bune, a adus încă vreo 15, dacă nu 20 de tone, puțin stavride, mare, dar majoritatea iarăși scrumbie, frumoasă, soiul cel mai bun care se găsește în aceste ape.

Pînă atunci însă, din buncărul precedent nu se scosese pentru congelare nici măcar o treime. Abia de atunci înainte s-au apucat doi-trei oameni să arunce peștele cu lopata pe banda fabricii de făină; de două ore fabrica nu lucra nimic — nu avea ce; nimeni nu se gîndise că din 30 de tone de pește, 20 vor merge sigur la făină, și nu dăduse dispoziții să fie îndreptat într-acolo din vreme.

Peștele proaspăt pescuit a fost deșertat pe punte, iar vasul, la cererea șefului mecanic, s-a îndreptat spre coastă ca să aruncăm ancora; trebuie decarbonizat motorul „tată". (S-a lucrat peste noapte la un cilindru din cei șapte, curățindu-se și revizuindu-se chiulasa, pistonul, segmenții, supapa.)

Munca mecanicilor este grea în hala aceea îngropată sub apă, în zgomotul celuilalt motor, care continuă să terorizeze urechile și nervii. Dar încă o dată constat ce destoinic își fac treaba cu toții, în ce ordine și cu cîtă precizie. Ei și frigo-

tehniștii nu ne-au pus niciodată în încurcătură. Compartimentele lor, cele mai zgomotoase, păstrează cea mai mare liniște...

Buncărul a fost golit abia la ora 23, și atunci s-a dat drumul jos unei părți a peștelui de pe punte; restul a rămas afară, unde este mai răcoare.

Dar la ora aceea, benzile și bazinele de prerăcire erau pline cu pește din traulul anterior, înmuiat și deci de calitate inferioară. În acest compartiment nezgomotos e multă gălăgie... Pe cine să condamn? Nu pot să fiu în război cu toată lumea...

În compartimentele lor, șeful mecanic și Marian, furnizorul „frigului", nu îngăduie nici o imixtiune, și mașinile merg bine întotdeauna.

L-am întîlnit pe comandant cînd mă duceam spre cabină; era cu secundul în fața careului, amîndoi cu ochii roșii, după o colaborare tainică, la oră nepotrivită. Dar comandantul mai cu seamă, nebărbierit de o săptămînă, părea umbra unui bătrîn pirat de pe vremuri, miluit cu un pahar de băutură de foștii săi companioni, care l-au debarcat odată pentru totdeauna.

Aici însă nu este debarcat, ci în plină funcțiune și ne are soarta în mînă.

Am aflat astă-seară că nu putem să intrăm în legătură cu „Galați", ca să ne spună cum a fost ziua lor, deoarece nu le funcționează radiotelefonul. Mai tîrziu, Cornel mi-a mărturisit că aparatul n-are nici o stricăciune, dar că ei refuză să mai stea de vorbă cu comandantul nostru, care îi desconsideră și le arată ostilitate; ostilitatea am observat-o de mult, și dacă i-aș găsi o explicație, nu pot să-i găsesc și justificarea.

Aflu tot acum că alaltăieri seară, comandantul a intrat la stația radio pe cînd Cornel era în legătură cu „Galați" și le comunica activitatea. A ordonat să nu le mai transmită nimic, de parcă ne-ar fi inamici.

Deci, „relațiile diplomatice" sînt rupte; ne aflăm față de „Galați", și față de oricine ar veni să ne judece, în cea mai stupidă situație.

Aseară am stat la ancoră, dar mi-a fost silă să mă duc în camera hărților ca să văd locul exact; probabil undeva, mai la sud de paralela 23 și la cîteva mile de coasta Africii. Nu știu cînd am plecat de acolo; astăzi de dimineață m-am trezit

la ora 7, am mai trîndăvit în pat vreo jumătate de oră — afară nu se simțea nici o mișcare — și am ieșit pe punte la 7,45, cînd începea să se tragă traulul.

Am scos cam 10 tone, în cea mai mare parte scrumbie, dar, ca de obicei, a durat mult pînă să înceapă activitatea jos.

Al doilea traul a adus 5 tone, iarăși scrumbie, mulțumitor deocamdată — la congelare tot nu pot să dovedească o cantitate mai mare, iar fabrica de făină n-a consumat încă pleașca de ieri. Totuși, dacă traulul următor nu va ieși plin, nădejdile că am putea să terminăm în 50—60 zile încep iarăși să scadă.

„Galați", care urmează să intre într-un port (încă nu se știe unde!), a hotărît să amîne escala pînă la ultimul strop de motorină, ca să nu piardă aceste zile, pare-se favorabile.

Vremea se menține strălucitoare, cu cerul fără nori, cu soarele fierbinte, dar vîntul puternic dă vieții pe punte prea multă asprime. Mi-e necaz să mă închid în cabină ziua-n amiaza mare; de trei zile a fost imposibil să stau mai mult afară și duc lipsa soarelui, cu enervare.

*

Între multele dihănii ale mării, pe care poate am să le identific cu strădanie personală, căutînd prin tratate, pică din cînd în cînd cîte o langustă de jumătate de metru; vînătorii buncărului o înhață și o colecționează, pasionați să o mumifieze sau nu știu ce tratament să-i aplice, spre a o păstra întreagă. Numai să reușească; altfel, ar fi păcat de carnea lor, care ne îmbie, deși aici, la sursă, tentația scade. Dar, la urma urmelor, mai bine un trofeu decît o trecătoare satisfacție gastrică.

Am văzut, în colcăiala din buncăr, printre atîtea vietăți ciudate, unele alcătuite elegant, altele hidoase, un pește în formă de șarpe, un soi de anghilă — nu-i cunosc denumirea exactă —, cafeniu-brun, lipicios, parcă vîscos, cu capul turtit, cu dinții fioroși în gura destul de hrăpăreață. Avea peste un metru și jumătate lungime și părea cel mai zurbagiu din toată colonia, mai zurbagiu decît puii de rechin, care se zvîrcolesc în loc cu disperare, fără să-și poată însă supăra prea mult vecinii. Cînd se zbate, anghila se deplasează cîțiva metri, neoprindu-se decît în peretele de tablă. Una din ele, deși agonizînd (dar ce

agonie feroce!), a înghițit o scrumbie din cele mai mari. Scrumbia i s-a oprit în gît, dar după o pauză, adunîndu-și puterile și reîncepîndu-și spasmele, a dat-o gata; puțin mai tîrziu, încă vie, a mers la fabrica de făină . . .

Acum cîteva seri, într-un traul mai mic, de o tonă sau două, pe cînd sacul se afla pe punte, încă nedezlegat, am simțit înăuntrul lui agitație disperată: o vietate, acoperită de altele, ar fi vrut să scape; pe urmă a început să tușească, omenește, și la fiecare icnet grămada se mișca iarăși.

Era o sepie uriașă; cînd a căzut împreună cu gloata, a scuipat dușmănoasă, murdărind pe toți din preajmă cu cerneala ei neagră.

Buncărul, la care alergăm toți cînd se golește un traul, este rațiunea existenței noastre; cu el ne calculăm viitorul și ne alimentăm speranțele; dar deși se află sub punte, unde nu pătrunde soarele, el face parte și din peisajul oceanului. Redus la o anumită scară, mărit printr-o anumită concentrație, aici se dezvăluie ascunsul apelor. Peisajul capătă astfel încă o dimensiune, uneori înfiorătoare și repugnantă. Scoatem la lumină, în zgomot de motoare, tot ce-i destinat întunericului și tăcerii — animale și plante. Din tot ce vorbesc cărțile și legenda, de la coral, pînă la steaua de mare, au rămas nedescoperite numai sirenele.

Duminică, 17. Lună plină

Ieri nu am traulat decît de trei ori; se pierde vremea cu mersul spre nord, și vîntul continuă să sufle tare, agitînd oceanul.

Al treilea traul, pe la ora 19,30 (nu știu de ce așa tîrziu), a scos vreo 8 tone de pește, ca de obicei mai multă scrumbie. Unii spun că ar fi peste 10 tone, și astfel cantitatea zilei s-ar ridica la trei vagoane și jumătate; cred că-i exagerat și că în realitate sîntem iarăși sub cifra minimă, în care ne-am pus ultimele și cele mai modeste speranțe.

Fabrica de făină nu mai lucra de la ora 17, totuși nimeni nu se grăbea s-o alimenteze, deși o cantitate apreciabilă din buncăr îi era destinată. Tocmai atunci se goleau dulapurile congelatoare și toată lumea era ocupată acolo, la îngrămădeală, încurcîndu-se unii pe alții.

O parte din tăvi se congelează în dulapuri frigorifere, unde peștele, presat convenabil, iese sub formă de brichete geometrice. Altă parte intră în tunele, ansamblu de congelare diferit, care îl completează pe primul, dar cu mai puțină eficacitate. Desigur că i s-a prevăzut un rost la proiectare, numai că dacă vrei să-l afli, nimeni nu poate să-ți spună cu claritate. Oricum, în clipa de față tunelele sînt o pacoste. Tăvilor introduse acolo le sare capacul, brichetele ies pocite și nu mai încap, ca de regulă, cîte trei într-o cutie, în faza finală a ambalajului. Cutiile de carton se umflă, și ca urmare, nici nu se mai închid ca lumea. Astfel, pe lîngă aspectul inestetic, mai ocupă și loc suplimentar în magazie, de vreme ce nu se așază în stive egale. Dar nimeni nu se sinchisește să ia vreo măsură reparatorie, și desigur s-ar putea găsi una. „Unde este o necesitate, există și o posibilitate", spunea Maiorescu, într-o maximă pe care n-a dezminţit-o niciodată viaţa — ci numai speriații, leneșii sau nevolnicii.

*

Noaptea am stat iarăși la ancoră, și dimineață am ajuns iarăși tîrziu pe zona de traulare, dacă o fi fost într-adevăr zona căutată. Navigaţia noastră este destul de aproximativă; un punct făcut de Cutare nu coincide niciodată cu punctul altuia, și atunci se ia drept bun punctul comandantului, fără să fie verificat, numai cu garanţia ierarhiei.

Primul traul în dimineața asta s-a scos la ora 9; am avut și nenorocul ca o aripă să se agaţe de stînci sau de corali și să se rupă. Din această cauză, sau din alta, am obţinut numai o căruță de pește, amestecat. S-ar fi putut congela din el măcar cîteva sute de kilograme — nu strică niciodată; a mers însă tot la făină, sub cuvînt că se curăţă dulapurile de gheaţă. Fie!

De dimineață, oceanul se liniștise, era albastru-cenușiu; acum s-a albit de berbeci și s-a montat iarăși. Au dispărut

vasele de pescuit din preajmă; arar se mai vede cîte unul la orizont. De cîte ori se întîmplă așa, oceanul pare o lume în paragină...

Am rupt legătura cu „Galați", și totuși mi se pare că vorbim cu ei, dar în taină, să nu afle comandantul. În asemenea condiții situația lor nu poate fi colportată. Nu vreau să-l iscodesc pe Cornel, ca nu cumva pe urmă să-mi fie atribuită o indiscreție a altcuiva.

Dacă n-a fost o iluzie sau o confuzie, cred că înaintea prînzului i-am zărit în depărtare...

Doctorul s-a chinuit în dimineața asta să formolizeze o langustă, nu cea mai frumoasă din cîte am prins pînă astăzi.

Costică Oțeleanu, gata să dea ajutor în orice ocazie, o ținea imobilizată pe punte, în fața etuvei, unde doctorul își păstrează o parte din ustensile. Am urmărit operația cu o cruzime pe care nu mi-o recunosc, ci înțeleg că este împrumutată de la sălbăticia oceanului. Cel mai inveterat mizantrop ar conveni, privind buncărul vasului, că oamenii nu s-au devorat niciodată cu atîta ferocitate, și nici vietățile de pe uscat, oricît ar fi ele de vorace. Viața în apă e bestială; dintr-un individ se nasc milioane, ca să poată supraviețui unul. Ce contează o langustă formolizată?

La primele picături injectate sub torace, dihania a sărit, rupînd acul. După mai multe injecții, distribuite în tot corpul, s-a liniștit, dar cînd am plecat de acolo continua să-și miște mustățile. Nu știu dacă are să se conserve în formă exactă; mai bine era s-o fi avut astăzi la masă: ar fi fost îndestulătoare pentru cinci-șase oameni. Dar poate o să mai prindem și altele.

Ora 16. Abia acum s-a lansat traulul; bineînțeles că e ultimul pînă la noapte. Măcar dacă ar scoate ceva; altfel, ziua e pierdută cu totul. Venind la puntea de comandă, pentru a vedea fundul, Rosmănică zicea, scărpinîndu-se gînditor în barbă:

— Ar fi trebuit să am pregătit un traul de rezervă!

Bineînțeles, și mă mir că s-a gîndit abia acum, fiindcă avem disponibile trei, dacă nu patru, și la un accident te poți aștepta oricînd. Chiar e de mirare că s-a întîmplat așa de tîrziu; oricît ar fi fundul de bun, nu poate fi o plajă netezită pe sute de mile suprafață.

Cerul e cam pîclos după amiază; vîntul s-a mai încălzit, dar suflă tot tare și s-a rotit puțin spre est. Dacă se va roti mai mult, ar fi posibil să aducă nisip din Sahara — vestitul armatan pe care l-am trăit cu închipuirea într-o carte, și e de ajuns pentru o viață. Cel mai bine ar fi să se potolească; nici azi nu s-a putut sta la soare. În cabine, în careu, pe coridoare e liniște deplină: toată lumea doarme.

În afară de două tiriplii de vreo sută de tone, care traulau pelagic și le-am întîlnit mai adineauri, oceanul e pustiu; toate vasele cîte împînzeau orizontul mai deunăzi au dispărut, după ce începuseră să se rărească încă de ieri, ca o prevestire rea pentru zona noastră, unde probabil noi o să rămînem, paznici inerți ai pustietății.

Ora 21,30. Sacul ultimului traul s-a rupt, scoțînd cîteva sute de kilograme; ziua deci e pierdută în întregime.

Acum sîntem la ancoră, la 20 de mile de coastă; se continuă revizuirea motorului „tată". Vîntul bate de la nord, cam tare, și oceanul se montează, legănîndu-ne ca pe arcuri. În lumina lunii pline, valurile scînteiază, iar noaptea e argintiu-albastră. Se vede un singur vas, departe, rătăcit ca și noi prin aceste ape, de unde au fugit toți, spre sud pare-se. Dacă ne încăpățînăm să rămînem și mîine aici, refuzînd să ținem seama de informațiile pe care le schimbă între ei ceilalți, pierdem încă o zi, nescuzabil.

Ca priveliște însă, noaptea compensează paguba. Mai tîrziu am să ies pe punte, să privesc iarăși luna, care peste cîteva zile are să scadă... Uitasem că o s-o mai vedem plină, și tot pe aici — și poate nu o singură dată...

Luni, 18. Oaspeți

Zi bună în ceea ce privește pescuitul, bună însă după etalonul minim, al perioadelor de restrîște. S-au scos în total vreo 30 de tone, pește amestecat, și pentru congelare, și pentru făină. Deși e puțin, încep să ne revină speranțele. Au mai apărut și alte vapoare, dar răzlețe, nu ca deunăzi.

În loc să scadă, vîntul se întărește, și oceanul se montează. Soarele, strălucitor și fierbinte, ne amăgește; nu ne dăm seama că de fapt e furtună. Seara, cînd mergem spre est, în căutarea locului de ancoră, mai lîngă coastă, și luăm valurile într-un bord, ne scutură zdravăn; la fel dimineața, cînd revenim pe zonă.

Nu putem traula decît mergînd spre sud, cu vîntul și valurile în pupa, apoi trebuie să facem drumul înapoi — și astfel pierdem foarte mult timp; nu știu de ce, la urma urmelor, nu am merge mai multe zile spre sud, urmînd să ne întoarcem cînd s-ar liniști vremea. Nimeni nu poate să afirme că în altă parte n-am găsi pește; s-ar putea încerca și n-am avea decît cîștig, adică învățătură pentru alte campanii, căci doar vasul are să revină aici, și nu o singură dată.

La adăpost de vînt, pe puntea ancorelor, am stat la soare patru ceasuri, după o pauză destul de lungă, și imediat m-am simțit altfel; biata mașinărie, după atîția ani, încă mai funcționează, ba uneori chiar admirabil!

*

Avem oaspeți, o pereche de porumbei călători, care au aterizat ieri înaintea prînzului pe puntea ancorelor. Erau însetați și flămînzi și au primit cu încredere ospitalitatea noastră: li s-a pus mălai și apă pe pasarela punții de comandă; numaidecît au simțit, și s-au apropiat fără sfială. Pesemne sînt foarte obosiți; pînă seara n-au plecat mai departe. Cînd a coborît întunericul, nostromul i-a luat și i-a dus în cabină, să nu rămînă peste noapte afară. Se pare că găzduirea și regimul de supraalimentare le convin; peste o zi, două, cînd vor fi refăcuți, o să le dea drumul, să-și continue călătoria. Pe inelele prinse la picioare e imprimată cifra fiecăruia, iar dedesubt, țara de origine, Spania. Înseamnă că într-acolo se duc, dar nu știu unde au fost transportați, de unde li s-a dat drumul și cîte zile au zburat pe mare . . .

E nu știu ce minune a naturii în această întîmplare; mă emoționează că, din cîte nave au avut în raza vederii, au ales-o pe a noastră. Și mă emoționează iarăși că de-aici se vor duce pe pămîntul Spaniei, al cărui Cervantes, iubit odinioară altfel, a devenit astăzi, cu întîrziere, dar în deplină maturitate, ma-

rea mea dragoste. În cîte-o clipă el este aici „al optzeci și doilea". Și porumbeii care mi l-au amintit sînt un „al optzeci și doilea" pentru o vreme. Ziua mi se pare bogată, cu toate că am prins puțin pește.

*

Seara stăm la ancoră, cu o dîră lată de argint mat și parcă mort întinsă de lună pe fața oceanului; între apa de plumb și lumina argintie e o întîlnire de dragoste; simt freamăt și șoapte...

Balans adormitor toată noaptea. M-am trezit în cîteva rînduri și m-am uitat afară: numai luna, pălind, și nimeni în preajmă. Coasta Africii, care veghează pe aproape, cred că emană unde de taină. Trebuie să aibă un glas, cu care strigă în noapte, dar nu-i pentru urechea omenească, imperfectă și limitată.

*

Marți, 19. Diferențe de temperament

Aseară am făcut puțin pe bucătarul și am preparat o langustă cu maioneză. Maioneza însă, după o rețetă memorată vag, nu mi-a izbutit cum trebuie și-a reparat-o bucătarul adevărat. Regretabil, untdelemnul e sau vechi, sau nu-i de prima calitate; păstrează un iz rînced și unul de floarea-soarelui. Langusta, iarăși, cred că am fiert-o cu apă nu îndeajuns de sărată, și chiar dacă am adăugat apoi sare, n-a pătruns-o cum trebuie, astfel că pînă la urmă carnea a rămas cam dulceagă.

A ieșit un platou mare, dar n-am avut destui mușterii pentru el, deși atît eu, cît și doctorul am mîncat fără sfială, ca să dovedim că opera mea nu-i otrăvitoare. Îi sînt recunoscător doctorului pentru încrederea pe care mi-a arătat-o și pentru colaborarea lui finală. Totuși, cei mai mulți s-au abținut; în călătoria trecută, unii au suferit de pe urma unui ficat de pește necunoscut, pesemne necomestibil. Nu era cazul

cu langusta, dovadă că nu s-a îmbolnăvit nimeni, iar azi-dimineață doctorul s-a grăbit să înfulece și ceea ce mai rămăsese la frigider de aseară.

De dimineață am făcut o glumă cu nostromul, care găzduiește porumbeii:

— Ce-ar fi să-i trimitem un mesaj lui Franco?

A luat-o în serios și s-a înroșit de indignare:

— Nici nu mă gîndesc, tovarășe!

Apar din ce în ce mai multe vase, atrase de noi (rămași credincioși zonei) sau de peștele care a revenit și pe care, probabil, îl urmăresc din depărtare. Fapt este că am început să prindem și noi, din nou: 8—10 tone de dimineață, la primul traul. Al doilea, la prînz, a fost ratat, a trebuit să-l ridicăm după abia o oră: eram prea în marginea platformei, sacul se ducea în „groapă" și nu se putea manevra, să schimbăm drumul, cu valurile, care devin amenințătoare. (Cînd mergem spre nord, vîntul șuieră a furtună, și valurile ajung pe puntea ancorelor.)

Al treilea traul a scos cam 6 tone de scrumbie. Rămîne următorul, seara, care împreună cu primul de dimineață sînt de obicei cele mai bune.

De azi-dimineață a reapărut „Galați", iar după amiază a venit așa de aproape, că ne-am fi putut auzi între noi dacă am fi strigat tare.

La un moment dat, după amiază, aflîndu-se la o milă în prova, după ce ridicaseră traulul au manevrat așa de îndrăzneț în babordul unui trauler străin care venea din față, încît (după spusele alor noștri, aflați atunci la puntea de comandă) i-au aruncat peste etravă valurile stîrnite de elice, pusă desigur, tinerește, la pasul maxim. Eram mai jos, și de acolo nu mi-am dat seama dacă a fost chiar așa; poate este o exagerare. Fapt sigur rămîne că, spre deosebire de noi, ei se mișcă pe ocean cu mai puțină sfială.

Au trecut apoi pe alături, la cel mult două cabluri — și traulerul străin, contrariat, venea în pupa lui și mai în tribord, gîfîind, ca să i-o ia înainte, pedepsindu-i astfel îndrăzneala. N-a izbutit, iar acuma, după ce au făcut amîndoi rondoul,

traulează împreună de un ceas și jumătate în linie de șir cu noi, în tribordul nostru, și se pare că în condiții pașnice.

I-am urmărit o oră — sînt destul de aproape —, și așa cum merge, cu valurile din pupa, „Galați" pare un fel de mînz cam zburdalnic, dar cu mult haz și foarte simpatic.

În atmosfera noastră de prudență bătrînicioasă, ei aduc un suflu de tinerețe. Mi-au plăcut întotdeauna tinerii și nu m-au melancolizat nici cînd n-am putut să le fiu aproape — un băiat și o fată ținîndu-se de mînă și zburdînd pe o pajiște. Ce pajiște nemărginită este oceanul și cît poți să fii aici de tînăr!

*

Zuri, secundul de pe traulerul israelian, care se numește „Hiram I" și continuă să navige pe îndelete de la sud spre nord, dar e încă departe, vine zilnic la radiotelefon, ca să ne comunice ultimele informații cu privire la situația pescuitului; știe tot ce se întîmplă pe coasta Africii, de la Canare pînă la Capul Bunei Speranțe, urmărește convorbirile între toate navele, spaniole, franceze, japoneze, poloneze, sovietice și locale, trage concluzii, le sistematizează și ni le oferă pe gratis. Astăzi eram la stația de radio în timpul unei asemenea convorbiri, care se putea prelungi interminabil. S-a interesat de viața noastră aici, cum ne petrecem zilele și serile, ce mîncăm, ce bem, cum ne distrăm. Acest ultim cuvînt vine des în convorbirile oamenilor, pe ocean și acasă. Nu-l accept decît pentru alții. Nu caut distracții, în accepțiunea curentă pe care cuvîntul o are în conversație. Viața în sine, bună sau rea, e întotdeauna mult mai bogată decît nevoile noastre.

*

De o zi s-au reluat „relațiile diplomatice" cu „Galați". Șișu l-a chemat la radio pe Afanase, „simetricul" său de pe vasul celălalt, să se intereseze de situația pescuitului, și la sfîrșit, venind în stație și comandantul, a spus și el două vorbe la microfon, urîndu-le sănătate (ca de sărbători). Oricum, se cheamă că putem vorbi cu ei pe față, după o perioadă de clandestinitate, cît bietul Cornel a comunicat pe ascuns și cu teamă să nu afle comandantul.

Miercuri, 20. Deconectare . . .

Ultimul traul, aseară, n-a adus decît vreo 2 tone și jumătate de pește; mi-am propus să notez totul contabil, și știu că odată, recitind numai cifrele, am să retrăiesc psihoza de astăzi. Acum însă, din instinct de apărare, încerc să nu mai dau importanță insucceselor noastre, așa cum fac și alții. Se pare că pescarii au metoda în sînge, de generații . . . Două tone și jumătate — nimeni nu dă importanță, dar, de ce-aș minți? — tuturora ni se îndoaie umerii și plecăm de pe punte cu chipurile întunecate.

A nu da importanță înseamnă de fapt a tăcea; lăuntric, ceva continuă să te roadă.

După ultimul traul am plecat spre coastă, în căutarea unui loc de ancoră, dar n-am ajuns și n-am ancorat decît noaptea. Luna, deși în descreștere, arginta oceanul, cu o lumină opacă și puțin cam aspră. Era nu știu ce tristețe în aer, dar nu deprimantă. Am rămas mult timp pe puntea de comandă, într-o beatitudine incipientă, mulțumit deci, și totuși cu fruntea încruntată, cu ochii îndreptați în vag și percepînd totuși peisajul. Continuă să mă tulbure coasta Saharei, pe care o bănuiesc nu foarte departe. În vest, pe zona unde am traulat astăzi, sînt puzderie de vase care lucrează și noaptea. Luminile lor umanizează pustietatea oceanului.

M-am culcat aproape de miezul nopții; alături era puțin chiolhan, dar destul de reținut: în cabina secundului, ofițerul al doilea își serba ziua de naștere. Nu m-a supărat zgomotul, ci ideea că la un moment dat, o dată cu ridicarea temperaturii, ar putea să crească, de-aceea am adormit greu, într-o clipă cînd credeam că n-am să mai adorm niciodată.

M-au trezit ciocănituri în ușă; n-am răspuns, dar ciocănitorile s-au repetat, apoi s-a deschis ușa, și în cadrul de lumină am văzut capul sărbătoritului, puțin cam zburlit, comic și de o stupiditate simpatică. N-am avut încotro: am primit invitația, deși n-aveam nici un chef de băutură, n-aveam mai ales chef de societate gălăgioasă. Doctorul se auzea alături, debitîndu-și repertoriul de cîntece melancolice sau pornogra-

fice, pe care îl cunosc destul de bine din zilele cîte au urmat după Reykjavik, unde și l-a dezlănțuit prima dată.

Pe comandant îl dăduseră gata; îl duceau la culcare, și-am stat ascuns în cabină, pînă a trecut prin față, să nu mă vadă și să nu se întoarcă din drum, fiind foarte incitabil la băutură. Nu-l dezaprob și nu dezaprob pe nimeni, cu condiția să bea cînd se cade; era cazul la ora aceasta... Admit că avem mare nevoie de „deconectante" în situația noastră; a spune altfel ar fi o fățărnicie, și-i plîng pe cei care, nesuportînd băutura, recurg la pastile. (Carbaxinul de la infirmerie a devenit aliment pentru unii.)

Picînd între cheflii și hotărîndu-mă să particip cu sinceritate, i-am pus mai întîi în mișcare (mi-am dat și eu osteneala, ca să nu vin la de-a gata), și numaidecît s-a făcut o tavă de scrumbie sărată, cu untdelemn și lămîie, care după zece minute se transformă într-un sos irezistibil. Bineînțeles, îți cere să bei cu găleata, și am băut, dacă tot mă deplasasem...

E ceva grosolan în cheful făcut pe vapoare, fără prezența feminină, care atenuează brutalitatea alcoolului, dîndu-i în schimb altă tărie, mai sublimată. Prin băutură, omul singur își verifică și își epuizează în același timp ceva din vigoarea spiritului masculin, regăsindu-și-l, dar împiedicîndu-l să explodeze.

La ora 4, secundul s-a dus să-și ia cartul în primire și imediat a și virat ancora, deoarece motorul „tată" era gata (se revizuiește în fiecare noapte cîte un cilindru). O oră mai tîrziu, cînd ne-am hotărît să ridicăm ancora și noi, cei rămași cu sticlele goale, nu știu cît ne clătinam noi și cît vaporul. Confuzia am mai făcut-o și altă dată.

Dar acum se balansa vaporul, foarte tare, dovadă că, după ce mă întinsesem în pat și nu mai era de pus în discuție echilibrul personal, toate în cabină au început să joace și să mături pardoseala. Am mai avut tăria să mă dau jos, spre a face minimum de ordine, ca să pot dormi în tihnă și să-mi priască deconectarea.

M-am trezit cu un cer înnorat, peste oceanul mai cenușiu ca niciodată, într-o atmosferă de toamnă, melancolică și odih-

nitoare; mi-a adus iarăși nostalgii profunde, dar calme, aproape agreabile, dacă așa ceva se poate.

Primul traul, de la care am lipsit, a scos 10 tone de scrumbie. Al doilea, la prînz, cel puțin 20. Al treilea, iarăși vreo 10. E mulțumitor, și cum urma să vină și al patrulea, mai bogat, seara, ziua s-ar fi terminat cu multe speranțe și cu impresia, oarecum verificată, că după o noapte de chef ne merge în plin.

Dar al patrulea traul, la ora 18, s-a rupt net și s-a pierdut; pagubă destul de mare, uneori inevitabilă. Au ieșit numai panourile; restul: cabluri, aripi, bobineți, flotoare, a rămas pe fundul oceanului, sacul plin poate cu pește, care nu-i destul de deștept ca să scape.

M-am întrebat chiar ce dramă s-o petrece acolo, la fund, în punga aceea uriașă. Conform dictonului, presupun că peștii cei mici vor fi înghițiți de cei mari, într-o succesiune care va face ca la sfîrșit să rămînă numai unul, cel mai mare, ghiftuit și umflat cît o balenă, un monstru de o specie nouă.

Îl suspectez pe nostrom că a pus gînd rău porumbeilor: ori să-i gătească pe furiș, ori să-i sechestreze și să-i ia acasă. Azi n-a pomenit nimic de ei; așteaptă poate să uităm întîmplarea... Mîine însă am să-l iscodesc, și dacă am să descopăr intenții rele, am să-l împiedic.

Sîntem la ancoră de la căderea nopții; datorită traulului pierdut, azi am ieșit din zonă mai devreme.

Am stat pînă mai adineauri în fumoar, urmărind cu interes de cartofor jocul de table al unora, tabinetul altora. I se atribuie lui Pirandello afirmația dubioasă că numai la jocul de cărți se dezvăluie caracterul omului și că nici nu-i interesant să-l descoperi pe al celui care nu joacă. Am observat doar că aici se ia în serios credința mult răspîndită după care cine cîștigă la cărți n-are noroc în dragoste. Băieții noștri, ambițioși să cîștige, păreau parcă și mai bucuroși să piardă. Norocoșii se uitau la ceasul din perete cu destulă neliniște — era ora 21, miezul nopții în țară, momentul de vîrf al infidelității, fie ea și imaginată.

Mă culc cu speranța că mîine o să fie soare.

Joi, 21. ... și reconectare

Nu-i soare, decît ce scapă printre nori cîteodată, un soare cam umed, cum sînt umede toate din jur (hublourile nu se usucă toată ziua, puntea e udă ca după ploaie, pereții pe afară lăcrimează; fenomenul acesta ține de multe zile, a persistat chiar cînd era senin tot cerul).

N-am recuperat paguba de ieri decît în parte: o tonă de dimineață, vreo 7 la prînz, cîteva sute de kilograme după aceea. Mai rămîne traulul de seara, care cred însă că nu va micșora minusul zilei. De altfel, nu mă miră insuccesul: nu se mai vede nici un vas de pescuit — ultimele au dispărut astănoapte. De dimineață se mai zărea unul la orizont, iar în fața noastră, două tiriplii. Acum, ora 16,30, oceanul este gol. Fenomenul repetîndu-se sistematic, incumbă o dovadă concludentă: mai bine informați decît noi, mai puțin ambițioși și poate chiar mai bine intenționați, ceilalți nu așteaptă să verifice lipsa peștelui într-o zonă (parcă sîntem noi tocmiți la asemenea treabă) și se duc grabnic acolo unde s-au semnalat bancuri. Sînt sigur că atunci cînd vor apărea pe aici o să prindem pește, din abundență, ca ieri și alaltăieri. Dacă nu cumva ne-o da în gînd să plecăm tocmai atunci în altă parte!

*

Am telegrafiat în țară, s-a telegrafiat la Thorshavn și Reykjavik să ni se îndrumeze corespondența la Gibraltar, unde „Galați" va intra pentru aprovizionare și, după cum ni s-a anunțat oficial alaltăieri, va ridica scrisorile noastre. Sîntem cam derutați, doarece pînă mai deunăzi nici nu se pomenise de Gibraltar, ci de Las Palmas, în Canare. E un joc de-a geografia, pe care nu-l prea pricep, de vreme ce nimeni nu mi-l explică.

Sînt mulți dintre noi care n-au primit nici o scrisoare în Faeroe; intrarea noastră acolo era anunțată pentru sfîrșitul anului, și împrejurările, cunoscute, au făcut să mergem mult mai devreme. Sînt mulți, de asemenea, care nu-și pot îngădui să facă, în mod destul de costisitor, schimb de radiograme, ca să nu mai spun că o scrisoare înseamnă cu totul altceva.

Așa că, putînd să indice în sfîrșit o adresă, alaltăieri toți s-au grăbit să telegrafieze acasă. Cornel a avut de lucru ore în șir și a transmis migălos textele fiecăruia, cu bunăvoința și buna lui stare de spirit din totdeauna... Acum așteptam cu toții ca peste o săptămînă „Galați" să plece la Gibraltar, peste încă o săptămînă să se întoarcă; mai rămînea să fie și o zi bună, ca să putem lăsa barca la apă... Cred că fiecare fierbea în sufletul lui de emoție, de neliniște, de nerăbdare. Au toți familii, au și îndoieli poate, ca oamenii care nu mai știu nimic din cele ce se întîmplă în urmă.

Ieri încă, „Galați" a mai primit instrucțiuni din țară, cu privire la aprovizionări, la monedă și altele. Iar azi, ca o bombă otrăvitoare, a picat telegrama care îi anunță să intre... la Dakar, fără nici o explicație deocamdată.

S-au dus scrisorile noastre! Un om, cel care ne manevrează de la distanță, a hotărît astfel, și a avut rațiuni indiscutabile, dar de ce și le-a amintit cu atîta întîrziere? E adevărat că în toate privințele Dakarul e mai convenabil; se face pînă acolo o zi, nu șapte, și se poate merge traulînd pînă în fața radei, asemenea la întoarcere.

Acel om în călătoria trecută se afla pe „Constanța" și, după spusele celor de aici, a trecut prin chinuri grele, fiindcă la un moment dat nu primea știri de la nevastă. („O să mă lase... Nu; am salariu mare, de lăsat nu mă lasă...") De ce acel om nu se gîndește acum la frămîntarea altora, pescari ca și el, și navigatori, cărora le-ar putea fi frate?

*

L-am suspectat inutil pe nostrom, dar nu-mi fac scrupule; a dat drumul porumbeilor astăzi de dimineață. În mod neașteptat, deși a trecut termenul obișnuit de odihnă, nu au plecat nici pînă după amiază. De dimineață au stat sau pe catargele doriboturilor sau pe coloanele de la pupa, parcă nedumeriți de prezența lor în Atlantic.

Mai adineauri au venit la puntea de comandă, îndemnați pesemne de foame și sete. Comandantul, spre mirarea mea, a coborît ca să aducă din oficiu pîine și o farfurie cu apă. Apa le-a pus-o pe postamentul repetitorului giro din tribord,

apoi a început să le arunce firimituri de pîine. Oaspeţii priveau de la 2 metri distanţă.

Întîi s-a apropiat porumbiţa, mai încrezătoare sau mai nesocotită. A îndrăznit şi el să ciugulească, dar din firimiturile căzute mai la distanţă. Ea, după un timp, a făcut o săritură pe postament şi a început să bea apă. Porumbelul nu s-a apropiat decît după ce a plecat comandantul.

Sătui amîndoi, pe urmă au rămas acolo, cam supăraţi, poate de frigul serii, fiindcă îşi ascund ciocul în guşa înfoiată. Vîntul îi zburleşte puţin, oceanul cenuşiu îi aşteaptă, îi aşteaptă un drum lung, obositor desigur, îi aşteaptă şi duşmani poate. Dar au să plece, supunîndu-se ciudatei lor soarte. De ce nu rămîn oare aici? Ce anume din ei îi comandă?

I-am privit mult timp, întristat şi nedumerit de viaţa lor aşa de nomadă. Seamănă întru totul unul cu altul, numai că ea e puţin mai mică, mai vioaie şi în mod indiscutabil... mai graţioasă.

Au culoarea gri-bleu, dungi bleumarin la terminaţia aripilor, ochi negri, ciocul alb cu negru la vîrf, iar în jurul gîtului un vag guler verde, atît de discret că nu distonează; pe piept, sub guşă, culoarea aceasta, din altă gamă, se defineşte mai bine, se lăţeşte puţin şi se accentuează, dar tot nu izbuteşte să se dezacordeze de cealaltă.

Mi-e milă de ei cînd se lasă noaptea. Poate au să plece mîine, o dată cu zorile, şi n-am să-i mai văd niciodată...

Vineri, 22. Caractere

Ultimul traul, aseară, a scos vreo 5—6 tone (după optimişti 8) de peşte amestecat, mai mult plevuşcă, încheind ziua fără lauri.

Nu ştiu cine o fi fost de aceeaşi părere — eu nu mi-am trîmbiţat-o pe a mea —, dar s-a hotărît deodată să nu mai stăm la ancoră, ci să mergem spre nord toată noaptea, ca să ne apropiem de zona unde se află „Galaţi“ şi celelalte vase.

Revizia motorului „tată“ s-a terminat; în ultimele nopţi s-au făcut cîte doi cilindri. Acum intră la rînd „fiul“, la

care se va lucra în timpul drumului; cum nu se traulează, curentul electric îl furnizează generatoarele auxiliare, suficiente cînd nu-i nevoie de pus în mișcare vinciurile.

Oceanul este destul de calm, așa că mergem cu un tangaj larg, pe care nu-l mai simți dacă nu te uiți afară să vezi cum se leagănă luna și stelele răzlețe, printre norii jumuliți, într-o pendulare neverosimil de largă. După atîtea zile de navigație, balansul ne-a devenit o a doua natură. Natura cealaltă, imobilă, cred că mi-ar da amețeală.

*

Porumbeii n-au plecat pînă seara; nostromul i-a dus iarăși în cabină, și azi nu le-a mai dat drumul; se pare că unul din ei, bărbatul, tînjește, luptîndu-se cu vreo boală sau cu oboseala, și n-are să-și ia zborul cu una, cu două.

Astăzi, pe la ora 7 dimineața, m-au trezit izbiturile caracteristice la pupa, care vestesc ridicarea traulului, dar mai pronunțate ca de obicei; mirat de asemenea grabă și vrednicie, m-am îmbrăcat repede și m-am dus afară. M-a întîmpinat cerul acoperit în întregime, mohorît, scămoșat și ud; doar la răsărit, printre șuvițe de nori tăiate parcă din foarfecă, se vedea cerul albastru și soarele înălțat de-o palmă. Peste tot apă, de parcă ar fi plouat cu găleata; dar nu plouă, și totuși nici la prînz nu se usucă această umezeală răufăcătoare și deprimantă.

Pe puntea de lucru se aflau cei patru oameni de la manevra traulului, cu Corcodel, șeful de echipă.

Corcodel e omul cel mai scund de pe tot vaporul, și cu toate că-i foarte tînăr, e apreciat pentru precizia cu care conduce vinciurile, treabă complicată, cel puțin la prima vedere. Deși nu mă bizui pe observații suficiente, mi se pare că își cam dă aere, după ce, la sfîrșitul călătoriei trecute, a apărut ca mică vedetă pe ecranele televiziunii. De aceea, ascult cu satisfacție glumele cîte unuia privind talia lui minusculă.

— Corcodel, zice Cutare, la Gibraltar să mergi cu mine, că vreau să-i cumpăr un costum de haine lui fiu-meu ăl mic, din clasa a doua, și vreau să-l probez pe tine.

În afară de echipa aflată în tură, nu mai era nimeni, decît secundul, la puntea de comandă.

Se ridica traulul, numai la un sfert de oră după lansare, întrucît erau semne că se agăţase, după loviturile neobişnuite pe care le auzisem mai înainte.

Nu s-a pierdut nimic, dar se agăţase într-adevăr, numai sacul, în vreun colţ de stîncă, sfîrşindu-se pe o bună întindere. A adus totuşi, cu toată starea lui mizerabilă, şi numai după cincisprezece minute de traulare, vreo 6—700 de kilograme de peşte, care numai el, valorificat bine, ar acoperi toată paguba... Dar nu se valorifică — e prea mult peşte sub apă; aşteptăm permanent „marea lovitură"...

Pe Rosmănică nu l-am văzut; poate s-a dus cineva să-l cheme, şi acum or fi început reparaţiile, dar n-am mai putut sta afară, în umezeală.

Secundul nu s-a arătat decît o clipă pe pasarelă... Îşi face navigaţia, sigur, cu mai multă practică decît comandantul şi îndeosebi cu mai mult sînge rece, dar mai departe n-am simţit să aibă altă preocupare. Discuţiile despre pescuit le urmăreşte cu un zîmbet de ironie. Nu l-am văzut niciodată pînă astăzi pe puntea de pescuit, şi mai ales nu l-am văzut la buncăr, unde se dezvăluie pasiunile oamenilor. Probabil nu-i place mirosul de peşte — miroase mereu a apă de colonia, ceea ce, cînd treci pe lîngă el, face plăcere. Poartă cămaşă întotdeauna proaspăt călcată şi pe nici una nu i-au stropit-o sepiile. Să fie mai înalt, să nu se bîlbîie şi să aibă o fizionomie mai „lucrată", ar semăna cu un lord în croazieră...

După aproape un ceas şi jumătate, pe cînd îmi beam cafeaua cu Marian în fumoar, a apărut Ţipă din cabină, ras proaspăt şi dichisit, numai că nu mirosea a apă de colonia. E şi el un lord, mai oriental, dacă se poate spune astfel, adică mai labil şi mai afabil. E omul despre care umblă vorba că nu se supără niciodată. Adaug că e omul pe care nu te poţi supăra nici cînd toate în fiinţa ta scapără; calmul lui te demontează. O să trăiască zece ani mai mult decît alţii din propria lui generaţie.

Îl compar cu Marian, care stă tot timpul ca pe ace; maşinile lui producătoare de frig, echivalentul a zeci de tone de

gheață, nu dau nici o bătaie de cap nimănuia; le supraveghează în tăcere, dar cu atenție maximă. Deși obține frig, pune căldură — și nu arată. Dacă m-aș gîndi cîndva să transport Everestul la Constanța, ca să avem un munte pe plajă, mi l-aș lua tovarăș. Ar scoate numaidecît rigla de calcul și ar demonstra, matematic, că nu se poate, că ar trebui atîtea și atîtea miliarde de lopeți și tîrnăcoape, plus altele, dar ar pune mîna pe prima lopată...

Orizontul era împînzit de vase, ca în zilele bune; traulul următor s-a lansat însă cu întîrziere — au fost nevoie de reparații — și s-a ridicat abia la ora 15; rezultatul: cam 2 tone de scrumbie. Al treilea traul: 3 tone — puțină scrumbie, restul stavride mărunt și alte soiuri; totul la făină. Deși s-a lăsat întunericul, se lansează încă o dată traulul.

Întîmplarea de azi ar părea să dărîme credința mea că aglomerarea de pescadoare dovedește prezența peștelui, pe care ei îl depistează cu mijloace mai experimentate decît noi și cu mai multă pricepere. Dar faptul că noi prindem cantități neînsemnate nu infirmă prezența bancurilor de pește, ci poate avea altă cauză. Unii spun că viteza vaporului prea mică, îngăduie, mai ales scrumbiei, să fugă din plasă. Cred mai degrabă în altceva; nu atribui nici unei specii de pește însușiri tactice. Din undiță poate să scape, fiindcă se zbate, cu un instinct recunoscut celor mai înapoiate vietăți, de pe uscat sau din apă. Ca să iasă din sacul traulului, la îmbulzeală și în panică, s-ar cere o judecată și-o organizare calmă, de care nici omul nu-i totdeauna în stare, dovadă că trei sute de inși au ars într-o biserică, năpustindu-se cu toții deodată la ușă, cînd dacă ar fi ieșit în șir, unul după altul, se salvau toți, inclusiv dascălul.

Azi, curînd după amiază, am numărat numai în apropiere vreo douăzeci și două de vase. Unul, polonez, care după amiază traula drept în prova, a scos plasa umflată; fiind foarte aproape, prin binoclu s-a putut desluși că era pește frumos, probabil scrumbie.

Rămîne să vedem ce se mai întîmplă în zilele următoare; cred că teoria rămîne valabilă, în schimb, traulul nostru cel nou nu lucrează cum trebuie.

Azi la ora 14, pe latitudinea 22°40′, în timp ce mergeam spre sud, cu traulul la apă, ne-am întîlnit cu „Hiram I“, care venea din față. De o jumătate de oră eram în legătură radiofonică, și Zuri tocmai ne comunica punctele primejdioase de pe aceste latitudini, locurile unde se poate agăța traulul. Comandantul lui, un portughez născut la Atlantic, le-a adunat în paisprezece ani, de cînd navigă pe aici, deci pot fi primite ca serioase. Lui Țipă îi înțepenise mîna tot scriind și nu știa cum să scape, dar n-a avut încotro, a trebuit să le noteze pe toate. Știu că e inutil, deoarece pentru a ocoli toate aceste obstacole, date cu precizie de o milă, ar trebui ca navigația noastră să fie tot atît de precisă. Aici nu mai învinuiesc pe nimeni; eroarea admisă în navigația astronomică e totdeauna mai mare... Dar mai înainte ar trebui să existe credința că omul e dator să învețe tot ce știu alții, și la credință să adauge strădania.

Va să zică, Țipă a scris datele, pe mai multe pagini, pînă a făcut scurtă la mînă. Mai tîrziu, cînd le-a dus pe puntea de comandă, hîrtiile lui au fost întîmpinate cu indiferență sau cu ironie. Au să rămînă la un dosar, dacă au să rămînă, ca să fie puțină birocrație și în mijlocul oceanului...

Dictarea s-a întrerupt numai cîteva minute, cît ne-am încrucișat cu „Hiram I“. După o descriere sumară, l-am identificat cu binoclul, venind din prova și puțin în tribord: corpul gri, suprastructurile albe, coș roșu, catarg în triunghi la pupa, două coloane mai în față, patru plute de salvare în loc de bărci (mai sigur și mai practic). I-am dat și noi caracteristicile (după doriboturi ne poate recunoaște oricine, fără altă descriere) și l-am rugat să manevreze cît mai aproape de drumul nostru, întrucît noi, avînd traulul la apă, eram obligați să mergem în linie dreaptă.

Îndată am văzut cum au virat puțin la dreapta (erau cam la 2 mile), și în cinci minute au fost aproape. Au trecut prin tribord, la mai puțin de un cablu, încît am putut să ne vedem cu ochii liberi și distinct unii pe alții.

De obicei, aici, unde se lucrează ziua și noaptea, vasele nu se salută între ele; ar însemna să ne spargem urechile, suportînd atîtea fluiere, care de care mai profunde și mai zgomotoase. Ne-am salutat, deoarece ne întîlneam prima oară,

și după ce s-a stins huietul fluierului am auzit la radio glasul lui Zuri, cu surpriză și cu o admirație spontană:

— Dar știți că arătați foarte bine?!

N-am bănuit nici o clipă că plasează, ca între oameni binecrescuți, o formulă de politețe. E limpede că, printre vasele care se învîrtesc pe aici, chiar dacă or fi unele mici mai cochete, la tonaj mare „Constanța" și „Galați" sînt cu mult cele mai chipeșe și mai semețe.

Mai tîrziu, „Hiram I" a virat și a început să trauleze; rezultatul o să-l știm abia mîine, cînd e stabilită întîlnirea radio.

Pescuitul nostru a continuat și s-a încheiat nemulțumitor. În schimb, polonezii la ora 16 nu mai aveau ce face cu peștele. Alte vase, aflate în apropiere, după cum își comunică unele altora, în patruzeci pînă la șaizeci minute de traulare scot 10—15 tone. Deci presupunerea mea (și a altora) rămîne bună; zona e bine aleasă, înseamnă că intervin alte cauze care explică insuccesul de astăzi (și de altă dată).

Nu știu cum, și mi-e silă să mai cer informații, între noi și „Galați" a intervenit altă zîzanie.

Cornel a fost admonestat din țară că s-a primit o reclamație din Canada: n-a respectat orele obligatorii de ascultare. Prin convenții internaționale, de două ori cîte trei minute pe ceas, la primul și la ultimul sfert de oră, stațiile radio ale tuturor vaselor trebuie să-și oprească emisiunile pe o anumită lungime de undă; sînt minutele de tăcere obligatorii, ca să poată fi ascultate avizele pentru navigatori și apelurile de salvare.

Neamintindu-și să fi făcut o asemenea greșeală (de altfel, toată activitatea lui e trecută în registru, pe zile, ore și minute), Cornel a cerut lămuriri și în sfîrșit i s-a răspuns azi că fusese o confuzie: e vorba de vasul „Galați", nu de „Constanța".

Poate pornind de aici, poate de la cauze mai vechi reactualizate, raporturile cu „Galați" sînt foarte reci iarăși. Nici nu vreau să intru în amănunte; a oricui ar fi vina, cred că situația e condamnabilă. Dar poate, după destule vicisitudini, în situația incertă în care ne aflăm astăzi, cînd nu știm data întoarcerii în țară, nu știm nici măcar unde și cum vom primi corespondența atît de mult așteptată, spiritele și la noi, și la ei sînt destul de inflamate. Și iarăși, poate, nici la ei, nici

la noi nu e cineva cu destulă autoritate, cu destulă înțelepciune, cu destul tact ca să pună lucrurile la punct, ferm și omenește.

Ora 22,30. Chiar acum am aruncat ancora; am fost cîteva clipe afară: e totul ud, ca la baia de aburi. Lipsa soarelui mă deprimă; va fi mai grav cînd se vor arăta consecințele organice —, atîta umezeală nu poate să rămînă nevinovată.

În nord mă împăcasem cu situația și am suportat cu seninătate nopțile interminabile, zilele scurte, cînd soarele se arăta doar cîteva minute, din an în paște. Aici, totul din mine se crispează, o dată cu meteorul, și vremea rea mi se pare insuportabilă.

Închei ziua cu nădejdea că mîine are să se însenineze; atunci, desigur, toate s-ar înfățișa altfel.

Sîmbătă, 23. Ploaia și fierul

Zi nenorocoasă, nenoroc fără pauză, de dimineață pînă seara, deși primul traul, la ora 9, a scos vreo 5 tone de scrumbie, făcîndu-ne să sperăm în îndreptarea situației atît de precare; restul pescuitului nici n-ar merita să fie notat dacă nu mi-aș fi propus să fac din aceste cifre diagrama mea psihică: de trei ori cîte 500 pînă la 1.000 de kilograme, care ne-a mai costat și sfîșierea ultimului traul. Acum plasa se repară și cred că e vorba să pescuim noaptea, în continuare. Știu că va fi fără vreun folos remarcabil.

Cei din jur, față de care păstrăm distanțe destul de prudente, au pescuit și astăzi cantități mai mari decît au nevoie. Și ecograful nostru, dacă te poți încrede în el, a arătat pește cu duiumul... Înseamnă că traulul folosit acum, după ce s-a pierdut celălalt, nu funcționează cum trebuie; poate nu se deschide. Argumentul lui Țipă, că din moment ce a putut să scoată o dată 5 tone n-are nici un defect, nu stă în picioare. Ar fi posibil să se deschidă insuficient, iar uneori să se încurce, dintr-un dezechilibru, și să nu se mai deschidă de loc.

Cît despre faptul că aseară s-a agăţat... E incredibil, şi dacă aş fi în toane bune aş găsi mare prilej de rîs în această întîmplare. S-a agăţat fiindcă la un moment dat vasul a schimbat drumul. Dar de ce?... Mai adineauri, comandantul a venit în fumoar, comic scos din fire, să se plîngă că nu ştiu cine a umblat la pilotul automat şi, schimbînd cursorul, a modificat drumul cu 20 de grade.

— Dar cum, mi-am exprimat nedumerirea, pe puntea de comandă nu era nimeni?

— Eram chiar eu! a răspuns el, cu candoare.

Nu l-am mai întrebat cum s-a putut, cu tot întunericul care domneşte noaptea în timonerie, să umble „cineva" la cursor, sub ochii lui, plus ai ofiţerului de cart, plus ai timonierului...

Am văzut raportul radiografic trimis în ţară, la cererea ministerului. Mi se pare de neînţeles să se afirme atîtea neadevăruri, cu seninătate şi fără acoperire. „Traulăm în medie de opt ori pe zi." În medie traulăm de patru ori pe zi, şi doar fiecare lansare a traulului se trece în registru, poate fi controlată oricînd. E drept că în cîteva nopţi s-a mai traulat, fără succes, de două-trei ori, ceea ce însă e departe de a da media anunţată.

S-a mai raportat că sîntem în întîrziere, deoarece la motorul „tată" s-a lucrat opt nopţi şi am stat la ancoră (am stat numai şase), iar de acum înainte mai avem nevoie de încă şase sau opt nopţi pentru motorul „fiu"...

Încep să mă îndoiesc de realitatea la care am luat parte. Dacă n-a fost un vis, apoi atunci ştiu că în cele şase nopţi, printr-o strădanie lăudabilă a mecanicilor, s-a revizuit şi motorul „fiu", încît în privinţa propulsiei ne-am cîştigat autonomia întreagă.

Nu-mi imaginez ce are să se întîmple zilele următoare, ce motor vom avea de revizuit, la cît se va ridica media traulărilor... Ştiam că în povestirile lor, vînătorii exagerează, ştiam că exagerează şi pescarii. De data asta, exagerarea, numită astfel eufemistic, este a marinarilor.

Porumbeii tot nu au plecat; bărbatul, care tînjea deunăzi, azi era vioi. Le-am dat de mîncare pe pasarela punţii de comandă, unde se simt ca la ei acasă. Poate miezul de pîine

nu-i satură — mănîncă enorm pentru mărimea lor — sau poate fac rezerve masive în vederea viitoarei traversade. Mă întreb, văzîndu-i că ne acceptă fără sfială ospitalitatea, dacă nu s-ar putea să rămînă aici și să nu mai plece niciodată.

După amiază, „Hiram I“ a trecut prin apropiere. L-am urmărit cu binoclul; la puntea lor de comandă, cineva ne privea de asemenea cu binoclul. Ce sens are notația asta, de ce mă urmărește o scenă, o imagine fără importanță? Era un „cineva“ necunoscut, dar cum se uita la noi, m-am gîndit că omul are totdeauna nevoie de oameni.

Cer acoperit, vînt slab de la nord-est; oceanul — cenușiu și calm; umezeală neplăcută și alarmantă.

Seara, la ultimul traul, cînd am ieșit pe punte, începuse să bureze. Dar ploaia nu adună pe vapor mai multă apă decît umezeala perpetuă. Că plouă sau nu plouă, fierăria care ne înconjoară nu se usucă toată ziua. E și în sufletul meu multă apă; lipsește pămîntul și tot ce-i al pămîntului, s-o absoarbă.

Duminică, 24. Nevoia de oameni și de omenie

Aseară, tîrziu, cerul se înseninase; se vedeau stelele, pe întreaga boltă, dar palide.

M-am culcat după 3 noaptea, dominat de o insomnie calmă, și m-am uitat în mai multe rînduri afară; cred că nu puteam să dorm la gîndul că azi are să fie soare.

Răsărise luna, aproape de ultimul pătrar, dar printre stele se adunau nori iarăși.

M-am trezit abia la 9,30; cu mici scame, cerul era senin, și totuși nu mi-a venit să cred, de aceea am tot ezitat să mă duc pe punte; îmi dau seama că sînt realități pe care le suspectezi dacă nu se reflectă în tine. Nu se întîmplă oare la fel și cu ceea ce vine de la oameni? De ce te exaltă un gest al cuiva, uneori neconcludent și cu semnificație minimă, în

vreme ce te lasă amorf căldura arzătoare a altuia? Să fie totul în noi și nimic în afară? Sentimentele noastre să se adreseze fantomelor?

*

Pînă la prînz, în trei traule, s-au scos cam 35 tone de pește, făgăduința unor zile mai bune. Eram înconjurați de vapoare, unele numai la cîteva sute de metri; știau, firește, de ce se adunaseră grămadă.

Îndată după amiază însă, fără explicație, ne-am îndepărtat de ele, mergînd spre nord, pînă seara le-am lăsat aproape de orizont, și următoarele traule n-au mai scos decît o tonă, apoi 2. Cînd ne-am dezmeticit și am dat să ne reapropiem de ele, era prea tîrziu — căzuse întunericul.

Acum se spune că vom încerca să traulăm noaptea, pe fund de 50 de metri. Este ora 21 și mergem spre est, în căutarea unor ape mai puțin adînci; numai de n-am lăsa plasa pe acolo!

Porumbeii tot n-au plecat; vin la ușa timoneriei și așteaptă să li se dea de mîncare; seara, nostromul îi duce în cabină.

N-a plecat nici „Hiram I" — traulează pe lîngă noi, poate din simpatie; altminteri, după cum ne-au spus mai demult, au magaziile pline și nu se mai opresc decît spre a face sondaje din loc în loc. Aici, după cum se vede, sondează de trei zile.

Am izbutit să stau la soare, pe puntea ancorelor, vreo două ore și jumătate, ceea ce mi-a făcut bine, deși era zăpușeală. Și iarăși mă gîndesc, și iarăși nu-mi vine să cred că în țară este iarnă, poate cu ger, poate cu viscol — zile amarnice!

*

„Galați", care venind spre sud, în decembrie, fusese anunțat că va intra pentru aprovizionare în Las Palmas, hotărîre anulată după cîteva zile, a apucat să transmită această adresă familiilor, și ca urmare oamenii au primit corespondență acolo. Comandantul lor, mai sensibil la nevoile sufletești ale echipa-

jului, n-a pregetat să „dea o fugă“ pînă la rada portului, unde agentul, foarte îndatoritor, deși n-avea nici un angajament oficial, deci nici o remunerație, le-a adus scrisorile.

În afară de peștele pe care îl prindem, cînd mai rău, cînd mai bine, avem multă nevoie de omenie...

Acum, bucuros și cu coada pe spinare, „Galați“ se îndreaptă spre Dakar, unde vor întîlni încă o dată oameni. Pentru noi, din păcate, ajung prea devreme; corespondența de la Thorshavn și Reykjavik, îndrumată la Gibraltar, după cum ne-a fost cererea, va fi, sper, reexpediată, dar nu va sosi la Dakar decît după plecarea lor de acolo. Și iarăși vom aștepta cine știe cîte săptămîni, ca apoi să cerem să ne-o reexpedieze cine știe unde, probabil undeva unde pînă la urmă nu vom mai merge!

Luni, 25. Prezențe feminine

Zi cu desăvîrșire goală, dacă nu țin seama că am stat la soare, de dimineață pînă după prînz, cînd a început să se înnoreze. Acum, spre seară, cerul are tendința să se acopere pe toată întinderea lui viorie, culoare care, cum am mai spus, de mult nu-mi inspiră încredere, și iată de ce nu mai găsesc nici un elan în mine. Dacă aș avea capacitatea organică să dorm în neștire, aș dormi pînă s-ar limpezi iarăși cerul.

Nu se întîmplă nimic în afară; căutînd stăruitor, poate aș găsi ceva în mine; n-am nici entuziasm, nici putere...

Ne-am ținut la distanță de celelalte traulere, care se văd la orizont, și am scos cantități ridicole: cîte o căruță sau două. Mai mult s-a pescuit peste noapte, cînd aud că am fi totalizat vreo 6 tone; e nimica toată, dar tot mai bine așa decît să stăm de pomană la ancoră.

Porumbeii n-au plecat...

N-a plecat nici „Hiram I“; nu l-am văzut astăzi, dar știu de la ceilalți că e pe undeva pe aici, adică între un orizont și altul.

Amintirea „amazoanelor", care au fost o prezenţă reală pe vas, în zilele dinaintea plecării s-a estompat aproape în întregime; fotoliile folosite de ele atunci nu le mai păstrează urma, paşii lor pe coridoarele spălate în fiecare zi s-au şters de mult, o dîră de parfum rămasă în închipuire a fost luată de furtună încă din primele săptămîni. Cred însă că fiecare om şi-o păstrează pe a lui, ca o amintire secretă şi individuală, reînviind din gesturi care nu se uită — sau dintr-o radiogramă.

Singura care trăieşte printre noi, la vedere, este nevasta doctorului, bruna Mihaela, privindu-ne pudic, în impudic şi hazardat costum de baie. E o fotografie făcută pe plajă, la Mamaia; evocîndu-se pe ea însăşi, evocînd şi vara marină de acasă, apoi fiind unică şi atît de departe, este de trei ori ispititoare. Toţi o privesc, dar pe furiş, deci cu vinovăţie. Ca mai totdeauna, soţul nu-şi dă seama; altfel, n-ar lăsa fotografia acolo, în cel mai bun loc de observaţie, deasupra biroului, între hublouri. Surprind pe cîte unul cum simulează că se uită afară; în realitate, ochii, puţin încrucişaţi, converg spre fotografie. E un adulter colectiv şi interminabil.

Alături, altă amintire, un ursuleţ de pîslă, suspendat cu elastic de lampa atîrnată în perete, înregistrează din clipa plecării toate mişcările vasului, şi umbra lui se suprapune peste fotografie într-un ritm neîntrerupt, ca o mîngîiere continuă; ca mai totdeauna, soţul nu observă, iar oaspeţii lui, substituindu-se ursuleţului, nu contenesc să calce, virtual, legile prieteniei...

Toate ritmurile organice ale omului, bătăile inimii şi respiraţia, sînt aici accentuate şi amplificate de ritmica binară a vaporului.

Şi totuşi, mai stăruie o amintire feminină pe vapor, cea mai veche dintre toate, iar pentru mulţi abstractă — pentru cei care n-au luat parte la prima călătorie, de unde descinde imaginea transmisă de alţii. Ea circulă pretutindeni aici, în libertate deplină şi la îndemîna oricărei imaginaţii, putînd fi a tuturora, fiindcă n-a fost a nimănuia şi nimeni n-are dreptul s-o sechestreze şi s-o apere.

În prima călătorie, la Wellington, o delegaţie de ihtiologi, oameni de ştiinţă din Noua Zeelandă, au obţinut aprobarea să se îmbarce pe vas şi să participe în scop de studiu la o

parte din campanie, două săptămîni mi se pare. Unul din ei era însoţit de secretara lui, o femeie tînără şi, după legendă, destul de frumoasă.

N-am văzut-o, dar o întîlnesc în multe ocazii, aproape în orice conversaţie; nimeni n-a uitat-o. Aparatele de bărbierit s-au folosit atunci cu ardoare; în două săptămîni s-au tocit mai multe lame decît în restul campaniei. Fierul de călcat n-a mai avut repaus; s-au purtat cu precădere cămăşile albe. Din sertare au fost scoase şi pulverizate ape de colonia uitate. Concurenţa masculină s-a dus pe tăcute, dar cu multă înverşunare. S-a oftat mult, spune legenda, s-a făcut risipă de priviri languroase — totul amplificat de ritmul neostenit al oceanului...

Camera duşului nu are zăvor, nici altfel de încuietoare; e sau un ritual japonez, sau o scăpare din vedere. Între bărbaţi, neajunsul nu supără pe nimeni; mai greu e pentru o femeie, nevoită să se dezbrace fără acoperire. Tînăra doamnă s-a bucurat de-o pază mai bună decît a tuturor zăvoarelor: suspiciunea şi gelozia; nimeni n-a putut să rămînă vreodată singur în faţa uşii cu pricina.

După aproape un an, amintirile reînvie în fiecare zi, cu o nouă putere; legendele sînt cu atît mai convingătoare cu cît au mai multă vechime.

A dormit în cabina pe care astăzi o ocupă Ţipă; se spune că de atunci aşternutul n-a mai fost schimbat niciodată...

Marţi, 26. O singură aspiraţie

Aştept să se întîmple ceva, şi cum singurul eveniment posibil mi se pare plecarea întîrziată a porumbeilor, în fiecare dimineaţă dau fuga să-i caut. A devenit o obsesie... N-au plecat nici astăzi. N-au plecat nici vasele poloneze, deşi aflasem că au magaziile încărcate. N-au plecat nici celelalte vase; le auzim vorbind prin radio, dar de văzut nu se vede nici unul în apele apropiate; abia dacă se zăreşte un catarg şi o dîră subţire de fum dincolo de orizontul acesta care ne desparte de lume. E atît de mare necunoscutul dincolo de bătaia

vederii, iar lumea e atît de departe și uneori mi se pare așa de improbabilă — mai degrabă o amintire decît o realitate telurică —, încît nu mă miră că n-au plecat porumbeii. Unde să se ducă și ce să-i mai cheme?

Cum am rămas iarăși singuri în această zonă, ca o consecință logică, de atîtea ori verificată, nu prindem pește. Ies traule descurajatoare, faună măruntă, ceva stavride și aproape de loc scrumbie.

Data întoarcerii iarăși se îndepărtează. Azi am privit oceanul cu ciudă; s-a calmat, dar parcă ne poartă dușmănie.

Cerul e îmbîcsit de pîclă, soarele e fierbinte, dar ofilit și, bineînțeles, plutim în umezeală.

Simt în jur un vid fără dimensiune, care de data asta mă urmărește și în cabină, pătrunde în ființa mea, ca o paralizie, subție cerneala, încețoșează hîrtia. Găsesc gînduri, dar nu le pot scrie; caietele, și cele complete, și cele goale, mi se par inutile. Există un singur țel, care anulează orice altă năzuință; nu mai doresc nici măcar bucuriile vieții și fericirea, ci numai să umplem magaziile.

IX CĂLĂTORIND FĂRĂ SPAȚIU

Miercuri, 27. Diluări

„Galați" a intrat la Dakar, dar, așa cum era de așteptat, n-a găsit acolo decît corespondența lor. Aflînd situația, am telegrafiat grabnic, cu o ultimă speranță, agentului de la Gibraltar, numai că, probabil, va fi prea tîrziu; în trei zile „Galați" pleacă din port, și corespondența n-are cînd să sosească.

Între timp, rămași singuri, hoinărim pe ocean.

Am „ros" harta între 21°—21°30′ — și continuăm să scoatem pește în cantități așa de mici, încît, dacă am continua în același fel, ar trebui să mai rămînem pe aici patru sau chiar cinci luni.

Sînt cifre, și le raționăm, dar spiritul nu le admite. Trebuie să existe o soluție rezonabilă, o salvare, dincolo de ceea ce astăzi pare inadmisibil, dar și probabil.

Nu se mai zăresc vase de pescuit decît răzlețe, și numai la orizont.

În sfîrșit, seara, după ce s-a scos ultimul traul, comandantul a hotărît să ne deplasăm mai spre nord cu un grad, unde pescuiesc, pare-se cu succes, alții, și acum sîntem în marș, spre acea nouă zonă, pe care iarăși o socotim a făgăduinții, așteptînd ca iarăși să ne dezamăgească.

Am stat două ore la soare după amiază. Căldură de cuptor, care mi-a stors kilograme de nădușeală, dar pe care am simțit-o făcînd bine mădularelor. Nu-i de ajuns; această bună stare fizică, rezerva de energie organică, mărește arderile lă-

untrice, inalimentabile. Sînt îngrijorat și indispus de prelungirea călătoriei; îmi pierd timpul — toate, chiar și oceanul, se diluează.

Joi, 28. „Unii“ și „alții“

Am mers, așadar, spre nord astă-noapte, am intrat într-o mare aglomerație de vase, și rezultatul s-a văzut imediat: niciodată, nici chiar în Noua Zeelandă, nu s-a pescuit așa de bine, nu s-au scos într-o singură zi cantitățile acestea uriașe.

Primul traul, dimineață, la care am lipsit, e drept că nu-i notabil. Al doilea, în schimb, cu multă greutate a izbutit să fie adus pe punte. La primele încercări s-a rupt gașa, de care era agățat cîrligul macaralei mari, și o clipă am avut impresia, în trosnete, că s-au rupt cablurile. S-a pus problema să se taie plasa, ca să curgă o parte din pește — mai bine așa decît să-l pierdem pe tot și să pierdem și traulul. Pînă la urmă s-a recurs la altă soluție: doi oameni au coborît pe jumătate în apă (legați cu parîme) și au dublat fundul sacului cu o plasă de sîrmă care există aici anume pentru asemenea cazuri. Intervenind și a doua macara mare, de care s-a legat plasa metalică, sacul a început să urce greoi, cu mare efort și în emoția generală, pînă ce a apărut pe punte, plin, îndesat, ca un monstru, de proporțiile uneia din cele mai mari balene; erau acolo pe puțin 40 de tone...

Bucuria ar fi fost generală și deplină. Din păcate, comandantul socotește că e meritul lui, și-atunci strică bucuria multora, a mea mai cu seamă, care nu țin nici cu unii, nici cu alții și regret că există aici „unii“ și „alții“. Regret că există „alții“ chiar și dincolo de limitele vasului nostru...

Tocmai se golea sacul în buncăr, cînd a venit Cornel, care fusese cîteva clipe la stație, chemat de traulul polonez „Tarpon“.

— Mă, i s-a adresat tardiv comandantul, să nu care cumva

să le spui cît am prins! Spune şi tu, oricui te întreabă, că am scos vreo 20 de tone!

Cornel, care este destul de feciorelnic, n-a găsit cu cale să mintă şi a mărturisit plin de candoare:

— Acum, degeaba, că le-am spus!

— Cît le-ai spus?

— Cît am prins.

Ca şi cînd ar trebui să ţinem secret, ca şi cum am fi între duşmani! Ca şi cînd polonezii nu ne-ar fi dat informaţii ori de cîte ori au putut!

— Dacă le spunem, a continuat comandantul, justificîndu-se, vin toţi peste noi!

Este de necrezut! Ne ferim să nu vină alţii aici, ca şi cînd nu noi am fi venit peste ei astă-noapte!...

Traulul următor, scos seara, a avut cel puţin 30 de tone, dacă nu 35, deci cantitatea pescuită astăzi întrece capacitatea de prelucrare, inclusiv a fabricii de făină. Ultima încărcătură a fost lăsată pe punte; buncărul încă nu se golise.

Necazul, ca mai întotdeauna cînd vine peşte mult, e că nu se lucrează bine. Spre seară la buncăr rămăsese numai un om din întreaga echipă, Pavel Perijoc, unul din acei tineri care par delăsători, dar care ar mînca jăratec dacă ar avea cine să le ceară. Alături, făcînd inimos muncă voluntară, doctorul dădea şi el cu lopata peştele pe bandă. Ceilalţi intraseră parcă în pămînt, sau, mai potrivit, parcă se înecaseră. După un timp, doctorul s-a dus la Şişu, socotindu-l autoritatea supremă în materie, să-i ceară ajutoare, iar acesta, în loc să ia altă măsură, a coborît la buncăr şi... a început să mînuiască lopata! Exemplul personal, atît de recomandabil, acum nu şi-a dat roadele: n-a venit nimeni în ajutor — nici comandantul.

*

Zi ciudată ca peisaj: aproape „calm plat"; vîntul abia adie şi nu se formează nici o cută pe faţa oceanului, netedă ca apa într-un lighean; totuşi ne balansăm amplu, chiar supărător cîteodată. O hulă de fund, insidioasă, creează valuri mari, dar aşa de distanţate, încît pantele lor, îndulcite pe zeci de

metri, șterg impresia reliefurilor, pe care în schimb le simte vasul.

Nori de vreme bună, ca turmele de oi, buclați, albi — iar la orizont alții, straturi diafane, marmoreate. Curenți învălmășiți și nestatornici schimbă culorile oceanului, de la alb-lăptos pînă la cenușiu, fără nici un pic de albastru.

Puzderie de vapoare traulează în toate direcțiile, mișcîndu-se harnic. E atîta neastîmpăr și atîta aglomerație, că parcă ne-am afla la iarmaroc, dar un iarmaroc de proporții oceanice.

Seara stăm la ancoră; altceva n-am avea ce face, măcar de data aceasta. E o odihnă binemeritată. Cine din noi o merită?

Vineri, 29. Încotro merg, încotro merge vaporul?

Astă-seară se împlinesc trei luni de cînd am plecat din Constanța. Nu-mi dau seama dacă e mult sau puțin, dacă au trecut greu sau ușor. Ceea ce e sigur, în sufletul meu s-au produs transformări importante. Dacă pe de o parte s-a așezat în mine oboseala solicitărilor, solicitările au trezit o seamă de resorturi uitate și nefolosite, datorită cărora acum mă simt mult mai tînăr decît în ziua plecării. Tot ce încerc să evoc din aceste ultime trei luni, dar mai cu seamă începutul călătoriei, care după developări lente s-a fixat într-o imagine clară, cu granulația fină, mă emoționează, dîndu-mi un complex sufletesc de melancolie și vigoare. Aud sunînd în mine și în largul oceanului un imn al bucuriilor.

Zi de glorie pentru cer și pentru ocean, care s-au unit încă o dată, ca la 1 ianuarie, pentru a o face strălucitoare. Vîntul bătea de la vest dimineață, fenomen rar și aproape inexplicabil iarna pe latitudinea aceasta; noi în orice caz îl întîlnim prima oară. Dar, mai ciudat, de la prînz s-a rotit la sud, și tot de la sud bate și acum, seara.

M-am bucurat de soare cinci ceasuri, întins pe puntea etalon, și, mai ales că în aceste clipe mintea nu-mi stă degeaba, am avut simțămîntul reconfortant că înmagazinez viață. Șopîr-

lele, care trăiesc în întuneric și umezeală, știu de ce ies la lumină primăvara și se răsucesc să le pîrjolească soarele. Acesta este cuvîntul potrivit: m-am răsucit, gemînd în adîncul meu de plăcere, și am înmagazinat soarele cu sete...

Toate astăzi, în mine, mi s-au părut regenerate; mi-am regăsit utilitatea și am făcut planuri de lucru pentru mulți din anii care au să vină... Dar...

Dar treaba ne merge rău, cu deplină explicație.

Am stat deci la ancoră peste noapte, și cînd m-am culcat, aseară, flota de traulere se vedea limpede spre vest, la 6—7 mile, neavînd, după toate semnele, intenția să se ducă în altă parte.

De dimineață, vasele dispăruseră, parcă sabordate. Nu știu ce s-a întîmplat și nici nu vreau să întreb; ar însemna să irit pe cei care se comportă cu atîta stîngăcie. Întrebuințez cuvîntul cel mai nevinovat, dar nu cel mai potrivit. N-aș greși dacă aș spune ignoranță, încăpățînare și mai mult chiar. Dar am învățat să mă rețin, de cînd am înțeles că revolta mea ar fi inoportună, ineficace și poate chiar nelegitimă. Fapt este că eram singuri: sau plecaseră vasele celelalte, și atunci nu știu de ce nu le-am urmat, sau plecasem noi, și atunci nu știu de ce am părăsit o zonă care se arătase ieri așa de bogată.

Parcă spre a întări încă o dată constatări de mult verificate, n-am scos decît o căruță de pește în primul traul, iar în al doilea o roabă.

Între timp, la orizont, spre sud, apăruseră vasele pierdute peste noapte; veneau spre noi, aproape în formație.

Șișu a ieșit din timonerie negru de nemulțumire.

— Mergem acolo! Abia l-am înduplecat pe comandant.

În treizeci de minute eram în mijlocul escadrei. Am coborît la masă, convins că între timp se lansase traulul, convins mai ales că n-o să fie zadarnic. I-am și spus lui Rosmănică, biată victimă în toate aceste eșecuri:

— Să știi că de data asta scoatem pește! De ce anume, ai să afli pe urmă.

N-am zăbovit jos decît douăzeci de minute, schimbînd cîte-o vorbă cu unii și cu alții; în ceea ce privește masa, la prînz mănînc mai mult decît frugal, uneori doar un compot sau un ceai cu lapte. Cînd am urcat pe puntea etalon, în acest răstimp atît de scurt cerul se schimbase cu totul pe neașteptate: nori

nu denşi, dar destul de întinşi, acopereau cerul, pe care îl lăsasem strălucitor mai adineauri; capriciul meteorologic al tropicelor! Spre mulţumirea mea, deşi mă resemnasem, peste cîteva minute au început să se dilueze, iar după un sfert de oră nu se mai vedea decît scame din ei, departe.

În schimb...

Scriind, acum mi-e teamă să nu fiu bănuit de vreo manie sau că încerc prin toate mijloacele să pipărez impresiile mele, cu gîndul că altfel ar fi prea monotone şi sărace.

Aş vrea să se ştie că astăzi, vineri, 29 ianuarie, ca şi în zilele din urmă, paginile jurnalului nu mă interesează, nu mai visez să fac din ele o carte. Le scriu sec şi în silă, neaşteptînd nici o inspiraţie, supunîndu-mă doar unei vechi discipline. Nu mai doresc nimic decît să umplem magaziile; mă exasperează inutilul — rotirea inutilă a motoarelor, a generatorului, a uriaşului vinci-traul, banda inutilă a ecografului, munca inutilă a oamenilor, aşteptarea fără limită, care, chiar dacă va fi fructuoasă la urmă, îţi dă şi ea, astăzi, sentimentul inutilului.

Ei bine... Vasele se duceau mai departe, spre nord, iar noi, fugind de ele ca de molimă, ne continuam drumul spre sud, distanţîndu-ne cu rapiditate. Abia după ce s-au aşezat cîteva mile între noi şi ele am lansat traulul. Iar cînd l-am scos, ne-am ales cu vreo tonă de peşte. Cred că în realitate era şi mai puţin, dar nu vreau să greşesc în paguba celor care săvîrşesc nechibzuinţa, ba încă şi sistematic.

Abia pe seară, prin nu ştiu ce minune, ne-am pus în linie cu un vas care a mers aşa cam o oră, apoi a virat traulul.

— Gol!... Gol!... exclama ironic şi satisfăcut comandantul, urmărind manevrele de ridicare.

Iar secundul îi ţinea hangul. Spre surpriza lor, vecinii necunoscuţi au scos o cantitate imensă, ceea ce se vedea clar cu binoclul: 5 „burţi“ care ar fi echivalat cu 3 burţi ale sacului nostru, de un diametru mult mai mare. Prin „burţi“ înţelegem acele gîtuiri ale sacului, devenite unităţi de măsură şi născute din strînsoarea unei parîme puse circular, din loc în loc, ca plasa, destul de subţire, să nu se rupă sub presiunea tonelor.

A trecut de-atunci o oră, şi continuăm să remorcăm traulul, deşi cred că ar fi trebuit să-l virăm numaidecît; exemplul de alături era concludent. Cred că procedăm aşa numai din orgo-

liu, spre a nu lăsa impresia că ne luăm după alţii. S-ar spune că nimeni nu cunoaşte oceanul mai bine ca noi, care venim aici prima oară.

Ora 20. Nu ştiu şi nimeni nu ştie, în afară de comandant, care tace din gură, încotro mergem şi cu ce intenţii. Sînt în cabină şi nici n-aş vrea să mai ies — oriunde m-aş duce, n-aş recolta decît nedumerire.

Tot ce ştiu e că mergem cu valul travers, ceea ce dă vasului un balans adînc şi violent, ca pe furtună. Mai adineauri, în careu, au zburat de pe masă toate farfuriile; am auzit zgomotul, cunoscut foarte bine din nord, unde oceanul ne zgîlţîia toată ziua. Aici, fenomenul, pe care credeam că-l uitasem, mi se pare ciudat.

Ei, dar încotro mergem?

*

Niciodată nu mi s-au relevat necunoscutul şi incertitudinea mai vaste şi mai indefinibile ca în noaptea asta. Sînt prizonierul unei voinţe confuze, neexplicate — trebuie să mă supun ei pînă la capăt, şi singura mea evadare posibilă rămîne caietul de faţă. Ce caut în mijlocul Atlanticului, de ce veghez, de ce îmi pun întrebări la ora cînd toată lumea doarme, în afară de carturi?

Este caietul meu o călătorie, sau trebuie să fie o „carte"? Sînt în călătorie deocamdată — şi ce bine ar fi să uit cartea, ca să notez aici totul, chiar şi ce-i inavuabil!

Mi se pare că marile călătorii nu pot începe decît noaptea. Am copilărit prin gări şi prin porturi şi mi-au rămas în minte ţipetele locomotivelor şi gemetele vapoarelor, dînd semnalele de plecare. Ziua, vibraţia lor se pierde în celelalte vibraţii ale vieţii — pulsul şi respiraţia lumii. Noaptea însă, cînd pulsul şi respiraţia lumii sînt potolite, semnalele de plecare trezesc acorduri grave, profunde şi dureroase în sufletele aflate de veghe...

O carte îşi prinde conturul la sfîrşitul unei perioade lungi de meditaţii nebuloase, de zbucium, de nelinişte, de incertitudini, de descurajări, de deznădejdi — geneză blestemată şi binecuvîntată. Sînt zile, luni şi ani, *ani*... Şi cute pe frunte...

Umerii se încovoaie, ochii se încețoșează, inima obosește și totul pare inutil, ca o plutire în haos. Și iată că vine acea clipă, fără să se vestească dinainte, cînd, fără să știi cum, pămîntul se desparte de ape, și continentele se arată, cu oamenii care te așteaptă, iar oceanele se albăstresc, și pe ele se desenează liniile de navigație.

Clipa genezei e grea și profundă, învăluită în tăcerea întinsă care apasă tainele nașterii... Mi se pare astfel că o carte, ca o călătorie cum ea însăși este, nu poate începe decît noaptea, fără martori, cînd singur eul tău îți rămîne în față, el singur veghindu-te, lui singur avînd a-i da socoteală, ca unuia încărcat, în anii grei de gestație, de vibrațiile lumii — și răspunzător pentru tine în fața vieții.

Am copilărit prin gări și prin porturi. Mi-au plăcut locomotivele și vapoarele, fiindcă se duceau departe. Mai tîrziu mi-au plăcut caii, schiurile și aeroplanele, și cu ele am cunoscut ceva din dimensiunile spațiului. Mi-au plăcut multe altele — și din toate la cîte aș fi putut să mă opresc pentru restul vieții mi-a rămas un condei în mîna dreaptă, pe care îl privesc cu o sfîșietoare duioșie în această oră din noapte. În ani și în pagini — sute și mii aruncate — ce lungă este călătoria noastră!

Eram în acea clasă primară în care se învață genurile și am aflat că acestea sînt trei, cum află la un timp tot școlarul...

Dacă nu povestesc întîmplarea acum, în noaptea asta, la Tropicul Racului, cred că n-aș putea s-o mai povestesc niciodată.

Țin minte că după explicație, dascălul nostru a mers la exemplificare, conform regulilor pedagogice; întîmplarea a făcut să mă întrebe pe mine înaintea altuia de ce gen este cuvîntul *scaun*. Iar eu, care aflasem cu ce cheie găsești răspunsul, mi-am spus repede în minte: *un* scaun... Mi s-a părut atît de limpede, încît i-am dat drumul la iuțeală, fără a judeca mai departe:

— Masculin, domnule!

— Nu!

Mi-am zis, contrariat de socoteala nereușită: „... *Două* scaune“ — și m-am repezit încă o dată, fără să judec pînă la capăt:

— Feminin, domnule!

Nu eram primul școlar care răspundea anapoda, deci dascălul nu s-a mirat nici de data asta, ci doar s-a-mpotrivit — „nu!“ — mărindu-mi contrarietatea. *Un* scaun, *două* scaune... Îmi dădeam acum seama, după explicație, cărui gen se înscrie substantivul nostru și la ce greșeală mă dusese graba și lipsa de judecată.

— Dacă nu e nici masculin, nici feminin, ce poate fi? a stăruit dascălul.

Am tăcut, o tăcere tristă și rușinată.

— Cine știe?

Firește, știa toată clasa, care a izbucnit, cu mîinile ridicate:

— Neutru, domnule!

Iar eu am rămas prost între ceilalți, fiindcă la opt sau la nouă ani, cîți trăisem, socoteam rușinos să mă opintesc într-o ușă pe care n-o mai ținea nici o clanță.

Au trecut peste patruzeci de ani de-atunci, și în acest răstimp n-a fost clipă de meditație în care amintirea acestei întîmplări să lipsească. Ea a marcat stilul meu de viață pînă astăzi — și-acum, cei care au așteptat de la mine răspunsuri fără să le primească vor înțelege că tăcerile mele erau triste și rușinate.

Ceva mai tîrziu învățam carte la acel liceu care se intitula Mînăstirea Dealu, fiindcă lăcașul școlii înconjura biserica numită astfel, unde mergeam la slujbe și ne închinam la capul lui Mihai Viteazu. În unele ore se învăța muzică instrumentală; cei fără înclinații muzicale puteau atunci să bată mingea sau să umble brambura. Într-o iarnă, caloriferul mergea prost, era frig în clasă și, cum aveam și sobe, făceam foc pe socoteala noastră, fiecare fiind dator să aducă brațul lui de găteje: pădurea era sub ferestrele sălii de clasă. Aflasem tocmai atunci diferența de calorii dintre lemn și cărbune — tulburătoare revelație! În muzeul de geologie, printre piesele etichetate din rafturi și galantare, zăceau inutil, poate mai mult de o tonă, cărbuni de toate națiile. Însă în aceeași sală, în lipsa altui spațiu, colegii mai muzicali învățau violoncelul și contrabasul.

Acesta din urmă, deşi mare cît dulapul, părea un instrument destul de docil, îşi scotea cinstit şi placid mormăitul cu tonuri puţine; de altfel nici nu putea fi supus la prea mari solicitaţii. Dar violoncelul — păcatele noastre! — coardele lui nu sufereau arcuşul, cum nu suferă pe călăreţ calul din Pampas. La prima atingere, instrumentul începea să necheze, să ragă, să scrîşnească, să chelălăie şi să guiţe — poate chiar să se şi zvîrcolească. Tinerii învăţăcei din seria aceea nenorocoasă se luptau cu el de parcă aveau urechile înfundate, băteau măsura cu piciorul, cum ar fi bătut toba mare, mînuiau arcuşul ca pe bîtă, nedumeriţi de urletele fioroase, ca de vită înjunghiată.

Într-o zi, profesorul mai mare peste instrumentele nărăvaşe m-a prins în sală pe cînd umblam să-mi fac provizia de cărbune — nu ştiu cum de întîrziasem — şi-a fost încredinţat că mă vrăjise violoncelul...

Despre acest om, biet muzicant ratat, cu şcoală la Dresda, care mi-a purtat de-atunci înainte o dragoste nestrămutată, poate voi aminti altfel, altă dată. Era omul care de ani de zile, cu răbdare mucenicească, se chinuia să afle printre găini o pasăre rară, spre a-i răsplăti strădania îndelungată.

Putea oare o inimă de copil, cam oropsit în viaţă, să rămînă nepăsătoare la bucuria neaşteptată pe care o arăta omul din faţă?

În clipa următoare strîngeam între genunchi calul sălbatec, în vreme ce profesorul îmi potrivea în mîna dreaptă, murdară de cărbune, arcuşul cu părul lui alb ca laptele.

Bietul meu dascăl! De cînd se va fi stins, fără să fi întîlnit pasărea măiastră!... Cu mine, atunci, s-a întîmplat ceva care ar putea să se numească miracol, mai ales că a fost trecător, ca toate miracolele. Căci, nu ştiu cum, arcuşul s-a împăcat cu coardele, şi de la prima atingere, în loc să se răzvrătească, dulcele instrument şi-a arătat glasul...

La sfîrşitul anului cîntam, pe podium, o melodie veche italienească, simplă, naivă şi caldă, punînd în ea o linişte şi o candoare care mă înduioşează abia astăzi.

Cu asta, mi s-a prezis o mare carieră în muzică, şi, supunîndu-mă prezicerii, am trecut anii şcolii cu violoncelul la subţioară. Sertarul mi s-a umplut treptat cu literatură muzicală, şi ce încă nu puteam să cînt citeam în orele de învăţătură. Serile şi nopţile le-am consacrat coardelor, nesocotind programul, nesocotind copacii înfloriţi la geam, primăvara sau

pîrtia și nămeții în iernile de pe vremea aceea, care erau ierni adevărate... Ba l-am nesocotit și pe Titus Livius mi se pare, și-am rămas repetent de pe urma limbii latine, fiindcă am avut un an întreg de pasiune mistuitoare pentru *Marele tratat de Orchestrație* al lui Berlioz, amintit altă dată, de la care am început să învăț, cît am fost în stare și fără să-mi dau seama, cum se orchestrează o carte...

Așa s-au scurs cîțiva ani de școală; cînd am ajuns la al doilea concert de Romberf, mi s-au rupt deodată părul arcușului și toate patru coardele — și calul, sălbăticindu-se din nou, s-a întors în Pampas. De atunci nu l-am mai întîlnit niciodată.

Eram în mijlocul adolescenței și îmi dădusem seama, printr-o revelație descurajatoare, că imensul spațiu al muzicii era prea incert pentru mine ca să-l pot străbate pînă la capăt. Ființa mea căuta, cu neastîmpăr și modestie, concretul spațiu geografic.

O alcătuire de șine și pîrghii metalice, macazul, „schimbătorul de cale", face ca trenul să apuce pe o linie sau pe alta. Știam încă de mic ce-i un macaz și cum funcționează. În timpul primului război căruia i s-a spus „mondial", și i se mai spune, patrula nemțească, venind cu drezina, m-a prins într-un amurg cum cercetam cu luare-aminte o asemenea alcătuire feroviară. Într-o clipă, m-au înconjurat baionetele, și dacă n-aș fi avut vîrsta prea nevinovată și dacă mîinile nu mi-ar fi fost goale, dovadă că nu puneam la cale atentatul, desigur că m-ar fi împușcat în marginea liniei, fără judecată...

Odată, într-o gară necentralizată, un tren a sărit de pe linie sub ochii mei plini de groază; macagiul „nu făcuse bine acul". Pîrghiile, împiedicate de o piatră, se opriseră la jumătate, și locomotiva, neputînd să apuce nici pe o linie, nici pe alta, a căzut între ele și-a început să sară peste traverse într-un huruit groaznic, dînd semnale disperate.

Știu deci foarte bine ce-i un macaz de cale ferată, știu și cum funcționează; nu știu în schimb nici pînă astăzi cine și cum ne mișcă schimbătoarele de cale în viață...

Așadar, încotro mergem — și ce caut în mijlocul Atlanticului?

Sîmbătă, 30. Curba lui Butakov

S-a împlinit o lună de cînd am ajuns în regiunea Canarelor, și bilanțul se cunoaște. Dacă nu se întîmplă ceva, o schimbare radicală în metodele de pînă astăzi, sau o schimbare a soartei, ar urma să rămînem aici încă patru luni, de vreme ce într-o lună am realizat aproximativ o cincime din ceea ce trebuie să facem.

Aseară, după căderea întunericului, am simțit smucituri și izbituri la pupa, obișnuite cînd se virează traulul și marea este montată. Mi s-au părut mai pronunțate ca de obicei și m-am culcat cu speranța că era pește mult în plasă. Ideea, optimistă, pe care am conservat-o și am apărat-o de visele rele, mi-a dat o noapte bună; dacă aș fi mai înțelept, ar trebui să procedez la fel și alteori.

Astfel, am aflat abia dimineață că smuciturile însemnau altceva: traulul se agățase de stînci și nu s-a manevrat cum rămăsese hotărît ultima dată cînd s-a întîmplat un asemenea accident. Ar fi trebuit imediat filate cablurile și oprit vasul. Comandantul s-a mulțumit să reducă pasul elicei; altceva nu s-a făcut, de aceea s-au rupt cablurile și am pierdut traulul... După o zi în care nu pescuisem aproape nimic.

Mircea Stănescu era la ecograf, de unde i-a atras atenția comandantului că a apărut pe fund o formă ciudată.

— Bine, bine! a mormăit comandantul.

Mircea a insistat:

— Sînt stînci!

Comandantul a privit, apoi a decretat că sînt bancuri de pește. Iar în clipa următoare s-a întîmplat accidentul și nu s-a mai salvat nimic.

După această întîmplare nenorocoasă, am mers la ancoră, de unde am plecat aproape de dimineață, îndreptîndu-ne spre zona de pescuit.

Există aici o solidaritate de clan între ofițerii de navigație, care au un dispreț vădit pentru ceilalți ceea ce n-am observat la marinari niciodată. E drept că ei conduc vasul, cum alții, sute, cărora le port admirație și dragoste, conduc zeci de vase

ale noastre, pe toate mările lumii, nu totdeauna blajine cum este oceanul astăzi. Cu trei timonieri admirabili (și serviabili), cu mijloacele moderne de navigație, cu motoarele, instrumentele și aparatele funcționînd impecabil, datorită priceperii și strădaniei echipajului, treaba la puntea de comandă e mai plăcută decît a tuturor, și poate chiar și cea mai comodă din toate. Pe deasupra cei în cauză și-o mai și ușurează prin alte mijloace, și-o agrementează, de partea lor fiind comandantul, iar cambuza controlînd-o secundul. Bunăoară, oamenilor li se dă cafea din an în paște, pe cînd la puntea de comandă se bea cu stacana, dintr-o rație comună, și nimeni nu poate să crîcnească. La orele toride ale zilei se bea sirop de la gheață, de asemeni din rația echipajului și pe săturate — și iarăși nimeni nu poate să controleze și să crîcnească.

Mircea Stănescu rămîne neamestecat în aceste practici; e și proaspăt aici, e și o fire mai delicată. Nu știu însă cît are să reziste; ori își schimbă firea, ori pleacă . . .

Azi-dimineață, în careu, secundul vorbea cu ofițerul al doilea, unul mîna stîngă, celălalt mîna dreaptă a comandantului. În afară de mine nu mai era nimeni de față și „s-au scăpat", sau au crezut că nu-i aud, sau că nu înțeleg. Trădînd clanul, în intimitate, secundul se plîngea că plecînd de la ancoră n-a putut ajunge în timpul prevăzut pe marginea platformei, pe care nici n-a mai încercat s-o caute. Punctul de plecare era greșit, adică locul de ancoră, așa cum îl pusese aseară comandantul pe hartă.

Aseară notasem: „Nimeni nu știe încotro mergem, afară de comandant". Cred că nu știa nici el . . .

O hulă grea ne-a chinuit toată noaptea, apoi aproape toată ziua. Cer îndoielnic . . . Nu; lăsînd la o parte cîțiva nori răzleți, cerul a fost senin și strălucitor; îndoielnică e atmosfera pe vas, de aceea, rememorîndu-mi întîmplările zilei, acum, seara, am impresia sumbră că țîrîie peste noi o ploaie de toamnă rece și fără oprire. Sînt eu însumi subiect în această aventură, nu-mi ascund îndoielile și slăbiciunile, nu-mi ascund mai ales participarea, și dacă judec pe alții, cu sau fără dreptate, cititorul să mă judece pe mine.

N-am avut îndemnul să stau la soare, n-am avut curaj să întreprind nimic, decît mici încercări de discuție, spre a putea înțelege în ce măsură răspunderea campaniei noastre rămîne

numai a comandantului. Toţi se spală pe mîini, cu neputinţă, zicînd că sfaturile, intervenţiile, cererile lor nu sînt ascultate. Ar însemna atunci că într-adevăr comandantul şi-a luat toate răspunderile, după cum şi-a luat-o chiar şi pe aceea, inutilă şi diminuantă, de a conduce personal manevra traulului. Mă întreb pentru ce se mai află aici ceilalţi.

E o atmosferă de zîzanie pe de o parte, pe de alta de indolenţă, amîndouă inadmisibile şi insuportabile.

Iarăşi am traulat toată ziua, de capul nostru, şi iarăşi n-am prins peşte decît cu sutele de kilograme; începînd de la prînz, nu mai lucrează nici fabrica de făină. Brăzdăm apa oceanului într-o parte şi în alta, făcînd la fiecare întoarcere docta „curbă a lui Butakov", mîndria comandantului, pe care el o explică, important şi scolastic, ofiţerilor de navigaţie şi oricui se mai află în preajmă. E vorba de o manevră cu ajutorul căreia vasul, la un rondou de 180 de grade, intră în vechiul lui siaj, drumul la întoarcere suprapunîndu-se peste celălalt, ceea ce poate fi necesar în bătăliile navale şi chiar la traulat cîteodată. Se aplică o formulă; din ea ar urma să ia naştere o buclă simetrică şi regulată... Nu polemizez cu navigaţia pe o temă care mi-a fost necunoscută pînă astăzi; dar mi se pare că formula în cauză ar trebui să fie corectată în funcţie de viteza vasului, şi de raza lui de giraţie, şi de curent, şi de vînt, şi poate de încă altele, nicidecum folosită mecanic... Odată, Paţe, timonierul, nu ştiu dacă din iniţiativa lui şugubeaţă sau dacă nu cumva chiar la ordinul comandantului, care vroia să-şi demonstreze teoria, a aruncat în apă o bucată de scîndură înainte de a începe rondoul, şi cînd ne-am întors, am găsit-o exact... la cîteva sute de metri depărtare.

Seara, Cornel a prins la radio rapoartele de producţie ale vaselor din zonă. Unul sau două au prins cantităţi neînsemnate, în schimb, celelalte declară între 6 şi 15 tone de scrumbie la o singură traulare.

Şişu s-a dus cu informaţia la comandant... Mai tîrziu l-am întrebat:

— Ce-a spus?

— Că o să mergem pe lîngă ele.

A mai spus aşa şi altă dată.

*

La ora 22 s-a scos un traul cu o căruţă plus două roabe de lighioane marine; e o cantitate prea mică pentru a pune în funcţiune fabrica de făină.

Acum nu ştiu ce se întîmplă, dar, după viteza pe care o simt, traulul nu s-a lansat a doua oară, deşi era vorba să lucrăm toată noaptea. Nu înţeleg unde mergem, şi mai ales de ce mergem cu toată viteza; nu ne aşteaptă nimeni, nicăieri, pe aceste ape nevorbitoare, într-o noapte ea însăşi mută.

Duminică, 31. Sentimente schimbătoare

Aseară, pe la ora 21, comandantul a venit în fumoar, unde nu mai intrase de multă vreme, şi s-a aşezat în faţa mea, urmărind o partidă de table. A vrut să fie comunicativ, s-a amestecat în joc, dînd sfaturi ca un chibiţ cumsecade. Însă, urmărindu-l pe furiş, mi-am dat seama că e doborît, deprimat, descurajat. Poate a înţeles, în sfîrşit, că metodele lui sînt falimentare, că n-au izbutit să creeze decît animozităţile care există astăzi pe vas. I-am acordat, în sufletul meu, întreagă compasiunea; nu pot purta pică oamenilor pe care îi văd doborîţi. Controlîndu-mă apoi cu rigoare, a trebuit să convin că, în izolarea aceasta prelungită, sentimentele mele şi sigur ale multora sînt foarte excitabile.

Am încercat să traulăm peste noapte, dar s-a lăsat ceaţă. Am mai mers aşa vreo două ceasuri, dînd semnale, care continuă să pară lugubre în liniştea oceanului; pe urmă am renunţat, şi pînă la ziuă am stat la ancoră.

Astăzi, fără nici o ezitare, comandantul a intrat printre celelalte vase, şi rezultatul, la primul traul, a fost 12—14 tone de scrumbie. Întreaga atmosferă s-a schimbat, dovedind încă o dată cît de mobile ne sînt sentimentele, cu ce uşurinţă trecem de la o stare la alta şi cît de mult iubim speranţa. Acum privim cu simpatie pe cei din jur — sînt vreo douăzeci de vase; pe lîngă unele trecem la mai puţin de 200 de metri. Două traulere au mers mult timp în dreapta, unul lîngă altul şi foarte aproape, încît vedeam totul pe puntea lor, fără ajutorul

binoclului. Pe urmă ne-au luat-o încet înainte și s-au îndepărtat puțin cîte puțin, fără să ne lase însă impresia că va veni ceva să ne despartă.

Totuși, ne e încă teamă ca nu cumva comandantul să se răzgîndească și s-o ia razna. Șișu zice:

— Mă duc să stau lîngă el, să văd ce face!

Îți dă sentimentul de rodnicie mișcarea aceasta pe ocean. Și într-adevăr, a fost rodnică ziua de astăzi. Fără a fi scos cantități uriașe, în douăzeci și patru de ore am făcut mai mult de 30 de tone, ceea ce e mulțumitor după alte zile cînd am răscolit apa zadarnic.

Am fi făcut și mai mult, după credința mea, dacă în traularea de după masă, cînd comandantul coborîse să se odihnească, ofițerul al doilea, fiind de cart, n-ar fi ieșit dintre celelalte vase și nu s-ar fi îndepărtat mult de ele, din proprie inițiativă, fără nici o logică, poate numai spre a arată că la ora aceea el era cel mai mare pe vas. E un comandant mai mic, timp de cîteva ceasuri, și vrea să-l imite pe comandantul adevărat. Traulul a ieșit aproape gol; e concludent chiar pentru cei de rea-credință, în afară de micul comandant. El susține că niciodată n-am pescuit bine printre celelalte vase. Ar fi absurd să încerci a-i demonstra evidența.

Seara, după cîte am auzit, comandantul l-a bruftuluit pentru schimbarea drumului și s-a plîns doctorului că subalternii nu-l ascultă. După cît de autoritar a fost pînă astăzi, asemenea scădere a tonusului apare ciudată, mai ales cînd te gîndești că omul de care se plînge este, sau măcar a fost copilul său răzgîiat.

Ceea ce se poate deduce dacă încerci să judeci situația cu sînge rece, e că toți avem o durere și multe gesturi trebuie scuzate. „Galați“, care iese mîine de la Dakar, ne-a comunicat că au găsit acolo numai corespondența lor, nu și pe a noastră. Nu-i o durere? Toți sîntem mîhniți și în același timp revoltați.

Alimentele, în afară de pește, care ne face silă, sînt pe sfîrșite; multe ne lipsesc, fructele și legumele bunăoară. Nu mai avem decît cartofi încolțiți și morcovi — nici măcar varză, pe care o mîncam bucuros crudă, dintr-o hămesită nevoie organică. O să ne aducă „Galați“ ceva; nu știm cît au putut să încarce pentru noi, nu știm nici ce anume — și înghițim în

sec gîndindu-ne la mormanele de legume și fructe tropicale care or zace în piețe la Dakar.

Apoi, apa de băut e și ea pe sfîrșite... Se vorbește s-o amestecăm cu apă distilată, care se obține pe vas. Desigur, se poate bea — omul îndură multe la nevoie, dar nu sîntem nici pedepsiți, nici naufragiați.

Nu se știe dacă și cînd vom obține aprobarea să intrăm într-un port. S-ar părea că intrînd la Reykjavik ne-am consumat dreptul la escală; numai că acolo am sosit prematur și nici n-am fi avut cu ce ne aproviziona convenabil, decît dacă luam... pește sărat. Acum e vorba să se facă economie de timp și de bani. Fiecare înțelege asemenea nevoie, totuși sînt limite; cine le va aprecia?

Dintre toate, în mod evident, lipsa scrisorilor, care rătăcesc pe urma noastră fără să ne parvină, e factorul cel mai deprimant.

N-am stat la soare astăzi; bătea vîntul cam puternic, tot dinspre sud, și soarele a fost aproape tot timpul puțin palid. În altă stare de spirit mi-aș fi găsit totuși un colțișor mai apărat. Am urmărit în tensiune, ca mai toți ceilalți, ridicarea traulelor, și, cu tot insuccesul creat după amiază de micul comandant, pe seară ne-am simțit mai înviorați.

Iarăși am făcut planuri în minte și pe hîrtie: dacă pescuim 50 de tone zilnic, terminăm în patruzeci de zile. Cu 40 de tone, timpul se lungește la cincizeci de zile; tot ar fi bine! Cu 30 de tone ajungem la șaptezeci de zile, și încă ne-am declara mulțumiți. Dar cu media de pînă acum ne trebuie o sută de zile. Dacă adaugi și drumul de înapoiere, cu Mediterana, oricît ar fi ea de dorită, nerăbdarea devine tiranică.

Porumbeii n-au mai plecat și cred că nici nu mai pleacă; a trecut prea mult timp de cînd sînt aici — s-au obișnuit, și-au uitat destinația. Uneori își iau zborul, se duc spre alte vase, trec pe deasupra lor, nu se așază și se întorc la noi...

Nostromul le-a făcut un coteț destul de arătos și l-a fixat pe puntea etalon, într-un colț. Ei însă nu s-au deprins să se folosească de acest adăpost prea expus la vînt. Cînd se lasă întunericul vin pe puntea de comandă și așteaptă cuminți la ușa timoneriei. Nostromul îi ia și-i duce la el în cabină, ca și pînă acum.

Ce-au să facă atunci cînd o să ne apropiem de uscat, cînd o să intrăm într-un port: au să plece, au să rămînă? Nu mă pasionează existența lor, totuși meditez la ei, uneori cu exagerare, poate din aceeași veche nevoie de-a avea un gînd, în spațiul nostru și pentru altceva decît pentru cei optzeci și unu de oameni.

Hulă grea toată ziua; balansul vasului uneori nu-i mai mic ca pe furtună, decît că se desfășoară mai lent, adică mai leneș sau poate mai maiestuos. Dar îți dă aceeași senzație de greutate în trup, aceeași impresie că ți se îndoaie oasele.

Luni, 1 februarie. Lovitură de teatru

Și iar hulă grea, cît a ținut noaptea. Am traulat în continuare și, cu toate că pescuitul pe fund, după căderea întunericului, nu se recomandă, deoarece peștele se ridică în masa apei, am izbutit să scoatem vreo 10 tone de dihănii bune pentru făină.

*

Îmi era foame aseară și, cum aveam ostropel la masă, m-am dus pe la bucătărie, să văd dacă nu se poate găsi altceva. Bucătarul s-a oferit să-mi pregătească o friptură. Am refuzat — îmi face silă carnea de atîta timp congelată, dar mai ales ca să nu dau cuiva impresia că mi se acordă un regim de favoare; am văzut cum se uitau toți în farfuria comandantului cînd în locul mîncării obișnuite i se aducea o halcă de friptură, de altminteri ademenitoare numai cu numele. Voicu și Milo Stelian, băgîndu-și capul pe fereastra bucătăriei și văzîndu-mă în încurcătură, s-au oferit să-mi frigă pește, după o metodă deosebită de a bucătarului. Nu m-a ispitit și cred că nu mai ispitește pe nimeni. Nu mănînc atîta pește ca să mi se aplece, dar cum să nu ți se facă lehamite cînd îl vezi zilnic, cu tonele și cu zecile de tone?!

— Lăsați să-l frigem noi, și o să vă placă!

Am așteptat o jumătate de oră să se scoată traulul, și Milo a venit cu doi pești, un stavride de jumătate de kilogram și un tai mai mic, care, deși eviscerați, continuau să i se zbată în mînă.

Între peretele bucătăriei și vinciul traulului, pescarii au instalat o plită electrică, destul de mare (avem la bord și electricieni, și lăcătuși!), unde își frig saramura, ca să nu se ducă fumul pe coridoare — destul se duce mirosul de la fabrica de făină!

E barbar, dar te obișnuiești. Cîteva minute, peștii au continuat să se zbată pe plită, încît binevoitorul bucătar de ocazie a trebuit să-i țină cu mîna . . .

Am aflat cu acest prilej că în fiecare noapte pot găsi la bucătărie borș de pește, preparat de pescarii care intră în tură la ora 1 și care mănîncă vîrtos, ca să le țină pînă dimineața, cînd vine tura următoare. Nu mă ispitește însă borșul de pește, aproape lipsit de legume, căci pun în el doar puțină ceapă, cîțiva cartofi și morcovi, mai degrabă simbolic. Iar de acrit îl acresc cu oțet: fiindcă nu mai avem nici măcar sare de lămîie...

Saramura lui Milo, mărturisesc, era bună; n-am izbutit să mănînc decît taiul (are un renume prea ademenitor!). Din stavride am luat numai o înghițitură . . . Astfel, am putut să privesc cu dispreț ostropelul, cu sosul și cu usturoiul, pe care le detest chiar în mijlocul oceanului . . .

De ce-am notat această întîmplare? mă întreb, după ce-am pus trei puncte la sfîrșitul rîndului.

E atîta gol în jurul nostru și în mine! Mi se pare că am sărăcit sufletește; mîncarea poate fi o întîmplare a zilei.

*

Cele vreo douăzeci de vase care traulează în zonă erau dispersate azi-dimineață, de la un orizont la altul. Mi-am dat seama numaidecît, experiența a dovedit pînă la evidență, că sînt în căutarea bancurilor de pește. Dacă le vezi că se îndreaptă toate într-o direcție, înseamnă în mod sigur că unul din ele a găsit ce trebuie și le-a chemat pe celelalte. Cel mai cuminte, atunci, este să te duci după ele.

Astăzi însă, vasele au rămas risipite pînă seara; am traulat și noi în zona dintre ele și n-am scos decît cantități modeste: dimineață vreo 4—5 tone, apoi de fiecare dată cîte o tonă sau chiar mai puțin, nu scrumbie, ci stavride și specii neînsemnate, pentru făină.

Aștept să văd ce va aduce ultimul traul, care cred că se va scoate peste o oră. Cade amurgul, întristător și reconfortant totdeodată, deoarece vestește sfîrșitul încă al unei zile. Le aștept să treacă, zilele, și le scad bucuros din necunoscuta cifră finală, dar sînt într-o situație bizară față de mine însumi: știu cît am să le regret altă dată.

Comandantul, atîta timp jovial și sigur pe el, continuă de cîteva zile să fie posomorît; mi se pare că începe să se umanizeze și aș vrea să ne putem înțelege măcar cu întîrziere, să-și deschidă inima, să spună ce-l roade, ce-a greșit, ce speră, ce-ar vrea să îndrepte. E ziua lui de naștere poimîine; am să-i dăruiesc o sticlă de whisky (mai am două, plus două de coniac, dar le țin ascunse — are să fie și aniversarea mea luna viitoare). Pentru evenimentul personal oprise și comandantul nouă sticle, dacă nu mă înșel. Acum cîteva zile știam că mai are două, rezervă intangibilă și supremă. Aflu că le-a dat gata și pe acelea. Sînt bucuros să-i ofer o modestă consolare.

Hulă și mai grea toată ziua. Oare de unde vine? La masă trebuie să ții farfuria cu mîna, altfel se varsă, în cazul cel mai bun; în cazul mai rău, zboară, și tocmai azi Marinescu a pus față de masă curată. E o predilecție, am observat și alteori, s-o schimbe exact atunci cînd e marea mai montată.

Traulul de aseară a fost sărac: 2—3 tone de stavride mărunt și alte soiuri neînsemnate; merg la făină. Deci pe întreagă ziua, rezultat nesatisfăcător; iar se lungesc fețele tuturor, iar devin toți iritabili.

Totuși celelalte vase, deși dispersate, deci în căutarea bancurilor, au pescuit în medie mai mult decît noi; am fost foarte nenorocoși.

*

Eram deprimat după amiază gîndindu-mă la scrisorile care s-au înșirat în urmă, la Gibraltar, Thorshavn și Reykjavik și pe care cine știe cînd o să le primim, dacă o să le mai primim vreodată. Aș fi fost mai mulțumit să știu că nu mă urmărește nici o scrisoare, ca să nu am sentimentul iritant al inutilității ei în clipa de față. Dar eram informat prin radiograme că mi s-a scris cu asiduitate și-mi părea rău pentru oamenii care își dăduseră atîta osteneală.

Cu aceste gînduri, mai grele decît și le-ar putea închipui cineva, mă dusesem în cabină și mă pregăteam de lucru, cînd m-am pomenit cu doctorul, mai deprimat decît mine...

Aseară eram la masă cînd a venit în careu, ca să ia o farfurie și două pahare. Credeam că are ceva băutură, de aceea m-am dus la el după ce am terminat preafrugala cină. Băutură avea, într-adevăr, o jumătate de sticlă de whisky, din care cred că mai înghițise ceva înainte, la repezeală. Cît despre farfurie și pahare... S-a dus pe puntea etalon, pe întuneric, și-a dat cu ele de pămînt, prefăcîndu-le în cioburi.

— De ce, băiete? l-am întrebat.

— Mă pîndește o criză de isterie...

Face din cînd în cînd asemenea crize, își pune singur diagnosticul și chiar ne previne. Pe urmă îi trece și e vesel un număr de zile.

Credeam că astăzi va izbucni criza anunțată aseară și nu știam cu ce vorbe să-i alin deprimarea, uitînd-o pe a mea mai întîi, ca să nu ne apucăm de spart farfurii împreună, cînd...

Asta-i lovitura de teatru: a venit Șișu cu Zamfirescu să ne anunțe — e de necrezut! — că sosesc scrisorile. Chiar atunci „Galați", care a ieșit după prînz din Dakar, ne-a anunțat că se îndreaptă spre noi și ne aduce corespondența, sosită în ultima clipă. Sînt, pare-se, și scrisorile de la Thorshavn, deci posibil toate pe care le socotisem pierdute...

Firește, deprimarea doctorului s-a topit, la fel și a mea. N-aș fi crezut niciodată că perspectiva unei scrisori, care, fiind expediată cine știe de cînd, în nici un caz nu are cum aduce vești importante, ci doar un semn de viață trimis de departe, poate, după atîția ani de viață, să-mi pricinuiască o tulburare, o bucurie așa de intensă, de caldă, de bună și tinerească.

Toate îmi apar altfel și, ca în anii de internat, în vremea adolescenței așa de îndepărtate, cînd visam primele scrisori

de dragoste și se scurgea așa de greu ultima săptămînă înainte de vacanță, de-abia aștept să treacă noaptea, și ziua de mîine, și noaptea care urmează...

Poimîine dimineață ne întîlnim cu „Galați"... Scrisorile oamenilor care s-au gîndit la mine plutesc în clipa asta peste Atlantic! În două zile le voi avea în față!

Numai de n-ar fi furtună, ca să putem lăsa barca la apă!

*

Fiecare cu norocul lui: Țipă a primit ieri o radiogramă de acasă; a cîștigat pe carnet CEC un autoturism, Fiat 1100 familial, exact ceea ce își dorea. Norocul lui, pe deasupra, că nu se pierde cu firea niciodată, altfel timpul pînă la întoarcere s-ar fi scurs sub semnul unei nerăbdări infinit accentuate. Nu-i pasă... Doarme și se mișcă normal, ca și cînd mașina atîta timp așteptată ar fi cîștigat-o altcineva.

Văzîndu-l atît de placid, m-am înciudat și-am vrut să-l necăjesc.

— Ce bucurie pe Nelu! i-am spus. Are cu ce să se plimbe pînă ne întoarcem!

— Nu-i nimic! mi-a răspuns Țipă, de-a pururi netulburat. Găsesc mașina gata rodată!

Marți, 2. O prezență continuă: omul

Nu știu cine de pe „Galați" avea scrisorile și ne-a dat informația de ieri, care a risipit marasmul. A fost o eroare amară, dacă nu mai rău: o glumă proastă; nu, cu toate telegramele date în grabă, corespondența noastră n-a sosit la Dakar pînă la plecarea lor de acolo; nici cea de la Thorshavn, nici de la Reykjavik. Sînt doar cîteva scrisori, venite din vreme la Gibraltar, probabil în vederea întoarcerii.

E o dezamăgire pe care n-o merita nici unul din noi, și fiecare o suportă cum poate. O să spargem cîte o farfurie...

S-ar fi putut organiza mai bine, mai chibzuit, mai prevăzător modalitatea de a ne primi scrisorile aici, atît de de-

parte, unde avem încă destul de stat, fără să vedem nici măcar țărmurile Africii, ci numai oceanul, vast, mut și parcă dispreţuitor, parcă pîndindu-ne să vadă triumful lui asupra firilor slabe. Îl înfruntăm, dar el știe că dacă viața s-o fi născut în apa legănată a mărilor, omului îi este destinat uscatul.

O dată cu știrea aceasta, ca și cum ar fi fost o sincronizare în scop de pedeapsă, vîntul, care de dimineaţă începuse să bată blînd de la nord-vest, a căzut dintr-o dată și a pornit altul, de la est, pe neașteptate, aducînd deasupra oceanului valuri grele și dense de ceaţă.

Acum e ora 17, și de la prînz orbecăim cu radarul printre vasele care traulează în apropiere, fără să vedem măcar vreunul; am impresia că ne aflăm în mijlocul unui deșert mort și nemărginit, că numai noi sîntem vii, mișcîndu-ne într-o lume de vată.

Deasupra, totuși, ceaţa e străvezie, chiar se topește cîteodată, și soarele se vede tot timpul, cu luminozitate, ba chiar arde. Mi l-am luat drept mîngîiere și am stat pînă mai adineauri pe puntea compasului. Fluierul însă, aflat la aceeași înălțime și numai la 10 metri distanţă, mi-a chinuit urechile, dînd din minut în minut semnale de ceaţă. Deși e neînchipuit de brutal, m-am obișnuit și cu el, cum te obișnuiești cu toate.

Porumbeii în schimb, care și-au stabilit sediul de zi aici, pe puntea compasului, au coborît speriaţi o punte mai jos și stau zgribuliţi lîngă un perete, neînţelegînd probabil ce înseamnă teroarea aceasta.

*

M-am gîndit astăzi la unii din oamenii care mă înconjoară, pe care îi întîlnesc mai des și-i judec, dacă nu nedrept, poate prea exigent, uneori aspru. Nu trebuie să trag deocamdată concluzii definitive asupra nici unuia. Aș vrea, la despărţire, să mă pot gîndi la ei cu inima senină. În fond, va trebui, prin orice mijloace, să ajung a-i privi pe toţi cu prietenie; am fost și vom fi atît de mult timp împreună, departe de altă lume! Viața nici unuia dintre noi nu e ușoară, și, lăsînd la o parte cusururile mai mici sau mai mari ale fiecăruia, în toţi e o cîtime de eroism și de bărbăţie. Încerc să-i privesc în această lumină.

Miercuri, 3. Meteor lăuntric: depresiune

Comandantul s-a schimbat aproape inexplicabil; toate manifestările lui arată acum pondere și bune intenții. Aseară s-a sfătuit îndelung cu Rosmănică, după ce deunăzi îi respinsese brutal intervențiile, legitime și disperate. Au discutat împreună asupra metodelor de lucru, asupra zonelor care trebuie cercetate. Mi se pare că intrăm în normal, măcar în ceea ce privește atmosfera pe navă; dar e imposibil ca de aici să nu tragem și celelalte foloase.

*

Zi caldă, calmă, plină de soare; vînt foarte slab de la nord, încreţind aşa de fin apa oceanului, că pare moartă. Din hula veche, pe cale de a se potoli, au mai rămas acele nesfîrşit de lungi coline de apă, care ne balansează, lent și amplu, cu un fel de lene animalică; oceanul se tolănește între continente, răpus de voluptate, și parcă nu mai are putere nici să răsufle, necum să geamă. În afară, ziua e din cele mai luminoase, mai calme și mai bogate; în suflet simt valuri grele, frămîntîndu-mi simțămintele ca pe niște epave — mîhnirea, melancolia și iritarea. Nu-mi vine pe ocean nici o scrisoare...

La 11,30, pe cînd mergeam traulînd spre sud, la orizont, în prova și puţin în babord, a apărut „Galaţi", mesagerul mincinos și simbolul dezamăgirii mele de astăzi. Ne-am întîlnit la ora 13, dar în convorbirea cu ei s-a hotărît să facem transbordarea alimentelor abia pe seară, ca să nu pierdem ziua de lucru; s-au îndepărtat cu toată viteza spre nord, apoi, după patruzeci și cinci de minute, au întors și au început să trauleze în fața noastră și în sens invers. Noi lansasem traulul mai înainte și ne-am continuat drumul vechi, așa că în curînd ne-am întîlnit din nou.

I-am privit de pe puntea compasului și am simţit în suflet aceleași frămîntări de mai înainte; în vreme ce alţii au acolo scrisori, eu nu am nimic!

Totuși, dacă n-o fi nici o piedică, mă gîndesc ca diseară să mă duc în vizită la ei; îmi rămîn simpatici și-i simt aproape

de sufletul meu, deşi îi cunosc destul de puţin. De ce le-aş păstra resentimente pentru o amărăciune a mea, prilejuită nu din vina lor? Aş putea să le reproşez — dar cui? — doar uşurinţa cu care ne-au informat deunăzi despre scrisori, ca apoi să dezamăgească pe atîţia din noi.

*

Iată ce s-a întîmplat cu pescuitul astăzi: oceanul, de dimineaţă, era aproape pustiu; abia dacă se zărea ici-colo cîte-un vas la orizont. Cînd şi unde dispăruseră, nu ştiu.

Am lucrat singuri, iar rezultatul a fost peste mulţumitor. Curînd după masa de prînz, aflîndu-mă pe puntea compasului, a venit doctorul şi, privind oceanul gol, a spus:

— Asta dă apă la moară celor care nu admit teoria cu pescuitul în grup.

Recunosc că aşa e, dar, ca totdeauna, o excepţie sau două sau nouă într-o sută de zile nu răstoarnă regula.

Pe cînd reflectam astfel, în tribord a apărut, venind de la nord, un vas care a scos traulul chiar lîngă noi: era plin. Îndată, Cornel l-a auzit la radio comunicînd (văzduhului, alte vase nefiind în jur!) că a prins 16 tone.

Trecuse poate o oră de la această întîmplare şi toropeam sub dogoarea soarelui, cînd doctorul a venit din nou, cu un aer misterios, şi mi-a făcut semne, discret, să privesc în prova; se ferea să nu-l vadă ofiţerul de cart, micul comandant, al cărui cap roşcat şi zbîrlit apăruse în capul scării. El este unul din cei mai înverşunaţi adversari ai teoriei amintite mai sus, ceea ce nu înseamnă că ar avea vreo altă teorie.

— Ce este? am întrebat.

— Vasul de adineauri a fost o iscoadă. I-a chemat pe toţi.

Am ridicat capul şi am privit: întreg orizontul era împînzit de traulere care veneau spre noi... Acum sîntem înconjuraţi, toţi pescuiesc aici...

Cel puţin pentru mine, metoda lor e evidentă: trimit un vas, două sau trei în felurite direcţii. Cel care găseşte peşte îi anunţă pe ceilalţi.

Azi am avut norocul să găsim bancurile fără ajutorul lor. Cum asta nu se poate întîmpla în fiecare zi, cel mai cuminte este să-i urmărim.

Joi, 4. Spre micul necunoscut

Scosesem numai 20 de tone ieri, cînd, deodată, ultimul traul, ridicat foarte tîrziu, seara, a venit sub forma unui corn al abundenţei, spre surprinderea şi entuziasmul tuturora: peste 35 de tone, cel mai mare pînă acum şi, după părerea unanimă, chiar faţă de Noua Zeelandă, unde era peşte din belşug.

Oamenii, adunaţi pe punte, l-au primit cu urale, care s-au răspîndit pe ocean şi cred că au fost auzite pînă la vasele din apropiere.

Cum era tîrziu şi la ora aceea „Galaţi" continua să trauleze, deoarece peste ziuă scoseseră foarte puţin peşte, ne-am amînat vizita la ei pe mîine. Aş fi fost dezamăgit dacă n-aş fi ştiut, cu o dezamăgire mai veche şi încă nealinată, că n-am nici o scrisoare.

Fiind ziua lui, comandantul ne-a invitat pe cîţiva la o masă improvizată, cu vestita la noi salată de scrumbie şi cu o găleată de băutură păcătoasă, după vechea formulă născocită de o imaginaţie nerafinată: vin, whisky, lămîie şi... compot de mai multe feluri. Ne-am adunat în intimitate, la infirmerie, în jurul mesei de pansamente, cum am mai făcut şi altă dată, ignorînd cu nepăsare cadrul, sau admiţîndu-l cu un cinism oceanic...

Nu-mi place această băutură, pe care o înghit ca pe-o doctorie, păstrînd la urmă fructele din compot, spre consolare. Dar are darul că se duce repede în genunchi, încălzindu-te, şi tot aşa de repede se urcă la cap, făcîndu-te optimist şi limbut.

Am trăncănit pe felurite teme, amestecînd discuţiile în diagonală, peste masă, pentru că aici, cum am observat mai de mult, oamenilor le place să vorbească, dar se ascultă greu unii pe alţii. A fost o „destindere" brutală şi zgomotoasă, care a ţinut pînă dimineaţă, cînd plecam de la ancoră. M-am culcat la 5 şi jumătate, mai exact: m-am prăbuşit în pat, şi cred că am adormit vitejeşte, înainte de a-mi fi potrivit perna sub cap.

*

Era ora 9 cînd au venit Marian cu Vasiu să mă anunţe că barca e la apă şi în cîteva minute pleacă. Nu ştiu cum m-am bărbierit, cum am fugit afară, cum am încălecat balustrada, în lungul căreia se adunase mai tot echipajul, cum am coborît incomoda scară de pilot, făcînd acrobaţie.

Abia cînd am ajuns la ultimele trepte am văzut şi barca, pe care valurile o săltau un metru, un metru şi jumătate, astfel că „luarea de contact" devenea destul de anevoioasă, ca aterizarea avionului pe un aerodrom desfundat şi fără stabilitate.

Oceanul rămăsese ca ieri, liniştit în aparenţă, dar cu aceeaşi hulă veche şi încă groasă, cu valuri largi şi înşelător calme, pe care însă de aproape le vezi în dimensiunile lor reale, dominîndu-te şi putînd să te ameţească.

Ştiu că Oţeleanu mi-a strigat ceva, de jos, dar nu l-am ascultat, şi m-am pomenit, printr-o săritură, lîngă el, între bancuri. Avea o privire plină de mustrări — deşi nu păţisem nimic nici eu, nici alţii.

Am aflat că „Galaţi" e la 6—7 mile spre sud şi că avem de mers o oră pînă acolo; ideea că vom fi singuri pe ocean, şaisprezece oameni într-o barcă, vădindu-se foarte ispititoare, nu m-am mai întrebat de ce trebuia să parcurgem asemenea distanţă în loc să fi aşteptat un moment cînd vasele veneau mai aproape unul de altul.

Cînd ne-am dezlegat şi ne-am desprins de bordaj, secundul ne-a arătat direcţia încotro se afla „Galaţi", invizibil de la faţa apei, şi ne-a strigat să luăm drumul, la busolă, mi se pare 160 de grade. Îndată, nava, gigantică pe lîngă barcă, s-a pus şi ea în marş în aceeaşi direcţie, şi în cîteva clipe era departe, la cîteva sute de cabluri. Curînd însă, a micşorat viteza, ca să lanseze traulul; atunci am ajuns-o cu destulă uşurinţă şi-am depăşit-o prin babord, la 100 de metri, făcînd şi gestul sfidător de a le arăta o parîmă, invitaţie ironică şi impertinentă de a-i lua la remorcă.

Am avut prilejul, în lumina deplină a soarelui, să privesc vasul de pe ocean, sub diferite unghiuri, pînă ce am ajuns în prova, cînd în urmă s-au desfăşurat, robuste, elegante şi semeţe, liniile etravei.

Am văzut, pe îndelete, toate colţurile, toate detaliile, punţile, scările, balustradele, toate albe, care îmi sînt la fel de

cunoscute ca decorul unde îmi duc viața acasă. S-au împlinit astăzi o sută trei zile de cînd m-am îmbarcat la Brăila, și în tot acest timp viața mea s-a desfășurat în cadrul concentrat care este vasul și pe care îl contemplam acum de la distanță cu o emoție neașteptată. Mi se părea că omul din barcă nu eram eu, ci o dedublare a mea, ceva care se detașează din mine numai în rare ocazii, cînd universul meu și universul celălalt ajung la aceeași tonalitate — și așa priveam vasul din față, cu puțină mirare și cu nu știu ce nedumerire. Mi se părea că eu, cel adevărat, eram dincolo, mă vedeam străbătînd punțile, urcînd scările una după alta, pînă la etalon, platforma cea mai înaltă, unde cîțiva oameni, ieșiți din carturile de noapte, veneau să-și facă odihna la soare — și soarele era foarte fierbinte și foarte strălucitor azi-dimineață. Din clipa aceea cred că a început să se nască în ființa mea, fără să-mi dau seama cum, o stare ciudată, care a crescut poate tot timpul, dar nu s-a definit decît după amiază, la întoarcere, cînd a pus stăpînire pe mine pe de-a-ntregul și foarte greu explicabil.

Acum e seară, stăm de treizeci de minute la ancoră. Sînt prea obosit ca să înșir întîmplările și gîndurile unei zile care mi-a răscolit puțin sufletul; nu vreau să le arunc pe hîrtie la nimereală.

Am să scriu mîine despre adevărata mea întîlnire cu oceanul, petrecută abia astăzi, la capătul a trei luni de navigație și care, după cîteva ore de bucurie, mi-a trezit neliniști și melancolii, tot atît de neașteptate pe cît a fost bucuria de neașteptată.

Vineri, 5. Bucurii nesperate

Am umblat pe mare un timp, zile și nopți, greu să le număr astăzi, într-o barcă devenită adevărata mea casă, și de-atunci, aproape treizeci de ani nu m-a părăsit gîndul de-a reedita în proporții geografice vechile și micile mele croaziere din preajma uscatului. N-am putut să-mi îndeplinesc proiectul, pentru care la răstimpuri am făcut eforturi prelungite,

fizice, bănești și morale. Datorită acestei vechi înclinări, păstrată pînă astăzi, mă aflu acum departe de casă, pe un vas de pescuit, unde viața nu-i totdeauna ușoară, dar îmi oferă în schimb o legătură deplină și prelungită cu oamenii mării și cu peisajul oceanului.

Nu-i ceea ce visasem odată, e numai *ceva,* care mă apropie de împlinire — și împlinirea însăși ar fi *alta,* după cum eu sînt astăzi *altul,* iar totul în jurul meu și mai departe, în lume, e *altceva.*

Dar am avut surpriza ieri să întîlnesc oceanul cum nu crezusem că mai există — așa cum visasem.

Depărtîndu-ne, ne-am pomenit deodată între valuri, cărora abia acum le vedeam înălțimea adevărată — și încă oceanul era liniștit ieri dimineață. Am văzut pe neașteptate orizontul mai aproape, la o milă poate, și totuși lumea apei de-aici mi s-a părut mult mai vastă, i-am regăsit *nelimitarea* cunoscută de altădată.

Dacă n-ar fi strălucit și n-ar fi ars soarele, ar fi fost puțin cam neliniștitor să te afli așa, pierdut între valuri, în timp ce în afară de nava noastră, rămasă în urmă, nu se mai vedeau alte vase.

Am mers în direcția indicată, consumînd pustietatea, peste coame de val înspumate, acel alb alchimic, născut din albastru. Cormoranii zburau jos, și-am avut prilejul să-i văd de aproape, cum își deschideau pliscul, destul de lung și de fioros, înainte de a se prăbuși în apă; gîtlejul li se contracta atunci, într-un fel de spasm, ca și cum hămesiții și-ar fi devorat prada cu anticipație.

Din cînd în cînd, cineva se urca pe un banc și, ținîndu-și echilibrul cu picioarele încordate, încerca să descopere cu binoclul unde era „Galați", pe atîta apă. Ni se spusese că se află la 6—7 mile, dar mersesem o oră și făcusem trei sferturi din această distanță fără să-l descoperim pe întinderea apelor. „Constanța", între timp, rămăsese destul de departe; i se mai vedeau suprastructurile de la prova, puntea de comandă, o pată albă, nu mai deslușită decît un pescăruș amerizat la distanță.

Trei ore a durat drumul, dîndu-mi puțin, fără neliniște — întrucît nu mă tem niciodată de apă —, simțămîntul naufragiului. De fapt, cred că nu l-a dat nimănui și nimeni nu era firesc să-l aibă; dacă l-am înregistrat în mine, desigur s-a datorat stăruitoarei încordări a imaginației.

M-am dezbrăcat și m-am întins pe o prelată, lîngă copastie, jucîndu-mă cu o mînă prin apă, care era destul de caldă, pînă ce m-am gîndit că mîna mea ar fi putut să atragă vreuna din dihăniile acelea ale oceanului, știute că nu au nici un fel de scrupule și sînt foarte rapace. E drept că nu am văzut nici un rechin redutabil pînă astăzi, dar, deoarece în fiecare traul scoatem numeroși pui de felurite specii, care își arată violența cu multă precocitate, este de dedus că și părinții trebuie să fie pe aproape.

Da, e altfel oceanul privit dintre valuri, și soarele aici cade altfel, te masează, îi simți greutatea, dogorește fără să dea senzația de zăpușeală, pătrunde în trup fără să te istovească.

După un timp s-au ivit la orizont cîteva vase, în prova, dar nu puteam să ne dăm seama care era „Galați" între toate. Am mers spre ele, iarăși în singurătate, și cred că am adormit o dată, poate pentru scurt timp, destul însă ca să simt în toată ființa mea deplina intimitate a apei. Știu din amintiri vechi că adevărata intimitate a mării nu o cunoști decît atunci cînd te lași legănat și toropit de ea, între vis și realitate.

Mi-am revenit cînd schimbam drumul; „Galați" nu era în grupul de vase, ci s-a detașat limpede mai pe urmă în dreapta lor, și încă destul de departe. Ciudat: deși ei știau că venim acolo și desigur cunoșteau foarte bine direcția noastră, după ce au ridicat traulul au pornit din nou la drum, îndepărtîndu-se cu toată viteza.

N-am regretat această neînțelegere, de vreme ce ne-a dat prilejul să rătăcim pe ocean mai mult decît mă așteptasem.

Trecuse ora 13 cînd am sfîrșit drumul; pînă atunci am închis din nou ochii și, fără să mai dorm, am visat, privind printre pleoape profunzimea albastră a oceanului, în timp ce soarele îmi ardea fața cu profunzimea lui fierbinte și luminoasă.

Cînd am ajuns la „Galați" și pe ei îi lumina soarele în plin, răsfrîngîndu-se în bordajul cu vopseaua mîncată de rugină și năpădit de pe acum de alge. Erau mulți oameni la balustradă, era și Bîrsan, reporterul de la Cinematografie, pe care l-am văzut cum filma sosirea noastră. Dacă pelicula lui va putea fi văzută vreodată, n-o să dea însă decît prea puțin din întîlnirea aceasta — cîteva imagini, poate dibace, dar cred că

nimic din ceea ce simţea fiecare din noi în faţa unui atît de masiv şi complex al „optzeci şi doilea".

Oceanul începuse să se monteze între timp, şi barca, greu stăpînită, făcea salturi dezordonate, destul de primejdioase sub bordajul de fier, care se dezgolea adînc, creînd prăpăstii de apă.

Am prins scara de pilot din zbor şi am izbutit să ajung sus fără dificultate, dar cu oarecare emoţie şi cu multă încordare a braţelor, fapt banal pentru marinarii care fac astfel de gimnastică toată viaţa.

Ne-au primit destul de prietenoşi gazdele, deşi cred că în realitate erau preocupaţi de altele şi nemulţumiţi că nu izbutiseră să pescuiască mai nimic astăzi, iar acum vizita noastră obligîndu-i să stea în derivă îi împiedica să lanseze traulul.

Adevărul este că nu venisem în plimbare, ci trebuia să transbordăm alimentele, lucru care a început îndată; numai că era foarte greu să trimiţi lădiţele şi baloturile jos, în timp ce barca sălta de colo-colo, furioasă, nesuferind nici încărcătura, nici echipajul.

Între timp, gazdele ne-au poftit la masă, dar abia m-am atins de mîncare, deşi era aspectuoasă; am băut un pahar de vin negru, franţuzesc, luat de la Dakar, vin modest, de masă, care, ca şi vestitul Chianti, cred că-i doar puţin mai bun decît „molanul" nostru.

Ceva aici mi s-a părut sumbru de astă dată; era starea lor de spirit, oboseala, greutatea de a se „amarina" din nou după o escală de cîteva zile, sau poate cauza să fi fost numai lumina incertă de pe coridoare, unde ard becuri mai slabe decît pe „Constanţa". În nord, un bec oricît de firav învingea uşor întunericul aproape perpetuu şi dădea destulă lumină ca să încălzească pustiul şi sălbăticia; aici, soarele tropical îi desfiinţează iradiaţia lamentabilă.

Impresii multe nu mi-a transmis nimeni despre Dakar; am aflat doar că oraşul e frumos, iar preţul tuturor lucrurilor exagerat. Totuşi, cu o vorbă auzită ici, cu o vorbă dincolo, am izbutit să-mi fac o imagine proprie, ceva mai mobilată, despre acele locuri care m-au obsedat cîndva . . .

La puţinele şi recile impresii culese astăzi pe „Galaţi" am să adaug, spre a arăta modestia notabilului, că Varlam

a mai colecționat la Dakar cîteva obiecte năzdrăvane, de pildă un borcan de muștar, care a păcălit pe mulți și m-ar fi păcălit și pe mine dacă m-ar fi interesat condimentul acesta foarte pipărat. Pus pe masă la îndemîna tuturor, a tentat pe unii, numai că scoțîndu-i capacul s-au pomenit că le țîșnește în față un șarpe. Cu siguranță, jucăria, deși cunoscută de mult în alte forme, va avea mare succes la o sindrofie...

Ca o replică la portretul frumoasei faeroeene pe care îl oferisem comandantului în fiorduri, cineva mi-a dăruit o carte poștală ilustrată, reprezentînd o dansatoare senegaleză. Am luat-o, dar n-o socotesc o compensație suficientă; deși foarte dezbrăcată, senegaleza e departe de a fi la fel de ispititoare ca blonda mea faeroeană.

În timp ce continua anevoios transbordatul alimentelor în barcă, în luptă continuă cu valurile, „Constanța" a trecut pe aproape, la 100 de metri, cu traulul la apă. Cum ne-a arătat bordul din umbră, vaporul mi s-a părut mai întunecat și am dus imaginea mai departe. Cred că starea mea de neliniște și nemulțumire a început să se accentueze cam din clipa aceea.

Barca a fost gata la 15,30, dar urma să se mai întoarcă o dată, pentru al doilea transport, deoarece nu încăpeau toate alimentele, deși erau mai puține decît mă așteptasem. Ca să nu mă apuce seara sau chiar noaptea pe drum, am socotit mai cuminte să plec îndată; eram numai în șort și cămașă și știam că o dată cu amurgul m-ar fi pătruns umezeala, adăugînd un inconfort fizic celui sufletesc, pe cale să crească.

Am coborît în barcă mult mai anevoios decît dimineață (vîntul se întărise, și valurile erau acum înspumate), în schimb m-a învăluit iarăși soarele, cu altă putere și cu altă senzație decît pe puntea vasului, și încă o dată am simțit oceanul aproape.

Nu vreau să închei impresiile zilei de ieri, de aceea mă opresc aici deocamdată, nu din lene, ci pentru a putea ca mai tîrziu să le înnod iarăși. Mi se pare că dacă aș termina cu ele le-aș scoate din suflet, punîndu-le într-un sertar, unde poate pînă la sfîrșitul călătoriei n-aș mai umbla niciodată. Mă simt obosit și trist, ca după o serbare așteptată mult și neizbutită. „Al optzeci și doilea" a fost o himeră...

*

Ne-am continuat lucrul în aceeași zonă unde ne rotim de multă vreme și s-a dovedit mulțumitor de bogată.

Am pescuit pînă acum în total peste 700 de tone, din care 260 sînt congelate; restul, redus la o cincime prin fabricație, s-a transformat în făină.

Cu migală, cu descurajări, cu speranțe, cu necazuri, cifrele cresc totuși, puțin cîte puțin, de la o zi la alta.

În trei traulări, astăzi am scos 13 tone și ne puneam speranța în traulul de seară, care în ultima vreme a fost cu mult mai bogat decît celelalte. Din nefericire, cablul din tribord era rupt, așa că nu am scos nici un kilogram de pește; în schimb am salvat plasa și întreg ansamblul, care nu are nevoie decît de reparații.

E ora 23,30 în clipa de față; luna nouă, în a treia ei zi, a apus de mult. Sîntem la ancoră la 10 mile de coasta Africii, sub un cer cu constelațiile nespus de clare și de luminoase. Aș sta afară să le privesc pînă dimineață, dar totul în jur este plin de apă.

Pe puntea de lucru, sub reflectoare, echipa de noapte repară traulul. Se văd vase viu luminate și, așa cum se mișcă, ridicîndu-se aparent pînă la jumătatea cerului și căzînd apoi lent, datorită balansului nostru, pe care nu-l mai simt, deși depășește 20 de grade, par și ele tot niște constelații.

*

Nu numai că porumbeii n-au plecat, cum mă așteptam, ci stau aici ca la ei acasă... Ieri a venit altul, după inel tot în drum spre Spania. Nu l-am văzut: nostromul îl ține în cabină, ca să-l aclimatizeze. Mi-e imposibil să-mi dau seama ce-l îndeamnă pe acest om la asemenea gesturi gingașe. S-ar putea să fie numai o deprindere veche, de acasă, sau o manie ca atîtea altele.

După soarele de ieri, din barcă, m-am dus cam descumpănit astăzi pe puntea compasului. Hotărît, aici e cu totul altceva: înălțimea, apoi fierul din jur te izolează de ocean și nu mai simți reflectarea soarelui în apă. Totuși, mi-a fost bine, deși bătea vîntul și la un moment dat se cam înnorașe.

Ne scăldăm în muzică spaniolă, plină de melancolie, de legănare, de căldură și de patimă, și nu-i contrafăcută, de vreme ce o emite Las Palmas, adică tot Spania.

Deși am ascultat-o prin difuzorul care servește la transmisul comenzilor și se aude de la sute de metri, deci e destul de violent și destul de metalic, nu m-a brutalizat, fiindcă am pus pe recepție numai un sfert de ureche, toropind și luînd din baia de sunete doar langoarea; cred că o parte din neliniștea și nemulțumirea mea de ieri s-a topit atunci, dîndu-mi în schimb melancolii și doruri, cu care însă mă împac altfel.

Cît despre ureche, chiar dacă ai vrea să asculți cu întreaga ei capacitate, aceasta e de mult diminuată, sau amorțită, sau deformată de zgomotul motoarelor. Mai slab sau mai puternic, după locul unde te afli, le auzi întotdeauna; trăiesc în huruitul lor de peste o sută de zile, și, desigur, acea concentrație de explozii are să mă urmărească pe uscat, atunci cînd în jurul meu va fi liniște; atunci am să retrăiesc, sonor, călătoria.

Mai tîrziu, același post de radio a transmis muzică de Grieg, din *Peer Gynt,* care m-a fermecat la 16 sau 17 ani, cînd nu știam aproape nimic despre mine. Pe atunci am învățat-o pe dinafară, dar mai tîrziu am îndepărtat-o, părîndu-mi-se de un romantism prea simplu față de viitoarea și arzător așteptata maturitate.

Abia acum doi sau trei ani am avut surpriza să o simt din nou ca în adolescență și să găsesc, bunăoară în *Concertul pentru pian în la minor,* alt romantism, împrospătat, plin de pasiune omenească, de gîndire și adîncime. Și cum nu demult am fost în apele reci și posomorîte ale vikingilor și cum îl socotesc pe Grieg un descendent al acelora, am pus pe recepție încă un sfert de ureche cînd i-am auzit numele. Am recunoscut, după atîția ani, bucățile de odinioară, pe care nu le mai ascultasem niciodată după aceea: *Dansul Anitrei,* apoi *Morgenstimmung,* dacă nu mă înșală memoria. Mi-ar fi fost necaz să înceapă tocmai atunci ridicarea traulului, ceea ce ar fi întrerupt ascultarea. Dar nu s-a ridicat traulul, și muzica a continuat, cu ceea ce așteptam îndeosebi spre a-mi regăsi amintirile naive din adolescență, acum maturizate, cu sfîșietorul chiar și astăzi *Åses Tod,* cu linul, tristul și dulcele *Solveighs-Lied,* cîntat de nu știu ce soprană, decent dramatică și suavă cu pasiune. Încă două bucăți, una cu cor, nu și-au găsit corespondență în amintire, m-au derutat, dar n-au fost mai puțin încîntătoare,

și astfel, cînd mă așteptam mai puțin, am avut o zi bogată. Așa se întîmplă, pare-se, cu bucuriile noastre mai totdeauna.

Cît despre dezaprobarea pe care exigenții ar arăta-o mărturisirilor mele, socotindu-le puerile, trebuie să adaug, deși poate n-au să mă înțeleagă și au să mă dezaprobe în continuare, că viața pe ocean simplifică gusturile omului, întorcîndu-le spre bogata sinceritate a naturii.

Am un prieten, poet, care neizbutind remarcabil în nici unul din genurile directe încearcă să reînvie incomprehensibilul abandonat acum mai bine de trei decenii; el așteaptă de la mine o viziune suprarealistă a oceanului, ceea ce s-ar putea obține, cu condiția să nu-l fi văzut niciodată. În muzică, pe care nu știu cît o gustă, prietenul meu nu admite decît ceea ce vine de la Boulez și de la Xenakis încoace, respingîndu-i pînă și pe Schönberg sau pe Webern, înainte de a-i fi ascultat cum se cuvine. Nu crede că între două bucăți atonale sau dodecafonice, sau algebrice, sau „calculate" electronic, un preclasic descoperit cu atîta întîrziere face bine inimii. Mărturisindu-i odată întoarcerea mea spre ceea ce mă tulburase în adolescență și începea să mă tulbure iarăși, chiar cu mai multă intensitate, el, zîmbind indulgent și puțin ironic, a găsit explicația în părul alb de la tîmple, care desigur e un semn al scăderii. Dacă-i adevărat ce gîndește, atunci nu pot să fiu decît mulțumit, consolat, că părul alb înseamnă și bucurie.

Sîmbătă, 6. Lumea, lumile

Iarăși sînt cuprins de neliniști și mi se pare mult mai important să treacă timpul repede, ca să ne întoarcem acasă, decît să-mi scriu aici impresiile, poate serbede și neinteresante pentru alții. Nevroză! — ar zice doctorii sau binevoitorii, care pun diagnostice și dau sfaturi, practicînd pe nebăgate de seamă o medicină clandestină și uneori primejdioasă.

Fie și nevroză! Cred însă că deprimarea mea are cele mai precise și mai materiale cauze. Aparent și momentan nu se vede nimic alarmant; în ultima vreme, treaba ne-a mers

destul de bine și oamenii au înregistrat ceva optimism, din care mai consumă și acum. Dar să vedem ce-o să fie zilele următoare.

Ieri, cum spuneam, am ieșit cu treburile în pagubă. Astăzi de dimineață am scos vreo 2 tone de pește amestecat, vreo 6 la prînz, bune numai pentru făină.

Constat că verbul cel mai folosit în ultimele mele zeci de pagini este *nu știu* . . .

Nu știu ce-o să mai fie pînă diseară, dar ceea ce e sigur, scrumbia de care avem nevoie a dispărut, după cum au dispărut și vapoarele. Sînt toate mai la nord cu vreo 20 de mile; *nu știu* exact cît de bună treabă fac, în acea depărtare apropiată, dar în orice caz, dacă s-au dus nu s-au dus în plimbare, ci împinși de nevoie.

„Galați" ne-a anunțat aseară că pleacă și ei într-acolo și ne-au întrebat dacă nu vrem să mergem împreună.

— De ce să mergem, a răspuns comandantul, cînd ecograful marchează atîta pește?

E drept că ecograful marca pește aseară, dar tocmai se rupsese traulul și n-am putut să verificăm spusele aparatului, care prea adesea au fost înșelătoare. Și apoi, de ce fel de pește este vorba? Am prins într-adevăr astăzi 8 tone, și poate o să mai prindem mult pînă diseară, dar nu scrumbie, care a plecat de aici sau s-a rărit, după toate semnele.

Deci „Galați" a mers spre nord astă-noapte, deasupra tropicului, și astăzi a început pescuitul în noua zonă. Au prins scrumbie în primul traul de dimineață, după cum ne-a informat Cornel, nu multă pentru început: cîteva tone.

Mai concludent decît orice, în jurul nostru nu mai e nimeni, de data asta nimeni cu desăvîrșire. Am văzut numai două cargouri, care au trecut pe lîngă noi, mergînd către sud, unul după altul; privindu-le cum despicau valurile cu etrava, ridicînd de o parte și de alta mustăți albe, în vreme ce noi abia ne mișcam, tîrînd plasa pe fundul oceanului, m-a cuprins, aproape ca o foame rebelă, dorința călătoriei.

Sînt în călătorie, s-ar putea spune, numai că de aproape patruzeci de zile ne învîrtim în aceeași zonă, de 100—200 de mile, fără să zărim măcar coasta Africii, deși, în etalon marin, se află „prin apropiere". Și totuși, accept cu seninătate, ba

chiar cu un fel de mulţumire, ceea ce e static în această călătorie: străbaţi atîtea mile, urmăreşti cum trec săptămînile, lunile şi nu vezi lumea. În schimb, sîntem noi „o lume“ — optzeci şi unu de oameni, şi încă nu ne cunoaştem bine şi tot nu ne ajungem, şi în fiecare zi îl aşteptăm pe „al optzeci şi doilea“ . . .

*

Comandantul a venit mai adineauri în fumoar, iarăşi deprimat, stîrnindu-mi iarăşi compasiunea. Mai devreme, îl văzusem pe puntea de comandă, privind oceanul pustiu şi urmărind ecograful cu îngrijorare.

Da, ceva s-a schimbat fundamental în atitudinea lui; cred că ar fi dispus să discute, să asculte părerile celorlalţi, să primească sfaturi, dar acum nimeni nu-i mai spune nimic.

Avem în prezent pescuită cam o treime din cantitatea necesară; spre a o smulge oceanului ne-au trebuit patruzeci de zile. Ca să umplem magaziile şi contînd pe ritmul de pînă astăzi ne-ar mai trebui alte optzeci — încă trei luni de acum încolo. Sperăm mereu să reducem timpul, însă el nu cedează — cedăm noi în socotelile noastre, săptămînă după săptămînă.

Se pare că de aici încolo dispare scrumbia pretutindeni, astfel vom fi nevoiţi să ne deplasăm mult spre sud, pe la coastele Ghanei, ca să căutăm alte soiuri. Se vorbeşte chiar şi de sudul Africii, deşi mă tem că nimeni n-ar lua iniţiativa unei deplasări atît de costisitoare.

Comandantul de pe „Galaţi“ îmi spunea că la Dakar a stat de vorbă cu un comandant de trauler sovietic, în drum spre sud, şi acesta l-a asigurat că ar umple vasul în patruzeci de zile dacă ar merge la Capetown.

S-ar putea oare ca pînă la urmă să ajungem acolo? Aş fi mulţumit să văd măcar ţărmul; sînt puţin amorf astăzi, totuşi nu pot să uit că lumea aceea, mai degrabă a închipuirii, Capul Bunei Speranţe şi Capetown, mă atrag de multă vreme ca o fata morgana; le socotesc şi astăzi între primele trei sau patru locuri pe care aş vrea să le văd, din toată lumea, şi probabil fata morgana au să rămînă.

Întoarcerea de pe „Galați", despre care am renunțat să mai scriu, a fost apăsătoare, iar apăsarea s-a accentuat după ce am intrat la mine în cabină. Acum am descoperit cauza ei reală: deși resemnat din vreme, nu mi-a fost indiferent faptul că scrisorile adresate mie au rămas prin alte porturi și nu am primit nici una.

Plecînd într-o călătorie care avea să țină luni de zile, n-am fost prevenit că am să pierd legătura cu lumea lăsată în urmă. Mă contrariază schimbarea programului și a itinerarului și neputința de a-l anunța acasă din vreme; di pozițiile primite aici au fost așa de contradictorii! Nu-i de vină deci soarta, ci oamenii, și după bănuiala mea, doar unul!

Găsesc întîmplător tocmai astăzi, parcă anume spre a-mi accentua apăsarea, copia reportajului trimis astă-iarnă de la Reykjavik. Uit că este iarnă și astăzi, că mă bucur aici de a vară care ar trebui să-mi anuleze toate apăsările și nemulțumirile.

Reportajul nu este un gen pentru care să fi avut pasiune, de aceea l-am abandonat îndată ce mi-a venit la îndemînă. Totuși, dacă am socotit că trebuie să scriu informativ despre călătorie, am făcut lucrul din toată inima, străduindu-mă în același timp să ocolesc banalul, fie și printr-o glumă. N-am să uit niciodată că paginile acelea au fost scrise în condiții neobișnuit de grele, chiar inimaginabile, în drumul de la Faeroe spre Islanda, pe furtună, în noapte continuă, și că ultimele le-am terminat cînd intram în radă la Reykjavik, cea mai uluitoare întîlnire cu țărmul pe care mi-aș fi închipuit-o vreodată. Sînt și astăzi urmărit de imaginile halucinante sub care mi s-a înfățișat în noaptea albastră țărmul Islandei. Iar eu, în loc să mă cufund în ele, după ce nu dormisem toată noaptea, stăteam încă aplecat peste bietele mele pagini... Din cauza întinderii inacceptabile, am reținut însă în sertarul meu o bună parte din ele.

Cineva care le-ar fi citit în întregime, ar fi înțeles starea mea de halucinație și mi-ar fi acordat, poate, o bătaie de inimă; scriam pentru inimile celor rămași în urmă, acasă. Dar rîndurile acelea n-au apărut — și, redus de împrejurări la rolul unui corespondent ocazional, care nu transmite nici măcar știri senzaționale, mă simt degradat față de cei cîți ar fi putut să mă înțeleagă.

Duminică, 7. Nu vine nimeni

Am mai spus că pentru noi zilele săptămînii se confundă una cu alta; mulţi, cred că le-au şi uitat înşiruirea, iar eu mi le amintesc numai cînd mă apuc să-mi scriu jurnalul, trebuind să-l datez conform calendarului.

E duminică prin urmare, şi, în plină lumină a soarelui, pe oceanul cald şi albastru, în această zi cu adevărat fascinantă, mi-am închipuit o duminică de februarie în Bucureştiul mohorît şi plin de zloată, sau poate alb de ninsoare. Iernile acolo nu sînt ademenitoare şi prea rar se nimeresc zile frumoase; totuşi, mi s-a strîns puţin inima. M-am văzut acasă, cu copacii scheletici şi trişti, dar graţioşi în faţa ferestrei, cu Cişmigiul alături, poate alb de promoroacă. Peste căldura arzătoare a soarelui am simţit adierea caloriferului, am simţit pacea oraşului şi casei într-o zi de odihnă, mi-am savurat cafeaua şi ţigara în fotoliul unde meditez şi aştept vizita personajelor din închipuire... Sau ar putea să fie viscol afară, să-i aud răbufnirile în voleuri, şi printre ele să se împletească sunetele aparatului de radio, concertul de la ora 11, duminicalul; sau poate să vină cineva, o fiinţă vie de afară, să sune la uşă, să-i deschid, să-şi scoată şoşonii, să-şi scuture părul şi gulerul de ninsoare, cu obrajii uzi de zăpadă şi îmbujoraţi de frigul iernii...

Aici sîntem optzeci şi unu de oameni, ne cunoaştem măcar după nume, ne ştim dacă nu firea, măcar obiceiurile. Dar toţi sînt *aici,* şi nimeni nu poate *să vină*...

În strălucirea lui de astăzi, care m-a acoperit de plăcere şi de melancolie, oceanul ar fi pustiu dacă n-ar trece din cînd în cînd cargouri, de obicei departe, la limita vederii... Nu vine nimeni!...

Toate vasele de pescuit s-au dus în alte locuri, spre nord, spre sud, numai noi am rămas să vînturăm această zonă, devenită sterilă. N-am pescuit astăzi nimic care să poată fi luat în seamă: cîteva tone de peşte mărunt, pentru făină.

Desigur, într-o zi, mîine, poimîine, va trebui să se ia o hotărîre şi poate vom merge undeva unde să pescuim mai ca lumea. Nu ştiu însă de ce e nevoie să se piardă atîta timp înainte de a se lua o hotărîre...

*

O modestă consolare: între puţinele alimente de la Dakar, avem legume şi fructe. Nu pe săturate, totuşi am mîncat roşii, cu gustul autentic pe care-l au vara, nu cel anemic al legumelor de seră. Mai avem şi portocale şi, în sfîrşit, ananas proaspăt, din care mi s-au cuvenit astăzi patru felioare anemice; dar decît nimic... Şi-apoi, sîntem în mijlocul oceanului şi e luna februarie.

La ora 17,30, pe cînd scriam rîndurile de mai sus, s-a agăţat traulul. Am simţit forfotă afară şi m-am dus pe punte tocmai cînd începuseră manevrele de salvare. De data asta s-a prins de veste îndată, s-a stopat vasul şi s-au filat cablurile, care altfel s-ar fi rupt, cum s-a întîmplat altă dată. Cu destulă migală, manevrînd vinciul înainte şi înapoi, tatonînd, poate ajutaţi şi de noroc într-o oarecare măsură, traulul a fost salvat, cu stricăciuni destul de mari, dar fără să se piardă din el decît cîteva flotoare. A mai adus şi vreo tonă de peşte, deci nu ne-am ales chiar cu mîinile goale.

Şi fără accidentul acesta, ziua era tot pierdută, sau aproape, fiind de notat numai cîteva tone de peşte, din care n-a mers nimic la congelare.

„Tristă duminică!..." s-ar putea spune.

Dar tocmai cînd urmăream de pe puntea de pescuit manevrele de salvare, soarele a apus între doi nori, care n-au apucat să-l acopere decît parţial, şi, în timp ce ei se înghesuiau să-l sugrume, am izbutit să văd încă o dată, la mijloc, raza verde, ca o scurtă scînteie.

În afară de pescuitul nostru, celelalte în natură merg cum se cuvine.

Luni, 8. Un film şi-o anecdotă

Toată dimineaţa s-au scos 2—3 tone de peşte pentru făină. La a treia traulare s-a agăţat iarăşi traulul...

Credeam că după insuccesul ultimelor zile vom porni spre sud, fără a mai pierde vremea; sînt sigur că întîrziind aici, unde n-a mai rămas nimeni, vom pierde şi alte zile, pe care nu ni le vor da înapoi zeităţile mării.

Spre mirarea mea, după cîteva ezitări, vasul s-a îndreptat spre est, adică spre coastă, și-atunci am înțeles că mergem la fund mai mic, căutînd un loc de ancoră.

Într-adevăr, am aruncat ancora în plină lumină a soarelui și a început repararea traulului.

Seara m-am dus să văd un film, numai fiindcă m-au tîrît vecinii; altminteri, mă simțeam bine în cabină, cu gîndurile mele, care sînt totdeauna bogate și calme la sfîrșitul zilei. De altfel, n-am mai văzut nici un film de la Reykjavik; nici nu se mai dau, decît în zilele cînd nu-i de lucru la prelucrare; de cîtva timp se dau într-una!

Am văzut o comedioară, fără vreo semnificație demnă de luat în seamă, cu o fetișcană destul de vioaie, care o imită, poate fără să știe, pe Brigitte Bardot și care chiar în această eventuală intenție nu e catastrofală.

Oamenii se amuzau, ba chiar și nechezau, explicabil: fetișcana, ce-i drept ispititoare, își arăta adesea picioarele, apărea destul de mult în costum de baie și puțin lipsea, în unele scene, să nu apară în pielea goală.

Singurul gînd pe care mi l-a trezit acest mic spectacol, plăcut la urma urmelor, a fost că în afară de noi, cei aflați pentru multă vreme în mijlocul oceanului, mai există și-o altă lume, și ea poate fi grozav de atrăgătoare.

Pentru mine nu-i totul aici, nu-i totul acolo! Dar într-o singură viață nu poți avea toate lumile.

*

Se știe anecdota cu matelotul care mergînd pe un chei îngust în acea stare cînd vezi dublu obiectele înconjurătoare și întîlnindu-și amiralul s-a oprit salutînd cu bravură și disciplină:

— *Domnilor* amirali, vă rog faceți-mi loc să trec printre dumneavoastră!

La care amiralul, judecînd situația, a răspuns cu bravură egală:

— Treceți, *unul* prin stînga, *altul* prin dreapta!

Reeditînd în alt fel gluma și dîndu-ne cuvîntul că faptele s-au petrecut așa în realitate, ofițerul al doilea, micul comandant, povestește o întîmplare din altă călătorie. Într-o noapte,

vaporul fiind la ancoră în apropiere de nu știu ce coastă, comandantul a venit în timonerie, tîrziu după miezul nopții, în starea matelotului și-a amiralului din anecdotă.

— Ce drum avem? a întrebat, crezînd că vaporul se află în marș și desigur simțindu-i chiar și balansul.

Povestitorul, care era de cart la ora aceea, i-a răspuns, cu intenție șugubeață:

— O sută treizeci de grade!

Mai era un vas la ancoră, în prova, la cîteva cabluri. Mai-marele peste vapor a scrutat un timp oceanul și noaptea, cu nasul lipit de fereastră, nedumerit de lumina de ancoră a vasului din față, care fără îndoială se dublase.

— Zece grade la stînga! a poruncit el deodată.

E de bănuit că vedea două vapoare și vroia să manevreze ca să treacă printre ele sau să le ocolească.

Ca să nu-l supere, timonierul a manevrat cîrma și apoi, conform obiceiului, a raportat executarea:

— Zece grade la stînga!

Vasul gira, în închipuirea comandantului, dar o dată cu el și spre nedumerirea lui își schimbau poziția, în același sens, și cele două vase din față, ceea ce îl contraria, dacă nu cumva îi dădea și un fel de panică, dovadă că au urmat modificări de direcție, precipitate:

— Încă 10 grade la stînga!

— Am înțeles: 10 grade la stînga!

— Cincisprezece la dreapta!

Micul comandant susține că zigzagurile acestea imaginare au continuat pînă la ziuă, dar cred că dacă nu minte, cel puțin exagerează. Unora a încercat să le insinueze că anecdota s-ar fi petrecut chiar pe vasul nostru, în noaptea cînd comandantul își serba ziua de naștere. Deoarece n-am fost martor, nu subscriu relatarea, ci o iau drept o glumă mult prea pipărată.

*

Soarele, la prînz, atinge 52 de grade deasupra orizontului și dogorește. Se succed zile frumoase, din ce în ce mai calde, fără vînt, cu o briză ușoară de la nord, care gofrează fața oceanului. Hula se potolește; nu ne așteptăm să dispară cu totul — ar însemna ca oceanul să moară din lipsă de respirație.

Marţi, 9. Apa, în mijlocul apelor

Se împlinesc cincizeci de zile de cînd am plecat din Reykjavik şi de cînd nici măcar n-am mai văzut pămînt, decît coasta Africii, arar zărită prin binoclu, din depărtare. Nu simt altă lipsă decît a ştirilor; mă neliniştește gîndul că nimeni nu poate prevedea sfîrşitul călătoriei, nici locul unde am putea primi o scrisoare.

Dar va trebui să intrăm într-un port în maximum douăzeci de zile, afară doar de cazul cînd ne vom declara „naufragiaţi de bunăvoie". Cu cele cîteva sute de kilograme de fructe şi legume aduse de „Galaţi" nu rezolvăm problema mîncării pînă la sfîrşitul necunoscut al călătoriei, iar apa de băut e pe fundul tancurilor. De mult e pe fundul tancurilor, dar, în mod ciudat, rămîne așa și nu se mai termină, de parcă n-ar mai bea-o nimeni...

Nimeni nu vorbeşte cu seriozitate dacă în ea se amestecă sau nu apă distilată; lucrul ar trebui făcut cu unele precauţii sanitare. Doctorul, care răspunde de sănătatea noastră, în prezent şi în viitor, priveşte faptele cu destulă îngrijorare...

Nu-mi dau seama exact ce se întîmplă, dar, cu sau fără voia noastră, va trebui să intrăm într-un port, pe la sfîrşitul lunii. Ce port va fi acela? Dakar?... Las Palmas?... Capetown?... Nimeni nu ştie, nimeni nu întreabă în ţară...

Cît despre pescuit, azi nu se mai poate vorbi de tone, ci de sute de kilograme. Se pare că de la insulele Canare pînă la sud de Dakar situaţia este aceeaşi; peştele a fugit, şi vasele aleargă, derutate, de colo pînă colo. Cei mai hotărîţi au pornit spre sudul Africii, singurele locuri unde s-ar face treabă bună.

Aştept să treacă zilele, şi nu trec greu, fiind strălucitoare, colorate şi calme, însă nu pot suporta nepăsarea — şi nepăsarea e singura însuşire de care aş avea acum nevoie...

Miercuri, 10. Elemente pentru o fişă psihologică

Chiar acum, spre seară, privind pe hublourile luminate de soare, văd un petrolier imens navigînd spre sud, în timp ce noi mergem spre nord, cu vîntul din pupa. Deci mai sînt

oameni care se ocupă și de altceva, nu numai de pescuit!

Mă simt nemulțumit și epuizat, o sfîrșeală fizică fără explicație; o fi mai veche — mi se pare că-i de astăzi. M-am trezit dimineață, după șapte ore de somn, curînd m-am culcat din nou și am dormit, ca bolnav, pînă la amiază.

Am ieșit numai cîteva minute pe punte; bate vîntul, cam rece și tare, de la nord, și cu toate că soarele arde mi-a fost frig, m-am simțit descurajat; poate că iarna se răzbună, cît e în stare de la atîta distanță.

După amiază m-am culcat iarăși, deși nu-mi mai era somn; m-am străduit din răsputeri să adorm — altceva nu aveam ce face, sau nu vroiam să fac nimic astăzi. Însemn stările mele, capricioase și inexplicabile, cu gîndul că odată s-ar putea extrage din ele o fișă medicală, interesantă pentru cine studiază psihologia oamenilor într-o situație ca a noastră. Este în mine o slăbiciune, mi se pare organică; s-ar putea să fie răsfrîngerea uneia sufletești, mai complicată. Incertitudinea mă toacă și macerează.

Nu simt îndemnul să scriu, nici să gîndesc; mi se pare că prezența mea aici a devenit cu totul inutilă; timpul care trece este timp pierdut, pe care niciodată n-am să-l mai regăsesc. Aș vrea să plec: mă simt prizonier. N-am curajul să fac demersuri spre a mă întoarce în țară din primul port; mi se pare că m-aș trăda pe mine însumi și că, dacă această lungă și diluată călătorie își va găsi vreodată un sens, prin concentrare, distilînd-o postum prin cine știe ce forță lăuntrică, plecînd n-aș mai avea dreptul să refac nimic, totul s-ar spulbera în neant, iar eu ar trebui să mă socotesc și laș, nu doar învins.

E limpede deci, trebuie să rămîn pînă la sfîrșit și să îndur tot ce acuma mi se pare steril.

Nu pescuim nimic; un traul scoate cîteva sute de kilograme. Toate vasele s-au risipit. Aseară s-a ținut un fel de consfătuire (comandantul, Șișu, Rosmănică și Țipă), spre a aviza asupra situației. Se pomenește, cu nehotărîre, despre Capetown, unde se pare că pescuitul merge în plin. S-a apelat la informațiile lui Zuri; Cornel (nici nu era datoria lui) nu-și mai amintește totul, dar știe că Țipă și-a luat note. Țipă nu recunoaște... Pe urmă, Cornel și-a adus aminte că are înregistrate pe bandă de magnetofon convorbirile cu Zuri. S-au dus sus și au dat drumul instrumentului. Ce-au ascultat, ce-au

discutat pe urmă, ce-au hotărît, nu știu. Ba da; știu că... n-au hotărît nimic.

Eram nerăbdător azi-dimineață să aflu ce vom face, și l-am întrebat pe Șișu.

— Ar fi prost, mi-a răspuns el, dacă ar pescui ceilalți, și noi nu. Așa, înseamnă că n-avem nici o vină; ce poți face, dacă nu e pește?

Cu un asemenea răspuns, cu o asemenea mentalitate, starea mea de spirit, și cu siguranță a multora, rămîne neagră. De ce-or mai fi cerul și oceanul albastre?

Nu plecăm nicăieri, m-a informat Șișu în continuare. Așteptăm să vedem ce se mai întîmplă, să vedem ce fac ceilalți. Vasele sînt înșirate pe toată coasta, de la Capul Bon pînă la Dakar, și într-adevăr nici unul nu pescuiește decît cantități ridicole. Se spune că după 15 februarie revine peștele...

Va să zică, așteptăm... Între timp, lansăm traulul, conștiincios, ca să scoatem de patru ori pe zi și de două-trei ori pe noapte cîte două-trei căruțe de pește! Fabrica de făină nu merge... Nu merge nimic. Adică merg motoarele vaporului și inimile noastre.

Spre seară, cînd m-am trezit, era atîta liniște, încît ai fi putut crede că vasul e abandonat.

Mai adineauri m-am dus la doctor, care m-a poftit la niște cartofi prăjiți. Între mese, fiecare adaugă ce poate, cu eforturi personale, cu șiretenie și ingeniozitate, la ordinarul nostru alimentar, așa de anost și sărac. Pe hublourile gazdei, am văzut că „Galați" mergea traulînd la 200 de metri.

Micul comandant, aflat și el de față și de fapt autorul cartofilor prăjiți, spune, ronțăindu-și opera destul de apetisantă:

— Au venit să ne spioneze, să vadă dacă nu-i mințim.

Ca și cînd n-am avea destule necazuri, le adăugăm invidii și suspiciuni.

*

Al treilea porumbel și-a luat zborul definitiv, de cîteva zile, după ce s-a întremat și s-a odihnit, dar plecarea lui n-a fost fără istorie; n-am notat-o la timp, ca să fiu sigur că într-ade-

văr s-a dus. Nu mai am încredere în nimic, nici măcar în porumbeii călători, de vreme ce alţii din speţa lor s-au dovedit nevolnici şi trădători.

Pe cel de al treilea, care reabilitează puţin neamul lui şi corectează puţin părerile de mai sus, nostromul l-a ţinut două zile în cabină, hrănindu-l, apoi i-a dat drumul pe punte. L-am văzut o singură dată, în preajma celorlalţi doi: mai închis la culoare, tonul general bleumarin, cu un guler verde, dar în nuanţe discrete, degradate și întrepătrunse, schimbîndu-se la fiecare mișcare a capului.

Spre seară şi-a luat zborul în mai multe rînduri, ducîndu-se destul de departe, apoi întorcîndu-se nemulţumit, trepidînd, dînd tîrcoale nervos celorlalţi doi. N-am înţeles că era o invitaţie la călătorie decît a doua zi, cînd, după o ultimă încercare, ca în ajun, renunţînd să-i mai îmbie, a plecat singur, și nu s-a mai întors.

M-am gîndit cu emoţie la el; dacă va cădea în valuri, dacă nu va ajunge la nici un ţărm, dacă zborul lui va fi inutil, mi-a lăsat cel puţin impresia unei împliniri și m-a făcut mai optimist. Nu-i totul pierdut!

Sînt semne că se strică vremea; oceanul continuă să se monteze, iar cerul s-a înnorat la apus. Mi-e teamă că n-o să mai fie soare, că o să se întărească vîntul și poate o să aducă ploaie, luîndu-mi consolarea zilelor şi nopţilor cu cerul senin. Fiindcă altfel, dacă vremea nu s-ar opri la mijloc, ci ar aduce o furtună care să ne zgîlţîie nemilos, m-aş simţi mulţumit. Poate am ieşi din inerţia în care am căzut de un timp și poate . . . ar aduce și peşte! — mai ştii?!

*

Astă-noapte, cargoul „Cluj“, venind dinspre sud, a trecut pe lîngă noi, fără să ştie nimeni nimic, deşi eram preveniţi din ajun că la un moment dat ne vom întîlni. Abia ziua am aflat că ne-au chemat cu „eclipsa“ (semnale luminoase) cînd au trecut, dar n-au primit nici un răspuns. Micul comandant, de cart la ora aceea, spune că era ocupat să facă punctul, care nu ştiu cît este de necesar și mai ales nu ştiu cît este de bun.

De ce oare, după aproape patru luni de la plecare, sîntem aşa de indiferenţi cînd întîlnim un vas de-al nostru? Ar fi

fost mare pagubă dacă stăteam un ceas în derivă și ar fi fost multă muncă să fi dat o barcă la apă, ca să ne ducem pînă la ei? Nu merg de-a dreptul în țară, ci la Anvers mi se pare, dar, oricum, ar fi putut să ia cîteva scrisori, să le pună la poștă în primul port. Pentru fiecare din noi ar fi fost o ușurare.

*

Ora 21. Mergem spre nord, pe tropic, unde polonezii au prins astă-seară 10 tone de scrumbie. Vasul tanghează, cu valuri mari din prova; e un pic de înviorare. Acum o jumătate de oră, după o zi infructuoasă, ultimul traul a scos 2 tone și jumătate de pește felurit, soiuri bune de congelare, tai, stavride, chiar și dispăruta scrumbie. S-ar putea ca scăderea temperaturii care a survenit astăzi să fi determinat o schimbare, și mîine, mai ales pe latitudinea unde mergem acum (astăzi acolo temperatura apei era 16°), să intrăm într-o perioadă mai bună.

Joi, 11. Legături

Speranțele n-au fost înșelătoare, și polonezii nu ne-au chemat de pomană...

Din patru traulere ale lor a mai rămas doar unul pe aici, „Granik", pe care l-am întîlnit adesea, fără să-i acord o atenție deosebită; nu-i definisem individualitatea și personalitatea între vasele celelalte. Dar ei au fost totdeauna binevoitori cu noi și e limpede că ne-au căutat prietenia; mi se pare că le-am răspuns cu indiferență sau scepticism; scepticism încă n-ar fi atît de grav — mai degrabă a fost indiferență, cu totul de neadmis. Sîntem așa de puțini pe multa întindere a oceanului!

Zilele trecute, „Granik", care nu are medic pe bord, a cerut o consultație prin radio medicului nostru, pentru un om din echipaj; era o răceală cu complicații și cu manifestări suspecte. Au revenit de cîteva ori, medicul a continuat să le

dea sfaturi, și astăzi omul este sănătos, vindecat de la distanță, ceea ce ar putea face subiect de literatură spectaculoasă, dacă n-ar fi fost folosit, și nu o singură dată.

Această mică întîmplare i-a legat și mai mult de noi. Comportarea lor de astăzi mi se pare de-o eleganță și de-un cavalerism aproape romantic. Ne-am deplasat spre ei astă-noapte, dar, nu știu de ce, cu toate că nu aveam de străbătut decît 60 de mile, am ajuns destul de tîrziu (sîntem exact pe tropic acum), și primul traul l-am lansat abia la ora 8. Scos cînd s-a cuvenit, n-a adus cine știe ce: iarăși pește mărunt și puțin.

Spre prînz, „Granik", care pescuise scrumbie în cantități mulțumitoare, s-a apropiat de noi și, cunoscîndu-ne necazul, ne-a invitat prin radio să-i urmăm, traulînd în urma lor.

Am avut mulțumirea să aud fluierul salutîndu-i cînd au trecut pe alături, ceea ce era un mic eveniment; comandantul este uneori zgîrcit cu asemenea manifestări.

Noi însă nu eram gata de lansare, iar ei s-au învîrtit alături o oră, așteptîndu-ne, cu o bunăvoință care nu poate decît să emoționeze și să prilejuiască meditații optimiste. I-am urmat, în sfîrșit, și după două ore am ridicat traulul, cu 4—5 tone de pește, stavride și mărunțiș. „Granik" a virat traulul abia peste o milă și jumătate; în acest spațiu au dat peste scrumbie... Nu pot să spun că au fost mai norocoși, ci mai răbdători.

La traulul următor, seara, mergînd iarăși în apropierea lor, fără să ne mai grăbim, am pescuit... 25 de tone, dintr-o dată, din care 80 la sută scrumbie. S-au întors așadar, sau făgăduiesc să se întoarcă zilele bune.

Acum e ora 22, continuăm să traulăm în apropierea vasului polonez...

„Granik", care simbolizează un echipaj, rămîne una din întîlnirile emoționante ale acestei călătorii, și ea va umple, probabil, în inima mea unele goluri, făcînd-o să-și regăsească ritmul și întărindu-mi credința în generozitatea omenească.

E iarăși o neînțelegere cu cei de pe „Galați". Se spune aici că ei și-au exprimat nemulțumirea sau chiar indignarea pentru nu știu ce manevră făcută de noi ieri, în apropierea lor, cînd le-am fi tăiat drumul. N-am văzut acest moment și nici nu-l cred posibil, deși incidentul s-ar fi petrecut în cartul

micului comandant; ce-i drept, el e în stare de toate năzdrăvăniile, numai că era de față și comandantul cel mare, prea prudent ca să îngăduie o mișcare hazardată.

Fapt este că din cauza asta, sau din altele, relațiile dintre noi și „Galați" sînt acre. Cu totul reprobabil, comandantul i-a dat dispoziții lui Cornel să nu le mai comunice nimic din ceea ce se întîmplă aici, ce și cum pescuim, decît pe baza unei note scrise de el. Iar astă-seară, transmițînd o asemenea notă scrisă, i-am anunțat că am scos 12 tone în loc de 25!

Cred însă că pe ascuns, Cornel, care este pe cît de cinstit pe-atît de guraliv, le spune adevărul, ceea ce, oricum, deși la modul clandestin, înseamnă o reparație.

*

Vîntul continuă să bată de la nord, mai puțin aspru decît ieri, totuși destul de rece și neplăcut. Fără să fie montat, oceanul rămîne împînzit de berbeci albi.

Dacă ieri mi-a fost silă de toate și de mine mai ales și am ieșit pe punte numai cîteva minute, astăzi în altă stare de spirit, am stat la soare două ceasuri, în timpul prînzului, și m-am simțit încă o dată refăcut fizic și sufletește.

Aproape toată după-amiaza mi-am petrecut-o spălîndu-mi rufele; n-am lăsat să-mi scape nici măcar un ciorap sau o batistă.

S-ar fi găsit cine să mi le spele, dar, cum pe vas e obiceiul ca fiecare să se îngrijească singur de nevoile sale, am găsit că-i un exercițiu folositor și l-am practicat cu voie bună. E drept că se cere mai mult spirit de organizare decît efort fizic, deoarece ai la îndemînă toate înlesnirile; nu trebuie decît să apeși niște butoane, să deschizi niște robinete.

Cu ce am spălat astăzi și cu ce mai spăl din cînd în cînd în cabină (așa de simplu, folosind detergenții), cred că am rufe curate pînă la sfîrșitul călătoriei, chiar dacă ar fi să se prelungească alte trei luni de zile... Acum mi se pare de neadmis un asemenea termen, dar n-ar fi de mirare să fie și mai îndepărtat, să ajungem acasă nu la începutul, ci la sfîrșitul primăverii. Mi-ar părea rău numai de luna mai, care-i plină de trandafiri și de amintiri.

Vineri, 12. Noapte luminoasă

Astă-noapte nu mi-a venit să închid ochii pînă tîrziu — simţeam activitate pe vapor, după atîtea zile de lîncezeală. La ora 1, deşi eram în pat şi citisem ziarele din Dakar, cu „ultimele ştiri“ din 27 ianuarie, m-am îmbrăcat şi m-am dus pe puntea de comandă.

Noaptea s-a dezvăluit pînă în depărtări, luminoasă, cu luna strălucind, deşi a crescut abia ceva mai mult de jumătate. Cum mergeam spre sud, sud-est, Crucea Sudului ar fi trebuit să fie deasupra orizontului, în prova-babord, dar nu se vedea, bolta fiind prea albă. Nu ştiu datorită cărei cauze: optice, astronomice sau subiective? — am observat şi alteori — aici luna întinde pe apă o dîră mult mai lată decît pe marea de acasă; poate oceanul are altă luminozitate, sau ochiul este receptiv în alt fel. Un sfert de orizont în prova era argintat, şi să nu fi fost valuri ar fi reflectat cerul ca o imensă oglindă convexă. Oceanul, deşi strălucitor, mi-a apărut pustiu; numai „Granik“, scăldat în lumini, mergea la 2—3 mile în urmă, parcă să ne păzească.

L-am găsit pe comandant sus, agitîndu-se cu conştiinciozitate, deşi ar fi fost în drept să doarmă la ora asta. Puţin mai înainte fusese o mică alarmă; atunci am simţit forfota care m-a făcut să ies din cabină. Părea că traulul s-a agăţat din nou; l-au tras în grabă, dar nu se întîmplase nimic, încît i-au dat iarăşi drumul la apă. N-a fost virat decît spre ziuă, cu peşte puţin, poate o tonă, însă de bună calitate . . .

Abia după virarea traulului s-a dus comandantul la culcare . . . Iar la 9, azi-dimineaţă, era din nou pe puntea de comandă; apoi a coborît la buncăr şi n-a stat locului o clipă, pînă la ora 14 . . .

Din încărcătura de aseară s-au congelat aproape 15 tone, deci aprecierile tuturor au fost bune. Încep să ne revină speranţele; avem altă stare de spirit.

După traulul de dimineaţă, care a adus şi el vreo 4 tone, ne-am adunat la doctor, la o cafea, cu Marian, Ţipă, Şişu, şi iarăşi am început să facem planuri optimiste: patruzeci şi cinci de zile, cincizeci poate . . . Desigur, cînd vom intra într-o

perioadă proastă vom lungi termenul la șaptezeci, optzeci, nouăzeci sau o sută de zile și din nou vom avea mutre de înmormîntare...

Pe cînd stăteam la soare, pe puntea ancorelor, într-o jumătate de oră postul de radio spaniol din Canare a transmis tangouri, apoi o slujbă religioasă, urmată de alte tangouri cu castaniete, pe urmă un buletin de știri, foarte rapid, și, în sfîrșit, arii din opere; n-am urmărit mai departe ce s-ar fi putut aglomera în altă jumătate de oră.

Din cauza vîntului destul de puternic, n-am mai urcat de trei zile pe puntea compasului; azi, aruncîndu-mi ochii pe acolo, am văzut porumbeii zgribuliți și poltroni. Hotărît, nu-mi mai sînt simpatici, dar nu le-aș face vreun rău; cred că tot echipajul gîndește la fel. Oricum, le datorăm azil, după legi străvechi.

*

Mai repede decît ne așteptasem, pescuitul a devenit nemulțumitor; congelarea nu lucrează decît jumătate din timp, sau chiar mai puțin. Ne puneam nădejdea în traulul de seară, care ar fi salvat situația, cum s-a întîmplat și ieri, dar acum aud că va fi scos înainte de timp; ecograful nu arată pește. (Nu-i un indiciu sigur, totuși îl luăm în considerație.) Se pare că vom porni în căutarea zonei unde am pescuit noaptea trecută, ca să prindem tai, poate cu mai mult spor decît ieri. Dar pînă acolo sînt 40 de mile, și nu știu cînd, cum și de ce ne-am îndepărtat atît. Adevărul este că „Granik" nu se mai vede. Oare cînd l-am pierdut?

Da, iar ni se lungesc fețele... Ultimul traul a adus o căruță mică de pește.

Nu știu unde mergem acum; mi se pare că spre nord, să regăsim locurile pierdute.

Drept consolare pentru eșecul de astăzi, comandantul a poruncit să i se facă o salată de roșii, necuviincioasă ca idee, provocătoare judecînd după cantitatea pantagruelică — un castron uriaș, cu roșiile cele mai mari și mai frumoase din

puţinele cîte au fost aduse de la Dakar, din şi mai puţinele rămase. E un abuz neelegant pentru un comandant şi un gentleman; alimentele aparţin egal şi fără nici un fel de preferinţă tuturor oamenilor din echipaj.

Oare ce-ar face în caz de naufragiu, cînd comandantul trebuie să se salveze ultimul, plătind demn onoarea de a fi fost primul pînă atunci?

Încă un om bolnav pe „Granik"; doctorul i-a dat astă-seară sfaturi prin radio...

Sîmbătă, 13. „Granik"

Zilele continuă să fie frumoase, cu soare, iar nopţile cu lună, toate în aceeaşi calmă şi plăcută monotonie. Chiar dacă uneori au mai fost valuri şi vasul s-a balansat cîteodată inconfortabil, de fapt după Reykjavik n-am mai avut furtună...

Abia de dimineaţă am aflat că îndată ne întîlnim cu „Granik" şi că doctorul îi va vizita, să le îngrijească bolnavii.

Am mers numaidecît la fund mic, dar fără să ajungem în vederea ţărmului, şi am ancorat la ora 10; între timp se repara traulul, agăţat în corali de dimineaţă. Nu eram acolo cînd s-a făcut manevra matinală, dar se pare că în plasă au venit ramuri de corali destul de bogate; am zărit cîte una, la unii şi la alţii; celelalte au dispărut ca prin farmec, aşa cum dispar langustele şi cochiliile cele mai frumoase... Avem cîţiva „vînători" de buncăr, care nu lipsesc niciodată cînd se descarcă sacul.

„Granik" a apărut curînd în zare, puţin estompat de negurile oceanului, iar la 10,30 au sosit lîngă noi, folosind viteza lor maximă; nu au ancorat, ci au rămas în derivă şi ne-au anunţat că vor veni cu bolnavii aici, poate fiindcă ei nu au cabinet medical şi acel minimum de instrumente necesare unei consultaţii.

Numaidecît au dat la apă o barcă de salvare, pregătită din vreme, scoasă în afara bordului; n-au avut decît s-o fileze, şi apoi am văzut-o strecurîndu-se printre valuri, portocalie,

foarte viu luminată de soare, cu pavilionul ridicat protocolar la pupa, ceea ce ne-a obligat să-l ridicăm la iuţeală şi pe al nostru. Un pavilion e totdeauna frumos şi totdeauna emoţionează pe mare.

Întîlnirea aceasta în mijlocul oceanului a stîrnit mişcare şi emoţie; eu unul am socotit-o, încă înainte de a se fi consumat, drept unul din evenimentele cele mai tulburătoare în ultimele luni de navigaţie.

În afară de cinci oameni, care aveau nevoie de ajutor medical, au venit comandantul lor, şeful mecanic, directorul întreprinderii de pescuit, radiotelegrafistul şi încă unul sau doi, cărora nu le-am reţinut decît fizionomia.

Comandantul e un tînăr de treizeci şi unu de ani, dar nu i-ai da nici vîrsta aceasta; e de un blond cam feminin şi pare mai fragil decît este în realitate. Pe lîngă comandantul nostru l-ai fi luat drept un băieţandru. Toţi aveau înfăţişarea plăcută şi curată, îmbrăcaţi într-un fel de uniformă de vară, pantalon şi bluză bej, de *ballonseide*.

În timp ce doctorul începea să se ocupe de bolnavi, ceilalţi au pornit să viziteze vasul; nu-mi rămînea decît să aştept, fără să mă ispitească micul chiolhan care ştiam că se pregăteşte.

Am fost mult mai bucuros să mă duc pe „Granik", cu barca lor, care tot urma să se întoarcă. Au mai mers cîţiva, Marian, Vasiu, Răţulescu, Bărbat şi alţii, plus... bucătarul.

Pe puntea lui „Granik" (Granik, aflu abia acum, e numele unui peşte răspîndit în Atlantic), îndată ce am urcat scara de frînghie, în afară de cei doi oameni, care au întins mîinile să mă salte, am dat cu ochii de un buldog cît un viţel, parcă stînd acolo de strajă. Deşi părea fioros cu ochii aţintiţi foarte vigilent asupra fiecărui nou oaspete, era blînd şi ne-am împrietenit îndată. Îl cheamă Tarzan, e destul de răsfăţat şi toată ziua cît am stat acolo, de cîte ori am avut răgazul m-am jucat cu el, bucuros să întîlnesc în mijlocul oceanului şi o altfel de vietate în afară de peşti şi oameni.

Ne mai aştepta o surpriză, o maimuţă, pe care o zărisem încă din barcă, zbenguindu-se pe balustradă, poate ca să ne dea spectacol. Nu urcasem pe punte decît de cîteva clipe şi legam prietenie cu Tarzan, cînd maimuţa, numită Cica, mi-a

sărit în spinare și a început să-mi inspecteze buzunarele. N-aveam decît pachetul de țigări, pe care l-am salvat cu dexteritate. Florin Vasiu, neavînd altceva să-i ofere, i-a întins o țigară, dar ea nu s-a mulțumit cu atît, ci înhățîndu-i tot pachetul l-a luat în dinți și într-o clipă l-a făcut bucățele...

M-am bucurat copilărește de tot ce se întîmpla acolo, de zîmbetele oamenilor a căror limbă nu o cunoșteam și cu care nu puteam comunica mai mult decît cu Tarzan și cu Cica, m-am bucurat de greoaia tandrețe a buldogului, de răsfățurile agresive ale maimuței, de toate cîte se vedeau și nu se vedeau. Era, în sfîrșit, altceva!

*

„Granik" e un trauler construit de cîțiva ani, de 1.600 de tone. În schimb, motorul dă 1.200 de cai, putere mult mai mare decît avem noi, raportată la deplasamentul vasului.

Totul e înghesuit, miniatural aș putea spune, dar pe acest spațiu redus, nevoile, tehnice, de pescuit, de navigație și de viață, sînt rezolvate cu iscusință.

Ne-a primit secundul, cu multă prietenie și amabilitate. Are treizeci și patru de ani și o distincție de secretar de legație, pe care nu i-au anulat-o viața aspră de marinar, călătoriile lungi, de luni și luni, aproape fără repaus.

După o sticlă de bere (caldă), din care n-am băut decît un sfert, și o cafea, pe care am băut-o toată, am vizitat vasul. Puntea de comandă e ca un coteț de porumbei; în afară de timonier, ca să nu se înghesuie unul pe altul, mai au loc aici doi oameni; la noi ai putea face bal, dacă ai avea cu cine.

Au în schimb două radaruri, precauție foarte utilă; le lipsește pilotul automat, iar timona e de dimensiuni anacronice. Drept compensație, de altă natură, au Deka, un derivat cu multe perfecționări al goniometrului, care îngăduie o navigație foarte exactă chiar la distanță mai mare de coastă; în Marea Nordului și în Baltică, pentru un trauler obligat să-și determine precis zonele de pescuit e indispensabil (astăzi!, căci în trecut pescarii se descurcau în limitele hazardului, plătind tributuri grele mării; se mai plătesc și acum, dacă-mi amintesc desele SOS-uri din nordul Atlanticului).

Puntea de comandă e legată direct de puntea de observaţie a pescuitului, deoarece nu le desparte, ca pe „Constanţa“ coşul vaporului. „Granik“ are două coşuri în borduri, aşa de mici, că pot trece neobservate.

Restul instalaţiilor sînt la fel, mai mici, mai modeste, dar nu lipsite de ingeniozitate. Deşi comprimate la maximum, încăperile sînt aici mai cochete, în culori mai frumoase.

În biroul comandantului, ca o cameră de primire, simplu şi cald mobilată, am văzut şi o acuarelă... Japoneză — clasicul pod cu arcadă. Pe vasul nostru, construit în Japonia, e clasic peisajul cu Fuji-Yama, făcut într-un fel de goblin, desigur de fabrică, uneori negru, alteori sepia, cîteodată colorat, dar acelaşi vulcan naţional, văzut tot din alte unghiuri mereu-mereu, Fuji-Yama — şi în careul ofiţerilor, şi la marinari, şi la comandant, şi la şeful mecanic.

Pe „Granik“, în careul ofiţerilor, foarte micuţ, unde încap înghesuiţi doisprezece oameni, am mai văzut o pictură (originală), un profil de femeie, destul de stîngaci în intenţia... suprarealistă.

Nu au aer condiţionat, decît „condiţionere“ individuale în careuri. Restul încăperilor se bucură de o simplă ventilaţie forţată, destul de eficace la temperatura de astăzi. Cred că pe călduri mari, la ecuator sau la tropice, cînd eşti nevoit să rămîi luni de zile în aceeaşi zonă, sistemul nu mai satisface pe nimeni, mai ales pe nişte oameni obişnuiţi cu temperatura Balticei.

Pe la ora 14 ne-au poftit la masă; ei mănîncă de patru ori pe zi, astfel că mesele au altă ordine şi altă consistenţă decît ale noastre. Era de fapt un ceai, cu salam, paté de ficat şi trapist, încă o dată altceva, după menu-urile stereotipe din ultima vreme, care mă crispează cu anticipaţie.

După masă am văzut, din curtoazie, un film, cu Fernandel, care „îmi scăpase“ în ţară; cred că s-a numit *Caidul*, şi „scăparea“ a fost inspirată. Dicţiunea fiind foarte neclară, n-am înţeles decît un sfert din replici; mai mult nici nu era nevoie, la o poveste fără duh, filmată de cineva numai ca să se afle în treabă. Deoarece n-am întîlnit pînă acum nici una din primejdiile prevăzute la începutul călătoriei, trebuia să vină una odată şi odată; *Caidul* a fost, aşadar, un mic tribut plătit oceanului.

Am urmărit scoaterea traulului, mult mai mic și mai simplu decît cel de pe „Constanța"; mi s-a părut că la noi oamenii îl manevrează cu mai multă îndemînare, deși au mai puțină experiență decît polonezii. Îndeosebi „boțatul" sacului, care trebuie repetat de multe ori, din cauză că puntea nu are destulă desfășurare, cred că se face cu multă încetineală.

Au scos doar vreo tonă și jumătate de stavride mărunt și alt mărunțiș — amestecătură.

Tocmai cînd mă întrebam cu ce s-o fi hrănind maimuța, aceasta a sosit de undeva, și-a ales un stavride din plasă și, cocoțîndu-se pe o balustradă, s-a apucat să-l devoreze, fără să mai răspundă la nici o chemare, ca un dulău care se teme să nu-i iei ciolanul de la gură.

„Constanța" traula înapoia tribordului, la mai puțin de o milă.

Cu toate cele povestite, în tovărășia lui Tarzan și din cînd în cînd a maimuței, s-a făcut seară. Maimuța, care a contractat pentru mine o simpatie explicabilă, fiindcă am răsfățat-o cu încredere și fără zgîrcenie, mi s-a urcat în cap și, cu multă delicatețe, cu o grijă înduioșătoare, a început... să mă caute de păduchi, spre hazul tuturora.

O dată cu lăsarea serii am fost poftiți iarăși la masă, unde m-am dus, deși nu-mi era foame. S-a repetat menu-ul de la prînz, plus un fel de piftie, cam dulceagă și acrită cu oțet, combinație de dulce și acru pentru mine inacceptabilă, oricît mi-ar place contrastele. Bucătarul nostru, poftit în cabina bucătarului gazdă, a fost ospătat cu lucruri mai alese. La fel aici, ca peste tot în lume. Spirit de breaslă!...

Nu știam dacă să ne manifestăm noi dorința de a pleca, sau să așteptăm cuvîntul gazdelor. Depindeam de ei în toate privințele, mai ales că trebuia să le folosim barca; și-apoi, comandantul lor ar fi fost cel mai îndreptățit să hotărască. Ne-am apropiat deci de „Constanța", la 50 de metri, încît ridicînd puțin glasul puteam convorbi peste apă. Costică Oțeleanu m-a întrebat, de pe puntea de comandă, dacă nu mi-e frig; știe cît umblu după căldură, iar acum se lăsa noaptea răcoroasă. Această grijă m-a emoționat, am simțit în ea o simpatie pe cît de discretă pe atît de sinceră — și nu o simt prima dată.

Secundul de pe „Granik" i-a poftit pe ai lui, prin megafon,

să vină la radio. Îndată am auzit în receptor, transmisă prin eterul purpuriu al serii, vocea lui Cornel, cam nazală, ca de țîrcovnic: „Granik", „Granik", aici „Constanța"...

— Să știi că a băut! a zis Marian, auzindu-i vocea așa de înmuiată.

Mi-am arătat îndoiala: Cornel are viciul condamnabil de a nu aprecia băutura.

Emițătorul de pe „Granik" n-a putut să fie pus în funcțiune în lipsa radiotelegrafistului lor, aflat în vizită dincolo, și, nerăspunzîndu-le, glasul de țîrcovnic s-a auzit multă vreme: „Granik", „Granik", aici „Constanța"...

Între timp, vasele își continuau drumul, unul lîngă altul, în noaptea luminată de lună. Secundul a mai încercat să vorbească prin megafon cu ai lui, dar fără succes; nu se distingea ce spun, cred că din alte cauze decît cele acustice, și-atunci am stat așa, așteptînd voia întîmplării. Pe „Constanța" începuse să se vireze traulul; l-am urmărit cu bătăi de inimă — era singurul traul al zilei și n-aș fi vrut să ne facem de rîs în fața musafirilor. Spre satisfacția noastră, am văzut punîndu-se în funcțiune macaraua mare, folosită cînd sînt mai mult de 5—6 tone. După cît de umflat era sacul cînd a urcat pe slip, ne-am dat seama că aducea o cantitate bună (au fost într-adevăr peste 20 de tone). Curînd după aceea, comandantul lor a făcut semn cu brațele să dăm barca la apă și ne-am luat rămas bun de la gazde, de la Tarzan, și de la Cica asemeni.

Pînă să se lase barca, pînă să ne adunăm toți, „Constanța" se îndepărtase. Am mers vreo douăzeci de minute, și drumul s-ar fi prelungit dacă după un timp vaporul nu s-ar fi întors, venindu-ne în întîmpinare.

Era puțin frig, puțină umezeală, bătea vîntul destul de răcoros, săreau stropi de pe valuri, care iarăși apăreau în dimensiunile lor reale, adică de trei-patru ori mai înalte decît barca portocalie... Luna plină arginta oceanul, „Constanța" venea din față cu toate luminile aprinse, „Granik", mai mic, mai îngust și mai rapid, ne depășea prin dreapta, ca un torpilor pregătindu-se să atace...

Minutele cît s-a desfășurat scena aceasta neașteptată și inedită mi s-au părut unice — și așa le revăd acum, făcîndu-mă să le trăiesc încă o dată, fără să le scadă nici culoarea,

nici intensitatea. E un mic film, pe care am să-l proiectez de multe ori pe abajurul de mătase al lămpii japoneze din cabina mea, unde asist la atîtea spectacole.

Duminică, 14. Portul necunoscut

A fost o zi opacă, un cer pîclos, prin care soarele a continuat să ardă, dar fără să strălucească. M-am simţit şi eu la fel de opac, n-am avut tragere de inimă să întreprind nimic, n-am stat la soare, n-am făcut gimnastică. După un prînz cum nu se poate mai sumar, m-am culcat din nou şi am dormit două ceasuri, apoi am lîncezit în cabină pînă seara.

„Granik" se vede din cînd în cînd, apoi dispare la orizont, ca să revină după o vreme. Mai adineauri, i-am văzut iarăşi luminile. Un om de la ei, care avea o fractură a tibiei, neglijată, infectată, în primejdie de a duce la osteomielită şi gangrenă a rămas aici, cu piciorul în ghips, în îngrijirea doctorului şi în subzistenţa noastră prietenească.

Îmi pare bine că ne-am făcut prieteni şi avem pe cineva aproape, pe un ocean care continuă să rămînă pustiu; toate vasele de pescuit sînt acum dispersate, dovadă că peştele nu se găseşte în masă.

Nici noi nu pescuim atît ca să ne satisfacă, deşi nu se poate spune că stăm degeaba; lucrăm cu mai puţin din capacitatea vasului. Astăzi s-a scos ceva peste 20 de tone, din care poate jumătate, stavride mijlociu, se congelează. În fiecare traul găsim şapte—opt languste mari şi frumoase, uneori chiar mai multe, care ar merita să fie congelate. Poate că am să fac pe cont propriu această operaţie, să iau cu mine cîteva şi să le duc prietenilor, dacă le-o place.

Peste şase zile se împlinesc două luni de navigaţie în largul oceanului şi curînd va trebui să intrăm într-un port pentru aprovizionare, sau în Dakar, sau în Las Palmas. Aş fi preferat să fie amîndouă, dar nu se poate. Astăzi s-a trimis o radiogramă în ţară, redactată destul de concludent, cerînd să ni se fixeze portul din vreme, ca oamenii, de atîta timp fără ştiri de acasă, să poată anunţa adresa, spre a primi corespondenţă.

Dacă și de data asta se va proceda cu nepăsare, apoi cel vinovat merită toate blestemele. Nimeni nu-și arată tristețea și neliniștea, deși simțim toți cît e de greu să lipsești de acasă o sută de zile, plus altă sută care poate să urmeze, fără ca ai tăi să-ți trimită o scrisoare, sau, mai exact, fără ca scrisoarea să-ți ajungă.

Cerul nopții e senin și e lună plină. Oare de cîte ori are să ne mai prindă luna plină în aceste ape?

Luni, 15. Iertare păcatelor!

Nu știu de ce natura, dacă nu perfectă măcar acceptabilă, „funcțională", în alcătuirea ei complexă și complicată, nu i-a dat omului, asemănător foamei și altor cerințe imperioase, nevoia, ca astfel să nu devină o cazną, de a face gimnastică și de a-și pune pe hîrtie gîndurile, folositoare lui sau altora.

Cînd mi-e foame mănînc, și acest act nu-i cîtuși de puțin o corvoadă; corvoadă, dacă se poate numi astfel, este să-mi limitez pofta de mîncare, pentru a nu avea sentimentul că sînt sclavul bucatelor. Cînd mi-e somn dorm, și somnul este o voluptate.

Dar dacă mă apuc de gimnastică, obligatorie mai cu seamă în situația de astăzi, cînd chiar omul care face eforturi fizice are mișcările limitate, lipsite de amplitudinea normală, păgubind astfel funcționarea completă și armonioasă a splendidului său ansamblu anatomic, așadar, dacă mă apuc să fac gimnastică, iau o „mutră de cîine bătut", cum spunea de curînd, dacă nu mă înșel, Berthnard Mattusier, un navigator singuratic...

Cînd mă apuc să scriu nu am o figură mai luminoasă. Oricît de naive, de banale, de sterile ar fi gîndurile mele, scrisul a însemnat pentru mine, de la o vîrstă încoace, o preocupare chinuitoare și gravă. Nu scriu niciodată din plăcere, și totuși, cînd mi-am propus, cînd am socotit venită clipa (așa trecătoare!) a materializării unor gînduri îndestul gestate, nimic nu mă poate opri de a le așterne pe hîrtie, ceea ce însă nu micșorează de loc neliniștile și cazna.

Dimineața mi-am impus gimnastica, după amiaza scrisul, și mă lupt cu ele, ca să-mi merit dreptul la viață. În rest, am cerul, soarele și oceanul, singurele elemente ale naturii în mijlocul căreia cei optzeci și unu respirăm laolaltă.

*

Oceanul continuă să fie calm, dacă trec peste o mică furie, destul de neputincioasă, care l-a apucat ieri, dar care s-a potolit peste noapte. Bate vînt ușor, nu rece, de la nord, așa de firav, că se anulează cînd mergem cu el în spate. Soarele astăzi a plutit într-o pîclă de culoarea laptelui acru. Cum ieri fusese mohorît afară, n-am răbdat să stau încă o zi în cabină; după amiază am făcut plajă, și n-am avut de regretat — atmosfera a fost odihnitoare și pașnică, iar mai tîrziu pîcla s-a topit, eliberînd soarele și dîndu-i puterea calmă din preamurgurile de vară cunoscute acasă.

Nu sînt nici azi vapoare în jur; „Granik" s-a zărit o dată, mișcîndu-se întins pe orizont, ca un tren pe calea ferată.

Omul de la ei, cu piciorul de ghips, a ieșit puțin la prînz, pe puntea ancorelor, sprijinindu-se într-o cîrjă, pe care Sergheescu, tîmplarul, i-a confecționat-o cu destulă artă. Efim, cel cu înfundarea craniană, complet restabilit, doarme acum la infirmerie, avînd în grijă bolnavul de pe „Granik"; el îi dă medicamentele, la orele prescrise, și tot timpul cît e liber stă lîngă patul lui, veghindu-l cu o grijă emoționantă, de vreme ce nu i-a impus-o nimeni decît omenia.

Răspunsul la telegrama trimisă ieri, prin care ceream să ni se precizeze din vreme portul unde o să intrăm, n-a sosit încă; dacă nu sosește nici mîine...

Pe toată coasta, între Canare și Dakar pescuitul e tot slab, de aceea nici nu se grupează vasele.

Am scos pînă acum trei traule, dintre care cel de dimineață de 7—8 tone; următoarele, 1—2 tone fiecare.

Aflu că noaptea trecută s-ar fi scos vreo 10 tone. Desigur e puțin, dar nu-mi mai fac inimă rea; m-am resemnat să ajun-

gem în țară chiar la sfîrșitul primăverii. E înțelept să iau oamenii, natura și soarta așa cum sînt. Pe ocean n-ai un punct de sprijin, să pui o pîrghie și să răstorni lumea...

*

Sîmbătă seară, cînd am venit de pe „Granik", în careu continua petrecerea ocazională, declanșată la prînz, după ce plecasem.

„Armatorul", adică directorul întreprinderii de pescuit căreia aparține vasul, apoi radiotelegrafistul lor, cei mai înfierbîntați, fraternizaseră cu doctorul și cîntau repertoriul acestuia. Dar sînt dator să notez că mai înainte de a veni la petrecere și „a-și da drumul", doctorul, în atmosfera de sărbătoare, gata încinsă, a rămas aplecat asupra mesei de pansamente, și marinarului cu fractura de tibie i-a făcut o adevărată operație, raclînd osul, fără ajutorul nimănui și pe răspunderea lui personală, destul de angajată, cum s-a întîmplat și în alte cazuri. Dacă își debita cîntecele vechi cînd m-am întors seara și dacă ele sînt niște păcate destul de grave, convin din toată inima că trebuie iertate.

Comandantul polonez și șeful lor mecanic erau mai reținuți, fără să facă însă notă discordantă; știu să se poarte chiar și în asemenea împrejurări... excepționale.

Ar mai fi zăbovit, dacă n-ar fi așteptat barca jos. Ne-am despărțit prietenește, dar radiotelegrafistul a trebuit să fie coborît cu saula de siguranță, ca să nu cadă în apă; adică, legat pe sub subțiori cu parîme, a fost „filat" de sus, coborît cum se coboară burduful în puț. Abia aici, înaintea acestui moment, cînd să treacă peste balustradă, văzîndu-l în ce stare era, tînărul comandant i-a aruncat o privire, aspră, și-am citit în ea, surprinzătoare pentru vîrsta lui, o foarte elocventă autoritate, decît că venea puțin cam tîrziu.

Cred că nimeni din cîți se aflau acolo, ai lor și ai noștri, nu și-a manifestat dezaprobarea în sufletul său. De ce-aș manifesta-o eu? Pe ocean, în călătorii lungi, ca pe vremea descoperirilor geografice, multe trebuie înțelese și iertate, mai ales că, spre deosebire de vremurile îndepărtate, vremea noastră este așa de trepidantă.

Și apoi, important rămîne că totul s-a sfîrșit cu bine, oamenii și-au arătat solidaritatea, iar barca a plecat pe fascinanta dîră argintie răspîndită de lună deasupra apelor...

*

Vasul polonez, care după cum am aflat acum, s-a înecat nu în Skagerak, ci în Biscaia, era chiar colectorul lor, venind să încarce peștele, vas de 13.000 de tone, pare-se cu șaizeci de oameni echipaj. Informațiile de pe „Granik" sînt trunchiate și uneori contradictorii în ceea ce privește numărul celor dispăruți și al celor salvați. Vaporul, prins de furtună, s-a rupt literalmente în două; n-au scăpat, se spune, decît șase sau șapte oameni.

De altfel și „Granik" a întîlnit furtună grea în nord, cînd venea aici; balustrada la prova este și acum torsionată de valuri, drept amintire.

*

Atrăgîndu-i atenția nostromului, cu ton și cu intenție de glumă, că scripeții de pe crucetă, unde se ridică pavilioanele de semnalizare, scîrțîie ca pe un vas de pirați, mi-a răspuns, luîndu-mă deoparte, ca să n-audă ceilalți, că faptul, care nu-i decît o neglijență nesupărătoare, s-ar datora prezenței mele și a lui Șișu pe lista de echipaj. Fără noi, ar fi avut doi oameni în plus. Ca și cînd cei existenți nu dovedesc cu treburile! Mai ales în zilele cînd nu prindem pește și fiecare marinar ar vrea, dacă i s-ar cere, să pună umărul la ceva.

Marți, 16. Diamantul și piatra

Citesc cu întîrziere, într-o revistă literară, două studii, unul după altul, despre literatura noastră în ultimii douăzeci de ani.

Am scris în acest timp șase cărți, din care numai una are sub cinci sute de pagini. Nu vreau să spun că numărul pagi-

nilor trebuie să determine o recunoaștere, dar arată în orice caz dimensiunile strădaniei.

Un poet ar fi putut în același răstimp să scrie numai un sonet sau numai un vers și să fie recunoscut în eternitate. Nu l-aș pizmui, înțelegînd că într-un vers sau într-o scurtă pagină se poate concentra geniul unei generații. Granitul se lucrează altfel decît diamantul, și oamenii care le dau față se cheamă unul cioplitor, altul giuvaergiu.

Materialul cioplit de mine nu trebuie privit cu lupa, ci de la acea distanță, de unde i se vede forma și dispare porozitatea. Sînt roci și roci pe scoarța planetei; un pod sau o temelie de casă se fac din piatră, nu din diamante. Ceea ce nu înseamnă că pietrarul nu-și rupe spinarea și nu-și julește mîinile. O piatră nepotrivită sau tăiată rău sau fisurată se aruncă...

La numărul paginilor amintite mai sus trebuie să adaug cel puțin încă pe atîtea aruncate...

Gînditu-s-a cineva, a făcut socoteala cîte mii de tone de sînge trec prin inima noastră într-o viață? Dintr-o șuviță a lui, filtrată, s-ar putea scoate un joc de havuz, într-o seră caldă, pentru desfătarea oaspeților aleși de stăpînul casei. Dar dîndu-i-se drumul năvalnic și dintr-o dată, s-ar naște o Niagară...

Biată și bravă inimă omenească!

*

Oceanul, mai calm ca niciodată.

Nu prindem pește, decît cantități caraghioase. Aseară a plecat de aici pînă și „Granik", ducîndu-se către sud. Am convenit să mergem după ei, în cazul cînd ne anunță că au găsit o zonă mai bogată.

Dar „Galați" ne-a comunicat încă de alaltăieri că pescuiesc peste 30 de tone zilnic, din care 60 la sută scrumbie. Ieri, cifrele nu au fost mai mici, dimpotrivă, au ajuns la peste 40 de tone... Nu ne ducem după ei; așteptăm să vedem ce are să ne spună „Granik".

Am pescuit, în schimb, două broaște-țestoase, de 70—80 centimetri lungime sau mai corect diametru, fiindcă au, după

cum se știe, forma aproape circulară. Comandantul le-a luat sub protecția sa (sînt puse într-un bazin cu apă), se duce foarte des acolo și le privegheazǎ. Vrea să le dăruiască acvariului din Constanța sau grădinii zoologice de la Băneasa, dacă vor rămîne în viață.

Cer pîclos, care se limpezește după amiază. Am stat două ore la soare, și nu mi-e de ajuns. Mă simt ușor înțepenit undeva, în străfundurile articulațiilor, dar, cum nu mă doare ceva organic, s-ar putea să fie o înțepeneală sufletească. Uit adesea că în țară e iarnă, poate ger, poate viscol sau, și mai rău, ceață.

E și în mine nu știu ce fel de ceață . . .

Miercuri, 17. Nevoia de fericire

Am cerut cu stăruință direcției generale să nu intrăm la Dakar, ci în Canare, unde alimentele și toate celelalte sînt mult mai ieftine, după cum existau informații și după cum ne-au confirmat marinarii de pe „Granik", care obișnuit se aprovizionează acolo.

Astăzi, în sfîrșit, am primit răspunsul: să intrăm la Dakar, nu mai înainte de 1 martie. De ce? Poate că există o rațiune, deși nimeni de aici nu-i în stare să și-o imagineze.

Pentru mine, intrarea la Dakar, ca idee, nu înseamnă o dezamăgire. E și acesta unul din porturile unde am visat să ajung odată, ca și la Casablanca și Capetown, poate din timpul războiului, cînd aici s-au petrecut evenimente dramatice. Cred că peisajul, clima, viața sînt mai frumoase în Canare, totuși Dakar face mai mult parte din Africa și e mai departe, iar depărtările m-au chemat totdeauna.

Oricum, sînt mulțumit că avem o destinație, sper certă de data asta, și vom primi corespondență, poate și pe cea din urmă, mult așteptată.

Eram pe puntea etalon, la soare, îndată după amiază, cu doctorul și cu Marian, cînd a venit Cornel să ne aducă știrea, recepționată proaspăt. Ne scăldam, în înțelesul aproape întreg al cuvîntului, simțind-o pe tot trupul, în muzica spaniolă, din Canare, totdeauna orchestrată voluptos, totdeauna plină de lumină și de sevă, chiar cînd e tristă sau languroasă.

Cu cîteva clipe mai înainte, gîndindu-mă la cîntăreţii aceia, ai bucuriei şi soarelui, tocmai întrebasem, rostind cu glas tare pentru cei de lîngă mine, deşi mă adresam mie însumi, puţin melancolizat de aşteptări, puţin nedumerit de rostul meu aici, de rostul meu în viaţă:

— Oare or fi fericiţi?

Poate mă îndoiam de fericire în clipa aceea, şi, îmi dau seama acum, cu cîtă nedreptate! Fiindcă îndată ce am întrevăzut putinţa de a avea veşti de acasă m-am simţit altfel.

Am proclamat de multe ori, convins şi sincer, plăcerea singurătăţii, nevoia de singurătate. Dar mă gîndeam la acea singurătate în care oamenii sînt aproape; sper că aparentul paradox poate fi dezlegat fără explicaţii.

Nu aştept veşti, în sensul de informaţii, ci scrisori, adică dovezi grafice despre existenţa oamenilor la care mă gîndesc, mai des, mai rar, sau chiar şi numai cîteodată. Între două rînduri venite de departe, închipuirea poate să clădească, să reconstituie, uneori fără greş, o viaţă întreagă.

Mergem deci la Dakar; avem pînă atunci două săptămîni de aşteptare şi de speranţe . . .

Nu s-a văzut toată ziua nici un vapor, cît e zarea de largă. Sîntem tot pe tropic şi pescuim cantităţi neînsemnate. Azi după prînz am făcut o încercare de traulat pe fund mai adînc, la 250 de metri, ceea ce înseamnă filarea a peste 1.000 de metri de cablu. Numai desfăşurarea şi apoi virarea lui iau o oră întreagă. S-a scos ceva mai mult de o tonă, scrumbie, stavride, pui de langustă şi alte dihănii. Încercarea n-a fost deci încurajatoare; nu ştiu însă dacă trebuie abandonată. Îndată după aceea am pus capul spre coastă, şi acum seara, traulăm pe fund de 70 de metri, prin locurile pe care le-am bătătorit zilele acestea.

„Granik“ s-a apropiat de „Galaţi“, dar rămîne legat de noi; bolnavul lor, cu piciorul în ghips, e încă în grija noastră.

Amîndouă vasele continuă să pescuiască satisfăcător; aici nu se ia în seamă experienţa lor, de parcă ar fi trucată.

Dacă pînă azi n-am coborît mai la sud, ca să nu ne îndepărtăm de Canare, unde trebuia să ajungem grabnic în cazul sperat că ni se va aproba intrarea acolo, acum motivul a căzut brusc şi definitiv. Pînă la Dakar sînt peste 500 de mile; ar fi

timpul să ne îndreptăm spre sud, cercetînd pas cu pas zona aceasta întinsă, pînă am da, poate, de o porţiune mai norocoasă.

Dacă nici la noapte nu pornim, cineva aici e încăpăţînat, inconştient şi iresponsabil. (Sper să pot şterge ultimul rînd mîine dimineaţă.)

Joi, 18. Rechinul şi oamenii

Nu-l şterg, ci-l las în suspensie. Se pare că ieri, în douăzeci şi patru de ore, am pescuit peste 30 de tone, iar din acestea vreo 8—9 pentru congelare. Nu ştiu dacă nu-s exagerări, pornite din exces de zel sau din dorinţa de amăgire. Dar dacă-i adevărat, atunci e cazul să ne prelungim şederea aici, după ideea că nu e bine să dai vrabia din mînă pe cioara din par.

Începînd de astă-noapte, lucrurile merg în mod evident bine, cel puţin în ceea ce priveşte cantitatea de peşte scoasă de sub impenetrabila faţă a oceanului, mută şi batjocoritoare, deşi albastră: un traul bunişor înspre ziuă, un altul bun dimineaţă, la prînz 8—9 tone, iar mai adineauri unul de zile mari, care a făcut să trosnească macaralele — cel puţin 20 de tone. E mai mult amestecătură, peşte mărunt, pentru făină, apoi foarte puţină scrumbie şi suficient stavride, de mîna a doua, care poate merge la congelare dacă-i ales cu bunăvoinţă şi cu migală.

*

Astă-noapte, pe la ora 4, după ce adormisem greu, preocupat de apropiata legătură cu lumea, Paţe a venit să mă scoale, ca să văd nu ştiu ce; n-am înţeles în prima clipă. Am crezut că-i vorba de vreun fenomen ceresc; venea adesea în nord să mă cheme cînd se vedea aurora boreală, şi chiar cînd nu se vedea, ştiind că apoi rămîn să le ţin de urît pe puntea de comandă, pînă la ziuă.

Dar în nord, unde ziua dura foarte puţin şi prea rar apărea soarele o clipă, două, nu îmi duceam viaţa după oră. Dormeam cînd mi se făcea somn, ziua sau noaptea, fiindcă era o noapte aproape continuă. Nu de puţine ori mi s-a întîmplat atunci să mă culc seara la 8, să mă scol odihnit la 10 şi apoi să lucrez pînă la ziuă (ziua prezumtivă). Era o harababură la care azi mă gîndesc cu plăcere şi cu un uşor regret, ca la ceva ce ştii că a fost inedit şi niciodată n-o să mai fie. Acum însă caut să nu mă culc prea tîrziu seara, ca dimineaţa să mă trezesc devreme, să mă bucur de lumina şi de căldura soarelui.

Nu pot să spun totuşi că m-a nemulţumit apelul acesta nocturn; programul zilei decurge prea ordonat în ultima vreme. Mă chema la buncăr, unde se scosese un rechin.

— Mare de tot! Haideţi fuga, pînă nu-l taie să-l bage la făină!

Prindem rechini cu sutele şi de toate soiurile, dar numai pui, de 60—70 de centimetri cel mult. Rechinii cei mari sau trăiesc în alte zone şi la alte adîncimi, lăsîndu-şi aici pe platou doar progenitura, pînă devine matură, sau se feresc din calea traulului, mai prevăzători decît cei mici. Uneori mă întrebam dacă nu cumva au şi dispărut, iar ce prindem noi n-ar fi decît o specie degenerată şi neprimejdioasă . . .

Iată şi un rechin adevărat, mi-am spus, tocmai cînd nu mă mai gîndeam la existenţa lui. Nu înţelesesem cît putea fi de mare şi m-am dus cu destule rezerve dimensionale, ca să nu fie o dezamăgire. La congelare, cîţiva oameni din echipă puneau stavride mărunt în tăvi, în atmosfera înceţoşată a acelei încăperi friguroase. Le-am spus bună dimineaţa, cu multă voie bună, bucurîndu-mă că înaintea rechinului întîlneam oameni. Spre surpriza mea, dihania ocupa o treime din lungimea buncărului. Zăcea cu burta în sus, cenuşie-albicioasă, şi abia mai mişca, din cînd în cînd, fără vlagă. Pesemne intrase în traul de mult şi se epuizase încercînd să scape. I-am desfăcut falca de jos cu cîrligul: putea să te înspăimînte, aşa cum se vedea, parcă fără fund, plină de scrumbii, grămadă, pe care hrăpăreţul nu izbutise să le înghită în prizonieratul de două ceasuri.

Oamenii l-au întors cu spinarea în sus; era de un brun-închis, aproape negru şi de o duritate metalică. O dată sau de două ori a încercat să se zvîrcolească şi a izbit cu coada lată în peretele buncărului, dîndu-ne o idee de dezastrul pe

care ar fi putut să-l provoace o asemenea izbitură dară ar fi avut mai multă viaţă.

Din cînd în cînd respira adînc, ca oamenii vlăguiţi. Stătea cu ochii deschiși, ochi roșiatici și parcă opaci, care ai fi zis că nu mai văd nimic, și totuși *priveau* intens, adînc, dușmănos și deznădăjduit. Mi se pare că privirea ni s-a întîlnit și ne-am uitat unul la altul un timp, fără să clipim, pînă ce mi s-a răcit carnea în trup.

Spun unii că foarte puţini rechini atacă pe om, și numai uneori, iar dacă te aperi, amenințînd, gesticulînd, se dau învinși, făcînd stînga-mprejur.

Nu cred, împotriva oricărei mărturii. Să-l fi întîlnit în apele lui pe cel de aici, nimeni n-ar fi scăpat viu. Am citit rapacitatea nu în gura lui fără fund, plină de dinţi mici, ca de bomfeier, turnaţi într-un oţel alb, necunoscut pe pămînt, ci în ochiul roșu, pe jumătate mort, dar înfricoșător și cumplit.

Așa cum stătea, încovoiat, avea 3 metri și jumătate lungime; întins, ar fi avut, desigur, mai mult.

Am plecat de acolo înfiorat și m-am dus pe puntea ancorelor, la prova, ca să văd Crucea Sudului sau ca să uit. Mergeam spre sud, sud-vest, și constelaţia mea ar fi trebuit să fie puţin în stînga etravei. Era însă prea multă lumină de la lună, iar la orizont, jos, plutea pîclă, încît n-am văzut decît două stele din patru și le-am căutat mult pe celelalte, cu ochii și cu imaginaţia.

În tribord, destul de jos, poate la 25 de grade, strălucea luna, puţin roșiatică. Nu știu cînd a descrescut așa repede: n-au mai rămas decît două treimi, cu tăietura scrijelită; cum era sîngerie pe margini, mi s-a părut deodată că văd pe cer imaginea ei din apă, îmbucătăţită de gura rechinului, așa cum îmi stăruie în amintire după atîtea ceasuri, cînd s-a făcut de mult ziuă și scriu rîndurile de faţă.

M-am uitat la oceanul așa de pașnic, în a cărui intimitate trăiesc de patru luni, cîte se împlinesc zilele următoare, cu care mă simt în prietenie veche și trainică, de care nu m-am temut niciodată, pe care am dorit să-l văd chiar și altfel decît astăzi, mai rău decît a fost în nord cîteodată, să-l văd în orice deplinătate a lui, oricît de sălbatică... De data asta, cînd fremăta blînd și se albăstrea prevestind dimineaţa, m-am uitat cu coada ochiului la el, parcă neîndrăznind să-l privesc în faţă. Mi-am închipuit balaurul din buncăr recăpătîndu-și

viața și strecurîndu-se printre ape... Dar nu trebuia să învie el și să scape; în jur, desigur, erau alții...

Puțin mai tîrziu, la orizont, în stînga, am zărit luminile a două vase, lumini de lucru, nu de navigație, traulere pescuind noaptea. Ar fi putut să fie „Galați" și „Granik" — de existența altora n-am mai auzit zilele din urmă prin părțile noastre.

În pustietatea oceanului mi-am dat seama că acolo sînt niște oameni, veghind și muncind, că sînt niște insule de viață, și deodată am simțit în suflet o explozie de bucurie, de căldură, pentru oricine ar fi fost ei, oricum i-ar fi chemat, oricum ar fi arătat la față. Și mi s-a părut că nicăieri nu-ți poți da seama mai bine ca pe ocean cît îți este de frate *omul* celălalt, de aproape sau de departe.

Crezusem că emoția de-a descoperi viața undeva, în pustiu și în noapte, o cunoscusem altădată...

Mergeam într-o seară, după căderea amurgului, pe un cîmp unde se terminase secerișul grîului, la marginea mării, pe o faleză înaltă.

Vara, crepusculul e scurt chiar și pe latitudinea de acasă; pe negîndite, s-a lăsat întunericul, și pînă să se arate stelele, pe cîmp nu s-a mai văzut decît mogîldețe cenușii — stogurile; în fund, o lizieră de salcîmi închidea orizontul și parcă drumul de înapoiere spre lume, deși era acolo un sat pe care îl cunoșteam foarte bine.

Totul pe acel cîmp părea atunci pustiu, părea că pe acolo nu umblase niciodată cineva viu și că a doua zi și în zilele următoare n-avea să vină nimeni. Așa s-a înfățișat închipuirii mele ideea izolării și a părăsirii și, fără să-mi fie frică de ceva, am simțit tristețe în suflet și frig în inimă.

Dar deodată, pe liziera salcîmilor a pîlpîit o lumină, ca o steluță gălbuie, în vreme ce stelele adevărate nu se arătaseră încă la orizont, ci numai primele, în înaltul cerului. Curînd, s-a aprins a doua — lumini la casele oamenilor.

Cunoscînd și casele, și oamenii de acolo, n-a fost nevoie de închipuire ca să știu cum se desfășoară viața la ora aceea, cum se aprinde focul pe vatră, cum se pregătește cina, cum strănută caii cu botul în paie, la gardul dinspre grădină, cum cîrîie la începutul somnului orătăniile, cum se gudură cîinele pe

lîngă gospodină, cum omul venit de la cîmp se spală pe întuneric la fîntînă...

Ştie oricine cum e o seară în bătătura unei case de ţară, în mijlocul verii.

Am mers pe cîmpul pustiu, privind însetat luminile, fără să mă mai uit unde pun piciorul, încălzit deodată pînă în fundul inimii şi purtînd în suflet o bucurie ciudată, căci doar nu eram poftit şi nu mă duceam la cina oamenilor de-acolo. Dar eram bucuros că au aprins luminile, că se pregătesc să cineze, că sînt vii, şi lumea nu-i pustie...

E mult mai adîncă, mai vibrantă tulburarea simţită astă-noapte, spre ziuă, cînd am văzut luminile acelea. Fiindcă oceanul e o vastă pustietate aievea, nu un gol trecător născut din închipuire, iar un semn de viaţă, venit de la oricine, se propagă pe altă lungime de undă şi într-o tăcere atît de deplină, cum n-o pot avea decît înălţimile şi întinderile mari de apă, dîndu-ţi simţămîntul încrederii în oameni, unit cu bucuria de a şti că niciodată nu eşti singur pe lume.

*

Rosmănică susţine că monstrul de astă-noapte nu-i rechin, ci un peşte rar întîlnit sau necunoscut — un fel de doradă (?) — sau nu ştiu ce mai spune.

În schimb, Ţipă nu păstrează nici o îndoială cînd susţine că-i rechin autentic, adăugînd însă şi el că ar fi de un soi necunoscut, despre care nu pomeneşte ihtiologia.

S-ar putea ca amîndouă părerile să fie eronate; care-i adevărul n-o să mai ştie nimeni...

Ţipă hotărîse să congeleze exemplarul, ca pe o raritate, şi să-l ducă în ţară, să-l dea muzeului Antipa, spre împăiere. Socotesc că intenţia era cu atît mai bună cu cît captura noastră neobişnuită dădea naştere la controverse. Dar azi la prînz comandantul i-a cerut să-l taie şi să-l bage la făină.

— *Eu* am venit aici să congelez peşte şi să fac făină. Cei care au nevoie de piese de muzeu să-şi prindă singuri.

— N-au cum, n-au mijloace! a ripostat Ţipă. Din moment ce l-am prins, pentru noi nu-i nici o greutate să-l ducem în ţară.

— Ba da! Ia mînă de lucru și ocupă loc în magazie, cît o tonă de pește...

Chiar de-ar fi așa...

Reacția comandantului mi s-a părut aceea a unui copil capricios și agresiv, cu toate agravările aduse de faptul că a depășit de atîta timp vîrsta copilăriei. Dacă ideea ar fi fost a lui, desigur că n-ar fi folosit împotriva ei argumentele de la prînz. Cum n-are nici un argument împotriva broaștelor *sale*, ceea ce, dezlegat de altele, socotesc că nu-i reprobabil.

*

N-am aflat ce urmează să facem peste noapte; deocamdată nu se poate lansa traulul — pe punte este depozitată o bună parte din peștele prins seara, care n-a mai avut loc în buncăr. Buncărul fabricii de făină, cu o capacitate de 15 tone, este și el plin.

Se zice că astăzi am pescuit în total 55 de tone.

Nu pot continua scrisul; de cîteva minute, vecinul meu, micul comandant, a intrat la el în cabină, cu nu știu mai cine (parcă recunosc, între altele, glasul bucătarului), și, pe lîngă hărmălaia lor, a dat drumul magnetofonului, cu toată puterea. Are muzică ușoară, de toate soiurile, și o pune așa de des, că i-am învățat benzile pe dinafară. Mi-a mărturisit că n-ar putea trăi dacă n-ar avea magnetofonul. Norocul lui că nu s-a născut înaintea mașinăriei!

Adineauri, ieșind pe coridor, m-am întîlnit cu comandantul, cu o barbă de cîteva zile, ducîndu-se la masă, în cabina secundului, unde li se aduc bucate în afara ordinarului.

A intrat într-un fel de frenezie, vrea mult pește, cît mai mult, deși pentru azi n-ar mai fi nevoie.

— Ce facem? l-am întrebat.

— Lansăm traulul.

— Și peștele de pe punte?...

— L-am băgat jos.

Unde naiba? Claie peste grămadă, cel proaspăt peste cel învechit, care nu mai e bun decît pentru făină, ca să se amestece unul cu altul!

Îmi dau seama că are intenţii bune şi că muncește, se agită, poate suferă mai mult decît toţi cînd treaba nu merge bine... Dar de ce nu merge bine?...

Mi-am călcat pe suflet şi am fost la micul comandant, spre a-l ruga să pună magnetofonul mai încet, sfiindu-mă să-i spun pe faţă că mai supărătoare decît muzica era gălăgia musafirilor.

Dacă aş fi avut o funcţie oficială aici, mai mică, egală sau mai mare decît a lui, i-aş fi cerut în termenii regulamentului, pe lîngă ai bunei-cuviinţe, să nu-şi deranjeze vecinii. Un oaspete, cum sînt eu, nu poate cere nimic, dar cred că trebuie să i se dea tot ce impun regulile găzduirii.

Deci mi-am călcat pe inimă şi am ciocănit la uşă. Tocmai ieşea Paţe, timonierul şi amicul său nedespărţit, ducîndu-se să ia apă pentru cafea. Am zărit înăuntru pe bucătar — într-adevăr nu mă înşelasem în privinţa glasului — şi pe alţi cîţiva, înghesuiţi şi de neidentificat în fracţiunea de secundă cît mi-a alunecat privirea în cabină. Fără să-mi bag capul pe uşă, l-am rugat pe micul comandant să reducă volumul maşinii lui infernale, scuzîndu-mi intervenţia prin faptul că încerc să lucrez. Plin de amabilitate şi prevenitor ca totdeauna, mi-a făgăduit.

Acum, după o jumătate de oră, magnetofonul urlă mai tare ca la început, şi restul gălăgiei concurează cu el. Recunosc glasul bucătarului, subţirel, feminin... Ce-o fi povestind?

Marinescu are un humor permanent, pe care îl descopăr la fiecare cuvînt; astăzi, humorul lui mi s-a părut puţin cam cumplit. Înaintea mesei de seară, ducîndu-se pe la buncăr să vadă ce s-a prins, a pus piciorul în jgheabul de scurgere în loc să păşească peste el, a alunecat şi a ieşit cu picioarele prin sabord, la un metru deasupra oceanului. Ar fi însemnat să fie un mare nenorocos ca să alunece mai departe, dar, oricum, s-ar fi putut. El însuşi povestea întîmplarea, făcînd haz, uitînd că avea o julitură destul de serioasă la picior.

I-am spus:

— Ai văzut rechinoaica de astă-noapte? (Era o femelă.) Să ştii că bărbată-su, rechinu', se ţine acum după noi; n-ai fi scăpat de el.

După ce a reflectat, cu un aer de mirare, a răspuns, cum nu se poate mai serios, simulînd calm o teamă tardivă:

— Adică m-ar fi luat de nevastă!

În timp ce ceilalţi rîdeau, am reflectat şi eu şi i-am răspuns la nivelul cuvenit, dar replica nu-i de reprodus aici.

*

Astăzi, îndată după amiază, pe cînd mă prăjeam la soare pe puntea etalon, cu o plăcere încă nediminuată, a venit doctorul şi mi-a adus mărul care mi se cuvenise la masă, de unde absentasem. Era un măr de la Dakar, mare, galben, perfect sferic, fără lovitură sau pată, cu o tijă neobişnuit de lungă, s-o crezi artificială şi stilizată. Sînt foarte fragede, foarte proaspete, au şi aromă — le lipseşte ceva: par nesărate. Dar bineînţeles că în mijlocul oceanului un măr nu se refuză...

Stăteam lungit cu faţa în jos, cu spinarea dogorîtă de soare, cu ochii pe orizontul oceanului. Cînd mi-am înfipt dinţii, cu sete, dar cu nu ştiu ce lene, cu nu ştiu ce înclinare spre vis, în fructul acesta care va fi făcut mult drum în lume ca să ajungă la Dakar şi să se vîndă în piaţă, am simţit subit cum gustul lui se contopeşte cu gustul vizual al oceanului, cu gustul caloric al soarelui, dînd un produs inimitabil; clipa aceea mă urmăreşte şi acum, trezind în mine o satisfacţie foarte complexă şi intensă.

*

Intrăm în port pentru mai multe nevoi, dar prima şi care nu îngăduie multă amînare este lipsa apei de băut; se pare că nu mai avem decît pentru cîteva zile. Nu ştiu ce să cred: i se adaugă, sau nu apă distilată?

N-am văzut radiograma prin care ceream escala urgentă; aud că, pe lîngă nevoile imperioase de aprovizionare, s-a invocat starea de spirit a echipajului. Echipajul îşi face datoria şi cred că şi-ar face-o oricît şi cu orice lipsuri, dar nu-i mai puţin adevărat că pe feţele multora se citeşte neliniştea şi demoralizarea. Lipsa scrisorilor este ucigătoare.

*

Iarăşi muzică spaniolă, cît am stat pe punte, cîntece pe care le ştiu din adolescenţă, altfel orchestrate, îmbogăţite, sonorizate pînă la limita imaginaţiei cu instrumentele acestea noi, electronice, care scot sunete inedite, împletite unele printre altele, născocind parcă vibraţii noi şi insinuîndu-se invincibil în urechea cea mai rafinată.

Clavecinul, la urma urmelor, n-a fost la timpul lui o născocire mecanică? Şi n-a fost nevoie de Bach spre a supravieţui, ca să ajungă la şi mai tehnicul pian, folosit amplu astăzi?

Oare instrumentele acestea care redau sunetul cu mijloace electronice n-au să-şi găsească într-o zi un Bach, să le înnobileze şi să le dea circulaţie clasică?

Puţin mai tîrziu, acelaşi post de radio din Las Palmas, care într-o jumătate de oră trece grabnic de la una la alta, nu fără o anumită îndemînare, a transmis un scurt concert pentru două piane; n-am înţeles al cui şi de cine cîntat şi nici n-am putut să-mi dau seama decît că aparţine şcolilor celor mai moderne, vorbind bineînţeles de cele accesibile mie. Foarte distinct fiecare sunet, foarte clar, foarte frumoasă naraţiune.

După muzica dinainte, da, e drept, încîntătoare, trebuie să recunosc că e cu totul altceva! Putem să rămînem multă vreme la pianul de astăzi, înainte de a-l face electronic.

Vineri, 19. Speranţe

Eram pe punte azi-dimineaţă, aşteptînd să se ridice sacul traulului, care părea destul de încărcat, cînd a venit Cornel, gîfîind, să mă cheme la staţia de radio. În staţia de la Bucureşti era cineva de la Radioteleviziune, care vroia să-i răspund la cîteva întrebări privind soarta noastră. Întîmplări deosebite n-am putut să-i povestesc telegrafic; am spus, cred, că dorim să ne întoarcem cît mai repede acasă. „Cînd?“ a fost întrebarea următoare. „Sperăm, spre sfîrşitul lui aprilie . . .“ Sperăm! Sper să nu fi spus o minciună!

Pescuim din ce în ce mai bine. Astăzi, pînă la ora 18, s-au scos 41 de tone, și cu traulul de seară și cu încă unul pînă la miezul nopții o să trecem peste 50, probabil.

Situația începe să devină foarte bună, depășind așteptările cele mai optimiste din ultima vreme. Dacă ar ține așa, în treizeci de zile am fi gata de plecare...

În schimb, eu nu știu ce am astăzi; sînt iarăși incapabil să întreprind ceva, stăpînit de moleșeală, de parcă aș fi bolit în spital. S-ar putea să fie urmarea vaccinului antitetanos, o exigență a doctorului, care aplică riguros regulamentul, fără să cruțe pe nimeni; doar comandantul, brav om de mare, cochetează cu seringa, amînînd-o de la o zi la alta, ca o fecioară pudică în fața încercării supreme...

Poate fiindcă de dimineață a fost nor, m-am „demobilizat" pentru toată ziua și nu mi-am revenit nici după prînz, cînd s-a limpezit cerul.

Alături iar urlă magnetofonul...

Sîmbătă, 20. Ouă africane

Trec săptămînile, și nu știu cînd.

Azi a fost timp frumos, cu vînt cam tare de la nord, cu oceanul împînzit de berbeci albi. În timpul prînzului, soarele dogorește așa de tare, că aproape nu-l mai suport... Iar în țară e viscol, după cum a fost informat astăzi Cornel.

Oare nu mi-o fi dor de o zi cu ninsoare? Vreau să cred că nu, și totuși poate n-ar fi urît, dar nu mai mult decît o zi. Mă străduiesc să nu admit că aș putea să am vreodată nostalgia iernii. Am optat de mult pentru soare, și vreau să-i rămîn credincios.

Nici o întîmplare de revelat în viața noastră exterioară; pentru cealaltă, nu am puterea să caut în sufletul meu și în sufletul nimănuia. Dar e sigur că ne rod pasiunile ascunse sau înfrînate — și așteptările.

Continuăm să pescuim bine. Ba încă ieri a fost inutil de mult pește; cînd s-a ridicat ultimul traul, buncărul nu era încă golit, la făină nu mai încăpea nimic. A trebuit să se

lase peștele pe punte, și peste noapte am renunțat să traulăm; într-adevăr ar fi fost inutil.

La prelucrare, lucrul merge tot anevoios; hotărît, nu-i spațiu destul și nu-i atîta bunăvoință cîtă s-ar cuveni. Ca să nu fiu nedrept cu oamenii noștri, bănuindu-i că ar trîndăvi, mă gîndesc că poate nu mai au duh. Mereu se cer voluntari, și se găsesc din aceștia destui; cei din echipele de prelucrare, văzînd că alții fac munca lor, se lasă pe tînjeală, iar uneori dispar, de parcă n-ar avea nici un căpătîi.

Ieri însă, comandantul a stat pe capul lor și i-a ținut din scurt. S-au congelat 18 tone și jumătate. Se poate face și mai mult.

„Galați", căruia, de la un timp îi merge prost și care ieri își anunțase intenția de a veni spre noi, nu înțeleg de ce a plecat și mai la sud.

„Granik", la fel, nu face mai nimic; a coborît dincolo de Dakar și n-a găsit pește nici acolo. Nu știu ce noroc a picat pe noi, dar mai ales nu știu cît are să țină.

De multe zile nu se mai vede nici un trauler la orizont; toți au plecat departe, spre sud... „Departe, spre sud", încă mă fascinează.

*

Mă simt slăbit, aproape ca ieri, dar, excluzînd depășitul efect al serului antitetanic, nu găsesc nici o cauză, fiindcă altminteri sînt sănătos. S-ar putea să fie urmarea alimentației reduse și neconvenabile, sau a apei dubioase, cu sărurile necontrolate, sau, în sfîrșit, s-ar putea să fie, repetată la data normală a calendarului, criza clasică de primăvară.

Am stat la soare cîteva ceasuri, sărind peste ora de la prînz, cînd căldura devine insuportabilă, din cauza punții de fier, care se încinge ca un cuptor. Într-o barcă, lîngă apă, ar fi altfel...

*

Ar părea o meschinărie să bag de seamă că se petrec asemenea fapte, dar cum aș putea trece peste ele, cît timp fac parte din viața noastră, din solitudinea și din solidaritatea

echipajului? Adineauri, ducîndu-mă în oficiu să iau o bucăţică de gheaţă, l-am găsit pe bucătar, al cărui loc nu-i aici, ci jos, în laboratorul lui modern, prevăzut cu toate ustensilele, pregătindu-i comandantului cina, „discret“ şi în paguba oamenilor. Iarăşi salată de roşii. Credeam că nici nu mai sînt; la masa comună, după ce s-au dat cu economie de două-trei ori, n-au mai apărut de zece zile. Apoi o omletă ca după foamete, din ouă aduse de la acelaşi Dakar. Oare or fi ouă africane?... Echipajul a mîncat astă-seară scrumbie, din mila oceanului... Credeam că mirosul de peşte prăjit e cel mai puternic dintre mirosurile bucătăriei. Nu-l mai simte nimeni; în schimb, omleta îşi risipeşte aroma pe întreg vaporul, şi „discreţia“ rămîne inutilă. Cu simţul olfactiv excitat, desigur că oamenii comentează, fie şi în sinea lor, dacă nu pe faţă. Nu sîntem în primejdie de moarte şi nici măcar în vreo primejdie mai mică; toţi o să scăpăm teferi, numai autoritatea comandantului ia apă. De ascultat, oamenii îl ascultă, dar fără bunăvoinţă, şi cred că puţini îl stimează. Iar de „venerat“, cu siguranţă nimeni, decît poate bucătarul.

Duminică, 21. Despre primejdii

Aud că astă-noapte am ajuns la jumătatea planului nostru de pescuit. Afirmaţia însă e relativă şi discutabilă. La peşte congelat, să zicem, da, o dată ce avem 400 de tone. Dar la făină nu, decît în cazul că se reduce cifra iniţială, pe motivul că în magazie, în loc să încapă cele 350 de tone, prevăzute la plecare, ar încăpea numai 250, cît se constată, cu o întîrziere inexplicabilă, că îngăduie normele de încărcare a vaporului. După părerea mea, nici una din cifre nu e reală. Estimînd aproximativ volumul încă disponibil în magazie, e de prevăzut o cifră între cele două, adică 300 de tone. Cu această corecţie, obligatorie, se poate spune într-adevăr că am atins jumătatea planului. El ne-a luat cincizeci de zile. Ar însemna că, treaba mergînd ca pînă acuma, ne-ar mai

trebui încă pe atîta timp, deci am fi gata la 10 aprilie, iar la sfîrșitul aceleiași luni am putea fi în țară. Mă declar mulțumit și aștept să treacă zilele...

Numai că ziua de azi a început cu un accident nescuzabil: pe cînd se trăgea sacul traulului, destul de plin, avînd poate vreo 20 de tone, și o parte din el intrase pe slip, s-a rupt saula care îl închide la fund; astfel, tot peștele s-a pierdut. Spun: accident nescuzabil. Saula trebuie verificată din cînd în cînd. Ca să se deschidă sacul, se trage de ea cu cabestanul, și cum n-are mai mult de 10 milimetri grosime, nu poate să dureze la infinit. Cine este de vină? Sînt destui, dar acum la ce bun să-i mai învinuiești?

Rosmănică e bolnav, în pat, de ieri seară; are ceva la ficat, o inflamație a bilei. Dacă vina e a lui în primul rînd, cum ar spune oricine, eu unul nu îndrăznesc să-l acuz, știindu-l muncitor și conștiincios de felul lui.

Cei neimplicabili au început să bombăne și să murmure, iar cantitatea de pește pierdut, dospind și crescînd din ea însăși, a ajuns repede la 25, 30 și chiar 35 de tone. Acum se putea spune oricît; era gratis pentru imaginația oricui.

Unul din navigatori și-a exprimat pe față revolta și furia:

— N-ar fi trebuit să scoată traulul pînă nu se ducea comandantul acolo.

Dar comandantul *era* acolo! Numai că n-avea cum să prevadă starea precară a saulei, și dacă ar fi prevăzut-o, n-avea ce face, decît să-și vîre mîinile în buzunare și să fluiere a pagubă.

Sînt obligat să corectez o însemnare mai veche; atribuindu-i omnipotențe sau chiar puteri supranaturale, cineva, omul amintit adineauri, îi acordă comandantului și venerație.

Ca și cum întîmplarea de dimineață ar fi deschis seria ghinioanelor, traulul următor n-a mai scos decît 4—5 tone de pește, iar cel de după amiază, numai 2. Așa ceva nu s-a mai întîmplat în ultimele zile. Acum congelarea șomează; dacă traulul de diseară nu îndreaptă situația, înseamnă că peștele s-a deplasat sau că noi am pierdut zona favorabilă.

Spre a da de vorbit superstițioșilor, „Galați" a apărut tocmai acum în apropiere. Nu știu de ce au întîrziat atît; unii afirmă că din mîndrie, pentru a nu se putea spune că s-au folosit de informațiile noastre; alții, dimpotrivă, că n-au încre-

dere în ele. Mintea mea nu admite nici una din cele două explicații, și, negăsind pe a treia, pare paralizată.

În orice caz, comandantul se menține la vechea atitudine: nu admite să dăm celor de pe „Galați" cifrele exacte, ba a devenit circumspect chiar cu „Granik", față de care avusese o atitudine mai generoasă.

Alaltăieri seară, la un pahar de coniac, pe care de astă dată m-am hotărît să-l sacrific din mica mea provizie pentru o cauză obștească, am vrut să-l conving că atitudinea lui nu este lăudabilă, cu atît mai mult cu cît dacă ar proceda altfel n-am avea nici o pagubă.

— Credeți oare, i-am spus, că dacă se strîng în jur zece vase ne iau peștele? Cînd dăm de o zonă bogată, rămîne destul pentru o flotă întreagă. Oare noi, în zilele proaste, nu ne-am descurcat bine apropiindu-ne de alții?

Mi-a răspuns cu o sinceritate naivă:

— Dacă ați fi pe puntea de comandă nu v-ar veni bine să vedeți pe unii în dreapta, pe alții în stînga...

Îi simțisem temerile și le-am notat nu o singură dată, dar nu mă așteptam la o confirmare atît de directă și de grasă. Ei, drace! Pe puntea de comandă am stat și eu adesea, e drept, nu cu răspunderea comandantului; totuși, pot să afirm că, oricîte vase ar fi fost în jur, niciodată nu s-a creat o situație primejdioasă. Mi-e și rușine să întrebuințez acest cuvînt, în condițiile de astăzi, pe un ocean care de două luni a fost numai pașnic. Dar, cum venise vorba de primejdii și cum îl înfierbîntase puțin băutura, comandantul a continuat, roșu la față:

— Știți că în Fuglefiord era să pierdem vasul?

Mă uitam cu regret cum scade nivelul coniacului în sticlă, fără folos pentru cauza noastră.

Știu că într-o noapte, în Fuglefiord, și poate nu o singură dată, am fost nevoiți să schimbăm poziția, deoarece sub presiunea vîntului derapa ancora. Dar mai știu că atîta timp cît ești într-o baie, închisă din toate părțile, unde nu au cum se forma valuri uriașe, cît timp motoarele sînt gata în orice clipă, oricît de puternic ar fi vîntul, poți manevra cu destulă siguranță, cu condiția să nu-ți pierzi capul. Recunosc că dacă n-ai acționat la timp, iar pe urmă acționezi cu timiditate, urmările pot fi proaste.

Nu admit că în Fuglefiord ne-a pîndit vreo primejdie reală, decît aceea de a adormi tot cartul, ceea ce nu putea să se întîmple, sper, tot așa cum sper că la o nevoie toți oamenii din echipaj, inclusiv comandantul, ar fi știut ce să facă.

Dar, ca să rămîn în subiect, îmi aduc aminte că o dată am fost într-adevăr într-o situație oarecum primejdioasă: atunci cînd am acostat la Thorshavn. La un moment dat, cînd veneam cu prova spre mal, puteam să fărîmăm cheiul și să rupem etrava, căci comandantul, zăpăcindu-se, a poruncit de-a-ndoaselea: „Toată viteza înainte! . . ."

Secundul, aflat la telegraf, zăpăcindu-se și el, sau crezînd în cine știe ce manevră ciudată, sau din venerație, a pus prompt „toată viteza înainte". Eram acolo, am văzut, am auzit și n-am știut ce să cred.

Abia pe urmă, în secundele următoare, cînd și-a dat seama că ne năpustim în mal, s-a dezmeticit comandantul și a rectificat, începînd cu o negație, un *nu* pe care îl am și acum în ureche și care dovedește că își recunoștea greșeala atît de primejdioasă:

— Nu, nu! Toată viteza înapoi!

Ne-am oprit cu o bușitură; eram sigur că am lovit cheiul. Nu-l lovisem, dar nu mai aveam decît un metru pînă la el, cînd „a prins mașina". Desigur că a prins mașina, totuși cred că ne-a frînat, în ultima clipă, ancora care, în poziția din clipa aceea, se afla în urmă, la vreo sută de metri; lanțul întins a dat bușitura.

Aceasta este o istorie pe care n-o s-o reconstituie nimeni, iar de crezut n-au s-o creadă decît cei care erau de față și care vor prefera să-și țină gura.

Îmi cer iertare mie însumi, acoperit de amărăciune în intențiile bune luate cu mine, că a trebuit să dezgrop o întîmplare atît de veche, care rămînea în orice caz o amintire penibilă. Acum înțeleg de ce în primele zile ale călătoriei comandantul îi spunea doctorului că prezența mea îl stînjenește, că nu știe cum să se poarte cu mine. Cel mai potrivit ar fi fost, gîndeam atunci, să se poarte cum îi venea la îndemînă și cum îl îndemna inima. Acum îmi dau seama că mă socotea un martor indezirabil; avea dreptate, de aceea îi cer și lui iertare, în intențiile lui bune, că am văzut și fapte reprobabile și nu mă opresc să le consemnez pe hîrtie, măcar pe unele. Co-

mandantul fiind omul către care se îndreaptă toate privirile echipajului, îi acord, fără voia mea, privilegiul incomod de a-l vedea pe el înaintea tuturora.

*

Dacă printr-o întîmplare nenorocoasă perioada de pescuit favorabil se va termina astăzi, ceea ce n-ar fi de mirare, de vreme ce asemenea perioade n-au ţinut niciodată un număr prea mare de zile, „Galaţi", care a venit aici tocmai acum, va fi îndreptăţit să creadă, chiar în afara omeniei, că i-am minţit, pe faţă sau în ascuns, în cifrele date pînă acuma.

Iar la noi, comandantul, adversarul „aglomerărilor", şi superstiţioşii — avem destui, în cap cu nostromul — vor spune că „Galaţi" a venit aici cu ghinionul.

Rămîne să aducem jertfe lui Neptun şi celorlalte zeităţi ale mării.

Vînt de la nord; cerul, puţin înnorat de dimineaţă, m-a făcut să şovăi cînd mă pregăteam să ies la soare, iar cînd s-a luminat la prînz, n-am mai simţit îndemnul. Acum regret din toată inima: mi-am refuzat o bucurie reală, fără ca măcar să-mi ofer în schimb una imaginară.

„Granik" s-a dus şi mai departe spre sud — departe spre sud. Totuşi, într-o zi va trebui să ne reîntîlnim. Bolnavul lor e încă la noi, se plimbă pe punte, cu piciorul în ghips, stă la soare şi e foarte simpatic. Ai noştri îl îngrijesc şi-l înconjoară cu multă prietenie.

Urmărit de o neşansă similară, „Granik", fără medic la bord (nu se obişnuieşte la un echipaj de numai patruzeci de oameni), a fost nevoit zilele trecute să intre în radă la Dakar (era prea departe de noi) şi să ceară ajutor medical: încă un om cu piciorul fracturat! De data asta este unul cu o funcţie sedentară, radiotelegrafistul, repetînd în formă benignă accidentul celui care, după ce şi-a dat drumul în Niagara protejat de un butoi de cauciuc şi a scăpat teafăr, şi-a sfîrşit zilele ceva mai tîrziu la oraş, alunecînd pe o coajă de banană. Oare în ce împrejurări poate un radiotelegrafist să-şi fractu-

reze piciorul? Într-o situaţie primejdioasă a fost cînd a plecat de la noi noaptea, şi totuşi atunci i-au rămas întregi amîndouă picioarele.

În afară de „Galaţi", nu se mai vede nici un vas, în nici o parte a zărilor. Oare unde s-or fi dus, unde or fi înţepenit toate? Dar iată că la căderea nopţii au apărut două la orizont. Luminile de poziţie, cu neon, care se văd de la mare distanţă, sînt caracteristice pentru polonezi; totuşi, în nici un caz „Granik" nu poate fi printre ele — şi aş vrea să fie. Dar el e departe, spre sud.

Luni, 22. Întîlnire picarescă

Şi totuşi, bem apă desalinizată, fapt pe care mi l-a confirmat „discret" secundul, făcîndu-mi cu ochiul şi şoptindu-mi la ureche, să nu audă şi Costică Oţeleanu, timonierul de cart, aflat lîngă noi, pe puntea de comandă. Iau informaţia drept oficială, deoarece secundul se îngrijeşte de consumul alimentelor şi al apei. Dar dacă aceasta este situaţia, nu înţeleg de ce se ţine secretă şi nu se anunţă echipajului, ca să nu mai dea naştere la zvonuri contradictorii şi astfel să se acrediteze ideea că apa obţinută pe vapor ar putea să ducă la tulburări organice. Nu-mi rămîne decît să cred că se calcă o legiuire şi cine a luat hotărîrea n-are curaj s-o comunice, simţindu-se cu musca pe căciulă. Adevărul este că apa desalinizată n-a fost supusă nici unei analize şi nimeni nu-i cunoaşte formula.

Vîntul de la nord a slăbit, astfel că nu se mai văd creste albe pe faţa oceanului; valurile se potolesc, fără să lase prea mare hulă. De dimineaţă pînă spre prînz, cerul a fost îndoielnic, dar apoi norii, destul de subţiri, s-au împrăştiat unii după alţii, dezvelind o boltă strălucitoare, cu desăvîrşire senină.

Pescuitul a început, încă de ieri, să intre în faza mizeră. Primul traul, azi de dimineaţă, a scos 4—5 tone; în schimb cel de la prînz numai cîteva sute de kilograme . . .

„Galați“ e în vederea noastră, mai în larg; de cînd au venit din sud, nu s-au apropiat niciodată prea mult de noi, ca și cînd ne-ar despărți baraje de mine. Le merge la fel de prost ca nouă, deci nu ne desparte nici măcar o soartă neegală; de ce-om fi atît de departe unii de alții?

În schimb, altcineva a venit foarte aproape...

Astăzi am avut o întîlnire neprevăzută, inedită și emoționantă, cum voi socoti și cum voi simți totdeauna orice întîlnire pe ape, unde săptămîni și luni nu vine nimeni...

Înainte de scoaterea primului traul, s-a apropiat un mic pescador spaniol, un vas de lemn, de 35—40 tone, cu pupa ascuțită, după modelul vaselor scandinave, dar cu forma mult mai greoaie, cu etrava, spre compensație, foarte „oceanică“. Pe punte se vedeau vreo doisprezece oameni, și-or mai fi fost vreo doi la mașină. Căpitanul, în cabina timonei, de unde scotea capul din cînd în cînd, era un om uscat, subțire și înalt, cărunt, cu un fel de vestă burgheză descheiată și cu o... pălărie destul de civilă.

Vasul se chema „Fernando Joya“, iar portul lui de înregistrare era Ceuta, în strîmtoarea Gibraltarului, drum pînă acolo de minimum șapte-opt zile. Pe urmă am aflat că intră de obicei în porturi apropiate, probabil pe coasta marocană.

M-am întrebat ce-ar putea să însemne „Fernando Joya“, dacă nu-i numele unui personaj cunoscut, în politică, în arte, în istorie, sau dacă nu-i cumva o ortografiere greșită a neignoratului Goya. Neizbutind să fac nici o legătură în memorie, deși mi-am dat oarecare osteneală, mărturisesc, cu toate riscurile, că nu știu nici acum cine a fost sau cine este Fernando Joya. S-ar putea să nu fie altcineva decît armatorul!

Prin semne, de la distanță, ne-au făcut să înțelegem — pescarii noștri s-au dumerit la iuțeală — că ne roagă să le dăm pește viu, pentru nadă, întrucît pescuiesc cu cîrlige. Am răspuns pe aceeași cale să aștepte pînă ridicăm traulul, ceea ce la rîndul lor au înțeles fără dificultate, dovadă că imediat au lăsat „puiul“ la apă — o bărcuță de 2 metri lungime — și s-au așezat în babord, escortîndu-ne cu răbdare.

I-am urmărit mult timp cu binoclul, care-mi mijlocea impresia că sînt chiar pe bordul lor, între oameni. Unii ne priveau cu simpatie și curiozitate, alții orînduiau parîmele, căpitanul scotea din cînd în cînd capul cu pălăria. Așezat pe

bocaportul de la prova, un flăcău de vreo douăzeci de ani mînca dintr-un castron de aluminiu, cu lingura, ceva care ar fi putut să fie o fiertură, de dovlecei cred, și cred că destul de mizeră. Oricît ar părea de ciudat altora, mi s-a făcut dintr-o dată poftă să gust din fiertura aceea, așa de săracă...

Indiferent din ce țară venea barcazul, erau acolo niște bieți pescari din Atlantic, paisprezece oameni care-și duc viața luptîndu-se cu oceanul, dormind la înghesuială, ca sardelele în cutie, și mîncînd fiertură de dovlecei dintr-un castron de aluminiu... E adevărat, m-am gîndit mai pe urmă, că nu rămîn în ocean cu lunile; la cîteva zile, poate la o săptămînă, intră într-un port unde presupun că îi așteaptă o sticlă de vin și o femeie. Dar vai de mama lor dacă îi apucă vremea rea departe de coastă!

Comandantul a apărut pe punte tocmai cînd se vira traulul. M-am temut că o să privească răuvoitor musafirii sau chiar o să-i izgonească. M-am înșelat, deoarece le-a arătat mai multă bunăvoință decît mă așteptasem. Îndată ce traulul a fost ridicat pe punte, a pus elicea la zero și a lăsat vasul în derivă, ca să se poată apropia barca.

Au venit patru tineri, de optsprezece-douăzeci de ani, nu prea înalți, destul de bine făcuți, oacheși, tip „toreador"; numai unul, mai grăsuț, cu părul roșcat, părea că nu face parte din aceeași familie.

— Prinde-o, torero! a strigat nu știu cine, aruncîndu-le o saulă ca să lege barca și folosind singurul cuvînt pe care îl cunoștea în limba spaniolă...

N-au venit cu mîna goală; e de bănuit că au obișnuința acestor vizite, pe care probabil le fac destul de des în ocean. Unul ducea un pachet în hîrtie albă, de mărimea a cinci-șase cărți... Am crezut o clipă, nu cu totul prin absurd, că ne aduc scrisorile de la Dakar. Asemenea servicii prietenești se fac între vasele de pescuit, dar ei nu veneau de la Dakar, și chiar dacă ar fi venit, n-aveau de unde să știe că vor întîlni în ocean traulerul românesc „Constanța", unde optzeci și unu de oameni așteaptă arzător vești de acasă.

În pachet erau cartoane cu țigări; pe deasupra, altul avea o sticlă de whisky. I-am poftit să aleagă ce doresc din buncăr — și aveau de unde alege! Comandantul nu vroia să pri-

mească darurile lor, spre a nu lăsa impresia că am făcut un schimb, deci un act de negoț. Am fost de părere să refuzăm țigările, dar să primim băutura, ca să nu-i jignim.

Pînă la urmă am primit totul, deoarece s-au împotrivit cu îndîrjire să ia ceva înapoi. Desigur, așa aveau ordin de la căpitanul lor, și poate aceasta este tradiția; a trebuit s-o respectăm.

Cînd au coborît la buncăr, au făcut ochii mari; avusesem norocul să scoatem cele 4—5 tone obișnuite dimineața, ceea ce pentru ei apărea ca o cantitate enormă. Dar ce-ar fi făcut în fața unuia din „tunurile" noastre de 30 de tone, adică întreg deplasamentul vasului lor?

Îi uluiau cu siguranță și mașinile de filat pește, și mecanizarea pescuitului, după cum cred că i-a uimit larghețea cu care li s-a îngăduit să ia tot ce doresc. Au ales stavride mărunt, mai bun pentru nadă, avînd mai multă vitalitate, dar au luat și puțină scrumbie. Unul din ei, uitîndu-se pe furiș în jur și urmărind să ne tragă clapa, a aruncat în fundul coșului, cu fereală și cu mare dexteritate, ca un brav picaro din care se trage, o caracatiță.

În bucătăria spaniolă, caracatița are multă căutare, ca și sepia, așa de prețuită în unele țări. Sînt mulțumit că diseară vor avea o mîncare aleasă în locul fierturii de dovlecei...

Au luat întîi două coșuri, și oamenii noștri i-au ajutat să le deșerte în barcă. Pe urmă, dacă au văzut că nu-i izgonim, au mai luat două, apoi încă unul, în total 250—300 de kilograme, destul ca să se umple barca.

Plecarea a fost comică, spre a nu spune aventuroasă; strapazanele rămăseseră sub grămada de pește, iar fără ele n-aveau cum să vîslească. Apoi, o vîslă era plesnită, alta, din două bucăți înnădite cu sfoară; de altfel, s-a și rupt la prima încercare de a o propti în bordajul nostru, ca să îndepărteze barca. A îndepărtat-o curentul, cîteva zeci de metri, apoi a venit barcazul lor și i-a luat la remorcă.

Ne-am făcut semne prietenești... Și totuși ar fi fost bine să le dăm țigările înapoi, să le fi dat și-o sticlă de țuică; dar mi se spune că în toată cambuza nu mai e decît una, care în acest caz trebuie păstrată de leac — recunosc!

Comandantul a încredințat darurile unuia din băieții de la mașini, Croitoru, fiindcă el se nimerise aproape, recoman-

dîndu-i să le împartă între oameni. Tocmai urca scara spre puntea bărcilor; ochii îi rămăseseră jinduitori pe sticla de whisky, Black Horse.

— Auzi, să le împarţi la toţi!

Pe urmă l-a descoperit în grup pe Marinescu; avînd la mînă un panariţiu destul de complicat şi fiind scutit de serviciu cîteva zile, acesta venise să caşte gura în pijama. Prezenţa lui a însemnat pentru comandant salvarea, neaşteptată şi de ultim moment:

— Marinescu, sticla ia-o tu, să *vedem* ce-i cu ea!

Iar Marinescu, cunoscîndu-şi meseria, a luat sticla şi-a dus-o în cabina celui mai mare de pe vapor...

Spre a fi drept, mi se pare că la masa de prînz (nu mai eram acolo), sau la el în cabină, comandantul le-a oferit şi altora din băutură. Mai tîrziu, aflîndu-mă la plajă pe puntea etalon, Florin Vasiu, cambuzierul, a venit să mă cheme la doctor, la un pahar de whisky. Am refuzat, spunînd că primesc bucuros dacă îl păstrează pe seara.

Însă cantitatea de whisky crescuse între timp, nu prin miracol, ca vinul la Cana Galileei, ci cum am să povestesc îndată...

Nu trecuse o jumătate de oră de la despărţirea de „Fernando Joya", cînd în prova s-au ivit, era să zic „ca din pămînt", alte două pescadoare, identice, la o jumătate de milă unul de altul. Cel sosit întîi s-a aşezat în babord, şi oamenii au început să facă semne, agitînd un peşte. Ştiam ce vor, chiar dacă nu şi-ar fi dat osteneala să-şi arate dorinţa. Comandantul le-a răspuns aproximativ, în toate graiurile cîte i-au venit pe limbă, inclusiv româneşte, să aştepte pînă la ora 12. E ciudat că totuşi au înţeles, ba încă repede, dovadă că ne-au făcut semne de satisfacţie şi au rămas credincioşi să ne escorteze.

Vasul semăna întru totul cu cel de dimineaţă şi se numea „Antonio y Salvador". Alt nume de armator! m-am gîndit.

Al treilea, care se apropiase şi el între timp, nici n-a mai dus tratative cu noi, ci a intrat răbdător şi încrezător în escortă. Numele lui m-a pus pe gînduri, cînd, privind cu binoclul, am descifrat pe cabina timonei: „Cristo de la Expi-

racion". Acesta nu mai putea fi armator; era un nume de mănăstire sau de ordin bisericesc. Iar Antonio y Salvador putea să fie un sfînt... N-o fi la catolici un sfînt pe care să-l cheme Fernando Joya?

Mă simt stînjenit de ignoranţa mea; aş mai avea atîtea de învăţat, dar cînd?

Au dat şi ei bărcile la apă, ca să nu piardă timp la momentul potrivit, să nu pierdem nici noi. Trase la remorcă în vîrtejul elicei, cum erau mici ca nişte găoace, bărcile mergeau mai mult pe sub apă, iar bieţii pescari primeau valurile în obraz, fără pauză, aşa că îndată veşmintele li s-au udat, ca puse în albie, dacă fuseseră uscate vreodată.

La un moment dat, tot manevrînd în apropiere, parcă temîndu-se să se ducă mai departe, cele două pescadoare rămase au fost în primejdie să se ciocnească; am auzit un claxon de alarmă, în loc de fluier, dar nimeni la ei nu şi-a pierdut capul, ba nici măcar n-a dat importanţă.

Mai tîrziu, cînd unul trecuse în faţă, barca lui era cît pe ce să fie răsturnată de celălalt. Urmărind poate întîietatea, cel din spate a mărit viteza, şi etrava lui, destul de frumos desenată, dar nu mai puţin primejdioasă, venea drept spre barcă. Pescarii — erau şi aici tot patru — s-au ridicat în picioare, ca să se apere cu vîslele. Vîslele însă au alunecat pe bordaj, şi atunci nu le-a rămas de făcut altceva decît să apuce etrava în braţe. Cîteva clipe au stat aşa, spînzuraţi, în timp ce barca le juca sub picioare, luînd apă cînd printr-un bord, cînd prin altul. Pe urmă, după alt semnal de claxon, barcazul din faţă, nelăsîndu-se învins, a mărit viteza la rîndul lui, înscriindu-se într-un rondou, la stînga; atunci, pescarii şi-au reluat locul în barcă, netulburaţi, ca şi cînd nu se întîmplase nimic şi ar fi fost în patul lor de acasă, dacă au un pat şi o casă.

Copii ai oceanului... Să nu fi fost pescari, s-ar fi luptat cu taurii în arenă şi poate n-ar fi făcut o treabă mult mai primejdioasă, numai că ar fi avut mai mulţi spectatori decît astăzi — printre ei şi o *señora,* o Carmen reeditată, să-i încurajeze cu brunul şi arzătorul ei farmec.

N-au mai urcat pe punte, spre norocul, spre salvarea demnităţii noastre, căci scosesem unul din acele traule de mi-

zerie estimate la cîteva roabe. Au venit cu barca pînă sub bordaj și am făcut legătura „telefonică“, după cum spun marinarii: o saulă avînd de două ori lungimea între vase alunecă în mîini de la unii la alții; o parte, pe sus, vine; o alta, pe jos, la apă, se duce.

Le-am trimis pe această cale, agățat de saulă, cîte un sac de pește; ei ne-au mulțumit cu cîte o sticlă de whisky. Așa s-a înmulțit băutura dorită de tot echipajul. Mi-a fost necaz însă că pescarii noștri le-au pus prea puțin pește.

Mi s-a părut, dar poate impresia era stîrnită de ceea ce la noi semăna a zgîrcenie, că despărțirea de ei a fost bruscă și necordială. Aș fi vrut să fiu sigur că acești necăjiți luptători cu oceanul ne vor vorbi numai de bine cînd vor ajunge la casele lor, în Spania.

*

Traulul de după amiază scosese numai cîteva sute de kilograme de pește și eram siguri că am intrat din nou într-o zodie neagră, cum s-a întîmplat periodic, cînd, cu totul pe neașteptate și fără ca ecograful să ne fi prevenit prin semnele lui neclare și capricioase, seara ne-am pomenit cu un „tun“ de 25 de tone, aproape numai scrumbie.

Comandantul a condus personal manevra traulului, cu obișnuita fanfară; poate era sincer temător să nu se întîmple un accident, ca ieri dimineață. Fapt este că a „gîdilat“ în toate chipurile macaraua. („Încet, încetișor, vira, mai încet, vira, trage acum, haide, tare, stop, încetișor...“ și așa mai departe.) Dar, în sfîrșit, sacul a ajuns pe punte, fără nici o supărare... Supărarea rămîne a echipelor de noapte, nevoite să se apuce de lucru, și încă din plin, tocmai cînd credeau că pot să se ducă la culcare. Nu că ar fi leneș vreunul; doar toți doresc să umplem mai repede magaziile. Numai că mulți erau „demobilizați“ la ora aceea...

Ceilalți, în schimb, și-au regăsit fizionomiile optimiste, care se cam înnegriseră începînd de ieri seară.

Marți, 23. Martingală

Nu-mi dau seama de ce sînt mulțumit de mine astăzi, deși n-am făcut nici o treabă, decît că am stat la soare, cu mai multă sete și mai multă plăcere decît altă dată. Și soarele, după ce s-a strecurat printre nori pînă înaintea prînzului, învingîndu-i și risipindu-i, a strălucit mai tare. Și vîntul a fost mai cald, și oceanul mai albastru.

Am stat pînă spre amurg pe puntea compasului, și astfel am prins acea culoare puțin ostenită, acea pace puțin melancolică a spațiului, cunoscută din după-amiezile de la mare...

Sînt mulțumit fiindcă mă simt sănătos peste orice așteptări, fiindcă îmi simt mintea trează, fiindcă pot să înțeleg cîte ceva despre oameni. Dar, probabil mai mult decît orice, mă mulțumește faptul că merge bine treaba.

Azi-dimineață, după primul traul de 10 tone, vestitor al unei zile bune, ne-am adunat iarăși, după obiceiul statornicit în ultima vreme, doctorul cu Marian și cu mine, și am făcut din nou socoteli pe hîrtie. Marian, unul din cei mai inimoși oameni din cei optzeci și unu, e contabilul nostru, și ne încredem în cifrele lui, deoarece folosește, aproape cu manie, rigla de calcul a inginerului.

Ne-au crescut speranțele în raport cu tonajul din magazie. E de așteptat ca, dacă pescuitul merge tot așa, la 1 martie să ne apropiem de 600 de tone pește congelat, adică să avem aproape gata magazia mare (nr. 1). Magazia nr. 2 mai poate lua vreo 200 de tone, deci cînd ajungem la ea înseamnă că avem dreptul că visăm la plecare.

Față de „Galați", care și-a început activitatea aici o dată cu noi, avem înainte 350 de tone la cantitatea globală de pește pescuit, chit că o bună parte a scăzut la cîntar, pînă la o cincime, prefăcîndu-se în făină. În ceea ce mă privește, nu mă interesează să fim noi primii; îmi împart sentimentele între amîndouă echipajele, deși mi-am petrecut patru luni între oamenii de pe „Constanța". Mă interesează să ajungem cît mai repede în țară, ca să distilez impresiile de astăzi, învălmășite, nelimpezi și obositoare, și ca să tînjesc, sigur, după o oră însorită, la tropicul lăsat în urmă.

*

Fără explicaţie, „Galaţi“ nu se apropie de noi, ci continuă să rămînă la distanţă destul de mare. Ieri după amiază, comandantul nostru l-a chemat pe comandantul lor la radio şi l-a poftit să vină aici, insistînd în toate felurile, vestindu-l că ecograful arată peşte în cantităţi masive. Poate după răceala dinainte, invitaţia aceasta înflăcărată, numai că de ultimă oră, să i se fi părut celuilalt umilitoare; poate să fie la mijloc şi-o ambiţie copilărească. Fapt rămîne că la ora cînd noi ridicam traulul de 25 tone, „Galaţi“ scotea doar o zecime...

Peste noapte au plecat, şi acum sînt pe 21 de grade latitudine — spre sud, dar nu departe: la vreo sută de mile.

N-am aflat cum i-a primit soarta în acele locuri, unde am fost şi noi săptămînile trecute şi unde aud că s-ar fi ivit peşte, dovadă că iarăşi se adună acolo vasele risipite o vreme.

*

Nu mai văzusem porumbeii de două zile; eram convins că şi-au regăsit firea şi au plecat, în sfîrşit, după atîta întîrziere. Îi urmăream cu gîndul în drumul lor peste ocean, peste insule, peste continent, şi-mi deveniseră iarăşi simpatici, în amintire.

Dar nu! Sînt aici, domesticiţi, tembeli şi leneşi. Şi-au găsit un adăpost mai bun, pe unul din doriboturi. Într-un timp mai zburau în jurul vaporului; credeam că se antrenează, ca într-o zi să-şi reia zborul; adevărul este că zburau cînd se speriau de oameni. Acum nu se mai sperie de nimeni şi nu mai zboară. Doar o dată s-au pus în mişcare, 20—30 de metri, ca de la doribot să vină pe puntea compasului. M-am uitat la ei în silă şi cu regretul pueril că nu le pot transmite dezaprobarea.

La ora prînzului, pescadoarele de ieri s-au ivit din nou, ca la comandă; primul a sosit tocmai la timp, cînd se ridica traulul, şi, fără parlamentări prealabile, oamenii au şi aruncat saula, cu un sac, în care să le punem pomana.

Al doilea şi al treilea ne-au acostat curînd după aceea, la cinci minute unul de altul, de parcă ar fi fost programate, ca să nu stea la coadă; au căpătat de asemeni cîte un săculeţ.

Dar astăzi i-am privit altfel; ce fac ei este cerșetorie. Ieri înțelesesem că veneau de la uscat și n-aveau nadă, pentru care ar fi trebuit să piardă cine știe cît timp. Astăzi nu mai poate fi acceptată aceeași scuză și explicație. Mi-e teamă de pe acum că au să vină și mîine, anulînd în sufletul meu ultimul licăr de simpatie.

Judecîndu-i pe ei astfel, judecînd ca mai sus porumbeii, nu dovedesc oare intoleranță? Poate! Dar sînt oare mai tolerant cu mine?

*

După atîtea îndoieli grele, însoțite uneori de revoltă sau de indignare, trebuie să-i recunosc, loial, comandantului un merit însemnat: încăpățînarea. Lui îi datorăm o parte din zilele infructuoase, dar tot lui o parte din zilele bune...

Sîntem singuri astăzi, singuri cu desăvîrșire, în aceeași zonă, în jurul tropicului, la 30 de mile de coasta africană. Toate vasele au fugit în clipa cînd n-a mai fost pește. Noi am stat pe loc, spre revolta multora, și a mea mai cu seamă, iar acum peștele a revenit, după nu mai știu cîte zile de mizerie neagră, cu atît mai insuportabile cu cît oceanul, în jurul nostru, rămînea calm și albastru.

Aș fi curios să aflu cît se pricepe comandantul la jocul de ruletă și cît la ihtiologie. În jocul cu peștele a aplicat, poate din întîmplare, metoda numită la cazinou martingală. Ea constă în a miza permanent pe soț sau fără, pe roșu sau negru, dublînd miza după fiecare pierdere; la un moment dat trebuie să cîștigi, e imposibil ca bila să cadă la infinit pe aceeași culoare, și atunci, cu potul crescut în progresie geometrică îți acoperi toată paguba. La ruletă există totuși un risc: să atingi plafonul stabilit de bancă și să nu mai poți dubla; în acest caz, chiar dacă îți iese culoarea aleasă, cîștigul rămîne mai mic decît pierderea.

Am jucat martingală cu peștele. Care o fi raportul între cîștig și pagubă?... Admit că poate fi favorabil — și astfel am dreptul să resping ideea intoleranței de care mă temeam mai devreme.

Miercuri, 24. Cerşetorie pe ape

Calm, aproape plat, cu o briză uşoară de la nord, sesizabilă numai în unele clipe. Vaporul se leagănă leneş, la intervale, apoi mult timp pare nemişcat; e prima oară astăzi cînd mă întreb dacă nu cumva a obosit; pare posac...

Cer arzător de dimineaţă; tabla de pe punte se încinge aşa de tare, încît se dilată, se umflă şi bubuie ca o tobă cînd calci pe ea.

Am stat la soare pînă la amiază, dar nu am senzaţia că fac plajă; mă coc într-un cuptor, rumenindu-mă cu suferinţă pe o parte şi alta...

A venit iarăşi „Cristo de la Expiracion", singur de astă dată. Ne-a urmărit, aşteptînd să ridicăm traulul la ora pe care o cunoaşte. Nu m-a mai interesat să văd ce se întîmplă; spectacolul repetîndu-se devine plicticos şi penibil. E greu să-i refuzi, e ruşinos să le tot dai. Poate însă că lor nici nu le pasă; cerşitul e o îndeletnicire veche în Spania — iat-o extinsă şi pe apă... Lipseşte un Murillo, să le prindă trăsăturile, „înfrigurata nepăsare" (paradoxul îmi aparţine, dar îmi iau toată răspunderea acestei nelogice potriviri de cuvinte) cu care urmăresc scoaterea traulului, pe care totuşi îl aşteaptă, fiindcă altfel n-ar fi venit încoace.

Nu ştiu ce-au căpătat; am văzut o saulă întinsă de la ei la noi, dar am întors spatele, ca de la o întîmplare obscenă.

Dacă ei, împreună cu ceilalţi, au adus în prima zi o înviorare, un suflu din permanent aşteptatul „al optzeci şi doilea", acum aş vrea să nu se mai întoarcă; sînt mai bucuros să rămînem numai noi, cei optzeci şi unu, în alcătuirea primară a echipajului, care mi se pare suficientă şi pură.

Rezultat al martingalei surîzătoare ieri, azi scoatem peşte mărunt şi în cantităţi mediocre. Iar trebuie să ne înarmăm cu răbdare, iar să revizuim planurile. Dublăm miza şi continuăm martingala.

•

De cînd sîntem în sud, în două rînduri a căzut cîte-o fărîmă de ploaie; aş vrea să plouă cu găleata într-o zi, o ploaie

bună de vară; îi simt nevoia și sufletește, și organic. Aș vrea să tune, să fulgere, să fie furtună, să ne răvășească puțin, să ne electrocuteze, să ne curățe zgura.

Joi, 25. Cocorii

Poate fiindcă m-am gîndit ieri la ploaie o fi plouat astăzi, însă nu pe ocean, ci deasupra uscatului, departe. Am văzut norii înșirați pe orizont, ca niște curele vinete, groase și zdrențuite, am simțit în închipuire, dar ca pe o realitate, ropotul ploii și mirosul pămîntului umed...

Nu cred să fie nostalgia uscatului; nu mi-e dor de el, cel puțin acum, nu-i simt nevoia — și dacă mîine am s-o simt nu înseamnă că m-am contrazis. Simt nevoia oamenilor pentru care am afecțiune. Dacă ei ar putea să fie aici o zi, aș fi în stare să-mi continui călătoria mult timp (era să spun, mințind: infinit). Mult timp, adică luni, un an, chiar doi, și încă nu-mi dau seama cîți, cu condiția ca din cînd în cînd prietenii mei să mai vină o zi, pe urmă alta, după alt timp — iar printre ei Gîndul Bun, al cărei fular... Nu-i o greșeală de ortografie: Gîndul Bun e într-adevăr un feminin. Iar mărturisirea nu mi se pare o indiscreție, azi, cînd totul e atît de departe! Numai fularul rămîne aici, cu apa oceanului evaporată din țesătura lui caldă, ceea ce nu-i anulează participarea la aventură și la așteptările mele nostalgice...

*

Deși nu strălucit, pescuitul ne ține pe linia de plutire și nu ne dărîmă speranțele. Ieri s-au prins cu totul cam 30 de tone, din care însă numai vreo 9 bune pentru congelat. Oricum, nimic nu se aruncă; treptat, crește cantitatea făinei — avem 150 de tone astăzi; în curînd, magazia mare o să fie plină.

„Galați", plecat la sud, e vorba să se întoarcă. „Granik" patrulează fără succes, dincolo de ei, departe... Spre sud.

Vasele care au coborît mai mult, pe la 7 grade, prind ceva, după cum am aflat ieri interceptîndu-le convorbirile radiofonice, dar nu mai mult decît noi — și au străbătut atîta drum!

Rămînem credincioși deci vechii zone, în jurul tropicului; stăruința aceasta pînă acum s-a dovedit folositoare. Mă mir însă de ce „Galați" și „Granik", și chiar alții, nu se lipesc de noi, ci umblă capii pe fața oceanului.

Nu prindem decît puțină scrumbie, și nu-i de mirare; de multe zile, scrumbia e vizibilă la suprafață, în bancuri masive, înconjurîndu-ne și dînd altă culoare oceanului, schimbîndu-i înfățișarea, ridîndu-l, într-o microzvîrcolire continuă; dacă peștele e sus, firește că nu poate să intre în traulul care mătură fundul, pe întuneric.

Apare la suprafață mai ales spre seară, ceea ce corespunde de altfel canoanelor. Dar astăzi am văzut masele de scrumbii tot timpul, ziua-n amiaza mare

E ciudat că deși foarte vizibile — uneori li se disting burțile argintii săltînd peste valuri — pescărușii sau cormoranii care zboară pe sus, și am constatat cît au privirea de vie, trec fără a încerca să le atace. La început am crezut că sînt sătui; totuși, cînd scoatem traulul se reped în stoluri, țintesc, se scufundă, muncesc din greu pentru a-și cîștiga partea de mîncare. Să fie prea iute, prea dibaci peștele, iar păsările să-și cunoască inferioritatea? Greu de crezut; așa cum merg, în bancuri compacte, nu știu ce manevră ar putea face scrumbiile, în grămadă, spre a scăpa de rapidele atacuri aeriene.

*

Deunăzi, în timpul prînzului, am văzut zburînd spre nord un cîrd de păsări care, după aspect, mărime și culoare, după formația triunghiului și... după calendar, n-ar putea să fie decît cocorii, întorcîndu-se „din țările calde".

I-am urmărit cu emoție, gîndindu-mă că poate vor ajunge în nordul Dunării, vestind primăvara.

Mă întreb însă din ce „țară caldă“ puteau să vină, dacă zburau pe deasupra oceanului? Pe longitudinea noastră, singurul pămînt la sud sînt insulele Capului Verde. De acolo să fi plecat oare? Dar chiar și așa, de ce nu s-au abătut spre țărm, unde ar fi putut să găsească loc de odihnă și hrană?

Nu cunosc obiceiurile cocorilor și n-avem aici o carte de ornitologie. Nu știu de ce zburau pe deasupra oceanului; poate în călătoria lor lungă nu au nevoie nici de odihnă, nici de hrană și poate în larg îi întîmpină primejdii mai puține. Dacă ornitologii nu admit teoria, înseamnă că erau alte păsări călătoare.

În amintirea mea, însă, nu las să se amestece nimeni: la 23 februarie, ora 12, am văzut zburînd spre nord un cîrd de cocori, la 30 de mile de coasta Africii. „Mergeți cu bine — le-am spus în gînd — și duceți cu voi o primăvară timpurie!“

Vineri, 26. Neprevăzutul, neprevederea

Astăzi am primit din țară o dispoziție neașteptată: să punem pe primul plan congelarea, și cînd avem gata 850 de tone să ne întoarcem, renunțînd la făină. Dispoziția e neașteptată, deși logică: fabrica de făină e o anexă, rentabilă cît timp funcționează paralel cu congelarea. Dar ca să ții în ocean un vapor de 3.600 de tone, cu instalațiile lui complexe, cu un echipaj de optzeci de oameni, și să pescuiești numai pentru a obține acel maximum 6 sau 7 tone de făină zilnic, ar fi o eroare. În ceea ce mă privește, așteptam de mult radiograma neașteptată — și-am spus, la vreme, numai că nimeni n-a vrut să mă creadă...

Dispoziția a produs fierbere și multă zăpăceală. Partizanii „întrecerii“ cu „Galați“ s-au pomenit în încurcătură. De unde pînă ieri aveam un avans de 375 tone la peștele pescuit, echivalentul a 75 tone de făină, iar la congelare eram în urmă cu 20 de tone, deodată ne-am pomenit cu avansul anulat și am rămas numai cu minusul. Firește, nu-i o pagubă că avem plusul de făină, care va fi valorificat, material și moral... Întrecerea

se pune în clipa asta pe ambiţia de a ajunge primii în ţară. De aceea comandantul a hotărît pe loc să nu mai intrăm în Dakar, deşi el însuşi ceruse escala, cu argumentul neinventat că avem nevoie de alimente şi mai cu seamă de apă.

Intrarea în port însemnînd cîteva zile de întîrziere, în acest timp „Galaţi" ar putea să se distanţeze de noi cu zeci de tone, creînd „primejdia" de a nu-l mai putea ajunge niciodată. Dornic să învingă cu orice preţ, comandantul îşi face iluzia, sigur irealizabilă, că vom congela în medie 20 de tone pe zi, şi socoteşte că astfel vom putea să terminăm totul în mai puţin de trei săptămîni. Se spune că a şi telegrafiat în ţară, anunţîndu-şi hotărîrea pripită şi unilaterală. Ar urma deci ca douăzeci de zile să bem apă distilată în continuare, iar alimentele să le drămuim cu şi mai mare economie...

Şi dacă vor fi mai mult de douăzeci de zile?... Şi dacă vor fi, ceea ce este mai mult ca sigur, treizeci de zile?... Şi dacă vor fi patruzeci, ceea ce nu-i exclus, cum n-ar fi exclusă nici chiar o cifră mai mare?...

Corespondenţa echipajului, care ne aşteaptă, în sfîrşit, la Dakar, nu se mai pune la socoteală. Aud că se va telegrafia să fie trimisă la Gibraltar, spre a o ridica la înapoiere, cînd vom mai avea şase-şapte zile pînă în ţară.

Sper că toate acestea sînt numai zvonuri sau tatonări, „ambardee", oscilaţiile spiritului uman lipsit de hotărîre, semănînd cu oscilaţiile vaporului pe furtună. Dacă s-ar adeveri, ar fi o dovadă de nesocotinţă şi cruzime. Iar totul, numai pentru o iluzorie cunună de lauri!...

Neavînd dreptul să-mi spun părerile, îmi ascund revolta; nu pot face la fel cu nedumerirea şi cu tristeţea. Sînt trist ca după o pierdere ireparabilă şi e în mine o prăbuşire; nu mă pot împăca de loc cu gîndul că n-o să mai am scrisorile pe care speram să le primesc în cîteva zile. Şi, bineînţeles, regret dureros că n-o să debarcăm pe coasta Africii, aflată la cîteva zeci de mile.

În această călătorie grea datorită duratei ei şi lipsei de legătură cu lumea, cred că fiecare şi-a găsit o compensaţie, după nevoile inimii. Compensaţia mea erau soarele şi Dakarul...

Azi n-am stat la soare, ba chiar l-am privit cu ură.

Sîmbătă, 27. Caracterele în naraţiune

N-ai dreptul să urăşti soarele; azi s-a răzbunat şi a rămas ascuns în nori, de dimineaţă pînă seara. Norii de pe cer nu erau însă mai negri decît cei din mine.

Astă-noapte, în larg a fost furtună, cu fulgere spun unii, dar nu le-am văzut; nu mai vroiam să văd nimic, nu mai vroiam să ştiu de nimeni.

Peste noi, furtuna a trimis doar o hulă, pe care a trebuit s-o simt, către ziuă, cînd a început să-mi rostogolească pe jos lucrurile din cabină, lăsate în voie de multă vreme...

N-au fost zvonuri; renunţarea la Dakar este anunţată oficial în ţară; sper ca la minister să trezească măcar o nedumerire.

Singurul meu nenoroc în această călătorie, care mi-a dat multe bătăi de inimă, singura dezamăgire, este comandantul, ales de mine. Pentru el am venit pe „Constanţa", şi cred că i-am şi spus, încă din ziua îmbarcării, făcîndu-i o declaraţie de încredere şi simpatie. Mă bucuram, în timiditatea mea faţă de o călătorie lungă şi grea, cum o socotea toată lumea, să fiu în preajma unui om apropiat prin vîrstă de mine. Mă simţeam încurajat, deoarece nici el nu mai era tocmai tînăr şi obţineam astfel un fel de garanţie a vîrstei mele. Nu ştiu dacă m-am înşelat vreodată în viaţă cum m-am înşelat acuma: e prea bătrîn, iar eu sînt prea tînăr.

Aseară, cînd se vorbea cu îngrijorare despre lipsa alimentelor, despre ciudata lui hotărîre, în oficiu a început să sfîrîie omleta tradiţională. Nu-i cine ştie ce o omletă de două, patru sau şase ouă africane, sustrase din raţia echipajului; dar rămîne un abuz, ba încă dublu: faţă de echipaj şi faţă de viscere. Echipajul tace; nu ştiu ce zice ficatul comandantului. Cred că lucrează din greu, participînd şi el, în felul lui, la greutăţile noastre.

*

Dacă jurnalul meu este o naraţiune, ea nu-i în nici un caz „făcută"; am relatat întîmplările, fără să urmăresc vreo regulă a genului. S-ar putea să aibă o gradaţie, venită de la sine, şi

chiar un nod dramatic, cum se cere. Oricum, nodul dramatic îl simt, în mine și în cei care mă înconjoară. El trebuie căutat în întîmplările de ieri, de astăzi, din primele zile următoare. Ne apropiem, dacă n-am atins-o, de o culme a conflictului și a încordării...

Toate argumentele invocate în radiograma de acum zece zile erau grave, și ministerul a ținut seama de ele, dovadă că a aprobat escala, fără întîrziere.

De ce astăzi se trece peste lipsa apei și a mîncării? Ce se întîmplă cu demoralizarea echipajului? De ce nu mai avem nevoie de o anumită plasă, a cărei lipsă a fost invocată de asemeni — n-am notat la vreme — și care ne așteaptă la Dakar, trimisă acolo cu cheltuială?

Dar aceste întrebări n-ar trebui să mi le pun eu, ci aceia care în clipa de față, departe de aici, privesc două telegrame atît de contradictorii. De ce nu își dau seama că una din ele este mincinoasă? Aștept judecata lor și dezlegarea conflictului. Pînă atunci simt un nod de ștreang — ar putea să fie chiar nodul dramatic — strîngîndu-mi grumazul.

*

Compartimentul mașinilor, care cuprinde nu doar motoarele și generatoarele de curent electric, ci are ramificații pe tot vasul, de la vinciul ancorelor pînă la vinciul traulului, funcționează fără greș, fără poticneli și fără lacună, de la începutul călătoriei. Recunosc meritele șefului mecanic, fiindcă oricît de buni ar fi oamenii, cineva trebuie să-i organizeze, să le urmărească activitatea într-un spațiu extins pe întreg vaporul, și îmi dau seama că aici se cere pricepere tehnică și virtute bărbătească. Dacă șefului mecanic îi lipsește ceva dintr-una, o suplinește cu cealaltă, într-un echilibru lăudabil.

Îi mai recunosc simpatia pe care mi-a arătat-o încă dinaintea îmbarcării și felul îndatoritor cum s-a purtat cu mine întotdeauna. Cînd ne întîlnim pe coridoare sau la masă, mă salută cu un salamalec turcesc, puțin cam stîngaci, lipsindu-i exercițiul politeței orientale; dar tinde să și-o asume — o socotește, presupun, mai elocventă decît politețea noastră valahă. Îi sînt recunoscător pentru multe, iar în ultima vreme pentru un vraf de pachețele cu prafuri japoneze din care se

fac excelente și miraculoase băuturi răcoritoare; mi le-a dăruit fără zgîrcenie, iar eu le-am primit fără ezitare. În atmosfera tropicală, apa de băut, așa cum ne-o furnizează *Atlasul*, poate lipsită de săruri sau cu sărurile rău dozate, nu te satură niciodată. Prafurile, care se transformă instantaneu într-o băutură spumoasă, plină de arome, amintind gustul lămîii, zmeurei, portocalei, ananasului și altele, sînt o binefacere, iar pentru mine, gestul șefului mecanic înseamnă o generozitate, de vreme ce darul lui nu era scos dintr-o rezervă inepuizabilă; făcîndu-mi un hatîr, e sigur că s-a privat pe sine.

În ziua plecării, cînd coboram pe Dunăre, iar comandantul mă populariza, adresîndu-se țărmurilor cu ajutorul megafonului, șeful mecanic mi-a șoptit la ureche un comentariu ironic, la adresa vorbitorului; nu aveam nevoie de el; discursul mă stînjenea, de la prima lui repetare, după ce mă emoționase sincer prima oară.

Și în comandant era o sinceritate — i-o recunosc după atîtea zile; nu urmărea, cum și-a închipuit șeful mecanic, „să se pună bine cu musafirul", cu martorul inoportun al călătoriei, ca el să-l popularizeze la rîndu-i. Era doar într-o anumită stare de euforie, depistată de mine cu întîrziere, și, cum discursurile, mai ales amplificate electric, îi amplifică eul, găsise în mine prilejul să-și exerseze elocvența de-a lungul Dunării.

Am dedus din acea întîmplare inițială că între comandant și șeful mecanic nu există simpatie. Mai tîrziu, și unul, și altul și-au confirmat sentimentele, ba le-au dus pînă la ostilitate, ceartă, uneori declarată. Se disprețuiesc și se suspectează, comentîndu-se răuvoitor și chiar cu martori. A deduce cauzele nu mi-a fost prea greu; a le scrie mi se pare o complicație inutilă și-o înveninare a paginilor mele, în care aș fi vrut să redau numai bucuria, iubirea și soarele.

N-aș fi notat impresiile acestea întristătoare, dovadă că atîta timp am trecut peste ele; nu că le-aș fi socotit o delațiune: regulile narațiunii mă scutesc de asemenea învinuire. Așteptam poate clipa întîlnirii cordiale între cei doi oameni, ceea ce nu mi se părea o imposibilitate, cînd totul este comun în țelurile noastre: acea întîlnire ar fi șters amintirile rele și mi-ar fi dat prilejul să consemnez victoria omeniei asupra invidiilor și meschinăriilor.

Ei bine, cordialitatea șefului mecanic a izbucnit dintr-o dată, fără explicație și atît de stînjenitoare în rondoul acesta de

180 grade, încît a produs asupra mea efectul contrariu; în loc să mă bucur, simt silă și suspiciune.

Cam de alaltăieri, omul e în alte toane; umblă încruntat și nu mai face salamalecuri cînd ne întîlnim la masă sau pe coridoare; în schimb, a început să-și iubească violent rivalul. Nu știu ce urmărește, pentru azi, pentru mai tîrziu, dar, ca un miel uns la gură cu miere, e mereu pe puntea de comandă și se gudură în jurul comandantului. El, care a dat alarma că se termină apa, că *Atlasul* nu dovedește nevoile consumului, se oferă astăzi să furnizeze apă în cantitate suficientă, oricît timp de acum încolo, și astfel se asociază în anularea celui mai grav motiv care ne obliga să intrăm în port pentru aprovizionare.

— Trebuie să facem sacrificii! a spus astăzi, perorînd cu emfază pe puntea de comandă.

Comandantul n-a răspuns nimic, dar nostromul i-a rîs în spate... Desigur, un om nu își construiește devotamentul și spiritul de sacrificiu și „sinceritatea" de la o zi la alta și nici nu-i poate păcăli cu prea multă ușurință pe ceilalți.

Pînă una-alta, se bea apă distilată. Nu de o zi sau două, și nu pînă mîine. Întrucît mă privește, beau, e drept cu economie, din miraculoasa licoare concentrată în pliculețele pe care mi le-a dăruit șeful mecanic pe vremea salamalecurilor.

Duminică, 28. De partea echipajului

Luna februarie se termină cu deprimare...

Cerul, înnorat ca și ieri, a început să se limpezească abia după amiază, dar era prea tîrziu să mai stau la soare, spre a șterge, în parte, umbra din inimă.

A burat puțin înaintea prînzului; departe de a fi ploaia pe care o așteptam acum cîteva zile.

Printr-un noroc continuu, prindem pește în cantități mulțumitoare. Cum urmărim s-o luăm înaintea „Galați"-ului, într-o întrecere îndîrjită, dar neanunțată și pe alocuri lipsită de loialitate, notez că astă-noapte am depășit cantitatea declarată

de ei chiar și la congelare. Mi se pare că-i un triumf fără glorie...

Nu s-a comunicat nimic echipajului despre anularea intrării în Dakar. Oamenii au aflat, cîte unii, dar cei mai mulți pot crede că sînt numai zvonuri.

Aseară, comitetul de cantină s-a întrunit ca să stabilească menu-ul pe luna viitoare. Cu ocazia aceasta, cifrele privitoare la alimente au ieșit pe deplin la lumină. Pe lîngă faptul că nu mai avem legume (doar ceapă, morcovi și foarte puțini cartofi), chiar făina, carnea, orezul nu mai ajung decît pentru douăzeci și ceva de zile.

Aflînd situația, comandantul spune că „a fost indus în eroare". Recunoaște că a făcut o greșeală, dar refuză să revină asupra hotărîrii, pe motivul greu de transcris că „nu linge unde a scuipat". Demnitate!...

Secundul l-a rugat, cu multă înțelepciune, ca măcar să telegrafieze la Dakar agentului, cerîndu-i să nu expedieze deocamdată la Gibraltar corespondența și plasa, „pentru orice eventualitate". „Eventualitatea" însemna, în termeni diplomatici, obligația de-a intra totuși în port, de voie, de nevoie, în ziua cînd, întîrziind peste toate prevederile, nimeni, nici chiar mai-marele peste toate, n-ar mai avea ce să mănînce, în ziua cînd, pierzînd ultimul traul, ne-ar trebui plasa.

Și sugestia aceasta, atît de nevinovată, a fost respinsă, deși nu angaja la nimic și nu afecta decît ambiția comandantului.

Interlocutorul său a insistat:

— Dar ce facem dacă rămînem fără traul?

— Merg la Gibraltar! Am dreptul să hotărăsc! Sînt comandant...

Asemenea hotărîri se pot lua de către un comandant, în caz de forță majoră. Ce forță majoră ar putea fi invocată pentru un drum de șase zile pînă la Gibraltar, în locul unuia de trei ori mai scurt, pînă la Dakarul unde totul ne așteaptă?

Secundul s-a înclinat; toți trebuie să se încline. Iar eu notez cronica zilei, spre a nu o uita.

Aseară, pe puntea de lucru, în timp ce se golea traulul, ce-i drept, foarte gras, comandantul a întrebat, în gura mare și bine dispus, ca tot omul mulțumit de munca sa, uitînd contribuția celorlalți:

— Ce-avem de mîncare?

— Pîrjoale cu orez și ceai.

Atunci, în auzul tuturor oamenilor aflați acolo, a poruncit, pentru bucătar:

— Cu pîrjoalele e în regulă. Dar în locul ceaiului să-mi facă altceva!

Și ceilalți, care munciseră toată ziua, și cei care aveau să muncească toată noaptea ar fi vrut „altceva" în locul searbădului ceai — apă colorată cu zahăr ars.

Șeful mecanic continuă să-i dea tîrcoale comandantului; slugărnicia e și mai inexplicabilă dacă o compari cu vechea lui aroganță. Între tonurile cu care poate fi lingușit un om, de obicei mieroase, există și unul „grav"; îl descopăr prima dată. Recunosc, este mai eficace, mai convingător decît altele, dar cere mai multă artă. Foarte grav, cu convingere profundă, șeful mecanic îi spune comandantului:

— Ați *știut* să găsiți zona exactă!

Îți vine să urli, dacă nu să-l arunci în ocean.

Mă abțin să spun ceva sau chiar să-i adresez o privire ironică, fiindcă i-am consumat prafurile răcoritoare și i-am primit salamalecurile... Și dacă o fi sincer, cum sper că a fost sincer cu mine altădată? Atîtea se pot schimba în firea omului, după luni și luni de balans!

Astăzi, înaintea prînzului, aflîndu-mă în cabină și privind cu amărăciune cerul înnorat, oceanul vînăt și pustiu, am auzit pe neașteptate fluierul vaporului, dînd cele trei semnale de salut.

M-am dus în bordul celălalt să văd cine trece, în partea mea nevăzîndu-se nici o navă. Era „Galați", care ne depășea la cîteva cabluri. Au salutat ei de data asta; le-am răspuns — nu se putea altfel!

Cît mă emoționau altădată aceste semnale, aceste semne de prietenie pe care și le trimit marinarii cînd se întîlnesc pe ape! Și astăzi, încă, auzindu-le am fost tulburat, mi-am simțit inima înviorată. Chiar dacă există undeva o neînțelegere și ea generează o ostilitate, fluierele vapoarelor nu o arată, iar echipajele rămîn comunități brave, deasupra oricărei patimi.

*

De alaltăieri n-am mai fost pe puntea de comandă. Am de gînd ca pînă la sfîrșitul călătoriei să nu mai pun piciorul acolo, după cum am de gînd să evit, în limitele maxime ale posibilului, orice întîlnire cu comandantul. Azi l-am văzut în fața mea, în timp ce mă duceam să urmăresc scoaterea traulului de la prînz, și m-am întors instinctiv, ceea ce ar putea să pară un gest dictat de patimă, cînd numai cîteva rînduri mai sus am respins patima. În realitate e un gest defensiv, cu intenția desolidarizării. Deoarece simt, tacită, suferința și nemulțumirea oamenilor și nu am dreptul nici s-o aprob, nici s-o comentez, vreau ca ei, care mă pot socoti aliatul și răsfățatul comandantului, să știe că resping asemenea alianță și orice favoare decurgînd din ea. Aș părăsi și locul de la masă și m-aș duce să mănînc în careul marinarilor, dacă astfel ostentația n-ar fi prea brutală și n-ar cere explicații.

Mi-am propus să păstrez o tăcere înghețată.

*

Ieri, secundul i-a cerut doctorului, care este și bibliotecarul vasului, o carte de citit „mai frumoasă".

— Nu pentru mine; pentru comandant. Vrea să se odihnească după amiază și să facă . . . puțină literatură.

— Lăsați-l doar să se odihnească! i-a răspuns doctorul, care uneori e mucalit cu seriozitate.

Și astfel, comandantul a scăpat ultima ocazie de a se atinge *prima dată* de o carte în călătoria mai lungă de patru luni pînă astăzi.

Luni, 1 martie. Aruncăm ancora în lună

După tradiție, e prima zi de primăvară acasă, dar eu mi-am trăit primăvara demult, e drept că în pripă, mi-am trăit apoi vara din plin. Ieri, atmosfera amintea toamnele din țară, sfîrșitul unui septembrie înnorat, fără să fie încă rece, și m-am speriat că timpul o ia razna.

Azi a revenit vremea frumoasă, caldă, blîndă, profundă, de august. Am stat la soare multe ceasuri, gîndindu-mă iarăşi, calm, să iau din călătorie numai ceea ce se poate...

*

Traulul de aseară, împotriva aşteptărilor şi-mpotriva obiceiului, a ieşit aproape gol; cred că avea mai puţin de o tonă.

În schimb, azi-dimineaţă am scos peste 20 de tone, din care la amiază mai rămăseseră în buncăr poate jumătate, deşi nu în stare prea bună.

Nu se poate conta prea mult pe traulul de la prînz; s-a restatornicit ritmul observat la începutul campaniei din sud — pescuim mai bine dimineaţa şi seara.

Spre surprinderea tuturora, sacul din miezul zilei a ieşit plin, peste 25 de tone, majoritatea bun pentru congelare. Tocmai atunci, „Galaţi" a venit cu mare viteză şi a virat, aşezîndu-se în pupa noastră, desigur ca oamenii de acolo să vadă ce scoatem. Au văzut, ba încă limpede, fiindcă erau aproape.

Ei nu au pescuit astăzi decît 3 tone; avem acum înaintea lor 18 tone la congelare, iar la pescuitul global peste 400.

În convorbirea radio care a urmat şi-au manifestat nedumerirea, îngrijorarea, poate chiar disperarea; nu mai ştiu ce să facă... Doar traulează în vecinătate!... N-ar fi de presupus altceva decît că e la mijloc un defect al traulului sau al panourilor, ceva care ne-a făcut şi pe noi, odată, să ne chinuim degeaba, deşi alţii pescuiau cu spor în aceleaşi ape.

Înaintea prînzului, în afară de „Galaţi", a mai apărut un trauler la cîteva mile, şi a mers un timp în aceeaşi direcţie cu noi; apoi s-a îndepărtat încetul cu încetul, pînă s-a topit la orizontul care ne desparte de restul lumii. Tot la orizont s-au mai zărit două vase, însă nu s-au apropiat, ci au făcut calea întoarsă, ducîndu-se cine ştie unde... Nu mai pot crede în ceva, fie şi apa oceanului, existînd dincolo de limitele vederii.

Nu înţeleg ce se întîmplă; se pare că tuturora le merge prost pe coasta Africii; „Granik", care vine încet spre nord, pescuieşte nimica toată. Cum de nu dibuiesc şi alţii zona aceasta?

*

Necunoscutul agent din Dakar ne-a trimis o radiogramă neașteptată: Cînd sosim și ce nevoi avem? Ar reieși că n-a primit din țară anularea intrării noastre. E drept că telegrama lui e datată 27 februarie și ne-a venit cu întîrziere, deoarece pînă azi nu ne-a găsit stația de coastă. „Incidentul", ca să-l numesc astfel, adică hotărîrea pripită a comandantului, s-a întîmplat în ziua de 26. Poate pînă a doua zi n-a fost timp să ajungă telegrama din țară; poate, din prevedere, nici n-a fost expediată. În mod normal, cumpănind situația cu bunsimț și cu bune intenții, la minister trebuie să se fi observat cît de ilogic, de bizar, este refuzul comandantului de a intra în port, după ce cu un număr de zile mai înainte anunțase alarmat că nu mai avem nici de unele. Or, pentru cineva aflat chiar departe și avînd multe treburi în mijlocul Bucureștiului va fi limpede că între timp n-a putut să ne pice mană cerească.

În sfîrșit, telegrama de la Dakar i-a ajutat comandantului să iasă din impas, împăcînd și capra, și varza, lăsînd calea deschisă spre o viitoare escală, fără să lase și impresia că își calcă pe suflet. La drept vorbind, nu s-a schimbat nimic, ci ne-am asigurat doar o nădejde imaginară. Agentului i-am răspuns astfel: „Vă vom anunța în timp util data sosirii și nevoile noastre de aprovizionare". Nu știu dacă aruncînd o ancoră în lună am fi avut, practic, un folos mai mare. Dar ce-am fi putut face altceva? Luna e singurul țărm pe care îl vedem cîteodată.

Marţi, 2. O compensaţie în ficţiune

Totul decurge asemănător, de la o zi la alta; am intrat într-un fel de anestezie, care a eliminat de pe bord amintirea momentelor grele şi teama că ele ar putea să revină.

„Galaţi“ a început să pescuiască spornic, totuşi rămîne în urmă cu vreo 30 de tone la congelare. Cum însă pare că ei lucrează mai organizat, ar avea nevoie numai de cîteva zile norocoase ca să ne lase iarăşi în urmă, şi atunci — deşertăciunea deşertăciunilor — adio glorie, adio lauri!

*

Cineva mi-a destăinuit că autorul principal al planului de a nu mai intra la Dakar, cel care s-a luptat să-l convingă pe comandant, ar fi secundul, deşi acum se străduieşte să îndrepte relele, dezmeticit şi alarmat de împuţinarea mîncării. S-ar putea să fie aşa, dacă mă gîndesc la multe gesturi ale lui şi mai cu seamă la aversiunea pe care a manifestat-o de la început pentru acest port „sălbatic“ şi scump. Desigur că tînjea, ca mulţi alţii, după Las Palmas, unde preţurile ar fi chiar mai mici decît la Gibraltar. Nu înţeleg cum poţi întoarce spatele unui port îndepărtat, unde n-ai mai fost niciodată, unde nu se ştie dacă ai să mai vii cîndva; cum poţi refuza să cunoşti o lume nouă, geografia, peisajul, oamenii, pe motivul că acolo nu poţi face nici un fel de negustorie convenabilă?

*

Sînt inert; deși sănătos, mă simt fără vlagă.

De ce oare comandantul, căruia îi plac discursurile și le debitează ori de cîte ori poate, trimițîndu-și glasul amplificat în toate ungherele vasului, nu găsește potrivit să anunțe oficial echipajul că nu mai intrăm la Dakar?

Mulți încă nu vor să creadă, socotind că sînt numai zvonuri — și așteaptă.

Sînt inert; nu mă simt în stare să duc pînă la capăt nici măcar unul din nenumăratele gînduri care mă urmăresc și mă torturează.

Și totuși...

De cîteva zile mi-a revenit, la început nebuloasă, ideea că vechea călătorie proiectată acum douăzeci de ani ar putea fi readusă în imaginație. Poate este un reflex de apărare; caut ceva în mine, mă întorc la speranțe vechi și abandonate, ca să trec mai ușor peste irealizarea de astăzi. Fac iarăși planuri, în minte, și nu mi se par de loc amăgitoare — am puterea fragilă de a crede în ficțiune. Mă și gîndesc unde și cum s-ar putea construi un vas de 40—50 de tone (începe să fie confortabil), un motovelier de data asta — începe să fie prudent și se potrivește mai bine cu vîrsta cînd nu mai poți irosi zilele. Pe un asemenea vas, cu înlesniri moderne, călătoria ar fi sigură, și neistovitoare. În doi ani, după un itinerariu aproximativ (nici măcar nu l-am urmărit pe hartă), s-ar putea atinge toate punctele de pe glob citate în geografie și în cultura omenească, dîndu-se roată tuturor continentelor. Desigur, ar trebui folosită cu chibzuință trecerea dintr-o emisferă în alta, așa fel ca tot timpul să întîlnești numai anotimpurile frumoase.

Echipajul? Cred că vreo zece oameni. Dar cine?... Aici încep întrebările fără răspuns, și o dată cu ele se refuză ficțiunea. Las nerezolvată alcătuirea echipajului, ca să visez mai departe.

Miercuri, 3. Tone, pe balanța de farmacie

Ultimul traul, aseară, a fost o dezamăgire: numai 2 tone. Dar, cu ce se lucrase peste zi, cu ce mai era în tancurile de prerăcire, s-au înregistrat peste 25 de tone congelate în douăzeci și patru de ore, ceea ce înseamnă un record, stabilit tocmai cînd nu-l aștepta nimeni.

Astăzi însă, vom rămîne departe de această cifră neobișnuită și înșelătoare. Traulul de dimineață, scos cu întîrziere, a fost prea plin, încît a dat de lucru macaralelor, a ținut vasul în loc aproape o oră și n-a putut fi ridicat decît după ce i s-a făcut o tăietură, ca să mai curgă din pește și să se ușureze. Ce-a izbutit să fie adus pe punte încă depășea 30 de tone, dar încărcătura era degradată, pește strivit, pe cale de a se înmuia, suspect aș putea spune.

Hărtănit rău, după ce a pîrîit din toate cusăturile, traulul a avut nevoie de cîrpeli migăloase și n-a putut fi lansat a doua oară decît după amiază. Nu știu pînă acum rezultatul, dar e sigur că între timp s-a creat un mare gol la congelare.

Oricît ar merge treaba de bine, abia peste două-trei zile vom avea 600 de tone — și cînd vom ajunge acolo, ne mai rămîn de realizat alte aproape 300, încă o treime. Își fac iluzii primejdioase cei care cred că asta se împlinește cît ai bate din palme, uitînd că pentru cele 550 de tone cîte avem astăzi în magazie vînturăm oceanul pe aici de la 30 decembrie, adică de peste șaizeci de zile.

E greu de admis că am putea să fim gata înainte de sfîrșitul lunii, iar pînă atunci ni se termină mîncarea. Aseară, echipajul a avut la masă pește prăjit și nimic altceva; comandantul a pus să i se pregătească omletă cu slănină, pentru care are multă slăbiciune. Mirosea iarăși pe toate coridoarele... Oamenii mocnesc, cîrtesc cu jumătate de gură, dar nimeni nu îndrăznește să spună ceva, ca să nu fie acuzat de indisciplină sau — te mai pomenești! — de ... rebeliune.

Probabil comandantul, cu ajutorul ouălor, are să-și ducă ambiția pînă la ultima consecință și n-o să revină asupra hotărîrii, cu riscul ca echipajul să mănînce în viitor numai pește cu mămăligă; în douăzeci și cinci de zile se termină și făina!

*

Traulerul străin zărit la orizont zilele trecute a reapărut și s-a apropiat mai mult astăzi; acum se află la cîteva cabluri, într-o expectativă suspectă. S-ar putea să tragă concluzii și, lansîndu-și apelul, într-o zi, două, să ne pomenim aici cu o flotă întreagă; oceanul este un continent fără granițe, și e al tuturora.

„Granik" înaintează încet dinspre sud; trebuia să sosească de ieri, ca să-și ia bolnavul, însănătoșit de mult. Nădăjduiesc să pot trimite prin ei scrisori, spre a le pune la poștă în Las Palmas, unde intră curînd.

Astăzi aflu că nu pescuiesc mai nimic și vin greu, cu valuri mari în față. Într-adevăr, oceanul este destul de montat, însă mi se pare neputincios, sau poate sînt eu apatic. Din cauza vîntului, n-am îndrăznit să stau la soare astăzi. Mă simțeam și foarte obosit, fără motive organice, desigur reflexul apatiei, care în schimb e motivată, și chiar din belșug.

Să mă învingș și să mai smulg un gînd. În multe din cele ce scriu, pot greși. Încerc să folosesc balanța de farmacie, pentru a cîntări un material de tone. Și sînt prea în mijlocul lui; uneori mă simt copleșit. Dar chiar atunci cînd cîntarul meu nu arată bine sau e folosit cu stîngăcie, cazna nu e mai mică, și buna intenție rămîne.

Cititorul să vîneze fără repaus locul comun; să nu-l cruțe, cînd îl va găsi. Să-mi admită în schimb naivitatea, hrana mea din unele zile.

Joi, 4. Unii vin, alții pleacă — noi rămînem

Mă urmărește aceeași stare de inerție și delăsare, și mă tem că iremediabil. Aș putea, dar cred că *nu vreau* să mă consolez, să mă resemnez că după atîta timp (poate trei luni pînă la urmă) o să plecăm de aici fără să fi intrat la Dakar, fără să fi văzut coasta Africii.

Vreau să-mi consum toată furia și toată amărăciunea; a mă domoli mi s-ar părea o abdicare, adică a săvîrși în mine

o lașitate. Vreau să rămîn credincios sentimentelor mele așa cum sînt ele, impulsive și nărăvașe. Resping dușmănos conciliabulul, mi-e silă de ceea ce mi-aș putea găsi cumsecade și rezonabil.

*

Pescuitul a decurs slab astăzi, în consecință la fel și congelarea. Comandantului, care călărea victorios pe tritonul cel mai sălbatec, a început să i se lungească nasul. Va să zică, succesul nu vine prin calcul sau invocație, cum lăsa să se înțeleagă, cu superioritate, în zilele cînd scoteam traule pline și cînd dădea celor de pe „Galați" sfaturi blînde și binevoitoare, de la o înălțime stratosferică, socotindu-se deasupra lor și a tuturora, și chiar deasupra soartei. Să fi fost alcătuit mai ușurel organic, ar fi ajuns poate în Cosmos. Acum e la nivelul punții de lucru, de unde privește perplex traulele goale.

„Galați" a lucrat bine astăzi, și cum ei dacă au pește au dovedit că izbutesc să bage mai mult decît noi la congelare, e de așteptat ca în cîteva zile să ne lase în urmă. De ce nu? Am anulat intrarea în port, dar în acest fel, sacrificînd nevoile echipajului, n-am făcut contract de fidelitate cu întîietatea.

Astăzi mi se pare că limita răbdării e ziua de mîine. Dar știu că întinzînd-o în trepte, răbdarea rămîne un material foarte elastic.

Croitoru, mecanic, om de numai treizeci și doi de ani, a căzut ieri în oficiu, doborît de un spasm cerebral. Dacă doctorul n-ar fi fost foarte aproape, să-i dea ajutor grabnic, nu știu ce s-ar mai fi întîmplat; avea tensiunea peste 25 — mai mult nu înregistrează aparatul.

După ce și-a revenit, omul a făcut mărturisirea tardivă că a mai avut un asemenea „atac", în 1963.

De data asta cred că o să scape fără consecințe, dar, din prudență, rămîne inutilizabil tot restul drumului.

Sînt de condamnat cei care i-au făcut vizita medicală înainte de plecare; totuși, vina lui rămîne cea mai de neiertat, că și-a ascuns boala, cum și-au ascuns alții, cîțiva, ulcerele

gastrice. Aceștia îl fac pe doctor să tremure de teama unei perforații. În cazul unui asemenea accident, ar putea să se spele pe mîini, dar nu să facă și operația.

*

Vînt de la nord, destul de tare ca oceanul să fie împînzit de berbeci albi; e o schimbare de peisaj și mă străduiesc s-o mut în mine, privind în jur ceasuri îndelungate; nimic nu se întîmplă, ceasuri — și totuși, fiecare val e altul, și fiecare clipă alta.

„Hiram" a apărut pe lîngă noi, cu totul pe neașteptate, ca și cînd ar fi fost fantoma celui întîlnit prima dată. La început am crezut că am pierdut măsura timpului, că am halucinații...

Dar noul-sosit nu-i o fantomă, și eu nu am halucinații. Numai timpul, ce-i drept, a luat-o razna...

„Hiram" a fost în țară, a descărcat peștele și s-a întors pentru o nouă campanie. Noi am rămas aici să păzim oceanul; nu știu cînd au trecut erele...

A sosit și „Granik" de dimineață, dar abia la ora 15, conform înțelegerii cu noi, au trimis barca să-și ia omul, să ia și oaspeți, pe cei care ar fi vrut să mai viziteze vasul.

Era secundul în barcă, distins și simpatic; m-am bucurat să-l salut de la balustradă, ca pe o cunoștință de care mă leagă amintiri afectuoase.

Comandantul nostru însă a refuzat să încuviințeze plecarea cuiva, sub cuvînt că ar „încurca" gazdele. E drept, „Granik" urmează să se îndrepte numaidecît spre Las Palmas, tot atît de drept cum este că oamenii erau dispuși să întîrzie cîteva ceasuri; nu ne-am fost indiferenți unii altora și poate n-o să ne mai vedem niciodată.

Secundul lor a stăruit, cu vizibilă stînjenire și cu regretul pe față; comandantul s-a opus iarăși. Mi se pare o stîngăcie, ca să folosesc un eufemism în locul adjectivelor adecvate.

În sfîrșit, nu mai puteau să insiste; barca se smucea în legături pe valurile destul de sălbatece. Au plecat și i-am urmărit cu părere de rău, pînă au ajuns sub bordul lui „Gra-

nik“, care-i aștepta la 2—3 cabluri. Mi-am adus aminte de ziua petrecută la ei, am revăzut fizionomiile prietenești ale tuturor oamenilor, fără să uit animalele, Cica și Tarzan, nu mai puțin prietenoase.

Curînd, „Granik“ a început să facă rondoul; noi am salutat, cu prea mare grabă, nu i-am așteptat să ajungă în dreptul nostru; ar fi salutat ei, fără doar și poate. Au răspuns și au plecat, ca niște oaspeți dați afară din casă.

Sînt mulțumit că măcar am trimis prin ei cîteva scrisori. Mîine seară vor fi în Las Palmas.

Noi rămînem aici, cei mai vechi, cu comandantul cel mai bătrîn, în acest colț de ocean, continentul nostru adoptiv, părăsit de toți ceilalți.

Vineri, 5. Amintiri într-un peisaj diabolic

Cerul este senin, soarele luminos și fierbinte, însă vîntul de la nord a crescut, și oceanul începe să fie foarte montat. Sub un cer acoperit, aș zice că-i furtună; e prea frumos afară ca să accepți acest cuvînt. E doar o luptă între vînt și apele oceanului, iar noi, între vînt și apă, ne balansăm maiestuos. Nu socotesc de loc că ne chinuim, că am fi victimele unei naturi supradimensionate; asistăm la luptă dintr-o lojă rezervată.

Dar nu pescuim... Aseară nu s-a ales mai nimic pentru congelat; s-a scos un traul cu macaraua mare, dar aceasta a fost pusă în funcțiune, ca să zic așa, numai pentru ridicarea moralului, altfel n-a avut de ridicat decît vreo 4 tone, pește mărunt, bun pentru făină.

Azi-dimineață, o tonă sau două.

La prînz, sub o tonă.

După aceea nu s-a mai lansat traulul; am navigat spre nord, presupun că în căutarea zonei pierdute. Pierdută-nepierdută, găsită sau negăsită, măcar dacă ar ști cineva care-i acea zonă!

Valurile mari din prova se sparg în etravă sau în bordaje, amplificînd orbitor scînteierea soarelui; e un joc de lumini

uluitor și, mai ales, inepuizabil. Vîntul șuieră în hublouri, amintindu-mi înfricoșătoarea simfonie a oceanului nordic, numai că de data asta nu-ți vine s-o crezi: prea e sus soarele, prea strălucesc valurile!

*

Se face din nou inventarul alimentelor, poate în nădejdea că s-au înmulțit între timp. Se întîmplă însă tocmai pe dos: contam pe 400 litri de untdelemn, un butoi neatins. Azi s-a „atins" butoiul, și, spre nedumerirea tuturora, era atins mai dinainte, dar nu se știe de cînd, de cine, cum. E pe jumătate gol; poate așa a fost de la început. La omul sărac, nici boii nu trag!

Azi la prînz, Șișu m-a întrebat:

— Oare o să rezistăm?

— Dacă-i vorba de răbdarea oamenilor, i-am răspuns, rezistăm negreșit!

— Nu; cu mîncarea...

— A, cu asta, tot negreșit, nu!

Comandantul umblă cu capul în pămînt; cînd întîlnește pe cineva își desface brațele a nedumerire.

Greu o să-și mistuie eșecul neașteptat și prompt. Păcat că suferim toți din cauza lui! I s-ar fi cuvenit o pedeapsă pe care s-o suporte el, exclusiv.

Sînt decis să nu-l mai compătimesc, ca în alte rînduri, și sper să mă țin de cuvînt. E *singur* — și el a vrut!

*

Am luat puține cărți cu mine, cum am mai spus, socotind să nu mă las ispitit de lecturi, cînd aveam atîtea de văzut. N-am terminat oceanul, dar nu mai pot să-l descifrez; sper ca imaginile lui, cîte una pe clipă, mii într-o zi, să se developeze mai tîrziu.

Deocamdată, cu planurile și cu speranțele domolite, citesc tot ce se găsește pe vapor, întorcîndu-mă la cărți ca la niște

prieteni din trecut. Constat că mai țin minte alfabetul, iar pagina tipărită nu mi se refuză și nu mă pedepsește pentru ingratitudinea de a fi crezut că, măcar o vreme, o pot părăsi.

Am terminat azi *Memoriile* lui Berlioz, descoperite cu surpriză în biblioteca vaporului. Pasiunea pentru această lectură neașteptată m-a făcut să uit un timp necazurile și mi-a amintit că există leacuri pentru orice boală.

Cunoșteam cîte ceva din muzica lui Berlioz; nu-i cunoșteam decît foarte puțin viața și mai ales intimitățile, pe care le dezvăluie cu o indiscreție stînjenitoare cîteodată. M-a uimit, în ignoranța mea de pînă acum, înclinarea lui spre aventura marină, și, fiindcă mă aflu în plină aventură marină eu însumi, nu regret aventura de la șaptesprezece ani, cînd am fugit de la școală, unde eram intern, sub disciplină și pază severă, spre a veni la București să ascult *Damnațiunea lui Faust*.

Pe vremea aceea, cred că visam timid și neclar să devin șef de orchestră, dar nu știam măcar unde se poate învăța această artă gigantică. L-am urmărit avid pe Enescu dirijînd partitura în primă audiție integrală, și nu-mi amintesc dacă am înțeles și mi-a plăcut muzica, în afară de spectaculosul *Marș al lui Rákoczy*, o inspirată șmecherie orchestrală, fie și pentru acel pianissimo inițial, care într-un fel violează ideea și surprinde pe oricine. În schimb e sigur că am iubit dirijorul, singurul om căruia odată aș fi vrut să-i sărut mîna. Concertul și Berlioz or fi fost atunci o dezamăgire, mai ales că exista primejdia de a le plăti cu carceră, urecheală și notă rea la purtare. Un cor, în culise, a intrat anapoda, un corn a sunat strîmb; simțind crisparea Dumnezeului pe care îl trădau materia și muritorii, am înțeles că arta dirijorului e un calvar — și o primejdie continuă. Din locul meu, în ultimul rînd de scaune, m-am prosternat lui și am zis: „Iartă, Doamne, și nu-ți întoarce inima de la noi, pentru păcatul unuia!“ El și-a dus crucea, bătînd mai departe măsura, pentru publicul Ateneului, cînd totul în el, știu, ar fi vrut să trimită în infern alămurile nemernice, spre a fi topite în aceleași cazane cu trădătorii.

Muzicienii, muzicologii și profesorii să nu mă certe pentru ceea ce ar putea să fie nescolastic și chiar aberant în părerile mele din pagina aceasta, din pagini trecute sau care au să vină. Aici sînt reproduse gîndurile unui tînăr nu prea dus la biserică, deci necunoscător al canoanelor. Am vrut să învăț

muzică într-o vreme; n-am izbutit și nu m-am mai ocupat de ea după aceea, decît ascultînd-o, cînd am avut prilejul, și înțelegînd-o cît mi-a stat în putere. Am descoperit pe drum o altă muzică, aceea din mine, cum o au oamenii, răsfrîntă din semenii lor și din natură; mă străduiesc s-o pun pe hîrtie, în alfabetul mai simplu al vorbirii. Orchestra mea e mult mai nedisciplinată decît Filarmonica de pe vremuri; am în schimb privilegiul că nu-mi cunoaște nimeni calvarul...

Ora 18,45. De-aș putea să-mi întipăresc în ochi crepusculul, așa cum îl văd pe hublouri, drept în față, în cele două cadre circulare, dînd două imagini juxtapuse, parcă într-o intenție stereoscopică, spre a preciza adîncimile peisajului!

Oceanul, cerneală și smoală, e înfricoșător și în același timp fascinant, ca drumul spre un infern unde suferința și groaza ar fi răsplătite de priveliști și desfătări necunoscute imaginației, ascunse de religie credincioșilor, neștiute nici de Dante, cu oricîtă inspirație și cu oricîtă luciditate ar fi explorat el lumea cealaltă.

Se văd creste înspumate, și ele ar putea fi bornele acestei autostrăzi diabolice, atît cît se cuvine de ireale, fiindcă în mijlocul smoalei, albul, deși presupus, nu se distinge.

Orizontul, întrerupt de cercul hublourilor, pare că s-ar duce la nesfîrșit, în linie dreaptă, dezminţind sfericitatea planetei; deasupra e marcat de o dîră îngustă, densă — un nor laminat, tras cu rigla în cerneală de sepia, atît de concentrată, că în negrul ei sclipește albastrul. Mai sus văd o flacără statică, asemănătoare, spre a rămîne în cadrul viziunii inițiale, cu focul infernului, care arde fără să mistuie. Din ea se ridică obișnuitele culori derivate, portocaliul, apoi galbenul, clare și proaspete, și mai sus li se adaugă, nu murdar, cenușiul. Iar deasupra se desfășoară largul cerului, încă albastru la această oră de seară.

Adaug onest impresiile de mai sus la fișa mea psihologică. Sînt fericit în cel mai extins înțeles al cuvîntului, fericit în mintea mea, în trup și în inimă, pentru această clipă a serii, care știu că va rămîne *ea însăși,* și dacă ar fi numai ea, suferințele, nemulţumirile, așteptarea tot sînt plătite cu generozitate, într-o monedă neprețuită. E în peisajul de astă-seară un

„al optzeci și doilea“ unic, capabil să înlocuiască, măcar acum, orice lipsă.

Iubesc echipajul și mă gîndesc la el cu recunoștință, iubesc vaporul cu zgîlțîirile lui uneori brutale, iubesc motoarele, cu huruitul lor asurzitor și continuu. Totul în jur îmi face bine. Îl iubesc chiar și pe comandant, și-i sînt recunoscător, lui mai cu seamă, că ne-a rătăcit într-o zonă neprielnică; dacă n-am fi fost aici, poate n-aș fi văzut această priveliște.

Întorcîndu-mă la impresiile lecturii, mă întreb dacă pasiunea lui Berlioz pentru călătorie se vede în muzică; n-am băgat de seamă. Dar muzica sugerează prea des altceva decît a simțit și a vrut compozitorul, în afară de cazul simplu că e onomatopeică. Unora aud că le trezește imagini. N-am cunoscut cazul decît o dată, în vis, cînd o muzică, venită de nu știu unde, aritmică și percutantă, m-a dus într-un laborator cu retorte, alambicuri, eprubete, recipiente și alte instrumente de sticlă, balansîndu-se și ciocnindu-se între ele. Visul își găsește ușor explicația, dacă am să precizez că el a survenit chiar în călătoria noastră, pe o noapte de furtună, în nordul Atlanticului.

În stare de veghe, muzica nu-mi trezește decît sentimente și n-am nevoie de altceva peste ele. Sînt rezistent la imagini, afară de cazul că le produce propria-mi închipuire. Nici chiar faimoasele *Tablouri dintr-o expoziție,* muzică evident picturală, nu m-au făcut să văd subiectele notate în capul partiturii; bunăoară, *Poarta mare din Kiev* a rămas invizibilă pentru mine, deși aș fi putut să mi-o evoc, dar pe altă cale și neapărat în tăcere. Muzica dedicată ei mi-a trezit sentimentul grandoarei . . .

Încheind paranteza, într-o seară de efervescență, mă întorc la Berlioz, a cărui carte mi-a lăsat nu o singură nedumerire. A fost el un artist, sau un artist-spadasin? Creația trebuie apărată cu arma în mînă? Nu învinge ea cu puterea ei, mai durabilă decît omul? Dacă nu mă înșală memoria, singurul meu secretar și aliat la această oră, la moartea lui Stendhal *Roșul și Negrul* era răspîndit doar într-o sută de exemplare. *L'Education sentimentale* a lui Flaubert a însemnat o cădere la apariția ei și a trebuit să treacă aproape un secol de atunci, cu trei încălcări ale pămîntului Franței, de la 1870 la 1940, în

trei războaie din ce în ce mai cumplite, spre a i se da preţuirea întreagă.

Nu-i oare penibil capitolul final din *Memorii,* unde Berlioz reînvie pasiunea pentru doamna E.F., o umbră din tinereţe? E aici o pasiune sublimă, ca în acele legende de dragoste care nu mor nici în veacuri, sau e numai senilitate?

Dacă greşesc şi fac o impietate exprimîndu-mi nu altceva decît nedumerirea, n-am să elimin nimic în viitor, ca să nu denaturez fişa de faţă, căreia vreau să-i asigur sinceritatea. N-ar fi exclus ca, în condiţiile noastre, putinţa înţelegerii să fi suferit o denaturare, numită, firesc, oceanică.

Sîmbătă, 6. Ce-ar fi bucuria fără amărăciune?

Timpul fuge — ireparabil! — şi noi frămîntăm iarăşi oceanul pe loc. În cuvinte vulgare, batem apa în piuă. Cei care îşi făceau iluzia că am putea termina pînă la 20 martie şi pe care i-am combătut cu discreţie, îşi dau acum seama de realitate. Numai că nu ştiu pe unde au să scoată cămaşa: de la 20 înainte nu mai rămîne aproape nimic de mîncare.

Comandantul, în schimb, şi-a mîncat şi aseară aceeaşi uriaşă omletă, cu ditamai hălcile de salam. Aseară! — nu mult timp după ce îi făceam în caietul meu declaraţii de dragoste. Cum naiba nu se îmbolnăveşte? Singurul efect al îngurgitării pantagruelice (poate să mănînce uneori cîte două farfurii cu fasole, şi la prînz, şi seara) este că, desigur păstrînd proporţiile, îi creşte tonajul mai spornic decît creşte tonajul vaporului, acum, cînd nu băgăm prea mult peşte în magazie.

De cîteva nopţi stăm la ancoră, pentru decarbonizarea motoarelor; le-a venit încă o dată sorocul, dar cînd, nu-mi dau seama. Timpul fuge — ireparabil!

Astă-noapte, vîntul a atins forţa 8, totuşi, avînd direcţia curentului, destul de rapid, peste 2 mile pe oră, oceanul nu s-a montat pînă la furtună.

Plecînd de la ancoră azi-dimineaţă, secundul a vagabondat iarăşi în căutarea zonei de pescuit; punctul îi fusese şi

acum dat anapoda; față de ceea ce era notat pe hartă, ne aflam cu 8 mile mai spre coastă. Cum fusese făcut? am întrebat. Prin estimă! ... Ce estimare se mai poate face, cînd umbli toată ziua în zigzag, cu viteze variabile, cu un curent atît de puternic, cu vîntul descreierat?

„Hiram" a dispărut; cred că s-a lăsat păgubaș de zona noastră și s-a dus să caute alta.

Doar noi ne încăpățînăm să mizăm pe aceeași culoare, și „Galați" acum ne urmează, încercînd și el jocul la martingală. Numai că ne apropiem de plafonul băncii, și-atunci, cînd nu ni s-o mai primi miza, ce facem?

La 20 martie ar trebui să plecăm spre casă.

*

După *Memoriile* lui Berlioz, am trecut, intenționat, la o viață a lui Enescu, o cărțulie în care am sperat să găsesc informația. Autorul, poate documentat, n-are duh, nici vervă, nici căldură, și pentru o informație certă trebuie să citesc două pagini de comentarii plate. Dar poate îl nedreptățesc, și de aceea îi cer iertare din depărtarea unde mă aflu astăzi. Poate a urmărit ceva, și eu am căutat ceea ce vroiam, dincolo de această intenție. Sau, în sfîrșit, poate judec iarăși sub apăsare și cu deformarea oceanică.

Deși are un număr modest de pagini, n-am putut să termin cărțulia astăzi. Gîndul de a mă întoarce la ea mă crispează.

M-au deprimat ilustrațiile, o suită de fotografii înfățișîndu-l pe Enescu la diferite „praguri", din copilărie pînă pe patul de moarte, încheiată cu imaginea pietrei lui funerare.

Era nevoie de această ilustrare sinistră a declinului, de această aducere pe pămînt a unei inspirații care zbura de mult pe deasupra viitoarei ei țărîne?

Aș fi vrut ca el să-mi rămînă în minte cum îl văzusem ultima oară; era bătrîn, știu, și nu mai avea mulți ani pînă a se sfîrși, dar dirija, și era viu, și umerii lui nu păreau prăbușiți. În fața orchestrei părea că e doar împovărat, ca un Atlas, de muzica lumii, pe care o purta în sine și o res-

tituia ascultătorilor cu o putere zeiască și cu o modestie fără seamăn. Ultima oară cînd l-am văzut avea gesticulația atît de reținută și de sumară, încît cred că dirija mai mult cu privirile, „cu ochii lui blînzi și triști de căprioară".

Iată dar, Enescu a suferit aproape continuu că în el era prețuit virtuozul, și nu compozitorul. Iar eu unul l-am iubit cu idolatrie pe al treilea din el, pe șeful de orchestră, catalizatorul acelei miraculoase contopiri a muzicii cu sufletele ascultătorilor. Forța lui de a compune răzbătea poate și atunci, dizolvînd partitura inițială, fără s-o trădeze și dînd totuși o muzică nouă sau o înțelegere nouă auditorilor. L-am iubit cu idolatrie fiindcă nimeni nu mi-a transmis atîta căldură, nici Furtwengler, cu admirabilul lui suflet electronic, nici Karajan, idolul vremii noastre, plutonierul-major exersat și rafinat pînă la ceea ce-i țipător în perfecțiune.

Neavînd prilejul să frecventez muzica în laboratoare intime, pe compozitor l-am întîlnit abia în *Oedip,* dar atunci impresia a fost copleșitoare. N-am făcut reflecțiile oamenilor de meserie, ci mi-am spus doar că instrumentul de exprimare al lui Enescu ar fi putut să zguduie sălile de spectacol din toată lumea dacă el ar fi făcut partiturii amendamente minime, dîndu-i, cu intenție, ceva din puterea bombei atomice. Dar omul pașnic, sufletul cald, gînditorul cu profunzime s-ar fi trădat pe sine.

Enescu rămîne pentru mine o mare bucurie și-o mare amărăciune...

Duminică, 7. Exotism

A venit, cred, primăvara acasă, încă un motiv să mă simt fără rost aici, în a treia lună de vară furată, asemănătoare cu primele două și căreia, cînd știu că la noi cîmpul începe să înverzească, nu-i mai găsesc justificarea inițială.

Întîrzierea, poate rămîne interesantă numai prin ceea ce prelungirea vieții pe ocean ar însemna o performanță, mai întîi sufletească.

În clipa cînd mă dedic realităţii apropiate, îmi dau iarăşi seama că viaţa noastră aici nu-i uşoară, deşi oceanul ne cruţă în continuare. Pe lîngă lipsa veştilor de acasă, pe lîngă toate cîte ne lipsesc, împuţinarea alimentelor a început să se simtă nu doar ca o îngrijorare, ci chiar în consecinţe organice. O simt eu, care mănînc puţin; alţii o simt, desigur, mai de mult şi mai tiranic, fiindcă au de făcut eforturi fizice incomparabile cu ale mele. Îmi lipsesc fructele şi legumele şi, în sfîrşit, orice ar putea să mă scoată din monotonia meselor noastre.

Cel mai mult însă continuă să mă apese renunţarea de a intra la Dakar. De cînd s-a luat această hotărîre ciudată, nu-mi pot reveni, deşi am rămas sociabil cu oamenii, deşi rîd şi adesea par bine dispus. Regretul îl duc cu mine şi mă roade, şi-are să mă roadă mult timp, poate ani, şi poate chiar după ce întîmplarea ar face să ajung acolo altă dată.

Renunţînd la pămîntul Africii, nu mai doresc decît să ne întoarcem acasă, şi aceasta rămînîndu-mi singura aşteptare, nu-mi mai vine nici să mă apropii de paginile albe. Măcar dacă le-aş putea socoti o corvoadă vitală, cum le-am socotit totdeauna cînd scriam o carte. Acum, prezenţa lor nu mă mai apasă, nu-mi dă neliniştea aceea aşa de chinuitoare şi-aşa de productivă cîteodată. Le privesc cu indiferenţă; dacă mai scriu aici, impresii tocite, gînduri forţate, nu socotesc că-mi îndeplinesc o datorie faţă de mine însumi, ci marchez pe o pagină, două, trei, patru încă o zi din cele cîte au mai rămas pînă să plecăm spre casă. Cîte?

Uneori, în literatura mea, am fost învinuit de exotism, chiar atunci cînd cadrul întîmplărilor era neexotic. Poate se simţea în sufletele personajelor nevoia, care pornea din mine, de a-şi lărgi orizontul. E o vină?

Între ciori, privighetoarea e exotică. O femeie cu picioare lungi, elansată, care nu transformă în osînză cuprinsul blidului de pe masă e exotică între semenele ei îndesate şi grase. Un om care priveşte departe, peste linia orizontului, e exotic pentru cei închişi între zidurile cetăţii. Au fost exotici descoperitorii pămîntului şi cercetătorii aştrilor. Ce sînt cuceritorii cosmosului?

Aici, exotismul geografic ne înconjoară fără pauză — şi niciodată ca astăzi nu m-am simţit mai al peisajului de acasă.

Îl regăsesc, îl simt în privirile, în vorbele, în tăcerile celor optzeci de oameni. Sîntem la coasta Africii și rămînem ai țării noastre. Într-o lume atît de știută și de colindată, exoticul e un anacronism. Aș vrea să nu se mai vorbească despre el; azi, nimeni nu mai poate să-l definească decît forțat, fals sau scolastic.

*

Vremea se menține ca ieri, cu vînt tare de la nord, răscolind oceanul și îmbrăcîndu-l în spumă albă.

Traulul de aseară n-a scos decît o căruță de pește. S-a lansat apoi din nou, dar curînd, agățîndu-se în stînci, a fost ridicat repede, fără stricăciuni grave. Am renunțat să-l expunem încă o dată și am mers toată noaptea spre nord, nu știu de ce, și încă o dată cred că nu știe nici comandantul.

Astăzi de dimineață m-au trezit zgîlțîielile vasului. Se întîmplă acest fenomen, cînd sînt valuri mari din pupa și se virează traulul. De data asta au fost cîteva trosnituri, care m-au făcut să tresar, cu impresia că ne rupem în două...

Se agățase traulul de-a binelea, nu ca aseară. A fost recuperat, încă o dată din fericire, dar făcut ferfeniță, așa că fericirea e doar o vorbă în frază. Nici nu știu dacă mai merită să fie reparat. Azi, în orice caz, n-am băgat de seamă să se fi apucat cineva de el; s-a pus altul. Și dacă se agață iarăși?...

La prînz s-au scos cam 2 tone, mai tîrziu încă una. Seara, în sfîrșit, vreo 10, dar cu ele nu acoperim întîrzierea din ultimele zile.

„Galați" ne-a luat-o înainte...

În afară de „Galați" au dispărut toate vasele; pînă acum se mai vedea din cînd în cînd cîte unul, la orizont, părînd că ne spionează. Azi, orizontul e un cerc gol, de o perfecțiune geometrică, și pare de netrecut pentru oricine, fie pentru noi să plecăm, fie pentru alții să vină. Cei care nu s-au dus la sud, spre Capetown, aud că s-au îndreptat spre Canalul Mînecii. Nu înțeleg pentru ce n-au mai stăruit, nu înțeleg mai ales de ce s-au dus atît de departe. Există motivul serios să admit că sînt mai bine informați decît noi, fiindcă pescuiesc de mulți ani în Atlantic. S-o fi sfîrșit sezonul de pescuit aici?

După semnele din ultimele zile, s-ar spune că da... Dar încep să cred că nimeni nu știe prea bine ce se întîmplă cu peștele, și-atunci, cel ce nu știe nimic nu-i mai prost decît cel care le știe pe toate. S-ar putea astfel să ieșim cu fața la fel de curată ca alții.

De două seri, e lună nouă. Ultima oară cînd i-am văzut secera subțire ieșind din laminorul cerului tropical nu era nici o stea pe aproape, nici o scînteie, și bolta mi s-a părut amuțită de admirație pentru propria ei minune. Țin minte clipa, poate datorită unei stări sufletești din seara aceea: „Galați" tocmai venise de la Dakar, iar eu nu aveam nici o scrisoare. Aveam numai luna, care este a tuturora... Dar pe atunci era mai cald afară, oceanul mai albastru și mai luminos. Acum parcă se apropie toamna, cel mai vechi reper al tristeților mele. Și totuși, tristeți, bucurii, deprimări, speranțe — toate se împletesc într-un fel care mă face să nu regret nici o clipă că am plecat în călătoria atlantică. Probabil am să regret cînd se va sfîrși. Probabil o să am adesea nostalgia ei, cum o am pe a lunii noi de rîndul trecut, sau, ducîndu-mă ceva mai departe în urmă, pe a zilelor luminoase care m-au întîmpinat aici, în sud. A le uita înseamnă a nu mai fi.

Luni, 8. Modestie și orgoliu

Am împlinit azi, în ocean, cincizeci și cinci de ani, existență care trebuie să te pună pe gînduri; ciudat, nu m-am simțit îmbătrînind, ca în toți anii din urmă. Aici, departe de casă și de privirea societății, vîrsta mi se pare o ficțiune. Și mă simt tînăr, ca și cînd aș fi dezlegat de ceea ce reprezintă, concret, cifra anilor.

Am făcut de cîteva zile, printre unii și alții, propagandă spre a se înțelege că nu socotesc potrivit și nu vreau să-mi sărbătoresc aniversarea; nu-i nici atmosfera cea mai bună, nu se mai găsește nimic de băut. Ultimul strop de alcool (pur!) pe care l-am dibuit ieri, dar n-am să spun la cine, l-am băut aseară, făcînd din el o mixtură destul de plăcută cînd se răcește bine — și gheață, ce-i drept, avem totdeauna. Are darul această băutură de vremuri grele să te înfierbînte fără întîr-

ziere, făcîndu-te să sporovăiești cu însufleţire, dar peste noapte îţi dă dureri de cap, necaz verificat în mai multe rînduri. Nimic nu-i gratis pe lume!

Cu toate rezervele manifestate sau exprimate de mine, bucătarul a făcut totuși tradiţionalul tort de aniversare. M-am uitat strîmb la cifra 55, scrisă cu cofeturi, apoi l-am împărţit tuturora, fără ca eu să mă ating de el, fiindcă nu mă dau în vînt după astfel de dulciuri și fiindcă mi s-ar fi părut, cred, că îmi mănînc propria colivă, ceea ce ar fi însemnat cinism și cruzime, transformabile mai tîrziu în melancolie.

Puţin înainte de prînz, comandantul a venit în cabină, să mă felicite; m-am simţit stînjenit, dar m-am purtat cuviincios și i-am mulţumit. Pe urmă, cum e obiceiul, m-a felicitat și prin stația de amplificare, în numele echipajului.

Cîteva strîngeri de mînă — și s-a sfîrșit ziua de naștere.

Am cincizeci și cinci de ani prin urmare; oricît m-aș simţi de sănătos și de, hai să zicem, tînăr, contabilicește mi-a mai rămas foarte puţin din viaţă, gîndindu-mă la viaţa validă și lucidă, nu la o eventuală longevitate mizerabilă.

Oricît aș vrea să fiu de optimist, îmi dau seama limpede că îmi sînt dator, pînă astăzi, mai mult de jumătate din ceea ce aș fi fost obligat și aș fi fost în stare să împlinesc în viaţă. Poate tristeţea mea tîrzie va fi neîmplinirea; ceea ce n-ai făcut la anii potriviţi nu mai poţi să faci niciodată.

Să încerc măcar o încheiere onorabilă . . .

Cerul n-a fost de partea mea astăzi; a adus nori cenușii, din care s-a scuturat frig, dînd impresia că se duce vara, împreună cu anul. Vîntul bate tot tare, de la nord, oceanul este tot ursuz; după amiază s-a înseninat puţin, dar era prea tîrziu să ies la soare și mă simţeam obosit; m-am întors în cabină, cu sentimentul neliniștitor că mă pierd pe mine însumi, într-un haos mic, unde nici măcar nu pot să mă mișc.

*

Astăzi a apărut pe lîngă noi un trauler necunoscut, bănuim că japonez, dar după amiază s-a topit. Situaţia devine precară; scoatem una pînă la 3 tone de pește amestecat la un traul; „Galaţi“ la fel, și cifrele încărcăturii parcă stau pe loc.

Nu mai e timp să căutăm altă zonă; ar însemna să navigăm zile în șir pentru un rezultat nesigur. Și-aici e nesigur rezultatul de mîine, dar cel puțin nu ne mai deplasăm.

Aud că la noapte o să plecăm puțin mai la sud. Mă întreb iarăși de ce a trebuit să renunțăm la Dakar, care ne-ar fi fost foarte util, care în curînd va deveni obligatoriu, afară doar de cazul nesperat că începînd de mîine am putea să congelăm 20 de tone pe zi. Media zilnică pînă astăzi este de 8 tone și o mică fracțiune.

Nu vreau să-mi mai fac sînge rău. Cei care și-au luat răspunderile, să se descurce cum vor ști. Dar n-aș vrea să fiu în pielea lor acum; dacă totul a fost pus pe ambiție sau pe orgoliu, orgoliul este învins, și doar dintr-o cutezanță vecină cu inconștiența mai fîlfîie astăzi în vînt.

*

Pot mărturisi cu prilejul unei aniversări respectabile, și mai ales cu alianța oceanului, după o încercare atît de îndelungată, că sînt, că vreau să fiu un om modest în toate manifestările mele exterioare; este, cred, o condiție ca să poți înțelege oamenii. Dar modestia mea, cum scriam cuiva odată, e generată și hrănită de un mare orgoliu, într-o accepțiune a cuvîntului din care scad, de la început, vanitatea și trufia. Îl ascund nu din fățărnicie, ci din pudoare, și poate dintr-un al doilea orgoliu, care îl patronează pe primul.

N-am dreptul deci, și nici nu vreau, și nici nu mi-ar place să condamn orgoliul altora, atunci cînd el nu se confundă cu îngîmfarea; omul trebuie să creadă în alții, dar trebuie să creadă mai întîi în el însuși, spre a-și revendica între semeni locul care i se cuvine.

Acum un număr de zile, cu prilejul uneia din injecțiile antitetanos, i-am reproșat doctorului, în glumă, o înțepătură cam dureroasă, datorată poate atingerii unui firișor de nerv. La care, cu toată simpatia dintre noi, cu toată deferența de atîtea ori arătată anilor mei, mi-a răspuns, făcîndu-se roșu la față:

— Nu vă dau voie să vă amestecați în meseria mea!

Bineînțeles că nu-i port pică pentru o izbucnire fără justificare. Omul e orgolios pe știința lui și se apără, fără să se

întrebe echivalentul cîtor studii de medicină e necesar, între altele, pentru a scrie o singură pagină, recunosc nu oricare, o *anumită* pagină, poate chiar cea de față.

Întîmplarea îmi dă, cu întîrziere, prilejul unei scurte reflecții pe marginea orgoliului și modestiei noastre. În meseria mea, care nu-i o meserie, ci un martiriu al spiritului, mai lung decît, în trup, patimile sfinților, cîți nu s-au amestecat cu importanță, dar uneori fără competență, și mai grav, fără onestitate? Am zîmbit — și n-am protestat. Să se știe însă: nu din sfială, ci din orgoliu!

Atunci, cum îmi revendic locul în viață? Prin așteptare... Zîmbetul îmi este martor.

Marți, 9. Oamenii noștri!

Fără ca pînă acum să fi fost absent la ceea ce se întîmplă în jurul meu, abia aseară mi-am dat seama, dintr-o dată, că oamenii sînt istoviți. Privirile multora, care mi-au arătat și-mi arată simpatie, trec pe lîngă mine, nu fiindcă s-ar feri să se uite în ochii mei, ci fiindcă nu mă mai văd; poate caută o oază, dincolo de pereții de fier, cu neliniștea călătorilor rătăciți în deșert. Le-aș arăta drumul, să ajungă la hrană și apă, dar nu-l cunosc nici eu. Apa fabricată de *Atlas* nu satură; carnea, de prea multă vreme congelată, unora le face rău, și nimeni nu știe pînă cînd va trebui să rabde. Nimeni nu le-a dat o lămurire, nimeni nu le spune o vorbă de îmbărbătare; comandantul, așa de guraliv de felul lui, acum tace.

Oamenii noștri! Optzeci și unu, optzeci, șaptezeci și nouă, șaptezeci și opt, și șapte, și șase, și cinci... Mai sîrguincioși sau mai delăsători, mai vrednici sau mai leneși, mai cumsecade sau mai păcătoși, toți participă la un efort prelungit, și nici cei care încearcă să se menajeze nu sînt scutiți de el. Că aleg mai puțin pește decît vecinii lor, că îl pun mai alene în cutii, că se mișcă mai greu, toți suportă umezeala și gerul de la congelare.

Florin Vasiu a făcut pneumonie și zace la pat. Rudenco, nu unul dintre cei mai vrednici, dar care stă același număr

de ore cu echipa lui sub punte, în altă lumină și-n altă temperatură decît afară, a făcut un puseu arterial; aseară, cînd să intre în tură, tensiunea i s-a ridicat la 23. Acum e imobilizat.

Șapte oameni în prezent nu sînt buni de lucru sau sînt lăsați să lucreze cu precauții — și poate or mai fi și alții cărora le dă tîrcoale boala sau sfîrșeala.

Starea psihică a multora se clatină; ei se străduiesc să se învingă, să se stăpînească, dar e ușor să-ți dai seama că sînt gata să izbucnească. Nici starea mea n-o fi nealterată; mă cercetez, ba chiar mă suspectez, și nu mi se pare că aș avea manifestări anormale, sau mai anormale decît în mod obișnuit; ar trebui însă să aflu care-i părerea altora...

Ducîndu-se aseară la comandant să-i comunice numărul crescînd al bolnavilor, doctorul l-a găsit jucînd cărți, nevinovat, cu Ștefănică, omul care, deferent, i-a rămas mai aproape; cu secundul, pare-se, nu mai are alte raporturi decît de băutură și masă aparte.

După încă o zi care se terminase îngrijorător, comandantul a manifestat, în sfîrșit, o anumită neliniște:

— Dar cum îți explici? Care să fie cauza? Ce-i de făcut?

Ștefănică a intervenit:

— ...Lipsa de știri de acasă... Prea mult timp de cînd n-am intrat în port.

— Ce propui, doctore? a întrebat comandantul.

Poate aștepta ca doctorul să confirme părerea lui Ștefănică, foarte întemeiată, și să propună intrarea grabnică în port, legată și de scrisori, și de alimente, și de atîtea altele. În felul acesta s-ar fi văzut absolvit de o greșeală, de vechea și pripita lui hotărîre, care ne costă atît pe fiecare.

Doctorul n-a vrut să scoată castanele din foc pentru el și a ridicat din umeri.

— O să mai vorbim mîine, a încheiat comandantul.

Astăzi însă, la începutul zilei, lucrurile s-au schimbat în bine.

Încă de aseară, ne-am deplasat puțin mai la sud și mai aproape de țărm. Avem aici o hartă de pescuit, de care pînă acum n-a ținut seama nimeni. În locul unde am venit acum, pe hartă e însemnată o zonă triunghiulară, de mai multe mile, unde se găsește tai, pește mai puțin nomad decît alții, după cum se spune — nu știu cu cîtă seriozitate. Dar adevărul

este că noaptea, după o traulare de numai patruzeci și cinci de minute, am scos vreo 2 tone de tai mare, cel mai scump din toate soiurile care pot fi prinse în aceste ape.

Traulul următor, tot noaptea, a mai scos 3 tone; cel de dimineață, 4—5; la 10 încă 4 tone... Pe urmă, traulul s-a agățat în corali, iar repararea plasei a durat pînă după amiază. Seara s-a agățat încă o dată, și temeinic de data asta, a doua oară într-o zi. Manevra n-a fost promptă, sau situația n-avea ieșire; fapt este că un cablu s-a rupt, spectaculos, scoțînd scîntei ca de trăsnet; putea să fie și primejdios.

Sus n-au ajuns decît rămășițele traulului, aducînd, de necrezut, și 5 tone de tai.

Deși ne aflam în cartul secundului, pe puntea de comandă rămăsese în continuare micul comandant, a cărui datorie se terminase la ora 16. Încă de la acea oră, Rosmănică i-a cerut să procedeze la ridicarea traulului. Astăzi s-au făcut traulări scurte, care s-au dovedit foarte potrivite pentru lucrul la congelare; este de preferat să se scoată pește mai puțin, dar mai des, ca să nu zacă în buncăr pînă se înmoaie, și apoi să fie aruncat la făină.

Stăpîn vremelnic al vaporului, micul comandant, deprins cu programul vechi, a refuzat, sub cuvînt că nu primise dispoziții noi. Astfel am intrat pe stînci și am pierdut traulul...

Dar unde era comandantul, care nu s-a arătat de loc cu prilejul acestui accident? Și trebuie spus că mult timp, luptîndu-se cu cablurile agățate, vaporul s-a zgîlțîit de-ai fi crezut că o să se facă bucăți.

Dar unde era secundul la ora lui de cart?

Apăi, după cum spune doctorul, „furaseră chifteaua“, încă de la prînz, cel mai nepotrivit timp de băutură, chiar pentru un om fără treabă.

Într-o comunitate de optzeci de oameni și după luni de trai împreună, se naște un limbaj propriu împrejurărilor, cuvinte și expresii neîntîlnite aiurea, care se pot răspîndi mai departe. după cum pot și să piară. Avem și noi vocabularul nostru, neconsemnat în aceste pagini, fiindcă nu știu cît e de viabil și nu am intenția să fac filologie. „A fura chifteaua“ este însă o expresie care merită puțină oprire. A născocit-o doctorul, fără să știe cum, spontan prin urmare, și fără s-o poată explica logic. Expresia nu se traduce, în schimb sugerează, și

după intuiția mea sugerează în primul rînd hămeseala. Inițial îți poți închipui un cîine flămînd dînd buzna în bucătărie și înhățînd chifteaua din tigaie, nemaiținînd seama că își frige gîtlejul, ceea ce la cîini se spune că ar aduce turbarea.

Raportată la om și în accepțiunea noastră, „a fura chifteaua" înseamnă a te îmbăta grabnic, adică hămesit și totdeodată nelegitim sau clandestin, pe neașteptate și pe furiș. Mai mult ce-aș putea să spun?

Mirarea este că s-a mai găsit ceva de băut: o sticlă de whisky, a nu știu cui. Fapt rămîne că a fost văzută circulînd, urcînd scările de la o punte de jos, străbătînd coridorul și intrînd pe ușă la secund...

La ora 20,30, fără să mai ceară încuviințarea sau sfatul cuiva — nici n-avea cui să-l ceară —, Mircea Stănescu a ancorat în apropierea zonei unde am pescuit azi.

Pînă acum, ora 22, n-avem nici comandant, nici secund...

Poate mai tîrziu, cînd s-o trezi, comandantul cel mare o să se ducă sus și o să întrebe cu gravitate, repetînd anecdota comandantului mic:

— Ce drum avem?

N-avem nici un drum.

Miercuri, 10. Curenții galvanici

Trec zilele, cu aceeași ușurință cu care cad filele calendarului; și totuși, luate la un loc nu sînt ușoare. Am trecut repede și lesne peste ianuarie, peste februarie; dar acum, gîndindu-mă la ziua sosirii aici, la noaptea de Anul nou, la întîlnirea cu „Galați", apoi mai tîrziu cu „Granik", toate mi se par îngrozitor de departe în urmă.

Azi după amiază am văzut, limpede, coasta Africii, la 16 mile. Era o faleză lineară, împădurită — nu mi-am dat seama cu ce copaci, poate palmieri, ca să fie cum spune geografia. La nordul ei se deschidea un golf, țărmul dispărea departe, în fund, și-apoi apărea iar, chemîndu-ne inutil.

Aș fi vrut să fim mai aproape, măcar la o milă... Simțămîntul de nostalgie pe care mi l-au dat aceste țărmuri s-a unit cu unul de dezamăgire, de amărăciune și în sfîrșit de revoltă. Să fii aici optzeci de zile și să nu vezi nimic din ceea ce ai visat începînd de la vîrsta copilăriei!

Nu sînt țărmuri noi; le-au cercetat mii de oameni, le-au străbătut milioane. Pentru mine însemnau însă o descoperire, și mi se pare că plec de-aici învins, ca primii exploratori, care n-au putut să ajungă la izvoarele Nilului...

*

Iar acum, iată alte dezamăgiri, în seria celor zilnice și comune.

Am avut impresia două zile că s-a descoperit aici o zonă unde se putea pescui bine. Realitatea, după o scurtă amețeală, acum se știe: zona e plină de stînci și de corali și în orice clipă se riscă pierderea traulului; iar peștele, ispititor la început, făcîndu-te să accepți riscurile, s-a dovedit că e la fel de rar sau de capricios ca în vechea zonă. Se spune că în noaptea asta o să pornim din nou într-acolo; nu e departe: ceva mai la nord și mai în larg, în total 30—40 de mile.

Însă în prima zi, cînd credeam că am apucat pe Neptun de un picior, descoperindu-i tainele cum nu se mai pricepuse nimeni, comandantul a dat dispoziții ca nu care cumva cineva să facă indiscreția de a anunța celor de pe „Galați" locul unde sîntem și rezultatele pescuitului.

Odată, întîmplarea o să mi se pară de necrezut, de aceea, fiindcă faptele s-au petrecut aici, alaltăieri, mi le repet, clar și cu luciditate: să nu se comunice unde sîntem și ce pescuim!

Tot alaltăieri a venit din țară o radiogramă, cu lux de cifre, cerînd să se precizeze ce anume era greșit în raportul nostru de producție, care se trimite din cinci în cinci zile. Se crease o diferență de 10 tone, nu știu dacă în plus sau în minus, greșeală care s-ar fi lămurit de la sine în următorul raport, adică nu mai tîrziu decît mîine, căci patru zile ale intervalului s-au și dus.

Aș fi crezut că oamenii din birourile ministerului au uitat de noi, de vreme ce nimeni nu ne întreabă cum stăm cu

sănătatea și ce mai avem de mîncare. Dar nu! Veghează cu binoclul la ochi, să ne vadă în largul oceanului. Nu le scapă o greșeală și nu-i lasă inima s-o suporte cinci zile. Păi dacă treaba stă așa, și grija de noi e atît de mare, cum n-a băgat nimeni de seamă greșeli mai grase, care nici nu se pot îndrepta de la sine? Dacă s-a aprobat intrarea la Dakar, pentru aprovizionare și pentru „moralul oamenilor", cum n-a băgat nimeni de seamă că rămînem între valuri, din inițiativa noastră inexplicată, fără să mai pomenim nimic nici de apă, nici de mîncare, nici de starea sufletească a echipajului?

*

Aseară, tîrziu, eram în fumoar, singur, cum am obiceiul să stau cîteodată înainte de culcare, ca să mai schimb decorul, cabina cunoscută pe din afară, în toate detaliile și chiar cu detalii inexistente — imagini proiectate pe pereți, din închipuire, chiar cai verzi în unele ore.

A trecut nostromul, care era de cart și mergea pe puntea de comandă. Încă de mult îl înlocuiește pe Bercea, timonierul, acesta ducîndu-se disciplinat cîteva ranguri mai jos și cîteva punți sub puntea de comandă, tocmai în cala vaporului, să dea ajutor la fabrica de făină.

Văzîndu-mă singur și bănuind că mă plictisesc, ceea ce nu era cazul — aveam capul plin de gînduri zbîrnîitoare —, nostromul m-a îmbiat să merg sus, „să mai stăm de vorbă". După privirea șireată și iscoditoare, mi-am dat seama că invitația e insinuantă. Desigur, toată lumea a observat că de mult n-am mai călcat pe puntea de comandă, dar n-am destăinuit nimănui cauza. Dorința mea este ca, fără să spun o vorbă, fiecare s-o înțeleagă.

Am refuzat invitația, și atunci, deși era de cart, nostromul s-a așezat în fața mea și a început să sporovăiască, știind că lipsa lui la puntea de comandă o suplinește pilotul automat. La toate insinuările lui, la toate întrebările viclene, am răspuns cu rezervă și plictiseală. Atunci, aplecîndu-se spre mine, iscoditor, m-a atacat pe neașteptate:

— E greu?

Se referea la viața pe ocean, iar întrebarea era determinată de chipul meu mai posomorît ca altă dată.

— E greu! i-am răspuns fără ezitare. Dar nu pentru mine: pentru oameni!

A rămas cu gura puţin cam căscată şi a renunţat să mă mai iscodească.

— Vezi dumneata, mi-a spus, luînd un ton împăciuitor, pentru a-mi da dreptate, e greu din cauza curenţilor galvanici!...

— Ce-i asta?

— Da, da, aşa e! Pe vapor se nasc curenţi galvanici, care intră în corpul oamenilor şi îi apasă, îi enervează. De-aia trebuie să coboare din cînd în cînd pe pămînt, ca să se descarce electricitatea.

Deoarece sînt convins că după optzeci de zile petrecute pe ocean oamenii simt nevoia uscatului, am încuviinţat, fără să mai pun în discuţie teoria curenţilor galvanici.

Joi, 11. Declaraţii de dragoste

Or fi zile frumoase în ţară? Ce înseamnă acolo martie? Poate să fie plumb, poate să fie azur... Mi s-a încurcat în minte valoarea anotimpurilor. Spun „martie", mă uit pe cer şi gîndesc: „Nu se poate!"

Aici, la prînz e insuportabil de stat la soare. Oceanul a devenit de un albastru pur; numai alizeul continuă să bată, mai de la nord, mai de la nord-est, aducînd o răcoare uneori aspră...

*

Navigăm spre sud de aseară, într-o legătură înduioşătoare cu „Galaţi"; ei merg în faţa noastră şi ne facem declaraţii de dragoste: sîntem şi noi, ca şi ei, la ananghie.

Văzînd că treburile s-au încurcat, comandantul nostru i-a cerut celuilalt comandant să ne aliem („să ne strîngem forţele!" mai lipsea să spună) şi să colaborăm („pentru binele obştesc!"). Cînd îl auzi nu-ţi vine să crezi că deunăzi dăduse

ordin să nu le comunicăm nici rezultatul pescuitului, nici zona unde ne aflam și care el ar fi vrut să rămînă numai a noastră.

Am mers toată ziua spre sud, traulînd cînd mai spre coastă, cînd mai spre larg, pe diferite adîncimi, și am scos cantități mizere de pește, din care s-au ales totuși 4 tone congelate.

Seara, nimerindu-se un traul mai „bogat", 4 tone, la care ne uitam cu dispreț în zilele bune, s-a hotărît, bănuiesc, să rămînem pe zona asta, fiindcă, după cîte văd, am întors, și acum mergem spre nord. Dar sînt sigur că mai mult de cîteva tone n-o să scoatem. E limpede că peștele s-a risipit. Unii spun că scrumbia a plecat spre nord; se poate. Alții, că trebuie să apară sardina; se poate. Cîte unele, răzlețe, exemplare mari, de 25—30 centimetri, au și început să cadă.

Cred că mîine o să mergem din nou spre sud; încetul cu încetul, ne apropiem de Dakar, unde ne așteaptă corespondența, pe care cred că n-o s-o luăm nici de data asta, afară de cazul cînd...

Cu apa, ne descurcăm, deoarece bem ce ne dă, în cantități suficiente, *Atlasul*. Ieri, comandantul a consemnat în jurnalul de bord că... „s-au adăugat 5 tone de apă distilată peste cea aflată în tanc". Nu știu ce înseamnă asemenea mistificare copilărească și cui se adresează. După scripte, după cantitățile înregistrate, după consumul zilnic, se poate vedea că de mult se terminase apa potabilă din tancuri.

Și cu alimentele ne-am descurca, de bine, de rău, reducînd porțiile și mulțumindu-ne cu peștele din ocean. Ceva însă nu se poate reduce și nu ne iartă: nu mai avem motorină decît pînă la 1 aprilie.

Deci, dacă nu se hotărăște ca la sfîrșitul lunii să plecăm spre casă, atunci n-avem încotro și trebuie să intrăm la Dakar, că i-o place sau nu i-o place comandantului...

Aștept cu un calm teoretic să treacă zilele, ca ele să dezlege dilema: intrăm la Dakar, sau plecăm spre țară cu planul neîndeplinit?

(Pentru cine s-ar interesa cum treceau zilele, e bine să spun că numai dilema de mai sus, exprimată într-o frază, ocupa în mintea mea multe ore ale zilei; și nu era singura dilemă...)

Am stat la soare înainte de prînz, pe puntea ancorelor, la adăpost de vînt; e înăbușitor. După amiază n-am mai putut

reveni; am căzut în pat și am adormit. O jumătate de oră de gimnastică după aceea, făcută „în dușmănie", a izbutit să mă pună pe picioare. Trebuie să lupt zilnic și îndîrjit cu delăsarea organismului; altminteri, mi se înmoaie încheieturile. Oricît aș alerga de colo pînă colo, locul pe vapor e prea mic pentru a satisface nevoia de mișcare a omului. În contrazicere cu impresia de altădată, simt, în tot trupul, lipsa spațiului de străbătut cu piciorul. E un fel de sete cu adîncimi telurice, pe care cred că n-o poate satisface pe deplin decît pămîntul...

O fi vreun adevăr ascuns și în teoria nostromului, cu privire la curenții galvanici?

Luna, în creștere, va fi în curînd plină. Sper însă că pe următoarea am s-o văd în țară. Și de pe acum o privesc altfel pe cea de aici, în dorul celeilalte, cunoscută din copilărie, prietenă bună în toți anii care au urmat pe urmă.

Dacă nu m-aș simți istovit, dacă n-aș avea atîtea incertitudini, dacă vorbele nu mi s-ar părea mici față de zile, aș scrie o pagină despre lună, rezumînd clipele cînd ea s-a amestecat în nopțile mele de așteptări și vis, aruncînd asupra lor lumina ei tulburătoare.

Nu pot decît s-o privesc în tăcere.

Vineri, 12. Felurite operații

Viața este din în ce în ce mai grea, starea de spirit a oamenilor din ce în ce mai sumbră, într-o progresie fatală, care, devenind și ea rutină, poate nici n-ar mai trebui notată. O diagramă, o linie ascendentă, către insuportabil, ar fi mai clară și mai vorbitoare, deși insuportabilul se va muta într-una în sus, treaptă cu treaptă, și nu va fi atins niciodată.

Acum cîteva zile, pe baza unui raport mai vechi al lui Țipă, sau a mai multor rapoarte, rămase pînă în prezent fără nici o urmare, comandantul l-a schimbat din funcția de șef de tură la prelucrare pe... am să-i spun Cutare — personaj asupra căruia se cuvine să mă opresc o clipă și care ar fi

trebuit, poate, schimbat de mai multă vreme. E drept că nu face rău nimănui, dar nu face nici bine. Funcția îl obligă să organizeze lucrul echipei sale, să-l stimuleze — și așa mai departe, cum știe oricine; Cutare nu organizează lucrul, nu-și stimulează echipa, nici nu-i pune frînă. Dacă-i prezent, nu încurcă pe nimeni; dacă ar lipsi, n-ar fi nici o nenorocire.

Are să se mire aflîndu-mi opinia, fiindcă mi-a arătat și i-am arătat simpatie; în tot ce se întîmplă nu are nici o vină — locul lui era în altă parte, bunăoară profesor la o școală, dacă ar fi avut pregătire.

Nu știu ce pregătire o fi avînd; pentru funcția lui nu se cere calificare. În Noua Zeelandă se prezenta vizitatorilor, și mai ales vizitatoarelor, drept inginer, după cum spun oamenii. Înseamnă că are cel puțin o năzuință . . .

Deocamdată se plimbă gînditor pe punte în orele libere, cu fruntea înaltă și palidă, cu ochii departe, și dacă n-ar avea atîrnat de gît un aparat de radio cu tranzistori, ca o talangă, dacă n-ar asculta muzică ușoară din Las Palmas, ai crede că filozofează. Are de altfel și mersul gînditor, cu pașii rari și legănați, ca de cocostîrc, care poate fi luat drept filozof între păsări.

Am uitat să spun înainte de toate că e foarte tînăr, douăzeci și nouă de ani, și atît de înalt, că nu-și poate ține dreaptă șira spinării. Deoarece nu duce poveri pe umeri, ai crede că-l îngreunează o gîndire profundă și continuă.

— Ce mai faci? îl întreb cîteodată.

— Studiez! îmi răspunde el atunci, grav și cu privirea departe.

În fața unui astfel de răspuns scurt și definitiv, ca o exclamație, n-am îndrăznit să-l întreb niciodată ce studiază. Am întrebat pe alții:

— Ce studiază Cutare?

N-am aflat; e o taină. De văzut nu l-a văzut nimeni studiind decît aparatul de radio . . .

De două zile, așadar, Cutare nu mai e șef de tură, dar se pare că retrogradarea nu-l afectează. Nu-i mai puțin gînditor, mai puțin împovărat, mai puțin palid. Și cred că nici nu studiază mai fără spor decît înainte.

Am spus însă greșit că schimbarea s-a făcut pe baza unui raport al lui Țipă. Raportul, sau rapoartele acelea, neluate în

seamă, au fost numai o coincidență. Comandantul a intervenit, în fine, cînd s-a ciocnit personal de atitudinea filozofică a tînărului în cauză. Că înlocuitorul lui o fi mai bun, rămîne să se vadă; poate s-ar fi găsit altul, chiar alții, asupra cărora să nu se pună semne de întrebare.

Dar astăzi, la raportul făcut direcției generale asupra cazului, a venit răspuns că nu se aprobă schimbarea. Nu știu dacă e drept, nu știu dacă e legal; știu că în acest fel comandantul a înghițit o pilulă cu alt gust decît al suculentei omlete de seară.

Acum cercetează agitat regulamentul de bord, să vadă pe ce să se sprijine. Mi se pare că regulamentul îi dă voie să facă asemenea schimbări, în situații speciale. E regretabil însă pentru un comandant să creeze litigii, cînd toate neînțelegerile s-ar fi evitat, cîștigîndu-și stima oamenilor, de aici și din țară.

*

Sub pretextul că mă poftește la un păhărel de țuică (pe care l-am refuzat) de ziua lui (nici măcar nu știam), nostromul cred că n-a vrut altceva decît să afle părerea mea asupra situației noastre. Sau poate caută în mine, tardiv, un martor cu care să-și acopere atitudinea pasivă în fața comandantului, dacă nu chiar slugarnică.

I-am răspuns că n-am căderea să-mi dau nici o părere și nu găsesc potrivit să comentez situația; sînt musafir și trebuie să respect anumite reguli ale ospitalității.

Cu toată atitudinea mea rezervată, s-a năpustit, de la distanță, asupra comandantului: că nu trebuia să dea apă distilată, că nu trebuia să refuze intrarea în port, lăsînd oamenii fără scrisori și atîtea cîte ne lipsesc astăzi. Am ascultat cu capul în pămînt, dînd semne de nerăbdare. La un moment dat l-am întrerupt:

— De ce-mi spui toate acestea? De ce nu i-ai spus lui, în calitatea dumitale?

— Nu mă ascultă... Se uită la mine de sus!

N-am găsit potrivit să-i atrag atenția că dacă lucrurile stau așa, apoi numai el este de vină; niciodată n-a opus o măsură de bun-simț măsurilor arbitrare ale comandantului...

*

Timp frumos, într-o suită continuă; oceanul n-are putere să ne chinuiască sau e leneș.

Mergem spre sud cu nehotărîre; aseară, scoțînd cîteva tone de pește, ne-am întors să greblăm aceeași zonă, cu credința că am găsit filonul. Filonul însă nu era acolo. Cu ce s-a ciugulit în douăzeci și patru de ore, alegîndu-se peștele unul cîte unul, abia am putut să congelăm 5 tone.

Sîntem acum pe latitudinea 21, unde mi se pare că am mai vagabondat în ianuarie. N-am ce să văd: oceanul este același — neputincios sau leneș.

Avînd două cazuri de apendicită acută, pe care intenționează să le opereze, Jorică, medicul de pe „Galați", s-a sfătuit astă-seară prin radio cu medicul nostru. Acesta este dispus să-l ajute și m-a rugat să merg și eu, ca „a treia mînă", lucru pe care cred că l-aș putea face și l-aș face cu dragă inimă.

Socotesc însă hazardată o asemenea operație pe ocean, cînd nu știi ce surprize pot să se ivească. Și-apoi, nu e caz de forță majoră; pînă la Dakar ar fi o zi de marș. Dacă e vorba de viața oamenilor, mai bine să-ți asiguri spitalul.

La drept vorbind, amîndoi medicii sînt cam de aceeași părere, dar cred că se luptă cu ei înșiși, în dorința de a salva prestigiul profesiunii. Recunosc că izbutind și-ar crea un merit; nu înseamnă că renunțînd s-ar descalifica în ochii cuiva, și mai ales în ochii medicinei.

Dacă se ajunge la soluția spitalului, ar fi cu totul normal și după bunul-simț să ducem noi bolnavii la Dakar, ca să ne și aprovizionăm totodată; „Galați" ar urma să intre acolo, ca să-i ia, după opt-zece zile.

Nu m-ar mira însă ca și de data asta comandantul să refuze, deși îi vine salvarea din ceruri... Și atunci, „Galați", care a fost în port la sfîrșitul lunii ianuarie, va mai intra de două ori în martie, în timp ce noi păzim oceanul...

După masa de seară, secundul se interesa în oficiu ce-i de mîncare.

Mîncarea, pentru toată lumea, fusese o bucată de friptură cu orez și obișnuitul ceai de zahăr ars. Carnea, ținută de cel puțin cinci luni congelată, neînvelită, neizolată, și-a pierdut de mult tot sucul, și cînd se frige se transformă într-un fel

de talpă, într-un fel de iască, fără gust, care nu se poate mînca decît punîndu-i atîta piper, încît să-ţi arzi limba şi gîtlejul şi să înghiţi sub anestezie.

N-am auzit toată convorbirea secundului cu ospătarul, care de mult nu mai este hazliul meu Marinescu, ci Gigi, adus în locul lui, de la careul marinarilor. Schimbarea s-a făcut în urma unei acumulări de nemulţumiri, bilaterale. Comandantul cu secundul, serviţi în fiecare seară aparte, în cabină, s-or fi săturat de aerul acru al ospătarului, iar acestuia, avînd şi el un program, ca toată lumea, avînd şi el dreptul la nişte ore de odihnă, i s-o fi acrit să-i tot aştepte cu masa, seară de seară, pînă tîrziu, cînd le vine pofta de mîncare. Divorţul s-a produs fără gălăgie şi cu mulţumire pentru amîndouă părţile. Gigi, noul ospătar, un tînăr cuviincios şi plin de răbdare, suportă orele ciudate fără să se plîngă, poate fiind sită nouă.

Acum, însă, a fost nevoit să raporteze secundului că nu-i nici un ou la bucătărie.

— Cum, aşa ţi-a spus bucătarul?

— Da; a spus că nu are.

— Să vină Vasiu!

Vasiu, cambuzier de ocazie, nu-şi poate înfrunta superiorii. Totuşi, presupun că, simţindu-şi conştiinţa prea încărcată, a încercat o răzvrătire şi n-a mai scos din magazia lui frigorifică ouăle tradiţionale. Răzvrătire lăudabilă, dar simbolică; a ţinut cît ţine floarea de lotus. Primind ordin, a trebuit să se supună: a coborît la cambuză şi a scos penultimele ouă, din raţia oropsită a echipajului, penultimele bucăţi de salam sau slănină, pe care de mult nu le mai vede nimeni.

În aceste condiţii putem să rezistăm mult şi bine!

Sîmbătă, 13. Armatanul

Am coborît spre sud cît a ţinut noaptea, astfel că zorile ne-au găsit pe latitudinea 19 şi foarte aproape de coastă, la mai puţin de 9 mile. În cursul zilei ne-am apropiat chiar la 4... Apa oceanului este de un verde decolorat, mîlos, ca în faţa Sulinei, şi nu-i de mirare, deoarece ne aflăm la vărsarea Senegalului, fluviul african care şi de data asta rămîne

al hărţii, al geografiei şi al închipuirii... O să navig pe el într-o noapte, şi dacă visul nu m-o duce chiar pînă la izvoare, am să văd măcar orizontul Saharei...

Fiindcă nu mergem la uscat, în sfîrşit, vine uscatul la noi. Vîntul cald, de la nord-est, aduce un element nou în aer, ceva care ar părea o ceaţă lăptoasă; e praf, nisip din deşert, vestitul armatan, dar într-o formă suportabilă. Această materie fină, din fericire nu foarte compactă, se depune pe punţi, îmbrăcîndu-le într-o pînză subţire, cenuşie, intră pretutindeni, fără s-o poţi depista dintr-o dată, o simţi pe piele, dezagreabilă, scîrţîie în dinţi, enervantă.

Valurile s-au calmat dintr-o dată, şi cum praful din aer reduce vizibilitatea la ceva mai mult de o milă, oceanul pare o baltă, ale cărei ţărmuri se bănuiesc în ceaţă. Culoarea de apă stătută întăreşte impresia, pînă la a te face să crezi în ea ca într-o realitate. Şi, spre a o întări şi mai mult, stoluri de pescăruşi, în grupuri aglomerate şi întinse, de măsurat cu mila pătrată, plutesc leneşi pe apă, lăsîndu-se în voia ei, ca nişte gîşte domestice sau ca păsările de baltă.

Dacă nu-i de ajuns, la toate se adaugă libelulele, care au invadat astăzi puntea compasului, apoi puzderie de musculiţe şi nu mai ştiu cîte feluri de gîze, plus antipaticele şi aşa de cunoscutele muşte casnice.

Am urmărit cu interes toate aceste fenomene, chiar şi pe cele dezagreabile, fiindcă îmi dau sentimentul unei schimbări apropiate în viaţa noastră. Apropierea de ţărm, întîmplătoare, ne face să credem că va urma şi debarcarea. Băieţii au început să se tundă, să se dichisească; n-avem frizer, ne tundem unii pe alţii. Verbul, în forma întrebuinţată, e o exagerare; eu unul, de pildă, n-am tuns pe nimeni, neavînd exerciţiu, ceea ce nu-i şi-o pagubă. Cîţiva s-au specializat, şi nu ştiu cum se face de au chiar şi scule personale pe lîngă cele din zestrea vaporului. Celui care mă tunde pe mine, la mari intervale, Puşcaşu, din categoria tinerilor capabili să mănînce jăratic dacă ar avea cine să-i îndemne, am să-i închin, cînd mi-o veni la îndemînă, o pagină — şi mai sigur, am să-i păstrez un loc bun în amintirea călătoriei... Ca şi atîtor altora, mai vîrstnici sau mai tineri, de pe lunga listă a echipajului cărora nu le-am pomenit nici măcar numele, dar care vor fi simţit, sper, ce aproape mi-au fost de inimă. Să-şi amintească, drept mărturie, privirile mele.

Plutește în aer impresia că ne îndreptăm spre Dakar și vom debarca zilele următoare. Uscatul, deși invizibil, se simte în toate, și toate ne amăgesc și ne fascinează.

Cred însă că rămînem cu această fierbere, pentru rest făcîndu-ne speranțe zadarnice.

Aseară, în prezența secundului, doctorul l-a pus în curent pe comandant cu eventuala nevoie ca „Galați" să ducă doi bolnavi la Dakar. I-a sugerat, iar secundul l-a susținut, că ar fi un prilej binevenit să transportăm noi bolnavii; datorită acestui real caz de forță majoră, ne-am rezolva simplu și onorabil toate necazurile. Cît despre întîrzierea prilejuită astfel, care ar compromite „competiția" cu „Galați", ar fi în mod automat compensată, prin faptul că mai tîrziu ar fi și ei obligați să intre încă o dată la Dakar, spre a-și lua oamenii. Fiecare am pierde același număr de zile, am anula orice handicap, spre a folosi termenul competițiilor.

La toate argumentele, comandantul a răspuns cu încăpățînare:

— Înțelegeți odată: nu intru la Dakar pentru nimic în lume!

— Dar nu avem alimente! a stăruit secundul.

— Dumneata mi-ai spus că avem!

— A fost o neînțelegere . . .

— Te privește! Eu știu că avem!

Doctorul a mai anunțat că va trebui să meargă pe „Galați". Răspunsul:

— Oceanul e montat; nu dau barca la apă!

— Au să vină să mă ia cu barca lor.

De data asta, comandantul a strîns din fălci și n-a mai spus nimic. Abia cînd s-a ridicat să plece, a mîrîit:

— Ce, nu cumva mă crezi *și dumneata* nebun?

N-am cunoștință ca pînă acum să-și fi exprimat asemenea bănuială *altcineva,* și nici eu; aș fi notat-o. Faptele trebuie judecate în ideea responsabilității depline.

Astăzi, la masa de prînz, al doilea fel fiind fasole cu cîteva urme de salam (felul întîi statornicindu-se la aceeași fiertură de carne congelată, cu cîteva legume rătăcite, acrită cu oțet și apoi pipărată de fiecare cît îi place), comandantul a întrebat, privind lacom și galeș farfuria:

— Cîtă fasole mai avem?

Mircea Stănescu, cel care ţine evidenţa alimentelor din cambuză, a răspuns, cu toată cunoştinţa de cauză:

— Mai avem pentru o singură dată!

Surprins, comandantul a tresărit, şi a exclamat cu o panică personală:

— E nasulie!

Atît de îngrijorat nu l-am văzut niciodată, nici chiar atunci cînd în jurul nostru roiau zeci de vase. Numai că de data asta îngrijorarea se exterioriza altfel. Dacă în primul caz respiră repede şi ochii i se duc alarmaţi în toate părţile, acum respiraţia i se strangulase, iar ochii, imobili, păreau nişte boabe de fasole, imense. În primul caz, îngrijorarea e divergentă; acum era convergentă — îngustă şi penetrantă, concentrată asupra fasolei... Rămîn numai ouăle.

Mai sînt 60 de ouă; cum să le împarţi la optzeci şi unu de oameni?

Pe cînd scriam ultima frază în caiet, aseară, nostromul a venit iarăşi, să mă poftească la o bucată de tort, cu prilejul zilei lui de naştere, pe care o prelungeşte. M-am dus din politeţe, altminteri n-avea de ce să mă atragă tortul acum mai mult ca altă dată. Spre norocul meu, a scos o sticlă de vin, pe care am băut-o numai în doi, la iuţeală şi cu o sete năprasnică. Mi-era de ajuns pentru o seară, şi chiar pentru serile următoare. El însă, o dată pornit, a scos încă o sticlă (ultima!) şi nu m-a lăsat să plec pînă nu am terminat-o. Dar nu mi-a mai făcut nici o plăcere, pe deasupra fiind şi caldă. Am băut-o aproape în silă, sau, mai ştii? — cu intenţia de acumulare a cămilei. Fireşte, m-am ameţit, din păcate fără să mă destind, deoarece am făcut conversaţie.

Am avut încă o dată impresia că vrea să mă asocieze la nemulţumirile lui. Se plînge de felul cum îl tratează comandantul. Bunăoară:

— Nu mai fac de cart. *M-a scos* de la puntea de comandă.

— Nu *te-a scos!* i-am răspuns. Dumneata eşti şef de echipaj, nu timonier. Ai făcut o muncă voluntară, iar acum nu mai e nevoie de ea.

De cînd fabrica de făină lucrează mai puţin, Bercea, timonierul, a revenit la cartul lui...

Discuția a alunecat de la una la alta, leitmotivul întreținut de el rămînînd același: comportarea comandantului și nemulțumirea oamenilor. De cîte ori am putut, i-am atras atenția că degeaba mi se plînge mie. Nu înțeleg de ce, la urma urmelor, nu convoacă o ședință de partid, ceea ce i-am și spus. Mi-a răspuns că . . . nu-i timp.

*

Am picat pe o zonă unde este ceva pește, de un soi necunoscut tuturor pescarilor; seamănă cu un stavride mare (40 de centimetri lungime și chiar mai mult). După destulă tocmeală, pescarii au convenit, fără convingere, că-i ceva din neamul lufarului.

Noaptea trecută am întîlnit un grup de traulere japoneze; am stat un timp în derivă, printre ele, parcă să ne mirosim, apoi ne-am continuat drumul.

„Galați" e mai la sud cu peste 100 de mile.

Doctorii au discutat între ei astă-seară; Jorică a hotărît să opereze. Chiar în clipa asta urmează să vorbească între ei comandanții (dacă s-or găsi!), ca să stabilească întîlnirea. N-am aflat încă nimic: ne ducem spre sud, vin ei spre nord? Mi-e teamă că iar au să ajungă la neînțelegeri comandanții și iar o să rupem relațiile amicale.

Duminică, 14. Fostul stăpîn al oceanului

Scriind data zilei și dîndu-mi seama că sîntem într-o duminică de martie, m-a cuprins un dor brusc, mai mult cald, dar și dureros, de primăvara din țară, de o după-amiază cînd începe să-mi bată soarele în fereastră și, alături, Cișmigiul făgăduiește să se trezească.

Există în fiecare primăvară o zi, o oră, o clipă, de obicei înaintea amurgului, cînd simți pe toate căile, în trup și în suflet, venirea acestui anotimp gingaș și brutal totdeodată,

care ne mîngîie și ne zdrobește, și se duce în grabă, adăugînd în acea zi, oră și clipă încă un an de viață.

Acum am pierdut clipa, și-o regret, chiar dacă ar însemna că astfel am economisit anul.

Armatanul, nu violent, dar sîcîitor, continuă să bată... Se depune alt praf pe punți, iar cel de ieri, înmuiat în umezeala de peste noapte, lasă dîre de mîl subțire; la o scară redusă, punțile par cîmpuri terasate, cu arabescurile pe care le desenează în țărînă o ploaie de vară. Iar oceanul, privit printre gene, îmbrăcat în nisipul statornic și mai compact astăzi, pare și el un cîmp, dar pe secetă, o bucată de pustă unde praful stîrnit de întoarcerea carelor și vitelor seara nu se liniștește uneori nici pînă a doua zi dimineața.

„Galați" nu se vede, și legătura cu ei a devenit sporadică, de unde fusese vorba ca stațiile de radio să rămînă deschise tot timpul, ca unul să-l poată chema pe celălalt la orice oră. Bune intenții efemere, cu viață mai scurtă decît a libelulelor moarte în masă pe puntea compasului.

Au apărut în schimb alte vase — ies ca din ceață, tăcute și fantomatice —, toate cu radarul în funcțiune, toate parcă nedumerite, toate mirîndu-se să descopere în jurul lor și pe alții.

Ce-or fi căutînd aici? A pescui acuma în zona aceasta înseamnă numai pagubă.

Platoul pe care ne mișcăm neavînd o întindere prea mare, s-a încercat de cîteva ori să mergem în arc de cerc, schimbînd lent direcția și ajungînd pînă la 180 de grade. Rezultatele n-au fost mulțumitoare; se răstoarnă panourile, pare-se, iar, de scos, nu s-a scos ceva de mai bună ispravă. Renunțîndu-se la această metodă, acum traulăm în linie dreaptă, dar pe distanțe mai mici decît zilele celelalte.

*

După amiază, prima oară în călătoria noastră, am întîlnit un vas cu pînze; surpriza a fost așa de mare, încît la început mi s-a părut că visez, sau că mă aflu în altă parte.

A trecut pe lîngă noi, la cîteva cabluri, calm și maiestuos, ca un fost stăpîn al oceanului, și a fost odată, e drept, stăpîn și pe vînt, și pe cerul mărilor, și pe ape.

Era un *ketch* cam de 18 metri lungime, cu un deplasament, cred, de vreo 50 de tone, cu velatura aurică, demodată astăzi, deși a avut deceniile ei de glorie.

Avea ridicate trei focuri, apoi vela artimon la pupa, iar la mijloc vela mare, cu săgeata care întregește așa de elegant triunghiul dintre catarg și pic — și elimină, din punct de vedere estetic, neajunsul velei aurice.

Mi-a bătut inima cu încîntare, cu bucurie și cu durere, fiindcă, în afara dimensiunilor, mai modeste în cazul meu, era întocmai vasul la care am lucrat ani de zile, punînd în el tot ce aveam și mult din ce nu aveam, cu gîndul să-mi devină locuință unică, prieten și tovarăș și să colindăm mările împreună . . .

Mă gîndeam astă-toamnă, înainte de a pleca în călătorie, să îmbin paginile jurnalului cu lunga poveste a corăbiei mele, fiindcă era între ele o înrudire. Înrudirea rămîne și nu se va anula niciodată, dar într-o carte nu-i loc pentru amîndouă întîmplările . . .

Priveam astăzi catargele velierului . . . De-ar fi să povestesc numai despre catargele mele, cît am colindat valea Trotușului, cu ochii la copaci și, fără voie, la bolta cerului — și ce mîndri pini, și cu cîtă trudă i-am adus de-acolo pînă la Brăila!

Dar ar trebui să încep cu anii de visare, cînd am stat cu zeci de tomuri în față și cu sute de planuri, din care am ales unul. Și cum am degerat o nesfîrșită iarnă geroasă, îngenuncheat pe podeaua sălii de trasaj, unde, deocamdată în linii, corabia căpăta viață . . . Ramificațiile acestor vag evocate imagini mi se pare că nu s-ar sfîrși niciodată. E în ele o altă călătorie, mult mai lungă, mai grea și mai bogată decît cea de astăzi. Nimic nu s-a pierdut din ea, și, oricît de tîrziu m-aș întoarce s-o caut, știu că am s-o găsesc întreagă . . .

Mergea spre est velierul, cu vîntul strîns în babord, „cu murele în tribord“, cum spuneau marinarii de pe vremuri.

Dacă ar fi fost un *yacht* nu m-ar fi mirat prezența lui între insulele Capului Verde și Canare, fiindcă mai sînt mulți oameni în lume credincioși vaselor cu pînze. Dar, cu toată forma lui destul de elegantă, avea velele cam murdare și ducea două bărci la remorcă, dovadă că mai curînd era un vas de

pescuit sau un mic cabotier de pe coasta africană, fapt care m-a umplut de uimire. În partea aceasta a Atlanticului, ca și în multe alte mări și oceane, motorul, simplu, economic, a înlocuit aproape în întregime velele, care cer echipaje mai numeroase și mai îndemînatece și sînt în voia vîntului, la urma urmelor. A le păstra și a le mai da întrebuințare nu-i atît o dovadă de sărăcie, cît de dragoste pentru vechile forme ale marinăriei, o dragoste cu atît mai mișcătoare cu cît este mai desuetă.

L-am urmărit mult timp cum își plimba, ca un bătrîn rege Lear orb și dezmoștenit, dar plin încă de măreție, velele cenușii pe cerul pîclos — parcă de pîcla vremurilor — pînă ce s-a șters, treptat-treptat, fîlfîind și destrămîndu-se în vălurile armatanului . . .

Cu rare întreruperi nesimultane, și nici una mai lungă de cîteva ore, motoarele noastre merg — pot să spus încontinuu — de o sută treizeci și șase de zile . . .

*

Și iată, după un ceas de visare, realitățile noastre:

Oamenii, oricît ar fi de flămînzi, încep, unul cîte unul, să nu se mai atingă de carne și să se uite la ea, amărîți, cum rămîine în farfurie.

Eu unul n-o mai mănînc de mult, dar nici nu-i simt lipsa, cel puțin deocamdată, și aș putea să nu i-o simt încă multă vreme dacă am avea legume.

Mi-a venit abia acum în minte, văzînd refuzul acesta aproape general în fața cărnii, să mă interesez care-i termenul ei de păstrare în stare congelată. După normele oficiale, găsite în tabelele frigotehniștilor, la minus 12 grade (în cambuză se mențin cam 11 grade) carnea în buturi și carcase poate fi păstrată pînă la 120 de zile.

O avem de cinci luni încheiate, 150 de zile — 30 peste limita maximă!

Acum două săptămîni, la începutul lunii, făcîndu-se recensămîntul litigioaselor alimente, între altele, mai erau mere să se dea de șapte ori, șapte înmulțit cu optzeci și unu. De-atunci s-au dat de trei sau patru ori — se poate afla

exact cercetîndu-se listele zilnice, din urmă, dacă nu cumva între timp vor fi fost falsificate... Dar nu cred să fie cineva prevăzător chiar în măsura aceasta.

Amintindu-mi că de mult nu s-a mai dat miraculosul fruct la masă, l-am întrebat pe Vasiu:

— Dar ce se întîmplă cu merele?

— De unde mere? S-au terminat!...

Iată o însemnare privind realităţile noastre mărunte. Cineva ar putea să mă condamne că n-am rămas cu ochii doar la marea realitate. Cine judecă aşa, să stea trei luni în mijlocul oceanului, cu alimente aproape exclusiv conservate, fără legume, fără fructe, fără vin, fără *o floare* pe masă, şi pe urmă să se pronunţe!

Resortul însemnării de astăzi nu-i o suferinţă, ci încă o revoltă, pe lîngă altele: aseară, după masă, de undeva de la bucătărie sau de la oficiu venea un miros de mere coapte, să te ameţească... Şi-apoi, e un sacrilegiu să le bagi la cuptor: erau aşa de frumoase!

Luni, 15. Unul care fluieră

Praful adus de vînt, îndesindu-se, a devenit foarte greu suportabil. Curiozitatea a fost satisfăcută, pitorescul artamanului s-a epuizat; a rămas numai pacostea.

Se depune pe punţi, albindu-le, scîrţîie în dinţi, usucă pielea... E prea fin să-l reţină filtrele *heit-pres*-ului, aşa că intră şi în cabine, invizibil şi invincibil, ca o molimă africană.

Tocmai astăzi, la nu ştiu ce post de radio s-a auzit că francezii au făcut recent experienţe atomice în Sahara... Oricît de puţin probabil ar fi să nu se fi dat avertismente clare asupra zonelor primejduite, închipuirea lucrează, făcînd să ţi se strîngă pielea. Dar de ce-ar fi numai închipuire?

Unul din porumbei a dispărut de cîteva zile; cum e greu de presupus că a suferit un accident sau o agresiune, bănuiesc că, simţind apropierea uscatului, şi-o fi luat zborul. Nu

înțeleg însă cum de l-a părăsit pe al doilea, ca să nu mă întreb cum l-a răbdat inima pe acesta să rămînă.

Acum, trenardul se mișcă stingher, de pe o punte pe alta, zăpăcit și mai tîmp decît o găină.

Nefiind cu putință o luare de contact directă între noi și „Galați" și neprimind o asigurare de ajutor, Jorică a operat singur pe unul dintre cei doi bolnavi de apendicită. N-am aflat cum îi merge acum; probabil bine. Totuși, mi se pare că actul operației a fost hazardat, fără să fi fost și obligatoriu.

Zăpușeala crește; în cabine, temperatura se ridică ziua peste 28 de grade. Începînd de mîine, se dă drumul la aer rece. Nu mă bucur prea mult; mi-e teamă să nu fie frig și să ajung în situația ciudată de a umbla dezbrăcat pe afară și încotoșmănit în casă.

*

Purtarea unora devine din ce în ce mai bizară. Cel mai vîrstnic din ofițerii mecanici a căzut în mania nervoasă a fluierului. Datorită zgomotului asurzitor din sala mașinilor, oamenii nu se pot auzi între ei nici de la un pas distanță, oricît ar ridica glasul. De înțeles, cum spuneam altă dată, se înțeleg prin semne și prin rutină. Dar ca să se cheme unul pe altul cînd sînt mai departe, folosesc un fluier de gură, aflat în echipamentul fiecăruia. Numai că omul amintit fluieră încontinuu.

Avertizat de această manie, l-am spionat din capul scărilor, mai mult de un sfert de oră, cît am suportat îngrozitoarele trăsnete ale motoarelor. E adevărat, omul fluieră, fără nevoie, așa, ca să fluiere, dar nu încontinuu, ci cu pauze, ca să-și odihnească plămînii.

Mai acum cîtăva vreme, într-o noapte, tot el, avînd de partener pe cel mai vîrstnic dintre frigotehniști, om potolit, cel puțin în aparență, și oricum foarte cumsecade și foarte simpatic, jucau fotbal cu o cutie de conserve pe coridorul de la careul marinarilor. Coridorul are sub un metru lățime, în schimb e lung ca o popicărie. Postați unul la un cap, altul la celălalt, jucătorii își trimiteau unul altuia cutia, cu lovituri

de picior înverșunate, făcînd-o să sune infernal și trezind din somn pe cei care au cabinele în apropiere.

Trebuie să spun că amîndoi sînt, ca vîrstă, în pragul celui de-al șaselea deceniu... Curenți galvanici!

Deși continuă să cineze împreună, iar cînd au ce, să și bea în tovărășie — cum a fost încă o dată cazul aseară, cu o sticlă de whisky pe care au mai dibuit-o naiba știe la cine —, între comandant și secund s-a născut o încordare, și ea se accentuează cu trecerea zilelor. Reactualizînd și amplificînd o învinuire veche, primul îl bruftuluiește pe al doilea, între două pahare, că i-a dat informații greșite în ceea ce privește situația alimentelor. S-ar putea ca învinuitul să fi spus, cum afirmă unii, că am avea alimente pentru încă o lună. Important ar fi să se știe *cînd* a dat această informație. Nu cumva a expirat luna?

Văzînd situația pescuitului, comandantul, care afirmase că vom fi gata la 20 martie, este nevoit astăzi să accepte și să recunoască ideea că vom întîrzia peste 1 aprilie.

Alarmat, secundul i-a atras atenția încă o dată că foarte curînd rămînem fără mîncare. Se pare că s-au certat destul de violent astă-seară, pe puntea de comandă. Trebuind să se scoată traulul, zîzania s-a oprit deocamdată. Dar secundul a mai avut timp să spună că mîine va depune raport scris cu situația alimentelor, act care trebuie să ducă în mod obligatoriu la luarea unei hotărîri oficiale; din toată această încordare, pînă acum nu s-a consemnat nimic pe hîrtie.

Credeam că, fiind în sfîrșit la curent cu realitatea ignorată inadmisibil o vreme, cunoscînd nemulțumirea stăpînită a oamenilor, comandantul va înțelege că e dator să păstreze un minimum de decență în tabieturile și poftele sale. El știe ce mănîncă echipajul și mai ales ce nu mănîncă, datorită hotărîrii pe care și-o menține cu încăpățînare și cruzime. Credeam că își va revizui măsurile, lăuntrice și exterioare, între acestea din urmă și măsura centironului...

Mai adineauri, bucătarul îi pregătea în oficiul de sus obișnuita, uriașa omletă, la care în condițiile de azi ar rîvni oricine. Oamenii tac, supuși disciplinei... Dacă am să tac și eu, cine o să spună?

Cum nu mă mai duc pe puntea de comandă, n-am putut să verific adevărul: băieţii afirmă că alaltăieri, cînd ne apropiasem de coastă, era cît pe ce să ne aşezăm pe un banc de nisip, sau, ca să nu exagerez, la un moment dat am avut numai 2 metri de apă sub chilă. A ajunge în asemenea situaţie, ziua-n amiaza mare, pe vreme bună, e o neprevedere inadmisibilă. Prudenţa comandantului se cunoaşte: funcţionează cînd cu exces, cînd cu lacune; cîteodată cade în catalepsie...

Cît de adevărată este întîmplarea, se poate verifica oricînd, grafic: banda ecografului, care înregistrează în permanenţă fundul, e cea mai bună mărturie. Afară de cazul că n-o să dispară... Atunci, se obţine o altfel de confirmare.

Marţi, 16. Inventarieri

A spune că rabd de foame ar fi prea mult, de vreme ce mă mulţumesc cu nimica toată şi-apoi închei masa cu o ţigară. Dar astăzi la prînz am băut doar o cană cu lapte, cu gemul care se dă ca desert în ultima vreme. Laptele — din resurse personale; de mult nu mai există la cambuză, nici de leac, nici pentru bolnavii din infirmerie. Iar de mîncare nu mă puteam atinge: era faimoasa „ultimă" fasole, pe care o ocolesc totdeauna, deşi place atîtor oameni.

Spre seară mi s-a făcut foame, o foame din acelea care te surpă, îţi dau slăbiciune şi fac să-ţi tremure mîna; adevărat că îi simt tremurul pînă în vîrful stiloului. Şi e prima oară cînd, adineauri, ducîndu-mă la oficiu, n-am găsit nici o coajă de pîine.

Mai avem făină, se face pîine, dar, după cum constat, dispare cu repeziciune; nu mai poate fi lăsată la vedere.

Una din preocupările multora în ultima vreme, mai ales a celor cu funcţii legate de hrana oamenilor, este să cerceteze şi iarăşi să cerceteze scriptele şi cambuza, poate în nădejdea că vor descoperi o rezervă scăpată din vedere.

După încă o minuţioasă inventariere făcută azi-dimineaţă, secundul a ajuns la concluzia că, orice echilibristică alimentară ne-am impune, n-o mai putem întinde decît zece zile. În acest sens i-a înaintat comandantului raportul scris, atrăgîndu-i atenţia că pînă la 26 martie trebuie să intrăm în port pentru aprovizionare.

Au trecut de atunci şapte ore, şi încă nu se ştie nimic: a citit comandantul hîrtia? Iar dacă a citit-o, s-a *gîndit* la vreo hotărîre? Vrea s-o amîne pentru ultima zi, pentru ultima oră? Sau speră să se întîmple cu noi vreo minune?

S-a dat aer rece în cabine. Poate că era nevoie, dar mie mi se pare puţin cam aspră atmosfera, ca în zilele de toamnă cînd n-a pornit caloriferul şi stai zgribulit pe lîngă un radiator electric. Termometrul nu arată mai puţin de 24 de grade în cabină, temperatură convenabilă pentru oricine, şi totuşi mi-e puţin frig; nu mă săturasem de căldură.

Ieri s-au congelat 14 tone, în timp ce „Galaţi" a făcut numai 6; încetul cu încetul, ei rămîn iarăşi în urmă.

Astăzi am pescuit în aceeaşi zonă, pe 19 grade latitudine şi la 8—9 mile de coastă; scoatem cîte o tonă, cîte două, cîte trei, lufar amestecat cu purcoaie uriaşe de iarbă, care dau iluzia, cînd se trage traulul, că ar avea 10 tone.

Dar, de bine, de rău, cu migală, cu descurajare, creşte cantitatea peştelui în magazie. Cifra la peştele congelat, care condiţionează plecarea spre ţară, este acum 682 de tone. Mai rămîn 168 — cele mai grele!

Amurg ca de toamnă, cu cerul vînăt, cu oceanul cenuşiu... Hotărît, e frig în cabină.

Nu am stat la soare peste ziuă, fiindcă... fiindcă nu e; abia îl mai zăreşti, palid, prin norul de nisip care se îngroaşă de la oră la oră. Nici n-am ieşit pe punte pînă mai adineauri, cînd m-a izbit aerul cald de afară, după cum m-a izbit şi praful care usucă nările.

Pe lîngă musculiţele şi gîzele de toate felurile, văzduhul e invadat, îngroşat, pînă la vîscozitate, de libelule. Sînt de două ori mai mari decît cele cunoscute la noi şi zboară în stoluri pe deasupra vaporului, învîrtindu-se în jurul coşului,

al catargului, de parcă am fi nu pe ocean, ci în deltă sau în lagune.

Aș vrea să plecăm cît mai repede în altă zonă; prezența prafului și-a atîtor gîze face atmosfera nu numai neconfortabilă, ci și insalubră. După atîtea luni de puritate marină, parcă vezi plutind în aer molimele tropicale.

*

Ieri după amiază, din dîra opacă pe care soarele plin de praf o întindea pe oceanul la fel de prăfuit, se năștea sclipiri ciudate între valuri, de parcă se lupta ceva dedesubt, încercînd să iasă la lumină: niște vietăți cînd argintii, cînd albastre. Mai tîrziu, sclipirile, din ce în ce mai neliniștite, s-au înmulțit, pînă ce, contopindu-se, au dat o singură pată, parcă de petrol efervescent aruncat peste ape; ar fi lipsit un chibrit și imaginația ca să incendiezi oceanul, și flacăra, imensă să se răstoarne asupra Africii.

De cînd am coborît mai la sud, în locul postului de radio din Canare prindem Dakarul, cu multă claritate. De la un capăt la altul al emisiunilor se simte influența franceză. Dacă se aude muzică băștinașă cîteodată — departe de a fi exploziva muzică „neagră" —, nu se aude aproape de loc limba senegaleză, ci mai mult franceza, puțin asprită, dar foarte clară, pronunțată ca la lecție.

Iar încolo, muzica ușoară — de dans, de distracție, de beție, de dragoste — franțuzească, în valuri. Aceiași cîntăreți cunoscuți la noi, începînd cu Aznavour și terminînd... tot cu Aznavour, care-i armean înainte de toate și chiar puțin român după cum se spune. Și această muzică e un fel de esperanto, care micșorează distanțele între continente, unifică gusturile și, într-un fel, dărîmă hotarele, dovadă că a dărîmat și hotarele izolării noastre și ne-a găsit în mijlocul oceanului.

Chiar în clipa asta aud, în difuzorul de pe coridor, cîntecele pe care le auzeam acasă, țîșnind simultan pe nu mai știu cîte ferestre ale blocului din față. Am o clipă de amețeală... Unde mă aflu?

Miercuri, 17. Binecuvîntata mică furtună

Azi am atins treapta cea mai de jos a neîmplinirii: s-a congelat numai o tonă!

Am traulat prin aceleași locuri dubioase de ieri, în praful armatanului, scoţînd iarbă în stoguri. Pe deasupra, îndată după prînz s-a agăţat traulul. După o ultimă încercare, la fel de infructuoasă, am pus capul la nord și mergem cu mare viteză spre locurile de unde am plecat acum cîteva zile, de rău, nu de bine. Poate comandantul, devenit mistic și superstiţios, crede că am plătit aici destul duhurilor rele ca să primim răsplata dincolo; altfel, înapoierea într-o zonă de unde am plecat cu coada între picioare nu are nici o raţiune.

Dacă într-o săptămînă nu vom scoate-o la capăt, va fi nevoit să ne aducă încă o dată pe aici, în drumul spre Dakar, care va fi Golgota lui, rămînîndu-i norocul să nu-și poarte singur crucea în spinare.

Aștept numai trecerea zilelor. Am stat la soare cîteva ceasuri, dar fără plăcere, scîrbit de praful care plutește în aer. Mă bucur totuși că plecăm de aici, în nădejdea că spre nord o să găsim dacă nu pește, măcar o atmosferă mai pură.

Telegrame venite din ţară îmi confirmă că scrisorile expediate cu „Granik“ au sosit de cîteva zile. Este o mulţumire să știu că oamenii apropiaţi au vești de la mine, chit că eu unul nu știu nimic despre nimeni, decît ceea ce se poate spune, reţinut, într-o radiogramă.

*

A căzut noaptea; căzut e bine spus — aici se întunecă degrabă după ce-a apus soarele. Vasul tanghează destul de adînc, cu toată încărcătura, care acum îl face mai puţin sensibil la valuri. Nu mi-am dat seama cînd s-a montat oceanul;

înaintea amurgului avea o față destul de blajină. Dar legănarea din cînd în cînd violentă, trosnetele de sub chilă, izbiturile valurilor în bordaje, terminate cu un șuier prelung, asemănător cu cel scos în curbe de roțile trenului — toate acestea, care rup puțin montonia zilelor, îmi fac bine, în trup și în suflet mai cu seamă.

În sfîrșit, pot spune că este puțină furtună și afară, nu doar în mine.

Joi, 18. Tensiuni care cresc, tensiuni care scad

Am mers spre nord toată noaptea, cu amîndouă motoarele, dar, poate din cauza valurilor montate, pe care le primim drept în față, pînă în zori n-am ajuns decît puțin dincolo de latitudinea 20. Destul însă ca atmosfera să se fi limpezit. Oceanul e iarăși albastru, cerul strălucitor, aerul curat, ca după ploaie. Bate vînt tare de la nord, alungînd amintirea armatanului. Valuri scurte lovesc în etravă și ajung uneori, fărîmate, pe puntea ancorelor, spălînd nisipul Saharei, tot ce ne-a spus și ne-a dat Africa.

N-am pescuit mai nimic toată ziua, dar, adunînd cu țîrîita, la miezul nopții am atins la congelare 699 — să-i zicem 700 de tone. Ne mai lipsesc 150. În timp, încă o veșnicie.

*

O întrebare grea este: ce să cred despre oamenii noștri, cum să-i înțeleg, ce atitudine să iau față de ei în mine însumi?

Dacă am să recitesc paginile din urmă, am să dau, desigur, de multe contradicții; pe unele mi le și amintesc — pe nici una n-am s-o neg. Într-o zi am crezut ceva despre unul, a doua zi sau mai tîrziu am crezut altceva. De la un timp mi-am propus să nu trag concluzii decît la sfîrșit. Firea însă nu-mi îngăduie să aștept calm și nepăsător sedimentarea impresiilor neclare. Poate concluziile, asupra fiecăruia, aș putea

să le trag de pe acum, și simt acest îndemn; totuși, nici o surpriză n-ar trebui să mă uimească. În mulţi din jurul meu mai este cîte ceva de descoperit.

Comandantul, în derută, l-a chemat pe Ţipă la sfat, ceea ce nu-mi amintesc să mai fi făcut decît la începutul campaniei. E multă vreme de cînd el se conduce după capul lui. Ţipă însuși a spus de multe ori că se simte scos din treabă nu doar pentru că nu-i consultat; mai mult, comandantul schimbă dispoziţiile lui, ştirbindu-i autoritatea în faţa oamenilor, reducîndu-l într-adevăr la nimic.

Doctorul l-a întrebat azi, cu mirare:

— Ce, comandantul a început să-ţi ceară părerea?

La care Ţipă a răspuns, cu calmul lui imperturbabil, trăgîndu-se, cum are obiceiul, de prohabul pantalonilor.

— Cînd a fost nevoie, totdeauna ne-am sfătuit!

Se apropie data întoarcerii — se şterg patimile, se toarnă apă în vin... „De ce să ne lucrăm unul pe altul? Haide să ne dăm mîna, să uităm neînţelegerile și să mergem uniţi!“

Au venit dispoziţii din ţară: să ne aprovizionăm cu minimul trebuitor la Gibraltar, escală prevăzută dinaintea plecării. Înseamnă că Dakarul e anulat oficial, deci definitiv.

Din ce în ce mai mulţi refuză mîncarea sau ciugulesc din ea ce li se pare comestibil. Destui se plîng că au dureri de stomac.

A, nu, n-o să moară nimeni de foame! Iar comandantul, pare-se, o să-și ia laurii.

Stau la soare, pe puntea ancorelor, cînd traulăm spre sud. În timpul prînzului, tabla frige din ce în ce mai tare. Cum organismul meu are o veche nevoie de razele soarelui, îndur, dar uneori e un chin.

Mi-e aproape tot timpul foame... Spuneam odată: foamea e o senzaţie care te face optimist.... dacă ai ce să mănînci.

Deocamdată mă socotesc sănătos. Judecînd drept, oamenii de astăzi continuă să mănînce prea mult. Ar trebui revizuit

sistemul de alimentare al întregii omeniri. Poate am trăi mai mult, am fi mai vioi — și poate mai buni.

Eu unul mănînc mai puțin de jumătate decît mîncau maturii pe vremea cînd eram copil, căci doar îmi amintesc mesele de atunci.

Toți îndeobște mîncăm mai frugal decît generațiile dinaintea noastră, fără să fim mai plăpînzi; cred că încă am mai putea reduce din rații cîteva sute de calorii. S-a pierdut prea mult timp pentru mîncare, s-au făcut prea multe războaie... Ar fi bine să ne purificăm puțin!

Între alte examene periodice, doctorul ne măsoară lunar tensiunea arterială. O aveam 13,5 la îmbarcare, astăzi a scăzut la 11,5 — și poate o să mai scadă. Aproape a tuturora scade; crește a cîtorva — și a comandantului.

L-am sfătuit pe doctor să-i interzică ouăle. Cred însă că n-o să rîște, mai ales că ar risca zadarnic; poți oare convinge vulpea să lase în pace găinile?

Vineri, 19. Totul va fi bine

Același vînt de nord, tare, aceleași gînduri, aceleași întrebări în minte, aceleași nedumeriri, iar în suflet aceeași amărăciune... Și-ar fi așa de simplu să nu mă mai gîndesc la alții, să ignor tot ce mă contrariază, să mă bucur în liniște de ocean, de cer și de soare!

Am mers iarăși astă-noapte spre nord, cu amîndouă motoarele, și am ajuns dincolo de paralela 21; traulînd la întîmplare — intenția era să ajungem la tropic —, am scos pe neașteptate 10 tone.

Pe la ora 8, în careu se aflau Șișu, Țipă și Rosmănică, într-o strașnică tovărășie cu comandantul. Au uitat toți ce spuneau despre el deunăzi.

Șișu chiar, care de multe ori s-a enervat (inutil) și și-a propus (teoretic) să-l combată, criticîndu-i metodele empirice și refuzul colaborării, acum și-a schimbat părerea.

— Orice-ai zice, îl laudă, alt comandant care să se priceapă la pescuit ca el nu e!

Nu-l întreb cu cine a făcut comparaţie, mai ales că la începutul frazei apologetice plasează pe acel „Orice-ai zice", involuntar semn de dubiu.

Da, se apropie întoarcerea în ţară. De ce să ne arătăm dezbinaţi şi să ne dezvăluim păcatele?... Totul e bine cînd se sfîrşeşte bine!

Fireşte, după izbînda de dimineaţă, care ne-a făcut din nou optimişti şi ne-a înmuiat inimile pînă la a recunoaşte în noroc meritul comandantului, nu ne-am mai dus spre nord, ci am traulat în aceeaşi zonă, cu rezultate care amintesc zilele cele mai bune.

E singura noastră salvare: să terminăm cît mai repede şi să pornim spre Gibraltar; altfel, ne va lipsi chiar şi pîinea, nepusă pînă acum la socoteală. S-a pus la socoteală făina, din care mai avem, într-adevăr, pentru cincisprezece zile. Nimeni nu s-a gîndit la un accesoriu de volum minim: drojdia de bere. N-am aflat limpede: s-a sfîrşit, sau nu mai e bună? Din toate cîte privesc mîncarea se face o taină.

Dar dacă apucăm şapte zile bune, ca în prevestirea din Biblie, după ce am avut de şapte ori cîte şapte rele, apoi putem să plecăm cu magaziile pline.

„Galaţi", care a pescuit slab pe paralela 18, mai la sud decît am fost noi ultima oară, a pornit încoace; în cazul că nu se opresc pe drum, vor fi aici mîine seară.

Sîmbătă, 20. Pavilionul în bernă

S-au împlinit trei luni de cînd am plecat de la Reykjavik. Nouăzeci de zile nu ne-am apropiat de uscat, n-am primit o scrisoare. Aproape că nu mai ştiu pe ce lume mă aflu. Uneori, călătoria seamănă cu o halucinaţie.

Mă simt istovit sufleteşte, fiindcă nu pot să mai comunic în nici un fel cu oamenii cărora le port afecţiune şi a căror soartă mă interesează; am epuizat, evocîndu-i, toată imagina-

ția. Mă simt obosit fizicește, probabil din lipsa vitaminelor, din cauza hranei neconvenabile. Mi-e capul plin de gînduri constructive, sufletul plin de fierbere, dar nu sînt în stare să pun nimic pe hîrtie. Mă acuz uneori de lene, și atunci mă apucă descurajarea. Și totuși, cred că n-am nici o vină; sînt în mine piedici organice. Am pledat pentru reducerea caloriilor; astăzi cred că ar trebui majorate.

*

La ora 8 azi-dimineață, după ce s-a scos primul traul, echipajul s-a adunat la pupa, pentru ridicarea pavilionului și apoi coborîrea lui în bernă, semn de doliu la moartea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, aflată aseară... Așa a rămas pavilionul toată ziua, fluturînd între cer și ocean, sub lumina soarelui...

*

„Galați" a apărut la orizont înaintea prînzului, a traulat în depărtare fără succes remarcabil, apoi, după amiază, a venit lîngă noi, unde se află și acuma.

Am auzit din cabină fluierele de salut, dar nu m-am ostenit să ies pe punte; încă mă emoționează, cu condiția să reduc sunetul fluierului în mine; ceremonia, altminteri, mi se pare o fățărnicie.

Aflu că noi i-am chemat aici, cu insistență și cu vorbe de încurajare, după ce de atîtea ori le-am ascuns zonele noastre, îndată ce se vesteau cît de cît bune.

Totul e bine cînd se sfîrșește bine!

Pescuitul a fost satisfăcător astăzi, deși am scos cantități din ce în ce mai mici, de la 15 la 18 tone dimineața, pînă la 4—5 seara. Totuși, dacă va continua măcar tot așa, putem să terminăm în cinci zile. Joia viitoare am putea să fim în drum spre Gibraltar.

Dar nu știi niciodată ce se întîmplă de la o zi la alta... N-ar fi exclus ca ultimele 20 de tone să ne țină pe loc o săptămînă.

Pe de altă parte, se vorbește să facem un supliment de 30 de tone peste cifra prevăzută, cu intenția înduioșătoare

de a le ceda, scriptic, fraţilor noştri de pe „Galaţi“, care, datorită aranjamentului defectuos al cutiilor în magazii, anunţă că nu vor avea cum să depoziteze mai mult de 820 de tone. Să vedem însă dacă şi noi la rîndul nostru, oricît de bine am fi stivuit cutiile, vom avea unde să punem suplimentul acesta sentimental, nu mai mic de trei vagoane.

Şi dacă îl vom pune totuşi şi vom întîrzia pentru el nu ştiu cîte zile, mă tem că n-o să-l cedăm nimănuia, ci o să-l păstrăm pentru noi, cu lăcomie, cerînd în schimbul lui încă o cunună de lauri şi, bineînţeles, olecuţă de primă.

N-am stat la soare astăzi; mă simt ca după o zi cînd nu mi-am îndeplinit datoriile.

Vîntul a scăzut, oceanul s-a potolit; nu se vede un nor, cît e cerul. Dar pluteşte nelinişte şi tristeţe în aer.

Duminică, 21. Spre ultimele tone

Aseară, în jurul orei 22, declinaţia soarelui a fost zero, marcînd echinoxul de primăvară. Acum soarele se apleacă spre latitudinea ţării, şi vara se duce spre nord, dar cu atîta încetineală!

De dimineaţă, comandantul a anunţat cu emfază, la staţia de amplificare, că ieri s-au congelat 31 de tone. După ce a mulţumit celor două echipe de tură, dar mai ales voluntarilor, a adăugat că dacă lucrul continuă aşa, putem să fim gata de plecare în patru-cinci zile . . .

Deci, se poate! Dar de ce nu se congelau decît 14—18 tone în zilele cînd scoteam traule gemînd de scrumbie, care se arunca la făină? De ce nimeni nu se gîndea să pună puţin pe roate oamenii de la congelare? De mult am fi fost gata dacă eroismul n-ar fi venit abia în ceasul din urmă.

Doctorul a împărţit tuturora cîte un pachetel cu vitamina C, sfătuindu-ne să luăm două pastile pe zi; ştia oricine de ce, cînd de săptămîni întregi nu mai aveam nici un fel de legume crude, nici fructe, care au dispărut tainic.

Şeful mecanic, partizanul abrupt al „înfometării“, zîmbeşte cu ironie; n-are încredere în pastile şi poate crede că doctorul vrea să se afle în treabă, ca să cîştige şi el o frunză din cununa de lauri.

S-a pescuit şi astăzi destul de bine, atît ca să avem din ce depozita pînă la noapte cantitatea de 30 de tone. N-o să izbutim însă; spre ziuă s-a întrerupt congelarea mai multe ore, pentru operaţia periodică a dezgheţării dulapurilor. Oricum, perspectivele rămîn bune, şi ideea de a termina pînă joi nu-i o utopie.

Nu mai am putere să scriu, iarăşi mă simt slăbit, de foame, de hrana neconvenabilă, pe care organismul o refuză cu silă. A, ştiu, mănînci orice, la disperare, chiar şi cadavre, ca naufragiaţii de pe faimoasa plută a „Meduzei“, care şi-au trăit drama nu prea departe, la sud de apele unde ne aflăm noi acum. Noi însă n-am naufragiat şi avem la dispoziţie 1.300 de lire sterline, să fi cumpărat de toate, cu îndestulare, chiar şi băutură.

Cerul este pîclos, cu nori subţiri şi destrămaţi; oceanul calm, sub un vînt potolit de la nord-est. Cu toată slăbiciunea, am stat la soare, ba chiar am făcut şi gimnastică, şi iarăşi mă simt sănătos, din tălpi pînă în creştet, în toate dimensiunile corporale; se dovedeşte încă o dată că soarele e o hrană.

Un cargou a trecut pe lîngă noi, mergînd spre sud, doar la o milă depărtare, ceea ce între orizonturile îndepărtate înseamnă foarte aproape. Încolo, afară de noi şi de „Galaţi“, care se ţine la oarecare distanţă, avînd parcă o supărare, n-a mai fost nimeni pe tot oceanul.

Nu înţeleg de ce în radiogramele de serviciu nu ni se trimit ştiri, cît de sumare, despre cele ce se întîmplă în ţară. Din cîţi slujbaşi — directori, inspectori, secretari şi cîte alte grade are Direcţia Pescuitului Oceanic, nimeni nu se gîndeşte că aici sîntem ca pe altă lume. Aceeiaşi oameni, însă, nu uită să se intereseze, în multe fraze, despre felurite rapoarte şi tabele, cu nevoile vasului, prezente şi viitoare, ba chiar şi trecute cîteodată, spre a se împlini Evanghelia birocraţiei!

Luni, 22. Annabel Lee

Ne învîrtim prin aceleași locuri și după același program, prea puțin diferit de la o zi la alta. Dar azi a intervenit o schimbare, substanțială și demoralizantă: n-am mai prins pește, așa, pe neașteptate, cum tot pe neașteptate de alaltăieri căzusem pe o zonă bogată. Greșeala noastră este că uităm să așteptăm neașteptatul; unii tot mai cred că neașteptatul, cînd e bun, vine prin iscusința comandantului, fără să se întrebe de ce nu-l evită pe cel rău, ca să avem în șir zile glorioase.

Cerul a fost acoperit cu nori subțiri, prin care soarele s-a arătat fără putere. Am făcut plajă cum aș fi luat o doctorie, de teama unor zile rele, care s-ar putea să vină. La ora prînzului am renunțat — bătea vîntul rece și simțeam că are să-mi înghețe spinarea.

Seara am aruncat ancora, deși n-ar fi stricat să se mai trauleze, ca să cîrpim ceva din deficitul zilei.

O încercare de a ne remonta cu alcool n-a dat rezultatul sperat și n-a răsplătit eforturile de a găsi materia primă. Am mai dibuit o litră de spirt, la cineva căruia îi voi purta multă recunoștință, și, întreindu-l cu apă, am obținut trei sferturi de amăgeală, băutură căreia i se spunea basamac prin locurile copilăriei mele. Aici îi spunem, ca la bar, *Make my happy*. Dar sub noul nume nu este mai bună.

Am invitat doi prieteni la mine în cabină, după masa de seară. Dintr-o rea inspirație, am stricat și seara, și băutura. Unul din musafiri a plecat, după jumătate de oră, mai cătrănit decît la venire... Vina e a mea — de ce-aș ocoli adevărul? Ușor euforic și sentimentalizat pe o anumită strună, am ținut neapărat să le citesc, cu proasta mea dicțiune, *Annabel Lee* a lui Poe.

Al doilea s-a ridicat și el, cinci minute după aceea, și așa s-a terminat seara, fără să fi înțeles de ce trebuia să le citesc poezia.

Greșim și nu ne învățăm minte — continuăm să credem că emoțiile noastre sînt și ale celorlalți.

Annabel Lee este o floare ciudată și firavă, care se stinge numai ce-a atins-o o boare rece de vînt, „pe țărmul mării

viorii..." Cum să ţi-o închipui altfel decît făcută fărîme sub o atingere bărbătească?

Iar oaspeţii mei, cărora le-o propuneam la ora aceea, egală cu neliniştitorul miez al nopţii în casele noastre îndepărtate... În legănarea vasului şi-n trepidaţia motoarelor, transmisă prin podea în toată anatomia, oaspeţii mai aveau, cu siguranţă, vise mult prea carnale spre a admite boarea de vînt proaspăt care este impalpabila Annabel Lee.

Marţi, 23. Contabilitate

După ziua de ieri, rău promiţătoare, traulul de dimineaţă, scos destul de tîrziu, n-a adus decît cîteva tone, mărindu-ne neliniştea şi descurajarea.

Ne-am însufleţit puţin la prînz, cînd, pe neaşteptate, a venit aşa de plin, că a trebuit să fie tăiat ca să curgă o parte din peşte — şi încă a fost ridicat pe punte cu strădanie îndelungată. Din peste 30 de tone cîte au fost salvate, s-au congelat sau sînt pregătite pentru congelare, vreo 17.

La noapte vom totaliza în magazii 778 tone. Mîine dimineaţă, cu ce s-a scos seara, în ultimul traul, vom depăşi 800, probabil. Mai rămîn 50, lua-le-ar naiba!

Cerul acoperit, oceanul plumburiu...

Eram aşa de neliniştit şi demoralizat azi-dimineaţă, încît am luat un meprobamat, prima oară în călătoria noastră. Rezultat imediat şi straşnic. Într-adevăr, îţi dai seama că nu-i bine, dar puţin îţi pasă.

Am dormit după-amiază şi mă simt vioi acum, seara.

Oricum, se apropie ziua plecării spre casă.

Contabilitatea peştelui înmagazinat o ţine Ţipă, dar separat şi neoficial, o mai ţin şi alţii, îndeosebi oamenii de la prelucrare, prin mîinile cărora trec cutiile de cîte 33 de kilograme. Ei au sortat peştele, l-au aşezat în tăvi, unul cîte unul, tăvile le-au băgat în dulapuri, la un frig de minus 40 de grade, le-au scos de acolo după cîteva ore, obţinînd brichete îngheţate care ard mîinile. Brichetele, trei cîte trei, de 11 kilograme, alcătuiesc o cutie. După ce se leagă cu balot de tablă şi li se

aplică ștampila, cu numele vasului și felul peștelui, cutiile sînt transportate pe bandă, la magazie.

Magazia din prova, cea mare, e acum plină: 600 de tone. Dar am văzut-o goală și descurajantă, semănînd cu o prăpastie cînd o priveai de sus, iar cînd o priveai din fundul ei, de pe panouri, semănînd cu o catedrală. Cutiile s-au stivuit acolo, una cîte una și rînduri, rînduri, pînă s-a umplut hăul. Tot ce am spus, s-a făcut de mîna omului.

Am văzut oamenii care coborau în magazie, la stivuitul cutiilor; muncă polară. Acolo se menține fără întrerupere, de cînd a început încărcarea, și se va menține pînă la înapoiere, pînă se va goli magazia, o temperatură de minus 24 de grade, ca într-o iarnă din cele mai grele. Porniți de sub soarele tropical, unde și o cămașă e prea multă îmbrăcăminte în unele zile, oamenii își pun mănuși groase, pufoaice și pîslari, ca într-o expediție arctică. După un ceas sau două, ies aproape acoperiți de promoroacă și fac un salt la plus 30 de grade.

Nici unuia din oamenii noștri, de la cei care aduc peștele pe punte, manevrînd traulul, pînă la cei care îl bagă la magazie, în ultima lui formă, nu-i sînt indiferente cifrele, contabilizarea muncii lor, grea și migăloasă.

Pe o tăbliță, în careul marinarilor, cineva scrie, pentru știința tuturora, cifra zilei, și alături, cifra totală. Cineva, adică unul care o cunoaște, un marinar de la prelucrare sau un șef de tură, fiindcă fiecare cutie i-a trecut pe sub ochi sau prin mînă. Cifrele acestea sînt însă totdeauna mai mari decît ale lui Țipă, cele oficiale. Țipă, răspunzător de încărcătură, face economii pe hîrtie, dar le neagă, cu prevedere și șiretenie.

Am băgat de seamă, uneori cu o ciudă care știu că mai tîrziu se va transforma într-un zîmbet de simpatie, că și alții din pescarii noștri umblă să „economisească", dar nu cu intenții rele, ci numai din obișnuință și din prevedere. În loc de șase cîtimi, să zicem, declară numai cinci: „Decît să fie lipsă, gîndesc ei, mai bine să se găsească plus cînd închei socotelile".

Printre aceștia am să-l amintesc pe Gheorghiță Alexandru, șeful uneia din echipele de pescuit și cel care manevrează vinciul traulului.

Cred că fiecare din cei optzeci de oameni ai echipajului ar merita un portret sau măcar o notație; toți mi-au rămas în minte, și mulți poate se vor adăuga personajelor mele din

viitor, îmbogățindu-mi galeria de tipuri umane. Dacă am să-i uit, ceva din ei va rămîne, se va alambica și va trece în imaginație, care și ea trebuie hrănită ca să nu sece; de cele mai multe ori o hrănim fără știința noastră. Deocamdată am în minte cam tot echipajul. Ici și colo s-a arătat în caietele mele cîte o față omenească, desprinsă din ansamblu. N-am ales-o: s-a impus, printr-un gest, printr-o trăsătură de caracter sau printr-o întîmplare unde ne-am întîlnit, participînd la ea împreună. Întîmplarea mare, călătoria, rămîne a tuturora.

Azi, cînd nu mai avem mult pînă la plecare, cînd sîntem toți obosiți, cu răbdarea epuizată, Gheorghiță Alexandru se impune pe neașteptate, aducîndu-mi un zîmbet în colțul gurii.

Mult are să se mire dacă va citi vreodată cuvintele mele; l-am observat fără să vreau anume și fără ca el să știe.

În salopetă pătată de unsori și vopsele, în ture de cîte șase ore, Gheorghiță stă pe platforma care domină puntea de lucru, spre pupa, și de acolo, avînd în față un fel de orgă, cu claviatura alcătuită din numeroase pîrghii, pune în mișcare tamburii și îi oprește cu precizie de centimetru, de semiton aș putea spune. A căpătat o mare rutină, dar nu și-a pierdut nici pasiunea, nici modestia.

Cînd își termină tura, pe care o va relua după o odihnă de șase ore, se spală cu îngrijire și vine la masă în haine curate, ca în zile de sărbătoare. L-am zărit pe străzile porturilor unde am făcut escală, puțin sfios, condus de o bună-cuviință care îi stătea foarte bine.

Pescar dintotdeauna, Gheorghiță mai e în plus, acum, mecanic și chiar contabil; după ce se ridică traulul, ia plaivasul și trece în registrul de pescuit datele cerute de rubrici: locul, ziua, ora, cantitatea peștelui prins, după propria-i estimație.

Nu poate nimeni măsura un traul de mai multe tone; cifra, mai mult sau mai puțin exactă, se cunoaște abia la sfîrșitul zilei, cînd peștele congelat sau prefăcut în făină a trecut pe deasupra cîntarului. După o scurtă experiență, am început însă mai toți să prețuim din ochi greutatea traulului, și prea rar ne-au dezmințit cifrele dezvăluite după aceea. Gheorghiță, în schimb, și-a păstrat mult timp înclinarea pescarului spre economie, după cum alții au păstrat-o pe cea a optimistului, spre exagerare.

Se scoate un traul de, hai să zicem, 15 tone; estimarea e aproape unanimă. Mă uit în registru: 10 tone! Îl privesc pe

Gheorghiță cu coada ochiului; în privirea mea e nedumerire și mustrare. Așa azi, la fel mîine — o săptămînă, două. Pînă ce o dată, întorcîndu-mă de la buncăr, întreb, cu o anumită aprehensiune:

— Cît ai trecut în traulul de adineauri?

— Șase tone!

— Fugi de-aici! Au fost cel puțin 9!

De-atunci înainte, Gheorghiță nu se mai ducea să scrie în registru cît timp mă vedea în apropiere, și-acum îmi trimitea el priviri mustrătoare: într-un fel, îl împiedicam să-și îndeplinească datoria. Dacă am văzut așa, am încercat o vreme să mă dezinteresez de rezultatul pescuitului și să nu-mi mai exercit atît de inoportun controlul. Dar într-o zi, nemaiputînd răbda și uitîndu-mă în registru la un traul care nu avusese mai mult de 8 tone, am văzut scris : 12! De la economie, Gheorghiță trecuse la exagerare.

— N-au fost 12 tone, i-am spus, iarăși cu nedumerire și iarăși cu mustrare.

El a răspuns, trăgîndu-și sfios și parcă obidit capul între umeri, în timp ce mînuia pîrghiile, să miște macaraua:

— N-au fost . . .

— Atunci, de ce-ai scris atît?

— Ca să vă fie pe plac!

Din ziua aceea, ne-am pus de acord asupra cifrelor; eu am renunțat la exagerare, Gheorghiță la economie, și mă laud că la aproape toate traulele următoare, în estimarea noastră a fost înțelegerea cea mai deplină.

Dar Gheorghiță își mai trage și acum capul între umeri și privește în jur pe furiș, cu obidă, cînd ies prea puține tone, ca și cînd el ar purta vina.

Miercuri, 24. Unison

„Galați“ e aici, ceea ce iar îi face pe superstițioși să spună că au venit cu ghinionul; e adevărat că am pescuit puțin astăzi, sub 20 de tone, care nu pot să ne satisfacă, în încordarea dinaintea plecării.

Comandantul se plimbă nervos pe pasarelă cînd „Galați“ trece prin apropiere. La vechea teamă de abordaj s-a adăugat, simt, grija că ei ar putea să fie gata mai repede, să ne-o ia înainte în ceasul din urmă și să ajungă primii acasă. Îl privesc de departe și mi se pare că măsoară din ochi bordul lor liber, ca să deducă încărcătura.

Cer noros, oceanul vînăt; am impresia că a venit toamna și nu-mi pot imagina o primăvară în față. Fac sforțări, o văd, în sfîrșit, cu dificultate, dar piere îndată . . .

Nerăbdare, neliniște . . .

Cîteodată cad pe gînduri, cu tristețe.

*

La ora 11,30 (14,30 în țară), miting de doliu, pe punte, la pupa, sub cerul plumburiu, în fața pavilionului, care rămîne în bernă ultima zi astăzi.

Cred că fără o înțelegere prealabilă, „Galați“ a venit din față cu toată viteza (tanga frumos, cu valul din prova), a făcut rondoul și s-a așezat în tribord, mergînd paralel cu noi, la cîteva cabluri. Gestul lor mi s-a părut cald, prietenos, românesc; i-am simțit încă o dată aproape, cu toate animozitățile care ne despart, dar nu din vina echipajelor.

Un lung moment de tăcere, în care oamenii au stat nemișcați, cu tot balansul, și fluierele amînduror vapoarelor s-au risipit, la unison, peste ape.

*

Seara mergem spre coastă, „să facem punctul“ cu ajutorul radarului . . . Aș avea și eu nevoie.

Joi, 25. Înaintea sfîrșitului

Încep, sper, ultimul caiet al călătoriei. Aproape că nu mai sînt în stare să notez, nici sumar, impresiile și evenimentele, deși ele continuă să se deruleze, cu vechea aglomerare și intensitate.

După trei zile înnorate ca toamna, astăzi cerul s-a arătat limpede și strălucitor, încă din primele clipe ale dimineții. E drept că ne-am și deplasat mai la nord peste noapte; sîntem acum pe paralela 23°50′ și am nimerit o zonă bogată în pește.

Primul traul a adus 10—12 tone, după ce la congelare nu se mai lucra de la miezul nopții.

Al doilea, peste 30 de tone, scrumbie și stavride mare, cantitate de zile bune.

Nu s-a mai lansat traulul la prînz, și norocul este că ultimul, seara, a adus și el 20—25 de tone; altfel, congelarea ar fi stat degeaba pînă mîine, iar noi am fi scrîșnit din dinți, cu o enervare zadarnică...

Da, totul e bine cînd se termină bine!

Numai că s-ar fi putut termina rău, și-atunci nu-mi explic imprudența; mai bine să fie mai mult decît să lipsească. Nu înțeleg de ce nu s-a traulat de la 11 la 13, ore care și ele fac parte din viață... Am fi avut o cantitate proaspătă, iar peștele vechi ar fi mers la făină degrabă.

În sfîrșit, bine că s-a terminat bine!

Acum, congelarea are de lucru toată noaptea. Mîine spre prînz, dacă primul traul nu ne-o dezamăgi, putem să atingem cifra finală. Dar se pare, după ultimele socoteli, că pe deasupra am mai avea loc pentru încă 30—40 de tone. Pînă să se constate economiile la greutate, iese la iveală economia de spațiu.

Am stat la soare mai mult ca niciodată, cu un fel de nesaț, la gîndul că în țară poate o să găsim vreme rece și urîtă. Pe drum, Mediterana poate să fie zbîrlită; nu mai vorbesc de Egee; cît despre Marea Neagră...

Dar doresc să plecăm, fiindcă lipsa legăturii cu oamenii de acasă roade ceva în inimă, lasă o rană sau o arsură, care doare și ustură, fiindcă suportul anatomic al inimilor noastre se clatină... Nu se mai poate trăi mult cu mîncarea pe care o avem astăzi: carne putredă și cartofi cîteodată. Ziua cartofilor, o dată pe săptămînă, e noua mea duminică.

A lipsit o escală... Cu ea m-aș fi simțit în stare să rămîn în continuare... Cît?... Pînă la escala cealaltă.

Vineri, 26. Comedie

Sîntem în aceeași zonă de ieri și prindem pește mai mult ca niciodată, mai mult decît avem nevoie, în ape care, la spartul tîrgului, au trecut de partea noastră și ne dau tot ce au, fără nici o rezervă. Pescuitul pare acum o joacă, iar zilele pierdute, dacă nu le uităm, par fără explicație. Ai crede că în ocean e acum mai mult pește decît apă.

Bate vîntul de la nord-est, mai tare astăzi; oceanul e puțin montat, dar balansul a devenit altfel, mai calm, mai echilibrat, fiindcă magaziile sînt pline; mai putem să înghesuim 25—30 de tone — și gata!

Mîine, după toate semnele, plecăm; ar fi și timpul, a fost de mult timpul și l-am dus gol în spate.

Croitoru a făcut o nevroză destul de gravă; va merge direct la spital.

Frigotehnistul, care juca fotbal cu cutia de conserve, nu-i nici el departe... Poate mai sînt și alții.

În orice caz, istovirea se citește pe mai toate obrazurile. Dar oamenii se țin drepți, în nădejdea că pornim spre casă.

Am stat două ceasuri la soare, ceea ce a însemnat cazană; înaintea prînzului m-am simțit sfîrșit, cu o senzație de foame bolnavă, dar n-aveam cum s-o combat — mîncarea a devenit dezgustătoare. Carnea se aruncă în găleata de gunoi, cînd ar fi trebuit să fie aruncată de la cambuză, fără să mai treacă pe la bucătărie.

Mi-am amăgit amețeala cu o linguriță de zahăr. La prînz am mîncat cîțiva cartofi copți la cuptor; sînt tari, unsuroși și fără nici un gust, dar pentru mine rămîn tot ce poate fi mai bun la masă. Am completat banchetul cu un pesmete îndulcit și cu o cană de apă fiartă, cu zahăr...

Mîine sper să plecăm de aici...

*

„Galați" ne-a jucat un renghi de mare clasă; mai bine zis i l-a jucat comandantului și celor care or împărtăși ambițiile lui, mai în ascuns, mai pe față.

N-a fost între noi o întrecere, ci o competiţie neloială, de vreme ce i-am minţit adesea, dîndu-le cifre inexacte şi ascunzindu-le situaţia.

Acum i-am chemat aici — i-am mai chemat, e drept, şi altă dată. Atunci credeam că sînt crize de generozitate; acum cred că au fost gesturi abile, ca să nu fim acuzaţi de un război pe faţă.

Şi „Galaţi" ne-a tras pe sfoară, reprobabil, dar cu artă...

De mult timp se plîng că le merge prost treaba; adesea, Cornel, confidentul lor prin radio, îmi spunea, căinîndu-i: „Sînt într-o situaţie disperată!"

Şi totuşi, era ceva suspect în vaietele lor, destul de gălăgioase. Ieri după amiază, discutîndu-le situaţia cu Şişu, Ţipă, Rosmănică şi Marian, am spus un gînd venit pe neaşteptate:

— Şi dacă au rezerve ascunse?

— Cum asta?

— Iată cum: dacă de o lună încoace, să zicem, pun deoparte în fiecare zi o tonă sau două, adică nu le trec în registru şi nu le declară, iar la sfîrşit le scot la lumină, deodată?

— Nu se poate! a ripostat Ţipă. Se încurcă, nu merge treaba aşa...

Iar astăzi, iată ştirea care a zgîlţîit pereţii staţiei de radio: în ultimele douăzeci şi patru de ore, „Galaţi" a congelat *54 de tone!* Oricine ştie că nu-i posibil, cifra depăşind aproape de două ori capacitatea de congelare a instalaţiilor. Rezervele nedeclarate ies acum la iveală, masiv, fără abilitate.

La noi, după un timp de ameţeală, s-a dezmeticit toată lumea, iar comandantul este albastru la faţă.

În vreme ce răbdam de foame şi ne chinuiam fără veşti de acasă, navigînd mîndri cu 50—60 de tone înaintea celorlalţi şi cu zeci de tone mai multă făină decît ei, „Galaţi" ne lucra pe tăcute, cu dibăcie de calfe. „Va să zică — şi-or fi zis ei, căci doar nu era greu să bănuiască intenţiile noastre! — nu intraţi la Dakar, ca să nu vă ajungem din urmă? Dar noi am intrat, am pierdut patru-cinci zile şi v-am mai adus şi mîncare! Bine!"

Astfel, într-o singură zi, ne-au ajuns din urmă, ba s-a dovedit că aveau destul loc în magazie peste cele 820 tone de mizerie.

Cît despre făină, declară că ar fi făcut 15 tone în douăzeci şi patru de ore, cînd fabrica nu poate produce, cu debitul maxim, decît 7!

Cred că surpriza nu se limitează la atît; cred că ne mai pregătesc și pentru mîine o „lovitură". Un minimum de prudență sau de decență îi obliga să nu lanseze dintr-o dată toată „economia".

După ce si-au făcut reproșuri reciproce la radio, Șișu cu Afanase, Marian cu Varlaam și nu mai știu cine cu cine, simetricii prin funcții de pe un vas și de pe celălalt, ajungînd la acuzații destul de grave, Afanase a încheiat cu o tiradă împăciuitoare:

— Va să zică, am lucrat foarte bine împreună. Noi v-am chemat cînd am găsit pește, dumneavoastră ne-ați chemat, treaba a mers cum trebuie, ne-am ajutat și am ținut mereu legătura...

Șișu a încuviințat, apoi au urmat pupăturile:

— Vă dorim poftă bună!

— Mulțumim, asemenea!

(Era ora prînzului.)

— Spuneți-i comandantului poftă bună.

— Mulțumim, o să-i spunem. Comandantului dumneavoastră asemenea!...

Puțin mai tîrziu, a izbucnit o nouă zîzanie:

— Ce faceți, veniți să vă dăm „gîrgîrul"? a întrebat Șișu.

Cu acest cuvînt, neînțeles cititorului, las discuția în suspensie, pentru o lămurire la care aș renunța bucuros dacă scrisul meu ar rămîne pentru mine.

Avem cu noi, și le-am purtat pe bord toată călătoria, după cum au fost purtate și în prima campanie, două vase auxiliare, de cîte 22 de tone și 12 metri lungime. Sînt faimoasele, pentru noi, doriboturi, amintite adesea de mine, fără să fi dat explicații la vreme. Aceste două vase, care ocupă loc pe puntea de lucru în cele două borduri și ale căror instalații de lansare cîntăresc numai ele tone, sînt destinate pescuitului cu plase la suprafață; produsul lor ar urma să se adauge la ceea ce se pescuiește cu traulul.

Echipajul se uită la ele cu coada ochiului și mulți le socotesc o pacoste, mai ales că încurcă locul și sluțesc linia vasului. Sînt urîte, într-adevăr, și se spune că nu au nici stabilitate. La probele făcute cu ocazia recepției, părintele lor sufletesc, omul plin de intenții bune care a cerut să fie puse în zestrea vaporului, îmbarcîndu-se pe unul din ele, a căzut

în apă, mai bine zis a fost aruncat de pe punte de zgîlțîielile nărăvașe. De atunci, doriboturile n-au mai fost lansate niciodată, dar ne însoțesc, bine amarate, cuminți și credincioase.

Părintele lor, aflat acum la București, vrea să le dovedească utilitatea în călătoria de astăzi. Adesea ne întreabă: „Ați lansat doriboturile? De ce nu le lansați?"

Dintr-un motiv sau din altul, și recunosc că motive sînt cu grămada, reale, presupuse sau imaginate —, doriboturile nu se lansează.

Mai acum cîtva timp, a venit ordin categoric ca fratele nostru „Galați" — nu știu cum de l-a bătut soarta — să dea neapărat vasele năbădăioase la apă; să nu-și închipuie care cumva că ar putea porni spre casă înainte de a îndeplini această corvoadă.

— Nu avem „gîrgîr!" au răspuns ei, bucuroși să scape.

„Gîrgîrul" este un anumit fel de plasă, de folosit în anumite ocazii; pescuitul cu doriboturile înseamnă o astfel de ocazie. E adevărat că în planul inițial al călătoriei, „Galați" urma să rămînă în nord toată campania, spre deosebire de noi, care spre sfîrșit trebuia să venim unde sîntem astăzi. Cum experiențele cu doribotul nu se puteau face decît pe un ocean mai blînd, adică la tropice, sarcina ne revenea nouă și așa se explică de ce plasele sînt aici, și nu pe „Galați", peste care a căzut pacostea. Zadarnic au invocat lipsa uneltei esențiale; li s-a recomandat s-o ia de la noi și să-și facă treaba. Au revenit, printr-o nouă radiogramă, cerînd încă o dată să fie scutiți și să ni se dea nouă sarcina ingrată, pe motivul că ei sînt mai în urmă cu planul. De la minister n-a venit nici un răspuns, deși a trecut de atunci multă vreme. Ar reieși că dispoziția rămîne în vigoare. Totuși, „Galați" refuză s-o execute, și Afanase insinuează acum că ar fi datoria noastră să lansăm doriboturile...

Îmi rămîne de făcut doar o reflecție: doriboturile au fost concepute, comandate și executate, și se află aici ca să *ne ajute*. Deocamdată ne încurcă:

Disputa rămîne în suspensie; pupăturile de mai înainte sînt anulate, cel puțin parțial, dar desigur se vor relua și se vor amplifica la prima ocazie, pentru că... Pentru că totul e bine cînd se termină bine...

N-am traulat după amiază, iar seara s-au scos numai vreo 5 tone. Ce bine ne-ar fi prins să fi avut 20 pe deasupra! Cu ele umpleam ultimul spațiu din ultima magazie și puteam să plecăm astă-seară. Așa, pierdem o noapte, 150 de mile din drumul întoarcerii, nevoiți să mai stăm aici pînă mîine...

Dar nu stăm! A intervenit un neprevăzut, după definiția lui întreagă, fiindcă nu-l aștepta nimeni, nici nu-l bănuia, nici nu putea să-l întrevadă. Speriat că „Galați" ne pregătește încă o surpriză, comandantul a hotărît brusc să plecăm numaidecît spre țară — cum se spune, pe nepusă masă.

La ora 19, eram în cabină, cînd a venit să-mi anunțe evenimentul, cu o mutră de sărbătoare:

— Plecăm în clipa asta! Ascultați fluierul! O să sune un minut; salutăm zona!

Într-adevăr, fluierul a sunat îndelung, în timp ce porneam spre nord, cu valuri îndesate din prova.

Am așteptat cu o nerăbdare dureroasă clipa de față, și acum nu înțeleg, nu știu ce se întîmplă cu mine; mă nedumerește, mă buimăcește, dar nu mă emoționează. Nu cred că-i adevărat — se pune la cale o comedie.

*

Nu mă înșelasem; după fierberea stîrnită pretutindeni de fluierul neașteptat al vaporului, au urmat dezmeticirea și apoi dezamăgirile. Plecarea era trucată, și fluierul, care ar fi trebuit să-mi sfîșie inima, de bucurie și de durere, a fost o farsă!

Urmează ca mîine să ne oprim și să mai traulăm, ca să facem încă vreo 15—17 tone, care au loc în tancul de nadă vie, un compartiment tainic, nefolosit, ca și doriboturile, în această campanie.

Dar dacă nu găsim pește sau găsim cîte 2—3 tone?... Nu era mai cuminte să stăm pînă mîine dimineață într-o zonă care s-a dovedit bună?... Ca să nu repet ce cuminte ar fi fost să fi traulat azi după amiază!

„Galați" nu se știe ce face... Au plecat de aici, spunînd că merg spre coastă, ca să stea la ancoră; urmează să mai trauleze mîine dimineață. Dar prea au dispărut tainic! Înțeleg spaima comandantului; n-ar fi de mirare ca ei să fie acum

pe drum spre casă, cu toată viteza, și mîine să aibă cîștigate 100 de mile...

Oricum, se cheamă că am plecat, cel puțin teoretic. Temîndu-se că a pierdut competiția, comandantul s-a grăbit să-și asigure măcar întîietatea plecării...

Este ora 22, mergem spre nord, și vaporul, îngreuiat mult, lovește surd, masiv, în valurile care vin din față.

Așadar, s-a terminat coșmarul, fie și teoretic... Am să-l regret, tot așa cum am să regret tropicul, și lipsa mîncării, și tot ce m-a contrariat, de la mine sau de la alții, cum am să regret necazurile, și armatanul, și cîte mi s-au adunat în suflet aste aproape trei luni de cînd am sosit la coasta Africii.

Și soarele, și cerul albastru...

Am prevăzut că are să fie așa, cu toată nerăbdarea de a ajunge acasă, cu toată istovirea, revolta, nedumeririle... Sînt trist — cui i-ar veni să creadă?

Au să mai fie oare vreodată toate cîte m-au zdrobit și mi-au dat viață?

Dar chiar dacă n-ar mai fi, le am prea bine împlîntate în suflet și n-au să se șteargă... Am hrană de dat nostalgiilor pentru mulți ani, pentru toți poate...

Îmi vine să spun și scriu, deși ar trebui să fie numai pentru mine: Mă despart greu de voi, ocean sterp astăzi, și coastă a Africii, invizibilă, deci și tu stearpă, care în stîrpiciunea voastră v-ați însămînțat atît de puternic în inima mea păcătoasă!

Sîmbătă, 27. Urmările comediei

Venit aici pentru a scoate altceva decît un jurnal de călătorie, pentru a mă confrunta pe mine însumi cu visurile și năzuințele mele din altă vreme, pentru a scrie o *carte* despre ocean și despre oameni, mă întreb azi cu nedumerire, cu amărăciune și descurajare: Ce înțeles au să aibă aceste pagini? A spune tot e un act de salubritate, dar atunci rolul meu e al gunoierului...

Încerc să mă consolez; noaptea, cînd se mătură străzile, pe cer stelele sînt tot frumoase.

Am plecat ieri, după ce am și salutat solemn cu fluierul, iar astă-seară ne întoarcem spre vechea zonă. Comandantul, aflu acum, a luat hotărîrea din ajun fără să se consulte cu nimeni, desigur fără să judece urmările — și probabil într-un moment de euforie.

Notez faptele, în succesiunea lor, începînd de aseară:

Îndată ce am pornit la drum, s-a expediat o radiogramă la minister: „În conformitate cu dispoziția dumneavoastră (numărul cutare), azi, 26 martie, ora 20 GMT (timpul mediu Greenwich), am plecat spre țară. Avem cca. 850 tone pește congelat, cca. 200 tone de făină, cca... nu știu cît ulei de pește..."

Azi-dimineață, după ce parcursesem 60—70 de mile (comandantul spune 90), am făcut un rondou de 180 de grade și am lansat traulul, mergînd înapoi, spre zona de unde, zgomotos și falnic, plecasem aseară. După două ore, am scos o tonă și jumătate de pește, numai o parte bună pentru congelare.

Ne-am continuat drumul spre sud: al doilea traul a scos cam 3 tone.

Între timp, a venit de la minister următoarea radiogramă: „Răspundeți dacă aveți plin și tancul de nadă vie".

S-a răspuns fără întîrziere: „Nu, dar îl umplem în drum, cercetînd zona spre nord". (Textul aproximativ, exactă ideea.)

Puțin mai tîrziu, Cornel a interceptat o radiogramă pornită de pe „Galați", care între altele spune: „Nu înțelegem de ce «Constanța» a anunțat plecarea, cînd în realitate se află încă în zonă".

Cred că, într-adevăr, ne aflam destul de aproape de ei. Totuși, m-am întrebat ce-i privește soarta noastră; nu sînt puși aici nici să ne păzească pe noi, nici să păzească oceanul. Erau enervați, pesemne, că recursesem la o înșelătorie ca să ne marcăm plecarea înaintea lor, ceea ce, de altfel, n-ar avea nici o importanță în judecarea întîietății, importantă fiind nu *plecarea,* ci *sosirea.*

Totuși, ministerul s-a sesizat, și după amiază ne-a venit o altă radiogramă: „După cum ne informează «Galați», încă n-ați părăsit zona. Rămîneți pe loc pînă la completarea tan-

cului de nadă vie. Raportați zilnic producția. Nu plecați fără aprobarea Direcției Generale . . ."

Seara, după al treilea traul, care a scos 4—5 tone în timp ce ne apropiasem simțitor de locul plecării solemne, am stat în derivă vreo oră, ca să se hotărască răspunsul la această telegramă. În sfîrșit, s-a ales unul: „Sîntem plecați de pe zonă . . ."

Acum ne continuăm drumul spre nord, cu intenția de a mai traula mîine în locul unde om ajunge . . .

Pe vechea zonă, „Galați" a pescuit de dimineață 5 tone de stavride, iar la prînz 20; mai departe nu știu ce-au făcut și nici nu interesează. Dacă rămîneam acolo pînă azi la amiază, aveam toate șansele să scoatem aceeași cantitate — și nu ne mai trebuia altceva; n-am mai fi dat naștere la acest schimb de telegrame, la pîra pornită de pe „Galați". Am fi fost acum pe drum, cu toată viteza, fără obligația de a mai traula mîine, deci de a ne întoarce, de a pierde iarăși o parte din milele parcurse peste noapte.

Între alte proverbe, copiate migălos în caietul de caligrafie pe vremea primilor ani de școală, este unul, cunoscut de toată lumea: „Unde nu-i cap, vai de picioare!" Nu l-am mai scris niciodată după vîrsta copilăriei. Nu credeam că am să-i găsesc tocmai acum o aplicare atît de bună.

*

Secundul, care-i uns cu mai multe alifii decît s-ar crede, nu vrea să înțeleagă că în acest „conflict" cu „Galați" avem și noi parte de vină, rămînînd să se stabilească a cui e vina mai mare, dar mai ales a cui e vina inițială.

Spunîndu-i, într-o discuție inutilă, că supărarea lor pe noi e generată, poate, de faptul că am renunțat să intrăm la Dakar, creîndu-ne astfel (într-un fel) avantaje față de ei, mi-a răspuns, fixîndu-mă contondent cu privirea:

— Va să zică, le dați dreptate!

Am încercat să-i explic că nu-i vorba de a le da dreptate, că doar am emis o ipoteză, care nu-i o scuză pentru ei, după cum nici noi nu avem toate scuzele în atitudinea noastră.

N-a înțeles, nu vroia să înțeleagă — și dacă ar fi vrut, nu putea. Nu-i numai patima; știam de mult că are dificultăți la „emisie"; văd că le are și la „recepție".

În situația de astăzi, cînd toată lumea e nervoasă, mi se pare imprudent să le spui oamenilor adevărul în față. N-am să devin înțelept niciodată?

Zi noroasă, fără rost, și în viață, și în pescuit, și în navigație.

Duminică, 28. Urmările urmărilor

Plătim greu nesocotința de a fi plecat cu 15—16 ore prea devreme...

Am mers spre nord chipurile, traulînd aproape încontinuu; de data asta, vîntul, cam de la vest și nu prea tare, nu ne pune o piedică serioasă. Dar din trei traule nu s-a ales pentru congelare decît 2 tone. Seara, cîtva timp am crezut că sîntem scoși din încurcătură și am scăpat de chinuri: a ieșit un sac de peste 15 tone, cam atît cît aveam nevoie să completăm tancul de nadă vie. O mare fierbere a cuprins întreg vaporul; toți oamenii au apărut pe punte, ca la sărbătoare. Pescarii de la manevra traulului, slăbind macaraua, se avîntau prin aer, agățați de cabluri, în figuri acrobatice, cum nu i-am văzut niciodată. Un timp, puntea de lucru mi-a părut o arenă de circ, cu elefantul dresat să stea pe-o coastă — era traulul cu ultima noastră pradă —, cu saltimbancii întrecîndu-se în figurile cele mai năstrușnice și primejdioase, pentru un ultim spectacol. Bravul meu frigotehnist (care mi-a dat o sticlă de whisky într-un moment de mare nevoie), cel cu jocul de fotbal pe coridoare, chiuia de bucurie, iar partenerul lui, ofițerul mecanic, ieșit pe punte doar în izmene, sufla cu toată puterea în fluier...

A urmat repede o trezire amară: majoritatea peștelui era dragon, care-i otrăvitor — de două ori: ne-a otrăvit și sufletele! Din tot maldărul, dacă se vor alege 5—6 tone de stavride și de scrumbie... Au amuțit chiotele, au încremenit saltim-

bancii, iar elefantul dezumflat a curs în buncăr, de unde va fi trimis la fabrica de făină.

Sîntem nevoiți să traulăm și mîine, pierzînd zeci, sute de mile — și cine știe cîte alte zile...

*

Azi am primit o nouă radiogramă, care repetă și precizează să nu plecăm înainte de a încărca tancul de nadă vie, și fără aprobarea direcției generale.

S-a răspuns cu argumente puerile: că nu mai avem mîncare decît pentru... patru zile. Cifre scoase din buzunar, în care îmi închipui că la minister nu mai crede nimeni. Patru zile sau patruzeci, e totuna; luîndu-ne după o telegramă mai veche, expediată de aici la 26 februarie, de mult ar fi trebuit să murim de foame.

Ieri, aud că am sunat o altă alarmă, anunțînd că nu mai avem motorină decît pentru cîteva zile. Nici acestui strigăt de ultimă oră nu i s-a dat importanță; se pare că pînă acum n-a venit nici un răspuns, deși, ca idee, alarma e gravă: toate pot fi subțiate, mîncarea și apa, nervii oamenilor, dar nu hrana motoarelor!

Nu cunosc și nu pot să aflu clar nici unul din adevăruri; peste toate plutesc taine. Dacă ar fi să dau crezare șefului mecanic, care vorbește evaziv și care după o scurtă lună de miere este iarăși în conflict ascuns cu puntea de comandă, nu mai avem motorină nici pentru cîteva zile. De fapt *nu mai avem de loc,* fiindcă am intrat în stocul de rezervă, intangibil după regulamentele internaționale de protecție a vieții pe mare. Ce ne-am face dacă în drum spre Gibraltar am întîlni furtună și am fi obligați să ținem la capă mai multe zile?...

În cazul cînd căpitănia portului unde urmează să intrăm ar afla adevărul, că am venit pe drum folosind rezerva de combustibil, ne-ar aplica amenzi usturătoare. Și, în mod nedrept, nu le-ar plăti comandantul. Dar ministerul e în drept să-l întrebe de ce n-a făcut aprovizionarea atunci cînd a avut aprobare.

„Galați" se zvîrcolește ca o fiară în cușcă, răgînd cu spume la gură.

După ce ne-au „denunţat“ că în realitate n-am părăsit zona, crezînd că poate astfel îşi păstrează o şansă de a primi înaintea noastră aprobarea de întoarcere în ţară, astăzi, în urma insuccesului, au recurs la altă stratagemă: subit, şi-au dat seama — şi ei! — că nu mai au mîncare decît pînă la 1 aprilie şi au cerut intrarea în port pentru aprovizionare. Noi de cînd am terminat mîncarea?

Se gîndesc poate că, după ce vor cere lămuriri, după discuţii de la distanţă, ministerul nu va avea încotro — afirmaţia comandantului trebuie luată în seamă — şi, ca să nu-i mai trimită încă o dată la Dakar, de unde să ia alimente pentru o săptămînă, ceea ce înseamnă cheltuieli portuare şi şase zile pierdute cu drumul, le va aproba să pornească spre ţară.

Judecînd toată înşiruirea de întîmplări, concretizată şi rezumată într-o serie de telegrame presante, reiese într-adevăr, cum se spune aici, că nu urmăresc altceva decît să ajungă primii.

Judec faptele, dar, oricît s-ar supăra secundul, o concluzie definitivă nu pot trage, nu pot da o sentinţă de la 100 de mile. În Drept se spune că trebuie să asculţi totdeauna şi partea cealaltă. Nu le cunosc apărarea, după cum, poate, nu cunosc vina noastră întreagă.

*

Toată lumea, şi eu, e îngrozitor de nervoasă. Sîntem încărcaţi de curenţi galvanici după vorba nostromului, şi dacă ne-am atinge unul de altul, dacă ne-am atinge cu cei de pe „Galaţi“ mai cu seamă, ar ieşi fulgere şi furtună.

Ziua, în schimb, este pură şi caldă; de dimineaţă s-au plimbat cîţiva nori pe cer, dar pe la ora 10 au început să se risipească, şi apoi pînă seara nu s-a mai văzut nici măcar o scamă. Şi oceanul, şi cerul, foarte albastre.

Nici o navă în zări . . .

Dacă uiţi necazurile, e ca într-o poveste prelungă, calmă şi pastelată.

După două zile de marş simulat, abia ne apropiem de paralela 25. Pînă la Gibraltar rămîn puţin sub 1.000 de mile. E demoralizant, cînd te gîndeşti că tot drumul l-am fi putut face în patru zile.

Luni, 29. Baie de lumină

M-am trezit înainte de ora 4 și m-am uitat pe hublouri; în întunericul destrămat premergător zorilor, am zărit lumini spre coastă... Era un far, clipind speriat și cam rece (l-am identificat mai tîrziu, farul de la Capul Bojador, pe unde am trecut acum trei luni de zile).

Apoi erau două vase mici, mergînd repede spre sud, unul după altul, parcă spre a nu se rătăci, parcă temîndu-se de singurătate. Deasupra lor, tocmai răsărea luna, spre sfîrșitul ultimului pătrar, o seceră tare îngustă, la început estompată, de un violet palid, pînă ce a prins strălucire și a devenit de aur pe cerul vînăt dinspre dimineață.

Acolo era și Africa, pe care am avut-o mereu aproape și n-am văzut-o decît de departe...

A început să se ridice lumină, îndată, peste acest peisaj enigmatic, jumătate al privirii, jumătate al imaginației. Nu mi-am dat seama dacă s-a colorat întîi cerul și pe urmă oceanul; poate amîndouă deodată. Dar în vreme ce apa căpăta culori reci, pe cer s-a ivit un albastru atît de limpede, de curat și de cald, cum nu-l poți întîlni decît în visele copilăriei.

E de neînțeles cum aceste zori fermecate se întindeau într-o parte și-n alta, pe o arie de 90 de grade, ocupînd un sfert din orizontul oceanic, ca pe latitudinile nordice. Nici n-aș fi știut unde o să răsară soarele dacă n-aș fi cunoscut drumul vaporului... Pe urmă s-au împurpurat cei cîțiva nori alungiți în straturi distanțate deasupra zării, nori gingași, neamenințînd pe nimeni, nici pe noi, nici oceanul, nici cerul, ci puși acolo ca un decor, spre a îmbogăți peisajul și-a da putința să se nască încă o culoare; purpuriul lor era la fel de pastelat, de curat și cald ca albastrul vestitor al luminii.

Am așteptat cu răbdare răsăritul soarelui, și după ce el a ieșit din valuri, mai mare peste toate și decît întreagă lumea, am socotit încheiată feeria și m-am întors la grijile zilei.

*

Atmosfera pe vas este din ce în ce mai înveninată...

Caietul cu menu-urile zilnice, după care s-ar fi putut reconstitui consumul oficial, adică ceea ce s-a dat oamenilor,

a dispărut de cîteva zile din bucătărie. Cineva l-a luat avînd interes ca documentul să nu mai fie, sau l-a luat altcineva, ca să-l apere. Oricum, dacă prin el se putea stabili o acuzație, lipsa lui nu o diminuează.

De dimineață, fiind la doctor, acesta a spus că oamenii vor să se plîngă de nedreptatea care li s-a făcut cu masa. Micul comandant, aflîndu-se și el acolo, a ricanat, respingînd cu revoltă astfel de pretenții ale echipajului:

— Degeaba se plîng; nu pot să facă nimic!

Chiar dacă debitează anecdote pipărate pe seama comandantului, nu înțelege să se dessolidarizeze de el, ceea ce ar fi frumos în caz de naufragiu...

Nu m-am putut înfrîna și, căutînd să fiu cît mai reținut, am spus, cu un ton de neutralitate:

— Aici nici n-au dreptul să protesteze. Dar în țară o să fie altfel!

M-a privit pieziș, apoi cîteva minute am vorbit despre altele. Desigur însă că rămăsese cu gîndul la cuvintele mele, fiindcă la urmă m-a întrebat, cam închizitorial, săgetîndu-mă cu ochii și așteptînd să-mi dau în vileag răzvrătirea:

— Și credeți că au să cîștige ceva?

I-am răspuns prudent și calm:

— Poate că da!

Bănuiesc că s-a dus să se plîngă sau să pregătească barca de salvare...

Sînt un martor inoportun, îmi recunosc calitatea indezirabilă, dar ce pot face? Asupra mea nu apasă nici un blestem, spre a-mi scoate ochii ca Oedip, să mă cufund într-o noapte moartă.

În discuțiile despre „Galați", de neevitat, orice aș spune, orice presupunere aș face, secundul izbucnește, mestecînd găluști în gură, gata să se înece, roșu la față:

— Iar le dați dreptate!

Azi am fost nevoit să-l lămuresc, să-l pun la punct cu oarecare vehemență, fiindcă îmi exprimasem doar o nedumerire. Am impresia că vrea să-mi atribuie o atitudine părtinitoare, ca să mă elimine din calitatea de martor. Nu știu însă dacă are chiar atîta alifie, între alifiile sale.

Situaţia rămîne neclară: ministerul nu întreabă de ce, dacă am părăsit zona, continuăm să raportăm că prindem peşte? (Am raportat ieri noapte 5 tone, noaptea asta se adaugă 4 din ce-am pescuit aseară.)

Dar ce înseamnă a fi părăsit zona? Ea se întinde pînă departe, la nord-est de Canare. Am părăsit-o şi n-am părăsit-o. Sîntem în drum spre Gibraltar şi trebuie să mai băgăm în tancul de nadă vie încă 10 tone.

Mai de neînţeles este că de două zile n-am comunicat în ţară poziţia unde sîntem... Parcă s-ar pune la cale o înşelătorie... Cum şi în ce scop? De altfel, chiar şi aici, cînd întrebăm pe unde am ajuns (sînt consecvent: nu mă duc pe puntea de comandă să văd harta sau jurnalul de bord), ni se răspunde evaziv. Nu înţeleg nimic...

De aseară navigăm întins, dar, fiindcă avem curentul în faţă, nu facem mai mult de 9 mile pe oră...

În cursul zilei am străbătut canalul dintre coasta Africii şi Insulele Canare. Coasta Africii am văzut-o la un timp, o fîşie joasă de uscat auriu, care parcă aburea — vin căldurile în Sahara. Canarele au rămas în necunoscut... Nu lungeam de loc drumul dacă am fi trecut prin apropierea lor; aş fi avut măcar mîngîierea unei imagini fugare, care era totuşi o concretizare. E drept oare să rămînă abstracte, după ce trei luni am trăit real pe lîngă ele? Dacă nu le-aş fi auzit muzica, aş putea crede că s-au scufundat între timp.

Azi n-am traulat — de dimineaţă s-a defectat ecograful. Mergem spre Gibraltar, dar, datorită acelor nenorocite 10 tone care ne mai trebuie, n-am sentimentul că ne apropiem de casă.

Peste noapte, o vană rămînînd deschisă (ce să mai afli a cui e vina?!), s-a inundat fabrica de făină. S-au udat electromotoarele, şi astfel toată instalaţia a fost scoasă din funcţiune, în timp ce în buncăr aşteptau să fie prelucrate 10 tone din dragonul pescuit aseară.

Noroc că în cursul zilei, datorită tăcutului zel al electricienilor, electromotoarele au fost demontate, uscate, apoi duse la loc în termen miraculos, aşa că la ora 24 fabrica poate

să reintre în funcţiune. Altfel, ar fi trebuit sau să aruncăm peştele peste bord, scoţîndu-l anevoie, sau să-i suportăm (cît timp?) mirosul de descompunere.

*

Ziua saturată de soare. Oceanul nu s-a decolorat, în atîta lumină; e curat şi, cu multă precizie, albastru... Dar dacă soarele ar mai avea încă o rază, pe lîngă toate, s-ar inflama atmosfera, calcinînd vieţuitoarele — optzeci şi unu de oameni ai noştri, cu optzeci şi unu de milioane de păsări cîte or fi între o zare şi alta...

Marţi, 30. Ultimul traul

Scriu în continuare, dar cum a trecut miezul nopţii mi-am amintit că a început o altă zi, a o sută cincizeci şi noua pentru mine, socotind din dimineaţa cînd am plecat de acasă.

Au apărut puzderie de pescadoare, într-un bord şi în altul. Acum cinci minute am ancorat, pe neaşteptate. E ora 0,20. Cu treizeci de minute mai înainte, comandantul l-a chemat pe Rosmănică şi i-a spus să se pregătească pentru lansarea traulului...

Dar dacă am ancorat, înseamnă că vom traula abia mîine dimineaţă... Aveam dreptate: cum să-mi formez sentimentul că am plecat spre casă, cînd stăm pe loc o noapte întreagă?

Am depăşit Capul Yubi, şi iarăşi n-am văzut decît farul, clipind şi spunîndu-mi abia acum, la întoarcere, în alfabetul lui enigmatic, o istorie aproape uitată. Am aici amintirea unui prieten din gînd, mort de mult, dar care mi-a rămas unul din oamenii cei mai iubiţi. Să fi fost prin 1927, un an mai devreme, unul mai tîrziu, pe cînd Franţa deschidea linia aeriană poştală spre America de Sud... La Capul Yubi, lîngă un fort bătut de nisip, într-o cocioabă făcută din te-miri-ce, trăiau trei oameni, doi mecanici de avion şi şeful lor, aviator foarte tînăr în acel timp. Era o bază improvizată aici, unde avioanele se aprovizionau şi primeau îngrijiri înainte de a-şi

continua zborul peste nisip. Multe se pierdeau, în deșert sau pe ocean, ceea ce omul acela ne-a povestit. Pe atunci, la Capul Yubi el scria o carte despre zborurile lungi, și dacă nu mă înșel a fost chiar prima carte a lui. Ea s-a intitulat *Courrier Sud,* iar autorul ei, încă necunoscut, se numea Antoine de Saint-Exupéry...

Am privit farul, clipind. Tot pe aici am stat o noapte la ancoră, cînd veneam din nord spre Canare. Și-atunci erau vase, iar dincolo de ele se simțea coasta Africii, primul continent după Europa despre care am învățat la geografie. Timpul cînd învățam la geografie este în viața asta, dar, ciudat, venirea noastră la coasta Africii mi se pare că a fost în altă viață.

*

Dacă șeful mecanic declară adevărul, abia mai avem 60 de tone de motorină; sîntem sub orice limită admisibilă. Am scris „admisibilă", și-acum mă întreb: admisibilă de cine?

Nu ne temem că am putea să rămînem fără motorină la jumătatea drumului, nu ne temem să călcăm flagrant legiuirile maritime; ne temem în schimb de niște vase care pescuiesc în liniște, respectînd toate legiuirile.

Proverb din caietul de caligrafie, transcris la ora 22: „Lăcomia strică omenia!"

Făcusem pînă seara 15 tone pentru tancul de nadă vie; ar mai fi încăput 4, de care ne puteam lăsa păgubași la nevoie — și era nevoie. Ce mai însemnau ele pe lîngă sutele de tone, bine scrise în registre, bine puse în magazii, ca să nu mai vorbesc de economiile știute doar de unii?! (Cîntărindu-se peștele la descărcare, s-au găsit într-adevăr 940 de tone, ceea ce mi-a umplut inima de bucurie, iar mintea de nedumerire: din acest plus, n-ar fi putut lipsi o cîtime?)

Pentru 4 tone, am mai lansat traulul o dată, spre seară; zona era necunoscută, și ecograful arăta un fund să te sperie. Plasa s-a agățat după mai puțin de o oră; a fost scoasă bucățele. Cu asta s-a terminat: nu mai avem nici un traul în stare bună...

Astfel, campania noastră s-a încheiat abia acum, fără solemnitate sau ca la o solemnitate mortuară, în pîrîitul plasei

șfîșiate și fără să mai sune fluierul... Dar magaziile sînt pline! Bunii, cinstiții, răbdătorii noștri oameni și-au făcut datoria, cu o trudă pe care o cunosc, fiindcă, deși nu le-am fost de nici un ajutor, o port în mine și o voi purta pînă ce voi transcrie ultima filă...

Miercuri, 31. Privire în urmă

Marș spre nord, cu toate din față: valurile, curentul și vîntul. Înaintăm greoi; mă tem că pînă mîine seară n-o să ajungem... Se știe unde: la Gibraltar, să scoatem pîine și apă din stîncă.

S-a răcorit de ieri pînă astăzi; temperatura aerului a coborît la 17 grade. Vîntul, rece și violent, răscolește toate vechile adăposturi; nu mai ai unde să te ascunzi. Altfel, știu că ar fi cald; mă simt ca împiedicat, nu-mi găsesc rostul — am pierdut soarele de la tropice.

La noapte trecem de Casablanca; n-am fi văzut-o, chiar dacă o depășeam ziua. Dar o văd cu închipuirea, albă, strălucind mîine în soare, reflectată în apa oceanului, care mi-o va restitui de la sute de mile, printr-o înțelegere parafată secret între el și mine.

Am depășit nodul dramatic — tensiunea scade; vom avea pîine și apă și vești de acasă. E ciudat: nu le simt nevoia, nu mă emoționează.

La cererea doctorului, ascultată cu multă întîrziere, s-a aruncat în ocean carnea congelată. Cred că n-au s-o mănînce nici măcar rechinii...

Am stat trei luni în sud și nu se poate spune că am avut o zi vreme proastă. Cum am plecat noi de acolo, oceanul s-a schimbat ca prin farmec. „Galați“ ne anunță astăzi că lucrează greu, că se luptă cu furtuna.

Dacă mă gîndesc la gemetele lor din nord sau chiar de mai tîrziu, cînd coborau spre Azore și ne anunțau că „echi-

pajul e speriat și descurajat", încep să-i cred pe unii de aici, care-i cunosc mai bine. Au acolo un specialist, se spune, capabil să fabrice uragane, spre a-și arăta suferințele și bărbăția.

Dar poate s-o fi schimbat într-adevăr vremea și o fi furtună.

*

A început o altfel de activitate pe vas, destul de febrilă, marcînd definitiv sfîrșitul campaniei. Se curăță de rugină puntea și suprastructurile, se pun petice de minium de plumb, înainte de a se da vopseaua finală. Pretutindeni, tăblăria este tărcată cu roșu; rîcîitul și ciocănitul se aud toată ziua.

Se curăță și se bagă la magazie uneltele de pescuit. Azi s-au uns cu vaselină cablurile traulului. Nu-mi vine să cred că s-a sfîrșit.

Am privit de la comanda vinciului puntea de lucru, și mi-au venit în gînd zilele, care acum mi se par tare îndepărtate, cînd urmăream cu emoție, cu nerăbdare, cu teamă înfășurarea cablurilor pe tamburii mai înalți decît statura omului. Cîte speranțe, cîte dezamăgiri nu aduceau din fundul oceanului!... Toate din urmă, dezamăgiri și speranțe, s-au concentrat astăzi, parcă, în aceste cabluri care refuzînd tamburii mi se strîng pe inimă.

Uneltele trec la odihnă... Nu se mai adună stoluri de cormorani la pupa vaporului. Mergem cu toată viteza, lăsînd un siaj lung în urmă. La capătul lui, spre zare, sîntem parcă tot noi — imaginea noastră, nevrînd să piară. O vor șterge valurile la noapte; mîine va răsări iarăși, o dată cu soarele, și mereu vom fi acolo, vaporul cu optzeci și unu de oameni, așteptîndu-l pe „al optzeci și doilea"...

Joi, 1 aprilie. Ziua purificării

Am intrat în a șasea lună a călătoriei și se împlinesc o sută patru zile de cînd am părăsit ultima oară un țărm locuit de oameni. Am zărit uneori, în acest răstimp cît o viață, coasta

Africii, am simţit praful adus de vînt din Sahara, am întîlnit apa mîloasă a Senegalului, dar o sută patru zile, etapă de navigaţie ca pe vremea cînd s-au descoperit cele şapte mări ale lumii, am fost numai noi şi oceanul.

Diseară, la Gibraltar, vom întîlni din nou uscatul şi oamenii...

. .

Întrerup aici transcrierea însemnărilor, care continuă, cu o conştiinciozitate obosită, pînă în ziua de 12 aprilie, cînd am ajuns la Dunăre. Mă voi întoarce la ele, pentru o ultimă filă, şi ea va fi încheierea, ultima zi în ocean, — cartea avînd alt sfîrşit decît călătoria.

Douăsprezece zile au însemnat o scurtă escală la Gibraltar, apoi drumul de înapoiere, sub ploaie, vînt şi furtună. Nu-l mai redau; era frig şi nu s-a văzut soarele. Oamenii vopseau vaporul.

Cît despre Gibraltar, escala atîta timp aşteptată, n-a avut puterea să le înlocuiască pe celelalte. Gibraltar! nume sonor ca o canonadă. Condeiul şi totul în mine refuză să-l scrie. Am vrut să cumpăr cărţi; această cetate străveche, care a rămas astăzi o însemnată încrucişare de drumuri marine, nu are nici o librărie... Lectură, în restul drumului, mi-au fost scrisorile: patruzeci şi cinci, primite cînd nu mai aveam decît prea puţină nevoie de ele; multe au rămas nedeschise pînă la sfîrşit, nici nu ştiu de la cine-s. În ocean, fiecare din ele ar fi fost o istorie...

Există la Gibraltar, pe înălţimi, deasupra oraşului, ruinele unui castel maur; nu-mi plac ruinele...

Există un cimitir, şi am făcut drumul pînă acolo, fiindcă se numeşte Trafalgar, deci l-am crezut istoric. Nu mă aşteptam să găsec mormîntul lui Nelson, deoarece ştiam că rămăşiţele marelui amiral odihnesc în altă parte. Speram să găsesc pe lespezi numele secunzilor lui. Erau cîţiva, răpuşi în bătălia vestită; restul — civili din populaţia şi administraţia britanică, morţi în pace.

Am văzut în schimb, făcînd acest drum, un copac înflorit. L-am contemplat îndelung, parcă sub fascinaţie, şi datorită lui mi-am dat seama că am să regăsesc pe uscat tot ce lăsasem. Nu; am simţit aşa cînd, mergînd spre oraş, prima oară după

ce debarcasem, am văzut în marginea trotuarului primul fir de iarbă. M-am oprit, l-am smuls și l-am ținut multă vreme în palmă...

Gibraltarul nu-i un oraș, ci un iarmaroc, cu negustori care te trag de mîneca hainei. Cine a vrut a găsit carpete; n-am găsit nimic care să-mi placă. A doua noastră seară acolo, puțin înaintea plecării, după ce irosisem, nu prea știu pe ce, toți banii, m-am simțit liber și, împreună cu prietenii, ne-am întors la vapor, ușori, fără griji și veseli ca pițigoii...

Dispăruse un porumbel din cei doi care atît timp fuseseră oaspeții noștri. La Gibraltar, a plecat și al doilea... Cînd ridicam ancora, erau amîndoi în ușa bucătăriei și acolo au rămas, pînă la sfîrșit, astfel că au ajuns în România, noua lor patrie...

Nu încerc să dezleg miracolul, ca să nu-i dezvălui vreo simplitate. Pe unde or fi umblat, cum ne-au regăsit, ce i-a făcut să se întoarcă? Retrag ce am gîndit și am spus rău de ei altă dată. Le recunosc emoționat o însușire nebănuită: fidelitatea.

A fost furtună aproape tot drumul, cu vîntul numai din prova: și în Mediterană, și în Egee, și în Marea Neagră. Sub nori grei ca de toamnă, ceva paralel cu vîntul m-a împins tot timpul în urmă. Știu ce; e scris în ultima pagină de jurnal, în Atlantic, pe care îndată o voi transcrie.

Dar mai întîi am să amintesc dimineața cînd am ajuns în fața Sulinei, în a o sută șaizeci și șaptea zi împlinită de la plecare.

Se potolea furtuna pe mare, creștea aceea din inimi. În față se afla pămîntul de unde, o dată cu viața, vin toate ale mele, și-am simțit — cum îmi închipuisem într-o noapte, pe la insulele Faeroe — nevoia să pătrund în el, adînc și cu nesaț, ca să mă regăsesc pe mine.

Privind pe hublouri, în așteptarea pilotinei, am întrebat pe cineva aflat alături, un prieten, care de o oră stătea ca și mine, împietrit, palid, cu ochii asupra țărmului:

— Ai merge, dacă ar trebui să ne întoarcem chiar acum și să plecăm într-o nouă călătorie?

Mi-a răspuns gîtuit și stins, cum și-ar fi dat ultima răsuflare:

— Nu!

Și a rămas cu ochii spre țărm, mai împietrit, mai palid.

Mi-am adus aminte cum în Mediterană ne-am încrucișat, în afara vederii, cu unul din marile noastre cargouri și am avut o lungă, o caldă convorbire, prin radio, cu comandantul, care acum cîțiva ani a făcut ocolul pămîntului. Nu-l cunosc pe acest tînăr Neguț, dar i-am ascultat cu emoție declarația de dragoste. Aș face cu el ocolul pămîntului dacă ar fi să mai plece o dată, și știu că ne-am înțelege și am fi prieteni, din prima pînă la ultima zi de navigație. Spunînd acestea reabilitez, în sufletul meu mai cu seamă, nobletea celui care cunoaște marea, o înfruntă și o iubește.

Întrebarea de mai înainte nu se adresa decît din greșeală prietenului de lîngă mine; rostită cu glas tare, era o cruzime. În intenție, mi-o adresam mie. Iar eu, gîndindu-mă la plecare, mi-am răspuns:

— Nu azi; mîine!

Aici e un sfîrșit, după cronologie. Sfîrșitul esențial, încheierea confruntărilor, se află cu douăsprezece zile în urmă, așa cum l-am scris, în seara de 1 aprilie:

Peste cîteva ceasuri, drumul de întoarcere se întîlnește cu cel de la plecare. De la 6 noiembrie, cînd am trecut pe aici prima oară, pînă astăzi, a fost numai oceanul. Acum îl văd ultima oară în călătoria noastră, de aceea îl privesc cu un nesaț trist, întrebîndu-mă dacă are o enigmă și dacă am dezlegat-o . . .

Poate că da — e o enigmă simplă: oceanul aparține tuturor, cum nimic pe lumea asta nu poate să aparțină mai bine și mai deplin, fără granițe, cui vine să-l caute . . .

Niciodată parcă, pînă astăzi, nu l-am simțit mai al nostru și mai al altora, și parcă niciodată, în zeci de zile, n-a avut o desfășurare atît de autoritară, de invincibilă, de deplină.

Priveliștea lui, cînd soarele începuse să coboare, era grandioasă; scriu cuvîntul care îmi place mai puțin, dar care se potrivește cel mai bine: un ocean fără limite — îl știu acum dincolo de orizont, și îl știu pînă la durere —, grandios, curat, proaspăt, născut din nou pentru fiecare privire nouă, de un albastru fără fund, cu coame albe, cu valuri solemne și implacabile, ritmate cu cronometrul. În ultimul nostru amurg, oceanul mărșăluiește, ca o mare armată, parcurgînd o mare etapă, pe un front fără margini, spre un cîmp de bătă-

lie pe care nu-l va întîlni niciodată, fiindcă toate celelalte armate se vor da în lături.

Sînt orgolios de puterea lui, ca și cînd am fi făcut alianță. L-am cunoscut, nu l-am cunoscut? Doar el să întrebe!

Sînt orgolios că, în puterea lui neînfrîntă de timp și de spațiu, îmi rămîne prieten...

Am privit mult timp etrava, cum se afunda calm, ca să se ridice apoi domol și totuși cu fermitate, în vreme ce fierul vibra în toată enorma lui masă. Senzația fizică a acestei legănări, robustă, amplă, nezdruncinată, se răsfrînge în suflet, cu o dorință de fericire și bucurie pe care le simți aproape, cum le-am simțit de atîtea ori în mijlocul oceanului, fără să știi dacă vin de pe apă, sau sînt acolo, pe uscatul încotro merge etrava...

O dată cu întunericul intrăm în strîmtoare; am încheiat și am dezlegat parabola, care de la Cercul Polar ne-a adus la tropic. Abia acum am sentimentul că mergem spre casă, astăseară, cînd am întîlnit drumul vechi din noiembrie, drumul lui Pytheas și de-atîtea ori al lui Nelson, dar dintre toți, al celui mai drag mie, al bătrînului Josuah Slocum.

Aici, oceanul are să mă aștepte. Și dacă n-am să mai vin niciodată, cîndva vîntul o să-mi poarte peste el cenușa, sau fluviile și mările au să-mi aducă lutul.

CUPRINS

PARTEA ÎNTÎI: *CERCUL POLAR*

I Coordonate 7
II Longitudine 63
III Latitudine 103
IV Crepuscul lung 138
V Fiordul 192
VI Apa, focul și gheața 229

PARTEA A DOUA: *TROPICUL RACULUI*

VII Soarele 277
VIII Constelații mutate 304
IX Călătorind fără spațiu 369
X Singurul țărm: Luna 433
XI Vînt din Sahara 475
XII Oceanul 522

Lei 13,50